

तत्र सूरीणा सुधोपमवचनैः सिक्तहृदयश्चाचिगः ससेह स्वयमेव पुत्रमुपदीकृत्य स्वगृहं प्रत्याययौ । तत्र गृहीतदीक्षश्च-
 गदेवोऽचिरादेव समधिगतागमपारावार. संपादितसूरिपदो “ हैमाचार्य ” इत्याख्यया परां प्रसिद्धिं समुपागतवान् ।
 तदनु महाशयशिरोमणयोऽगण्यगुणगणिन सकलशब्दशास्त्रजलधितलस्पर्शिन. श्रीहेमचंद्राचार्यो जैनमताध्वनीनता-
 मुपगम्य सर्वत्र विहृत्य चानेकविद्वत्ससत्सु सन्मानसपदा समुपाज्य सर्वास्वाशासु शशिकरोज्ज्वला धर्मकीर्तिं प्रसार्यहि-
 तत्वप्रकाशेन भव्यानामज्ञानतिमिरि विनाश्य गुर्जराधिपत्यो. श्रीसिद्धराजकुमारपालयो राज्ये गत्वा कुमतध्वसपूर्वक
 स्वमत सस्थाप्य विशेषतः कुमारपालमार्हत विधाय तदष्टादशदेशेष्वमारीघोषणा प्रवर्त्तयामासुः । तथाचान्ते चतुरशी-
 तिलक्षजन्मानामतेऽप्यगण्यैः पुण्यैरुपलभ्यमैहिकामुष्मिकानेकाविधानि.श्रेयसाना मूलमिम मानवभवमन्वर्थक कृत्वा
 विक्रमसमयात् खाशिसूर्यमिते (१२३०) वर्षे शुभाध्यवसायेन परलोकं समाजमुः । श्रीहेमचंद्राचार्यैर्विविधविप-
 येषु जैनमतोपयोगिन सर्वोपयोगिनश्च बहवो ग्रंथा रचिताः । तत्र व्याकरणे शब्दानुशासन—तन्मूलसूत्रमयी
 अष्टाव्यायी—धातुपारायण—उणादिगणसूत्रविवरणं कोषे—अभिधानचितामणि—अनेकार्थनाममाला—देशीना-
 ममाला—महाकाव्ये सस्कृत प्राकृत च व्याश्रयकाव्य वीतरागस्तवशिष्यशलाकारुपचरित्र—न्याये—अन्ययो-
 गव्यवच्छेदद्वित्रिशिका—अयोगव्यवच्छेदद्वित्रिशिका—स्याद्वादकलिका—योगशास्त्रे योगशास्त्रे—अध्या-
 ल्मोपनिषद्—नीतौ अहंन्तीति—साहित्ये काव्यानुशासन छंदसि प्रस्तररूप छंदोनुशासन इत्यादयः प्रसिद्धास्तेभ्यो-
 ऽन्येऽपि बहवो ग्रंथाः प्रायोऽनुपलब्धा. श्रूयन्ते । सर्वव्यसि पूर्णे तैरेतावतो ग्रथा रचितास्तद्गतसर्वश्लोकाना सरल्या-
 सार्द्धकोटीत्रयमिता भवतीति प्रसिद्धिः—तत्र पञ्चत्रिंशत्सहस्रश्लोकात्मको दशपर्वग्रथितशिष्यशलाकारुपचरित्रग्रन्थ-
 स्तैरेवाचार्यवैवर्धरचि । एतस्मिन् चतुर्विंशतेरहता द्वादशचक्रवर्त्तिना नववासुदेवाना नवप्रतिवासुदेवानां नव-

अथ त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रे प्रथमपर्वणि
आदीश्वरचरित्रं ॥

सल्लैर्नीचमुच्चं च सर्वमुर्व्या समीकृतम् । जगन्नामुदये हंत विवेकः कीदृशो ज्ञेवत् ॥ ९४ ॥
 पयोजिः कंटकैः पंकैर्दुर्गमत्वेन वर्त्मनः । योजनानां शतमिव ऋशोऽपि समजायत ॥ ९५ ॥
 अध्वन्यजन आजानुसंक्षमनवकर्द्दमः । आमूर्त्कमोचय इव प्रचचाल शनैः शनैः ॥ ९६ ॥
 धर्तुं प्रतिपथं पांथान् दुर्दैवेन प्रसारिताः । प्रवाहहृद्वना दीर्घाः स्वबाहुपरिघौ इव ॥ ९७ ॥
 अमज्जज्ञितः पंकविकटे शकटाः पथि । चिरं कृतविमदौत्थरोषाद्ग्रस्ता इवेद्वया ॥ ९८ ॥
 अवरुह्याकृथमाणा औष्ट्रिकैर्धृतरञ्जुभिः । पथि क्रमेलकाः पेतुर्ग्रश्यत्पादाः पदे पदे ॥ ९९ ॥
 दुर्गत्वं वर्त्मनां प्रेक्ष्य सार्थवाहस्ततो धनः । तत्रैव च महाऽटव्यां दत्त्वा वासान्नवास्थितः ॥ १०० ॥
 अतिवाहयितुं वर्षाश्चक्रे तत्रोर्दंजान्जनः । नहि सीदंति कुर्वतो देशकालोचितां क्रियाम् ॥ १०१ ॥
 दर्शिते मणिचन्द्रेण निर्जतुजगतीतले । उटजोपाश्रयेऽवात्सुः सूर्योऽपि ससाधवः ॥ १०२ ॥
 चूर्यस्त्वात्सार्थलोकस्य दीर्घत्वात्प्रावृषोऽपि च । अत्रुटयत्तत्र सर्वेषां पार्श्वेयवसादिकम् ॥ १०३ ॥
 ततश्चेतस्ततश्चेलुः कुचेलास्तापसा इव । खादितुं कंदमूलादि ध्रुधार्ताः सार्थवासिनः ॥ १०४ ॥
 अथ तत्सार्थनाथस्य सार्थदौस्थ्यमशेषतः । विज्ञप्तं मणिचन्द्रेण तन्मित्रेण निशामुखे ॥ १०५ ॥
 सार्थवाहः सार्थदुःखचिंतासंताननिश्चलः । तस्यौ निवातनिष्कंप इव पाश्रोनिधिस्ततः ॥ १०६ ॥
 ततश्च चिंतापन्नस्य निज्जाऽचूल्हाणमात्रतः । अतिदुःखातिसौख्ये हि तस्याः प्रथमकारणम् ॥ १०७ ॥

१ अत्र डलयोरैक्यात् जलानामिति वक्तव्यम् । २ आमूर्त्कमोचक. बन्धात्सद्यो मुक्तः । ३ स्वबाहुर्गार्गीला इव । ४ इलया भूम्या ।

५ औष्ट्रिकैः उष्ट्राखण्डैः । ६ क्रमेलकाः उष्ट्राः । ७ उटजान् पर्णकुटीः । ८ पार्थेयघासादिकम् ।

ध्यानाधीनात्मनः कांश्चित् कांश्चिन्मौनावलंबिनः । कायोत्सर्गस्थितान्कांश्चित्पठतः कांश्चिदागमम् ॥ १२२ ॥
 वाचनां ददतः कांश्चित्कांश्चिद्भूमिं प्रसार्जतः । वंदमानान्गुरून्कांश्चित्कांश्चिद्भ्रमकथाजुषः ॥ १२३ ॥
 श्रुतमुद्दिशतः कांश्चित्कांश्चित्चर्दनुजानतः । तत्वानि वदतः कांश्चित्त्राज्राहीन्मुनीनपि ॥ १२४ ॥

त्रिजिविशेषकम् ।

सोऽवंदताचार्यपादान् साधून्पि यथाक्रमम् । तस्मै ते धर्मदानं च ददुः पापप्रणशनम् ॥ १२५ ॥
 आचार्यपादपद्मांते राजहंस इवाश्रयः । निर्षेद्यासादितानंद इति वक्तुं प्रचक्रमे ॥ १२६ ॥
 तदाकार्यता युष्मान् ऋगवन्नात्मना सह । मुधैव संभ्रमोऽदर्शिं शरज्जितवन्मया ॥ १२७ ॥
 आरभ्य तद्दिनाद्ययं न पृष्टा नच वंदिताः । न चान्नपानवस्त्राद्यैः कदाचिदपि सत्कृताः ॥ १२८ ॥
 जाग्रत्सुषुप्तावस्थेन मया मूढेन किं कृतम् । यद्ययमवज्जिध्वे ध्वस्तस्ववचसा चिरम् ॥ १२९ ॥
 ऋगवंतः सहध्वं तत् प्रमादाचरणं मम । सर्वसहा महान्तो हि सदा सर्वसैहोपमाः ॥ १३० ॥
 सूरयोऽप्यूचिरेऽस्माकं त्वया किं किं न सत्कृतम् । दुःश्वापदेज्यो दस्युन्व्यस्त्रायमाणेन वर्त्मनि ॥ १३१ ॥
 तवैव सार्थिका यष्ट्यन्नपानादि चोचितम् । तन्न सीदति नः किंचिन्मा विषीद महामते ॥ १३२ ॥
 धनोप्यूचे गुणानेव संतः पश्यंति सर्वतः । ततो मम सदोषस्याप्यार्याधैरेवमुच्यते ॥ १३३ ॥

१ तदनुजानतः तदनुशाकारिणः । २ निषद्य उपविश्य । ३ आकारयता आमन्त्रण कुर्वता । ४ जाग्रतापि सुषुप्तावस्थागतेनेत्यर्थः ।
 ५ सर्वसहा पृथ्वी तदुपमा इत्यर्थः । ६ दुःश्वापदेभ्यो दुष्टहिस्रप्राणिभ्यः । ७ दस्युन्व्यश्चैरेभ्यः । ८ आराध्यैरारादुमुचितैः ।

अस्य पुस्तकस्य द्वितीयावृत्तिरियं श्रीभावनगरस्थ जैनधर्मप्रसारकसभया

मुम्बय्या 'निर्णयसागरा' ख्यमुद्रणालये प्राकाश्यंतीता

सवत् १९६१

धर्मः संक्रमयत्युच्चैर्गुणान्गुरुखिविोज्ज्वलान् । धर्मः प्रकृष्टां स्वामीव प्रतिष्ठां च प्रयच्छति ॥ १४७ ॥
 धर्मः शर्ममहाहर्म्यं धर्मो वर्मारिसंकटे । धर्मो जाड्यच्छिदाघर्मो धर्मो मर्मोविदंहसाम् ॥ १४८ ॥
 धर्माजंतुर्जवेदूषो धर्माजामोऽर्धचत्रयपि । धर्माच्चक्रधरो धर्माद्वैवो धर्माच्च वासवः ॥ १४९ ॥
 श्रेवेयकानुत्तरेषु धर्माद्यात्यहर्मिंज्रताम् । धर्मादाहृत्यमामोति किं किं धर्मान्न सिध्यति ॥ १५० ॥
 दुर्गतिप्रपतजंतुधारणाधर्म उच्यते । दानशीलतपोत्रावचेदात्स तु चतुर्विधः ॥ १५१ ॥
 तत्र तावदानधर्मस्त्रिप्रकारः प्रकीर्तितः । ज्ञानदानात्रयदानधर्मोपग्रहदानतः ॥ १५२ ॥
 दानं धर्मान्निज्ञेज्यो वाचनादेशनादिना । ज्ञानसाधनदानं च ज्ञानदानमितीरितम् ॥ १५३ ॥
 ज्ञानदानेन जानाति जंतुस्तस्य हिताहितम् । वेत्ति जीवादितत्वानि विरतिं च समश्नुते ॥ १५४ ॥
 ज्ञानदानादवामोति केवलज्ञानमुज्ज्वलम् । अनुगृह्याखिलं लोकं लोकाग्रमधिगच्छति ॥ १५५ ॥
 त्रयत्यत्रयदाने तु जीवानां वधवर्जनम् । मनोवाक्यैः करुणकारणानुमैतरपि ॥ १५६ ॥
 तत्र जीवा द्विधा ज्ञेयाः स्थावरत्रसनेदतः । द्वितीयोऽपि द्विधा पर्यासाऽपर्याप्तविशेषतः ॥ १५७ ॥
 पर्याप्तयस्तु पत्निमाः पर्याप्तत्वनिबंधनम् । आहारो वपुरद्वौणि प्राणो ज्ञापा मनोऽपि च ॥ १५८ ॥
 स्युरेकाद्विकद्वाह्यपंचाक्षाणां शरीरिणाम् । चतस्रः पंच षड् वापि पर्याप्तयो यथाक्रमम् ॥ १५९ ॥
 एकाक्षाः स्थावरा ऋम्यसेजोवायुमहीरुहाः । तेषां तु पूर्वं चत्वारः स्युः सूक्ष्मा बादरा अपि ॥ १६० ॥

१ शर्ममहाहर्म्यं सुखमहाहर्म्यं । २ जाड्यच्छिदाघर्म. शैल्यविच्छेदे घर्मरूपः । ३ मर्माणि विध्यतीति मर्मोवित् । ४ अर्धचक्रनी
 वासुदेवः । ५ लोकाग्र मोक्ष । ६ कृतकारितानुमोदितैः । ७ अक्षाणि इन्द्रियाणि । ८ विकलाक्षशब्देन द्वीन्द्रियादयो आत्माः ।

इदं पुस्तकं सन १८६७ तमस्य २५ तमराजनियमानुसारेण अस्य पुनर्मुद्रणादयः सर्वेऽधिकारा
अंकयितृभिः स्वाधीनाः स्थापिता संति ।

युग्मधर्मास्त्रिग्व्यूह्याः पत्यत्रयायुषः । पर्यतप्रसवाः स्वहृषकपाया ममतोज्जिताः ॥ ११ए ॥
 अपत्ययुग्ममेकोनपंचाशतमहानि तु । पादयित्वा विपद्यंतेऽथोत्पद्यंते सुरेषु ते ॥ १३० ॥
 शंकरास्वाहुसिकताः शरज्ज्योत्स्नानिचांससः । तत्रोत्तरेषु कुरुषु द्रूम्यो रम्याः स्वजावतः ॥ १३१ ॥
 मद्योगप्रमुखास्त्रत्र दशधा कटपादपाः । मनुजानामयलेन सदा यद्भंति वांङ्भितम् ॥ १३२ ॥
 ददते तत्र मद्योगा मद्यं चृंगास्तु जाजनम् । तूर्यगकारसु तूर्यगिणिवर्याणि विविधैर्लघैः ॥ १३३ ॥
 दीपशिखा ज्योतिष्काश्च तन्वत्युद्योतमद्भुतम् । माह्यं यद्भंति चित्रांगा ज्ञोज्यं चित्ररसाः पुनः ॥ १३४ ॥
 चूषणानि तु मण्यंगा गेहाकारा गृहाणि तु । संपादयंति चाऽनग्रा दिव्यवासांस्यनेकशः ॥ १३५ ॥
 एते च नियतानर्थान्यद्भंत्यनियतानपि । अन्ये च कटपतरवस्तत्र सर्वेऽस्सितप्रदाः ॥ १३६ ॥
 दिवीव तत्र कटपट्टुः संपन्नसकलेऽस्सितः । धनजीवो युग्मधर्मान्वचर्ज्वैषयिकं सुलभम् ॥ १३७ ॥
 मिथुनायुः पादयित्वा धनजीवस्ततश्च सः । प्राग्जन्मदानफलतः सौधर्मे त्रिदशोऽभवत् ॥ १३८ ॥
 च्युत्वा सौधर्मकटपाच्च विदेहेष्वपरेष्वथ । विजये गंधिजावत्यां वैताड्यपृथिवीधरे ॥ १३९ ॥
 गंधाराख्ये जनपदे पुरे गंधसमृद्धके । राज्ञः शतबलाख्यस्य विद्याधरशिरोमण्यैः ॥ १४० ॥
 ज्ञार्यायां चंङ्कांतायां पुत्रत्वेनोदपादि सः । नाम्ना महाबल इति बलेनाति महाबलः ॥ १४१ ॥

त्रिचिर्विशेषकं

रदयमाणः स आयुर्कैर्लाड्यमानस्तथा । वृद्धिमासादयामास शाखीव क्रमयोगतः ॥ १४२ ॥

१ शंकरावत् स्वाहुवेणुकाः । * भृगुकटपट्टस्य भृताङ्ग इत्यपरगामापि प्रसिद्ध । २ आयुर्के रक्षकैः । ३ शाखीव दृक्ष इव ।

इह खलु निखिलेऽपि भारतवर्षे समुल्लसत्येव कोटिशः प्राचीनैरर्वाचनैश्च सत्कविचिन्तामणिभिर्निर्मितानि सदु-
 पदेशामृतमयानि परिस्फुरदैहिकासुष्मिकश्रेयश्रयानि संप्राप्तपरमाभ्युदयानि परिपूर्णपरिपाकमृदुलतममृद्धीकासृदीयांसि
 निरवाधिमार्थ्यधुर्यसुधारसस्वादीयांसि मनोवचोविलासदीयासि निरंतराप्रातिमत्तरससंदोहनिष्यंदानि ससुच्छ-
 लदमन्दानंदकन्दानि विविधानैककाव्यकथाकथानकग्रंथद्वंदानि । तत्रापि श्रीमदहर्चरणसरोजलीनखान्तमिलिंदानां
 वागीश्वरीलीलानिलयायमानमानसानां सकलसागरांबरावल्यविभूषणायमानगुणगणानां कृतभवपरिभवानां कलिका-
 लसर्वज्ञाना श्रीहेमचन्द्राचार्याणां सुधामधुरिमावलेपलोपपरिपाटीपटीयसीनां काव्यकृतीनां लोकोत्तरचमत्कारितया
 सर्वोत्कर्षेण कोऽपि विलक्षणो महिमा जरीजुंभीति । यासां पीयूषपूरप्रतिस्पर्द्धिभिश्च रसप्रसरैर्निरवकाशलेशं पूर्णानि
 काव्यरत्नपरीक्षणचणानां विद्वद्गणानामन्तःकरणानि निःसीमानन्दमयानि भवंति । त इमे श्रीमदाचार्याः श्रीविक्रमार्कसमयात्
 पचत्त्वारिशदधिके एकादशे शतके सौराष्ट्रदेशांतरगत “ धंधुका ” ख्यग्रामे मौढज्ञातीयवणिकवंशोद्भवस्य कस्यचित् चाचि-
 गाख्यस्य गृहिण्या “ पाहिणी ” नाम्ना उदराच्चन्द्रपानस्वप्नसूचनेन प्रादुर्भूय “ चंगदेव ” इत्याख्यया प्रथिता अमू-
 वन् । एकदा श्रीदेवचन्द्रसूरयो विहरन्तस्तत्राभ्यगच्छन् । रथ्यायां सवयोभी रममाणं सल्लक्षणलक्षितं भव्याकृतिमष्टवर्ष-
 वयसं चंगदेव प्रेक्ष्य तद्गृहे गत्वा तन्मातरं पाहिणीं संबोध्य तं सह नीत्वा ते कर्णावटीनगरीमभ्यैयुः । तदा चा-
 चिगो गृहे नासीत् यदा स गृहमागत्य स्वपुत्रहर्षीर जैनमुनिं शुश्राव तदा सखेदस्तं प्रत्यानेतु कर्णावटीमन्वगच्छत् ।

स्वच्छंदं तस्य विषयक्रीडाव्यग्रस्य सर्वदा । समरात्रिदिवः कालो बभूव विषुवन्निजः ॥ १८४ ॥
 अनेकामात्यसामंतेर्मणिस्तंत्रैरिवापरैः । परिष्कृतां निजास्थानीं सोधितस्थावथैकदा ॥ १८५ ॥
 तं नत्वोपाविशन् सर्वे यथास्थानं सन्नासदः । ते तदेकाग्रनयना योगिनीलामधारयन् ॥ १८६ ॥
 ते स्वयंबुद्धसंनिभमती शतमतिस्तथा । महामतिश्च तत्रासांचक्रिरे मंत्रिणोऽपि हि ॥ १८७ ॥
 स्वामित्राक्तिसुधासिंधुर्मनीषारत्नरोहणः । सम्यग्दृष्टिः स्वयंबुद्ध इति तत्र व्यचिंतयत् ॥ १८८ ॥
 अस्माकं पश्यतामेष दुर्वाजिचिखिंस्त्रियैः । ह्रियते विषयासक्तः स्वामी धिङ् न उपेक्षकान् ॥ १८९ ॥
 ईदृग्विनोदव्यग्रस्य जन्मास्मत्स्वामिनो मुधा । यातीति ताम्यति मनो मीनः श्लोक इवांचसि ॥ १९० ॥
 अस्मान्निर्मंत्रिचिरसौ न चेदुच्चैः पदं श्रयेत् । तदस्माकं त्रवेन्नर्ममंत्रिणां च किमंतरम् ॥ १९१ ॥
 तद्विज्ञपय्य नेतव्योऽस्मान्निः स्वामी हिते पथि । नीयते यत्र तत्रैते यांति सारैणिवन्नृपाः ॥ १९२ ॥
 यद्यप्यपवदिष्यंते स्वामिव्यसनजीविनः । वाच्यं तथापि नोप्यंते यवा मृगन्नयेन किं ॥ १९३ ॥
 विमृश्येति स्वयंबुद्धो धौरेयो बुद्धिशालिनाम् । इति विह्वययामास राजानं रचितांजलिः ॥ १९४ ॥
 आसंसारं सरिन्नाथः किं तृप्यति सरिज्जलैः । सस्तिपतिपयोत्रिर्वा किमेष बडवानलः ॥ १९५ ॥
 अंतको जंतुचिः किं वा किमेधोचिर्दुताशनः । सुखैर्वैषयिकैरात्मा किं तथैव कदाचन ॥ १९६ ॥
 कूबलाया दुर्जनाश्च विषं च विषयास्तथा । दंदशुकाश्च जायंते सेव्यमाना विपत्तये ॥ १९७ ॥

१ तुलामेषरशिस्थिते सूयें समरात्रिदिनात्मकः कालो विषुवत् । २ मनीषारत्नरोहणो बुद्धिरत्नस्य रोहणाचलरूपः । ३ सारणिः जलप्र-
 सारिणी तद्वत् । ४ एधोभिः काष्ठैः ।

चक्रवर्त्यर्ष्यधर्मः सन् जन्म तद्व्रजते पुनः । कदन्नमपि संग्रासं यत्र राज्याय मन्यते ॥ ३११ ॥
 महाकुलप्रसूतोऽपि धर्मोपार्जनवर्जितः । जवेन्नवांतरे श्वेव परोह्निष्टान्नजोजनः ॥ ३१२ ॥
 धर्महीनो विजन्मापि नित्यं पापानुबंधकः । बिडाल इव दुर्बुद्धो म्लेच्छयोनिषु जायते ॥ ३१३ ॥
 बिडालव्यालशार्दूलश्चेनगृध्रादियोनिषु । जवंति जूयिष्ठजवा जविनो धर्मवर्जिताः ॥ ३१४ ॥
 धर्महीनाः क्रमयः स्युरसकृहकृदादिषु । कुकुटादेर्व्रजंते च चंचूचरणताडनम् ॥ ३१५ ॥
 जायंते धर्मरहिता नरा नरकचूमिषु । वैरादिव कदर्थ्यते परमाधार्मिकैः क्रुधा ॥ ३१६ ॥
 अनंतव्यसनावेगज्वलनांतरवर्त्तिनः । त्रयैः पिण्डानिव हृहा धिगधर्मान् शरीरिणः ॥ ३१७ ॥
 धर्मादाप्नोति शर्माणि परमादिव बांधवात् । त्रंडेनेव तरति धर्मेण विपदापगाः ॥ ३१८ ॥
 पुंसां शिरोमणीयंते धर्मोर्जनपरा नराः । आश्रीयंते च संपद्भिर्देवताभिश्चि विपदापाः ॥ ३१९ ॥
 आधिव्याधिविरोधादि सर्वं बाधानिबंधनम् । विध्यैयत्याद्यु धर्मेण जलेनेव हुताशनः ॥ ३२० ॥
 जन्मांतरेष्वर्पणाय सर्वकल्याणसंपदाम् । प्रतिचूर्धर्म एवायमदंकर्मीणविक्रमः ॥ ३२१ ॥
 किमन्यदुच्यते स्वामिन् धर्मेणैव बलीयसा । सौधाश्रमिव निश्रेण्या लोकाग्रं यान्ति जंतवः ॥ ३२२ ॥
 विद्याधरनरेन्ध्रत्वं धर्मेणैव त्वमासदः । अतोप्युत्कृष्टलाभाय धर्ममेव समाश्रय ॥ ३२३ ॥
 दर्शरात्रिशिवात्यंतमिथ्यात्वमितिराकरः । ततो विषोपममतिः संजिन्नमतिरब्रवीत् ॥ ३२४ ॥

१ कदन्न कुत्सितमन्न । २ शकृदादिषु गोमयादिषु । ३ त्रपुः पिण्डान् सीसकपिण्डान् । ४ तरण्डेन नौकया । ५ विधायति शाम्यति ।
 ६ दर्शरात्रिरमावास्यारात्रिः ।

बलदेवानामतिचनत्कारि चरित्रं सविस्तरं वर्णितं । तत्रैतस्मिन् प्रथमपर्वणि षड्भिः सर्गैः श्रीयुगादीशच-
रित्र तदंतर्गतभरतचक्रिचरित्रं च विस्तरेण कथितं । कथाप्रसङ्गेऽन्तरान्तरा जैनमतस्वरूपं विविच्य प्रका-
शितं यथा प्रथमसर्गे धनसार्थवाहभवे धर्मधोपसूरिकृतदेशनाप्रसंगे चतुर्विधधर्मकथनं तत्र त्रिविधदानेऽभयदान-
प्रसंगे जीवानां सर्वभेदा लक्षणानि च प्रकटीकृत्य तत्पुण्यफलं प्रदर्शितं धर्मोपग्रहदानप्रसंगे दायकशुद्ध-ग्राहकशुद्ध-
देयशुद्ध-कालशुद्ध-भावशुद्ध-इति पंचभेदाः सलक्षणाः कथिताः । तपोभेदान् विविच्य भावलक्षण स्पष्टीकृतं ।
तदनु महाबलकुमारकथाया तत्समाप्रसंगे स्वयंबुद्धादिमंत्रिणां विवादे चेतनाचेतनस्वरूपं दृष्टान्तपूर्वं सम्बोध्य बौद्धादिना-
स्तिकमतानां स्थापनपूर्वक खंडनं प्रदर्शितं । स्वयंप्रभायाः पूर्वभववार्त्ताप्रसंगे युगंधरमुनेर्देशनायां विविधनारकिदु खवर्णनं
वज्रनाभचक्रिकथाप्रसंगे सर्वासा लब्धीनां सविस्तरवर्णनं विशतिस्थानकतपसां प्रभावादि च सविस्तर प्रपंचितं । द्वितीयसर्गे
सागरचंद्रप्रियदर्शनाकथाप्रसंगेऽवसर्पिण्यादिकालगणना तदारकाणां संख्या च सव्यास स्पष्टीकृता । तृतीयसर्गे श्रीयुगादी-
शदेशनाप्रसंगे जैनतत्त्वानि विस्तरेण कथितानि । एवं सर्वतो जैनमतानुयायिनां पदे पदे प्रतिबोधकारकमनंतपुण्यानुवं-
धिनमिम ग्रंथं विज्ञायास्माभिर्मुद्राप्य प्रकाशितः । आशास्महे सर्वेषां साधुसाध्वीश्रावकश्राविकाणामत्रवाचने पठने पाठने
श्रवणे प्रवृत्ति साधीयसी स्यादिति । महता यत्नेन ग्रंथोयं अस्मदीयशास्त्रिनर्मदाशकरशर्मणा चत्वारि पुस्तकानि संभिल्यप
रिशोधितस्तथापि यद्यत्र किञ्चित् स्वलितं सुधीभिल्लक्ष्येत तत्परिशोधनीयमिति सानुनयं प्रार्थयामहे वय ।

सवत् १९६१ }

श्रावण

श्रीजैनधर्मप्रसारक सभा,

भावनगर,

अमूर्वाप्यो रत्नमय्यः सौवर्णकमलाकराः । तर्वाक्रीरुनगाश्चैते रत्नकांचनसानवः ॥ ४८५ ॥
 एताः स्वहृजलाः क्रीरुनद्यः सद्यः प्रमोददाः । क्रीरुनोद्यानानि चैतानि नित्यपुष्पफलानि ते ॥ ४८६ ॥
 सदःसदनमेतत्ते स्वर्णमाणिक्यनिर्मितम् । आदित्यमंडलमिव द्युतिद्योतितदिग्मुखम् ॥ ४८७ ॥
 एताश्च चामरादर्शतालवृताकपाणयः । सर्ववारं वारनार्यस्वत्सैवैकमहोत्सवाः ॥ ४८८ ॥
 अयं चतुर्विधातोद्यचतुरः पुरतस्तव । गंधर्ववर्गः संगीतकृते सज्जोऽवतिष्ठते ॥ ४८९ ॥
 दत्तोपयोगस्तत्कालमवधिज्ञानतस्ततः । स दिनं ह्यस्तनमिव पूर्वजनैवमस्मरत् ॥ ४९० ॥
 विद्याधरपतिः सोऽहं स्वयंबुद्धेन मंत्रिणा । धर्ममित्रेण जैनैर्ज्ञ धर्ममस्मि विबोधितः ॥ ४९१ ॥
 प्रज्ज्यां प्रतिपन्नोहं तदैवाऽनशनं व्यधाम् । आसदं तत्फलमिदमहो धर्मस्य वैभवम् ॥ ४९२ ॥
 इति स्मृत्वा समुत्थाय दत्तबाहुः स वेत्रिणा । सिंहासनमलंचक्रे स्फूर्जाज्जयजयध्वनिः ॥ ४९३ ॥
 ततोऽज्जिषिषिचे देवैरवीज्यत स चामरैः । अगीयत च गंधर्वैः कर्लमंगलगीतिभिः ॥ ४९४ ॥
 समुत्थाय ततोऽप्येष अक्तित्रावितमानसः । गत्वा चैत्येऽर्ह्यतिमाः पूजयामास शाश्वतीः ॥ ४९५ ॥
 देवैर्ग्रामत्रयोजारमधुरे गीतमंगले । क्रियमाणे जिनाधीशं सोऽस्तावीद्विविधैः स्तवैः ॥ ४९६ ॥
 ततोऽसौ वाचयामास पुस्तकान् ज्ञानदीपकान् । आनर्च्चं मंरुपस्तंजस्थितान्यस्थीनि चार्हताम् ॥ ४९७ ॥
 अथ दिव्यातपत्रेण पार्वणैर्दुसनाञ्जिना । त्राजिण्णुर्धर्ममाणेन स लीलासदनं ययौ ॥ ४९८ ॥

१ आक्रीडनगाः क्रीडापर्वताः । २ तालद्वन्तः व्यजन । ३ वारनार्यो वेदव्याः । ४ कलमङ्गलगीतिभिः मधुरमङ्गलगीतैः ।
 ५ पूर्णिमाचन्द्रतुल्येन ।

वत्से नारकपण्डानां यहुःखं तदशेषतः । श्राव्यमाणमपि प्राणजाजां दुःखाय जायते ॥ १६९ ॥
 किं च प्रत्यक्षमीदृश्यंते जलस्थलखचारिणः । प्राणिनो विविधं दुःखमापेदानाः स्वकर्मजम् ॥ १७० ॥
 तत्र वारिचराः स्वैरं खादंत्यन्योन्यमुत्सुकाः । धीवरैः परिगृह्यंते गिह्यंते च बकादिभिः ॥ १७१ ॥
 उत्कीड्यंते त्वचयस्त्रिचूर्ज्ज्यंते च ऋटिन्नवत् । जोकुकामैर्विपच्यंते निगाह्यंते वसार्थिभिः ॥ १७२ ॥
 प्राणिनश्च स्थलचरा अबला बलवत्तरैः । मृगाद्याः सिंहप्रमुखैर्मार्थ्यंते मांसचक्षिभिः ॥ १७३ ॥
 मृगयासक्तचित्तैश्च क्रीमया मांसकाम्यया । नरैस्तत्तदुपायेन हन्यंतेऽनपराधिनः ॥ १७४ ॥
 छुधापिपासाशीतोष्णतिजारारोपणादिना । कशांकुशप्रतौदैश्च सहंते वेदनाममी ॥ १७५ ॥
 खेचरास्तिरशुककपोतचटकादयः । इयेनसिंचानगृध्राद्यैर्गृह्यंते मांसगृध्रुभिः ॥ १७६ ॥
 मांसलुब्धैः शाकुनिकैर्नानोपायप्रपंचतः । संगृह्य प्रतिहन्यंते नानारूपैर्विडंबनैः ॥ १७७ ॥
 जलादिशस्त्रादिजवं तिरश्चां सर्वतोऽयम् । अत्रशप्रसरं स्वस्वकर्मबंधनिबंधनम् ॥ १७८ ॥
 मानुष्यकेऽपि संप्राप्ते जायंते केऽपि जन्मिनः । जन्मांधवधिरा जन्मपंगवो जन्मकुष्टिनः ॥ १७९ ॥
 चौरिकापारदारिद्र्यप्रसक्ताः केऽपि मानवाः । नवैर्नवैर्निगृह्यंते निग्रहैर्नारका इव ॥ १८० ॥
 विविधैर्व्याधिभिः केपि बाध्यमाना निरंतरम् । प्रेक्ष्यमाणाः परमुखमुपेक्ष्यंते सुतरपि ॥ १८१ ॥
 मूढ्यक्रीताश्च ताड्यंते केचिदश्वतरा इव । अतिचारं च वाह्यंते साह्यंते च तृषादिकम् ॥ १८२ ॥
 परस्परपराच्युतिक्लिष्टानां दुःखदामपि । स्वस्वामिन्नावबद्धानां दुःखमेव निरंतरम् ॥ १८३ ॥

॥ श्री ॥

त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते प्रथमपर्वणि.

आदीश्वरचरित्रं.

सकलार्हतप्रतिष्ठानमधिष्ठानं शिवश्रियः । ज्यूष्टुवःस्वस्त्रयीशानमार्हत्यं प्रणिदध्महे ॥ १ ॥
नामाकृतिद्वयन्नावैः पुनतस्त्रिजगज्जनम् । क्षेत्रे काले च सर्वस्मिन्नर्हतः समुपास्महे ॥ २ ॥
आदिमं पृथिवीनाथमादिमं निष्परिश्रहम् । आदिमं तीर्थनाथं च ऋषन्नस्वामिनं स्तुमः ॥ ३ ॥
अर्हतमजितं विश्वकमलाकरन्नास्करम् । अम्बलानकेवलादर्शसंक्रांतजगतं स्तुवे ॥ ४ ॥
विश्वन्नव्यजनारामकुड्यातुड्या जयंति ताः । देशनासमये वाचः श्रीसंन्नवजगत्पतेः ॥ ५ ॥
अनेकांतमतांजोधिसमुह्लासनचंज्रसाः । दद्यादमंदमानंदं ऋगवानन्निनंदनः ॥ ६ ॥
दुसत्किरीटशाणप्रोत्तेजितांघ्रिनखावलिः । ऋगवान् सुमतिः स्वामी तनोत्वन्निसतानि वः ॥ ७ ॥
पद्मप्रन्नप्रन्नोर्देहन्नासः पुण्णंतु वः शिवम् । अंतरंगाशिमथने कोपाटोपादिवारुणाः ॥ ८ ॥
श्रीसुपार्थजिनेन्द्राय महेंद्रमहितांग्रये । नमश्चतुर्वर्णसंघगगानाञ्जोगन्नास्वते ॥ ९ ॥

१ अम्लानो यः केवलज्ञानरूप आदर्शत्विस्मिन् सङ्क्रान्तानि जगन्ति यस्य स त । २ समग्रभव्यजन एव आरामस्तस्मिन् कुल्यातुल्याः
सारणिसमानाः । कोपाटोपात् ३ कोपाडम्बरात् ।

तज्जल्ल दर्शयास्याः स्वं त्वयि रक्ता सती मृता । सा ते पत्नी जवेदंते या मतिः सा गतिः किल ॥ १९९ ॥
 तच्चक्रे ललितांगोऽपि सापि तद्भागिणी सती । मृत्वा स्वयंप्रजा नाम तत्पत्न्यजनि पूर्ववत् ॥ ६०० ॥
 प्रणष्टां प्राणयक्रोधादिव प्राप्य प्रियां ततः । स रमेऽन्यधिकं तापे रथै ढाया हि जायते ॥ ६०१ ॥
 रममाणस्तया सार्द्धं गते काले कियत्यपि । आत्मचयनचिह्नानि ललितांगो व्यदोकयत् ॥ ६०२ ॥
 तस्य रत्नाचरणानि निस्तेजस्कानि जज्ञिरे । मम्बुश्च मौलिमाहयानि तद्वियोगजयादिव ॥ ६०३ ॥
 मालिन्यं जेजिरे सद्यस्तस्यांगवसनानि च । आसन्ने व्यसने लक्ष्म्या लक्ष्मीनाथोऽपि मुच्यते ॥ ६०४ ॥
 जोगेवत्यंतमासक्तिस्तस्याच्छूर्मर्माधया । प्रकृतिव्यत्ययः प्रायो जवत्यंते शरीरिणाम् ॥ ६०५ ॥
 जजदप शोकविरसं तस्य सर्वैः परिहृदः । जाविकार्यानुसारेण वागुद्बलति जदपताम् ॥ ६०६ ॥
 आकालप्रतिपन्नाभ्यां प्रियाभ्यां च सदैव हि । कृतापराध इव स श्रीहीभ्यां पर्यमुच्यत ॥ ६०७ ॥
 अदीनोऽपि हि दैन्येन विनिज्रोऽपि हि निज्या । स शिश्रिये मृत्युकाले पद्म्यामिव कीटिका ॥ ६०८ ॥
 हृदयेन समं तस्य विश्विव्यत्संधिवंधनाः । महावलेरयंकंप्याः कदपवृक्षाश्च कंपिरे ॥ ६०९ ॥
 तस्याऽरुजोऽप्यचंज्यंत सर्वांगोपांगसंधयः । जाविदुर्गतियानोत्थवेदनासंकनादिव ॥ ६१० ॥
 पदार्थग्रहणे तस्यापदुर्दृष्टिरजायत । तथैव स्थितिमन्येपामरुमेव निरीक्षितुम् ॥ ६११ ॥
 गर्जावासनिवासोत्थदुःखागमजयादिव । प्रकंपतरत्नान्यंगान्यस्याजायन्त तत्क्षणम् ॥ ६१२ ॥
 क्रीडागिरिसरिद्रापीदीर्घिकोपवनेषु सः । रम्येष्वपि रतिं नाप सपल्लव इव द्विपः ॥ ६१३ ॥

१ लक्ष्मीनाथो विष्णुः । २ परिच्छदः परिवारः । ३ कीटिकानां मृत्युकाले पक्षोत्पत्तिर्भवति । ४ महागान्नासहितः ।

चंजप्रजप्रजोश्चंज्रमरीचिनिचयोज्ज्वला । मूर्त्तिर्मूर्त्तिसितस्थाननिर्मितेव श्रियेऽस्तु वः ॥ १० ॥
 करामलकवद्विभ्वं कलयन् केवलश्रिया । अचिंलयमाहात्म्यनिधिः सुविधिर्बोधयेऽस्तु वः ॥ ११ ॥
 सत्वानां परमानंदकंदोद्भेदनवांबुदः । स्याद्वादादमृतनिस्थंदी शीतलः पातु वो जिनः ॥ १२ ॥
 ज्वरोगार्त्तजंतूनामगदंकारदर्शनः । निःश्रेयसश्रीरमणः श्रेयांसः श्रेयसेऽस्तु वः ॥ १३ ॥
 विश्वोपकारकी जूततीर्थकृत्कर्मनिर्मितिः । सुरासुरनरैः पूज्यो वासुपूज्यः पुनातु वः ॥ १४ ॥
 विमलस्वामिनो वाचः कर्तकंदोदसोदराः । जयति त्रिजगच्चेतो जलनैर्मल्यहेतवः ॥ १५ ॥
 स्वयंभूरमणस्पृष्टीं करुणारसवारिणा । अंनंतजिदनंतां वः प्रयत्नतु सुखश्रियम् ॥ १६ ॥
 कदपद्मसधर्माणमिष्टप्राप्तौ शरीरिणाम् । चतुर्धा धर्मदेष्टारं धर्मनाथमुपास्महे ॥ १७ ॥
 सुधासोदरवाग्ज्योत्स्नानिर्मलीकृतदिङ्मुखः । मृगलक्ष्मा तमःशाल्यै शान्तिनाथजिनोऽस्तु वः ॥ १८ ॥
 श्रीकुंथुनाथो जगवान् सनाथोऽतिशयद्भिः । सुरासुरनृनाथानामेकनाथोऽस्तु वः श्रिये ॥ १९ ॥
 अरनाथः स जगवांश्चतुर्धोरनचोरविः । चतुर्थपुरुषार्थश्रीविलासं वितनोतु वः ॥ २० ॥
 सुरासुरनराधीशमयूरनववारिदम् । कर्मदून्मूलने हस्तिमह्वं मक्षिमचिष्टुमः ॥ २१ ॥
 जगन्महामोहनिजप्रत्यूषसमयोपमम् । मुनिसुव्रतनाथस्य देशनावचनं स्तुमः ॥ २२ ॥
 लुवंतो नमतां मूर्ध्नि निर्मलीकारकारणम् । वारिह्लवा इव नमैः पांतु पादनखांशवः ॥ २३ ॥

१ करामलकवत् करस्थितनिर्मलजलवत् । २ कतकचूर्णसमानाः । अरनाथस्तु इत्यपि पाठः । ३ चतुर्थपुरुषार्थश्रीविलास मोक्षल-

क्ष्मीविलास । ४ वारिह्लवा जलप्रवाहाः ।

योग्यं ज्ञात्वा वज्रजंघं स्वर्णजंघोऽथ चूपतिः । राज्ये निवेशयामास स्वयं दीक्षासुपाददे ॥ ६७ए ॥
 सूनोः पुष्कलपालस्य दत्त्वा राज्यश्रियं निजाम् । प्राब्राजीघ्रज्रसेनोऽपि जज्ञे तीर्थकरश्च सः ॥ ६७ए० ॥
 विदसन्वज्रजंघोऽपि श्रीमत्या सह कांतया । उवाह वीलयया राज्यमंजोजमिव कुंजरः ॥ ६७ए१ ॥
 अवाप्तयोर्विप्रयोगं गंगासागरयोस्त्रिव । तयोर्भुजानयोर्जोगान् सुतः समुदपद्यत ॥ ६७ए२ ॥
 अथ पुष्कलपालस्य व्यञ्छित महारुषः । समंतात्सीमसामंताः सर्पचारोपमाजुषः ॥ ६७ए३ ॥
 तेन तेषां द्विजिह्वानामिव साधनहेतवे । नरेंद्रो वज्रजंघोऽथ समाहूतोऽचलद्वली ॥ ६७ए४ ॥
 श्रीमत्यपि समं वज्रजंघेन जगतीशुजा । अचावलीदचलाशक्तिः पौलोमीवै विमौजसा ॥ ६७ए५ ॥
 स गह्वन्नर्द्धमागंऽथ महाशरवणं पुरः । ददर्श दर्शयामिन्यामपि ज्योत्स्नात्रमप्रदम् ॥ ६७ए६ ॥
 दृग्विषोहिरिहास्तीति विज्ञप्तः सोऽध्वगैरगात् । पथाऽन्येन नयज्ञा हि प्रस्तुतांशेषु तत्पराः ॥ ६७ए७ ॥
 आययौ पुंरुरीकिण्यां पुंरुरीकोपमोऽथ सः । सामंतमंरुदं सर्वं वशोऽङ्गुष्कलस्य च ॥ ६७ए८ ॥
 राजा पुष्कलपादोऽपि पुष्कलानि विधैथवत् । विविधानि व्यधादस्य स्वागतानि गुरोस्त्रिव ॥ ६७ए९ ॥
 श्रीमंतं श्रीमतीबंधुमनुक्षाप्याऽन्यदा तु सः । श्रीमत्या सहितोऽचावलीद्वियःपतिस्त्रिव श्रिया ॥ ७०० ॥
 सोऽथ प्राप्तः शरवणं निकषा कर्षणो द्विषाम् । इत्थूचे कुशलैर्यानमध्येनाप्यस्य संप्रति ॥ ७०१ ॥
 उत्पेदे केवलज्ञानं ध्योरत्राऽनगास्त्रयोः । तत्र देवागमोदयोताद् दृग्विषो निर्विषोऽत्रवत् ॥ ७०२ ॥
 नाम्ना सागरसेनश्च मुनिसेनश्च तौ मुनी । राजन्नत्रैव विद्येते सूर्योचंज्रमसाविव ॥ ७०३ ॥

१ अन्तर्भेदं प्राप्ताः । २ पौलोमी इन्द्राणी । ३ विधेयवत् शिष्यवत् । ४ द्विषा कषणः संहारकः ।

यदुवंशसमुद्भूतः कर्मकद्वहुताशनः । अरिष्टनेमिर्जगवान् ज्यूयाद्योऽरिष्टनाशनः ॥ ३४ ॥
 कमठे धरणे च स्वोचितं कर्म कुर्वति । प्रचुस्तुड्यमनोवृत्तिः पार्श्वनाथः श्रियेऽस्तु वः ॥ ३५ ॥
 कृतापराधेऽपि जने कृपामंथरतारयोः । ईषद्द्वार्षार्थयोर्भ्रं श्रीवीरजिनेत्रयोः ॥ ३६ ॥
 एषां तीर्थकृतां तीर्थेष्वासन् द्वादशचक्रिणः । नवार्धचक्रिणो रामास्तथा प्रत्यर्धचक्रिणः ॥ ३७ ॥
 एते शलाकापुरुषा जूतभाविशिवश्रियः । त्रिषष्टिरवसर्पिण्यां ऋतद्वेत्त्रसंभवाः ॥ ३८ ॥
 एतेषां चरितं ब्रूमः शलाकापुंस्त्वशालिनाम् । महात्मनां कीर्त्तनं हि श्रेयो निश्रेयसास्पदम् ॥ ३९ ॥
 तत्र तावद्भगवतश्चरित्रमृषप्रज्ञोः । बोधिबीजावाप्तिहेतोर्जवादारज्य वार्यते ॥ ३० ॥
 अस्यसंख्यांबुधिघ्नीपवलयैः परिवेष्टितः । जंबूद्वीप इति घ्नीपो वज्रवेदिकया वृतः ॥ ३१ ॥
 जूपितस्य सर्वतीर्त्त्रिवैर्ष्वैर्षधैरपि । स्वर्णरत्नमयो मेरुर्मध्ये तस्यास्ति नाञ्जिवत् ॥ ३२ ॥
 स लक्ष्यो जनोच्छ्रायो मेखलात्रयचूपितः । चत्वारिंशद्योजनोच्चचूडोऽहं चैत्यमंस्तितः ॥ ३३ ॥
 अस्ति पश्चिमतस्तस्य विदेहेषु महापुरम् । द्वितिप्रतिष्ठितं नाम द्वितिमंरुलमंरुनम् ॥ ३४ ॥
 तत्र प्रसन्नचंद्रोऽनूत्तिसंज्ञो धर्मकर्मसु । देवराजोपमो राजा राजमानो महर्द्धिञ्जिः ॥ ३५ ॥
 तत्र चासीत्सार्धवाहो धनो नाम यशोधनः । आस्पदं संपदामेकं सरितामिव सागरः ॥ ३६ ॥
 आसंस्तस्य मद्देहस्यानन्यसाधारणाः श्रियः । परोपकारैकफला रुचो हिमरुचेस्वि ॥ ३७ ॥
 सदा सदाचारनदीप्रवाहैकमहीधरः । सेवनीयो न कस्यासीत्स महीतलपवनः ॥ ३८ ॥

जंबूद्वीपे विदेहेषु पुरे क्षितिप्रतिष्ठिते । वैद्यस्य सुविधेः पुत्रः स जीवानंद इत्यचूत् ॥ ७१ए ॥
 तदैव तस्मिन्नगरे चत्वारोऽन्येऽपि दारकाः । उदपद्यंत धर्मस्य जेदा इव वजुर्जुषः ॥ ७२० ॥
 अचूत्तत्रैक ईशानचंद्रस्य पृथिवीपतेः । नार्यायां कनकवत्यां सूनुर्नाम्ना महीधरः ॥ ७२१ ॥
 मंत्रिणोऽन्यः सुनासीरनाम्नः पत्न्यामजायत । लक्ष्म्यां श्रीनंदन इव सुबुद्धिर्नाम नंदनः ॥ ७२२ ॥
 अन्यः सागरदत्तस्य सार्थवाहपतेरचूत् । नार्यायामन्नयवत्यां पूर्णन्नक्षत्रिधः सुतः ॥ ७२३ ॥
 चतुर्थस्य समुत्पेदे पत्न्यां श्रेष्ठिधनस्य तु । शीलमत्यां शीलपुंज इव नाम्ना गुणाकरः ॥ ७२४ ॥
 प्रयत्नाद्ब्रह्ममाणस्ते बालाधरैर्दिवानिशम् । समं वद्बुधिरे सर्वेऽप्यंगेऽगावयवा इव ॥ ७२५ ॥
 सह पांशुंक्लीम्नास्ते जगृहुः सममेव हि । कलाकलापं सकलं मेघांजः पादपा इव ॥ ७२६ ॥
 तत्रैव नगरे जीवः श्रीमत्या अपि सोऽन्नवत् । सूनुरीश्वरदत्तस्य श्रेष्ठिनः केशवाक्षिधः ॥ ७२७ ॥
 समं च मिलितास्तेन ते षण्मन्त्राणि जज्ञिरे । अवियुक्ताः करणार्तैः करणानीव सर्वदा ॥ ७२८ ॥
 विदांचकारायुर्वेदं जीवानंदोऽपि पैतृकम् । अष्टांगमौषधीश्चापि रसवीर्यविपाकतः ॥ ७२९ ॥
 ऐरावण इवेन्नेषु गृहेष्विव दिवाकरः । अचूत् प्राज्ञो निरवद्यविद्यो वैद्येषु सोऽग्रणीः ॥ ७३० ॥
 सोदर्या इव संचूय रममाणाः सदैव ते । कदाचित्कस्यचिद्धेऽमन्यन्योन्यस्यावतस्थिरे ॥ ७३१ ॥
 एकदा वैद्यपुत्रस्य जीवानंदस्य मंदिरे । एतेषां तिष्ठतामेकः साधुर्जिह्वाार्थमाययौ ॥ ७३२ ॥
 पृथ्वीपालस्य राज्ञः स सूनुर्नाम्ना गुणाकरः । राज्यं मल्लमिवोत्सृज्य शमसाम्राज्यमाददे ॥ ७३३ ॥

तस्मिन्नौदार्यगान्त्रीर्धैर्यप्रचतयो गुणाः । आसन् बीजान्यमोघानि प्रचवाय यशस्तरोः ॥ ३९ ॥
 कणानामिव रत्नानामुत्करस्तस्य वेदमनि । गोणीनामिव देवांगवाससामपि राशयः ॥ ४० ॥
 अश्वैरश्वतरैरुष्ट्रैर्वाहनैरपरैरपि । तस्य वेदम व्यराजिष्ट थादोन्निरिव सागरः ॥ ४१ ॥
 धनिनां गुणिनां कीर्त्तिशादिनां च नृणामसौ । धुर्यत्वं धारयामास प्राणोऽद्भ्रमस्तामिव ॥ ४२ ॥
 अश्रैस्तस्य महार्थस्य पर्यपूर्णत सेवकाः । महासरोवरस्यैव स्थंदैर्य्यर्णचूमयः ॥ ४३ ॥
 स गृहीतमहाज्ञानं जत्साह इव मूर्त्तिमान् । इहांचक्रेऽन्यदा गंतुं वसंतपुरपत्तनम् ॥ ४४ ॥
 सार्थवाहो धनस्तस्मिन् सकलेऽपि पुरे ततः । भिन्निमं ताम्रचित्त्वोच्चैः पुरुपानित्यघोषयत् ॥ ४५ ॥
 असौ धनः सार्थवाहो वसंतपुरमेष्यति । ये केष्यन्न यियासंति ते चळंतु सहाऽमुना ॥ ४६ ॥
 ज्ञानं दास्यत्यज्ञानायाऽवाहनाय च वाहनम् । सहायं चाऽसहायायाऽशंवलाय च शंबलम् ॥ ४७ ॥
 दस्युन्यस्त्रास्यते मार्गे श्वापदोपज्जवादपि । पादाघिव्यत्यसौ मंदान् सहगान्बांधवानिव ॥ ४८ ॥
 हृणे स कैटपः कंड्याणे कुदखीकृतमंगलः । रथमास्थाय विदधे प्रस्थान पत्तनाद्ब्रहिः ॥ ४९ ॥
 प्रस्थानन्नेरीनांकारैरार्कारकनैरिव । जनाः सर्वेऽपि तत्रेयुर्वसंतपुरगामिनः ॥ ५० ॥
 अत्रांतरे धर्मघोष आचार्यः साधुचर्यया । धर्मेण पावयन् पृथ्वीं सार्थवाहमुपाययौ ॥ ५१ ॥
 संसंभ्रममश्रोत्थाय धनो दीप्रं तपस्त्वपा । सहस्रांशुमिवाचार्यमवंदत कृतांजलिः ॥ ५२ ॥

१ यादोभिर्जलजन्तुभिः । २ अन्नमरुता अन्नान्तर्गतसर्वनायूना मध्येप्राणोनागवायुर्यथा धुर्यत्न धारयामासतथा । ३ क्षुद्रपवाहैः ।
 ४ शम्भल पाथेय । ५ कल्पः समर्थः । ६ सकलकल्याणे इत्यपि कश्चित् पाठः । ६ आकारकैः आतानकारकपुरुषैः ।

तीर्थकृत्पादसेवायास्तपसो दुस्तरस्य च । असंतुष्टाः सदाऽऽचूवंस्ते संतोषधना अपि ॥ ८३८ ॥
 ते नित्यं तीर्थकृत्वाणीवीथ्युपरसपायिनः । अपि मासोपवासादितपसा नैव चक्कमुः ॥ ८३९ ॥
 जगवान् वज्रसेनोऽपि शुक्लध्यानं श्रितोऽतिमम् । निर्वाणं प्राप गीर्वाणप्रपंचितमहोत्सवम् ॥ ८४० ॥
 सनोच्चिरिव धर्मस्य वृतो ब्रतसनाच्चिन्निः । मुनिर्निर्वज्रनाचोऽपि विजहार वसुंधराम् ॥ ८४१ ॥
 स्वामिना वज्रनाचैल बाह्याद्याः सच सारथिः । सनाथा जज्ञिरे पंचैज्याणीवांतरात्मना ॥ ८४२ ॥
 तेषां योगप्रज्ञावेन सर्वाः खेलादिलब्धयः । औपम्य इव शैलानामाविरासन् शशिविषा ॥ ८४३ ॥
 तेषां श्लेष्मलवेनापि संश्लिष्टं कुष्ठिनो वपुः । कोटिवैधरसेनेव ताम्बराशिः सुवर्णचूत् ॥ ८४४ ॥
 कर्णेनेत्रादिचूरंगचूश्च तेषामचून्मलः । कस्तूरिकापरिमदो रोगघ्नः सर्वरोगिणाम् ॥ ८४५ ॥
 तेषां वपुःपरिस्पर्शमात्रादपि शरीरिणः । सरुजो नीरुजोऽचूत्तुन् सुधांजःस्त्रपनादिव ॥ ८४६ ॥
 तदंगसंगादंजोदमुक्तं नद्यादिवाह्यपि । सर्वरोगान् पयोऽह्वापीत्तमांसीवांशुमन्महः ॥ ८४७ ॥
 विपादिदोषाः प्राणस्थंस्तदंगस्पर्शवायुना । गंधसिंधुरदानांचोर्गंधेनेवान्यसिंधुराः ॥ ८४८ ॥
 विपसंपृक्तमन्नादि तेषां पात्रे मुखेऽपि वा । संप्रविष्टं सुधाखरं इव निर्विषतामगात् ॥ ८४९ ॥
 वचनस्मरणत्तेषां विषं मंत्राहारादिव । बाधामहाविषव्याधिबाधितस्याप्यपासरत् ॥ ८५० ॥
 नखाः केशा रदाश्चान्यदपि तेषां शरीरजम् । जेले जैषब्धतां सर्वं मुक्तावं शुक्तिवारिवत् ॥ ८५१ ॥
 आसन्नणीयसीं मूर्त्तिं तथा ते कर्तुमीश्वराः । यथा संचरितुमलं सूचीरंभ्रेऽपि तंतुवत् ॥ ८५२ ॥

१ सनाभिः सहोदरः । २ कोटिवेधनामा रसविशेषः ।

धनेन पृष्टस्त्वाचार्याः समागमनकारणम् । वसंतपुरमेध्यामस्त्वत्सार्थनेत्यचीकथन् ॥ ५३ ॥
 सार्थवाहोऽप्युवाचैवं धन्योऽद्य जगवन्नहम् । अजिगम्या यदायाता मत्सार्थेन च यास्यथ ॥ ५४ ॥
 आचार्याणां कृतेऽमीपामन्नपानाद्यमन्वहम् । संपादनीयं युष्माभिः सूदानित्यादिशच्च सः ॥ ५५ ॥
 आचार्या अप्यवोचंत यतीनामशनादिकम् । अकृतं चाकारितं चासंकटग्रं चापि कटपते ॥ ५६ ॥
 वापीकूपतरागादि गतं वार्यपि वार्यते । अशंखोपहृतं सार्थनाथ जेनेज्जगसने ॥ ५७ ॥
 अत्रांतरे च केनापि सार्थवाहस्य ढौकितम् । पक्कचूतांचितं स्थालं त्रष्टमंध्यात्रसंनिजम् ॥ ५८ ॥
 प्रमोदमेडुरमना निजगाद ततो धनः । फलान्यमूनि गृहीतानुगृहीत च मामिति ॥ ५९ ॥
 सूरिरूचे फलादीद्दृगशसोपहृतं हि नः । न स्पष्टमपि कटपेत किं पुनः श्राव्य खादितुम् ॥ ६० ॥
 धनोऽवोचदहो कापि ङ्करव्रतकारिता । शक्यं दिनमपीदृशैर्भक्तिं न प्रमादिति ॥ ६१ ॥
 कटग्रं वः स्याद्यदन्नादि तदास्यामि प्रसीदत । चलताऽधेत्युदित्वा तान्नत्वा च व्यसृजन्मुनीन् ॥ ६२ ॥
 सार्थवाहस्ततोऽचालीत् चंचलैस्तुरैर्मयैः । शकटैरुद्वैजिस्तुंगैस्तुरैश्च सागरः ॥ ६३ ॥
 अथ प्रचेष्टुराचार्या अपि साधुच्चिरावृताः । मूर्ततामाश्रितैर्मूलगुणोत्तरगुणैश्चि ॥ ६४ ॥
 सार्थस्याग्रे धनः पृष्टे माणिज्जः सखाऽस्य तु । इयतुः पार्थवोस्त्वथवावाराववारितौ ॥ ६५ ॥
 श्वेततड्वैः स चक्रे द्यां शरदन्नमयीमिव । माथूरैरातपत्रैश्च प्रावृत्तवन्दमयीमिव ॥ ६६ ॥

१ अशतोपहत अग्न्यादिगशोपहतं न भवति यत्तदशत्नेपहतं अप्रासुकमित्यर्थः । * कश्चिपुस्तके "ऽकारि" इत्यपि पाठः । २ मयै-
 रूतैः । ३ उशभिः द्युपैः ।

रे निर्मर्याद पुंस्वेद त्वयैतच्चिन्तितं कथम् । चिन्तितं वा कथं तूक्तं धिक् साहसमचेतसः ॥ ७३ ॥
 किं च संजावयसि रे महात्मानं पतिं मम । आत्मानुरुपमेवैवं धिक् त्वां मित्रमिषाद्विषम् ॥ ७४ ॥
 गह्व मा तिष्ठ रे पाप पापं त्वदर्शनादपि । इत्याक्रुष्टस्तथा शीघ्रं स दस्युरिव निर्यथौ ॥ ७५ ॥
 स गोहत्याकर इवांधकारमलिनाननः । विमनस्कः समागहन् सागरेण व्यलोकयत ॥ ७६ ॥
 हे मित्र हेतुना केन त्वमुच्चिन्न इवेदयसे । इति सागरचंद्रेण सोऽपृच्छि स्वहृत्चेतसा ॥ ७७ ॥
 ततः स मायाकूटाद्रिदीर्घ निःश्वासमुद्रहन् । विकूणिताधरः किंचिदुष्टः कष्टादिवाऽवदत् ॥ ७८ ॥
 जाज्यहेतुमिव हिमहमाचृदन्त्यर्णवासिनाम् । संसारे वसतां त्रातः पश्यस्युर्धेगकारणम् ॥ ७९ ॥
 न यद्वादयितुं नापि प्रकाशयितुमिष्यते । तदस्थानत्रणमिव किमपीहोपतिष्ठते ॥ ८० ॥
 इत्युदित्वा स्थिते मायादर्शिताश्रुविलोचने । अशोकदत्ते सोऽमायश्चितयामासिवानिति ॥ ८१ ॥
 अहो असारः संसारः पुंसां यत्रेदृशामपि । संदेहपदमीदृक्कमकस्माद्रुपजायते ॥ ८२ ॥
 अस्य धैर्यादवदतोऽप्यंतरुर्धेग उच्चकैः । हुताश इव धूमेन बलाद्वाग्पेण सूच्यते ॥ ८३ ॥
 चिन्तयित्वेति सुचिरं सद्यस्तदुःखदुःखितः । न्ययः सागरचंद्रस्तमित्युवाच सगज्जदम् ॥ ८४ ॥
 अप्रकाश्यं न चेद्बद्धो तद्वसोर्धेगकारणम् । दत्त्वा दुःखविनागं मे स्लोकदुःखो नवाधुना ॥ ८५ ॥
 अशोकदत्तोऽपीत्यूचे मम प्राणसमे त्वयि । अन्यदप्यप्रकाश्यं न वृत्तांतोऽयं विशेषतः ॥ ८६ ॥
 इदं वयस्यो जानाति सदाऽपि यदिहांगना । अनर्थानां प्रसूदर्शशर्वरी तमसामिव ॥ ८७ ॥

करत्रैः सरत्रैरुद्वरैरश्वतरैः खरैः । तस्योहे दुर्वहं त्रांरुं धैनवातैरिव क्षितिः ॥ ६७ ॥
 वेगादद्वयमाणांघ्रिपाता वातमजा इव । ययुः पार्श्वस्थगोणीनिरुत्पक्षा इव वेसरौः ॥ ६८ ॥
 येनामंतर्विनिष्टानां तत्र क्रीमानिबंधनम् । जंगमानीव वेइमानि शकटानि चकाशिरे ॥ ६९ ॥
 महाकाया महास्कंधा महिषास्तोयवाहिनः । महीप्राप्ता इवांचोदा जनानां चिह्नितुस्तृषाम् ॥ ७० ॥
 तदा तन्नामसंचारजाराकांता समंततः । शकटश्रेणिचित्कारै ररासेव वसुंधरा ॥ ७१ ॥
 औदकेणौष्ट्रकेणऽश्वनोऽभूतः पांशुरानशे । तथा दिवं यथा विष्वक् सूचीज्रेघं तमोऽन्नवत् ॥ ७२ ॥
 उदणं घंटटाणत्कारैर्बधिरीकृतदिङ्मुखैः । चर्मस्तत्रमुदूराडुत्कर्णस्तर्णकैः समम् ॥ ७३ ॥
 महाचारं वहंतोऽपि कामंतोऽपि क्रमेवकाः । वदितग्रीवमग्राणि चूरुहां द्विद्विहुमुहुः ॥ ७४ ॥
 उत्कर्णसरद्वग्रीवं दशतो दशनैर्मिथः । पृष्टप्रविष्टकंठालाः पृष्टा एवाऽन्नवन् खराः ॥ ७५ ॥
 आरदकैः प्रतिदिशं वेष्टितः शस्त्रपाणिभिः । वज्रपंजरमध्यस्थ इव सार्थोऽन्नहत्पथि ॥ ७६ ॥
 महार्थस्यापि सार्थस्य दूरेऽस्थुस्तस्य दस्यवः । महार्धमौलिरत्नस्य युजंगमपतेरिव ॥ ७७ ॥
 निःस्वाऽऽब्ध्ययोर्निर्विशेषं योगे^१ क्षेमे च सोद्यमः । धनः सर्वान् सहाऽनैषीष्टूयेशः कलत्रानिव ॥ ७८ ॥
 आशास्यमानः सकलैर्लोकैः स्फारितलोचनैः । दिने दिने रविरिव प्रयाणमकरोऽध्वनः ॥ ७९ ॥

निःस्वाऽऽब्ध्ययोर्निर्विशेषाः । ५ वेसराः
 आशास्यमानः पवनभिमुखचारिणो मृगविशेषाः । ५ वेसराः
 वातविशेषाः । ४ वातमजाः पवनाभिमुखचारिणो मृगविशेषाः । ५ वेसराः
 अश्वतराः । ६ वत्सतरैः । ७ क्रमेलकाः उष्ट्राः । ८ निःस्वाब्ध्ययोर्निर्विधननाब्ध्ययो । ९ अप्राप्तस्य प्राशुपायो योगः । १० प्राप्तस्य

१ उष्ट्रैः । २ सरसैर्महिषैः । ३ घनवाताः पृथ्व्याधारभूता वातविशेषाः । ४ वातमजाः पवनाभिमुखचारिणो मृगविशेषाः । ५ वेसराः
 अश्वतराः । ६ वत्सतरैः । ७ क्रमेलकाः उष्ट्राः । ८ निःस्वाब्ध्ययोर्निर्विधननाब्ध्ययो । ९ अप्राप्तस्य प्राशुपायो योगः । १० प्राप्तस्य
 रक्षण क्षेम ।

तेनैवमृजुना सोऽजुनीतः प्रमुमुदेऽधमः । सत्कारयंति ह्यात्मानं कृत्वाप्यागांसि मायिनः ॥ १०३ ॥
 ततःप्रच्युति निःस्नेहः सागरः प्रियदर्शनाम् । सोऽङ्गं धारयामास रोगग्रस्तामिवांगुलीम् ॥ १०४ ॥
 किं तु तां वर्त्तयामासोपरोधात्प्राग्वदेव सः । बंध्याप्युन्मूह्यते नैव दत्ता या द्वालिता स्वयम् ॥ १०५ ॥
 मत्कृतो मानयोर्चेदोऽचूदिति प्रियदर्शना । नाशोकदत्तवृत्तान्तं तं प्रियाय न्यवेदयत् ॥ १०६ ॥
 कारागाराय संसारं मन्यमानोऽथ सागरः । कञ्चिं कृतार्थयामास दीनादिषु नियोगतः ॥ १०७ ॥
 कालेन पूरयित्वायुः सागरः प्रियदर्शना । अशोकदत्तश्च ययुः कालधर्मं त्रयोऽपि ते ॥ १०८ ॥
 जंबूद्वीपस्य ऋतदेत्रदक्षिणखंडके । गंगासिंधूत्तरस्यांतर्जागे मध्येऽवसर्पिणि ॥ १०९ ॥
 तृतीयारे पट्याष्टमांशशेषे युग्मरूपतः । ततः समुदपद्येतां सागरप्रियदर्शने ॥ ११० ॥ युग्मम् ॥
 ज्जारतेषु च वर्षेषु पंचस्वैरवतेषु च । षादशारं कालचक्रं हेतुः कालव्यवस्थितेः ॥ १११ ॥
 कालो द्विविधोऽवसर्पिण्युत्सर्पिणीविभेदतः । अराः षरुवसर्पिण्यां एकांतसुखमादयः ॥ ११२ ॥
 तत्रैकांतः सुखमारश्चतस्रः कोटिकोटयः । सागराणां सुषमा तु तिस्रस्तकोटिकोटयः ॥ ११३ ॥
 सुषमदुःखमा ते द्वे दुःखमसुषमा पुनः । सैका सहस्रैर्वर्षाणां द्विचत्वारिंशतोनिता ॥ ११४ ॥
 एकविंशतिरब्दानां सहस्राणि तु दुःखमा । एकांतदुःखमापि स्यात्तावद्वर्षप्रमाणिका ॥ ११५ ॥
 अरका अ्रवसर्पिण्यां य एते समुदीरिताः । उत्सर्पिण्यां त एव स्युः प्रतिलोमक्रमेण तु ॥ ११६ ॥
 तदेवमवसर्पिण्यामुत्सर्पिण्यां च मीलिताः । सागरोपमकोटीनां कोटयः खलु विंशतिः ॥ ११७ ॥

सरसां सरितां चापस्तनूकुर्वन् निशा इव । उदामः समच्छूपांश्च्रीण्णो ग्रीष्मरुतुस्तदा ॥ ८० ॥
 त्राष्ट्रमिंधा इव ववुर्वायवोऽत्यंतदुःसहाः । आतपं तपनस्तेने विच्यग् वह्निद्वयोपमं ॥ ८१ ॥
 तत्सार्थपथिकास्तश्चुरनूपांतं तरं तरं । प्रपां प्रपां प्रवेशं च पाथं पाथं पयोऽलुवन् ॥ ८२ ॥
 जिह्वामकर्पन् महिषा निःस्वासप्रेरिता इव । विविशुश्च नदीपंकैवध्वरीरितकाहाराः ॥ ८३ ॥
 रथिकानवमत्यापि प्राजनेषु पतस्त्वपि । उन्मार्गपादपानीयुरुक्ष्णश्च क्षणे क्षणे ॥ ८४ ॥
 तसाऽयःसूचीसदृशै रोचिञ्चिश्चंफुरोचियः । व्यलीयंत शरीराणि विच्यग् मंदनपिंरुवत् ॥ ८५ ॥
 तसाऽयःफालकराणि तरणिनितरां दधौ । पथि क्षिप्तकरीपाग्निवैपम्यं पांसवोऽवहन् ॥ ८६ ॥
 प्राविशन् मार्गसरितः परितः सार्थयोपितः । उन्मूह्य नलिनीनालान् गलनालेषु चिक्षिपुः ॥ ८७ ॥
 धर्मात्तःक्लिन्नवासोच्चिरशोचंत चृशं पथि । जलाद्गौ इव वित्रत्यः सार्थपांश्चपुरंध्रयः ॥ ८८ ॥
 पलाशतालहिंतालनलिनी कदलीदलैः । तालवृतीकृतैः पांश्चाश्चिद्विदुर्धर्मजं श्रमम् ॥ ८९ ॥
 ग्रीष्मस्येव स्थितिद्वेदं गतिद्वेदं प्रवासिनाम् । विदधानः समागहन् मेघचित्तमृतुस्ततः ॥ ९० ॥
 यातुधान इवाकाशे दधानो धन्व वारिदः । कुर्वन् धाराशरासारं सार्थेनोत्रासमैदयत ॥ ९१ ॥
 अर्द्धोतमिव तमितं तस्मित्वान्त्रमयन्मुहुः । निर्जरं चापयामास पथिकान् बालकानिव ॥ ९२ ॥
 अत्रंलिहैः पयःपूरैः कूलिनीनां प्रसारिचिः । कूलानि पांश्चहृदयानीव सद्यो विदक्षिरे ॥ ९३ ॥

१ त्राष्ट्रमिन्धा त्राष्ट्रकर्मकारताः । २ प्रपा जलसतन । ३ अत्रधीरित ताह्वारितरत्कृतकशागिग्याः । ४ प्राजनेषु कशाविनेषु । ५ मद-
 नपिण्डवत् लोके "मिण्" इति प्रसिद्ध । ६ यथाः । ७ उल्युक अर्धदग्धकाष्ठ वा ।

अस्मिन्नथरके प्रागवत् कामति न्यूनमेव हि । वपुरायुर्चूमाधुर्यकपद्महिमाऽपि च ॥ १३३ ॥
 पूर्वप्रजावरहिते चतुर्थे त्वरके नराः । पूर्वकोट्यायुषः पंचधनुःशतसमुद्भूयाः ॥ १३४ ॥
 पंचमे तु वर्षशतायुषः सप्तकरोद्भूयाः । षष्ठे पुनः षोरुशाब्दायुषो हस्तसमुद्भूयाः ॥ १३५ ॥
 एकांतदुःखप्रचिता उत्सर्पिण्यामपीदृशाः । पश्चानुपूर्व्या विज्ञेया अरोषु किल षट्स्वपि ॥ १३६ ॥
 तृतीयारांतजातत्वाद्द्वैर्ध्वं नवधनुःशतौ । पल्यदशमाशायुष्कावचूतां तौ तु युग्मिनौ ॥ १३७ ॥
 वज्ररूपचनाराचसंधिवंधं वपुस्तयोः । समेन चतुरस्रेण संस्थानेन परिष्कृतम् ॥ १३८ ॥
 युग्मधर्मी स शुशुभ्रे जात्यजाव्वूनदद्भुतिः । प्रियंगुवर्णया पत्न्या सुमेरुारव भैरव्या ॥ १३९ ॥
 तत्रैवाऽशोकदत्तोऽपि प्रागजन्मकृतमायया । श्वेतवर्णश्चतुर्दंतः सुरदंतीव दंल्यचूत् ॥ १४० ॥
 त्राम्थतेतस्ततः स्वैरमन्येद्युस्तेन दंतिना । स युग्मधर्मी पुरतः प्रागजन्मसुहृदैक्ष्यत ॥ १४१ ॥
 तद्दर्शनामृतासारस्फारी चूततनोस्ततः । बीजस्येवांकुरस्तस्य स्नेहः समुदपद्यत ॥ १४२ ॥
 हस्तिना तेन हस्तेनादायाद्विग्य यथासुखम् । अनिद्वन्नपि स स्कंधप्रदेशमधिरोहितः ॥ १४३ ॥
 अन्योन्यदर्शनाच्यासाह्वयोरपि तयोस्ततः । जज्ञे पुरस्कृतस्यैव स्मरणं पूर्वजन्मनः ॥ १४४ ॥
 चतुर्दंतद्विपस्कंधारूढं ददृशुरिंचवत् । तमन्ये विस्मयोत्तानलोचना युग्मरूपिणः ॥ १४५ ॥
 शंखकुंदं द्वैविमलं गजमारूढ इत्यसौ । ततः प्रोच्यत मिथुनैर्नाम्ना विमलवाहनः ॥ १४६ ॥
 जातिस्मृत्या स नीतिज्ञो विमलद्विपवाहनः । प्रकृत्या रूपवांश्चेति जज्ञे सर्वजनाधिकः ॥ १४७ ॥

विदधुर्गंधकापाय्या तयोरंगप्रमार्जनम् । केशांश्च वेष्टयामासुर्वाससा मंसुणेन ताः ॥ ८०४ ॥
 तास्ते क्षौमाणि संधाय्यासयित्वा चासनांतरे । केशेन्यश्चोत्तयत् वारि मुक्तावृष्टिभ्रमं दिशत् ॥ ८०५ ॥
 ईषदाज्ञानधूपायन् दिव्यधूपेन कुंतलान् । स्निग्धधूमलतापुष्टश्रीविशेषांस्तयोश्च ताः ॥ ८०६ ॥
 पद्मखंडपतद्दालारुणरोचिविक्कंबिना । अमंडयंस्तयोः पादानलककरसेन ताः ॥ ८०७ ॥
 अंगनारल्योरंगमंगरोगेण चारुणा । कांचनं गैरिकेणैव विद्विंपति स्म तास्तयोः ॥ ८०८ ॥
 श्रीवाञ्जुजाग्रवह्नोजगंडदेशेषु तास्तयोः । प्रशस्तीरिव कामस्य त्विद्विभुः पत्रवह्नरीः ॥ ८०९ ॥
 अद्विके तिलकं चारु चकुस्ताश्चांदनं तयोः । रतिदेव्यवताराय प्रत्यंग्रमिव मंडलम् ॥ ८१० ॥
 तयोः प्रसाधयामासुर्नयनान्यजनेन ताः । नीलोत्पलवनायातच्छृंगसब्रह्मचारिणा ॥ ८११ ॥
 तयोर्बन्धुर्धम्मिहसुन्मीलन्माह्वयदाम ताः । पुष्पायुधेनेवकृतमायुधागारमात्मनः ॥ ८१२ ॥
 पारिणेत्राणि वस्त्राणि तान्यां ताः पर्यधापयन् । दंबमानदशाश्रेणिन्यकृतेऽङ्कराण्यथ ॥ ८१३ ॥
 तयोरधिशिरोन्यासन् विचित्रमणिचासुरौ । तौ किरिदौ पुष्पदंतौ पूर्वापरदिशोरिव ॥ ८१४ ॥
 तत्कर्णयोर्मणिमयावतंसौ ता न्यवीविशान् । रत्नाङ्कुरितमेरुवीर्गवसर्वस्वतस्करो ॥ ८१५ ॥
 ताः समारोपयामासुर्दिव्ये मौक्तिककुण्डले । तत्कर्णलतयोर्नव्यपुष्पगुह्यविडंबिनी ॥ ८१६ ॥
 निष्कं ताश्चित्रमणिक्वयदीक्षिदंतुरितांबरम् । संक्षिप्तैश्चधनुर्बद्धमीहरं कंठे न्यधुस्तयोः ॥ ८१७ ॥

१ कोमलेन । २ ललाटे । ३ प्रत्यत्र नवीन । ४ सब्रह्मचारिणा तुल्येन । ५ पारिणेत्र "पानेतर" इति लोके असिद्ध वस्त ।
 ६ लम्बमानप्रान्तभागश्रेण्या तिरस्कृतचन्द्रकिरणानि । ७ पुष्पदंतौ सूर्याचन्द्रमसौ ।

यामिन्याश्चरमे यामे मंडुरायामपालकः । ततश्च कश्चिदप्येवमपाठीदशगशयः ॥ १०८ ॥
 प्रत्याशं विस्फुर्त्कीर्त्तिः प्राप्तोऽपि विपसां दशाम् । स्वामी नः पालयत्यात्मप्रतिपन्नमसावहो ॥ १०९ ॥
 तदाकार्यं धनो दध्याबुपालब्धोऽस्मि केनचित् । अस्तीह मामके सार्थे को नामाऽत्यंतदुःस्थितः ॥ ११० ॥
 आ ज्ञातं संति मे धर्मघोषाचार्याः सद्गताः । अकृताकारितप्रासुञ्जिज्ञामात्रोपजीविनः ॥ १११ ॥
 कंदमूलफलादीनि स्पृशंत्यपि न ये क्वचित् । अधुना दुस्थिते सार्थे वर्त्तते हंत ते कथम् ॥ ११२ ॥
 मार्गकृत्यमुरीकृत्य पश्चि यानहमानयम् । तानद्यैव समस्मार्थं किमकार्षमचेतनः ॥ ११३ ॥
 वाङ्मात्रेणापि नो येषामद्यथावत्कृतौचित्ती । स्वमुखं दर्शयिष्यामि तेषामद्य कथं न्वहम् ॥ ११४ ॥
 तथाप्यद्यापि तान् दृष्ट्वा निजांहः द्वालयाम्यहम् । सर्वत्रापि निरीहाणं कार्यं तेषां तु किं मया ॥ ११५ ॥
 इति चिंतयतस्तस्योत्सुकस्य मुनिदर्शने । तुर्यो यामस्त्रियामायास्त्रियामेवाऽपरऽचवत् ॥ ११६ ॥
 विजातायां विजावर्यो शुचिवस्त्रविचूपणः । सूरीणामश्रयमगात्सप्रधानजनो धनः ॥ ११७ ॥
 पलाशहदनहन्नं सद्भिन्नतृणञ्चित्तिकम् । स्थलस्थं न्निलसंस्थानं तेषां सोऽविशदाश्रयम् ॥ ११८ ॥
 मंथानमिव पापाब्धेः पंथानमिव निर्वृतेः । आस्थानमिव धर्मस्य संस्थानमिव तेजसाम् ॥ ११९ ॥
 कषायगुट्मनीहारं हारं कट्याणसंपदः । संघस्याघैतमार्कटपं कट्टपडुं शिवकांक्षिणाम् ॥ १२० ॥
 पिंभीचूतं तप इव मूर्त्तिमंतमिवागमम् । तीर्थंकरमिवाजाह्नीर्द्धमर्घोषमुनिधनः ॥ १२१ ॥ त्रिञ्चिर्विशेषकम् ।

१ मन्दुरावाजिशाला तस्या यामपालकः ग्राहरिकः । २ औचित्ती परिचर्या । ३ निजाहः सपापं । ४ त्रियामाया राज्याः ।
 ५ मंथनदण्डम् । ६ आस्थानं सभास्थान भूषणरूपं ।

चंपकं चिन्वती काचिद्विद्युनोत्पत्तिष्णुना । दश्यते स्माधरदले क्रुधेवाश्रयभ्रंगतः ॥ १००५ ॥
 उच्चैरुच्चैः सुमनसः काचिद्विद्विषदोर्वता । जहार मनसा सार्द्धं यूनां दोर्मूलदर्शिनानां ॥ १००६ ॥
 प्रत्यग्रपुष्पस्तवकसनाश्रीकृतपाणयः । रेजुः पुष्पावचायिन्यो जंगमा इव बह्वयः ॥ १००७ ॥
 प्रतिशाखं विलशाजिः पुष्पोच्चयकुतूहलात् । रेजिरे शाखिनः स्त्रीभिः संजातस्त्रीफला इव ॥ १००८ ॥
 मल्लिकाकोरकैः कोपि कामिन्याः स्वयमुच्चैतैः । सर्वांगान्नरणं चक्रे मुक्तादामविडंबकम् ॥ १००९ ॥
 प्रियायाः कोपि धम्मिह्वं विकचैर्निजपाणिना । कुसुमैः पूरयामास कुसुमेषोरिवेषुधिम् ॥ १०१० ॥
 पंचवर्णैः स्रजं कश्चिद्भ्रथितां कुसुमैः स्वयम् । विडंबितैर्ब्रधनुषं दत्त्वा कांतामतोषयत् ॥ १०११ ॥
 सलीलं प्रियया कोपि प्रच्छिप्तं पुष्पकंडुकम् । प्रतीहति स्म पाणिन्यां प्रासादमिव किंकरः ॥ १०१२ ॥
 दोलादोलनसंजातयातायाता मृगीदृशः । जद्भुः पादैः पादपाशान् सापराधान् पतीनिव ॥ १०१३ ॥
 दोलारूढा नवोदूढा पृष्ठतीनां धवात्रिधाम् । काथ्यालीनां लताघातान् सेहे न्हीमुञ्जितानना ॥ १०१४ ॥
 कातरादया समं कश्चिदारूढः संमुखीनया । गाढमांदोलयदोलां तज्जाढाङ्गिगनेह्वया ॥ १०१५ ॥
 प्रतिशाखं लंबमानदोलांदोलनलीलया । रेजुरुद्यानवृक्षेषु युवानः ह्रुवंगा इव ॥ १०१६ ॥
 एवं खेलयमानेषु तत्र पौरजनेष्वथ । दध्यौ स्वामी किमीदृहा क्रीरान्यत्रापि कुत्रचित् ॥ १०१७ ॥
 जज्ञेऽथावधिना स्वामी स्वःसुखं चोत्तरोत्तरम् । अनुत्तरस्वर्गसुखं युक्तपूर्वं स्वयं च तत् ॥ १०१८ ॥
 न्यूसोऽप्यचिंतयदिदं विगलन्मोहबंधनः । धिगेप विषयाक्रांतो वेत्ति नात्महितं जनः ॥ १०१९ ॥

१ आश्रयभङ्गत. निजाश्रयरूपपुष्पभङ्गतः । २ ह्रुवगा वानराः ।

एवं विचिंतयंतौ तौ प्रणम्य पितरौ तदा । पप्रहृतुः कलमहाकल्लावप्येवमूचतुः ॥ १२९ ॥
 त्यक्त्वा राज्यं जगन्नाथो जगवानुपभ्रध्वजः । शुवं विभ्रज्य जरतादिभ्यो दत्त्वाग्रहीद्व्रतं ॥ १३० ॥
 स्वामिना समस्मान्निरशेषैरजसावशात् । तदा तद्व्रतमारेजे हस्तिनेवेक्षुजद्वणम् ॥ १३१ ॥
 क्षुधापिपासाशीतोष्णप्रभृतिक्लेशपीडितैः । तद्व्रतं शुमुचेऽस्मान्निर्न्यस्ता धूः कंसैस्त्रिव ॥ १३२ ॥
 यद्यपि स्वामिनो गत्या वयं गंतुं न शक्नुमः । तथापि मुक्त्वा गार्हस्थ्यं वसामोऽत्र तपोवने ॥ १३३ ॥
 स्वामिनो चूसंविज्ञागमावामप्यर्थयावहे । इत्युक्त्वा नमि विनमी स्वामिपादाबुपेयतुः ॥ १३४ ॥
 निःसंग इत्यजानंतौ प्रभुं प्रतिमया स्थितम् । प्रणम्यैवं विज्ञापयांब्रूवतुरुत्रावपि ॥ १३५ ॥
 आवां प्रैभ्यप्रेषणेन दूराद्देशांतरं विभ्रोः । पुत्रेभ्यो जरतादिभ्यस्त्यया दत्ता विभ्रज्य ऋः ॥ १३६ ॥
 मही गोष्पदमात्रापि त्वयावाच्यां न किं ददे । इदानीमपि तद्देहि विश्वनाथ प्रसादतः ॥ १३७ ॥
 दोषः किमावयोः कोपि देवदेवेन वीक्षितः । यद्वत्से नोत्तरमपि दूरेऽन्यद्देयमस्तु तत् ॥ १३८ ॥
 प्रचुर्न किञ्चित्प्रत्यूचे वदंतावपि तौ तदा । निर्ममा हि न विभ्र्यंते कस्याप्यैहिकचिंतया ॥ १३९ ॥
 न ब्रूते यद्यपि स्वामी तथापि गतिरेष नौ । इति निश्चित्य तौ देवं प्रवृत्ताबुपसेवितुम् ॥ १४० ॥
 जलं जलाशयाञ्चित्यमानीय नलिनीदलेः । बभूवुः स्वामिनोऽच्यर्णं रजःप्रशमेहतवे ॥ १४१ ॥
 ताबुक्षांचक्रतुर्धर्मचक्रिणः पुरतः प्रगे । पुष्पप्रकरमामोदमाद्यन्मधुक्रोत्करम् ॥ १४२ ॥
 कृष्टासी च सिपेवाते स्वामिनं पारिपार्थकौ । अहर्निशं मेरुगिरिं सूयार्चंज्जमसाधिव ॥ १४३ ॥

सर्वथा स्वप्रमादेन लज्जितोऽस्मि प्रसीदत । साधून् प्रेषयताहारं प्रयत्नानीह्यथा यथा ॥ १३४ ॥
 सूरिर्व्रजापे योगेन वर्त्तमानेन वेत्सि नु । अकृताकारिताचित्तमन्नाद्युपकरोति नः ॥ १३५ ॥
 तदेव दास्ये साधूनां यदेवोपकरिष्यते । इत्युदित्वा च नत्वा च निजावासं ययौ धनः ॥ १३६ ॥
 अस्थानुपदमेवाथ साधुद्वितयमागमत् । तदहं चान्नपानादि देवादासीन्न किंचन ॥ १३७ ॥
 इतस्ततोऽन्वेषयंश्च सार्थवाहः स्वयं ततः । ईद्वांचक्रे घृतं स्त्यानं निजाशयमिवामलम् ॥ १३८ ॥
 इदं च कदपते किंचिदिति सार्थपतीरिते । इहामीति वदन् साधुः पतद्ब्रह्मधारयत् ॥ १३९ ॥
 धन्योहं कृतकृत्योहं पुण्योहमिति चिंतयन् । रोमांचितवपुः सर्पिः साधवे स स्वयं ददौ ॥ १४० ॥
 आनंदाश्रुजलैः पुण्यकंदं कंदलयन्निव । घृतदानावसानेऽग्र धनोऽवंदत तौ मुनी ॥ १४१ ॥
 सर्वकदयाणसंसिद्धौ सिद्धमंत्रसमं ततः । वितीर्य धर्मलाभं तौ जग्मतुर्निजमाश्रयम् ॥ १४२ ॥
 तदानीं सार्थवाहेन दानस्याऽस्य प्रजावतः । क्षेत्रे मोक्षतरोर्वीजं बोधिबीजं सुदुर्लभम् ॥ १४३ ॥
 रजन्यां पुनरप्येषां मुनीनामाश्रयं ययौ । स प्रविश्यानुजानीतेति वदन् प्राणमञ्जुरून् ॥ १४४ ॥
 धर्मघोषमूरयोऽपि मेघनिर्घोषया गिरा । श्रुतकैवल्लिदेशीयां दिदिशुर्देशनामिमाम् ॥ १४५ ॥
 धर्मो मंगलमुत्कृष्टं धर्मः स्वर्गापवर्गदः । धर्मः संसारकान्तारोहंघने मार्गदेशकः ॥ १४६ ॥
 धर्मो मातेव पुण्णाति धर्मः पाति पितेव च । धर्मः सखेव प्रीणाति धर्मः स्निह्यति बंधुवत् ॥ १४७ ॥

१ अकृत अकारित अचित्त चेति एकवद्भावी द्वन्द्वः । २ स्त्यानं नवम् । ३ पतद्ब्रह्म पात्रम् । ४ पुण्यकन्द पुण्याङ्कुरम् । ५ श्रुतकैव-
 लिसमानाम् । ६ मार्गदेशकः मार्गदर्शकः ।

अदृश्यत स्वर्णगिरिः परितः श्यामलो मया । अन्निषिच्य पयस्कुञ्चैर्विहितोऽधिकमुज्ज्वलः ॥ ३४५ ॥
॥ युग्मं ॥

सुबुद्धिश्रेष्ठिनाप्यैद्धि गोसहस्रं रवेश्च्युतम् । श्रेयासेनाहितं तत्र ततोर्कोऽयतिचासुरः ॥ ३४६ ॥
अदर्शि सोभयशसा राज्ञीको बहुञ्चिः परैः । रुक्मः समंताच्छ्रेयांसः साहाय्याज्जयमीशिवान् ॥ ३४७ ॥
त्रयस्ते सदसि स्वप्मानन्योन्यस्य न्यवीवदन् । तन्निर्णयमजानंतः स्वं स्वं स्थानं पुनर्ययुः ॥ ३४८ ॥
प्रादुर्भावयितुमिव तदा तत्स्वप्ननिर्णयं । त्रिद्वार्षीं प्राविशत्स्वामी नगरं हस्तिनापुरम् ॥ ३४९ ॥
संवत्सरं निराहरोऽप्यायान् वृषत्रलीलया । ददृशे वृषत्रस्वामी नागरैर्जातिसमदैः ॥ ३५० ॥
जत्थायोत्थाय धावित्वा धावित्वा च संसन्नमम् । परैर्देशांतरायातंबंधुवत्स्वाम्यवेष्टयत् ॥ ३५१ ॥
कोऽयुवाचैहि जगवन् गृहाण्यनुगृहाण नः । वसंतोऽसववेद्वेव चिरादसि निरीक्षितः ॥ ३५२ ॥
कोऽयवादीदिदं सज्जं स्नानीनं वरानं जलम् । तैलं पिष्टातकश्चेति स्नाहि स्वामिन् प्रसीद नः ॥ ३५३ ॥
कोऽप्यूचे स्वोपयोगेन स्वामिन् मम कृतार्थय । जात्यचंदनकर्पूरकस्तूरीयद्भुक्तर्दमान् ॥ ३५४ ॥
कोऽप्यूवाच जगद्भल रत्नालंकराणानि नः । स्वांगाधिरोपणात्स्वामिन्नलंबंकुरु दयां कुरु ॥ ३५५ ॥
एवं व्यज्ञपयत्कोपि गृहे ससुपविश्य मे । स्वामिन्नंगानुकूलानि डुकूलानि पवित्रय ॥ ३५६ ॥
कश्चिदप्यब्रवीदेवं देव देवांगनोपमाम् । प्रचो गृहाण नः कन्यां धन्याः स्मश्र्वत्समागमात् ॥ ३५७ ॥
कोऽप्यूचे पादचारेण क्रीरुयापि कृतेन किम् । इममारोह शैलाचं कुंजरं कुंजरं राजकुंजरम् ॥ ३५८ ॥

१ गोसहस्र किरणसहस्र । २ जातहृयः । ३ स्नानोचित ।

प्राकारस्य द्वितीयस्थांतरे चोत्तरपूर्वतः । देवहृदं विचक्रुस्ते स्वामिविश्रामहेतवे ॥ ४४४ ॥
 तत्र प्रथमवप्रस्य द्वाथौ प्राग्द्वारि तस्थुः । स्वर्णवर्णवुन्नयतो वैमानिकदिवोकसौ ॥ ४४५ ॥
 तस्यैव दक्षिणद्वारे पार्श्वयोर्द्वारपालकौ । प्रतिबिंबे इवान्योऽन्यस्यास्थातां व्यंतरौ सितौ ॥ ४४६ ॥
 अत्रितः पश्चिमद्वारं ज्योतिष्कौ द्वारपालकौ । रक्तवर्णौ वितष्टाते सायमिन्दुरवी इव ॥ ४४७ ॥
 तस्थुश्च प्रतीहारावुत्तरद्वारपार्श्वयोः । ज्वनाधिपती कृष्णौ मेघाविव समुन्नतौ ॥ ४४८ ॥
 द्वितीयवप्रद्वारेषु प्राक्क्रमेण चतुर्ष्वपि । सर्वा अग्र्यत्रयपाशांकुशमुद्गरपाणयः ॥ ४४९ ॥
 देव्यो जया च विजया चाजिता चापराजिता । तस्थुश्चंद्राश्मशोणाश्मस्वर्णनीलत्विषः क्रमात् ॥ ४५० ॥

॥ शुभम् ॥

अंत्यवप्रे प्रतिद्वारं तस्थौ द्वाथस्तु पुंवरुः । खट्वांगी नृशिरैःस्रग्वी जटामुकुटमंन्तिः ॥ ४५१ ॥
 मध्ये समवसरणं चैत्यदुर्व्यतरैः द्रुतः । क्रोशत्रयोदयो रत्नत्रयोदयमिवादिशत् ॥ ४५२ ॥
 तस्याधो विविधैरलैः पीठं विदधिरे च ते । तस्योपरिहृदकं चाप्रतिहृदमणीमयम् ॥ ४५३ ॥
 तन्मध्ये पूर्वदिग्भागे रत्नसिंहासनं ततः । सपादपीठं ते चक्रुः सारं सर्वश्रियासिव ॥ ४५४ ॥
 तस्योपरि विचक्रेऽथ तैश्चत्रत्रयमुज्ज्वलम् । स्वामिनस्त्रिजगत्स्वाम्यचिह्नत्रयमिवोच्चकैः ॥ ४५५ ॥
 यद्द्वान्यां तत्र दध्राते पार्श्वयोश्चामरौ शुची । हृद्यमांतौ बहिर्जूतौ स्वामिन्नक्तिचक्राविव ॥ ४५६ ॥
 ततः समवसरणद्वारे हेमांबुजस्थितम् । अत्यद्भुतप्रज्ञाचक्रं धर्मचक्रं विचक्रिरे ॥ ४५७ ॥

१ वेदिकाकारमासनविशेष । २ सितौ उज्ज्वलौ । ३ खट्वांगायुधधारी । ४ मुण्डमाली । ५ अप्रतिमगणिमय । ६ सुवर्णकमलस्थित ।

देशतो विरतिः पंचाणुप्रतानि गुणस्त्रयः । शिद्धाप्रतानि चत्वारि ष्वेति षादशधा मताः ॥ १८८ ॥
 तत्र स्थूलाहिंसासत्यास्तेयब्रह्मापरिग्रहाः । अणुप्रतानि पंचेति कीर्त्तितानि जिनेश्वरैः ॥ १८९ ॥
 अथ दिग्विरतिर्त्रोगोपजोगविरतिस्तथा । अनर्थदंडविरतिश्चैवं गुणप्रतत्रयी ॥ १९० ॥
 सामायकं च देशावकाशिकं पौषधस्तथा । अतिथीनां संविनागः शिद्धाप्रतचतुष्टयम् ॥ १९१ ॥
 तदेषा देशविरतिः शुश्रूषादिगुणस्पृशाम् । यतिधर्मानुरक्तानां धर्मपथ्यादनार्थिनाम् ॥ १९२ ॥
 शमसंवेगनिर्वेदानुकंपास्तिक्यलक्षणम् । सम्यक्त्वं प्रतिपन्नानां मिथ्यात्वविनिर्वात्तिनाम् ॥ १९३ ॥
 महात्मनां सानुबंधक्रोधोदयविवर्जिनाम् । चारित्रमोहघातेन जायते गृहमेधिनाम् ॥ १९४ ॥

त्रिन्निर्विशेषकम् ।

स्थूलानामितरेषां च हिंसादीनां विवर्जनम् । सिद्धिसौधैकसरणिः सा सर्वविरतिस्तथा ॥ १९५ ॥
 प्रकृत्यादपकषायाणां भवसौख्यविरागिणाम् । विनयादिगुणरक्तानां सा मुनीनां महात्मनाम् ॥ १९६ ॥
 यत्तापयति कर्माणि तत्तपः परिकीर्त्तितम् । यद्ब्रह्ममनशनादि प्रायश्चित्तादि चांतरम् ॥ १९७ ॥
 अनशनमौनोदर्यं वृत्तेः संक्षेपणं तथा । रसत्यागस्तनुक्लेशो क्षीनतेति बहिस्तपः ॥ १९८ ॥
 प्रायश्चित्तं वैयावृत्तं स्वाध्यायो विनयोऽपि च । व्युत्सर्गोऽथ शुभ्रध्यानं षोढेत्यान्व्यंतरं तपः ॥ १९९ ॥
 रत्नत्रयधरेष्वेका चक्तिस्तत्कार्यकर्म च । शुभ्रैकचिंता संसारजुगुप्सा प्रावना प्रवेत् ॥ २०० ॥

१ धर्महितकृद्भोजनार्थिना । २ शमः शान्तिः संवेगो मोक्षाभिलाषः निर्वेदः संसारनिवर्तनेच्छा अनुकम्पा करुणा आस्तिक्यमा-
 स्तातलक्षणं । ३ सिद्धिप्रासादैकसोपान । ४ व्युत्सर्गः तपोभेदः ।

उष्णार्त्तबुष्णकिरणैरतिदारुणैः । संतापं चानुच्रवति स्तम्बरं इवाधिकम् ॥ ५०५ ॥

तदेवं सर्वकालेषु वनवासी निराश्रयः । पृथक्जन इवैकाकी वत्सो मे दुःखजाजनम् ॥ ५०३ ॥

तत्तद्दुःखाकुलं वत्सं पश्यंत्यग्ने दृशोरिव । वदंती नित्यमप्येवं हा त्वामपि दुनोम्यहम् ॥ ५०४ ॥

इति दुःखाकुलां देवीं मरुदेवीमुदंजलिः । वाचाऽवोचन्नवमुधासध्रीक्ष्या वसुधाधवः ॥ ५०५ ॥

स्थैर्याञ्चैर्वज्रसारस्य महासत्वशिरोमणेः । तातस्य जलनी चूत्वा किमेवं देवि ताम्यसि ॥ ५०६ ॥

तातस्तरीतुं सहसा संसाराम्जोधिसुद्यतः । कंठबद्धशिलाप्रायान् स्थाने तत्त्याज नः प्रद्युः ॥ ५०७ ॥

वने विहरतो चर्तुः प्रजावाह्वापदा अपि । नोपद्रवं कर्तुमलं पाषाणघटिता इव ॥ ५०८ ॥

क्षुत्पिपासातपप्राया दुःसहा ये परीषहाः । सहायाः खलु तातस्य ते कर्मवेषिसूदने ॥ ५०९ ॥

न चेत्येतेषु मद्वाचा प्रत्येभ्यसि तथापि हि । तातस्य न चिराज्जातकेवल्लोत्सववार्त्तया ॥ ५१० ॥

अत्रांतरे महीचर्तुर्ज्ञीपितौ वेत्रपाणिना । नाम्ना यमकशमकौ पुरुषावच्युपेयतुः ॥ ५११ ॥

प्राणम्य यमकस्तत्र चरतेशं व्यजिज्ञपत् । दिष्ट्याऽद्य वर्धसे देवानया कट्याणवार्त्तया ॥ ५१२ ॥

पुरे पुरिमतालाख्ये कानने शकटानने । युगादिनाथपादानामुदपद्यत केवलम् ॥ ५१३ ॥

प्राणम्य शमकोऽप्युच्चैः स्वमेवं व्यजिज्ञपत् । इदानीमायुधागारे चक्रत्नमजायत ॥ ५१४ ॥

उत्पन्नकेवलस्तात इतश्चक्रमितोऽच्रवत् । आदौ करोमि कस्याच्चर्मिति दभ्यौ क्षणं नृपः ॥ ५१५ ॥

क्व विश्वाचयदस्तातः क्व चक्रं प्राणिघातकम् । विमृश्येति स्वामिपूजाहेतोः स्वानादिदेश सः ॥ ५१६ ॥

चतुर्धा तदयं धर्मो निःसीमफलसाधनम् । साधनीयः सावधानैर्जवन्नमणजीरुजिः ॥ १०१ ॥
 धनोप्युचे मया स्वामिन् धर्मोऽयं शुश्रुवे चिरात् । एतावति दिनान्येप वंचितोऽस्मि स्वकर्मजिः ॥ १०२ ॥
 वंदित्वा गुरुपादाब्जद्वंदं शेषमुनीनिपि । धन्यं मन्यो निजावासं सार्थवाहस्ततो ययौ ॥ १०३ ॥
 परमानंदनिर्मग्नो धर्मदेशनया तथा । धनस्तां ह्यपयामास ह्येणदां ह्यणमात्रवत् ॥ १०४ ॥
 सुप्तोऽस्थितस्य तस्याथ प्रातर्मंगलपाठकः । पपाठ शंखगंजीरमधुरध्वनिबंधुरः ॥ १०५ ॥
 धनांधकारमलिना पद्मिनीद्वक्षितस्करी । व्यवसायहरा नृणां ययौ प्रावृत्तिव ह्यपा ॥ १०६ ॥
 तेजोऽचिमुखचंसांशुर्व्यवसायसुहृद्गुणाम् । शरत्काल इव प्रातःकालोऽयं जुंचतेऽधुना ॥ १०७ ॥
 सरसामापगानां च प्रापुरापः प्रसन्नताम् । शरदा तत्वबोधेन मनांसीव मनीषिणाम् ॥ १०८ ॥
 सूर्योऽशुजिः शुक्कपंकाः पंथानः सुगमा नृशम् । आसन् ग्रंथा इवाचार्योपदेशाब्धिन्नसंशयाः ॥ १०९ ॥
 कूलिन्यः कूलयोर्मध्ये बहंतीह शनैः शनैः । नेमिसीमंतयो रंतः शकटश्रेणयो यथा ॥ ११० ॥
 पक्कश्यामाकनीवारवाळुंकुवत्त्वादिजिः । अध्वन्यानामिहाध्वान आतिथ्यमिव कुर्वते ॥ १११ ॥
 पवनांदोद्यमानेऽखुवणध्वानैरसौ शरत् । यानाचियोगसमयं शंसंतीवाञ्जियोगिनाम् ॥ ११२ ॥
 पांथानां तप्यमानानां रुचिञ्चिश्चंभरोचिपः । आतपत्रीजवंत्येते ह्येणं शारदवारिदाः ॥ ११३ ॥
 एते सार्थककुञ्जंतः ककुदैर्चिदते स्थलीः । सुखयात्राकृते जंचुं वैपम्यमवनेरिव ॥ ११४ ॥

* 'धनो धन्यो' इति कचिपुस्तके पाठः । १ क्षणदा रात्रिम् । २ नेमिशकधारा सीमन्तश्चाहपद्धतिः तयोरन्तस्तयोर्मध्ये । ३ श्या-
 माकरतुणधान्यविशेषः नीवारो धान्यविशेषः वालुककुवलादयोपि तुणधान्यविशेषास्तैः । ४ अभियोगिनां यात्रोन्मुदानाम् ।

तदुःखैर्दुःखितत्वं च तत्पर्यतीकारहेतुषु । यथाशक्ति प्रवृत्तिश्चेत्यनुकंपान्निधीयते ॥ ६१६ ॥ युग्मम् ॥
 तत्वांतराकार्णनेऽपि या तत्वेध्वाहतेषु तु । प्रतिपत्तिनिरोकांक्षा तदास्तिक्वमुदीरितम् ॥ ६१७ ॥
 सम्यग्दर्शनेमित्युक्तं प्राप्तावस्य क्षणादपि । मत्यज्ञानं पुराभूद्यत्तन्मतिज्ञानता व्रजेत् ॥ ६१८ ॥
 जन्मिनो यच्छ्रुताज्ञानं तच्छ्रुतज्ञानतां व्रजेत् । विचंगज्ञानमवधिज्ञानत्रावं च गच्छति ॥ ६१९ ॥ युग्मम् ॥
 सर्वसावद्ययोगानां त्यागश्चारित्रमिष्यते । कीर्त्तितं तदहिंसादिब्रतत्रेदेन पंचधा ॥ ६२० ॥
 अहिंसासूनृतास्तेयब्रह्मचर्यापरिग्रहाः । पंचत्रिः पंचत्रियुक्ता त्रावनात्रिर्विमुक्तये ॥ ६२१ ॥
 न यत्प्रमादयोगेन जीवितव्यपरोपणम् । त्रसानां स्थावराणां च तदहिंसाव्रतं मतम् ॥ ६२२ ॥
 प्रियं पथ्यं वचस्तथ्यं सूनुतव्रतमुच्यते । तत्तथ्यमपि नो तथ्यमप्रियं चाहितं च यत् ॥ ६२३ ॥
 अनादानमदत्तस्याऽस्तेयव्रतमुदीरितम् । बाह्यप्राणा वृणामर्थो हरता^१ तं हता ह्नि ते ॥ ६२४ ॥
 दिव्यौदारिककामानां कृतानुमतिकारितैः । मनोवाकाकायतस्त्यागो ब्रह्माष्टादशधोदितम् ॥ ६२५ ॥
 सर्वत्रावेषु मूर्च्छार्थास्त्यागः स्यादपरिग्रहः । यदसत्त्वपि जायेत मूर्च्छया चित्तविप्लवः ॥ ६२६ ॥
 सर्वात्मना यतींज्राणमेतच्चारित्रमीरितम् । यतिधर्मानुरक्तानां देशतः स्यादगारिणाम् ॥ ६२७ ॥
 सम्यक्त्वमूढानि पंचाणुव्रतानि गुणास्त्रयः । शिक्षापदानि चत्वारि व्रतानि गृहमेधिनाम् ॥ ६२८ ॥
 पंगुकुष्टिकृणित्वादि दृष्ट्वा हिंसाफलं सुधीः । निरागस्त्रसजंतूनां हिंसां संकष्टपतस्त्यजेत् ॥ ६२९ ॥

१ तदुपायकारणेषु । २ निष्कामा । ३ प्राणापहारण । ४ त अर्थ । ५ ब्रह्म ब्रह्मचर्य । ६ मोहस्य । ७ गृहस्थाना । ८ कृणित्व-
 मङ्गसङ्कोचनत्व ।

प्रत्येकाः साधारणाश्च द्विप्रकारा महीरुहः । साधारणा अपि द्वेषा सूक्ष्मवादर्जेदतः ॥ १६२ ॥
 त्रसा द्वित्रिचतुष्पंचैद्रियत्वेन चतुर्विधाः । तत्र पंचैद्रिया द्वेषा संज्ञिनोऽसंज्ञिनोऽपि च ॥ १६३ ॥
 शिदोपदेशादापान् ये जानते ते तु संज्ञिनः । संप्रवृत्तमनःप्राणस्तेज्योऽन्ये स्युरसंज्ञिनः ॥ १६४ ॥
 स्पर्शनं रसनं घ्राणं चक्षुः श्रोत्रमितींद्रियम् । तस्य स्पर्शो रसो गंधो रूपं शब्दश्च गोचरः ॥ १६५ ॥
 धींद्रियाः कृमयः शंखा गंनूपदजलौकसः । कपर्दिकाः शुक्रयश्च विविधाकृतयो मताः ॥ १६६ ॥
 यूका मत्कुणमत्कोटद्विव्याद्यास्त्रींद्रिया मताः । पतंगमद्दिकाचृंगदंशाद्याश्चतुरिंद्रियाः ॥ १६७ ॥
 तिर्यग्योनिजवाः शेषा जलस्थलखचारिणः । नारका मानवा देवाः सर्वे पंचैद्रिया मताः ॥ १६८ ॥
 तत्पर्यायरूपाहुः खोत्पादात्संक्षेशतस्त्रिधा । वधस्य वर्जनं तेष्वन्नयदानं तदुच्यते ॥ १६९ ॥
 ददात्यन्नयदानं यो दत्तेऽर्थान् सोऽखिलानपि । जीविते सति जायेत तत्पुमैर्धचतुष्टयी ॥ १७० ॥
 जीवितादपरं प्रेयो जंतोजयित जालुचित् । न राज्यं न च साम्राज्यं देवराज्यं न चोच्चकैः ॥ १७१ ॥
 इतोऽशुचिस्थस्य कृमेरितः स्वर्गसदो हरेः । प्राणापहारप्रन्नवं ह्ययोरपि समं नयम् ॥ १७२ ॥
 समग्रजगदिष्टयात्रयदानाय सर्वथा । सर्वदाभ्यप्रमत्तः सन् प्रवर्त्तत ततः सुधीः ॥ १७३ ॥
 त्रवेदत्रयदानेन जनो जन्मांतरेषु हि । कांतो दीर्घायुरारोग्यरूपदावाण्यशक्तिमान् ॥ १७४ ॥
 धर्मोपग्रहदानं तु जायते तत्र पंचधा । दायकग्राहकादेयकालत्रावविशुद्धितः ॥ १७५ ॥

१ महीरुहो वनस्पतिकायाः । २ सप्रवृत्तौ मनःप्राणौ येषां ते केवलमनःप्राणप्रवृत्तिवन्त इत्यर्थः । ३ पुमर्थचतुष्टयी पुमर्था धर्मार्थ-
 काममोक्षास्तेषां चतुष्टयी । ४ देवराज्यमिन्द्रत्वम् ।

चतुर्थः सर्गः ।

इतश्च चरतश्चक्री विनीतामध्यवर्त्मना । प्रथयावायुधगारं चक्रस्योत्कोऽतिथेखि ॥ १ ॥
 तदालोकनमात्रेऽपि प्राणनाम महीपतिः । मन्यंते ह्यत्रिया ह्यखं प्रत्यक्षमधिदैवतम् ॥ २ ॥
 रोमईस्तकमादाय चरतस्तदमार्जयत् । ज्ञचानां प्रक्रिया ह्येषा न रत्ने तादृशे रजः ॥ ३ ॥
 स्त्रपयामास तत्तोर्यैः पावनैरवनीपतिः । उदयंतमिव प्राच्यैसरिपतिरहर्पतिम् ॥ ४ ॥
 स्थासैकान् स्थापयामास तत्र पूज्यत्वशंसिनः । पृष्ठे धुर्यगजस्येव राजा गोशीर्षचन्दनैः ॥ ५ ॥
 पुष्यैर्गंधैश्चूर्णवासैर्वासोत्रिर्भ्रूणैरपि । नृपस्तत्पूजयामास साक्षादिव जयश्रियम् ॥ ६ ॥
 तस्याग्ने तंडुलै रौष्यैरालिखत् सोष्टमंगदीम् । पृथक् पृथग्मंगलाग्नेष्टयदष्टककुप्श्रियम् ॥ ७ ॥
 पंचवर्णैश्च कुसुमैरुपहारं तदग्रतः । विचित्रवर्णमवनीं कुर्वाणमकरोद्वृषः ॥ ८ ॥
 दिव्यचंदनकर्पूरप्रायं धूपमथोत्तमम् । नृपः प्रयत्नाच्चक्राग्ने क्षिपद्यश इवादहत ॥ ९ ॥
 त्रिश्च प्रदक्षिणीचक्रे चक्रं चक्रधरस्ततः । पदान्यपागात्सप्ताष्टान्यवग्रहाजुरोरिव ॥ १० ॥
 वामजानुं समाकुंच्य दक्षिणं न्यस्य च क्षितौ । राजा चक्रं नमश्चक्रे तमिव प्रणयी जनः ॥ ११ ॥
 तत्रैव च कृतावासश्चक्रस्याष्टाहिकोत्सवम् । चकार साकार इव प्रमोदो मेदिनीपतिः ॥ १२ ॥

१ उत्क उत्कण्ठितः । २ रोमहस्तक मार्जनसाधनविशेष । ३ प्रक्रिया प्रक्रमः रीतिर्वा । ४ पूर्वसमुद्र । ५ स्थासकान् तिलकान् ।

तत्र दायकशुद्धं तद्व्याख्यार्थो ज्ञानवान् सुधीः । निराशंसोऽननुतापी दायकः प्रददाति यत् ॥ १७६ ॥
 इदं चित्तमिदं वित्तमिदं पात्रं निरंतरम् । संजातं यस्य मे सोहं कृतार्थोऽस्मीति दायकः ॥ १७७ ॥
 सावद्ययोगविरतो गौरवत्रयवर्जितः । त्रिगुप्तः पंचसंमितो रागषेपविनाकृतः ॥ १७८ ॥
 निर्ममो नगरवसत्यंगोपकरणादिषु । ततोऽष्टादशशीलांगसहस्रधरणोद्भुरः ॥ १७९ ॥
 रत्नत्रयधरो धीरः समकांचनलोष्टुकः । शुभ्रध्यानघयस्थारुजिताह्वैः कुर्क्षिशंवलः ॥ १८० ॥
 निरंतरं यथाशक्ति नानाविधतपः परः । संयमं सप्तदशधा धारयन्नविलंबितम् ॥ १८१ ॥
 अष्टादशप्रकारं च ब्रह्मचर्यं समाचरन् । यत्रेहृक् ग्राहको दानं तत्स्याद् ग्राहकशुद्धिमत् ॥ १८२ ॥
 देयं शुद्धं द्विचत्वारिंशदोपरहितं जवेत् । पानाशनखाद्यस्वाद्यवस्त्रसंस्तारकादिकम् ॥ १८३ ॥
 काढं शुद्धं तु यत्किंचित्काले पात्राय दीयते । जावशुद्धं त्वनाशंसं श्रद्धया यत्प्रदीयते ॥ १८४ ॥
 न देहेन विना धर्मो न देहोऽन्नादिकं विना । धर्मोपग्रहदानं तद्विदधीत निरंतरम् ॥ १८५ ॥
 पात्रेभ्योऽशनपानादि धर्मोपग्रहदानतः । करोति तीर्थव्युत्थितं प्रामोति च परं पदम् ॥ १८६ ॥
 शीलं सावद्ययोगानां प्रत्याख्यानं निगद्यते । द्विधा तद्देशविरतिसर्वविरतिजेदतः ॥ १८७ ॥

१ न्याय्यार्थो नीतिसंपादितार्थः । २ निराशंसोऽप्रत्याशः । ३ अननुतापी अपश्चात्तापकारकः । ४ रसगौरवं ऋद्धिगौरव सातागौ-
 रव इति गौरवत्रय । ५ मनोगुप्तिः वचोगुप्तिः कायगुप्तिः इति त्रिगुप्तः । ६ ईर्यासमितिः भाषासमितिः एषणासमितिः आदाननि-
 क्षेपणासमितिः परिश्रमनिकासमितिः इति पञ्चसमितयो जैनसिद्धान्ते प्रसिद्धाः । ७ जितेन्द्रियः । ८ उदरमात्रपथेयः । ९ तीर्थ-
 स अब्युत्थितं अबिच्छेदं ।

सर्वदाधिष्ठितं यद्दसहस्रेणाष्टकार्णिकम् । योजनानि द्वादशान्धकारन्यक्कारकारणम् ॥ ३०६ ॥
 अधिकरणीसंस्थानं सूर्यचन्द्रज्ञानलप्रजम् । नृपतिः काकिणीरलं चतुरंगुलमाददे ॥ ३०७ ॥

त्रिचित्रिविशेषकम् ॥

गोमूत्रिकाक्रमात्तेन स गुहापार्श्वयोर्धयोः । योजनांते योजनांते मंडवान्यालिखन् यथौ ॥ ३०८ ॥
 धनुःपंचाशतायामान्यैकैकमेकयोजनम् । उद्योतकारीण्येकोनपंचाशत्तानि जज्ञिरे ॥ ३०९ ॥
 तावत्स्थायीनि तान्यासन् गुहा चोद्घाटितानना । यावज्जीवति कट्याणी चक्रयतीं महीतले ॥ ३१० ॥
 मरुदानां प्रकाशेन तेनाप्रस्खलिता चमूः । संवचार सुखं चक्ररत्नानुगनृपानुगा ॥ ३११ ॥
 सा गुहा संचरंतीचिश्चमूत्रिश्चक्रवर्त्तिनः । असुरादिबद्धै रत्नप्रजामध्यमिवावचौ ॥ ३१२ ॥
 अंतः संचरता तेन चमूचक्रेण सा गुहा । आसीदुद्दामनिर्घोषा मंथ्रानेनेव मंथ्रिनी ॥ ३१३ ॥
 रथैः सीमंतितैः सद्योऽश्वधुरैः ह्युणकर्करः । जज्ञे पुरीपथ इव स खिलोपि गुहापथः ॥ ३१४ ॥
 अंतःस्थितेन सा तेन सेनालोकेन कंदरा । तिरश्चीनत्वगापन्ना लोकनाद्विश्वाजवत् ॥ ३१५ ॥
 मध्यचागे तमिस्रायाः संव्यानंरशने इव । नृपः प्रापदथोन्मग्नानिमग्ने नाम निर्झगे ॥ ३१६ ॥
 याम्भ्योहृज्रतरक्षेत्रार्चायामागच्छतां नृणाम् । आज्ञालेखे इव कृते ते नदीद्विद्वतोऽङ्घ्रिणा ॥ ३१७ ॥
 तुंबीफलमिवैकस्यामुन्मज्जति शिवापि हि । शिलेव तुंबीफलसथ्यन्यस्यां तु निमज्जति ॥ ३१८ ॥
 तमिस्रायाः पूर्वचित्रेनिर्गते ते तु गच्छतः । त्रिस्तेः प्रतीच्या मध्येन सिंधौ संगममामुतः ॥ ३१९ ॥

१ मन्थनदण्डेन । २ मन्थिनी कुम्भी । ३ सीमन्तयुक्तः कृतः । ४ सञ्चारहितोपि । ५ अथोवस्रमेखले । ६ नद्यौ । ७ नदीमिषेण ।

गर्जतः स्यावयंतः क्सां पुरा ददृशिरि ह्ये । नेष्टुर्मार्गवर्द्धास्तत्र प्रावृषेष्ट्या घना इव ॥ २१५ ॥
 वक्ष्मिनिः फलनन्नाग्निः स्वहैस्तोयैः पदे पदे । पंथानोऽयत्नपाथेयाः पांथानामिह जज्ञिरे ॥ २१६ ॥
 राजहंसा इवोत्साहबह्वलीकृतचेतसः । गंतुं देशांतरायत्र त्वरंते व्यवसोयिनः ॥ २१७ ॥
 तद्भ्रुत्वा सार्धवाहोऽपि प्रयाणसमयेऽमुना । विज्ञप्त इति विज्ञाय यात्राचेरीमवादयत् ॥ २१८ ॥
 सार्थोपि रोदसी कुक्षिंचरेर्जेरीस्वात्ततः । षचाल गोवृंदमिव गोपगोश्रृंगनादतः ॥ २१९ ॥
 न्रव्याब्जबोधप्रवणैः साधुभिः परिवारितः । मरीचिभिः सूर इव सूरिरप्यचदत्ततः ॥ २२० ॥
 अग्रतः पार्श्वतः पश्चादारक्षैरुहैः स्वयम् । रक्षामासूत्र्य सार्थस्य प्रतस्थे सार्थपो धनः ॥ २२१ ॥
 महाटवीं समुत्तीर्णं सार्थं सार्थपतिं ततः । अत्रुज्ञाप्याचार्यत्रयो विहर्तुं ययुरन्यतः ॥ २२२ ॥
 ततश्च सार्थवाहोऽपि निष्प्रत्यूहं बहन्पथि । पाथोधिमिव नद्योधो वसंतपुरमासदत् ॥ २२३ ॥
 विक्रीणीते स्म त्रांफानि प्रतित्रांफानि चाददे । कालेन कियताप्येष धीमंतो ह्याशुकारिणः ॥ २२४ ॥
 परितो ऋतिस्तस्माद्धारिधेखि वारिदः । क्षितिप्रतिष्टं नगरं पुनरप्याययौ धनः ॥ २२५ ॥
 कालेन तत्र पूर्णयुः कालधर्ममुपागतः । आस्थितैकांतसुखमेभूत्तरेषु कुरुवसौ ॥ २२६ ॥
 सीतानद्युत्तरतटे जंबूवृहस्य पूर्वतः । उत्पेदे युगमधर्मेण मुनिदानप्रजावतः ॥ २२७ ॥ युगं ।
 तत्राष्टमस्य पर्यते मर्यां शोड्याञ्जिलाषिणः । षट्पंचाशत्तद्वंषसंख्यपृष्टकरंरुकाः ॥ २२८ ॥

१ मार्गवहा मार्गप्रवाहाः । २ व्यापारिणः । ३ आरक्षपुरुषैः रक्षकरैः । ४ निर्विघ्न । ५ आस्थितैकान्तसुखमारेषु । ६ पट्टपञ्चा-
 शदधिकगतद्वयसङ्ख्याः पृष्टकरण्डकाः पृष्टस्थितसूक्ष्मगात्रावयवा येषां ते ।

उदग्दक्षिणयोः श्रेष्ठोर्ध्वमिग्रामपुराधिपाः । विचित्ररत्नाञ्जरा रत्नाकरसुता इव ॥ ४९८ ॥
 अस्खलजतयो व्योम्नि सौपर्णेया इवाचलन् । समं नमिविनमिन्यां तन्मूर्त्तयं द्वापराः ॥ ४९९ ॥ युग्मं ।
 एयुर्विचित्रमाणिक्यप्रजोद्गासितदिग्मुखैः । विमानैः केच्यसंलह्यजेदा वैमानिकामरैः ॥ ५०० ॥
 गर्जन्निः शीकरासारवर्षिर्जिर्गंधसिंधुरैः । पुष्करावर्त्तकांजोदसोदैरपरैऽचलन् ॥ ५०१ ॥
 आह्विनैरिन्दुमात्तैडप्रचृतिज्योतिषामिव । सुवर्णरत्नरचितैः स्पन्दनैः केचिदापतन् ॥ ५०२ ॥
 गगने वट्गु वट्गु वट्गु वट्गुतिशयशालिजिः । केपि प्रतस्थिरे वायुकुमारैरिव वाजिजिः ॥ ५०३ ॥
 विहस्तहस्ताः शस्त्रौर्धैर्वज्रसन्नाहधारिणः । ह्रवमानाः प्लवगवत्केचिदेयुः पदातयः ॥ ५०४ ॥
 तावथोत्तीर्थं वैताड्याद्विद्याधरबलावृतौ । युयुत्समानौ संनञ्चौ ऋतेश्वरमीयतुः ॥ ५०५ ॥
 कुर्वन् मणिविमनैर्घां बहुसूर्यमयीमिव । प्रज्वलद्भिः प्रहरणैस्तन्निन्मालामयीमिव ॥ ५०६ ॥
 उद्दामडुञ्चिध्वानैर्मेघोषमयीमिव । विद्याधरबलं व्योमन्यपश्यद्भ्रतरस्ततः ॥ ५०७ ॥ युग्मं ॥
 दंनार्थिन् दंरुमस्मत्तस्त्वं गुह्यासीति ज्ञापिणौ । आहवायाह्वयेतां तौ विद्याहस्तौ महीपतिम् ॥ ५०८ ॥
 अथ तान्यां ससैन्यान्यां प्रत्येकं युगपच्च सः । युयुधे विविधैर्युद्धैर्ब्रह्मज्यैर्वाज्यैर्वाज्यैः ॥ ५०९ ॥
 युधा द्वादशवार्षिक्या विद्याधरपती जितौ । प्रांजली प्रणिपत्यैवं ऋताधीशमूचतुः ॥ ५१० ॥
 रवेरुपरि किं तेजो वायोरुपरि को जैवी । मोक्षस्योपरि किं सौख्यं कश्च शूरस्तवोपरि ॥ ५११ ॥
 कृषन्नो ऋगवान् साक्षादद्य दृष्टस्त्वमार्षन्ने । अज्ञानाद्धोषितोऽस्मान्निः कुलस्वामिन् सहस्व नः ॥ ५१२ ॥

१ बाकुलहस्ताः । २ युद्ध कर्तुमिच्छन्तौ । ३ विद्यामत्तौ । ४ युद्धेन अर्ज्याः सपादनीयाः । ५ वेगवान् ।

तत्किं ते त्रातरि गुरावारंजोयं जयंकरः । त्वत्तः संज्ञान्यते नैप पंचत्वममृतादिव ॥ ४८१ ॥
 इत्यपि गते कार्ये न विनष्टं मनागपि । तद्गणारंजसंरंजं खलमैत्रीमिव त्यज ॥ ४८२ ॥
 संपरार्थरयार्घीरात्रिवारय नरेश्वर । निजाज्ञया प्रसरतो मंत्रेणैव महोरगान् ॥ ४८३ ॥
 चरते त्रातरि गुरौ गत्वा चव वशंवदः । एवं च श्लाघ्यतेऽल्यंतशक्तो विनयज्ञागिति ॥ ४८४ ॥
 तदिदं चरतच्छेत्रं षट्खरं चरताजितम् । शुद्धय स्वोपाजितमिव युवयोर्हि किमंतरम् ॥ ४८५ ॥
 इत्युदित्वा विरतेषु तेषु दृष्ट्वा घनेष्विव । एवं बाहुबलिः स्माह स्मित्वा गंजीरया गिरा ॥ ४८६ ॥
 आवयोर्विशहे हेतुमज्ञात्वा परमार्थतः । निजस्वच्छतया यूयमेवं वदथ हे सुराः ॥ ४८७ ॥
 तातत्रकाः सदा यूयमावां तातस्य चात्मजौ । इति संबंधतोऽप्युक्तं युक्तं शुभाञ्जिरीदृशम् ॥ ४८८ ॥
 पुरा हि दीक्षासमये तातोऽर्थिभ्यो हिरण्यवत् । विजय्य देशानसम्यमदत्त चरताय च ॥ ४८९ ॥
 वयं सर्वेपि तिष्ठामः संतुष्टाः स्वस्वनीवृता । धनमात्रकृते हंत परद्रोहं करोति कः ॥ ४९० ॥
 असंतुष्टस्तु चरतो जग्रसे चरंतोदधौ । मत्स्यानिव महामत्स्या राज्यान्यखिलचूचुजाम् ॥ ४९१ ॥
 राज्यैस्तरस्यसंतुष्ट आर्घून इव ज्ञोजनैः । आचिह्नेद स राज्यानि स्वेपामवरजन्मनाम् ॥ ४९२ ॥
 पितृदत्तानि राज्यानि त्रातृणामाच्छिनत्ति नः । गुरुत्वमात्मनस्तेन स्वयमेव निवारितम् ॥ ४९३ ॥
 वयोमात्रेण न गुरुर्गुरुर्गुरुवदाचरन् । गुरुत्वं दर्शितं तेन त्रातृनिर्वासनादिदम् ॥ ४९४ ॥

१ पञ्चत्व मरण । २ युद्धवेगात् । ३ निजहृदयनैर्मल्येन । ४ स्वस्वदेशेन । ५ भरतक्षेत्रसमुद्रे । ६ आर्घूनः उदरपूरकः ।
 ७ अवरजन्मना लघुत्रातृणा । ८ वन्धुवृत्तिकरणात् ।

कदानिधिविशेषकदापूर्णः शनैः शनैः । स बभ्रुव महाजागो जनानां नयनोत्सवः ॥ २४३ ॥
 स कन्यां विनयवतीं मूर्त्तां तु विनयश्रियम् । समये समयज्ञान्यां पितृन्यां परिणयितः ॥ २४४ ॥
 निशातमखं कामस्य कामिनीजनकर्मणम् । रतिखीलावनं सोऽथ यौवनं प्रत्यपद्यत ॥ २४५ ॥
 क्रमौ समतलौ तस्य क्रमात्कूर्मवद्भ्रतौ । सिंहमध्याधरीकारधुरीणं मध्यमप्यञ्जत् ॥ २४६ ॥
 उरस्थलं चाकलयत् स्वर्णशैलशिलातुलाम् । उचुरौ दधतुः स्कंधौ ककुब्जत्कुकुदश्रियम् ॥ २४७ ॥
 युजौ युजंगमाधीशचोगशोचां च वित्रतुः । अर्धार्धभ्युदितराकेंडुखीलामलिकर्माददे ॥ २४८ ॥
 रदैर्नैर्मेणिनिचैर्वपुषा कनकत्विषा । सकलां कलयामास मेरुदक्षीं स्थिराकृतिः ॥ २४९ ॥
 अपरेद्युः शतबलौ विद्याधरपतिः सुधीः । महासत्वस्तवविज्ञश्चितयामासिवानिदम् ॥ २५० ॥
 विधाय सहजाशौचमुपस्कारैर्नवं नवम् । गोपनीयमिदं हंत कियत्कालं कलेवरम् ॥ २५१ ॥
 सत्कृतोऽनेकशोष्येष सत्क्रियेत यदापि न । तदापि विक्रियां याति कायः खलु खलोपमः ॥ २५२ ॥
 अहो बहिर्निष्पतितैर्विधामूत्रकफादिजिः । द्रुणीयंते प्राणिनोऽमी कायस्यांतःस्थितैर्न किं ॥ २५३ ॥
 रोगाः समुद्भवंत्यस्मिन्नत्यंतांतंकदायिनः । दंदशूका इव क्रूरा जरषिटपकोटरे ॥ २५४ ॥
 निसर्गांस्त्वरश्चायं कायोब्द इव शारदः । दृष्टनष्टा च तत्रेयं यौवनश्रीस्तडिन्निजा ॥ २५५ ॥

* “समये समयभिन्नपित्रादेशादुपायत” इति क्वचिपुस्तके पाठः । १ निशात तीक्ष्ण । २ क्रमौ चरणौ । ३ सिंहोदरस्य अधरी-
 कारे तिरस्कारे धुरीणमग्रेसरं । ४ ककुब्जतो वृषस्य ककुदश्रिय प्रष्टाङ्गशोभा । ५ अर्धार्धभ्युदितराकेन्दुलीलां अर्द्धोदितपूर्णमेन्दुलीला ।
 ६ अलिकं ललाटं । ७ उपस्कारैः सस्कारैः । ८ दंदशूकाः सर्पाः ।

युद्धान्निषेधैतस्माद्यद्यस्य हितकाङ्क्षिणः । अयुध्यमानेनानाप्यहं युध्ये न जातुचित् ॥ ५०९ ॥
 ऊर्जितं तवचस्तस्य पर्जन्यस्यैव गर्जितम् । आकार्ष्यं विस्मयोत्कर्णास्ते ऋयोष्येवमच्यधुः ॥ ५१० ॥
 इतो जटपन् युद्धहेतुं चक्री चक्राप्रवेशनम् । न शक्योऽनुत्तरीकर्तुं निरोद्धुं गुरुणापि हि ॥ ५११ ॥
 युद्ध्यमानेन युद्धयेहमिति जटपन् चवानपि । युद्धान्निरोद्धुं नियतं शक्रेणापि न शक्यते ॥ ५१२ ॥
 द्वयोरप्युषजस्वामिदृढसंसर्गशालिनोः । द्वयोरपि महाबुद्धयोर्ध्वयोरपि विवेकिनोः ॥ ५१३ ॥
 द्वयोरपि जगन्नात्रोर्ध्वयोरपि दयावतोः । जगन्नात्रेण जगतां युद्धोत्पात उपस्थितः ॥ ५१४ ॥ युग्मम् ।
 तथापि प्रार्थसे वीर प्रार्थनाकटपपादप । उत्तमेनैव युद्धेन युध्येथा माधमेन तु ॥ ५१५ ॥
 अधमेन हि युद्धेन युवयोरुग्रतेजसोः । ऋषिष्ठलोकप्रदयादकाले प्रलयो ऋवेत् ॥ ५१६ ॥
 दृष्टियुद्धादिचिर्युद्धयोर्द्वयं साधु तेषु हि । आत्मनो मानसिद्धिः स्याल्लोकानां प्रलयो न च ॥ ५१७ ॥
 आमेति तस्मिन् वदति नातिदूरे दिवोकसः । तस्थुर्दंष्टुं तयोर्युद्धं नगर्यां नागरा इव ॥ ५१८ ॥
 अथाङ्गया बाहुबलेः प्रतीहारो गजस्थितः । गर्जनं गज इवोर्जस्वी जगादेति स्वसैनिकान् ॥ ५१९ ॥
 ज्ञोज्ञो समस्तराजन्याश्चिरं चिंतयतां हि वः । उपस्थितं स्वामिकार्यमन्त्रीष्टं पुत्रदाजवत् ॥ ५२० ॥
 परं वः स्वदपुण्यत्वाद्वैर्देवोद्यमार्थितः । जरतेन सह धंघयुद्धहेतोर्महायुजः ॥ ५२१ ॥
 स्वतोपि धंघयुद्धुः किं पुनःप्रार्थितः सुरैः । स्वामी स्वाराजतुद्यौजाः समैरावो निषेधति ॥ ५२२ ॥
 हस्तिमह इवैकांगमहो युष्माञ्जिरेष तत् । युद्ध्यमानः प्रेक्षणीयस्तटस्थैरमरैरिव ॥ ५२३ ॥

आयुः पतोकाषपदं तरंगचपलाः श्रियः । भोगिभोगनिजा जोगाः संगमाः स्वमसंनिजाः ॥ १५६ ॥
 कामक्रोधादिभिस्तापैस्ताप्यमानो दिवानिशम् । आत्मा शरीरान्तःस्थोऽसौ पच्यते पुटेपाकवत् ॥ १५७ ॥
 विषयेचत्तिडःखेषु सुखमानी मनागपि । नाहो विरज्यते जनोऽशुचिकीट इवाशुचौ ॥ १५८ ॥
 डुरन्तविषयास्वादपराधीनमना जनः । अंधोऽधुमिव पादाग्रस्थितं मृत्युं न पश्यति ॥ १५९ ॥
 आपातमात्रमधुरैविषयैर्विषसंनित्रैः । आत्मा मूर्छित एवास्ते स्वहिताय न चेतति ॥ १६० ॥
 तुद्ध्ये चतुर्णां पौर्मर्थ्यै पापयोरर्थकामयोः । आत्मा प्रवर्त्तते हंत न पुनर्धर्ममोक्षयोः ॥ १६१ ॥
 अस्मिन्नपारसंसारपारावारे शरीरिणाम् । महारत्नमिवानर्धं मानुष्यमिह दुर्लभम् ॥ १६२ ॥
 मानुष्यकेऽपि संप्राप्ते प्राप्यते पुण्ययोगतः । देवता जगवानर्हन् गुरवश्च सुसाधवः ॥ १६३ ॥
 मानुष्यकस्य यद्यस्य वयं नादद्महे फलम् । मुषिताः स्मस्तदधुना चौरैर्वसति पत्तने ॥ १६४ ॥
 तदद्य कत्रचहरे कुमारेऽस्मिन् महाबले । राज्यचारं समारोप्य कुर्महे स्वसमीहितम् ॥ १६५ ॥
 विमृश्यैवं शतबलः समाहूय महाबलम् । विनीतं बोधयामास राज्यग्रहणहेतवे ॥ १६६ ॥
 स राज्यचारमुद्घोढुं मेने पितृनिदेशतः । जवंति हि महारमानो गुर्वाशांचंगत्रीरवः ॥ १६७ ॥
 ततः शतबलः सिंहासनेऽध्यास्य महाबलम् । अग्निषिच्य स्वहस्तेन चक्रे तिलकमंगलम् ॥ १६८ ॥
 स रराज नवो राजा कुंदसोदरकांतिना । चांदनेन तिलकेनोदयाचल इवेन्दुना ॥ १६९ ॥

१ भोगिभोगनिभाः सर्पफणातुल्याः । २ पुटपाकः पुटपात्रेण औषधपाकस्तद्वत् । ३ अण्डु कूपम् । ४ पुरुषार्थत्वे । ५ वसति सति ।
 ६ कुन्दं माध्यकुसुमं तद्वत्कान्तिना ।

चक्रं चक्रचतुः पाणिं पुनरप्यापपात तत् । वासयष्टिं खग इव तुरंग इव मंडुराम् ॥ ७२४ ॥
 विषं विषधरस्येवामोघं मारणकर्मणि । इदमेवास्त्रसर्वस्वमस्य नान्यदतः परम् ॥ ७२५ ॥
 मयि रंफायुधे चक्रमोक्षादन्यायकारिणम् । तदेनमेष मृद्नामि सचक्रमपि मुष्टिना ॥ ७२६ ॥ युग्मम् ।
 अमर्षाक्षित्तयित्वैवं सुनंदानंदनो दृढाम् । मुष्टिमुद्यम्य यमवद्रीषणः समधावत ॥ ७२७ ॥
 करीवोन्मुञ्जरकरः कृतमुष्टिकरो हुतम् । जगाम नरताधीशान्तिकं तद्वशिलापतिः ॥ ७२८ ॥
 मर्यादोर्व्यामिवोद्वान्वास्तत्र तस्यौ स्यादपि । एवं च स महासत्वश्चित्तयामास चेतसि ॥ ७२९ ॥
 अहो राज्यस्य लुब्धेन लुब्धकादपि पापिना । अमुनेव समारब्धो धिग्धिग् त्रातृवधो मया ॥ ७३० ॥
 यदादावपि हन्येते त्रातृत्रातृव्यकादयः । शाकिनीमंत्रवत्तस्य राज्यस्यार्थे यतेत कः ॥ ७३१ ॥
 राज्यश्रिया प्राप्तयापि यथेहं युक्तयापि च । सुरयेव सुरार्पस्य पुंसस्तृप्तिर्न जायते ॥ ७३२ ॥
 त्रवेदाराध्यमानापि प्राप्य स्तोकमपि ढलम् ॥ राज्यलक्ष्मीः क्षणात् कुद्भ्रदेवतेव पराङ्मुखी ॥ ७३३ ॥
 राज्यलक्ष्मीरमावास्यारात्रिवद्भूरितामसा । उक्षांचकार तृणवत्तातोऽप्येनां कुतोऽन्यथा ॥ ७३४ ॥
 तस्य तातस्य पुत्रेण सताप्येषा मया चिरात् । दुर्वृत्तत्वेन विज्ञातां ज्ञास्यत्यन्यः कथं ह्यमुम् ॥ ७३५ ॥
 सर्वथा त्यजनीयेयमिति निश्चित्य चेतसि । महामना बाहुबलिरित्यूचे चक्रवर्तिनम् ॥ ७३६ ॥
 तितिदस्व ह्यमानाथ राज्यमात्रकृतेपि यत् । द्विषन्निव मया त्रातरेवं त्वमसि खेदितः ॥ ७३७ ॥

१ मन्दुरा अश्वशाला । २ भरतसमीप । ३ उदन्वान् समुद्रः । ४ लुब्धकात् व्याधात् । ५ त्रातृव्यको त्रातृपुत्र । ६ सुरापस्य
 मदिरापानकारकस्य ।

पैतृकेणातपत्रेण हंसपत्रामखेन सः । शुक्युजे शारदत्रेण गिरिराज इवोच्चकैः ॥ १७० ॥
 विरेजे प्रेखता चारुचामरदितयेन सः । बलाकायुगखेनेव विमखेन बलाहकः ॥ १७१ ॥
 तस्याञ्जिषेके गंजीरत्तरोमंगह्यडुञ्जिः । दध्वान ध्वनयन्नाशाश्रंजोदय इवोदधेः ॥ १७२ ॥
 समंतान्मंत्रिसामंतैः समेत्य सममन्यत । वैतीर्थीकः शतबल इव रूपांतरेण सः ॥ १७३ ॥
 पुत्रं राज्ये निवेश्यैवं स्वयं शतबलस्ततः । आददे शमसाम्राज्यमाचार्यचरणान्तिके ॥ १७४ ॥
 सोऽसारान् विषयान् प्रोद्दश्य सारं रत्नत्रयं दधौ । तथाप्यखंडा तस्यासीत्सर्वत्र समचित्ता ॥ १७५ ॥
 मूलाडुन्मूलयामास कषायान् स जितेंद्रियः । कूळंकषापूर इव कूळस्थितमहीरुहान् ॥ १७६ ॥
 आत्माराममना वाचंयमो नियतचेष्टितः । अधिसेहे महासत्वो दुःसहान् स परीषहान् ॥ १७७ ॥
 मैत्र्यादिञ्जिर्जावनान्निः प्रबुद्ध्यथानसंततिः । सोऽमंदानंदनिर्मग्नस्तस्यौ मुक्ताविवानिशम् ॥ १७८ ॥
 ध्यानेन तपसा चायुर्दीप्तवैवातिवाह्य सः । महात्मा सादयामास सदनं त्रिदिवौकसाम् ॥ १७९ ॥
 महाबलतोऽपि बद्धिञ्जिः खेचरैः परिस्वारितः । आखंडैल इवाखंडशासनः प्रशशास गाम् ॥ १८० ॥
 रम्यास्वारामराजीषु स रेमे रमणीवृतः । मुदितः पंकरुहिणीखंभ्विव सित्तल्लदः ॥ १८१ ॥
 अचूवंस्तत्पुरो नित्यं संगीतप्रतिशब्दितैः । संगीतकानुवादिन्य इव वैताड्यकंदराः ॥ १८२ ॥
 अग्रतः पार्श्वयोः पश्चान्नारीञ्जिः परिवेष्टितः । स चकासामास रसशृंगार इव मूर्त्तिमान् ॥ १८३ ॥

१ प्रेक्षता चलता । २ कूलकृपा नदी तस्याः पूर इव । ३ आखण्डलः इन्द्रः । ४ सितच्छदः हसः । ५ सङ्गीतकानुवादिन्यः
 सङ्गीतस्य अनुकरणं कुर्यान्त्यः ।

मूलोत्तरगुणपृष्ठं साधुधर्ममुपादिशत् । स्वयं च तदनाचारं पृष्टोऽशक्तिं जगद सः ॥ १६ ॥
इति बोध्यागतान् ज्ञय्यान् परिविब्रंजिषून् सतः । मरिचिः प्रेषयामास समीपे स्वामिपादयोः ॥ १७ ॥
प्रतिबुध्यागतानां च तेषां दीक्षां स्वयं ददौ । निष्कारणोपकारिकबंधुः स्वाम्यृषत्रध्वजः ॥ १८ ॥
मरिचैः स्वामिना सार्धं एवं विहरतोऽन्यदा । शरीरे रोग उत्पेदे काष्ठे घृणं इवोद्वबणः ॥ १९ ॥
प्राखंबत्रष्टकपिवत् व्रतत्रष्टो बहिःकृतः । स्वयूथ्यासंयतैर्नैव मरीचिः प्रत्यपाल्यत ॥ २० ॥
अजातप्रतिचारोसौ बबाधे व्याधिनाधिकम् । इच्छुवाट इवारद्ववर्जितः शूकरादिना ॥ २१ ॥
रोगे निपततो घोरे महारण्य इवांसखा । एवं विचिंतयामास मरीचिर्निजचेतसि ॥ २२ ॥
अहो मम जवेऽत्रैवोदीर्णं कर्म शुचेतरम् । मां यदेते परमिवोपेक्षते स्वेपि साधवः ॥ २३ ॥
यद्वा दिवाकरस्वेवोद्विकेऽनालोककारिणः । दोषो न कस्यापि मयि साधोरप्रतिचारिणः ॥ २४ ॥
सावद्यविरतास्ते हि सावद्यनिरतस्य मे । वैयावृत्यं कथं कुर्युर्दोहस्येव महाकुलाः ॥ २५ ॥
न तान् कारयितुं युक्तं वैयावृत्यं ममापि हि । व्रतत्रंशोत्थयापस्य संतानाय हि यन्नवेत् ॥ २६ ॥
तदात्मप्रतिचाराय मंदधर्माणामात्मवत् । अन्वेषयामि कमपि युज्यंते हि मृगैर्मृगाः ॥ २७ ॥
मरीचिश्चिंतयन्नेवमुल्लोषः कथमप्यचूत् । कालादनूषरत्वं हि व्रजत्यूषरचूरपि ॥ २८ ॥
अन्यदा स्वामिनः पादपद्मांते दूरत्रव्यकः । कुतोपि कपिलो नाम राजपुत्रः समाययौ ॥ २९ ॥

१ मूलोत्तरगुणश्रेष्ठ । २ परिविब्रंजितुमिच्छून् । ३ घृणः कीटविशेषः । ४ असखा असहायः । ५ स्वेऽपि स्वकीया अपि । ६ उद्वके
घृके । ७ उल्लावो रोगनिर्मुक्तः । ८ क्षारभूमिः ।

नैर्मह्यान्नासुरत्वाच्च नित्यमेव द्युसङ्गणैः । स्रग्धमानमिग्राञ्चोच्चिर्मृज्यमानमिवांशुकैः ॥ ८२ ॥
 स्फटिकोपलकूलेषु निर्मलेष्वंगनाजनैः । उपलहयसैरिद्वारिं वातोऽधूताब्जरेणुना ॥ ८३ ॥
 शृंगाग्रजागविश्रांतविद्याधरमृगीहशाम् । वैताढ्यल्लुब्धहिमवद्विस्मारणचवांतरम् ॥ ८४ ॥
 आदर्शमिव रोदैस्योर्दिशां हासमिवासमम् । ग्रहनक्षत्रनिर्माणमृत्स्नास्थलमिवाक्षयम् ॥ ८५ ॥
 मध्यजागसमासीनक्रीडाश्रांतकुरंगकैः । शिखरैर्दर्शिताने ऋगुगलान्नविभ्रमम् ॥ ८६ ॥
 आमुक्तामलसंव्यानमिव निर्जरपंक्तिभिः । उत्पताकमिवोदंचदकैकांतोपलांशुभिः ॥ ८७ ॥
 तुंगनिर्मलशृंगाग्रसंक्रान्तेन विवैस्वता । मुग्धसिद्धपुरंध्रीणां दत्तोदयगिरिभ्रमम् ॥ ८८ ॥
 अत्यार्धपत्रबहलैः संततल्लौयमंध्रिपैः । मयूरपत्ररचितैरातपत्रैरिवोरुभिः ॥ ८९ ॥
 खेचरीञ्चिर्लोह्यमानेष्वेणपोतेषु कौतुकात् । उत्प्रसवन्मृगीक्षीरसिन्ध्यमानलतावनम् ॥ ९० ॥
 कदलीपत्रसंव्यानशबरीलास्यमीक्षितुम् । श्रेणीकृताक्षिपत्राभिः पुरस्त्रीचिरधिष्ठितम् ॥ ९१ ॥
 रतश्रांतोरगीपीतदरिञ्चितवनानिलम् । वनानिलनटक्रीमाप्रनचितलतावनम् ॥ ९२ ॥
 किंनरस्त्रीरतारंजमंदिरीचूतकंदरम् । अप्सरोमज्जनचरोत्तरंगितसरोजलम् ॥ ९३ ॥
 क्षारीद्यूतपरैः कापि पानगोष्ठीरतैः क्वचित् । क्वचनावर्धपणितैर्यद्वैस्तुभुंक्षितोदरम् ॥ ९४ ॥
 क्वचिह्वरनारीञ्चिः किंनरीञ्चिः क्वचित्पुनः । क्वचिद्विद्याधरस्त्रीञ्चिः क्रीडाप्रक्रांतगीतिकम् ॥ ९५ ॥

१ द्युसङ्गणैः देवसङ्घैः । २ उपलक्ष्य नदीजल । ३ चावामृशयोः । ४ सूर्येण । ५ अग्निपैः दृक्षे । ६ मृगशिशुषु । ७ पाशफलकद्यूतपरैः ।
 ८ आवर्धरलहैः । ९ कोलाहलीकृतमध्य ।

आसेव्यमानस्तत्कालसुखोत्तर्विरसः स्मरः । कङ्कयमाना पामेव निकामं च प्रवर्धते ॥ ३९८ ॥
 कामोऽयं नरकदूतः कामो व्यसनसागरः । कामो विप्लवताकंदः कामः पापपुसारणिः ॥ ३९९ ॥
 मदनेन मदेनेव जनः परवशीकृतः । सदाचारपथत्रष्टः पतत्येव ज्रवोवटे ॥ ३०० ॥
 अर्थं धर्मं च मोहं च वेदमेव गृहमेधिनः । आसादितप्रवेशोऽयं खनत्याखुँरि स्वमरः ॥ ३०१ ॥
 दर्शनेन स्पर्शनेनोपचोगेन च निर्जरम् । व्यामोहायैव जायंते विषवस्त्रय इव स्त्रियः ॥ ३०२ ॥
 निकाममेव कामिन्यः कामबुद्धकवागुराः । हरिणानामिव नृणां जायंतेऽनर्थहेतवे ॥ ३०३ ॥
 ये नर्मसुहृदः खोदाचामैकसुहृदो हि ते । स्वामिनिश्चितयंत्येते परलोकहितं न यत् ॥ ३०४ ॥
 स्त्रीकथात्रिगीतनृत्यैर्नर्मोक्त्या मोहयंत्यमी । खिङ्गाः स्वस्वामिनमहो नीचाः स्वार्थैकतत्पराः ॥ ३०५ ॥
 कुसंसर्गात्कुलीनानां ज्रवेदन्नुदयः कुतः । कदली नंदति कियद्ददरीतरुसंनिधौ ॥ ३०६ ॥
 तत्प्रसीद कुलस्वामिन् स्वयं विज्ञोऽसि मा मुह । विहाय व्यसनासक्तिं मनो धर्मे निधीयताम् ॥ ३०७ ॥
 निरुत्थायेन द्रुमेणैव सरसेवापवारिणा । निर्गन्धेन पुष्पेण विंदतेनेव दंतिना ॥ ३०८ ॥
 रूपेणैवाक्षवणिन्ना राज्येनेवापमंत्रिणा । अदेवेनेव चैत्येन रजन्येवेन्दुहीनया ॥ ३०९ ॥
 यतिनेवाचरित्रेण सैन्येनेवापशस्त्रिणा । मुखेनेवाद्दिहीनेन निर्धर्मेण नरेण किम् ॥ ३१० ॥

त्रिचित्रविशेषकम् ।

१ पामा कण्ठतिः । २ भवावटे संसारगर्ते । ३ आसुर्भूषकः । ४ काम एव सुब्धको निषादस्तस्य वागुराः पाशरज्ज्वः । ५ खादा-
 चामैकसुहृदः खानपानैकभिन्नाणि । ६ खिङ्गाः शठाः ।

व्यंतरास्तत्र कालिंदीवीचिश्रीतस्करान् व्यधुः । हुदवैस्तोरणानाङ्गैः ककुभु चतसृष्वपि ॥ १०ए ॥
 तोरणान्यजितः संज्ञेवराजन्मकराकृतिः । सिंधूजयतटस्थान्मुमकरश्रीविर्ग्विनीः ॥ ११० ॥
 तेषु श्वेतातपत्राणि चत्वारि च चकाशिरै । दिग्देवीनां चतसृणां राजता इव दर्पणाः ॥ १११ ॥
 रेजुर्ध्वजपटास्तेषु समीरणतरंगिताः । आकाशगंगतरलतरंगत्रांतिदायिनः ॥ ११२ ॥
 अधोऽधस्तोरणान्यासन्मौक्तिकस्वस्तिकादयः । जगतो मंगलमिहेत्यालोख्यद्विविचित्रमाः ॥ ११३ ॥
 तत्रोर्व्यां रचिते पीठे वप्रं वैमानिकाः सुराः । रत्नाकरश्रीसर्वस्वमिव रत्नमयं व्यधुः ॥ ११४ ॥
 तैश्चक्रे तत्र माणिक्यकपिशीर्षपरंपरा । चंद्रचक्रांशुमालेव मानुगोत्तरस्त्रीमनि ॥ ११५ ॥
 वलयीकृत्य हेमाद्रिशृंगमेकमिवामलम् । आकारं मध्यमं ज्योतिष्पतयः कांचनं व्यधुः ॥ ११६ ॥
 चक्रिरे कपिशीर्षाणि तत्र रत्नमयानि ते । सचिन्नाणीव सुचिरं प्रेक्षकप्रतिबिंबितैः ॥ ११७ ॥
 विदधुर्नवनार्धशा रौच्यं वप्रमधस्तनम् । कुन्दीचूतशेषाह्निगोत्रमविधायिनम् ॥ ११८ ॥
 चक्रुस्ते कांचनौ तत्र कपिशीर्षपरंपराम् । क्षीरोदतीरनीरस्थसुपर्णश्रेणिविचित्रमाम् ॥ ११९ ॥
 वप्रे वप्रे च चत्वारि चक्रिरे गोपुराणि तैः । तदा विनीतानगरीप्राकारे गुह्यकैरिव ॥ १२० ॥
 गोपुरेषु च माणिक्यतोरणान्यक्रियंत तैः । प्रसारिजिः शतगुणानीव स्वैरेव रश्मिजिः ॥ १२१ ॥

१ कालिन्दी यमुना । २ माणिक्यप्राकाराप्रपरपरा । ३ मण्डलीकृत्य । ४ क्षीराब्धिदतजलस्थगरुडपल्लिविभ्रमा । ५ गुणकैः यक्षैः ।
 ६ रश्मिभिः किरणैः ।

यत्रैकोपि यतिः सिध्येत् तीर्थं तदपि पावनम् । किं पुनर्यत्र तावंतः सिषिधुस्ते महर्षयः ॥ ४४७ ॥
अथ शत्रुञ्जयगिरौ चैत्यं रत्नशिलामयम् । अकारयन्मेरुचूलाप्रस्पङ्गिं जरतेश्वरः ॥ ४४८ ॥
पुंरुरीकप्रतिमया सहितां प्रतिमां प्रजोः । चेतनामिव चेतोऽतस्तन्मध्येऽस्थापयन्नृपः ॥ ४४९ ॥
नानादेशेषु विहरन् जगवानपि । अन्वग्रहीद्वोधिदानाच्चक्षुर्दानादिवांधवान् ॥ ४५० ॥
प्रचोराकेवलज्ञानाद्भ्रमणानां तु जङ्गिरे । चतुरशीतिसहस्राः साध्वीवलक्षत्रयं तथा ॥ ४५१ ॥
स पंचाशत्सहस्रं च श्राद्धवलक्षत्रयं तथा । श्राद्धीवलक्षाः पंच सार्द्धाश्चतुःसहस्रसंयुताः ॥ ४५२ ॥
सहस्राणि तु चत्वारि तथा सप्तशतानि च । पंचाशदधिकान्यासन् श्रीचतुर्दशपूर्विणाम् ॥ ४५३ ॥
अवधिज्ञानिसाधूनां सहस्राणि नवात्रवन् । केवलज्ञानिसाधूनां सहस्राणि तु विंशतिः ॥ ४५४ ॥
जातवैक्रियलब्धीनां श्रमणानां महात्मनाम् । षट्शतान्यधिकान्यासन् सहस्राणि तु विंशतिः ॥ ४५५ ॥
पृथक् पृथक् वादिनां च मनःपर्ययिणां तथा । षादशासन् सहस्राणि संपंचाशच्च षट्शती ॥ ४५६ ॥
अनुत्तरविमानोपपातिनां च महात्मनाम् । षाविंशतिसहस्राणि चात्रवन् युवनप्रजोः ॥ ४५७ ॥
एवं चतुर्विधं संघं जगवानादितीर्थकृत् । धर्मे संस्थापयामास व्यवहार इव प्रजाः ॥ ४५८ ॥
दीक्षाकालार्पूर्ववलक्षं क्षपयित्वा ततः प्रभुः । ज्ञात्वा स्वमोक्षकालं च प्रतस्थेऽष्टापदं प्रति ॥ ४५९ ॥
शैलमष्टापदं प्राप क्रमेण स परिच्छदः । निर्वाणसौधसोपानमिवारोहच्च तं प्रभुः ॥ ४६० ॥
समं मुनीनां दशज्जिः सहस्रैः प्रत्यपद्यत । चतुर्दशेन तपसा पादपोपगमं प्रभुः ॥ ४६१ ॥

१ मेरुचूलासमानमित्यर्थः । २ लोकव्यवहारे । ३ मोक्षप्राप्त्यादमोपान ।

साधु साधु स्वयंबुध्र स्वामिनो हितकाम्यसि । यदाहार श्वोजरैर्गिरा भ्रावोऽनुमीयते ॥ ३१५ ॥
 रुजोः सदा प्रसन्नस्य स्वामिनः सुखहेतवे । वन्दत्येवं कुलामात्यास्वाहशा एव नापरे ॥ ३१६ ॥
 निसर्गकठिनः कस्वामुपाध्यायोऽध्यजीगपत् । अर्काण्डाशनिपाताचं प्रचोर्यदिदमब्रवीः ॥ ३१७ ॥
 स्वयं जोगाञ्जिनि, स्वामी सेव्यते सेवकैरिह । मा जुंक्थास्त्वं तु जोगानित्युच्यते स कथं नु तैः ॥ ३१८ ॥
 त्यक्त्वा यदैहिकान् जोगान् परलोकाय यत्यते । हित्वा हस्तगतं देह्यं कूर्परालेहनं हि तत् ॥ ३१९ ॥
 परलोकफलो धर्मः कीर्त्यते तदसंगतम् । परलोकोऽपि नास्त्येवात्रावतः परलोकिनः ॥ ३२० ॥
 पृथ्व्यप्तेजःसमीरेच्यः समुद्भवति चेतना । गुरुपिष्टोदकादिच्यो मदशक्तिरिव स्वयम् ॥ ३२१ ॥
 शरीरात्त पृथक् कोपि शरीरी हंत विद्यते । परित्यज्य शरीरं यः परलोकं गमिष्यति ॥ ३२२ ॥
 निःशंकमुपचोक्तव्यं ततो वैषधिकं सुखम् । स्वात्मा न वंचनीयोऽयं स्वार्थभ्रंशो हि मूर्खता ॥ ३२३ ॥
 धर्माधर्मौ च नाशङ्क्यौ विद्महेतू सुखेषु तत् । तावेव नैव विद्येते यतः खरविपाणवत् ॥ ३२४ ॥
 स्रपनेनांगरागेण माट्यैर्वस्त्रविचूषणैः । यदेकः पूज्यते श्रावां पुण्यं तेन व्यधायि किम् ॥ ३२५ ॥
 अन्यस्य चोपरि श्रावण आसित्वा मूत्र्यते जनैः । क्रियते च पुरीषादि पापं तेन व्यधायि किम् ॥ ३२६ ॥
 उत्पद्यंते विपद्यंते कर्मणा यदि जंतवः । उत्पद्यंते विपद्यंते बुद्बुदाः केन कर्मणा ॥ ३२७ ॥
 तदस्ति चेतनो यावत् चेष्टयते तावदिह्यया । चेतनस्य विनष्टस्य विद्यते न पुनर्भवः ॥ ३२८ ॥

१ भावश्चित्ताभिप्रायः । २ अर्काण्डाशनिपाताम अनवसरे वज्रपाततुल्य । ३ कूर्परो हस्तमध्यभागः "कोणी"ति प्रसिद्धो लोके ।
 ४ खरशृङ्गवत् । ५ श्रावा पाषाणः ।

य एव म्रियते जंतुः स एवोत्पद्यते पुनः । इत्येतदपि वाङ्मन्त्रं सर्वथाऽर्द्रुपपत्तितः ॥ ३३ए ॥
 शिरीषकल्पे तत्तदपे रूपलावण्यचारुचिः । रमणीचिः समं स्वामी रमतामविशंकितम् ॥ ३४० ॥
 ज्ञोज्यान्यमृतरूपाणि पेयानि च यथारुचि । स्वाद्यंतां स्वामिना स्वैरं स वैरी यो निषेधति ॥ ३४१ ॥
 कर्पूरागरुकस्तूरीचंदनादिचिरंचितः । एकसौरन्यनिष्पन्न इव तिष्ठ दिवानिशम् ॥ ३४२ ॥
 उद्यानयानजगतीचित्रशालादिशालि यत् । तत्तत् द्वितीश प्रेक्षस्व चक्षुःप्रीत्यै प्रतिक्षणम् ॥ ३४३ ॥
 वेणुवीणामृदंगानुनादिचिर्गीतनिःस्वनैः । दिवानिशं तव स्वामिन्नस्तु कर्णरसायनम् ॥ ३४४ ॥
 यावज्जीवेत्सुखं जीवेत् तावद्वैषयिकैः सुखैः । न ताम्येधर्मकार्याय धर्मो धर्मफलं क्वचित् ॥ ३४५ ॥
 स्वयंबुधस्ततोऽवादीन्नास्तिकैः स्वपरारिचिः । अंधैरंधा इवाकृष्य पात्यंते धिगहो जनाः ॥ ३४६ ॥
 स्वसंवेदनवेद्योयमात्मास्ति सुखदुःखवत् । निषेधितुं बाधात्रावाह्वयते नहि केनचित् ॥ ३४७ ॥
 सुखितो हं दुःखितोहमिति कस्यापि जातुचित् । जायते प्रत्ययो नैव विनात्मानमबाधितः ॥ ३४८ ॥
 स्वशरीरे स्वसंविचिरेवमात्मनि साधिते । अस्येव परकीयेऽपि शरीरे सोऽनुमानतः ॥ ३४९ ॥
 निश्चीयते शरीरेऽस्ति परकीयेऽपि चेतनः । सर्वत्र बुद्धिपूर्वायाः क्रियाया उर्षलंजतः ॥ ३५० ॥
 य एव म्रियते जंतुः स एवोत्पद्यते पुनः । अस्यैवं परलोकोऽपि चेतनस्य न संशयः ॥ ३५१ ॥
 यात्येकमेव चैतन्यं जन्मतोऽन्यत्र जन्मनि । शैशवादिव तारुण्ये तारुण्यादिव वृद्धिके ॥ ३५२ ॥

१ अनुपपत्तितः असिद्धितः । २ शिरीषकल्पे शिरीषकुसुमतुल्ये । ३ तल्पे शय्याया । ४ सौगन्ध्योत्पन्नः । ५ कर्णामृतम् । ६ स्वानुभवेषु । ७ प्रत्ययो विश्वासः । ८ अबाधित इति प्रत्ययविशेषणम् । ९ स्वसंविचेः सानुभवात् । १० उपलम्भतः प्राप्तेः । ११ वृद्धावस्थाया ।
 * कचित्पुस्तके राचित इत्यपि पाठः ।

विना हि पूर्वचैतन्यानुवृत्तिं जातमात्रकः । अशिद्धितः कथं बालो मुखमर्पयति स्तने ॥ ३५३ ॥
 अचेतनेभ्यो नृतेभ्यश्चेतनो जायते कथम् । कारणस्यानुरूपं हि कार्यं जगति दृश्यते ॥ ३५४ ॥
 प्रत्येकं युगपद्वा स्यान्नृतेभ्यश्चेतनो ननु । आद्यपक्षो यदि तदा तावन्तश्चेतना न किम् ॥ ३५५ ॥
 अथ द्वितीयः पक्षः स्यात् तदा जिनस्वप्नावकैः । नृतेरेकस्वप्नावोयं जन्यते चेतनः कथम् ॥ ३५६ ॥
 रूपगंधरसस्पर्शगुणा तावद्बसुंधरा । प्रत्यक्षमेतदापोऽपि रूपस्पर्शरसात्मिकाः ॥ ३५७ ॥
 रूपस्पर्शगुणं तेज एकस्पर्शगुणो मरुत् । अमीपामेवमावालं व्यक्ता जिनस्वप्नावता ॥ ३५८ ॥
 तोयादिभ्यो विसंहशां मुक्तानां जन्मदर्शनात् । नृतेभ्योऽचेतनेभ्योऽपि चेतनः संजयीति चेत् ॥ ३५९ ॥
 तन्न युक्तं यतस्तोयं मौक्तिकादिषु दृश्यते । एवं पौजलिकं रूपं वैसहृश्यं ततः कथम् ॥ ३६० ॥
 किं च पिष्टोदकादिभ्यो मदशक्तिरचेतना । अचेतनेभ्यो जातेति दृष्टान्तश्चेतने कथम् ॥ ३६१ ॥
 न च देहात्मनोरैक्यमिति वाच्यं कदाचन । यद्देहे तदवस्थेऽपि चेतना नोपलभ्यते ॥ ३६२ ॥
 यच्चैकः पूज्यते शैवा मूत्राद्यैर्लिङ्गयतेऽपरः । तदसत्सुखदुःखादि कुतस्त्यमपचेतने ॥ ३६३ ॥
 ततो देहादिभिन्नोऽयमात्मास्ति परलोकावान् । विद्यते परलोकोऽपि धर्माधर्मनिबंधनम् ॥ ३६४ ॥
 अंगनालिंगनादग्नितापादिव समंततः । विदीयते मनुष्याणां विवेको नवनीतवत् ॥ ३६५ ॥
 निर्गलं बहुरसांस्तांस्तानाहारपुजदान् । बुंजानो नैव जानाति मत्तः पशुस्त्रिवोचितम् ॥ ३६६ ॥
 चंदनागरुकस्तूर्ध्वनसारादिगंधतः । आक्रामति नरं सद्यो दंदशूक इव स्मरः ॥ ३६७ ॥

१ विलक्षणाना । २ ग्रावा पापाणः । ३ निर्गलपुच्छुल्लम् । ४ घनसारः कर्पूर ।

पुमान् रामादिरूपेषु विदग्नेनेह चक्षुषा । वृत्तिदग्नेपसंव्यानांचलेनेव स्वलल्यहो ॥ ३६८ ॥

मुहूर्त्सखदानेन मोहयंती मुहुर्मुहुः । घूर्त्समैत्रीत्र संगीतिः कुशलाय न सर्वथा ॥ ३६९ ॥

मुहूर्त्सखदानेन मोहयंती मुहुर्मुहुः । घूर्त्समैत्रीत्र संगीतिः कुशलाय न सर्वथा ॥ ३७० ॥

तत्पापस्यैकमुहो धर्मस्यैकविरोधिनिः । नरकस्याकृष्टिपातान् विषयान् मुंच दूरतः ॥ ३७१ ॥

वत्येष्य एको जवति स्वामी जवति चापरः । एकः प्रार्थयते निद्रामपश्च प्रयच्छति ॥ ३७२ ॥

वाहनं च जवत्येकस्तमन्यस्वधिरोहति । अत्रयं याचते चैको द्वितीयस्तु ददाति तत् ॥ ३७३ ॥

इत्यादि सम्यगेवेह धर्माधर्मफलं महत् । पश्यन्नपि न मन्येत यस्समै स्वस्ति धीमते ॥ ३७४ ॥

तदसद्भागिवाऽधर्मो हेयो दुःखनिबंधनम् । स्वामिन् सद्भागिवादेयो धर्मः शर्मैककारणम् ॥ ३७५ ॥

ऊचे ततः शतमतिनात्मा कश्चिदिहापरः । पदार्थविषयज्ञानात् प्रतिद्वन्द्वविचंगुरात् ॥ ३७६ ॥

अशोवाच स्वयं बुद्धो वस्तु नास्ति निरन्वयम् । अत्रस्तृष्णादि हि गवां हंत दुग्धाय कटपते ॥ ३७७ ॥

आकाशाणुष्वपवत्कूर्मरोमवच्च निरन्वयम् । नैव वस्तु जवत्यत्र तदृथा द्वाणग्रगधीः ॥ ३७८ ॥

वस्तु चेद्वन्द्वविध्वंसि संतानः द्वाणिको न किम् । संतानस्य च नित्यत्वे समस्तं द्वाणिकं कुतः ॥ ३७९ ॥

सर्वज्ञावेष्टनित्यत्वे निहितप्रतिमार्गणम् । स्मरणं प्रत्यञ्जिज्ञा च कश्च नामोपपद्यते ॥ ३८० ॥

जन्मानंतरनाशित्वे द्वितीयद्वणसंचवी । पित्रोर्न पुत्रः पितरौ न पुत्रस्येत्यसंगतिः ॥ ३८१ ॥

विवाहसमयाद्धूर्ध्वं दंपत्योः द्वाणनाशिनोः । न जायाथाः पतिः पत्युर्न जायेत्यसमंजसम् ॥ ३८२ ॥

१ वृत्तिसङ्क्रान्तोत्तरीयाञ्चलेन । २ निरन्वय नि संतान । ३ निहितस्य न्यासीकृतस्य प्रतिमार्गण प्रतियाचन । ४ प्रत्यभिज्ञान उपलक्षण ।

इह कृत्वाऽशुभं कर्म स नाऽमुत्राश्रुते फलम् । शुंक्तेऽन्यः किंतु तदिति कृतनाशाभकृतागमौ ॥ ३७३ ॥
 तुर्योऽप्युवाच मायासौ तत्वतो नास्ति किंचन । दृश्यमानमपि स्वप्नमृगतृणादिसन्निभम् ॥ ३७४ ॥
 गुरुः शिष्यः पिता पुत्रो धर्मोऽधर्मो निजः परः । इत्यादि दृश्यते यत्स व्यवहारो न तात्विकम् ॥ ३७५ ॥
 विहाय जंबुको मांसं तीरे मीनाय धावितः । मीनोऽपि प्राविशत् तोये मांसं गृध्रोऽहरद्यथा ॥ ३७६ ॥
 तथैवैहिकसुखं त्यक्त्वा परलोकाय धाविताः । आत्मानमुन्नयन्नृष्टा वंचयंते हि ते नराः ॥ ३७७ ॥
 पाखंडिनामलीकाशां श्रुत्वा नरकचरीश्वरः । दंभयंति निजं देहमहो मोहाद्भ्रतादिना ॥ ३७८ ॥
 यथा दम्पापातशंभ्येकांघ्रिणा नृत्यति द्वावकः । तथाञ्जिशंभ्य नरकपातं जंतुस्तपस्यति ॥ ३७९ ॥
 स्वयंबुद्धोऽब्रवीच्चस्तु न सच्चेदर्थकृत्कथम् । माया चेदीदृशी तर्हि स्वप्नेन्नः किं न कार्यकृत् ॥ ३८० ॥
 कार्यकारणज्ञावं चेष्टस्तूनां पारमार्थिकम् । न मन्यते तदा किं त्वं विन्नेपि पततोऽनेनः ॥ ३८१ ॥
 एवं सति न त्वं नाहं न वाच्यं न च वाचकः । तदेष्टप्रतिपत्तिः स्यान्नवहारकरी कथम् ॥ ३८२ ॥
 वितन्मापंक्षितैरेचिः स्वयं विषयैर्मृद्भुभिः । देव प्रतार्थसे नित्यं शुचोर्दकंपराङ्मुखैः ॥ ३८३ ॥
 ततो विवेकमालंब्य विषयान् त्यज दूरतः । धर्ममेवाश्रय स्वामिन्नत्राऽमुत्र च शर्मणे ॥ ३८४ ॥
 अथ राजाब्रवीदेवं प्रसादसुन्नगाननः । स्वयंबुद्ध महाबुद्धे साधु साधूक्तवानदः ॥ ३८५ ॥
 शुक्तं धर्मं जपादेयो न धर्मद्वेषिणो वयम् । जपादीयेत कालेऽसौ मंत्रास्त्रमिव संगरे ॥ ३८६ ॥
 चिरादन्यागतं मित्रमिव को नाम यौवनम् । जपेक्षेत तद्भुञ्जितां प्रतिपत्तिमकल्पयन् ॥ ३८७ ॥

धर्मोपदेशस्तदयं त्वया नावसरे कृतः । वीणयां वाद्यमानायां वेदोजारो न राजते ॥ ३९८ ॥
 परलोको हि धर्मस्य फलं संदिग्धमेव तत् । तदैहिकसुखास्वादमकामे किं निषेधसि ॥ ३९९ ॥
 अथ विज्ञापयामास स्वयंबुद्धः कृतांजलिः । आवाश्येकं धर्मफले मा शंकिष्ठाः कदाचन ॥ ४०० ॥
 किं त्वं स्मरसि बालत्वे यदावां नंदने वने । अपश्यव गतावेकं कांतिरूपधरं सुरम् ॥ ४०१ ॥
 सप्रसादो जगदैवं स देवस्त्वां तदा नृप । अहं ह्यतिबलौ नाम ज्वतोऽस्मि पितामहः ॥ ४०२ ॥
 क्रूरमित्रादिवोद्विमोऽमुष्माद्विषयिकात्सुखात् । राज्यं तृणमिव त्यक्त्वा त्रिरंलीमहमाददे ॥ ४०३ ॥
 व्रतप्रासादकलशः संन्यासोऽन्तर्द्वारे मया । जगृहे तत्प्रभ्रावेन जातोऽहं लांतकाधिपः ॥ ४०४ ॥
 प्रमर्दरेण न स्थेयं तत्त्वयापीत्युदीर्य सः । विद्योतितैवियच्चिद्युदिव सोऽथ तिरोदधे ॥ ४०५ ॥
 मन्यस्व परलोकं तद्वचः पैतामहं स्मरन् । प्रत्यक्षेऽपि प्रमाणे किं प्रमाणांतरकल्पना ॥ ४०६ ॥
 राजाप्यूचे स्मारितोऽस्मि साधु पैतामहं वचः । परलोकमहं मन्ये धर्माधर्मनिबंधनम् ॥ ४०७ ॥
 मिथ्याहग्वाक्पांशुंजलदः सोऽथ मंत्रिराद् । लब्धावकाशः सानंदमिति वक्तुं प्रचक्रमे ॥ ४०८ ॥
 तव वंशेऽजवपूर्वं कुरुवंजो नरेश्वरः । जाया कुरुमती तस्य हरिचंद्रश्च नंदनः ॥ ४०९ ॥
 नृपतिः स तु कौलोऽनृत् महारंजपरिग्रहः । धुर्योऽनार्थेषु कृत्येषु कृतांत इव निर्दयः ॥ ४१० ॥
 दुराचारोऽपि रौजोऽपि स राज्यं बुभुजे चिरम् । पूर्वोपाज्जितपुण्यानां फलमप्रतिमं खलु ॥ ४११ ॥
 तस्यावसानसमये जज्ञे धातुविपर्ययः । आसन्नरकह्लेशवर्णिकामात्रसंनिजः ॥ ४१२ ॥

१ ज्ञानदर्शनचार्ित्ररूपा त्रिरली । २ प्रमादिना । ३ प्रकाशिताकाशः । ४ कौलः कूरकर्मा ।

आसीत्किंकराभ्येव तूलशय्याऽस्य दुःखदा । निंबवद्विरसान्यासन् चोज्यानि सरसान्यपि ॥ ४१३ ॥
 चंदनागरकरूपूरकस्तूर्यः पूतयोऽज्रवन् । शत्रुवत्पुत्रमित्राद्या दशोरुद्वेगहेतवः ॥ ४१४ ॥
 कर्णह्नेशाय गीतानि खरोष्ट्रक्रोष्टुनादवत् । पुण्यह्येदेऽथवा सर्वे प्रयाति विपरीतताम् ॥ ४१५ ॥
 सुखेतैस्तं विषयोपचरै रतिदैः द्रुणम् । कुरुमतीहरिचञ्चौ प्रब्रन्नं प्रत्यजायताम् ॥ ४१६ ॥
 चुंब्यमान इवांगरैः प्रत्यंगं दाहविह्वलः । रौद्रध्यानपरः प्रापदवसानं स चूपतिः ॥ ४१७ ॥
 तस्यौर्ध्वदेहिकं कृत्वा हरिचञ्चस्तदात्मजः । अशिषद्विधिवज्रज्यं सदाचारपश्रोऽध्वगः ॥ ४१८ ॥
 सोऽत्रापि दृष्टौघफलं दृष्ट्वा तन्मरणं पितुः । धर्ममेव पुमर्थेषु तुष्टावार्कं ग्रहेष्विव ॥ ४१९ ॥
 सुबुद्धिं बालसुहृदं श्रावकं सोऽन्यदादिशत् । धर्मवज्रयोऽन्वहं धर्मः श्रुत्वाशंस्यस्त्वया मम ॥ ४२० ॥
 सुबुद्धिर्विदधे नित्यं तत्तथात्यंततत्परः । अनुकूलनिदेशो हि सतामुत्साहकारणम् ॥ ४२१ ॥
 प्रत्यहं हरिचञ्चोऽपि धर्मं तत्कथितं ऋशम् । श्रद्धधे पापञ्जीतः सन् रोगञ्जीत इवौषधम् ॥ ४२२ ॥
 अन्यदा बहिरुद्याने शीलंधरमहासुनेः । जत्पन्ने केवलज्ञानेऽञ्जीयुर्देवास्तमच्चितुम् ॥ ४२३ ॥
 सुबुद्धिनैवं कथिते श्रद्धोद्धिखितमानसः । स राजा तुरगारूढस्तं मुनीन्द्रमुपाययौ ॥ ४२४ ॥
 नमस्कृत्योपविष्टे च तस्मिन् राक्षि महासुनिः । विदधे कुमतध्वांतकौमुदीं धर्मदेशनाम् ॥ ४२५ ॥
 देशनांते स चूपालस्तं पप्रब्ध कृतांजलिः । स्वामिन् मम पिता मृत्वा कां गतिं समपद्यत ॥ ४२६ ॥
 उवाच सोऽथ जगवान् महाराज पिता तव । सप्तमं नरकं प्राप स्थानं नान्यत्र तादृशाम् ॥ ४२७ ॥

१ दुर्गन्धमय्यः । २ दृष्टपापफल । ३ कुमतध्वान्तकौमुदी कुमतान्धकारचन्द्रिका ।

तदाकर्ण्य समुद्रतसंवेगः स महीपतिः । वंदित्वा मुनिमुत्थाय ययौ निजनिकेतनम् ॥ ४१७ ॥
 राज्यं सूनोरर्षयित्वा सुबुद्धिमिदमन्यधात् । प्रब्रजिष्याम्यहं धर्मं मयीवास्मिन् सदादिशोः ॥ ४१८ ॥
 सोऽप्युचे प्रब्रजिष्यामि ज्वंतमनु चूपते । त्वत्सुते मत्सुतो धर्मं वक्ष्यत्यहमिव त्वयि ॥ ४१९ ॥
 कर्मोद्भिचैदकुलिशं व्रतं तौ राजमंत्रिणौ । आददाते सुचिरं च पालयित्वेयतुः शिवम् ॥ ४२० ॥
 शुष्मदंशोऽपरश्चासीदंरुको नाम पार्थिवः । प्रचंरुशासनो दंरुधरः साक्षादिवारिषु ॥ ४२१ ॥
 बचूव तनयस्तस्य मणिमालीति विश्रुतः । अंशुमालीव तेजोऽत्रिरत्रिव्याप्तदिगंतरः ॥ ४२२ ॥
 पुत्रमित्रकलत्रेषु रत्नस्वर्णधनेषु च । प्राणेश्योऽप्यत्यचीष्टेषु मूर्च्छीवान् दंरुकोऽचवत् ॥ ४२३ ॥
 आर्त्तध्यानपरः कालादंरुकः प्राप पंचताम् । प्राणेश्योऽजगरोऽजायत दुर्धरः ॥ ४२४ ॥
 तत्रागारे प्रविवेश यो यस्तं तं स जगसे । दारुणात्मा सर्वचक्षी हुताशन इवोद्यतः ॥ ४२५ ॥
 अन्यदा ददृशे तेन मणिमाली गृहं विशान् । प्रागजन्मस्मरणाच्चात्मसूनु रित्युपलक्षितः ॥ ४२६ ॥
 प्रशांतां दर्शयन्मूर्तिं सस्नेहो मूर्तिमानिव । प्रागजन्मबंधुर्नः कोऽपीत्यज्ञायि मणिमालिना ॥ ४२७ ॥
 मुनीनां ज्ञानिनां पार्श्वोऽज्ञात्वा तं पितरं निजम् । उपविश्य पुरस्तस्य जैनं धर्मं शशंस सः ॥ ४२८ ॥
 सोऽवबुभ्बुहार्हतं धर्मं संन्योसं प्रत्यपद्यत । शुभ्रध्यानपरो मृत्वा देवयूयमियाय च ॥ ४२९ ॥
 पुत्रप्रेम्णा दिवोऽन्येत्य स हारं मणिमालिने । दिव्यमुक्तामयमदात्सोयमद्यापि ते हृदि ॥ ४३० ॥
 हरिचंचान्वयेऽचूस्त्वं सुबुद्धेरन्वये त्वहम् । क्रमागतासत्रावेन ततो धर्मे प्रवर्त्यसे ॥ ४३१ ॥

१ सप्राप्तवैराग्यः । २ कर्मरूपपर्वतविदारणे वज्र । ३ मूर्च्छीवान् मोहवान् । ४ सन्यासं त्यागं । ५ देवयूय देवत्वम् ।

किमेतजीतनृत्यादि मामुद्दिश्य प्रवर्तते । अथं लोको विनीतः किं मह्यं नाश्राय तिष्ठते ॥ ४७१ ॥
 इदं श्रीमदिदं रम्यमिदं सेव्यमिदं प्रियम् । इदमानंदसदनं सदः किमिदमासदम् ॥ ४७२ ॥
 स्फूर्ज्ज्वितैर्कसंपर्कं तमर्कैर्कशया गिरा । इति विरूपयामास प्रतीहारः कृतांजलिः ॥ ४७३ ॥
 अद्य नाथ वयं धन्याः सनाथाः स्वामिना त्वया । कुरु प्रसादं नम्रेषु पीयूषसदृशा दृशा ॥ ४७४ ॥
 स्वामिन्नीशानकद्वयोयं यथासंकद्विपतप्रदः । अनद्वयानभ्वश्रीकः सदा सुखनिकेतनम् ॥ ४७५ ॥
 असुष्मिन्देवलोके यत्त्वया पुण्यैरुपार्जितम् । विमानं श्रीप्रजमिदं साध्वलंकुरुषेऽधुना ॥ ४७६ ॥
 त्वत्सन्नामंरुनममी तव सामानिकाः सुराः । एकोप्यनेक इव वैर्विमानेऽस्मिंस्त्वमीदृश्यसे ॥ ४७७ ॥
 त्रयस्त्रिंशो अमी स्वामिन् पुरोधोमंत्रितास्पदम् । त्वदादेशमपेक्षंते यथासमयमादिशेः ॥ ४७८ ॥
 पारिषद्याः सुराश्चैते नर्मसाच्चिव्यकारिणः । लीलाविलासगोष्ठीषु रमयिष्यंति ते मनः ॥ ४७९ ॥
 सदा संवर्म्मितास्तीक्ष्णाः पङ्क्तिशब्दस्वधारिणः । स्वामिरक्षामहादक्षाश्चात्मरक्षा अमी तव ॥ ४८० ॥
 लोकपाला अमी ष्व त्वत्पुररक्षाधिकारिणः । अनीकपतयश्चैते त्वदनीकधुरंधराः ॥ ४८१ ॥
 पौरजानपदप्रायाः प्रकीर्णैकसुरा इमे । देव त्वदाज्ञानिर्माह्यं धारयिष्यंति मूर्धनि ॥ ४८२ ॥
 अत्रियोग्याश्चात्रियोग्याः सेवंते त्वामितस्त्वया । सुराः किद्विषिकाश्चैते म्बेहकर्मकृतस्त्व ॥ ४८३ ॥
 तैवैते रम्यरमणीरमणीयतरांगणाः । मनःप्रसादजननाः प्रासादा रत्ननिर्मिताः ॥ ४८४ ॥

? स्फुरद्विकल्पसपर्कं । २ अर्कैर्कशया कोमलया । ३ पुरोहितमंत्रित्वस्थान । ४ सर्वर्मिताः कवचिनः । ५ अभियोग्या देवविशेषाः ।
 ६ अभियोग्याः त्वया अभियोक्तु योग्याः ।

यद्विज्ञप्तमकार्मे तु श्रूयतां तत्र कारणम् । यदद्य नन्दनेऽज्ञादं चारणश्रमणावहम् ॥ ४४३ ॥
 जगत्प्रकाशजनकौ महामोहतमब्धिदौ । एकत्र मिलितौ साक्षात् सूर्याचंज्रससाविव ॥ ४४४ ॥
 कुर्वतौ देशनां तत्र ज्ञानातिशयशालिनौ । तौ मया समये पृथौ प्रमाणं जत्रदायुषः ॥ ४४५ ॥
 ताञ्च्यां तु ज्रवतो मासमात्रमायुर्निवेदितम् । अतस्त्वां त्वरयाभ्यद्य धर्माथैव महामते ॥ ४४६ ॥
 महाबलौऽथाजिदधे स्वयंबुद्ध धियांनिधे । त्वमेवैकोऽसि मे बंधुर्यन्मत्कार्याय ताम्यसि ॥ ४४७ ॥
 आक्रम्यमाणं विषयैर्निजालुं मोहनिज्या । मामजागरयः साधु शीधि किं साधयाम्यतः ॥ ४४८ ॥
 आयुष्यदपेऽधुना धर्मः साधनीयः कियान्मया । कीदृशं कूपखननं सद्योदग्ने प्रदीर्षने ॥ ४४९ ॥
 स्वयंबुद्धोऽप्युवाचैवं मा विषीद दृढीज्रव । परलोकैकसुहृदं यतिधर्मं समाश्रय ॥ ४५० ॥
 अन्धेकं दिवसं जीवः परित्रज्यासुपेयिवान् । अपूर्वगमपि प्राप्नोत्येव स्वर्गस्य का कथा ॥ ४५१ ॥
 आमृत्युदित्वा स्वसुतं स्वे पदे प्रत्यतिष्ठपत् । महाबलस्तदाचार्यः प्रासादे प्रतिमामिव ॥ ४५२ ॥
 दीनानाश्रजनेज्योऽद्य दयादानमदत्त सः । तथा यथा न कोप्यासीद्याच्छादीनो जनः पुनः ॥ ४५३ ॥
 विचित्रवस्त्रमाणिक्यसुवर्णकुसुमादिभिः । स चक्रे सर्वचैत्येषु पूजां शक्र इवापरः ॥ ४५४ ॥
 ततश्च क्षमयित्वा स्वजनं परिजनं तथा । दीक्षां मुनींरुपादांतेऽग्रहीन्मोक्षश्रियःसखीम् ॥ ४५५ ॥
 सर्वसाध्वद्योगानां विरत्या सममेव सः । चक्रे चतुर्विधाहारप्रत्याख्यानं महामनाः ॥ ४५६ ॥
 असौ समाधिपीयूषहृदमग्ने निरंतरम् । अंजोजिनीखंरु इव नहि मग्दौ मनागपि ॥ ४५७ ॥

१ शिक्षय । २ प्रदीपने अग्नौ । ३ अपवर्ग मोक्ष । ४ सर्वसाध्वद्योगाना सर्वसदोपयोगानाम् ।

पुंजान इव ज्ञो ज्ञ्यानि पेयान्यपि पिबन्निव । सोऽद्वीणकांतिरञ्चवन्महासत्वशिरोमणिः ॥ ४५८ ॥
 समाहितः स्मरन्पंचपरमेष्ठिनमस्क्रियाम् । षाविंशतिदिनान् कृत्वाऽनशनं स व्यपद्यत ॥ ४५९ ॥
 स स्वयं संभ्रूतैः पुण्यैर्दिव्यैरिव तुरंगमैः । ईशानकल्पं तत्कालमाससाद् दुरासदम् ॥ ४६० ॥
 धिमाने श्रीप्रभेऽथोपपादे शयनसंपुटे । विद्युरपुंज इवांचोदगर्जे समुपपादि सः ॥ ४६१ ॥
 दिव्याकृतिः सुसंस्थानः सप्तधातूञ्जितगङ्गकः । शिरीषुकुमारगङ्गः कांतिकांतदिगंतरः ॥ ४६२ ॥
 वज्रकायो महोत्साहः पुण्यलक्षणलक्षितः । कामरूपोऽत्रधिज्ञानी सर्वविज्ञानपारगः ॥ ४६३ ॥
 अष्टिमादिगणोपेतो निर्दोषोऽचिंत्यवैचवः । ललितगङ्ग इति ख्यातः स यथाश्चोच्चिधोऽचवत् ॥ ४६४ ॥
 त्रिचिर्विशेषकम् ।

पादयो रत्नकटके कटिसूत्रं कटीतटे । हस्तयोः कंकणद्वंद्वं युजयोरंगद्वयम् ॥ ४६५ ॥
 वदःस्थले हारयष्टिः कंठे श्रेयैकं तथा । कुम्भले कर्णलतयोः स्रक्किरीटी च मूर्धनि ॥ ४६६ ॥
 इत्यादिञ्चूपाग्रामो दिव्यानि वसनानि च । सर्वाङ्गचूपाणं तस्य यौवनं च सहाऽचवत् ॥ ४६७ ॥
 त्रिचिर्विशेषकम् ।

ननाद नादयन्नाशाः प्रतिनादेन कुंडुञ्जिः । पेटुर्जय जगन्नंदेत्यादि मंगलपाठकाः ॥ ४६८ ॥
 गीतवादित्रनिर्घोषबंदिकोवाह्लाकुलम् । तद्धिमानं जगज्जीव नाथार्गमञ्जवा मुदा ॥ ४६९ ॥
 सोऽथ सुप्तोऽस्थित इव पश्यन्नेवं व्यतर्कयत् । किमिंद्रजातं किं स्वप्नः किं माया किमिवेदशम् ॥ ४७० ॥

१ अणिमादयः सिद्धयस्तासा गणोपेतः । २ श्रेयैक मीवाभरणम् । ३ नाथागमभावा साधिसमागमजनितया ।

नितांतसुकुमारांघ्रिपाणिनेत्राननह्रदात् । लावण्यसिंधुमध्यस्थारविंदवनिकामिव ॥ ४९ए ॥
 आनुपूर्व्येण पृथुलौ वृत्तावरू च वित्रतीं । न्यासीकृताविव निजौ तूणीरौ पुष्पधन्वनः ॥ ५०० ॥
 राजमानां नितंबेन विपुलेनाह्रवाससा । कलहंसकलादीढपुलिनेनेव निम्नगाम् ॥ ५०१ ॥
 राजंतीमुदरेणातिक्षामेण पैविमध्यवत् । पीनोन्नतकुचं चत्वारप्रोचहनादिव ॥ ५०२ ॥
 चांतीं रेखात्रयांकेण कंठेन कलनादिना । कंबुनेव स्मरनृपस्योच्चैर्विजयशंसिना ॥ ५०३ ॥
 अधरीकृतबिंबाभ्यामधराच्यां चकासतीम् । नासया नेत्रनखिननाललीलाजुषापि च ॥ ५०४ ॥
 अध्रीकृतपार्वणैडुलक्ष्मीसर्वस्वहारिणा । हौरिणा चित्तहरिणीं स्निग्धगंडालिकेन च ॥ ५०५ ॥
 कर्णौ रतिपतेः क्रीमादोलादीलामलिम्बुचौ । ऋयुगं च स्मरधनुर्द्यष्टिश्रीहारि वित्रतीम् ॥ ५०६ ॥
 शोचमानां कंबर्या च स्निग्धकज्जलकांतया । वदनांजोरुहस्यानुसारिण्येवालामालया ॥ ५०७ ॥
 सर्वांगीणं च विन्यस्तरत्नाजरणसंपदा । जंगमीत्रावचाक्कटपलतावित्रमघारिणीम् ॥ ५०८ ॥
 मनोऽशुखपद्माञ्जिरप्सरोन्निः सहस्रशः । परितः परिक्रितां सरिङ्गिस्त्रि जाह्ववीम् ॥ ५०९ ॥
 देवीं स्वयंप्रचां नाम प्रचाञ्चमाचिरप्रचाम् । प्रचूतप्रमदस्तत्र ददर्श श्रीप्रचप्रचुः ॥ ५१० ॥

षादशान्निः कुलकम् ।
 कृताभ्युत्थानया दूरात् स्नेहातिशययुक्तया । तथा सहेकपर्येके निषसादामराग्रणीः ॥ ५११ ॥

१ तूणीरौ इषुधी । २ वज्रमध्यवत् । ३ हारिणा मनोहरेण । ४ स्निग्धं मसृण यत् गण्डालिकं आभरणविशेषं तेन । ५ मलिम्बुचौ चौरौ ।
 ६ कंबर्या केशपाशेन । ७ सर्वाङ्गीणं सर्वाङ्गेषु । ८ प्रभाभिः भग्ना अचिरप्रभा विद्युत् यया सा । ९ कृताभ्युत्थानया कृतसम्मुखोत्थानया ।

॥ ५१२ ॥

एकत्र च निषण्णौ तौ चकासामासतुर्दृशम् । एकांलवालमध्यस्थौ लताविटपिनाविव ॥ ५१२ ॥
परस्परमञ्चेतस्तयोर्लीनं निरंतरम् । निर्गमेनेव रागेण निबिडेन नियंत्रितम् ॥ ५१३ ॥
रममाणस्तथा सार्द्धमद्विन्नप्रेमसौरभः । गमयामास न्र्यासं कालमेकां कलामिव ॥ ५१४ ॥
ददं वृद्धादिव दिवस्ततोच्योष्ट स्वयंप्रजा । आयुःकर्मणि हि क्षीणे नेत्रोऽपि स्थालुमीश्वरः ॥ ५१५ ॥
आक्रांतः पर्वतेनेव कुलिचेनेव ताम्बितः । प्रियाच्यवनदुःखेन ललितान्गोऽथ मूर्च्छितः ॥ ५१६ ॥
लब्धसंज्ञः क्षणेनाथ विललाप मुहुर्मुहुः । विमानं श्रीप्रभमपि प्रतिशब्दैर्विलापयन् ॥ ५१७ ॥
प्राप नोपवने प्रीतिं न वाप्यामपि निर्ववौ । क्रीडाशैलेऽपि न स्वस्थान्नानंदन्नंदनेऽपि सः ॥ ५१८ ॥
हा प्रिये हा प्रिये कासि कासीति विलपन्नसौ । स्वयंप्रभामयं विश्वं पश्यन् वज्राम सर्वतः ॥ ५१९ ॥
इतश्च स्वामिमरणोत्पन्नवैराग्यवासनः । स्वयंबुज्योष्यात्तदीक्षः श्रीसिञ्चाचार्यसंनिधौ ॥ ५२० ॥
सुचिरं निरंतीचारं पालयित्वा व्रतं सुधीः । ऐशाने दृढधर्माख्य इंद्रसामानिकोऽज्रवत् ॥ ५२१ ॥
संदानितकम् ॥

॥ ५२२ ॥

स पूर्वत्रवसंबंधाद् बंधुवत्प्रेमबंधुरः । आश्वासयितुमित्यूचे ललितान्गमुदारधीः ॥ ५२२ ॥
किं मुह्यसि महासत्व महिलामात्रहेतवे । धीराः प्राणवसानेऽपि नहि यांतीदृशीं दशाम् ॥ ५२३ ॥
ललितान्गोप्युवाचेति बंधो किमिदमुच्यते । प्राणांतः सुसहः कांताविरहस्तु सुदुःसहः ॥ ५२४ ॥

१ एकालवालमध्यस्थौ

एकालवालान्तरस्थौ । २ निगडे न रुल्लया । ३ ननिर्ववौ न शान्ति जगाम । ४ निरंतीचार अतीचारा

व्रतदोपासने रहित । ५ प्रेमबन्धुः प्रेमोन्नतः ।

एकैव ननु संसारे सारं सारंगलोचना । या विना नूनमीदृश्योप्यसाराः सर्वसंपदः ॥ ५१५ ॥
 तहःखटुःखितः सोपीशानसामानिकः सुरः । दत्वोपयोगमवधिज्ञानाङ्गात्वाब्रवीदिति ॥ ५१६ ॥
 मा विषीद महाजाग चव स्वस्थोऽधुना ननु । मया मृगयमाणेन प्राप्तास्ति चवतः प्रिया ॥ ५१७ ॥
 पृथिव्यां धातकीखंडे प्राग्विदेहेषु विद्यते । नंदिग्रामे गृहपतिर्नागिलो नाम दुर्गतः ॥ ५१८ ॥
 पूरणायोदरस्यापि त्रमन् प्रेत इवान्वहम् । ह्युधितस्तृषितः शेते चोचिष्ठति च तादृशः ॥ ५१९ ॥
 दारिद्रस्य बुभुक्षेव तस्यास्ति सहचारिणी । नागश्रीरित्यञ्चिधया मंदजाग्यशिरोमणिः ॥ ५२० ॥
 उपर्युपरि कन्यां षट् कन्यास्तत्रास्य जज्ञिरे । पामनस्येव पिठिका अधोऽधः पिठिकां तनौ ॥ ५२१ ॥
 प्रकृत्या बहुत्रक्षिण्यः कुरूपा विश्वगर्हिताः । बच्चुबुस्तास्तयोः पुत्र्यो ग्रामसूकरयोरिव ॥ ५२२ ॥
 आपन्नसत्त्वा पत्यासीत् पुनरप्यस्य कालतः । प्राथेण हि दरिद्राणां शीघ्रगर्भभृतः स्त्रियः ॥ ५२३ ॥
 सोऽथैतच्चिंतयामास कस्येदं कर्मणः फलम् । यदहं मर्त्यलोकेऽपि प्राप्नोमि नरकव्यथाम् ॥ ५२४ ॥
 अमुना जन्मसिद्धेन दुश्चिकित्सेन ऋयसा । उपदेहिंकेयव ह्युदार्द्रिद्रेणाऽस्मि विदुतः ॥ ५२५ ॥
 इतः साक्षादलक्ष्मीचिरिव निर्लक्ष्णमूर्तिचिः । कन्यकाञ्चिः पूर्वजन्मवैरिणीञ्चिरिवादिताः ॥ ५२६ ॥
 अधुना यदि ऋयोऽपि दुहिता प्रसविष्यते । तदा देशांतरं यास्याम्युज्जित्वैव कुडुंबकम् ॥ ५२७ ॥
 एवं चिंतां प्रपन्नस्य सुषुप्ते तस्य गेहिनी । कर्णसूचीप्रवेशान्नं सुताजन्म च सोऽश्रुणोत् ॥ ५२८ ॥
 यथावूर्ध्वमुखः सोऽथ कुडुंबं प्रोज्झय नागिलः । पर्यस्य चारं सहसा बलीवर्ह इवाधमः ॥ ५२९ ॥

१ दुर्गतो दुरवस्थः । २ पामनस्य पामायुकस्य । ३ पिठिका स्फोटः । ४ सगर्भा । ५ उपदेहिकया उधे इति प्रसिद्धया ।

तस्याः प्रसवजे दुःखे पतिप्रवसनन्यथा । समजायत तत्कालं द्वारद्वेष इव हृते ॥ १४० ॥
 नामापि तस्या नागश्रीर्नाकार्षीदतिदुःखिता । निर्नामिकेति नाम्नासौ ततो लोकैरुदीरिता ॥ १४१ ॥
 सापालयन्न तां सम्यगवर्द्धिष्ठ तथापि सा । जंतोर्वज्राहतस्यापि मृत्युर्नाञ्जुडितायुषः ॥ १४२ ॥
 अत्यंतदुर्भगा मातुरशुभ्रेगविधायिनी । सा कालं गमयत्यन्यगृहे दुष्कर्म कुर्वती ॥ १४३ ॥
 एकस्मिन्नुत्सवेन्येद्युराढ्यबालकपाणिषु । ईक्षित्वा मोदकान् सापि यथाचे मातरं निजाम् ॥ १४४ ॥
 दंतैर्दतान् घर्षयंती तामम्बापीदमब्रवीत् । याचसे मोदकान्युक्तं मोदकौदी पितापि ते ॥ १४५ ॥
 यदि मोदकलिशुस्त्वं रञ्जुमादाय गह्व तत् । शैलमंबरतिलकं दारुञ्चारकृते हले ॥ १४६ ॥
 करीषाम्निसोदरया दह्यमाना तथा गिरा । रुदती रञ्जुमादाय तं पर्वतमियाय सा ॥ १४७ ॥
 अङ्ग्रेस्तस्य शिरस्येकरान्त्रिकप्रतिमाजुषः । केवलज्ञानमुत्पेदे युगंधरमुनेस्तदा ॥ १४८ ॥
 तस्याथ सन्निहिताचिदैवताग्निः प्रचक्रमे । तत्कालं केवलज्ञानमहिमाख्यो महोत्सवः ॥ १४९ ॥
 पर्वतासन्ननगरग्रामवासी ततो जनः । अहंपूर्विकया तत्र तं वंदितुमुपाययौ ॥ १५० ॥
 तत्र यातं जनं दृष्ट्वा नानाचरणश्रूषितम् । तस्यौ निर्नामिका चित्रलिखितेवातिविस्मिता ॥ १५१ ॥
 सा परंपरया ज्ञात्वा लोकोगमनकारणम् । दारुञ्चारं दुःखञ्चारमिवोत्सुज्याचलत्ततः ॥ १५२ ॥
 जनेन सह तेनाथ सापि निर्नामिका गिरिम् । तमारुरोह तीर्थानि सर्वसाधारणानि यत् ॥ १५३ ॥
 कटपपादपवत्पादौ मन्यमाना महामुनेः । सा सानंदमवंदिष्ट मतिर्गत्यनुसारिणी ॥ १५४ ॥

१ आढ्यबालकपाणिषु धनिबालककेसु । २ मोदकादी मोदकमक्षकः ।

लोकमाहादायन्नद इव गंभीरया गिरा । मुनिर्विश्वर्जनीनोऽथ विदधे धर्मदेशनाम् ॥ ५५५ ॥
 आमसूत्रव्यूतखट्वाधिरोहणसहोदरम् । जवञ्चसौ निपाताय नृणां विषयसेवनम् ॥ ५५६ ॥
 एकग्रामकृतावाससुप्तपांशजनोपमः । पुत्रमित्रकलत्रादिसंगमः सर्वदेहिनाम् ॥ ५५७ ॥
 लक्षेषु चतुरशीतौ योनिषु ज्रमतामिह । अन्ततो दुःखसंजारः स्वकर्मपरिणामजः ॥ ५५८ ॥
 अथ निर्नामिकाऽवोचन्नगवंतं कृतांजलिः । तुह्यो राक्षि च रंके च यत्त्वं विज्ञप्यसे यतः ॥ ५५९ ॥
 संसारो दुःखसदनं जगवद्भिः प्रकीर्तितः । अस्ति किं कश्चिदप्यत्र मत्तोप्यधिकदुःखितः ॥ ५६० ॥
 जगवानप्युवाचैवं दुःखं दुःखितमानिनि । जवत्याः कीदृशं जज्ञे दुःखितानपरान् शृणु ॥ ५६१ ॥
 स्वकर्मपरिणामेनोत्पद्यंते नरकावनौ । जैदिकाः जैदिकाः शैर्षष्ठेद्याश्चापि जरीरिणः ॥ ५६२ ॥
 तिलपीवं निपीड्यंते यंत्रैस्तत्र हि केचन । दारुदारं विदार्थते क्रकचैः केऽपि दारुणैः ॥ ५६३ ॥
 शूलतूलिकशय्यासु शार्थ्यते केऽपि संततम् । असुरैर्वस्त्रवत्केचिदास्फाड्यंते शिलातले ॥ ५६४ ॥
 कुड्यंते केप्ययंस्यात्राणीव लोहघनैर्धनैः । खड्यंते शार्कपणिका इव केचन खंरुशः ॥ ५६५ ॥
 ज्यूोऽपि मिलितांगस्ते ज्यूो ज्यूस्तथैवहि । तद्दुःखमनुजान्व्यंते क्रंदंतः करुणस्वरम् ॥ ५६६ ॥
 विपासिताश्च पाथ्यंते तप्तत्रपुरसं मुहुः । गयार्थिनो निषाद्यंते चासिंपत्रतरोस्तले ॥ ५६७ ॥
 मुहूर्त्तमपि न स्यातुं लजंते वेदनां विना । नरके नारकाः कर्म स्मार्यमाणाः पुराकृतम् ॥ ५६८ ॥

१ विश्वजनीनः विश्वहितकर्त्ता । २ आमसूत्रैरपक्रसूत्रैर्व्यूता या खट्वा तस्यामधिरोहणसदृश । ३ जैदिका भेदनीयाः । ४ जैदिकाः
 जैदनीयाः । ५ अयस्यात्राणि लोहपात्राणि । ६ शार्कपणिकाः शाकावयवाः । ७ तप्तं यत् त्रपु तस्य रसं । ८ असिंपत्रतरोर्वृक्षविशेषस्य ।

अस्मिन्नसारे संसारे निसर्गेणातिदारुणे । अवधिर्न हि दुःखानां यार्दसामिव वारिधौ ॥ ५८४ ॥
 संसारे दुःखनिदये जैनो धर्मः प्रतिक्रिया । मंत्राक्षरमिव स्थाने ऋतुप्रेतादिसंकुले ॥ ५८५ ॥
 जातु हिंसा न कर्त्तव्या हिंसया हि शरीरिणः । पोताँ इवातित्रारेण मज्जति नरकार्णवे ॥ ५८६ ॥
 असत्यं सर्वथा त्याज्यं असत्यवचनेन यत् । चिरं त्रमति संसारे जंतुस्तृण्येव वात्यया ॥ ५८७ ॥
 अदत्तं नाददीतार्थमदत्तादानतो यतः । कपिकह्लूफलस्पर्शादिव जालु सुखं नहि ॥ ५८८ ॥
 अब्रह्म परिहर्त्तव्यमब्रह्मचरणेन हि । धृत्वा गले रंक इव नीयते नरके जनः ॥ ५८९ ॥
 परिग्रहो न कर्त्तव्यः परिग्रहवशेन यत् । दुःखपंके जनो मज्जत्यतित्रारेण गौरिव ॥ ५९० ॥
 पंचाप्यमूनि हिंसादीन्युत्सृजेद्देशतोऽपि यः । उत्तरोत्तरकह्याणसंपदां सोऽपि न्राजनम् ॥ ५९१ ॥
 अथ सा सादयामास संवेगमतिशायिनम् । अयोगोले इवात्रेद्यः कर्मशंथिरञ्जित ॥ ५९२ ॥
 महाशुनेः पुरः साथ सम्यक् सम्यक्त्वमाददे । प्रतिपेदे जिनोपज्ञं गृहिधर्मं च न्रावतः ॥ ५९३ ॥
 अहिंसादीनि पंचापि तदैवाणुव्रतानि सा । परलोकाध्वपथेयच्रूतानि प्रत्यपद्यत ॥ ५९४ ॥
 मुनिनाथं प्रणम्याथ गृहीत्वा दारुचारकम् । जगाम कृतकृत्येव मुदिता सा स्वमालयम् ॥ ५९५ ॥
 ततः प्रभृति सा तेपे तपो नानाविधं सुधीः । स्वनामेवाविस्मरंती शुगंधमुनेर्गिरं ॥ ५९६ ॥
 न हि कश्चिदुपायंस्त दुर्भगां यौवनेऽपि ताम् । कटुतुंब्याः पक्कमपि फलमश्नाति कोऽथवा ॥ ५९७ ॥
 ततो विशिष्टसंवेगात्तत्रात्रावेयुषः पुनः । शुगंधमुनेरग्रे सास्थ्यात्तानशनाऽधुना ॥ ५९८ ॥

१ जलजन्तूना । २ प्रतिक्रिया प्रतीकारः । ३ पोता नावः । ४ तुष्या तुणसमूहः । ५ अयोगोलो लोहगोलः ।

ततः स्वयंप्रजावोचदपरां न किं मया । वैमनस्कतया देव यदेवमुपलक्ष्यसे ॥ ६१४ ॥
 लक्षितांगोऽपुवाचैवं नापरां प्रिये त्वया । अपरां मया सुष्ठु यददृपं प्राकृतं तपः ॥ ६१५ ॥
 जोगेषु जागरूकोहं धर्मं सुप्त इवानिशम् । पूर्वजन्मन्यजूवं हि विद्याधरनरेश्वरः ॥ ६१६ ॥
 मन्नाग्यप्रेरितेनेव स्वयंबुद्धेन मंत्रिणा । धर्मं प्रबोधितो जैनमायुःशेषेहमाददे ॥ ६१७ ॥
 इयत्कालं च तद्धर्मप्रजावाहीप्रजे प्रभुः । बजूवाहमतश्चोष्ये नालक्ष्यं लक्ष्यते क्वचित् ॥ ६१८ ॥
 पृवमात्रापमाणस्य तस्यादिष्टो बिडौजसा । हृढधर्मोऽभिधो देवो जगादैवमुपेत्य तम् ॥ ६१९ ॥
 जिनेन्द्रप्रतिमापूजां कर्तुं नंदीश्वरादिषु । यास्यलैशानकदपेन्द्रस्त्वमप्येहि तदाज्ञया ॥ ६२० ॥
 अहोत्राग्यवशात्कालोचितं मे स्वामिशासनम् । इति प्रमुदितोऽचालीह्वलितान्गः सवल्लभः ॥ ६२१ ॥
 गत्वा नंदीश्वरे सोर्हत्प्रतिमाः शास्वतीस्ततः । आनर्च्यं विस्मृतासन्नच्यवनः परया मुदा ॥ ६२२ ॥
 ततोऽप्यन्येषु तीर्थेषु गह्वन्स्वह्वेन चेतसा । सोऽगादत्रावं ह्रीणायुः ह्रीणैतैलप्रदीपवत् ॥ ६२३ ॥
 जंबूद्वीपे ततः पूर्वविदेहेषूपसागरम् । महानद्याश्च सीतान्निधानाया उत्तरे तटे ॥ ६२४ ॥
 विजये पुष्कलावत्यां लोहार्गलमहापुरे । राज्ञः सुवर्णजंघस्य लक्ष्यां पत्न्यां सुतोऽञ्जवत् ॥ ६२५ ॥
 अथ कंदलितानंदावमुष्मिन् दिवसे शुभ्रे । वज्रजंघ इति प्रीतौ पितरौ नाम चक्रतुः ॥ ६२६ ॥
 स्वयंप्रचाऽपि दुःखार्ता कालेन कियताप्यथ । धर्मकर्मणि संलीना व्यच्योष्ट लक्षितांगवत् ॥ ६२७ ॥
 नगर्यां पुंर्रीक्षिण्यां विजयेत्रैव चक्रिणः । वज्रसेनस्य चार्यायां गुणवत्यां सुताऽञ्जवत् ॥ ६२८ ॥

सर्वलोकातिशायिन्या श्रियाऽसौ संयुता ततः । श्रीमतीत्यन्निधानेन पितृन्यामन्यधीयत ॥ ६१ए ॥
 लतेवोद्यानपालीचिर्धत्रीचिर्लालिता सती । मृदंगी विलसत्पाणिपल्लवा ववृधे क्रमात् ॥ ६३० ॥
 स्निग्धया पल्लवयंतीमिव कांत्या नमस्तलम् । तां यौवनमलंचक्रे रत्नं स्वर्णोर्मिकामिव ॥ ६३१ ॥
 अन्येद्युः सर्वतोचंद्रं नाम प्रासादमुच्चकैः । शैलं संध्यात्रलेखेव क्रीडयाध्यारुरोह सा ॥ ६३२ ॥
 ततो मनोरमोद्याने सुस्थितस्य महासुनेः । उत्पन्ने केवलज्ञाने ददर्शागल्लतः सुरान् ॥ ६३३ ॥
 दृष्टपूर्वं मया क्वेदमित्यूह्यौपोहकारिणी । जन्मांतराणि पूर्वाणि निशास्वप्नमिवास्मरत् ॥ ६३४ ॥
 हृदये प्राग्भवज्ञानचारं वोढुमिवाहमा । ह्रमातले क्षणादेव मूर्ध्निता निपपात सा ॥ ६३५ ॥
 चंदनाद्युपचारेण सखीञ्चिः कल्पितेन सा । लब्धसंज्ञा समुत्तस्थौ चित्ते चैवमचिंतयत् ॥ ६३६ ॥
 पूर्वजन्मपतिर्मे स ललितांगो दिवश्च्युतः । क्व संप्रत्यवतीर्णोऽस्तीत्यज्ञानं हा हुनोति मां ॥ ६३७ ॥
 तस्मिन् हृदयसंक्रान्ते नान्यो मे हृदयेश्वरः । कर्पूरचाम्ने कोनाम लवाणं विनिवेशयेत् ॥ ६३८ ॥
 स च प्राणाधिनाशो मे न चेन्नचनगोचरः । आलप्यालं तदन्येनेत्याददे मौनमेव सा ॥ ६३९ ॥
 आधैविकदोषाञ्चिंशंकया तत्सखीजनैः । अकारि मंत्रतंत्रादिरुपचारो यथोचितम् ॥ ६४० ॥
 सा सुमोच न मूकत्वमुपचारशतैरपि । व्याधेरन्यस्य न ह्यन्यदौषधं जातु शांतिं कृत् ॥ ६४१ ॥
 प्रयोजने परिजनं स्वं नियोजयति स्म सा । अक्षराणि लिखित्वा ब्रूहस्तादेरथ संज्ञया ॥ ६४२ ॥
 अन्येद्युः श्रीमती क्रीडोद्याने यातवती सती । एकांते समयं प्राप्य धान्योचे पंक्तिराख्यया ॥ ६४३ ॥

मम प्राणा इवासं त्व मातवास्म तवाभ्यश्च । अन्त्यायनायसाण गारुडायथात्तकारणम् ॥ ६५५ ॥
मौनमादंबसे पुत्रि हेतुना केन शंस तम् । तदुःखसंविजागं मे दत्वा दुःखं लघूकुरु ॥ ६५५ ॥
ज्ञात्वा दुःखं यतिभ्येऽहं तत्प्रतीकारकर्मणे । न ह्यज्ञातस्य रोगस्य चिकित्सा जातु युज्यते ॥ ६५६ ॥
पंडितायाः स्ववृत्तांतं सापि प्रागजन्मसंज्ञवम् । यथावदब्रवीत्प्रायश्चित्ताथीं सद्गुरोस्वि ॥ ६५७ ॥
पटे वृत्तांतमालेख्य श्रीमत्यास्तं च पंडिता । उपायपंडिता मंहु बहिर्दर्शयितुं यथौ ॥ ६५८ ॥
चक्रिणो वज्रसेनस्य वर्षभ्रंशिरञ्जुत्तदा । प्रस्तावादाययुस्तत्र ऋयांसो वसुधाधवाः ॥ ६५९ ॥
पंडिता राजमार्गेऽथ तमालेख्य पटं स्फुटम् । विस्तार्य तस्यौ श्रीमत्या मनोरथमिवावधुम् ॥ ६६० ॥
तत्रागमविदः केऽपि स्वर्गनंदीश्वरादिकम् । आगमार्थीविसंवादि लिखितं परितुष्टुवुः ॥ ६६१ ॥
इतरे तु महाश्रज्जा धूनयंतः शिरोधराम् । प्रत्येकं वर्णयामास बिंबानि श्रीमदहताम् ॥ ६६२ ॥
कुण्डिताक्षमन्त्रीक्षणं केऽपीक्षमाणाः प्रतिक्षणम् । रेखाशुद्धिं प्रशशंसुः कलाकौशलशालिनः ॥ ६६३ ॥
इतरे त्वसितश्वेतपीतनीलारुणादिकान् । संध्यात्रात्रीकृतपटान्वर्णकानित्यवर्णयन् ॥ ६६४ ॥
अत्रांतरे च तनयो दुर्दर्शनमहीपतेः । यथार्थनामा दुर्दात इति तत्र समायथौ ॥ ६६५ ॥
स क्षणं तं पटं प्रेक्ष्य प्रेक्षावान् मूर्ध्नीया द्वितौ । अलीकयाऽपतदथ लब्धसंज्ञ इवोत्थितः ॥ ६६६ ॥
मूर्ध्नीयाः कारणं पृष्ट उत्थितश्च जनेन सः । कथयामास वृत्तांतं कृत्वा कपटनाटकम् ॥ ६६७ ॥
मम प्रागजन्मचरितं पटे केनाप्यलेख्यत । जातिस्मरणमुत्पेदे हंत तद्दर्शनादिह ॥ ६६८ ॥

ललितांगोऽस्म्यहं देवो मम देवी स्वयंप्रजा । इत्यादि संवदत्येव यदत्र लिखितं पटे ॥ ६९ए ॥
 पप्रह्य पंडिता आथ यद्येवं ऋतु तद्वद । संनिवेशः पटे कोऽयमंगुह्या दर्शय स्वयम् ॥ ६६० ॥
 स ऊचे मेरुरेषोद्भिः पूरियं पुंनरीकिणी । पुनः पृष्टो मुनेर्नाम्नाव्रीन्नामास्य विस्तृतम् ॥ ६६१ ॥
 चूयोऽपि पृष्टः को नाम नृपोऽयं मंत्रिञ्चिर्वृतः । तपस्विनी च कान्वेषेत्याख्यदाख्यां न वेङ्क्यहम् ॥ ६६२ ॥
 मायावीति च संज्ञातः सोपहासं तयोदितः । पुत्रेदं संवदत्येव प्रागजन्मचरितं तव ॥ ६६३ ॥
 ललितांगोऽसि देव त्वं त्वत्पत्नी तु स्वयंप्रजा । नंदिग्रामे कर्मदोषात् पंगूच्छ्रुतास्ति संप्रति ॥ ६६४ ॥
 संजातजातिस्मरणादाद्विष्य चरितं निजम् । पटो मे धातकीखंडगताया अप्रिप्तस्तया ॥ ६६५ ॥
 तस्याः पंगवाः करुणया त्वं मयासि गवेषितः । तदेहि धातकीखंडे त्वां नयामि तदंतिके ॥ ६६६ ॥
 वराकी त्वद्वियोगे सा दुःखं जीवति पुत्रक । समाश्वासयतां सद्यः प्रागजन्मप्राणवह्वृत्तां ॥ ६६७ ॥
 एवमुक्त्वा पंडितायां तूष्णीकायां स माधिकः । इत्थं वयस्यैः स्वैरेव सोपहासमन्नाष्यत ॥ ६६८ ॥
 कदत्रत्रत्वाधिगमादहो पुष्योदयस्तव । अन्निगम्या च पोष्या च सा पंगूः सर्वथा तव ॥ ६६९ ॥
 ततो वैलक्ष्यदीनास्यः स उदार्तः कुमारकः । विक्रीयमाणेभ्य इवाऽवशिष्टः क्वचिदप्यगात् ॥ ६७० ॥
 लोहार्गलपुराप्रज्जंघोपि हि तदायथौ । चरित्रं चित्रलिखितं तद्ददर्श मुमूर्हे च ॥ ६७१ ॥
 न्यजनैर्वीजितो नीरुरक्षितोऽथ स उत्थितः । जातजातिस्मृतिरच्छूसद्यः स्वर्गादिवागतः ॥ ६७२ ॥
 पटलेख्यमिदं दृष्ट्वा किं कुमारोऽसि मूर्च्छितः । इति पंडितया पृष्टो वज्रजंघोऽब्रवीद्विदम् ॥ ६७३ ॥

१ तूष्णीकाया मौनस्थिताया । २ विक्रयमाणेभ्यो वस्तुभ्योऽवाशिष्टवस्तुवत् वैलक्ष्ययात्, इत्यर्थः ।

चरित्रं सकलत्रस्य मम प्राग्भवसंभवम् । इदं हि लिखितं ज्ञेयं तद्गृह्य मूर्च्छितोऽस्म्यहं ॥ ६७४ ॥
 श्रीमानीशानकद्वयोऽयं विमानं श्रीप्रजं त्विदम् । एषोहं ललितांगाल्यः प्रियासौ मे स्वयंप्रजा ॥ ६७५ ॥
 इतश्च धातकीखंभे नंदीप्रामेऽवतीर्थं च । गृहे महादरिद्रस्य जाता निर्नामिकेत्यसौ ॥ ६७६ ॥
 शैलमंबरलिलकमध्यारूढास्ति सा त्विह । गृहीतानशनाऽप्युष्य युगंधरमुनेः पुरः ॥ ६७७ ॥
 आत्मसंदर्शनायास्या आगतोहमिहास्मि च । मयि रक्ता मृता जज्ञे पुनरेव स्वयंप्रजा ॥ ६७८ ॥
 इह नंदीश्वरे जैनविंबार्चनपरोऽस्म्यहम् । गच्छन्वितोऽन्यतीर्थेषु च्यवमानोहमस्म्यथम् ॥ ६७९ ॥
 इह च च्यवमानेयं मन्ये सैव मम प्रिया । इह चैकाकिनी दीना वराकीयं स्वयंप्रजा ॥ ६८० ॥
 सास्तीह मन्ये लिखितं जातिस्मृत्या तथा त्वदः । अन्यानुच्रूतं नह्यन्यो जनो जानाति जातुचित् ॥ ६८१ ॥
 आमेति पंक्ताप्युक्त्वा श्रीमत्याः पार्श्वमेत्य च । तत्सर्वमाख्यत् हृदयविश्लथ्यकरणौषधम् ॥ ६८२ ॥
 श्रीमती दधितोदंतगिरा रोमांचिताऽभवत् । अंजोदध्वनिना रत्नांकुरितेव विदूरचूः ॥ ६८३ ॥
 पितुर्व्यङ्गयत्तच्च श्रीमती पंक्तामुखात् । अस्वातंत्र्यं कुलस्त्रीणां धर्मो नैसर्गिको यतः ॥ ६८४ ॥
 तजिरा मुदितः सद्यः स्तनितेनेव बर्हिणः । वज्रसेननृपो वज्रजंघमाज्जुहवत्ततः ॥ ६८५ ॥
 कुमारमूचे चूपावो मत्पुत्री श्रीमतीत्यसौ । नवत्विदानीं नवतो गृहिणी पूर्वजन्मवत् ॥ ६८६ ॥
 तथेति प्रतिपन्ने च कुमाररेणोदवाहयत् । श्रीमतीं चूपतिः प्रीतो हरिरेवोदधिः श्रियम् ॥ ६८७ ॥
 ज्योत्स्नाचंचाविव युतौ तौ सितशैमवाससौ । लोहागलपुरं राज्ञाऽनुज्ञातौ जग्मतुस्ततः ॥ ६८८ ॥

१ श्रियवृत्तान्तगिरा । २ विदूरभूः विदूराख्यपर्वतभू । ३ हरिणा विष्णुना ।

सोदर्यौ तौ मुनी ज्ञात्वा विशेषमुदितो नृपः । उवास तत्रैव वने वनमालीव वारिधौ ॥ ७०४ ॥
 कुर्वाणौ देशानां तत्र तौ वृतौ देवर्षदा । ऋक्तिञ्जारादिवानम्रः सञ्चार्यः सोऽच्यवंदत ॥ ७०५ ॥
 देशान्ते च पानान्नवस्त्रोपकरणादिभिः । तौ प्रत्यलाञ्छज्जजा चिंतयामास चेतसा ॥ ७०६ ॥
 धन्यावेतौ निःकषायौ निर्ममौ निष्प्रियहौ । सौंदर्यत्रावे सामान्येऽप्यहो नास्म्यहमीदृशः ॥ ७०७ ॥
 आत्तत्रतस्य तातस्य सत्पथेनानुगामिनौ । एतावेवौरसौ पुत्रौ पुत्रः क्रीत इवास्म्यहम् ॥ ७०८ ॥
 एवं स्थितेऽपि मे किंचिन्नायुकं प्रव्रजामि चेत् । प्रव्रज्या दीपिकेवात्तमात्रापि हि तमश्निदे ॥ ७०९ ॥
 तदिदानीं पुरीं गत्वा दत्त्वा राज्यं च सूनवे । हंसस्येव गतिं हंसः श्रयिष्येऽहं पितुर्गतिम् ॥ ७१० ॥
 संवादिन्या व्रतादानेऽनुस्यूतमनसेव सः । सहितः श्रीमतीदेव्या प्राप लोहागलं पुरम् ॥ ७११ ॥
 राज्यलुब्धस्तदा त्वस्य पुत्रः प्रकृतिमंरुलम् । धनैरजेदयत्तैर्हि किं नाजेद्यं जलैरिव ॥ ७१२ ॥
 प्रातः स्वयं व्रतादानं राज्यदानं सुतस्य च । चिंतयंतौ सुषुप्तुर्निशायां श्रीमतीनृपौ ॥ ७१३ ॥
 विषधूपं व्यधात्पुत्रस्तयोस्तु सुखसुसयोः । कस्तं निषेक्षुमीशः स्याज्जुहादग्निमिवोत्थितम् ॥ ७१४ ॥
 तद्रूपधूमैरधिकैर्जीवाकर्षाकुटेरिव । घ्राणप्रविष्टैस्तैः सद्यो दंपती मृत्युमापतुः ॥ ७१५ ॥
 अथोत्तरकुरुरुधेतावृत्पन्नौ युग्मरूपिणौ । एकचिंताविपन्नानां गतिरेका हि जायते ॥ ७१६ ॥
 केत्रानुरूपमायुश्च पूरयित्वा तथा युतौ । तौ विपद्योदपद्येतां सौधर्मे स्नेहलौ सुरौ ॥ ७१७ ॥
 वज्रजंघस्य जीवोऽथ भोगान् युक्त्वा निरंतरम् । आयुःक्षयात्ततोऽच्योष्ट हिमग्रंश्चिख्वातपात् ॥ ७१८ ॥

१ सोदर्यौ सहोदरौ । २ अजुसारिण्या । ३ जीवाकर्षाकुटेः जीवाकर्षणे अङ्कुटेस्तदाख्याकर्षकशस्त्रविशेषैः ।

सरिदोष इव श्रीष्मात्पेन तपसा कृशः । कृमिकुष्ठाचिचूतश्च सोऽस्कादापथ्यचौजनात् ॥ ७३४ ॥
 सर्वोर्गीणकृमिकुष्ठाधिष्ठितोऽपि स ज्ञेयजम् । ययाचे न क्वचित्कायानपेक्षा हि मुमुक्षुवः ॥ ७३५ ॥
 गोमूत्रिकाविधानेन गेहोजेहं परित्रमन् । पृथस्य पारणे दृष्टः स तैर्निजगृहांगणे ॥ ७३६ ॥
 महीधरकुमारेण स किञ्चित्परिहासिना । जीवानंदो निजगदे जगदेकत्रिपक्व ततः ॥ ७३७ ॥
 अस्ति व्याधेः परिज्ञानं ज्ञानमस्त्यौषधस्य च । चिकित्साकौशलं चास्ति नास्ति वः केवलं कृपा ॥ ७३८ ॥
 सदा संस्तुतमप्यार्त्तमपि प्रार्थकमप्यहो । वेश्या इव विना इव्यं यूयं नादृणापि पश्यथ ॥ ७३९ ॥
 तथाप्येकांततो नार्थलुब्धैर्जाव्यं विवेकिभिः । धर्ममप्युररीकृत्य कृत्यं कापि चिकित्सितम् ॥ ७४० ॥
 चिकित्सायां निदाने च धिक्व ते सर्वपरिश्रमम् । आयातमीदृशं पात्रं सरोरं यदुपेक्षसे ॥ ७४१ ॥
 जीवानंदोऽपि विज्ञानरत्नरत्नाकरोऽब्रवीत् । साधु साधु महाजाग त्वया विस्मापितोऽस्म्यहम् ॥ ७४२ ॥
 ब्राह्मणज्ञातिरद्विष्टो वणिग्जातिरिवंचकः । प्रियजातिरनीर्ष्यालुः शरीरी च निरामयः ॥ ७४३ ॥
 विद्वान् धनी गुण्यगर्वः स्त्रीजनश्चापचापलः । राजपुत्रः सुचरित्रः प्रायेण न हि दृश्यते ॥ ७४४ ॥

॥ संदानितकं ॥

चिकित्सनीय एवाहो महासुनिरयं मया । औपधानामसामग्री किं तु यात्यंतरायताम् ॥ ७४५ ॥
 तत्रैकं दक्षपाकं मे तैलमस्तीह नास्ति तु । गोशीर्षचंदनं रत्नकंबलश्चानयंतु तत् ॥ ७४६ ॥
 आनेष्यामो वयमिति प्रोच्य पंचापि तदक्षणम् । ते यदुर्विपणिश्रेणीं स्वस्थानं सोऽप्यगान्धुनिः ॥ ७४७ ॥

१ सर्वाङ्गेषु । २ गोमूत्रधारारवक्रत्वेन । ३ सस्तुत परिचित । ४ अन्तरायता विघ्नत्व ।

रत्नकंबलगोशीर्षे मूढ्यमादाय यच्च नः । इत्युक्तास्तैर्विण्णवृक्षास्ते ददानोऽन्नवीदिदम् ॥ ७४८ ॥
 दीनाराणां लक्ष्मेकं प्रत्येकं लक्ष्मेतयोः । गृहीत ब्रूत वरतुभ्यां किमान्यां वः प्रयोजनम् ॥ ७४९ ॥
 तेप्यूचुर्मूढ्यमादस्व दस्व गोशीर्षकंबले । एतान्यां हि महासाधुचिकित्सा नः प्रयोजनम् ॥ ७५० ॥
 श्रुत्वा तद्वचनं श्रेष्ठी विस्मयोत्तानलोचनः । रोमाञ्चसूचितानंदश्चेतस्येवमचिन्तयत् ॥ ७५१ ॥
 क्लृप्तां यौवनमुन्मादप्रमोदमदनोन्मदम् । मतिर्विवेकवसतिर्वयोवृद्धोचिता क्व च ॥ ७५२ ॥
 जराजर्जरकायाणां माहशां योग्यमीदृशं । कुर्वंत्यमी यत्तदहोऽदम्यैर्नरोऽयमुह्यते ॥ ७५३ ॥
 चिंतयित्वेति सोऽवोचदिमौ गोशीर्षकंबलौ । गृह्येतामस्तु वो जज्ञं जज्ञा ङ्ग्येण वास्तु वः ॥ ७५४ ॥
 अनयोर्वस्तुनोर्मूढ्यमादास्ये धर्ममद्भयम् । धर्मजागीकृतः साधु युष्माज्जिः सोदैरैशिव ॥ ७५५ ॥
 श्रेष्ठिश्रेष्ठोऽर्षयित्वाथ तेषां गोशीर्षकंबलौ । जावितात्मा प्रवव्राज वव्राज च परं पदम् ॥ ७५६ ॥
 आदायौषधसामग्रीमग्निमास्ते महात्मनाम् । जीवानंदेन सहिताः प्रययुर्धेन तं मुनिम् ॥ ७५७ ॥
 न्यग्रोधंपादपस्याधस्तपादमिव निश्चलम् । कायोत्सर्गेण तिष्ठंतं तं नत्वा ते वज्राषिरे ॥ ७५८ ॥
 धर्मविघ्नं करिष्यामश्चिकित्साकर्मणाऽद्य वः । जगवन्ननुजानीहि पुण्येनानुगृहाण नः ॥ ७५९ ॥
 मुनिमेवमनुज्ञाप्य तेऽथ गोमृतकं नवम् । आनिन्युर्विचिकित्संति न हि जातु चिकित्सकाः ॥ ७६० ॥
 मुनेः प्रत्यंगमन्थंगं तेन तैलेन ते व्यधुः । उद्यानमिव कुंड्यांचः शरीरांतस्तदानशे ॥ ७६१ ॥
 तैलेनाऽत्युष्णवीर्येण जज्ञे निःसंज्ञको मुनिः । योग्यमुग्रस्य हि व्याधेः शांत्यामत्युग्रमौषधम् ॥ ७६२ ॥

१ न्यग्रोधपादस्य वटवृक्षस्य । २ सरणिजल ।

आकुक्षास्तेन तैदेन कृमयस्तत्कलेवरात् । तस्थुर्बहिर्जलेनेव वामद्वारात्पिपीलिकाः ॥ ७६३ ॥
 जीवानंदस्ततो रत्नकंबलेन समंततः । मुनिमाह्लादयामास शशीव ज्योत्स्नया नक्षः ॥ ७६४ ॥
 कृमयोऽथ विलीयंते शीतत्वाद्भक्तकंबले । शैवले त्रीभमध्याह्नतृप्ताः शर्करिका इव ॥ ७६५ ॥
 मंदमांदोलयन् वैद्यः कंबलं गोशवोपरि । कृमीनपातयदहो सर्वत्राज्रोहता सताम् ॥ ७६६ ॥
 जंतुजीवैतु त्रिजीवानंदोऽमृतसैरिव । मुनिमाश्वसायामास ततो गोशीर्षचंदनैः ॥ ७६७ ॥
 कृमयस्त्वगता एव अग्नी निरसरन्निति । तैलाच्यंगं मुनेर्ज्यो जीवानंदोऽथ निर्ममे ॥ ७६८ ॥
 तेनाच्यंगेन ज्योऽपि ज्युंसांसो मांसगा अपि । निरीयुः कृमयो वातेनोदानेन रसा इव ॥ ७६९ ॥
 तथैवाह्लादने रत्नकंबले कृमयोऽलगन् । अलक्तकपुटे दग्धस्त्रिंशच्चहस्येव जंतवः ॥ ७७० ॥
 तस्मिन् गोमृतके ज्युस्तान् कृमीन् रत्नकंबलात् । तथैवापातयदहो त्रिपजो बुद्धिकौशलम् ॥ ७७१ ॥
 गोशीर्षचंदनरसासौराण्याययन्मुनिम् । जीवानंदोऽन्नोद इव वृष्ट्या त्रीष्मार्द्धितं क्षिपः ॥ ७७२ ॥
 ज्योऽच्यंगेन निरयुः कृमयोऽस्थिगता अपि । न वज्रपंजरेष्यस्ति स्थानं रुष्टे बलीयसि ॥ ७७३ ॥
 रत्नकंबललशांस्तान् पुनर्गोमृतके कृमीन् । स चिद्धेपाऽधमस्थानमधमानां हि युज्यते ॥ ७७४ ॥
 गोशीर्षचंदनरसैर्विल्लेप मुनिं पुनः । प्रक्त्या परमया देवमिव सद्यो भिषग्वरः ॥ ७७५ ॥
 संरोपणौषधैर्जातनवत्वक्कांतिमान् मुनिः । चकासामास निर्मृष्टकांचनप्रतिमेव सः ॥ ७७६ ॥
 तैर्नक्तिदक्षैः ह्रमितः स ह्रमाह्रमणस्ततः । यथौ विहर्तुमन्यत्र नास्था कापि हि तादृशाम् ॥ ७७७ ॥

१ बल्मीकात् । २ शफरिकाः मत्स्याः । ३ जन्तुजीवनप्रदः । ४ चिद्धचहस्य द्विनिदिनपर्युषितस्य ।

तत्र वैद्यस्य जीवोऽञ्जनाचोऽभिधानतः । चतुर्दशमहास्वप्नसूचितः प्रथमः सुतः ॥ ७ए३ ॥
 राजपुत्रस्य जीवस्तु द्वितीयो बाहुसंज्ञया । मंत्रिपुत्रस्य जीवोऽपि सुवाहुरिति नामतः ॥ ७ए४ ॥
 नाम्ना पीठमहापीठौ श्रेष्ठिसार्धेशपुत्रयोः । जीवौ जीवः केशवस्य सुयशा राजपुत्रकः ॥ ७ए५ ॥
 सुयशाः शिश्रिये वज्रनाभं बाह्यात्प्रभृत्यपि । स्नेहः प्राग्भवसंबन्धो ह्यनुवधाति बंधुताम् ॥ ७ए६ ॥
 तेऽवर्द्धत क्रमाद्वाजसूनुवः सुयशाः स च । नरञ्चावमिवापन्नाः परुषधरपर्वताः ॥ ७ए७ ॥
 बाह्यंतो सुहुर्वाहान् बाह्याह्यां ते महौजसः । विचरांचक्रिरेऽनेकरूपरेवंतविभ्रमम् ॥ ७ए८ ॥
 कदाभ्यासे कदाचार्योऽनूत्तेपां साक्षिमात्रकः । प्रादुर्भवन्ति महतां स्वयमेव यतो गुणाः ॥ ७ए९ ॥
 शैलानपि शिलातोलं तेषां तोलयतां युजैः । अपूर्थत बलक्रीम्ना न केनापि मनागपि ॥ ८०० ॥
 अथ लोकांतिकैर्देवैरंतिकीचूय चूपतिम् । वज्रसेनो व्यङ्गपीदं स्वामिंस्तीर्थं प्रवर्त्तय ॥ ८०१ ॥
 वज्रसेनस्ततो वज्रनाभं वज्रसमौजसम् । राज्ये निवेशयामास स्वमिवापरमूर्त्तितः ॥ ८०२ ॥
 सांवत्सरिकदानेन प्रीणयामास मेदिनीम् । अंशोधर इवांशोर्चिर्वज्रसेननृपस्ततः ॥ ८०३ ॥
 देवासुरनृदेवैश्च कृतनिःक्रमणोत्सवः । गत्वोद्यानमलंचक्रे स व्योमेव हिमद्युतिः ॥ ८०४ ॥
 स्वयंबुध्नः स ऋगांस्तत्र दीक्षासुपाददे । उदपद्यत च ज्ञानं मनःपर्यायसंज्ञकम् ॥ ८०५ ॥
 आत्मारामः साम्यधनो निर्ममो निष्परिश्रहः । प्रावर्त्तत विहर्त्तुं क्वां स नानाचिग्रहः प्रभुः ॥ ८०६ ॥
 ब्राह्मण्यो वज्रनाभोऽपि प्रत्येकं विषयान् ददौ । लोकपालैरिन्द्रोऽज्ञात् स च तैर्निल्यसेवकैः ॥ ८०७ ॥

कृत्वाऽनूत्तस्य सुयशा अरुणस्तरणेऽशिव । आत्मानुरूपः कर्तव्यः सारश्रद्धिं महारथैः ॥ ८०८ ॥
उत्पेदे वज्रसेनस्य घातिकर्ममलक्षयात् । उद्योतो दर्पणस्येव केवलज्ञानमुत्तमम् ॥ ८०९ ॥
उत्पेदे वज्रनात्रस्य प्रविवेश महीपतेः । चक्रमायुधशाढायामधरीकृतत्रास्करम् ॥ ८१० ॥
तदाँ च वज्रनात्रस्य प्रविवेश महीपतेः । संपद्भिः पुण्ड्रिगैर्धैरिव मधुव्रताः ॥ ८११ ॥
त्रयोदश च रत्नानि तस्यासन्नपराष्ट्यपि । आकृष्टाः प्रबलैः पुल्यैर्गधैरिव मधुव्रताः ॥ ८१२ ॥
नवापि निधयस्तस्यान्नवन् सेवाविधायिनः । चक्रवर्तित्वात्रिषेकोऽस्याखिलैर्नृपैः ॥ ८१३ ॥
सोऽशेषं साधयामास विजयं पुष्कलावतीम् । चक्रे च चक्रवर्तित्वात्रिषेकोऽस्याखिलैर्नृपैः ॥ ८१४ ॥
त्रुंजानस्याप्यस्य जोगान् धर्मे धीरधिकाधिकम् । वयसो वर्द्धमानस्य स्पर्द्धयेव व्यवर्द्धत ॥ ८१५ ॥
क्रमादस्य प्रचवंत्या त्रवैराग्यसंपदा । वृंहिष्ठा धर्मधीरासीच्छ्रीवाबाढवारिणा ॥ ८१६ ॥
एकदा विहरंस्तत्र वज्रसेनजिनेश्वरः । परमानंदजननः साद्धान्मोह इवाययौ ॥ ८१७ ॥
स्वामी समवसरणे ततश्चैत्यतरोस्तले । कर्णामृतप्रपां धर्मदेशनामुपचक्रमे ॥ ८१८ ॥
सर्वधुर्वज्रनाचोऽपि जगद्धंघोर्जिनप्रजोः । राजहंस इवाभ्यागापुपदांबुजं मुदा ॥ ८१९ ॥
स त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य प्रणम्य च जगतपतिम् । अनुजन्मेव शक्रस्य पृष्टतः समुपाविशत् ॥ ८२० ॥
स बोधिमुक्ताजननीं त्रव्यमानसशुक्तिषु । देशनां स्वातिवृष्ट्यात्रां शुश्राव श्रावकाग्रणीः ॥ ८२१ ॥
गिरं जगवतः शृण्वन् मृगो गीतिमिवोन्मनाः । हर्षाच्चिंतितयामास स एवं त्रूमिवासवः ॥ ८२२ ॥
असावपारसंसारः सरस्वानिव दुस्तरः । तस्यापि तारकस्तातो दिष्ट्याऽसौ विष्टपाधिपः ॥ ८२३ ॥

१ क्षत्ता सारथिः । २ स्वातिवृष्ट्याभा स्वातिनक्षत्रवृष्टितुला । ३ सरस्वान् सकुद्रः ।

अंधकार इवात्यंतं मोहांधकरणो नृणाम् । तस्यायमजितो जेत्ता जगवान् जानुमानिव ॥ ८२३ ॥
 चिरकालत्रवश्चायं महाव्याधिरिवोडबणः । अश्विकित्स्यः कर्मराशिस्तातस्तस्य चिकित्सकः ॥ ८२४ ॥
 यथा किमन्यत् सर्वेषां दुःखानामेव नाशनः । सुखानामेकजननः करुणामृतसागरः ॥ ८२५ ॥
 स्वामिन्येवंविधेऽप्यस्मिन्नहो मोहप्रमदरैः । अस्माच्चिरात्मनैवात्मा वंचितोऽसौ कियच्चिरम् ॥ ८२६ ॥
 चक्रवर्ती ततो धर्मचक्रवर्तिनमागतम् । इति विह्वपयायास ऋक्तिगजदया गिरा ॥ ८२७ ॥
 अर्थप्रसाधनपरैर्नीतिशास्त्रैश्चिरं मम । मतिः कदर्थिता नाथ हेत्रचूः कुंशिकैस्वि ॥ ८२८ ॥
 तथा विषयलोदेन नित्यं नेपथ्यकर्मजिः । अयमात्मा नटेनेव चिरं विनटितो मया ॥ ८२९ ॥
 इदं हि मम साम्राज्यमर्थकामनिबंधनम् । चिंत्यते यस्तु धर्मोत्र स स्यात् पापानुबंधकः ॥ ८३० ॥
 तातस्य पुत्रो ऋवाऽपि त्रवांचोधौ त्रमामि चेत । तत्कः पुरुषकारः स्यादन्यसाधारणस्य मे ॥ ८३१ ॥
 अपात्रयमिदं राज्यं युष्मद्दत्तमहं यथा । तथा संयमसाम्राज्यं पालयिष्यामि देहि मे ॥ ८३२ ॥
 कृत्वा च पुत्रसाम्राज्यं निजान्वयनचोरविः । व्रतं जगवतः पार्श्वे प्रपेदे चक्रवर्त्यथ ॥ ८३३ ॥
 बाह्यादयोऽपि जगृहुस्तत्सोदर्यास्तदा व्रतम् । पित्रा ज्येष्ठेन चोपात्तं तस्मिन् तेषां क्रमागतम् ॥ ८३४ ॥
 सुयशाः सारथिः सोपि पादांते धर्मसारथेः । अनुस्वामि प्रवव्राज चृत्याः स्वाम्यनुगामिनः ॥ ८३५ ॥
 श्रुतसागरपारीणो वज्रनाचोऽजवत् दृणात् । प्रत्यक्षा घादशांगीव जंगमैकांगतां गता ॥ ८३६ ॥
 एकादशांग्यां पारीणा जाता बाह्यादयोऽपि ते । द्वयोपशमवैचित्र्याच्चित्रा हि गुणसंपदः ॥ ८३७ ॥

वपुर्महत्तरीकर्तुं शक्तिस्तेषां बञ्चव सा । यथा सुमेरुशैलोपि जानुदग्धो व्यधीयत ॥ ८५३ ॥
 तेषां वपुर्लघीयस्त्वसामर्थ्यं तदजायत । समुल्लङ्घे तथेन मारुतस्यापि लाघवम् ॥ ८५४ ॥
 वपुर्गिरिमशक्तिश्च वज्रादप्यतिशायिनी । साञ्चूतेषां न या सहा शक्राद्यैस्त्रिदशैरपि ॥ ८५५ ॥
 प्राप्तिशक्तिरञ्चूतेषां चूस्थानां स्पर्शनं यथा । अंगुद्वयग्रेण मेर्वग्रग्रहादेर्वृक्षपत्रवत् ॥ ८५६ ॥
 साऽञ्चूत्प्राकाम्यशक्तिश्च शुवीवाप्सु यथा गतिः । निमज्जनोन्मज्जने च पानीय इव शुब्यपि ॥ ८५७ ॥
 आसीत्तेषां तदैश्वर्यं प्रचवंति स्म येन ते । चक्रभृत्रिदशाधीशक्रस्त्रिमाधातुमात्मनः ॥ ८५८ ॥
 तेषां वशित्वसामर्थ्यं तदपूर्वमजायत । जेजिरे वशितां येन स्वतंत्राः क्रूरजंतवः ॥ ८५९ ॥
 तेषामप्रतिघातित्वशक्तिः साञ्चूद्यया खलु । अद्रिमध्येऽपि निःसंगमनं रंघ्रमध्यवत् ॥ ८६० ॥
 तदंतर्द्धानसामर्थ्यमञ्चूतेषामनाहतम् । नचस्वतामिवाहश्यरूपता येन सर्वतः ॥ ८६१ ॥
 प्रावीण्यं कामरूपित्वे तत्तेषामुल्लास च । अलं पूरयितुं लोकं नानारूपैर्यथा निजैः ॥ ८६२ ॥
 तेषामाविरञ्चद्बीजबुद्धिता सातिशायिनी । एकार्थबीजतोऽनेकार्थबीजानां प्ररोहिणी ॥ ८६३ ॥
 ते कोष्टबुद्ध्योऽञ्चूवन् कोष्टप्रद्विसधान्यवत् । विना स्मरणमर्थानां प्राक् श्रुतानां यथास्थितेः ॥ ८६४ ॥
 आधादंतान्मध्यमावा श्रुतादेकपदादपि । सर्वाश्रयग्रंथबोधोधात्तेऽञ्चूवन् पदानुसारिणः ॥ ८६५ ॥
 एवं वस्तु समुत्पृत्यांतमुहूर्त्तौच्छ्रुतोदधेः । अवगाहनसामर्थ्यात्ते मनोबलिनोऽञ्चवन् ॥ ८६६ ॥
 अंतर्मुहूर्त्तमात्रेण मातृकामात्रदीक्षया । गुणयंतः श्रुतं सर्वमासन् वाग्बलिनश्च ते ॥ ८६७ ॥

प्रपद्यपानाः प्रतिमां चिरकालमपि स्थिरां । श्रमह्कमाच्यां रहितास्ते कायबलिनोऽञ्जवन् ॥ ८६८ ॥
 अच्रूवन्नमृतक्षीरमध्वान्याश्रविणश्च ते । पात्रस्थस्य कदन्नस्याप्यमृतादिरसागमात् ॥ ८६९ ॥
 दुःखादितेध्वमृतादिपरिणामाजिरां च ते । अमृतक्षीरमध्वान्यश्रविणः साधु जङ्घिरे ॥ ८७० ॥
 अन्नस्य पात्रपतितस्याल्पस्याप्यतिदानतः । अह्येणाक्षीणमहानसर्द्धयश्च तेऽञ्जवन् ॥ ८७१ ॥
 तीर्थकृत्पर्षदीवाल्पदेशोऽपि प्राणिनां सुखम् । असंख्यानां स्थितेरासंस्ते चाक्षीणमहालययाः ॥ ८७२ ॥
 एकेनार्पीद्वियेणान्यैर्द्वियार्थस्योपलंघनात् । ते बभ्रुवुश्च संनिन्नश्रोतोलब्धिमहर्द्धयः ॥ ८७३ ॥
 जंघाचारणलब्धश्च तेषामजनि सा यया । रुचकक्षीपमेकेनोत्पातेन प्राप्नुमीश्वराः ॥ ८७४ ॥
 वलंतो रुचकक्षीपादेकेनोत्पत्तेन ते । नंदीश्वरेऽलमायातुं द्वितीयेन यतो गताः ॥ ८७५ ॥
 ते चोर्द्ध्वगत्यामेकेन समुत्पत्तनकर्मणा । उद्यानं पांडकं गंतुमवं मेरुशिरःस्थितम् ॥ ८७६ ॥
 ततस्ते बलिता एकेनोत्पातेन तु नंदनम् । अलं गंतुं द्वितीयेन प्रथमोत्पातच्रूमिकाम् ॥ ८७७ ॥
 ते विद्याचारणध्यांसुमेकेनोत्पातकर्मणा । मानुषोत्तरमन्येन क्षीपं नंदीश्वरं ह्यमाः ॥ ८७८ ॥
 एकोत्पातात्तथाहुं पूर्वोत्पाते महातलम् । तिर्यग्यानक्रमेणोर्द्ध्वमप्यलं ते गतागते ॥ ८७९ ॥
 आसीदाशीविषाक्षिश्च निग्रहानुग्रहह्यमा । तेषामन्या अप्यच्रूवन् बहुलं बहुलब्धयः ॥ ८८० ॥
 लब्धीनामुपयोगं ते जगृहुर्न कदाचन । मुमुक्ष्वो निराकांक्षा वस्तुषूपस्थितेष्वपि ॥ ८८१ ॥
 इतश्च तीर्थकृन्नामगोत्रकर्मोर्जितं दृढम् । स्वामिना वज्रनात्रेन विशत्या स्थानकैरिति ॥ ८८२ ॥
 तत्रैकमर्हतामर्हप्रतिमानां च पूजया । अवर्णवादोऽपवादस्तस्य व्यापेधैर्निपेधैः ॥ ८८३ ॥

सिद्धानां सिद्धिस्थानेषु प्रतिजागरणोत्सवैः । यथाऽवस्थितसिद्धत्वकीर्त्तनाच्च वित्तीयकम् ॥ ८८४ ॥
 बालकालानशौहादि यतीनां यस्त्वनुग्रहः । प्रवचनस्य वात्सह्यं स्थानकं तु तृतीयकम् ॥ ८८५ ॥
 आहारौषधवस्त्रादिदानादंजलियोजनात् । गुरुणामतिवात्सह्यकरणं तु तुरीयकम् ॥ ८८६ ॥
 विंशत्यब्दपर्यायाणां षष्टिवर्षायुषां तथा । समवायच्युतां ऋक्तिः स्थविराणां च पंचमम् ॥ ८८७ ॥
 अर्थव्यपेक्षया स्वस्माद्बहुश्रुतच्युतां सदा । अन्नवस्त्रादिदानेन षष्ठं वात्सह्यनिर्मितिः ॥ ८८८ ॥
 सुविकृष्टतपःकर्मनिर्माणानां तपस्विनाम् । ऋक्तिर्विश्रामणादानैर्वात्सह्यमिति सप्तमम् ॥ ८८९ ॥
 षादशांगे श्रुते प्रश्नवाचनादिच्चिरन्वहम् । सूत्रार्थोच्यगो ज्ञानोपयोगो यस्तदष्टमम् ॥ ८९० ॥
 शंकादिदोषरहितं श्रेयार्थोदिगुणचूपितम् । शमादिलक्षणं सम्यग्दर्शनं नवमं पुनः ॥ ८९१ ॥
 ज्ञानदर्शनचारित्र्योपचारैश्च चतुर्विधः । कर्मणां विनयनतो विनयो दशमं पुनः ॥ ८९२ ॥
 इन्द्रामिथ्याकरणादियोगेष्वावश्यकेष्वलम् । अतीचारपरीहारो यत्नादेकादशं तु तत् ॥ ८९३ ॥
 आहिसादिसमित्यादिमूढोत्तरगुणेषु या । प्रवृत्तिर्निरतीचारा स्थानकं षादशं हि तत् ॥ ८९४ ॥
 शुत्रध्यानस्य करणं ह्येते ह्येते लवे । प्रमादपरिहारेण स्थानमेतत् त्रयोदशम् ॥ ८९५ ॥
 अनावाधेन मनसो वपुषश्च निरंतरम् । यथाशक्ति तपःकर्म स्थानमेतच्चतुर्दशम् ॥ ८९६ ॥
 अन्नदीनां संविज्ञागो यथाशक्ति तपस्विषु । मनोवाक्कायशुष्काऽयं स्थानं पंचदशं हि तत् ॥ ८९७ ॥
 आचार्यादीनां दर्शानां ऋक्तपानासनादिभिः । वैयावृत्यस्य करणं स्थानकं षोडशं तु तत् ॥ ८९८ ॥
 चतुर्विधस्य संघस्य सर्वाप्यायनिषेधनात् । मनःसमाधिजननं स्थानं सप्तदशं हि तत् ॥ ८९९ ॥

सूत्रस्यार्थस्योत्रयस्याप्यपूर्वस्य प्रयत्नतः । अन्वहं यदुपादानं स्थानमष्टादशं तु तत् ॥ ९०० ॥

श्रवनेनोद्भासनेनावर्णवादह्निदादिना । श्रुतज्ञानस्य त्रिकित्तस्थानमेकोनविंशकम् ॥ ९०१ ॥

विद्यानिमित्तकवितावादधर्मकथादिभिः । प्रभावना शासनस्य तद्विशतितमं पुनः ॥ ९०२ ॥

अर्थकं तीर्थकृन्नाम कर्मणो बंधकारणम् । मध्यादेभ्यः स जगवान् सर्वैरपि बबन्ध तत् ॥ ९०३ ॥

बाहुनाऽपि च साधूनां वैद्यावृत्यं वितन्वता । चक्रवर्त्तित्तोगफलं कर्मोपाङ्कितमात्मनः ॥ ९०४ ॥

विश्रामणां महर्षीणां कुर्वाणेन तपोजुषाम् । सुबाहुना बाहुबलं लोकोत्तरमुपाङ्कितम् ॥ ९०५ ॥

अहो धन्याविमौ वैद्यावृत्यविश्रामणकरौ । इति बाहुसुबाहू तौ वज्रनाजस्तदाऽस्तवीत् ॥ ९०६ ॥

तौ तु पीठमहापीठौ पर्यंचितयतामिति । उपकारकरो यो हि स एवेह प्रशस्यते ॥ ९०७ ॥

आगमाध्ययनध्यानरतावनुपकारिणौ । को नौ प्रशंसत्वथवा कार्यकृद्गृह्यको जनः ॥ ९०८ ॥

ताच्यामनालोचयन्न्यामितीर्ष्याकृततुक्कृतम् । मायामिथात्वयुक्तान्यां कर्म स्त्रीत्वफलं कृतम् ॥ ९०९ ॥

ते परम्यनतीचारां खड्गधारासहोदरां । प्रज्व्यां पालयामासुः पूर्वदहंशुत्तुर्दश ॥ ९१० ॥

संदेखनाद्यपुरःसरमेकधीरास्ते पादपोपगमनानशनं प्रपद्य ।

सर्वार्थसिद्धिमधिगम्य दिवं त्रयस्त्रिंशत्शब्दायुषः सुरवराः षडपि ह्यञ्ज्वन् ॥ ९११ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिपष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये प्रथमे पर्वणि धनादिद्वादशभववर्णने

नाम प्रथमः सर्गः समाप्तः ॥ १ ॥

द्वितीयः सर्गः ।

इतश्च जंबूद्वीपस्य विदेहेष्वपरेषु पूः । नाम्ना पराजितेत्यस्ति द्विपरपराजिता ॥ १ ॥
 तस्यां वसुमतीनाथो विक्रमाक्रांतविष्टपः । ईशानचंद्र इत्यासीदीशानेंद्र इव श्रिया ॥ २ ॥
 तत्र श्रेष्ठी श्रिया श्रेष्ठः प्रष्टो धर्मैकशालिनाम् । नाम्ना चंदनदासोऽञ्जुगदानंदचंदनः ॥ ३ ॥
 जगतो नयनानंदनिदानं तस्य नंदनः । नाम्ना सागरचंद्रोऽञ्जुसागरस्येव चंद्रमाः ॥ ४ ॥
 ऋजुरीलः सदैवासौ धर्मकर्मा विवेकवान् । नगरस्याखिलस्यापि वञ्चुव मुखमंरुनम् ॥ ५ ॥
 सोऽन्यदेशानचंद्रस्य राज्ञो दर्शनहेतवे । सेवोपनतसामंताकुलं राजकुलं ययौ ॥ ६ ॥
 स तदासनतांबूलदानादिप्रतिपत्तिः । महास्नेहेन ददृशे पित्रेव पृथिवीयुजा ॥ ७ ॥
 अत्रांतरे पराचूतशंखध्वनितया गिरा । राजघारे कश्चिदेत्याऽपाठीन्मंगलपाठकः ॥ ८ ॥
 उद्यतोद्यानपात्नीव त्वदुद्यानेऽद्य चूपते । सज्जीकृतानेकपुष्पा वसंतश्रीविजृंभते ॥ ९ ॥
 विकासिकुसुमामोदसुरज्जीकृतदिग्मुखम् । संभ्रावय तदुद्यानं महेंद्र इव नंदनम् ॥ १० ॥
 राजाप्याज्ञापयद्वाःस्थं यत्प्रातरखिलैर्जनैः । गंतव्यमस्मदुद्यानमेवमाघोष्यतां पुरे ॥ ११ ॥
 त्वयाप्येतव्यमुद्यानमिति श्रेष्ठिसुतं नृपः । स्वयमादिशदेवं हि प्रसन्नस्वामिलक्षणम् ॥ १२ ॥
 ततो राज्ञा विसृष्टोऽसौ हृष्टः स्वावसंथं ययौ । मित्रायाशोकदत्ताय तां नृपाज्ञां जगाद च ॥ १३ ॥

३४ ॥

राजानुयायिनी ॥ ३४ ॥

१५ ॥

जगाम च ॥ १५ ॥

१६ ॥

कामस्य शासने ॥ १६ ॥

१७ ॥

दधुः ॥ १७ ॥

१८ ॥

सुगम् ॥ १८ ॥

१९ ॥

सुगम् ॥ १९ ॥

२० ॥

समघावत ॥ २० ॥

२१ ॥

कुैरिव ॥ २१ ॥

२२ ॥

मणीमिव ॥ २२ ॥

२३ ॥

नदर्शनात् ॥ २३ ॥

२४ ॥

पलायते ॥ २४ ॥

२५ ॥

संपदा ॥ २५ ॥

२६ ॥

प्रियदर्शना ॥ २६ ॥

२७ ॥

सुहम् ॥ २७ ॥

२८ ॥

तादृशम् ॥ २८ ॥

२९ ॥

वृत्तांतः ॥ २९ ॥

३० ॥

वृत्तयः ॥ ३० ॥

३१ ॥

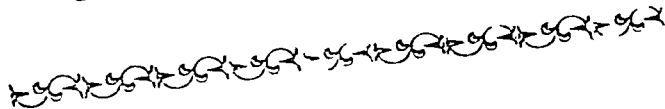
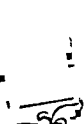
काष्ठारिभ्यः ॥ ३१ ॥

३२ ॥

वनशानैः ॥ ३२ ॥

३३ ॥

सपरिवारः ॥ ३३ ॥



स दध्याविति युक्तोऽस्य रागोऽधिप्रियदर्शनाम् । अजर्यं पंकजिन्या हि राजहंसस्य युज्यते ॥ ३९ ॥
 इयमुद्भटताऽकारि यत्तदा तन्न सांप्रतं । कार्यं सपौरुषेणापि वणिजा न हि पौरुषम् ॥ ३० ॥
 संगः किं च कंजोरस्याशोकदत्तेन मायिना । न साधुर्जातु बदरीडुणेव कदलीतरोः ॥ ३१ ॥
 विचिंत्येति चिरं श्रेष्ठी स समाहूय सागरम् । ऋद्धिपं निर्पोदीव साम्नारजत शासितुम् ॥ ३२ ॥
 सर्वशास्त्रानुसारेण व्यवहारेण च स्वयम् । वत्स सम्यगभिज्ञोऽसि तथापि ज्ञाप्यसे मया ॥ ३३ ॥
 वयं हि वणिजस्तात कदाकौशलजीविनः । अनुद्भटाश्चारुवेपाः संतो गह्यार्महे न हि ॥ ३४ ॥
 ऋवितव्यं यौवनेऽपि ऋवद्भिर्गूढविक्रमैः । वणिजो लोकसामान्येष्वर्थे साशंकवृत्तयः ॥ ३५ ॥
 संपदो विषयक्रीडा दानं च ऋन्नमेव नः । अलं ऋवति शोचार्थै शरीरमिव योषिताम् ॥ ३६ ॥
 आत्मजातेरनुचितं क्रियमाणं न शोचते । चरणे करजस्येव बद्धं कनकनूपुरम् ॥ ३७ ॥
 ततो निजक्रमौचित्यव्यवहारपरायणैः । दातव्यः प्रहरो वत्स गुणानामिव संपदाम् ॥ ३८ ॥
 त्याज्योऽसतां च संसर्गो निसर्गानृचेतसाम् । सोऽल्लर्कविषवत्कालेनापि यात्येव विक्रियाम् ॥ ३९ ॥
 अयं चाशोकदत्तस्त्वां मित्रं श्वित्रं तनूमिव । अवाप्तप्रसरो वत्स सर्वथा दूषयिष्यति ॥ ४० ॥
 मनस्यन्यघचस्यन्यत्क्रियायामन्यदेव हि । गुणिकाया इवामुष्यात्यंतमायाजुषः सदा ॥ ४१ ॥
 आदराडुपदिश्यैवं श्रेष्ठिश्रेष्ठे स्थिते सति । इति सागरचंज्रोऽपि चिंतयामास चेत्तसि ॥ ४२ ॥
 कन्याबंदिव्यतिकरस्तातेन सकलोऽपि सः । विज्ञात इति मन्येऽहमुपदेशदिशाऽनया ॥ ४३ ॥

असावशोकदत्तश्च तातस्याऽज्ञान्न संगतः । मंदज्ञागतया पुंसां गुरवः स्युरनीहृशाः ॥ ४४ ॥
 न्रवत्वेवं तथापीति विमृश्य मनसि द्रणम् । ऊचे सागरचञ्चोऽपि प्रश्रयाश्रितया गिरा ॥ ४५ ॥
 यदादिशति तातस्तत् कर्तव्यं सूनुरस्मि ते । कृतं तेन कृतेनापि गुर्वाज्ञा यत्र लब्धयते ॥ ४६ ॥
 किंतु देवादकांसेऽपि कृत्यं तदुपतिष्ठते । नालोचकालहरणं सहते यन्मनागपि ॥ ४७ ॥
 आलोचं कुर्वतोऽत्येति कालः कार्यस्य कस्यचित् । पर्वदेव जिह्नस्य पादशौचं वितन्वतः ॥ ४८ ॥
 ईदृशेष्यागते काले प्राप्सेऽपि प्राणसंशये । तदेवाहं करिष्यामि तव लज्जाकरं न यत् ॥ ४९ ॥
 तातेनाशोकदत्तस्य यच्च ताहगुदीरितम् । तदोषेण न दोष्यस्मि न गुणी तज्जुणेन वा ॥ ५० ॥
 यन्ममाशोकदत्तेन मैत्री तत्रेति कारणम् । सहवासः सहपांशुक्लीडनं दर्शनं मुहुः ॥ ५१ ॥
 समा जातिः समा विद्या समं शीलं समं वयः । परोक्षेऽप्युपकारित्वं सुखदुःखविजागिता ॥ ५२ ॥
 अस्मिंश्च कैतवमहं न पश्यामि मनागपि । मृषा तातस्य कोऽप्याव्यत्यवदाः सर्वकषाः खलुः ॥ ५३ ॥
 अस्तु वा ताहशो मायाव्येष मे किं करिष्यति । एकत्र विनिवेशेऽपि काचः काचो मणिर्मणिः ॥ ५४ ॥
 इत्युक्तः सूनुना श्रेष्ठी तमूचे बुद्धिमानसि । तथापि ह्यचिधातव्यं दुर्बद्धा हि पराशयाः ॥ ५५ ॥
 सोऽथ स्वसूनोर्जावहस्तदर्थं प्रियदर्शनाम् । शीलादिभिर्गुणैः पूर्णं पूर्णञ्जहादयाचत ॥ ५६ ॥
 असावुपकृतिक्तीती त्वत्सुतेन सुता मम । अग्रेऽपीति वदन् पूर्णञ्जहोऽमन्यत तद्वचः ॥ ५७ ॥

१ प्रश्नयो विनयस्तदाश्रितया । २ आलोचो विचारस्तस्य कालहरण कालप्रतीक्षणं । ३ जिह्नस्य दीर्घसूत्रिणः । ४ सर्वकषाः
 सर्वक्षोभकारकाः । ५ उपकारक्रीता ।

ततः सागरदत्तस्य प्रियदर्शनया सह । विवाहोऽकारि पितृभिः शुभ्रे लग्ने शुभ्रे दिने ॥ ५८ ॥
 विचिंतिताया दुन्दुच्याः पतनेनेव तौ ततः । मनीषितविवाहेन मुमुदाते वधूवरौ ॥ ५९ ॥
 समानमानसतया तयोरेकात्मनोरिव । परस्परमवच्छिष्ट प्रीतिः सारसयोरिव ॥ ६० ॥
 रेजे सागरचंद्रेण सा चंद्रेणैव चंद्रिका । सदोदयवती सौम्यदर्शना प्रियदर्शना ॥ ६१ ॥
 तयोः शीलभृतो रूपवतोरार्जवशाखिनोः । अनुरूपोऽन्नवद्योगश्चिराद् घटयतो विधेः ॥ ६२ ॥
 अविश्रंजो न जात्वासीदन्योऽन्यप्रत्ययात्तयोः । विपरीतं न शंक्ते कदापि सरलाशयाः ॥ ६३ ॥
 अथ सागरचंद्रस्य बहिर्गतवतो गुहे । अशोकदत्तोऽध्यायासीदूचे च प्रियदर्शनाम् ॥ ६४ ॥
 श्रेष्ठिनो धनदत्तस्य वध्वा मंत्रयते रहः । नित्यं सागरचंद्रोऽयं तत्र किं स्यात्प्रयोजनम् ॥ ६५ ॥
 निसर्गकृज्वी साभ्यूचे जानात्येतत्सुहृत्त्व । द्वितीयं हृदयं तस्य त्वं वा जानासि सर्वदा ॥ ६६ ॥
 रहःसूचितकार्याणि महतां व्यवसायिनाम् । को जानात्यथ जानाति स कथं कथयेद्गृहे ॥ ६७ ॥
 उवाचाशोकदत्तोऽपि त्वत्पतेर्यत्तया सह । मंत्रे प्रयोजनं वेद्मि तत्परं कथ्यते कथम् ॥ ६८ ॥
 प्रियदर्शनया किं तदित्युक्तः सोऽब्रवीदिति । त्वया प्रयोजनं यन्मे सुत्रु तस्यापि तत्तया ॥ ६९ ॥
 तन्नावाविज्ञया कृज्वा प्रियदर्शनया पुनः । मया प्रयोजनं ते किमित्युक्तः सोऽवदत्पुनः ॥ ७० ॥
 पुंसो रसांतरविदः कस्य न स्यात्सत्चेतसः । त्वया प्रयोजनं सुत्रु तमेकं त्वत्प्रियं विना ॥ ७१ ॥
 आकार्यं कर्णसूच्याजं डुरीहासूचि तद्वचः । सकोपाऽधोमुखीभूय सा साक्षेपमन्नाषत ॥ ७२ ॥

१ मनीषितविवाहेन मनोभीष्टविवाहेन । २ अविश्रभोऽविश्वासः । ३ स्वभावसरला । ४ कर्णसूचीसदृशम् ।

सागरोऽपि जगदैवं भामकिन्नाम संप्रति । संकटे न्यपतः कस्या अयुरग्या इव स्त्रियाः ॥ ८८ ॥
 प्रत्यूचेऽशोकदत्तोऽपि नाटयन् कृत्रिमां त्रपाम् । असमंजसमूचे मां चिरं हि प्रियदर्शना ॥ ८९ ॥
 लज्जिता स्वयमप्येषा कदापि स्थास्यतीत्यहो । मया सलज्जं सावज्ञं सेयत्कालमुपेक्षिता ॥ ९० ॥
 दिने दिने परमसावसतीत्वोचितोक्तिभिः । मां वदंती न विरमत्यहो स्त्रीणामसद्गृहाः ॥ ९१ ॥
 अद्य त्वावसथे शुभमदन्वेषणकृते गतः । बंधो निरुद्धोऽस्मि तथा राक्षस्येव ब्रह्मज्ञया ॥ ९२ ॥
 तंतुबंधादिव करी कथंचिदपि तद्गृहात् । आत्मानं मोचयित्वाहमिहागममतिद्रुतम् ॥ ९३ ॥
 ततश्चाचिंतयमहं जीवंतं मां न मोक्षयति । असाविति तदात्मानमद्यव्यापादयामि किम् ॥ ९४ ॥
 यद्वा न मर्त्तुमुचितं मन्मित्रस्य यदीदृशम् । कथयिष्यत्यन्यथासौ मत्परोक्षे तु तत्तथा ॥ ९५ ॥
 अथवा कथयाम्येतत्सर्वं स्वसुहृदः स्वयम् । अथाऽस्यां कृतविश्वासो नापायमुपयात्यसौ ॥ ९६ ॥
 नादोऽपि युक्तं यन्नास्या मयाऽपूरि मनोरथः । दौःशील्यकथनेनाथ दृते द्वारं क्षिपामि किम् ॥ ९७ ॥
 एवं विचिंतयन्नत्र त्वया दृष्टोऽस्मि संप्रति । लघ्वेगकारणं चेदं मम जानीहि बांधव ॥ ९८ ॥
 इत्याकर्ण्य वचः पीतहालाहल इव क्षणम् । निःस्पंदः सागरोऽथाचून्निवात इव सागरः ॥ ९९ ॥
 सागरो व्याजहारैवं युज्यते योषितामिदम् । द्वारत्वमूर्धमहीनिपानपयसामिव ॥ १०० ॥
 आसादय विषादं मा व्यवसाये शुभ्रे न्रव । स्यातव्यं स्वास्थ्यमास्थाय स्मरणीयं न तद्वचः ॥ १०१ ॥
 यादृशी तादृशी वापि साऽस्तु किं वस्तुतस्तथा । माचून्मनोर्भक्षिनिमा केवलं त्रातरावयोः ॥ १०२ ॥

१ हेमामकिन् हेमामक । २ असमंजसम् अयुक्त । ३ पीतहालाहल. पीतविषः । ४ मनोमलिनिमा मनोमालिन्य ।

तत्रारे प्रथमे मर्त्याः पृथ्वित्त्रितयजीविनः । गव्यूत्त्रितयोद्भवायाश्चतुर्थदिनज्जोविनः ॥ ११८ ॥
 चतुरस्रसुसंस्थानाः सर्वलक्षणलक्षिताः । वज्रकृषजनराचसंहननाः सदासुखाः ॥ ११९ ॥
 अपक्रोधा गतमाना निर्माया लोचवर्जिताः । सर्ववारं स्वचायेनाप्यधर्मपरिहारिणः ॥ १२० ॥
 प्रायहंसत्र तेषां तु वांङ्गतानि दिवानिशम् । मद्यांगाद्याः कष्टपट्ट्या दशोत्तरकुरुष्विव ॥ १२१ ॥
 स्वाडुमद्यानि मद्यांगा ददुः सद्योऽपि याचिताः । जाजनादीनि च्रुंगाश्च तन्नांफागारिका इव ॥ १२२ ॥
 तेनुस्तूर्यागास्तूर्याणि तूर्यत्रयकराणि तु । उद्योतमसमं दीपशिखा ज्योतिषिका अपि ॥ १२३ ॥
 विचित्राणि सुचित्रांगा माह्यानि समदौक्यन् । सूदा इव चित्ररसा ज्योत्यानि विविधानि तु ॥ १२४ ॥
 यथेहमर्षयामासुर्मर्ष्यंगा चूपणानि तु । गेहाकाराः सुगेहानि गंधर्वपुरवत्क्षणात् ॥ १२५ ॥
 अत्रश्रेष्ठमन्नग्रास्तु वासांसि समपादयन् । एते प्रत्येकमन्यानप्यर्थान् ददुरनेकशः ॥ १२६ ॥
 तदा च चूमयस्तत्र स्वादवः शर्करा इव । सुधामाधुर्यधुर्याणि धुन्यादियु पयांस्यपि ॥ १२७ ॥
 अतिक्रामत्यरे तत्र त्वायुः संहननादिकम् । कष्टपट्टुमप्रचावाश्च न्यूनं शनैः ॥ १२८ ॥
 द्वितीये त्वरके मर्त्याः पृथ्वित्त्रितयजीविनः । गव्यूत्त्रितयोद्भवायास्तृतीयदिनज्जोविनः ॥ १२९ ॥
 किंचिन्न्यूनप्रचावाश्च तत्र कष्टपमहीरुहः । किंचिन्माधुर्यतो हीना आपो चूशर्करा अपि ॥ १३० ॥
 अस्मिन्नप्यरके कालात्पूर्वार्क इवाखिलं । न्यूनं न्यूनतरं स्यौह्यं संवेरमकरे यथा ॥ १३१ ॥
 अरके तु तृतीयेऽस्मिन्नेकपट्टयायुषो नराः । एकगव्यूत्त्रितयोद्भवाया द्वितीयदिनज्जोविनः ॥ १३२ ॥

१ सूदाः पाचकाः । २ धुन्यादियु नद्यादियु । ३ स्तम्बेरमकरे हरितिशुण्डाया ।

कालेन गह्वता तत्र प्रजावः कटपञ्चरूहाम् । मंदीबञ्चव चारित्रप्रष्टानां यतिनामिव ॥ १४७ ॥
 मद्यांगा विरसं मद्यं ददुः स्लोकं विदंबितम् । कुर्वेन परावृत्य समानीता इवापरे ॥ १४८ ॥
 दीयतां मा दीयतां चेत्यामर्शविवशा इव । सविलंबं ज्ञानानि चृंगा अन्त्यर्थिता ददुः ॥ १४९ ॥
 आतोद्यादि न तादृहं तूर्यीगा अर्थसूत्रयन् । तिरस्कारसमाकृष्टा गंधर्वा इव वैष्टयः ॥ १५० ॥
 अर्थमाना अपि मुहुर्दीपं ज्योतिष्करूहः । नोद्योतं तादृशं तेजुर्दिवा दीपशिखा इव ॥ १५१ ॥
 चित्रांगा अपि मादयादि हुतमिहानुसारतः । न हि विश्राणायामासुर्चृत्या दुर्विनया इव ॥ १५२ ॥
 भोज्यं चतुर्विधं चित्ररसं चित्ररसा अपि । प्राग्वन्नादुः क्षीयमाणदानेह्या इव संत्रिणः ॥ १५३ ॥
 चूषणाद्यर्पयामासुर्न मण्यंगास्तथाविधम् । संपत्स्यते कथं न्यून इति चिंताकुला इव ॥ १५४ ॥
 गेहाकारास्तु गेहानि मंदं मंदं वित्तेनिरे । सत्काव्यानीव कवयो मंदव्युत्पत्तिशक्तयः ॥ १५५ ॥
 अनग्ना अपि वज्राणि स्वलितं स्वलितं ददुः । क्रूरग्रैर्हावग्रहिणो वारि वारिधरा इव ॥ १५६ ॥
 तादृक्कालानुज्ञावेन मिथुनानामजायत । ममत्वं कटपवृक्षेषु स्वदेहावयवेष्विव ॥ १५७ ॥
 अन्येन स्वीकृतं कटपवृक्षमन्यो यदाश्रयत् । महान् परित्रवो ह्यासीत्तदा स्वीकृतपूर्विणः ॥ १५८ ॥
 तदा पराभवं सोढुमसहास्ते परस्परम् । आत्माधिकं स्वामितया चक्रुर्विमलवाहनम् ॥ १५९ ॥
 जातिस्मृत्या स नीतिज्ञो युग्मिनां कटपपादपान् । ददौ वित्रज्य स्थविरो इविणं गोत्रिणामिव ॥ १६० ॥

१ अरचयन् । २ विष्टिगृहीताः । ३ विश्राणयामासुः ददुः । ४ दानशालाकारिणः । ५ क्रूरग्रहाः शनिभौमादयस्तेरवग्रहिणः
 अष्टुष्टिकारकाः ।

यो यस्तत्याज मर्यादां परकद्वयमुमेधया । आविश्वकार हाकारनीतिं तदंशनाय सः ॥ १६२ ॥
 हा त्वया उच्यते इति तस्य दंशेन युग्मिनः । वाद्धिवेवाजलानीव मर्यादां नातिचक्रमुः ॥ १६३ ॥
 तेन हाकारदंडेन युग्मान्येवममंसत । वरं दंडादित्रिघातो न हाकारतिरस्कृतिः ॥ १६४ ॥
 तस्यायुरवशेषे तु वर्षाद्भ्रमिति सति । जार्यायां चंद्रयशसि मिथुनं समजायत ॥ १६५ ॥
 तौ स्त्रीपुंसावसंख्येयपूर्वायुक्तौ सुसंस्थितौ । आद्यसंहननौ श्यामावष्टधन्वशतोद्भूयौ ॥ १६६ ॥
 चक्षुष्मांश्चंद्रकांता च पितृच्यां कल्पिताग्निधौ । ववृधते सहोद्भूतौ लताविटपिनाविव ॥ १६७ ॥
 प्रपाह्य युग्मं षण्मासान् जरारोगौ विना मृतः । सुवर्णैककुमारेषूपेदे विमलवाहनः ॥ १६८ ॥
 तदैव च चंद्रयशा मृत्वा नागेष्वजायत । अस्तमीयुषि पीयूषकरे तिष्ठन्न चंद्रिका ॥ १६९ ॥
 आत्मीयं पालयित्वायुस्तत्र स्तंभे रमोऽपि सः । प्राप नागकुमारत्वं कालमाहात्म्यमीदृशम् ॥ १७० ॥
 हाकारदंशनीत्यैव चक्षुष्मानश्च युग्मिनाम् । मर्यादां वर्त्तयामास यथा विमलवाहनः ॥ १७१ ॥
 प्राप्ते च चरमे काले चक्षुष्मचंद्रकांतयोः । यशस्वी च सुरूपा च जज्ञाते युग्मरूपिणौ ॥ १७२ ॥
 तत्संहननसंस्थानवर्णौ न्यूनायुषौ मनाक् । कलयामासतुर्वृद्धिं वयोबुद्धी इव क्रमात् ॥ १७३ ॥
 सदा युग्मचरौ सार्धसप्तधन्वशतोद्भूयौ । विचरांचक्रतुर्वौ तौ तोरणसंज्ञविभ्रमम् ॥ १७४ ॥
 कालेन पंचतां प्राप्य चक्षुष्मानुदपद्यत । सुवर्णेष्वथ नागेषु चंद्रकांताऽपि तत्क्षणम् ॥ १७५ ॥
 ततो यशस्वी पितृवन्मिथुनान्यखिलान्यपि । सलीढं पालयामास गोपाल इव गाश्चिरम् ॥ १७६ ॥

१ लतावृक्षौ । २ तदाख्यदेवेषु सुवर्णकुमारोति भुवनपतिनिकायेषु । ३ पीयूषकरे चन्द्रे ।

अथोद्धितुमारेजे हाकारो मिथुनैः क्रमात् । स्फुरदंतर्मदावस्थैरंकुशो वारणेश्वि ॥ १७७ ॥
 चक्रे साकारदंडं च यशस्वी तानि शासितुम् । रोगे त्वेकौपधासाध्ये देयमेवौषधांतरम् ॥ १७८ ॥
 आगस्थल्पे नीतिमाद्यां द्वितीयां मध्यमे पुनः । महीयसि द्वे अपि ते प्रायुक्तं स महामतिः ॥ १७९ ॥
 यशस्विनः सुरूपायाश्चासंपूर्णयुषोर्मनाक् । स्त्रीपुंसौ समजायेतां सह धीविनयाविव ॥ १८० ॥
 ताभ्यां चंद्रोज्ज्वलः पुत्रोऽञ्जिचंद्र इति कीर्तितः । प्रियंगुप्रतिरूपा तु प्रतिरूपेति पुत्र्यपि ॥ १८१ ॥
 पितृतोऽदृष्टपायुषौ सार्द्धषट्कार्मुकशतोद्भवौ । शम्यश्वत्थाविव युतौ क्रमाद्दृष्टिसुपेयतुः ॥ १८२ ॥
 सदैव शुशुजाते तौ यथा मिलितवारिणौ । मंदाकिनीयमुनयोः प्रवाहाविव पावनौ ॥ १८३ ॥
 पूर्णयुष्को यशस्वी चाब्धिकुमारेष्वजायत । सुरूपाप्यत्रवन्नागकुमारेषु तदैव तु ॥ १८४ ॥
 पितेव चाञ्जिचंद्रोऽपि सर्वान् युगलधर्मिणः । स्थित्या तथैव नीतिभ्यां ताभ्यामेवाशिषच्चिरम् ॥ १८५ ॥
 ततो बहुलचतुष्टः शर्वर्थ्येव निशाकरः । प्रांतकाळे मिथुनकं सुषुवे प्रतिरूपया ॥ १८६ ॥
 सूनोः प्रसेनजिदिति पितृभ्यां नाम निर्ममे । चक्षुःकांतेति पुत्र्याश्च कांतेयं चक्षुषामिति ॥ १८७ ॥
 न्यूनायुषौ पितृभ्यां च तमादश्यामदत्विषौ । सहितौ विवृधाते तौ बुद्ध्युत्साहाविव क्रमात् ॥ १८८ ॥
 षट्कार्मुकशतोत्सेधं धारयंताबुजावपि । विषुवघासरनिशे इवाचूतां समप्रचौ ॥ १८९ ॥
 मृत्वाऽञ्जिचंद्रोऽप्युदधिकुमारेषूदपद्यत । प्रतिरूपा पुनर्नागकुमारेषु तदैव हि ॥ १९० ॥
 बभूव युग्मिनां नाथस्तत्रैवाथ प्रसेनजित् । प्रायो महात्मनां पुत्राः स्युर्महात्मान एव हि ॥ १९१ ॥

हाकारनीतिं माकारनीतिं च व्यत्यलंघयन् । तदा युग्मानि कामार्त्ता ह्रीमर्यादे इव क्रमात् ॥ १९१ ॥
 अनाचारमहाचूतत्रासमंत्राहरोपसाम् । धिक्कानीतिमपरामकृताय प्रसेनजित् ॥ १९३ ॥
 नीतिचिस्तिस्त्रिस्तात्रिः स प्रयोगविचक्षणः । शशास सकलं लोकं युतैस्त्रिचिरिव द्विपम् ॥ १९४ ॥
 ततश्च पश्चिमे काले किञ्चिदूनायुषौ ततः । चक्षुःकांतापि सुषुवे स्त्रीपुंसौ युग्मरूपिणौ ॥ १९५ ॥
 तौ तु पंचाशदधिकौ पंचधन्वशतोद्भूयौ । सहैव प्रापदुर्बुद्धिं बृहद्भाये इव क्रमात् ॥ १९६ ॥
 मरुदेव इति सूनुः श्रीकांतेति च नंदिनी । तौ युग्मधर्मिणौ लोके नाम्ना ख्यातिमुपेयतुः ॥ १९७ ॥
 प्रियंगुवर्णया पत्न्या मरुदेवः सुवर्णरुक् । शुशुभे नंदनतरुश्रेण्येव कनकाचलः ॥ १९८ ॥
 ततो धीपकुमारेषु जज्ञे मृत्वा प्रसेनजित् । चक्षुःकांता पुनर्नागकुमारेषु तदैव हि ॥ १९९ ॥
 नीतिक्रमेण तेनैव सर्वान् युगलधर्मिणः । मरुदेवस्ततो देवान् देवराज इवान्वशात् ॥ २०० ॥
 श्रीकांतायाः प्रांतकाले जायेतां युग्मधर्मिणौ । नात्रिश्च मरुदेवी च स्त्रीपुंसावन्निधानतः ॥ २०१ ॥
 पंचविंशत्यन्यधिकं पंचधन्वशतोद्भूयौ । सहैव प्रापदुर्बुद्धिं तौ द्रुमासंयमाविव ॥ २०२ ॥
 मरुदेवा प्रियंगुश्रीर्नात्रिर्जावूनदद्युतिः । पित्रोः सावर्ष्यतोऽचातां तत्प्रतिहंढकाविव ॥ २०३ ॥
 संख्यातपूर्वप्रमितं तयोरायुर्महात्मनोः । श्रीकांतामरुदेवाभ्यामनागूनमञ्चत्किल ॥ २०४ ॥
 विपद्य मरुदेवोऽथ प्राप धीपकुमारताम् । श्रीकांताऽपि हि तत्कालमेव नागकुमारताम् ॥ २०५ ॥
 सप्तमोऽचूकुलकरो नात्रिस्तदनु युग्मिनाम् । तिसृचिर्नीतिचिस्तांश्च यथावत्प्रशशास च ॥ २०६ ॥

१ युतैर्हस्तिताडनविशेषैः । २ तत्प्रतिबिम्बभूतो ।

तदा तृतीयारशेषे पूर्वलक्ष्येषु संख्यया । चतुरशीतौ सनवाशीतिपक्षेषु सस्विह ॥ २०७ ॥
 आपाढमासस्य पक्षे प्रवृत्ते धवलेतरे । चतुर्थ्यामुत्तरापाढानक्षत्रस्थे निशाकरे ॥ २०८ ॥
 प्रपाढयायुस्त्रयस्त्रिंशत्सागरोपमसंमितम् । जीवः श्रीवज्रनात्रस्य च्युत्वा सर्वार्थसिद्धितः ॥ २०९ ॥
 श्रीनात्रिपत्न्या उदरे मरुदेव्या अवातरत् । मानसात्सरसो हंस इव मंदाकिनीतटे ॥ २१० ॥

चतुर्भिः कलापकं ॥

तदा स्वामिन्यवतीर्णं त्रैलोक्येऽपि शरीरिणाम् । दुःखहेदात्क्षणं सौख्यमुद्योतश्च महानञ्जत् ॥ २११ ॥
 तत्राऽवतारयामिन्यां वासागारे प्रसूतया । मरुदेव्या ददृशिरं महास्वप्नाश्चतुर्दंश ॥ २१२ ॥

आदौ वृषः सितः पीनस्कंधो दीर्घजुवालधिः । सखर्णकिंकिणीमालः शरन्मेघ इवोत्तमिन् ॥ २१३ ॥
 दंतिराजश्चतुर्दंतः श्वेतवर्णः क्रमोन्नतः । दारन्मदनदीरम्यः कैलास इव जंगमः ॥ २१४ ॥

पिंगाक्षो दीर्घरशनः केशरी लोलकेशरः । पताकामिव शूरेषु तन्वद्युत्पुञ्जनहृदात् ॥ २१५ ॥
 देवी च पद्मनिजया पद्मसदृग्विलोचना । दिक्कुंजरकरोत्क्षिप्तपूर्णकुंचोपशोचिता ॥ २१६ ॥
 नानाविधामरतरुप्रसूनपरिगुंफितम् । दाम प्रलंबधन्वेव रुजु रोहितधन्वनः ॥ २१७ ॥

निजाननप्रतिभंदमिवानंदनिबंधनम् । कांतिपूरद्योतिताशामंरुलं चंद्रमंरुलम् ॥ २१८ ॥

निशायामपि तत्कालं वासरत्रमकारकः । सर्वोधकारह्रिदुरः स्फुरद्द्युतिरहर्षतिः ॥ २१९ ॥

किंकिणीमालचारिण्या प्रचलंत्या पताकया । करीव कर्णतालेन राजमानो महाध्वजः ॥ २२० ॥

१ दीर्घसरलपुच्छः । २ आरूढधन्वनः । ३ अहर्षतिः सूर्यः ।

अञ्चःकुञ्चः शातकुञ्चः स्मेराचोजाञ्चिताननः । अञ्जोधिमथनोज्ज्वलसुधाकुञ्जसहोदरः ॥ १११ ॥
 स्तोत्रं तमाद्यमहत्तं पद्मैर्ऋगनिनादिभिः । अनेकवदनीञ्चूत इव पद्माकरो महान् ॥ ११२ ॥
 शुभ्यास्तीर्णशरन्मेघमालाढीलामलिम्बुचैः । लक्ष्मीचिन्चैश्चेतोऽचिरामः क्षीरनीरधिः ॥ ११३ ॥
 यत्रोषितोऽञ्जुगवान् देवत्वे तद्व्यागतम् । इहापि पूर्वस्नेहेन विमानममितछुति ॥ ११४ ॥
 कुतोऽप्येकत्र मिलितस्तारकाणामिवोत्करः । रत्नपुञ्जो महान् व्योम्नि पुञ्जीञ्चूतामलह्युतिः ॥ ११५ ॥
 तेजस्विनां पदार्थानां त्रैलोक्योदरवर्तिनाम् । संषिम्भितं तेज इव निर्धूमोऽग्निर्मुखेऽविशत् ॥ ११६ ॥
 निशाविरामसमये स्वामिनी मरुदेव्यपि । स्वमांते स्मयमानास्या पद्मिनीव व्यबुध्यत ॥ ११७ ॥
 असंमंतीं बुदमिवोच्चिरंती कोमलाक्षरैः । स्वमान्नकथयद्देवी तांस्तथैवाशु नात्रये ॥ ११८ ॥
 उत्तमस्ते कुलकरस्तनयो ऋवितेत्यथ । स्वार्जावस्थानुसारेण नात्रिः स्वमान् व्यचारयत् ॥ ११९ ॥
 स्वामिनः कुलकुन्मात्रसंचावनमसांप्रतम् । इति कोपादिवेद्वाणामकंपंतासनान्यथ ॥ १२० ॥
 किमित्यकस्मादस्माकमासनानां प्रकंपनम् । इति दत्वोपयोगं तद्विदांचक्रुर्विमौजसः ॥ १२१ ॥
 तत्कालं ऋगवन्मातुः स्वमार्थमत्रिशं सितुम् । सुहृदः कृतसंकंता इवेन्द्रास्तुल्यमामययुः ॥ १२२ ॥
 ततस्ते विनयान्मूर्ध्नि घटितांजलिकुब्जालाः । स्वमार्थं स्फुटयामासुः सूत्रं वृत्तिकृतो यथा ॥ १२३ ॥
 चाबी स्वामिनि पुत्रस्ते स्वमे वृषत्रदर्शनात् । मोहंपंकमग्रधर्मस्यंदेनोच्चरणक्षमः ॥ १२४ ॥
 हस्तिदर्शनतो देवि तव सूनुर्नविष्यति । गरीयसामपि गुरुर्महास्थामैकधाम च ॥ १२५ ॥

१ मलिम्बुचैश्चोरैः । २ स्यन्दनो रथः । ३ महाबलैकस्थान ।

ज्ञात्री पुरुषसिंहस्ते तनयः सिंहदर्शनात् । धीरः सर्वत्र निर्भीकः शूरोऽस्खलितविक्रमः ॥ १३६ ॥
 यच्च श्रीर्दृष्टो तत्र तनयः पुरुषोत्तमः । देवि त्रैलोक्यसाम्राज्यलक्ष्मीनाथो ऋविष्यति ॥ १३७ ॥
 स्वप्ने स्वदर्शनात्पुण्यदर्शनः स्यात्तवात्मजः । सर्वस्य जगतः स्ववह्निसोबाह्यशासनः ॥ १३८ ॥
 जगन्मातस्त्वया यच्च स्वप्ने पूर्णेशुरैक्यत । तन्नेत्रानंदनः कांतो नंदनस्ते ऋविष्यति ॥ १३९ ॥
 ईहांचक्रे रविर्यच्च तत्सूनुस्ते ऋविष्यति । मोहांधकारविध्वंसजागदुद्दयोतकारकः ॥ १४० ॥
 आलुलुके त्वया स्वप्ने यच्च देवि महाध्वजः । महावंशप्रतिष्ठः स्यात्तत्ते धर्मध्वजोऽगजः ॥ १४१ ॥
 यच्च स्वप्ने पूर्णकुंजो ऋवत्यालोकिकि देवि तत् । सूनुः समग्रातिशयपूर्णपात्रं ऋविष्यति ॥ १४२ ॥
 यच्च पद्मसरो हृष्टं तत्स्वामिनि तवात्मजः । तापं संसारकांतारपतितानां हरिष्यति ॥ १४३ ॥
 सरिपतिर्यदालोकिकि ऋवत्या तनयस्तव । अधृष्यश्चाग्निगम्यश्च तदवश्यं ऋविष्यति ॥ १४४ ॥
 विमानं देवि यद्द्रष्टुं ऋवत्या शुवनाश्रुतम् । वैमानिकैरपि सुरैस्तत्ते सेविष्यते सुतः ॥ १४५ ॥
 रत्नपुंजः स्फुरत्कांतिरीक्षामासे च यत्त्वया । तत्सर्वगुणरत्नानामाकरः स्यात्तवात्मजः ॥ १४६ ॥
 यज्ज्वलज्ज्वलनो दृष्टो वक्रमध्ये विशंस्त्वया । अन्यतेजस्विनां तेजस्तदा पास्यति ते सुतः ॥ १४७ ॥
 चतुर्दशान्निरथैतैः स्वप्ने स्वामिनि सूच्यते । चतुर्दशरङ्गदम्ने लोके स्वामी तवात्मजः ॥ १४८ ॥
 इति स्वप्नार्थमाख्याय मरुदेवीं प्रणम्य च । क्षणान्निजनिजस्थानान्यगमन्नमरेश्वराः ॥ १४९ ॥
 स्वामिन्यपीद्वैः स्वप्नार्थं व्याख्यानसुधयोद्धिता । वसुधेवांबुदैरद्भिः संसिक्ता समुदाश्वसत् ॥ १५० ॥

सा तेनाशोचि गर्त्रेण मेघमालेव ज्ञानुना । शुक्तिमुक्ताफलेनेव सिंहेनेवाद्रिकंदरा ॥ १५१ ॥
 प्रियंगुश्यामवर्णापि मरुदेवा निसर्गतः । शरदा मेघमालेव गर्भेण प्राप पांशुताम् ॥ १५२ ॥
 तस्या अचूतां बद्धोजौ विशेषात्पीवरोन्नतौ । सान्यपो नौ जगत्स्वामी ज्ञावीतीव प्रमोदतः ॥ १५३ ॥
 तस्या विशेषतोऽचूतां सविकाशो विलोचने । जगवद्धनं दृष्टुं दूरमुत्कंठिते इव ॥ १५४ ॥
 नितंबञ्चित्तिः स्वामिन्या वैपुल्यं विपुलाऽपि हि । जेजे वर्षात्यये निम्नगायाः पुलिनचूरिव ॥ १५५ ॥
 मंदा सहजज्ञावेनाप्यस्या मंदतराऽन्नवत् । गतिर्मतंगजस्येव मदावस्थामुपेयुषः ॥ १५६ ॥
 तस्यास्तदानीं ववृधे लावण्यश्रीर्विशेषतः । प्रज्ञेवोषसि विडुषो ग्रीष्मे वेलेव वारिधेः ॥ १५७ ॥
 त्रैलोक्यैकमहासारं सा गर्त्रे धारयत्यपि । नाखिद्यत प्रचावोऽयमर्हतां गर्जवासिनाम् ॥ १५८ ॥
 लदरे मरुदेवायाः शनैकैः शनैकैस्ततः । निगूढं ववृधे गर्त्रः कंदोऽतरवनेरिव ॥ १५९ ॥
 स्वामिन्यचूतत्प्रचावाद्दिशेषाद्विश्वत्सला । शीतमप्यंबु शीतं स्यात्क्षिप्तया हिममृत्स्तया ॥ १६० ॥
 गर्त्रावतीर्णजगवत्प्रचावान्निरप्यचूत् । पितृतोऽप्यधिकं मान्यः सर्वेषां युग्मधर्मिणाम् ॥ १६१ ॥
 तत्प्रचावाद्दिशिष्टानुजावाः कण्डपञ्चवोऽन्नवन् । शरत्कालवशादिडुकराः स्युरधिकश्रियः ॥ १६२ ॥
 तत्प्रचावाद्भांततिर्यगृन्वैरा चूरचूच्च सा । सर्वतोऽपि हि शाम्यंति संतापाः प्रावृणागमात् ॥ १६३ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्घ्याष्टमेषु च । गतेषु चैत्रबहुलाष्टम्यामर्द्धनिशाक्षणे ॥ १६४ ॥
 लच्चस्थेषु ग्रहेष्विदावुत्तरापाढया युते । सुखेन सुषुवे देवी पुत्रं युगलधर्मिणम् ॥ १६५ ॥ युग्मं ॥

दिशः प्रसादमासेऽस्तदानीं संमदादिव । लोकः क्रीडापरो जज्ञे ह्युवासीव महामुदा ॥ १६६ ॥
 जरायुरक्तप्रभृतिकलंकपरिवर्जितः । उपपादशथ्योद्भूत इव देवो राज सः ॥ १६७ ॥
 तदाकृतजगन्नेत्रचमत्कारोऽधकारञ्जित् । बचूव विद्युदुद्योत इवोद्योतो जगन्नये ॥ १६८ ॥
 किंकरानाहतोऽप्युच्चैर्मैघगंजीरनिःस्वनः । स्वयं द्यौरिव हर्षेण ननाद दिवि दुन्दुभिः ॥ १६९ ॥
 अवाप्तपूर्विणां सौख्यं नारकाणामपि ह्यणम् । समजायत तिर्यग्मुराणां किं पुनस्तथा ॥ १७० ॥
 उपचूमि प्रसर्पन्निर्मदं मंदं समीरणैः । रजोऽपि निन्द्ये मेदिन्याः परिचर्याकरैरिव ॥ १७१ ॥
 चेलक्षेपं च गंधांबु ववृषे स्तनैर्यित्नुञ्चिः । सित्कबीजवदुह्वासमाससाद च मेदिनी ॥ १७२ ॥
 अथाधोलोकवासिन्यः सद्यः प्रचक्षितासनाः । दिक्कुमार्यः समाजगुरष्टौ तत्सूतिवैश्मनि ॥ १७३ ॥
 जोगंकरा जोगवती सुजोगा जोगमालिनी । तोयधारा विचित्रा च पुष्पमाला त्वञ्जिद्विता ॥ १७४ ॥
 तत्रादिमं तीर्थंकरं तीर्थकृन्मातरं च ताम् । तस्त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य बंदित्वा चैवमूचिरे ॥ १७५ ॥
 नमस्तुन्यं जगन्मातर्जागदीपप्रदायिके । अष्टौ वयमधोलोकवासिन्यो दिक्कुमारिकाः ॥ १७६ ॥
 अवधिज्ञानतो ज्ञात्वा तीर्थकृज्जन्म पावनम् । तन्महिम्नः कारणार्थं तत्प्रभावादिहागताः ॥ १७७ ॥

युग्मं ॥

तन्न भेतव्यमित्युक्त्वा देशे पूर्वोत्तरे स्थिताः । चक्रुः स्तंभसहस्राकं प्राङ्मुखं सूतिकागृहम् ॥ १७८ ॥
 ताश्च संवर्त्तवातेन परितः सूतिकागृहम् । आयोजनमपाहार्षुः शर्कराकंटकादिकम् ॥ १७९ ॥

१ स्वर्गवासीव । २ भेधैः । ३ सुवत्सा वत्समित्रा च पुष्पमाला च नंदिता इत्यपि पाठः ।

नत्वा जिनं जिनांवां च विङ्गपय्य च पूर्ववत् । तस्थुर्व्यजनहस्तास्ता गायंत्यः पश्चिमेन तु ॥ १९५ ॥
 उदशुचकतोऽप्येयुर्दिकुमार्योऽष्ट वेगतः । वातैस्त्रि रथी चूत्तरमैरात्रियोगिकैः ॥ १९६ ॥
 अलंबुशा मिश्रकेशी पुंडरीका च वारुणी । हासा सर्वप्रज्ञा चैव श्रीर्हीरिल्यजिधानतः ॥ १९७ ॥
 नत्वा जिनं तदंवां च कृत्यं चाख्याय पूर्ववत् । गायंत्य उत्तरेणास्थुस्तास्तु चामरपाणयः ॥ १९८ ॥
 एयुर्विदिशुचकांश्चतस्रो दिक्कुमारिकाः । चित्रा चित्रकनका सतेरा सौत्रामणी तथा ॥ १९९ ॥
 नत्वा जिनं जिनांवां च विज्ञपय्य तथैव हि । गायंत्योऽस्थुर्दीपहस्ता ईशानादिविदिक्षु ताः ॥ २०० ॥
 रुचक्रीपतोऽप्येयुश्चतस्रो दिक्कुमारिकाः । रूपा रूपांशिका चापि सुरूपा रूपकावती ॥ २०१ ॥
 चतुरंगुलवर्जं ता नाजिनालं जगत्पतेः । न्यङ्कृतन्विवरं चक्रुस्तं च तत्र निचिच्छिपुः ॥ २०२ ॥
 विवरं पूरयामासुर्वज्रै रलैश्च मंडु ताः । दूर्वायाः पीठिकाबंधं तस्योपरि च चक्रिरे ॥ २०३ ॥
 जिनजन्मगृहात्पूर्वदक्षिणोत्तरदिक्षु च । विचक्रुस्त्रीणि कदलीगृहाणि श्रीर्गृहाणि ताः ॥ २०४ ॥
 प्रत्येकमेपां मध्ये च ताः सिंहासनचूषितम् । विचक्रिरे चतुःशालं विशालं स्वविमानवत् ॥ २०५ ॥
 ता दक्षिणचतुःशाले जिनं न्यस्य करांजलौ । निन्युस्तन्मातरं चाप्तचेटीवद्दत्तबाहवः ॥ २०६ ॥
 सिंहासने निवेश्योत्रावन्धानंजुः सुगंधिना । ता दक्षपाकतैलेन जरत्संवाहिका इव ॥ २०७ ॥
 अमंदासोदनिस्यंदप्रमोदितदिशो चृशम् । उत्राबुधर्चयामासुर्दिव्येनोषर्त्तनेन ताः ॥ २०८ ॥
 नीत्वा ताः प्राक्चतुःशाले न्यस्य सिंहासने च तौ । स्वपथामासुरंजोत्रिः स्वमनोजिरिवामलैः ॥ २०९ ॥

गंधकापाययासोऽत्रिस्तदंगान्यमृजन्नथ । गोशीर्षचंदनसैश्वर्चयामासुराशु ताः ॥ ३१० ॥
 ताज्यामामोचयामासुर्वेद्युष्ये च वाससी । विद्युदुद्द्योतसंश्रयं चि ताश्चित्राचरणानि च ॥ ३११ ॥
 अथोत्तेश्वरशुःशालीं नीत्वा सिंहासनोपरि । न्यपादयन् जगवन्तं जगवन्मातरं च ताः ॥ ३१२ ॥
 गोशीर्षचंदनैधांसि ज्ञाकृशुज्जहिमवजिरेः । ताः समानाययामासुरमैररात्रियोगिकैः ॥ ३१३ ॥
 उत्पाद्यारणिदारुन्यां वह्निमहाय तास्ततः । होमं वितेनुर्गोशीर्षचंदनैरेधसाकृतैः ॥ ३१४ ॥
 रक्षापोटलिकां वह्निजस्मना तेन ता व्यधुः । तयोर्महामहिम्नोरण्यासां ऋत्तिक्रमः स हि ॥ ३१५ ॥
 पर्वतायुर्जैवेत्युच्चैरुक्त्वा कर्णातिके विजोः । ताः समास्फालयामासुर्मिथः पाषाणगोलकैः ॥ ३१६ ॥
 सूतिकाजवने तस्मिन् मरुदेवीं विभुं च ताः । शय्यागतौ विधायास्थुर्गार्थत्यो मंगलान्यथ ॥ ३१७ ॥
 तदा शाश्वतघंटानां स्वर्गेषु युगपद् ध्वनिः । बभूव लभवेलायामातोद्यानामिवोच्चकैः ॥ ३१८ ॥
 वासवानामासनानि शैलचूलाचलान्यपि । चकंपिरे तदानीं च हृदयानीव संभ्रमात् ॥ ३१९ ॥
 ततश्च सौधर्मपतिः कोपाटोपारुणेक्षणः । ललाटपट्टघटितज्रकुटीविकटाननः ॥ ३२० ॥
 अधरं स्फोरयन्नंतः क्रोधवह्नेः शिखामिव । लङ्घसन्नंघ्रिणैकेन स्थिरीकर्तुमिवासनम् ॥ ३२१ ॥
 कस्योत्क्षिप्तं कृतांतेन पत्रमध्येति विभुवन् । आदित्सते स्म दंभोलिं स्वशौर्नीर्थ्यानलानिलम् ॥ ३२२ ॥
 एवं पुरंदरं प्रेक्ष्य कुब्जकेशरिसोदरम् । मूर्त्तौ मान इवानीकपतिर्नत्वा व्यजिज्ञपत् ॥ ३२३ ॥
 त्रिचिर्विशेषकम् ।

१ विद्युत्प्रकाशसमानानि । २ मिथः पाषाणगोलकैः समास्फालन तद्दृष्ट्वाङ्गनाचारोऽद्यापि बहुदेशेषु प्रवर्तते । ३ दम्भोलिं वज्र ।

किमावेशः स्वयं स्वामिन् पदातौ मधि सत्यपि । समादिश जगन्नाथ कं मशामि तव द्विपम् ॥ ३२४ ॥
 ततो मनःसमाधानमाधाय विबुधाधिपः । प्रयुज्यावधिमहासीकृन्मादिमजिनप्रभोः ॥ ३२५ ॥
 मुदा विगदितक्रोधसंवेगस्तद्व्यादचूत् । शांतदावानलौ वृष्ट्या सानुमानिव वासवः ॥ ३२६ ॥
 धिग्मया चिंतितमिदं मिथ्या दुःकृतमस्तु मे । इति ब्रुवाणो गीर्वाणप्रणीः सिंहासनं जहौ ॥ ३२७ ॥
 गत्वा पदानि सप्ताष्टान्युत्तमांगे निधाय च । द्वितीयरत्नमुकुटश्रीविश्राणकमंजलिम् ॥ ३२८ ॥
 जानूत्तमांगकमलसंपृष्टपृथिवीतलः । नत्वा रोमांचितोऽर्हंतमिति स्तोतुं प्रचक्रमे ॥ ३२९ ॥ युग्मं ॥
 तुभ्यं नमस्तीर्थनाथ सनाथीकृतविष्टप । कृपारससरिन्नाथ नाथ श्रीनाचिनंदन ॥ ३३० ॥
 मत्यादित्रिस्त्रिजिह्वानैः सहोत्थैर्नाथ शोभसे । नंदनादिचिरुद्यानैरिव मेरुमहीधरः ॥ ३३१ ॥
 देवेदं चारतं वर्ष दिवोऽप्यद्यातिरिच्यते । त्रैलोक्यमौखिरलेन यदलंकियते त्वया ॥ ३३२ ॥
 असौ त्वज्जन्मकट्याणमहोत्सवपवित्रितः । आसंसारं जगन्नाथ बंध्यस्त्वमिव वासरः ॥ ३३३ ॥
 नारकाणामपि सुखं जज्ञे त्वज्जन्मपर्वणा । अर्हतामुदयः केषां न स्यात्संतापहारकः ॥ ३३४ ॥
 जंबूद्वीपस्य जरतक्षेत्रे नष्टो निधानवत् । त्वदाज्ञाबीजकेनातः परं धर्मः प्रकाशताम् ॥ ३३५ ॥
 त्वत्पादौ प्राप्य संसारं तरिष्यति न केऽधुना । अथोऽपि यानपात्रस्थं परं प्राप्नोति वारिधेः ॥ ३३६ ॥
 कटपवृक्ष इवावृक्षे नदीस्रोतो मराविव । जगवन्नवतीर्णोऽसि लोकपुण्येन चारते ॥ ३३७ ॥
 जगवंतमिति स्तुत्वा प्रथमस्वर्गनाथकः । पदात्यनीकाधिपतिं नैगमेपिणमादिशत् ॥ ३३८ ॥

जंबूद्वीपस्य ऋततदक्षिणार्धस्य मध्यमे । ऋमिन्नागे कुलकृतो नात्रेः पत्न्यां श्रियां निधिः ॥ ३३ए ॥
नंदनो मरुदेवानां जज्ञे प्रथमतीर्थकृत् । आहूयंतां सुराः सर्वे तज्जन्मस्त्रात्रहेतवे ॥ ३४० ॥ युग्मम् ॥
ततश्च योजनपरिमंडलामद्भुतस्वनाम् । स त्रिरुह्यालयन् घंटां सुधोषाख्यामवादयत् ॥ ३४१ ॥
सर्वापरविमानानां नेदुर्घटाः सुधोषया । समं मुखरगायंत्या गायिन्य इव पद्मगाः ॥ ३४२ ॥
घंटानां निःस्वनस्तासां दिग्मुखोत्थैः प्रतिस्वनैः । सूनुचिस्तल्पतिष्ठंदैः सतां कुलमिवावुधत् ॥ ३४३ ॥
षात्रिंशतिविमानानां लक्षेषु स समुह्यदन् । तालुनीवानुराणरूपः शब्दो व्यजृचत ॥ ३४४ ॥
देवाः प्रमत्तव्यासक्तास्तेन शब्देन मूर्च्छिताः । किमेतदिति संत्रांताश्चक्रिरे सावधानताम् ॥ ३४५ ॥
लक्ष्मिण्य तानवहितान् सेनानीः सोऽथ वज्रिणः । वचसा मेघनिर्घोषगंतीरेणान्यथादिति ॥ ३४६ ॥
जोत्रो देवाः समस्तान् वः सदेव्यादिपरिहृदान् । इत्यादिशत्यनुह्वंध्यशासनः पाकशासनः ॥ ३४७ ॥
जंबूद्वीपस्थऋततदक्षिणार्धस्य मध्यतः । नात्रेः कुले कुलकृतो जज्ञे प्रथमतीर्थकृत् ॥ ३४८ ॥
तत्र जन्मनि कथ्याणमहोत्सवविधित्सया । गंतुं त्वरध्वमस्मत्पत् कृत्यं नातःपरं परम् ॥ ३४९ ॥
प्रत्यर्हतं रागतः केप्यञ्चिवातमिवैणकाः । केऽपि शक्राज्ञया कृष्टा श्रयस्कांतेन लोहवत् ॥ ३५० ॥
दारैरुह्वासिताः केऽपि यार्दंसीव नदीरथैः । केचित्सुहृद्भिराकृष्टा गंधागंधवहैरिव ॥ ३५१ ॥
एयुर्विमानैरुच्चिरैर्वाहनैरपरैरपि ॥ द्यामन्यामिव कुर्वाणा गीर्वाणाः शक्रसंनिधौ ॥ ३५२ ॥
त्रिञ्चिर्विशेषकम् ॥

१ प्रथमगायन्त्या । २ अवहितान् सावधानान् । ३ अयस्कांतो लोहसुम्बकः । ४ यादासि जलजन्तव ।

आदिशत्यालकं नाम वासवोप्यान्नियोगिकम् । असंज्ञाव्यप्रतिमानं विमानं क्रियतामिति ॥ ३१३ ॥
 तत्कालं पालकोऽपीशनिदेशपरिपालकः । रत्नसंज्ञसहस्रांशुपूरपल्लविताम्बरम् ॥ ३१४ ॥
 गवाक्षैरक्षिमदिव दीर्घैर्दोष्मदिव ध्वजैः । वेदीन्निर्दंतुरमिव कुञ्जैः पुलकन्नागिव ॥ ३१५ ॥
 पंचयोजनशत्युच्चं विस्तारे लक्ष्ययोजनम् । शब्दानुमानगमनं विमानं पालको व्यधात् ॥ ३१६ ॥
 त्रिभिर्विधेषकम् ॥

आसंस्तस्य विमानस्य तिस्रः सोपानपंचक्यः । गिरेर्हिंसवतो नद्य इव कांतितरंगिताः ॥ ३१७ ॥
 तासां पुरस्ताद्विधिववर्णरत्नमयानि च । तोरणानि त्रिधाञ्जुतशक्रधन्वश्रियं दधुः ॥ ३१८ ॥
 चंद्रविंशवदादर्शवदालिं गिमृदंगवत् । दीर्घमल्लीवदस्यांतः समवृत्ता रराज च्चूः ॥ ३१९ ॥
 न्यस्तरत्नशिदारश्मिपटवैर्विरत्नैरैः । त्रिचिचित्रोपरितिरस्करणीस्त्रि सा न्यधात् ॥ ३२० ॥
 अञ्जुत्तन्मध्यतः प्रेक्षांरूपो रत्ननिर्मितः । अस्सरोच्चिविंशेषाच्चिः पांचौद्वीचिर्द्विचूषितः ॥ ३२१ ॥
 मंडपस्य च तस्यांतश्चारुमाणिक्यनिर्मिता । वच्रूव पीठिकोन्निर्जपंकजस्येव कर्णिका ॥ ३२२ ॥
 चकासामास विष्कंज्ञायामयोरष्टयोजना । सा चतुर्थ्योजना पिंडे शस्येव मघवैश्रियः ॥ ३२३ ॥
 रेजे तस्या उपर्थेकं रत्नसिंहासनं महत् । अशेषज्योतिषां सारं पिंशुचित्वेव निर्मितम् ॥ ३२४ ॥
 तस्योपरिष्ठाव्त्रिजयदूष्यं दूष्येतरश्रयन्नात् । विचित्ररत्नलक्षितं निचितांबरमंशुच्चिः ॥ ३२५ ॥

१ दीपमल्लीवत् श्रेष्ठदीपिकावत् । २ तिरस्करणीः जवनिकाः । ३ पाञ्चालीभिः पुत्तलिकाभिः । ४ विष्कम्भो विस्तारः ।
 ५ इन्द्रश्रियः ।

तस्य मध्ये कर्णं श्वेत्नस्य वज्राकुशोऽद्युत्त । लीलादोलानिचं लक्ष्म्या मुक्तादाम च कुञ्जिकम् ॥ ३६६ ॥
 तदध्यायामिनिर्मुक्तादामचिश्चार्धकुञ्जिकैः । पार्श्वगैराम रेजे तजंगा नद्यंतैरिव ॥ ३६७ ॥
 तत्संस्पर्शसुखादोच्चादिव स्वखितगामिनिः । मंदं मंदमदोद्व्यंत तानि प्राच्यादिवायुनिः ॥ ३६८ ॥
 तदंतः संचरन् वायुश्चक्रे श्रुतिसुखं स्वरम् । चाटुकार इवैत्रस्य गायन्निव यशोऽमलम् ॥ ३६९ ॥
 तत्सिंहासनमाश्रित्य वायव्योत्तरयोर्दिशोः । दिशि चोत्तरपूर्वस्यां सामानिकदिवौकसाम् ॥ ३७० ॥
 चतुरशीतिसहस्रसंख्यानामभवन् क्रमात् । चक्रासनानि तावन्ति ह्युश्रीणां मुकुटा इव ॥ ३७१ ॥ युग्मं
 अष्टानामग्रदेवीनां प्राच्यामष्टासनानि तु । सहशाकारधारीणि सोदराणीव जङ्घिरे ॥ ३७२ ॥
 दिशि दक्षिणपूर्वस्यामच्यंतरसत्रासदाम् । चक्रासनसहस्राणि षाडशाऽऽसन् दिवौकसाम् ॥ ३७३ ॥
 आसनानि दक्षिणस्यामासन्मध्यसत्रासदाम् । चतुर्दशानां दिविषत्सहस्राणां क्रमेण तु ॥ ३७४ ॥
 दक्षिणपश्चिमायां तु देवानां बाह्यपर्षदः । पोरुशानां सहस्राणामासीदासनधोरणी ॥ ३७५ ॥
 दिशि प्रतीच्यां सप्तानामनीकपतिनाकिनाम् । सप्तासनान्येकबिम्बपतितानीव रेजिरे ॥ ३७६ ॥
 चतुरशीतिःसहस्राण्यासनान्यात्स्मरद्विणाम् । ज्ञानीव मेरुं परितः शक्रं प्रतिदिशं बभुः ॥ ३७७ ॥
 परिपूर्णं विमानं तद्विरचय्यात्रियोगिकाः । देवा विज्ञपयामासुः स्वामिने त्रिदिवौकसाम् ॥ ३७८ ॥
 पुरंदरोऽपि तत्काळं विचक्रे रूपमुत्तरम् । नैसर्गिकी हि भवति ह्युसदां कामरूपिता ॥ ३७९ ॥
 महिषीनिः सहाष्टान्निर्दिक्श्रीचिरिव वासवः । गंधर्वनाड्यानीकाभ्यां दर्शयमानकुतूहलः ॥ ३८० ॥

ततः प्रदक्षिणीकुर्वन् पूर्वसोपानवर्त्मना । आरुरोह विमानं तन्निजं मानमिवोन्नतम् ॥ ३८१ ॥ युग्मं ॥
 सहस्राक्षः सहस्रांग इव माणिक्यत्रित्तिषु । संक्रांतमूर्तिरध्यास्त प्राङ्मुखः स्वं तदासनम् ॥ ३८२ ॥
 शक्ररूपांतराणीव शक्रसामानिकास्तदा । आरुह्योदीच्यसोपानैर्यथासनमुपाविशन् ॥ ३८३ ॥
 प्रविश्यापाच्यसोपानपंक्त्यान्ये च दिवोकसः । स्वस्वासनेषु न्यपदन् स्वाम्यग्रे नासनालयः ॥ ३८४ ॥
 सिंहासननिषण्णस्य पौलोमीचर्तुरग्रतः । दर्पणप्रच्रुतीन्यष्टमंगलान्यष्ट रेजिरे ॥ ३८५ ॥
 शुशुभे शशचृत्पांशु पुंरुरीकं विमौजसः । हंसाविवोपसर्पतौ धूयमानौ च चामरौ ॥ ३८६ ॥
 सहस्रयोजनोत्सेधो विमानाग्रे हरिध्वजः । अशोच्रत पताकात्रिनिर्जिरैरिव पर्वतः ॥ ३८७ ॥
 ततः परिवृतो देवैः शक्रसामानिकादिभिः । कोटिसंख्यैरराजिष्ट स्रोतोत्रिखिव सागरः ॥ ३८८ ॥
 विमानैरन्यदेवानां विमानं तस्य वेष्टितम् । रुरुचे परिधिचैत्यैर्मूलचैत्यमिवोच्चकैः ॥ ३८९ ॥
 अन्योन्यं चारुमाणिक्यत्रित्तिषु प्रतिबिंबितैः । विमानैर्गञ्जितानीव विमानानि चकासिरे ॥ ३९० ॥
 मागधानां जयजयध्वानैर्दुःस्त्रिनिःस्वनैः । गंधर्वानीकनाढ्यानीकातोद्यध्वनिर्नैरपि ॥ ३९१ ॥
 दिग्मुखप्रतिफलितैर्धां दारयदिवाचितः । सौधर्ममध्यतोऽवालीत्तद्धिमानं हैरीच्छया ॥ ३९२ ॥ युग्मं ॥
 सौधर्मोत्तरतस्तिर्गमार्गेण च तदुत्तरत् । अलक्षि जंबूद्वीपस्य पिधानाथेव प्राजनम् ॥ ३९३ ॥
 हस्तियाधिन्नितो याहि न मे सिंहः सहिष्यते । सौदिन्नपसर कुक्षः कासरो वाहनं मम ॥ ३९४ ॥
 मृगवाहन मान्यागा नन्वहं षीपिवाहनः । सर्पध्वज व्रजेतस्त्वं पश्य मे गरुमं ध्वजे ॥ ३९५ ॥

किं पतस्यंतरे मे त्वं गतिविघ्नकरः पुरः । विमानं घट्टयसि ज्ञोः स्वविमानेन किं मम ॥ ३९६ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ३९७ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ३९८ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ३९९ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०० ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०१ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०२ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०३ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०४ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०५ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०६ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०७ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०८ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४०९ ॥
 किं पश्चात्पतितोऽस्येहि शीघ्रं याति सुराधिपः । मा कुश्य घर्षणेनाद्य संमर्दः खलु पर्वणि ॥ ४१० ॥

सौधर्मकदृष्टदेवानां देवैर्द्रमपसर्पताम् । एवमौत्सुक्यजन्माश्चन्मिथः कोलाहलो महान् ॥
 पञ्चजिः कुलकम् ।
 महाध्वजपटं रेजे तद्धिमानं नञ्जलात् । अञ्जोधिमध्येशिखराद्यानपात्रमिवोत्तरत् ॥ ३९९ ॥
 नद्धत्रचक्रमध्येन मध्येऽमुमिव द्विपः । मती(नती) कुर्वदिव दिवं मेघसंरुलपंकिलात् ॥ ४०० ॥
 द्वीपाञ्जोधीनसंख्यातान् वेगेनोद्ध्वय वायुवत् । अधिनंदीश्वरघ्नीपं तद्विमानं समापतत् ॥ ४०१ ॥ युग्मं ॥
 तत्र दक्षिणपूर्वस्मिन् गत्वा रतिकराचले । संविद्धेप विमानं तदिन्द्रो ग्रंथं सुधीरिव ॥ ४०२ ॥
 समुद्धं समुद्धं ततोऽर्वाग् द्वीपसागरान् । ततोऽपि संद्विपंस्तच्च विमानं क्रमयोगतः ॥ ४०३ ॥ युग्मं ॥
 जंबूद्वीपात्रिधे द्वीपे चरताऽऽ तु दक्षिणे । आदितीर्थकृतो जन्मजवनं प्राप वासवः ॥ ४०४ ॥ युग्मं ॥
 अथ तेन विमानेन स्वामिनः सूतिकागृहम् । स प्रदक्षिणयामास सुमेरुमिव त्रास्करः ॥ ४०५ ॥
 उदकप्राच्यां तु ककुत्ति स पूर्वककुत्तः प्रशुः । अस्थापयत्तद्धिमानं निधानं धामकोणवत् ॥ ४०६ ॥
 ततो विमानादुत्तीर्थं मानादिव महासुनिः । प्रसन्नमानसः शक्रो जगाम स्वामिसन्निधौ ॥ ४०७ ॥
 प्रशुमालोकमात्रेऽपि प्राणनामामराग्रणीः । उपायनं हि प्रश्रमं प्राणमः स्वामिदर्शने ॥ ४०८ ॥
 ततः प्रदक्षिणीकृत्य जगवंतं समातरम् । प्राणनाम पुनः शक्रो जक्तौ न पुनरुक्ता ॥ ४०९ ॥
 मूर्ध्नि बभ्रजंजलिर्मूर्ध्नाञ्चिषिक्तस्त्रिदिवौकसाम् । जक्तिमान् स्वामिनीमेवं मरुदेवासुवाच सः ॥ ४१० ॥

कुक्षौ रत्नधरे देवि जगद्दीपप्रदायिके । नमस्तुभ्यं जगन्मातस्त्वं धन्या पुण्यवत्यसि ॥ ४११ ॥
 त्वमेवामोघजन्मासि त्वमेवोत्तमलक्षणा । पुत्रिणीषु त्वमेवासि पवित्रा सुवनत्रये ॥ ४१२ ॥
 धर्मोद्धारणधौर्येऽश्छन्नमोक्षाध्वदर्शकः । प्रथमस्तीर्थनाथोऽयं ऋगवान् सुपुत्रे यया ॥ ४१३ ॥
 अहं सौधर्मदेवेंद्रो देवि त्वत्तनुजन्मनः । अर्हतो जन्ममहिमोत्सवं कर्तुमिहागमम् ॥ ४१४ ॥
 ऋवत्या नैव भ्रेतव्यमित्युदीर्ष्य दिवस्पतिः । अपस्वापनिकां देव्यां मरुदेव्यां विनिर्ममे ॥ ४१५ ॥
 नाञ्जिसूनोः प्रतिबुद्धं विदधे मघवा ततः । देव्याः श्रीमरुदेवायाः पार्श्वे तं च न्यवेशयत् ॥ ४१६ ॥
 स चक्रे पंचधात्मानं पंचशक्रास्ततोऽञ्चवन् । तस्यार्हा स्वामिनो ऋत्तिकैकांगैः कर्तुमीश्वरते ॥ ४१७ ॥
 एकः संक्रंदनस्तत्र पुरोभूय प्रणम्य च । ऋगवन्ननुजानीहीत्युदित्वा प्रेश्रयाश्रितः ॥ ४१८ ॥
 गोशीर्षचंदनाक्तान्यां पाणिच्यां सुवनेश्वरम् । मूर्त्तिस्थमिव कट्याणं कट्याणीञ्चक्तिराददे ॥ ४१९ ॥
 जगत्तापापनोदैकातपत्रस्य जगत्पतेः । आतपत्रं दधौ मूर्ध्न्येकः शक्रस्तु पृष्ठगः ॥ ४२० ॥
 स्वामिनः पार्श्वयोरन्यौ बाहुदंडाविव स्थितौ । बिभ्रं चक्रतुश्चारुचामरौ चामरेश्वरौ ॥ ४२१ ॥
 दंभोद्विदंडं बिभ्राणो वह्गान् द्वास्थाभ्राणीशिव । अग्नेसरः शुनौसीरो बभ्रूवान्यो जगत्पतेः ॥ ४२२ ॥
 वृताः सुरैर्जयज्येथेकरावीकृतांवैरः । उत्पेतुं बरेणेषा अंबरामलचेतसः ॥ ४२३ ॥
 उत्कंठितानां देवानां निपेतुर्गवत्तनौ । सुधासरस्यां तृषिताध्वगानामिव दृष्टयः ॥ ४२४ ॥
 प्रजोस्तदद्भुतं रूपं ऋष्टुं पृष्ठा दिवौकसः । पृष्ठवर्त्तीनि नेत्राणि कामयामासुरात्मनः ॥ ४२५ ॥

अतृष्णाः स्वामिनं ऋष्टुममराः पारिपार्श्वकाः । नाशकन्नन्यतो नेतुं नयने स्तंभ्रिते इव ॥ ४२६ ॥
 अत्रुगास्तु सुरा ऋष्टुं प्रचुमग्रे यियासवः । पर्यस्यंतो न हि निजं मित्रस्वाम्याद्यजीगणन् ॥ ४२७ ॥
 हृदयांतरिवाहृतं हृदयघारि धारयन् । दिवौकसामधिपतिः प्राप मेरुमहीधरम् ॥ ४२८ ॥
 तत्रांतः पांशुकवनं चूलिकां दक्षिणेन तु । अतिपांडुकम्बलायां शिवायाममलत्विति ॥ ४२९ ॥
 सिंहासनेऽहत्स्नात्राहं निजांकस्थापितप्रचुः । सहर्षं न्यषदत्पूर्वाञ्जिमुखः पूर्वदिकपतिः ॥ ४३० ॥ युग्मं ॥
 अत्रांतरे महाघोषाघंटानादप्रबोधितैः । अष्टाविंशतिविमानलक्षवास्यमरैर्वृतः ॥ ४३१ ॥
 ऐशानकद्वपाधिपतिः शूलचूडृषवाहनः । पुष्पकाञ्चियोग्यकृते विमाने पुष्पके स्थितः ॥ ४३२ ॥
 दक्षिणैशानकद्वपमुत्तीर्णैस्त्रियगध्वना । अधिनंदीश्वरमुदक्पूर्वे रतिकराचले ॥ ४३३ ॥
 विमानमुपसंहृत्य सौधमैत्र इव हुतम् । आगात्सुमेरुशिरसि चत्तया जगद्वदंतिकम् ॥ ४३४ ॥
 चतुर्भिः कलापकम् ॥

विमानघादशदक्षीवासिञ्चिस्त्रिदशैर्वृतः । सनत्सुमारः सुमनोविमानस्थः स चाययौ ॥ ४३५ ॥
 विमानलक्षाष्टकजैर्महेशोऽप्यन्वितः सुरैः । श्रीवत्सेन विमानेन मनसैवाययौ हुतम् ॥ ४३६ ॥
 चतुर्विमानलक्षैर्वृतो ब्रह्माऽपि नाकिञ्चिः । नंद्यावर्तविमानेन स्वामिनोऽप्यणुमाययौ ॥ ४३७ ॥
 आगाद्विमानपंचाशत्सहस्रीवासिञ्चिः सुरैः । कामगवविमानेन दांतकोऽपि जिनांतिकम् ॥ ४३८ ॥
 चत्वारिंशत्सहस्राणां विमानानां सुरैर्वृतः । प्रीतिंगमविमानेन शुक्रोऽगान्मेरुमूर्द्धनि ॥ ४३९ ॥

सहस्रारः सह सुरैः षड्भिमानसहस्रैः । मनोरमविमानेनाथयावुपजिनेश्वरम् ॥ ४४० ॥
 विमलेन विमानेनानतप्राणतवासवः । चतुर्विमानशतैः सुरैः सह समाययौ ॥ ४४१ ॥
 आरणाच्युतराजोऽपि विमानत्रिशतैः सुरैः । तत्रागात्सर्वतोच्चविमानेनातिरंहसा ॥ ४४२ ॥
 रत्नप्रचाया मेदिन्या बाह्व्यातंनिवासिनाम् । जवनव्यंतरेज्राणमासनान्यचखंडंस्तदा ॥ ४४३ ॥
 पुर्यां चामरचंचायां सुधर्मायां च पर्षदि । सिंहासने च चमरे निषण्णश्चमरासुरः ॥ ४४४ ॥
 जिनजन्मावधेर्ज्ञात्वा लोकाश्चैव हुमेण च । पत्थनीकाधिपेनौघस्वरां घंटासवादयत् ॥ ४४५ ॥ शुभ्रं ॥
 चतुःषष्ट्या सहस्रैः स सामानिकदिवौकसाम् । त्रयस्त्रिंशत्रायस्त्रिंशैश्चतुर्भिलोकपालकैः ॥ ४४६ ॥
 पंचत्रिंशत्त्रयदेवीभिः पर्षद्भिस्त्रिंशत्तथा । सप्तत्रिंशत्त्रयमहानीकैस्तदधीशैश्च सप्तत्रिः ॥ ४४७ ॥
 प्रतिदिशं चतुःषष्ट्या सहस्रैरात्सरक्षिणाम् । वृत्तो परैरप्यसुरः कुमारैः परमर्द्धिभिः ॥ ४४८ ॥
 पंचयोजनशत्युच्चं महाध्वजविचूषितम् । पंचाशतं सहस्राणि योजनानि तु विस्तृतम् ॥ ४४९ ॥
 विमानमात्रि योग्येन सद्यो देवेन निर्मितम् । अधिरुह्याचलत्स्वामिजन्मोत्सवविधित्सया ॥ ४५० ॥

पंचत्रिः कुलकं ॥

संक्षिप्य शक्रवन्मार्गे विमानं चमरासुरः । जगाम मेरुशिखरं स्वाम्यागमपवित्रितम् ॥ ४५१ ॥
 बलिश्च बलिचंचाया नगर्या असुरेश्वरः । घंटां घोषयता तारं प्राग्महौघस्वरान्निधाम् ॥ ४५२ ॥
 महाहुमेण सेनान्याहूतैः सामानिकैः सुरैः । षष्ट्या सहस्रैस्तेन्योऽगरद्वकैश्च चतुर्गुणैः ॥ ४५३ ॥

१ तदाख्येन पत्थनीकाधिपेन ।

ज्यायस्त्रिंशत्तिस्रश्चापि वृत्तश्चमरवत्सुरैः । जगामामंदमानंदमंदिरं मंदराचलम् ॥ ४५४ ॥
त्रिचित्रिविशेषकम् ॥

नागेंद्रो धरणो मेघस्वराघंटाप्रताडनात् । पत्तिसेनाधिपतिना ऋजसेनेन बोधितैः ॥ ४५५ ॥
षट्सामान्यकसहरुयात्मरदैस्तच्चतुर्गुणैः । षड्भ्रिश्च षड्देवीचिर्द्वृतोऽन्यैरपि पन्नगैः ॥ ४५६ ॥
योजनानां सहस्राणि पंचविंशानि विस्तृतम् । सार्धद्वियोजनशतीतुंगैश्चध्वजश्रुषितम् ॥ ४५७ ॥
विमानरत्नमारुह्य जगवद्दर्शनोत्सुकः । मंदराचलमूर्धानमाससाद द्वाणादपि ॥ ४५८ ॥

चतुर्भिः कदापकं ॥

श्रूतानंदोऽपि नागेंद्रो घंटां मेघस्वरां घृता । पत्त्यनीकेशदक्षेणाहृतैः सामानिकादिभिः ॥ ४५९ ॥
वृत्तो विमानमारुह्यात्रियोगिकसुरोद्भवम् । जगाम त्रिजगन्नाथसनाथं मंदराचलम् ॥ ४६० ॥ युग्मं ॥
इंद्रो विद्युत्कुमाराणां हरिर्हरिसहस्तथा । सुपर्णानां वेणुदेवो वेणुदारी च वासवौ ॥ ४६१ ॥
इंद्रावन्निकुमाराणामग्निशिखाग्निमाणवौ । समीरणकुमाराणां वेदंवाख्यग्रजंजनौ ॥ ४६२ ॥
स्तनितानां सुघोषश्च महाघोषश्च नायकौ । तथोदधिक्कुमाराणां जलकांतजलप्रज्ञौ ॥ ४६३ ॥
पूर्णेऽवशिष्टश्च धीपकुमाराणां पुरंदरौ । तथैव दिक्कुमाराणाममितामितवाहनौ ॥ ४६४ ॥
व्यंतरेषु कालमहाकालौ पिशाचवासवौ । स्वरूपः प्रतिरूपश्च तथा भूतपुरंदरौ ॥ ४६५ ॥
यद्दराज्ञौ पूर्णैर्जज्ञौ माणिक्यश्च नामतः । इंद्रौ ज्रीममहात्रीमौ नामानौ रक्षसां पुनः ॥ ४६६ ॥
किंनरः किंपुरुषश्च किंनराणामधीश्वरौ । तथा सत्पुरुषमहापुरुषौ किंपुरुषपौ ॥ ४६७ ॥

अतिकायमहाकायौ महोरगपुरंदरौ । गीतरतिगीतयशा गंधर्वाणां तु वासवौ ॥ ४६८ ॥
तथैवाप्रहृषिपंचप्रहृष्टयादीनां पोरुश । व्यंतराष्ट्रनिकायानां वज्रिणः समुपाययुः ॥ ४६९ ॥

नवभिः कुलकं ॥

तत्राप्रहृष्टीनामिंद्रौ सन्निहितः समानकः । धाता विधाता च पंचप्रहृष्टीनां त्वधीश्वरौ ॥ ४७० ॥

ऋषिवादितकानां च ऋषिश्च ऋषिपालकः । तश्चा जूतवादितानामीश्वरो हि महेश्वरः ॥ ४७१ ॥

क्रंदितानां पुनरिंद्रौ सुवत्सकविशालकौ । महाक्रंदितकानां तु हासहासरती हरी ॥ ४७२ ॥

कुष्मांभानां पुनः श्वेतमहाश्वेतपुरंदरौ । पवकपवकपती पावकानां तु वासवौ ॥ ४७३ ॥

ज्योतिष्कानामसंख्यातौ चंद्रादित्याबुपेयतुः । इतींद्राणां चतुःषष्टिराययौ मेरुमूर्धनि ॥ ४७४ ॥

आदिद्दच्युतेंद्रोऽथ त्रिदशानात्रियोगिकान् । जिनजन्मात्रिपेकोपकरणान्यानयंतु ते ॥ ४७५ ॥

अथ किंचिदपक्रम्योत्तरपूर्वदिशि ह्यणत् । ते वैक्रियसमुद्घातेनाकृष्योत्तमपुजलान् ॥ ४७६ ॥

सौवर्णान् राजतान् रत्नमयान् कांचनराजतान् । स्वर्णरत्नमयान् स्वर्णरूप्यरत्नमयानपि ॥ ४७७ ॥

रौप्यरत्नमयान् चौमान् कलशान् योजनोन्नतान् । रम्यान् प्रत्येकमष्टाग्रसहस्रं ते विचक्रिरे ॥ ४७८ ॥

त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

ऋंगारान् दर्पणान् रत्नकरंभान् सुप्रतिष्ठकान् । स्थालानि पात्रिकाश्चापि पुष्पचंगेरिका अपि ॥ ४७९ ॥

प्रत्येकं कुंचसंख्यातांस्तत्स्वर्णादिवस्तुजान् । तत्कालं ढौकयामासुरे त्रे निष्पादितानिव ॥ ४८० ॥

संदानितकम् ।

कलशांस्तानुपादाय ते देवा आग्नियोगिकाः । ह्रीरोद्घावाददिरे वारि वारिधरा इव ॥ ४८१ ॥
 तत्रागृह्णन् पुंडरीकोत्पलकोकनदानि ते । तदञ्जसामञ्जिज्ञानमिव दर्शयितुं हरेः ॥ ४८२ ॥
 उदधौ पुष्करार्धेऽपि जगृहुः पुष्कराणि ते । निपान इव पानीयहारिकाः कुम्भपाणयः ॥ ४८३ ॥
 भरतैरावतादीनां तीर्थेषु मागधादिषु । तेऽजोमृत्क्षां च जगृहुः कर्तुं कुञ्जानिवाधिकान् ॥ ४८४ ॥
 गंगादिकानां च महानदीनामुदकानि ते । समुपाददिरे स्वैरं शौक्लिका इव वार्षिकाम् ॥ ४८५ ॥
 ते ह्युज्ज्वलित्वत्प्रेत्यागृह्णन् न्यासीकृतानिव । सिद्धार्थपुष्पप्रवरगंधान् सर्वौषधीरपि ॥ ४८६ ॥
 तत्र पद्माञ्जिधहृदादंजास्यंजोरुहाणि च । विमलानि सुगंधीनि जगृहुः पावनानि ते ॥ ४८७ ॥
 तेन्यवर्षधरेज्यस्तु पद्माद्याददिरे तथा । प्रस्पर्धिन इवान्योन्यमेकस्मिन् कर्मणीरिताः ॥ ४८८ ॥
 अगृह्णन्खिलक्षेत्रे वैताढ्यविजयेष्वपि । अंशौञ्जोजादिकं तत्रातृप्ताः स्वामिप्रसादवत् ॥ ४८९ ॥
 वह्नारकगिरिज्योऽपि ते पवित्रं सुगंधि च । तत्तदाददिरे वस्तु तदर्थमिव संचितम् ॥ ४९० ॥
 देवोत्तरकुरुज्योऽपि पूरयामासुरंजसा । स्वमिव श्रेयसा तेऽथ कलशानलसैतराः ॥ ४९१ ॥
 नक्षत्रशाले नंदने च सौमनसेऽथ पांशुके । जगृहुः सर्वं तु वरगोशीर्षचंदनादि ते ॥ ४९२ ॥
 गंधकारा इवैकत्र गंधघ्न्यं जलानि च । मेलयित्वा समाजगुर्मंहु ते मेरुमूर्धनि ॥ ४९३ ॥
 सामानिकानां दशत्रिः सहस्रैस्तच्चतुर्गुणैः । आत्परद्वैस्त्रायस्त्रिंशन्मितैस्तथा ॥ ४९४ ॥

१ कोकनद कमलविशेषः । २ निपाने जलाशये । ३ पानीयहारिका जलआहिण्य । ४ शौक्लिकाः पण्यकैतारः । ५ जलकमला-
 देक । ६ आलस्यरहिताः ।

तिसृत्रिः परिषद्भिश्च चतुर्भिर्लोकपालकैः । सप्तत्रिंशश्च महानीकैरनीकैश्च सप्तत्रिः ॥ ४९५ ॥
 आरणाच्युतकटपेंद्रः सर्वतः परिवारितः । ऋग्वंशं स्तपयितुं ततः शुचिरुपास्थितः ॥ ४९६ ॥
 त्रिंशद्विंशोपकम् ।

ततः कृतोत्तरासंगो निःसंगत्रकिरच्युतः । उन्निद्रपारिजातादिपुष्पांजलिमुपाददे ॥ ४९७ ॥
 अस्तोकधूपधूमेन धूपयित्वा सुगंधिना । सुमोच त्रिजगद्गर्तुः पुरस्तं कुसुमांजलिम् ॥ ४९८ ॥
 देवैरानिन्धरे गंधांज्रकुंजाः स्रग्भिरचिंताः । समयमाना इव स्वामिसान्निध्योद्भूतया मुदा ॥ ४९९ ॥
 चकासामासुरास्यथैस्तैः पद्मैर्मुखरादिभिः । अधीयाना इव स्वामिसत्त्वात्रमंगलमादिमम् ॥ ५०० ॥
 अलक्ष्यं च ते कुंजाः स्वामिस्रपनहेतवे । पातालतः समायाताः पातालकलशा इव ॥ ५०१ ॥
 अच्युतेषु उपादत्त समं सामानिकादिभिः । कुंजान् सहस्रमष्टात्रं फलानीत्र स्वसंपदः ॥ ५०२ ॥
 ते तेषां रेजुरुत्किंस्रजदंशप्रवर्तिनः । उदस्तोन्नालनलिनकोशदक्ष्मीविडंबिनः ॥ ५०३ ॥
 अच्युतैः स्तपयितुमथारेभे जगत्पतिम् । आत्मीयमिव मूर्च्छानं कलशं नमयन्मनाक् ॥ ५०४ ॥
 अथोच्चैर्नादयामासुर्नाकिनः केचिदानकान् । गुहाप्रतिरवैरुच्चैर्वाचालितमुराचलान् ॥ ५०५ ॥
 कुंडुर्जीसाडयामासुरपरे ऋक्तितपराः । मंथायस्तमहांज्रोधिध्वानश्रीत्स्करध्वनीन् ॥ ५०६ ॥
 उत्तालाः कांस्यतालानि केचिदास्फालयन्मिथः । पर्याकुलध्वनिश्रोतःकह्लोलाननिदा इव ॥ ५०७ ॥
 अवादन्यन् केऽपि तारं जेरीरुन्मुखशालिनीः । ऊर्ध्वलोके जिनेन्द्राङ्गं सर्वतस्तन्वतीरिव ॥ ५०८ ॥

१ आनकान् वाचविशेषान् । २ मन्थेन मथनदण्डेन आयस्तो विक्रितो यो महाम्भोधिस्य ध्यान. शब्दस्तस्य श्रियस्तस्करो धनिर्येषा तान् ।

अपूर्यन्महानादबहुलाः । केऽपि काह्लाः । नाह्ला इव गोशृंगाएथञ्जिशृंगस्थिताः सुराः ॥ ५०ए ॥
 द्रष्टशिव्यानिवोद्धोपहेतवे मुरजान्मुहुः । पाणिञ्जिस्ताम्यामासुः केचन त्रिदिवौकसः ॥ ५१० ॥
 असंख्यातागताकैकुमंडलश्रीविडंबिनीः । स्वर्णरौप्यमयीर्देवा ऊह्वरीः केयवादयन् ॥ ५११ ॥
 गंडैः पीथूपगंडूपगर्त्रैरिव समुन्नतैः । तारमापूरयामासुः शंखान् केऽपि दिवौकसः ॥ ५१२ ॥
 इत्थं विचित्रातोषेषु वाद्यमानेषु नाकिञ्चिः । अत्रादकमिवातोद्यं द्यौरासीत्प्रतिशब्दितैः ॥ ५१३ ॥
 जय नंद जगन्नाथ सिद्धिगामिन् कृपाणैव । धर्मप्रवर्त्तकेत्यादि चारणश्रमणा जगुः ॥ ५१४ ॥
 विचित्रैर्धुर्वकैः श्लोकैरुत्साहैः स्कंधकैरपि । गलितैर्वस्तुवदनैर्गद्यैरपि मनोहरैः ॥ ५१५ ॥
 स्तुतिं पठित्वा मधुरां कुंचान् चवनचर्त्तरि । शनैः प्रलोठयामासाच्युतैः स्वामैरः समम् ५१६ युग्मं ॥
 तैऽचःकुंचाः शुशुचिरे लुठंतः स्वामिर्मूर्धनि । सुमेरुशैलशिखरे वर्षत इव वारिदाः ॥ ५१७ ॥
 अमरैर्नोभ्यमानास्ते मूर्धन्युभयतः प्रजोः । सद्यः संघटयामासुर्माणिक्योत्तंसविभ्रमम् ॥ ५१८ ॥
 कुंचेच्यो योजनास्येच्यस्ताः पतंत्यश्चकाशिरै । वारिधारा गिरिदरीमुखेच्य इव निर्जराः ॥ ५१९ ॥
 उल्लंलयो मौलिदेशाच्चिष्वङ्गीच्यो जलहृटाः । स्वामिनो धर्मकंदस्य प्ररोहा इव रेजिरे ॥ ५२० ॥
 परिवेषेण विस्तीर्णं मूर्ध्नि श्येतातपत्रवत् । ललाटपट्टे प्रसरच्चांदनीव ललाटिका ॥ ५२१ ॥
 कर्णयोः प्रासविश्रांतनयनोपात्तकांतिवत् । कपोलपादयोः कर्पूरपत्रवल्लीवितानवत् ॥ ५२२ ॥

१ नाह्ला गोपाः । २ अघादक वादकजनरहित । ३ अस्मिन् श्लोके द्युगकादिशब्दैस्तत्तदाख्या गद्यपद्यप्रकारा ज्ञेयाः ।

मनोज्ञयोरधरयोः स्मितद्युतिकलापवत् । कंठकंदलदेशोत्तूहाममौक्तिकदामवत् ॥ ५२३ ॥
 स्कंधदेशोपरिष्टाच्च गोशीर्षस्थार्सकोपमम् । बाहुहृत्पृष्ठजागेषु विशाल इव चोलकः ॥ ५२४ ॥
 कटिजान्वंतराले चोत्तरीयमिव विस्तृतम् । पतन्नगवति त्रेजे ह्रीरोदाद्युदकं तदा ॥ ५२५ ॥

पञ्चत्रिः कुलकम् ।

स्वामिस्नात्रजलं तत्र ऋमावपतदेव हि । श्रद्धया जगृहे कैश्चिन्मेघाञ्जश्चातकैरिव ॥ ५२६ ॥
 क्व नाम प्राप्स्यतेऽस्मान्निर्भूयोऽद इति मूर्धनि । तत्पथः केचिदमरा न्यधुर्मरुतरा इव ॥ ५२७ ॥
 पथसा सिपिचे तेन साञ्चिलापैश्च कैश्चन । न्यूयो न्यूयो वपुर्देवैर्ग्रीष्मात्तैरिव कुंजैः ॥ ५२८ ॥
 रथेण प्रसरन्मेरुगिरिप्रस्थेषु तत्पथः । अकटपयन्निर्जेरिणीसहस्राणि समंततः ॥ ५२९ ॥
 तत्पांडके सौमनसे नंदने चप्रशालिने । उद्याने प्रसृतातुल्यकुड्यालीलामशिश्रियत् ॥ ५३० ॥
 हरेः स्रपयतः कुंजा ऋवन्तोऽधोमुखा वज्रुः । स्नात्रस्तोकीचघघारिसंपदा लज्जिता इव ॥ ५३१ ॥
 तानेव विजरांचकुः कुंजान् कुंजांतरांबुजिः । आञ्जियोगिकगीर्वाणाः कुर्वाणाः स्वामिशासनम् ॥ ५३२ ॥
 वृंदारकाणां हस्तेषु हस्तेषु संचरिष्णवः । वज्राजिरे ते कलशाः श्रीमतां बालका इव ॥ ५३३ ॥
 ढौक्यमानाञ्जितो नाञ्जिसूनुं कलशधोरैणी । आरोप्यमाणस्वर्णाब्जमालाढीलायितं दधौ ॥ ५३४ ॥
 पुनः प्रालोठयन्कुंजानमराः स्वामिमूर्धनि । पथःशब्दायितमुखानर्हस्तुतिपरानिव ॥ ५३५ ॥
 स्वामिस्नात्रे हरे रिक्तरिक्तान् कुंजानपूरयत् । अमराश्चक्रिणो यद्वा निधानकलशानिव ॥ ५३६ ॥

१ स्थासकस्तिलकः । २ निर्झरिणी नदी । ३ धोरणी पत्तिका ।

रिक्तशक्ता चृतचृता रेजिरे संचरिण्यवः । ऋयो ऋयः कलशास्तेऽरघघटिका इव ॥ १३७ ॥
 एवमच्युतनाथेन यथेष्टं कुञ्जकोटिञ्चिः । स्वामिनो विदधे स्नात्रं चित्रमात्मा पवित्रितः ॥ १३८ ॥
 दिव्यया गंधकापाय्यारणाच्युतविशुर्विजोः । अंगमुन्मार्जयामास स्वयं मार्लितमान्यथ ॥ १३९ ॥
 सा रेजे गंधकापायी स्पृशंती स्वामिनो वपुः । प्रातः संध्यात्रलेखेव मंडलं चंफुरोचिपः ॥ १४० ॥
 सुवर्णसारसर्वस्वं सुवर्णाङ्घ्रिर्वैकतः । आहृतं शुशुभ्रे ताहगुन्मृष्टं जगवद्वपुः ॥ १४१ ॥
 अथात्रियोग्या गोशीर्षचंदनद्रव्यकर्दमम् । पात्रिकात्रिविचित्रात्रिरच्युतायोपनिन्दिरे ॥ १४२ ॥
 विक्षेपधितुमारंजे प्रशुं तेन पुरंदरः । सुमेरुशैलकटकं ज्योत्स्नयेव निशाकरः ॥ १४३ ॥
 अञ्चितः स्वामिनं केचिदुत्तरासंगधारिणः । उद्दामधूपदहनपाणयोऽस्थुराश्चामराः ॥ १४४ ॥
 केऽपि तत्राक्षिपन् धूपं स्निग्धया धूमलेखया । मेरौ नीलमयीं चूलां रचयंत इवापराम् ॥ १४५ ॥
 केऽपि श्वेतातपत्राणि धारयामासुरुच्चकैः । कुमुददिव कुर्वाणा अंतरिहं महासरः ॥ १४६ ॥
 केचिदांदोलयामासुश्चामराण्यमरोत्तमाः । आह्वयंत इवात्मीयान् स्वामिदर्शनहेतवे ॥ १४७ ॥
 केचिद्वृक्षपरिकरा वित्राणाः स्वस्वमायुधम् । परितः स्वामिनं तस्थुरात्मरक्षा इवामराः ॥ १४८ ॥
 सुराः केचिन्मणिस्वर्णतालवृंतान्यचीचलन् । उद्यद्विद्वुह्वतालीलां दर्शयंतो नञस्तले ॥ १४९ ॥
 विचित्रदिव्यसुमनोवृष्टिं त्रिदिववासिनः । हर्षोत्कर्षजुयोऽकार्षू रंगाचार्या इवाऽपरे ॥ १५० ॥
 नितान्तसुरजिगंधद्रव्यक्षोदं चतुर्दिशम् । अवर्षन्नपरे चूर्णमुच्चाटनमिवाहंसाम् ॥ १५१ ॥

? रक्षाचार्या. सूत्रधारापरपथार्या नाड्याचार्याः । २ अहसा पापानाम् ।

स्वामिनाधिष्ठितस्याग्नेर्भरोऽङ्घ्रिमिवाधिकम् । चिकीर्षवः केऽपि सुराः स्वर्णवृष्टिं वितेनिरे ॥ ५५१ ॥
 स्वामिपादप्रणामावतरत्ताराविडंबिनीम् । केचिदुच्चैरलवृष्टिं त्रिविष्टपसदो व्यधुः ॥ ५५३ ॥
 गंधर्वानीकमधरीकुर्वतो मधुरस्वरैः । ग्रामरागैर्नवनवैः केचन स्वामिनं जगुः ॥ ५५४ ॥
 ततोऽन्यथावनद्भानि घनानि सुषिराणि च । वादयामासुरातोद्यान्यन्ये ऋक्तिर्ह्यनेकधा ॥ ५५५ ॥
 निनर्त्तयिषव इव स्वर्णशैलशिरांस्यपि । पादपातैः कंपयंतो ननृतुः केऽपि नाकिनः ॥ ५५६ ॥
 नाट्यं प्रवर्त्तयामासुर्विचित्राग्निनयोज्ज्वलम् । त्रिदशाः सह जायात्रिर्जायाजीवा इवापरे ॥ ५५७ ॥
 गरुत्मंत इवोत्पेतुरमराः केचिदंबरे । निपेतुः क्रीडया केचित्ताम्रचूफा इवावनौ ॥ ५५८ ॥
 ववदगुर्वदगु केप्यंककारा इव दिवौकसः । केऽपि सिंहा इवानंदात्सिंहनादं वितेनिरे ॥ ५५९ ॥
 लच्चकैश्चक्रिरे केचिक्कुंजरा इव वृंहितम् । सहर्षां हेपितं केचित्तेनिरे तुरगा इव ॥ ५६० ॥
 स्यंदना इव केचिच्च व्यधुर्घणघणारवम् । विदूषका इवान्येषां चक्रुः शब्दचतुष्टयीम् ॥ ५६१ ॥
 कूर्दमानाः केऽपि मेरुशिखराख्यंघ्रिदरैः । अकंपयन् नृशं शाखिशाखाः शाखामृगा इव ॥ ५६२ ॥
 लभ्रतं ताडयामासुश्चपेटाग्निर्महीतलम् । राणप्रतिज्ञाकरणोद्यता वीरा इवापरे ॥ ५६३ ॥
 कोलाहलं विदधिरे केचिज्जितपणा इव । स्कंधातोद्यवडुफुडौ गह्वौ केचिदवादयन् ॥ ५६४ ॥
 विकृतीचूय विटवत्केऽपि लोकानहासयन् । केप्यग्रे पार्श्वयोः पश्चाद्वदगुः कंडुका इव ॥ ५६५ ॥
 केचिच्च मंरुलीचूय रासावलयगायिनः । चरुर्नृत्यं मनोहारि हृष्टीसकमिव स्त्रियः ॥ ५६६ ॥

? सुषिराणि सच्छिद्रवाद्यानि । २ जायाजीवाः वेद्यानुजीविनः । ३ ताम्रचूडाः कुफुटाः ।

केऽप्यज्वलन् ज्वलनवदतपन् केऽपि सूर्यवत् । जगजुर्मैघवत्केऽपि केऽपि विद्युददद्युतन् ॥ ५६७ ॥
 केचिदोदनसंपूर्णाः ऋत्रा इव विचक्रिरे । तादृग् स्वाम्यासिजानंदः शक्यते केन गोपितुम् ॥ ५६८ ॥
 बहुप्रकारमानंदविकारं धारयत्स्वपि । देवेष्वच्युतदेवेष्वश्रुके ऋतुविलेपनम् ॥ ५६९ ॥
 पारिजातादिभिः पुष्पैर्विकसन्निः स्वचक्रिवत् । ततोऽच्युतपतिः पूजां चक्रे जिनपतेः स्वयम् ॥ ५७० ॥
 अपसृत्य ततः किंचित्स्वामिनं चक्रिस्वामिनं । प्रणनाम ववंदे च सोतेवासीव वासवः ॥ ५७१ ॥
 एवं द्वाषष्टिरन्येऽपि शक्राश्चक्रुर्जगत्पतेः । स्नानांगरागौ पूजां चानुज्येष्ठं सोदरा इव ॥ ५७२ ॥
 विकृत्य पंचधात्मानमथ सौधर्मराजवत् । उत्संगे त्रिजगन्नाथं जगद्देशानवासवः ॥ ५७३ ॥
 तत्रैकोऽधाद्विजोर्भूमिं तत्रं कर्पूरपांडुरम् । मुक्तावचूटैः प्रेखन्निर्दिशां वास्यमिवादिशत् ॥ ५७४ ॥
 वीजयामासतुश्चान्यौ चामराच्यां जिनेश्वरम् । विद्धिर्भरणेनोच्चैर्दृष्ट्यद्भ्यामिव संमदात् ॥ ५७५ ॥
 शूलमुद्वासयन् पाणावपरः पुरतोऽजवत् । स्वामिनो दृष्टिपतैः स्वं पूतीकर्तुमना इव ॥ ५७६ ॥
 अथ सौधर्मकद्वेषो जगद्भ्रतुश्चतुर्दिशम् । चत्वारि स्फाटिकोत्तुंगवृषरूपाणि निर्ममे ॥ ५७७ ॥
 उत्तुंगशृंगरुचिरा वृषचास्ते चकाशिर । दिशां चतसृणां चांजकांताः क्रीमाचला इव ॥ ५७८ ॥
 तेषां स्फोटितपातालनालेच्य इव संतताः । शृंगेच्योऽदृश्य उत्सेतुर्वारिधारा नञस्तले ॥ ५७९ ॥
 मूले चिन्नास्त्रोयधाराधोरण्यस्ता निरंतराः । अंते मिवंत्यः खे चकुर्नदीसंगमवित्रमम् ॥ ५८० ॥
 सकौतुकं वीक्ष्यमाणाः सुरासुरवधूजैः । ताः पेतुर्जगतांपत्यावपांपत्याविवापगाः ॥ ५८१ ॥

शृंगेय्यो जलयंत्रेच्य इव निर्यङ्गिर्बुञ्जिः । शक्रेण स्रूपयांचक्रे जगवानादितीर्थकृत् ॥ १८२ ॥
 दूरमुल्लता तेन स्वामिस्रूपनवारिणा । आसन् ऋत्तया मनांसीव वासांस्याङ्गाणि नाकिनाम् ॥ १८३ ॥
 चतुरोऽपि महोद्गांस्तानुपसंहृतवानथ । प्राचीर्नवर्हिः सहस्रैज्जालमिव जालिकः ॥ १८४ ॥
 स्रूपयित्वातिविह्वदीदेवं देवप्रभुः प्रभोः । रत्नादर्शमिवामार्जदंगं देवांगवाससा ॥ १८५ ॥
 अथ रत्नमये पट्टे निर्मलैरूप्यतंडुलैः । अखंभैरालिखन् लेखाः स्वामिनोऽग्रेऽष्टमंगलीम् ॥ १८६ ॥
 निजेनेवानुरागेणांगरागेण गरीयसा । अंगं विलेपयामास वासवस्त्रिजगजुरोः ॥ १८७ ॥
 स्वामिनः स्मेरवक्रैकुमुदीत्रमकारिञ्जिः । विशदैर्दिव्यवासोञ्जिः पूजां व्यधित देवराट् ॥ १८८ ॥
 विश्वमूर्धन्यताचिह्नं मूर्धनि त्रिजगत्पतेः । वज्रमाणिक्यमुकुटं स्थापयामास वज्रचृत् ॥ १८९ ॥
 न्यधत्त मघवा ऋतुः कर्णयोः स्वर्णकुंभले । व्योम्नः पूर्वापरदिशोः सायं शशिरवी इव ॥ १९० ॥
 लङ्गम्या वित्रमदोलेव दिव्यमुक्तालता तता । न्यक्षेपि पुरुहूतेन स्वामिनः कंठकंदले ॥ १९१ ॥
 सौंडगदे न्यदधे बाहुदंडयोस्त्रिजगत्पतेः । सुवर्णवलये जज्ञकलत्रस्येव दंतयोः ॥ १९२ ॥
 वृत्तोरुमौक्तिकमणिकंफे मणिवंधयोः । स न्यधत्त प्रभोः शाखिशालांतस्तवक्रोपमे ॥ १९३ ॥
 स स्वर्णकटिसूत्रं च कटिदेशे न्यधाद्विभोः । वर्षधरनितंबस्थस्वर्णकूलविलासचृत् ॥ १९४ ॥
 माणिक्यपादकटके स न्यवीविशदीशितुः । अंघ्र्योर्दग्ने देवदैत्यतेजसी इव सर्वतः ॥ १९५ ॥
 अलंकाराय थानीञ्चो नृपणानि न्यवीविशत् । अलंकृतानि तान्येव प्रत्युतांगैर्जगजुरोः ॥ १९६ ॥

जन्निद्रपारिजातादिदामन्निः परमेश्वरम् । चक्रिवासितचेतस्कः पूजयामास वासवः ॥ ५९७ ॥
 कृतकृत्य इवाथापस्त्य किंचिपुरंदरः । पुरोच्य जगद्गुरुरारात्रिकमुपादे ॥ ५९८ ॥
 ज्वलद्दीपत्विषा तेन चकासामास कौशिकः । नास्वदौषधिचक्रेण शृंगोणैव महागिरिः ॥ ५९९ ॥
 श्रद्धानुचिः सुरवरैः प्रकीर्णकुसुमोत्करंम् । चतुर्दशारयामास तन्निस्त्रिदशपुंगवः ॥ ६०० ॥
 शक्रः शक्रस्तेनाथ वंदित्वा परमेश्वरम् । रोमांचितवपुर्भक्त्या स्तोतुमित्युपचक्रमे ॥ ६०१ ॥
 नमस्तुभ्यं जगन्नाथ त्रैलोक्यांचो जनास्कर । संसारमरुकदपद्मो विश्वोद्धारणबांधव ॥ ६०२ ॥
 वंदनीयो मुहूर्त्तोऽयं यत्र ते धर्मजन्मनः । अपुनर्जन्मनो जन्म दुःखद्विष्वजन्मिनाम् ॥ ६०३ ॥
 शुभजन्मान्निषेकांजः पूरैराग्लाविताऽधुना । अयत्नह्योद्वितमत्वा सत्या रत्नप्रज्ञा प्रज्ञो ॥ ६०४ ॥
 मनुष्याः खलु ते धन्या ये त्वां इक्ष्यंत्यहर्निशम् । यथासमयमेव त्वां इष्टारः कीदृशा वयम् ॥ ६०५ ॥
 नरतद्देत्रजंतूनां मोक्षमार्गोऽखिलः खिलः । त्वया नूतनपाथेन नाथ प्रकटयिष्यते ॥ ६०६ ॥
 सास्तु तावत्तव सुधासध्रीची धर्मदेशना । त्वदर्शनमपि श्रेयो विश्राण्यति जन्मिनाम् ॥ ६०७ ॥
 न कश्चिदुपमापात्रं जवतो जवतारक । ब्रूमस्त्वत्तुद्वयमेव त्वां यदि ते तर्हि का स्तुतिः ॥ ६०८ ॥
 नास्मि वक्तुमलं नाथ सद्भूतानपि ते गुणान् । स्वयंभूरमणांचोर्धेर्मातुमंज्ञांसि कः ह्यमः ॥ ६०९ ॥
 इति स्तुत्या जगन्नाथं प्रमोदामोदिमानसः । विचक्रे पंचधात्मानं पूर्ववत् पूर्वदिवपतिः ॥ ६१० ॥
 ईशानोत्संगतः शक्रः एकस्तत्राप्रमदरः । रहस्यमिव जग्राह हृदयेन जगत्पतिम् ॥ ६११ ॥

१ इन्द्र । २ खिलो रुद्रः । ३ विश्राणयति ददाति । ४ अप्रमदरः सावधानः ।

अपरे पूर्ववत् स्वानि स्वानि कर्माणि चक्रिरे । विनियुक्ता इव स्वामिसेवाविज्ञा विडौजसः ॥ ६१२ ॥
 वृतो निजामरैः सर्वैरंबरेणामराग्रणीः । जगाम धाम तद्देव्यालंकृतं मरुदेवया ॥ ६१३ ॥
 तीर्थकृत्प्रतिरूपं तद्रूपसंहृत्य वासवः । तथैव स्थापयामास स्वामिनं मातुरंतिके ॥ ६१४ ॥
 तामवस्वापनीं निज्रां पद्मिन्या इव ज्ञास्करः । स्वामिन्या मरुदेवाया व्यपनिन्त्ये दिवस्पतिः ॥ ६१५ ॥
 कूलिनीकूलदलितहंसमाद्याविद्यासभृत् । एकं डुकूलयुगलमुज्जीर्षे सोऽमुचत्प्रजोः ॥ ६१६ ॥
 तथैव स न्यधात् रत्नकुंजद्वयमीशितुः । बालत्वेऽपि समुद्धूतजामंडलविकल्पचूत् ॥ ६१७ ॥
 एवं श्रीदामगंडं च स्वर्णप्राकारनिर्मितम् । विचित्ररत्नहारार्धहाराढ्यं हेमज्ञास्करम् ॥ ६१८ ॥
 जपरि स्वामिनो हृष्टिविनोदाय पुरंदरः । विताने स्थापयामास नञसीव नञोमणिं ॥ ६१९ ॥
 संदानितकम् ।

अथ स श्रीदंमादिदत् प्रत्येकमपि संप्रति । हिरण्यस्वर्णरेलानां कोटीर्घात्रिंशतं हुतम् ॥ ६२० ॥
 नंदासनञ्जज्ञासनान्यथ घात्रिंशतं पृथक् । अन्यच्च वस्त्रनेपथ्यप्रभृत्यतिमनोहरम् ॥ ६२१ ॥
 सांसारिकसुखोत्पादि महार्धं वस्तु सर्वतः । स्वामिनो जवनेऽमुष्मिन्निधेह्यप इवांबुदः ॥ ६२२ ॥
 त्रिञ्चिविशेषकम् ।

कुबेरः कारयामास तत्सद्यो जुञ्जकामरैः । आज्ञा ह्याज्ञाप्रचंडानां वचसा सह सिद्ध्यति ॥ ६२३ ॥
 अथात्रियोगिकान् देवानादिदेशेति वासवः । उच्चैर्देवनिकायेषु चतुर्ष्वार्धुष्यतामिदम् ॥ ६२४ ॥

चर्मरंजोप्युत्तार दक्षिणाशाव्यवस्थिते । नित्योद्योताग्निधे रत्नित्योद्योतंऽजनाचले ॥ ६४० ॥
 अक्षया महत्या तत्रायमपि चैत्ये यथाविधि । शाश्वतीनां प्रतिमानां विदधेऽष्टाहिकोत्सवम् ॥ ६४१ ॥
 तद्वायंतर्दधिमुखाचलेष्वचलचेतसः । चक्रुर्जिनप्रतिमानां तद्विक्पाला महोत्सवम् ॥ ६४२ ॥
 अवातरद्दुर्लभोऽपि पश्चिमाशानिवासिनि । स्वयंप्रज्ञाग्निधेऽजोदप्रज्ञावैरंजनाचले ॥ ६४३ ॥
 शाश्वतीनामृपज्ञादिप्रतिमानामसावपि । उत्सवं विदधे तद्विद्विपहृष्टिपावनम् ॥ ६४४ ॥
 तरुष्करिकांतःस्थेषूच्चैर्दधिमुखाजिपु । चक्रुस्तस्यापि दिक्पालाः शाश्वतप्रतिमोत्सवम् ॥ ६४५ ॥
 इति नंदीश्वरे तत्र महिमानं विधाय ते । पथा यथागतैव स्वं स्वं स्थानं ययुः सुराः ॥ ६४६ ॥
 स्वामिनी मरुदेवापि संप्रबुद्धाथ नात्रये । नैशं स्वप्नमिवार्मत्यसंपातं तमचीकृशत् ॥ ६४७ ॥
 ऊरुप्रदेशे ऋषज्ञो लांढनं यज्जागर्पतेः । ऋषज्ञः प्रथमं यच्च स्वप्ने मात्रा निरीक्षितः ॥ ६४८ ॥
 तत्तस्य ऋषज्ञ इति नामोत्सवपुरस्सरम् । तौ मातापितरौ हृष्टौ विदधाते शुभ्रे दिने ॥ ६४९ ॥ शुभ्रं ॥
 तदा च युग्मजातायाः कन्याया अपि पावनम् । सुभंगलेति पितरौ यथार्थं नाम चक्रतुः ॥ ६५० ॥
 शक्रसंक्रमितां स्वामी निजांगुष्ठे सुधामपि । पिवति स्म यथाकालं कुट्याजलमिवांघ्रिपः ॥ ६५१ ॥
 अगवान् शुशुभे बालः पितुरुत्संगमास्थितः । अंके शिखरिणः सिंहकिशोर इव ज्ञासुरः ॥ ६५२ ॥
 शक्रादिष्टाश्च धान्यस्ताः पंचापि परमेश्वरम् । महामुनिं समितय इवामुंचन्न जातुचित् ॥ ६५३ ॥
 स्वामिनो जन्मनः किंचिदूने संवत्सरे सति । सौधर्मवासवो वंशस्थापनार्थमुपायथौ ॥ ६५४ ॥

नृत्येन रिक्तहस्तेन न कार्यं स्वामिदर्शनम् । इति बुद्धेव महतीमिच्छुयष्टिं स आददे ॥ ६११ ॥
 सेच्छुयष्टिः सुनासीरः शरत्काल इवांगवान् । नाच्युत्संगनिपणस्य जगाम स्वामिनोऽग्रतः ॥ ६१६ ॥
 ज्ञात्वा च शक्रसंकल्पमवधिज्ञानतो विभुः । तामिच्छुयष्टिमादातुं करीव करमक्षिपत् ॥ ६१७ ॥
 प्रणम्य शिरसा शक्रः स्वामिनो जाववित्ततः । अर्पयामास तामिच्छुवतिकामुपदामिव ॥ ६१८ ॥
 यदिच्छुराददे त्रैत्रैकाकुरित्याख्यया ततः । स्वामिवंशं प्रतिष्ठाप्य दिवस्पतिरगादिवम् ॥ ६१९ ॥
 देहो युगादिनाथस्य स्वेदामयमलोज्जितः । सुगंधिः सुंदराकारस्तपनीयारविंदवत् ॥ ६२० ॥
 गोहीरधाराधवले अविस्त्रे मांसशोणिते । आहारनीहारविधिलोचनानामगोचरः ॥ ६२१ ॥
 उत्फुल्लकुमुदामोदसोदरं श्वाससौरत्रम् । चत्वरोऽतिशयापाता बभ्रूवुर्जन्मना सह ॥ ६२२ ॥
 वज्ररूपचनाराचं दधत्संहननं प्रभुः । मंदं चचाल पादाभ्यां भ्रूमिंत्रंशत्रयादिव ॥ ६२३ ॥
 प्रभुर्बचापे बालोऽपि गंचीरमधुरध्वनिः । नृणां लोकोत्तराणां हि बाढ्यं वपुरपेक्षया ॥ ६२४ ॥
 संस्थानं स्वामिनस्तुह्यचतुरस्रमशोचत । श्रियां रिरंसमानानां क्रीमावेदीव कांचनी ॥ ६२५ ॥
 सवयोच्य संभ्रूयायतैः सुरकुमारकैः । अरंस्त वृषत्रः स्वामी तेषां चित्तानुवृत्तये ॥ ६२६ ॥
 धूलीधूसरसर्वांगो वित्राणो घर्घरस्रजम् । कलत्रौऽतर्मदावस्थ इव क्रीडन् बभौ विभुः ॥ ६२७ ॥
 जग्राह पाणिना स्वामी यत्किंचिद्वीलयाऽपि हि । महर्षिकोऽपि त्रिदशो न तदाह्नेत्तुमीश्वरः ॥ ६२८ ॥
 बवं परीक्षितुमधादंगुलीमपि यः प्रभोः । स श्वासपवनेनापि ययौ दूरेण रेणुवत् ॥ ६२९ ॥
 स्वामिनं रमयामासुः केचित्सुरकुमारकाः । विचित्रैः कंडुकैर्भ्रूमौ लुठंतः कंडुका इव ॥ ६३० ॥

चाहूनि जीव जीवेति नन्द नन्देत्यनेकशः । केऽपि राजशुक्लीञ्चूय चाडुकारा इवावदन् ॥ ६७१ ॥
 स्वामिनो रमणैकैके केकीञ्चूय दिवौकसः । केकाप्रधानाः पुरतो ननृतुः पङ्कजगायिनः ॥ ६७२ ॥
 हंसीञ्चूयापरे चेरुः पार्श्वे गांधारधारिणः । प्रजोः सलीलहस्ताब्जग्रहणस्पशहस्तयः ॥ ६७३ ॥
 कौचीञ्चूयाग्रतः केऽपि मध्यमाराविणोऽरसन् । स्वामिनः प्रीतिमदृष्टिपातामृतपिपासिताः ॥ ६७४ ॥
 केऽपि पुंस्कोकिलीञ्चूय पंचमस्वरमुज्जगुः । स्थित्वोपस्वामितरुषु तन्मनःप्रीतिहेतवे ॥ ६७५ ॥
 आथयुस्तुरगीञ्चूय धैवतध्वनिहेपिणः । स्वामियानतयात्मानं पिपावधिपवोऽपरे ॥ ६७६ ॥
 केऽप्येयुः कलनीञ्चूय निपादस्वरराविणः । स्पृशंतोऽधोमुखीञ्चूय करेण चरणौ प्रजोः ॥ ६७७ ॥
 केचिच्च वृषनीञ्चूय रूपप्रस्वरबंधुरम् । ताडयंतस्तटीः शृंगैर्दृग्विनोदं व्यधुर्विजोः ॥ ६७८ ॥
 महिषीञ्चूय केऽयस्थुरंजनाचलसन्निधाः । युद्धयमाना मिथो युद्धक्रीडां चर्तुरदर्शयन् ॥ ६७९ ॥
 केऽपि जतुर्विनोदायास्फालयंतो जुजान्मुहुः । मल्लीञ्चूयाद्ववाटांतराहासत परस्परम् ॥ ६८० ॥
 एवं विनोदैर्विधैर्धृदारककुमारकैः । लपास्यमानः सततं परमात्मेव योगिभिः ॥ ६८१ ॥
 ताजिर्धात्रीचिरुद्यानपालीचिरिव पादपः । अप्रमत्तं लाडयमानः क्रमेण ववृधे प्रचुः ॥ ६८२ ॥ संदानितकम्
 अंगुष्ठपानावस्थायाः परस्ताद्वयसि स्थिताः । गृहवासे परेऽर्हतः सिद्धमन्नं हि जुंजते ॥ ६८३ ॥
 देवानीतोत्तरकुरुफलानि बुभुजे सदा । ह्रीरोदवारि च पपौ जगवान्नाम्निन्दनः ॥ ६८४ ॥ युग्मं ॥
 बाड्यं कड्यमिवोद्धंध्य मध्यंदिनमिवार्यमा । विभ्रुर्विज्रक्तावयवं द्वितीयं शिश्रिये वयः ॥ ६८५ ॥

यौवनेऽपि मृदू रक्तौ कमलोदरसोदरौ । उष्णावकंप्रावस्वेदौ पादौ समतलौ प्रचोः ॥ ६८६ ॥
 नतार्तिहृदनाथेव प्रपेदे चक्रमीशितुः । सदास्थितश्रीकरेणोरिव दामांकुशध्वजाः ॥ ६८७ ॥
 स्वामिनः पादयोर्दक्षीणीलासदनयोरिव । शंखकुञ्चौ तले पाणौ स्वस्तिकश्च विरेजिरे ॥ ६८८ ॥
 मांसलो वर्तुलस्तुंगो शुजंगमफणोपमः । अंगुष्ठः स्वामिनो वत्स इव श्रीवत्सलांबनः ॥ ६८९ ॥
 प्रचोनिर्वातनिर्कंपस्त्रिगधदीपशिखोपमाः । नीरंध्रा रुजवोऽगुह्यो दलानीव पदाब्जयोः ॥ ६९० ॥
 नद्यावर्त्ता जगद्भ्रुः पादांगुलितलेष्वचान् । यद्विंबानि द्वितौ धर्मप्रतिष्ठाहेतुतां ययुः ॥ ६९१ ॥
 ध्रुवाः पर्वस्वंगुलीनामधो वापीचिरावश्रुः । उप्ता इव जगद्धृक्ष्मीविवाहाय जगत्प्रचोः ॥ ६९२ ॥
 कंदः पादांबुजस्येव पाणिर्वृत्तायतः पृथुः । अंगुष्ठांगुलिफणिनां फणामणिनिजा नखाः ॥ ६९३ ॥
 हेमारविंदमुकुलकर्णिकागोलकश्रियम् । गूढौ गुह्यौ वितेनाते नितान्तं स्वामिपादयोः ॥ ६९४ ॥
 प्रचोः पादाबुपर्यानुपूर्व्या कूर्मवदुन्नतौ । अंप्रकाशशिरौ स्त्रिगधवही लोमविवर्जितौ ॥ ६९५ ॥
 अंतर्मग्नास्थिपिशितपुष्कले क्रमवर्तुले । पैणीजघ्राविम्बिन्यौ जंघे गौर्यौ जगत्पतेः ॥ ६९६ ॥
 जानुनी स्वामिनोऽधातां वर्तुले मांसपूरिते । तूलपूर्णपिधानांतः क्षिप्तदर्पणरूपताम् ॥ ६९७ ॥
 ऊरू च मृदुलौ स्त्रिगधावानुपूर्व्येण पूरितौ । विचरांचक्रतुः प्रौढकदलीस्तंजविभ्रमम् ॥ ६९८ ॥
 स्वामिनः कुंजरस्येव मुक्कौ गूढौ समस्थितौ । अतिगूढं वपुश्चिह्नं कुलीनस्येव वाजिनः ॥ ६९९ ॥
 तच्चासिरमनिन्नोच्चमहस्वादीर्घमश्रयम् । सरलं मृदु निर्लोम वर्तुलं सुरर्चोऽजियम् ॥ ७०० ॥

१ यथा यत्राकाराणि रेखाचिह्नानि । २ अट्टशिरौ । ३ एणी मृगी । ४ मुक्कौ अण्डकोशौ । ५ सुरर्चोऽजिय रिज्ज ।

शीतप्रदक्षिणावर्त्तशब्दमुक्तैकधारकम् । अबीजत्सावर्त्तकारकोशस्थं पंजरं तथा ॥ ७०१ ॥
 आयता मांसला स्थूला विशाला कठिना कटिः । मध्यजागस्तनुत्वेन कुलिशोदरसोदरः ॥ ७०२ ॥
 नात्रिर्वजार गंजीरा सरिदावर्त्तवित्रसम् । कुक्षी स्निग्धौ मांसवर्त्तौ कोमलौ सरलौ समौ ॥ ७०३ ॥
 अधाप्रक्त्स्थलं स्वर्णेशिलापृथुलमुन्नतम् । श्रीवत्सरत्नपीठाकं श्रीलीलावेदिकाश्रयम् ॥ ७०४ ॥
 दृढौ पीनोन्नतौ स्कंधौ ककुभ्रत्कुदोपमौ । अट्परोमोन्नते कक्षे गंधस्वेदमलोज्जिते ॥ ७०५ ॥
 पीनौ पाणिफणान्नौ जुजावाजानुदंविनौ । चंचलाया नियमने नागपाशाविव श्रियः ॥ ७०६ ॥
 नवात्रपद्मवाताम्रतलौ निष्कर्मककेशौ । अस्वेदनावपह्निजाबुणौ पाणी जगत्पतेः ॥ ७०७ ॥
 दंडचक्रधनुर्मस्यश्रीवत्सकुलिशांकुशैः । ध्वजाब्जचामरह्वत्रशंखकुंजाब्धिमंदरैः ॥ ७०८ ॥
 मकरर्षचसिंहाश्वरथस्वस्तिकदिग्जैः । प्रासादतोरणक्षपैः पाणी पादाविवांकितौ ॥ ७०९ ॥ युग्मम् ॥
 अंगुष्ठांगुलयः शोणाः सरलाः शोणपाणिजाः । प्ररोहा इव कल्पद्रोः प्रांतमाणिक्यपुष्पिताः ॥ ७१० ॥
 यवाः स्पष्टमशोचंत स्वामिनोऽगुष्ठपर्वसु । यशोवतुरंगस्य पुष्टिवैशिष्ट्यहेतवः ॥ ७११ ॥
 अंगुलीमूर्धसु विजोः सर्वसंपत्तिशंसिनः । दधुः प्रदक्षिणावर्त्ता दक्षिणावर्त्तशंखताम् ॥ ७१२ ॥
 कृह्णाड्ध्रणीयानि जगंति त्रीण्यपीत्यज्ञान् । संख्यालेखा इव तिस्रो रेखा मूले कराब्जयोः ॥ ७१३ ॥
 वर्तुलो नातिदीर्घश्च रेखात्रयपवित्रितः । गंजीरध्वनिराधत्ते कंठः कंबुविडंबनाम् ॥ ७१४ ॥
 विमलं वर्तुलं कांतिरंगि वदनं विजोः । पीयूषदीधितिस्विपरो लांढनवर्जितः ॥ ७१५ ॥

मसृणौ मांसलौ स्निग्धौ कपोलफलकौ प्रजोः । दर्पणविव सौवर्णौ वाग्लक्ष्म्योः सहवासयोः ॥ ७१६ ॥
 अंतरावर्तसुन्नगौ कर्णौ स्कंधावलंबिनौ । प्रजोर्मुखप्रजासिंधुतीरस्थे शुक्तिके इव ॥ ७१७ ॥
 श्रोष्ठौ बिंबोपमौ दंता घात्रिशकुंदसोदराः । क्रमस्फारा क्रमोत्तुंगा वंशानासा महेशितुः ॥ ७१८ ॥
 अह्रस्वदीर्घं चिबुकं मांसलं वर्तुलं मृड । भेचकं बहुलं स्निग्धं कोमलं स्मश्रुतायिनः ॥ ७१९ ॥
 प्रत्यग्रकटपविटपिप्रवालारुणकोमला । प्रजोर्लिह्वा नातिस्थूला घादशांगागमार्थसूः ॥ ७२० ॥
 अंतरा कृष्णधवले प्रांतरक्ते विलोचने । नीलस्फटिकशोणाम्भमणिन्यासमये इव ॥ ७२१ ॥
 ते च कर्णांतविश्रांते कज्जलश्यामपद्मणी । विकस्वरे तामरसे निदीनालिकुले इव ॥ ७२२ ॥
 बिभ्ररांचक्रतुर्नर्तुः श्यामले कुटिले भ्रुवौ । दृष्टिपुष्करिणीतीरसमुद्भिन्नलताश्रियम् ॥ ७२३ ॥
 विशालं मांसलं वृत्तं कठिनं मसृणं समम् । चालस्थलं जगद्गर्तुरष्टमीसोमसोदरम् ॥ ७२४ ॥
 शुवनस्वामिनो मौलिरानुपूर्व्यां समुन्नतः । दधावधोमुखीचूतहृत्त्रसन्नहचारिताम् ॥ ७२५ ॥
 मौलिहृत्त्रे महेशस्य जगदीशत्वशंसिनि । वृत्तमुत्तुंगमुर्षीषं शिश्रिये कलशश्रियम् ॥ ७२६ ॥
 केशाश्वकाशिरं मूर्ध्नि प्रजोर्त्रमरमेचकाः । कुंचिताः कोमलाः स्निग्धाः कालिंघा इव वीचयः ॥ ७२७ ॥
 गोरोचनागर्जगौरी स्निग्धस्वह्या त्वगाबज्रौ । स्वर्णैश्चविवलिसेव तनौ त्रिजगदीशितुः ॥ ७२८ ॥
 मृदूनि त्रमरश्यामान्यद्वितीयोजमानि च । विशतंतुतनीयांसि लोमानि स्वामिनस्तनौ ॥ ७२९ ॥
 इत्यसाधारणैर्नानालक्षणैर्लेहितः प्रभुः । रत्नै रत्नाकर इव सेव्यः कस्येव नात्रवत् ॥ ७३० ॥

१ उष्णीष शिरोवेष्टन । २ अमरवत् श्यामाः । ३ विसततुवत् सूक्ष्माणि ।

दत्तहस्तो महेंद्रेण यद्वैशद्विद्विप्तचामरः । धरणेन्द्रकृतघास्थो धृततन्त्रः प्रचेतसा ॥ ७३१ ॥
 विश्वकृ परिवृतो देवैर्जीव जीवेति वादिभिः । अनुत्सिक्तो जगत्स्वामी विजहार यथासुखम् ॥ ७३२ ॥ युग्मम्
 देवानीतासनासीनो बलीन्द्रांकाह्निक्क्रमः । चमरेंद्रांकर्यैकविन्यस्तोत्तरविग्रहः ॥ ७३३ ॥
 आम्सरोन्निरुचयतो हैस्तशाटकपाणिभिः । उपास्यमानोऽनासकः संगीतं दीव्यमैह्यत ॥ ७३४ ॥ युग्मम्
 अन्येद्युः क्रीरुया क्रीरुद्बालजावानुरूपया । मिथो मिथुनकं किञ्चित्तले तावतरोरगात् ॥ ७३५ ॥
 तदैव देवदुर्योगात्तन्मध्यान्तरमूर्ध्नि । तस्मिंरु इवैरेंडेऽपतत्तावफलं महत् ॥ ७३६ ॥
 ग्रहतः काकतालीयन्यायेन स तु मूर्ध्नि । विपन्नो बालकस्तत्र प्रथमेनापमृत्युना ॥ ७३७ ॥
 यथौ सोऽप्यकथायत्वाहिवं मिथुनदारकः । तूलमप्यह्यपन्नारत्वादाकाशमनुधावति ॥ ७३८ ॥
 पुरा हि मृतमिथुनशरीराणि महारुगाः । नीरुकाष्टमिवोत्पाद्य सद्यश्चिद्भिपुंभुधौ ॥ ७३९ ॥
 त्रंशात्तस्थानुजावस्य तदानीं तत्कलेवरम् । तस्यौ तथैवावसर्पत्प्रत्नौवा ह्यवसर्पिणी ॥ ७४० ॥
 बालिकास्य द्वितीयाथ निसर्गान्मौग्ध्यशालिनी । सा विक्रीतावशिष्टेव तस्यौ तरद्वितेक्षणा ॥ ७४१ ॥
 आदाय तां तज्जनकमिथुनं पर्यवर्धयत् । नामधेयं पुनस्तस्याः सुन्देति विनिर्ममे ॥ ७४२ ॥
 दिनैः कतिपयैः तस्या विपन्नौ पितरावपि । जातापत्यानि युग्मानि जीवंति कियदेव हि ॥ ७४३ ॥
 किंकर्तव्यजना सापि बालिका लोललोचना । यूथत्रष्टा कुरंगीव बत्रामैकाकिनी वने ॥ ७४४ ॥

१ अनुत्सिक्तो निर्गवः । २ उत्तरविग्रह उत्तरकायः । ३ हस्तगुह्याः पटखण्डा हस्तशाटकाः । ४ महापक्षिणः । ५ अवसर्पत्य-
 भावा न्हसत्यभावा ।

सरलांगुलिपत्राज्यां सा पादान्यां पदे पदे । विकस्वराणि पद्मानि रोपयंतीव द्रुव्यपि ॥ ७४५ ॥
 जंघे कांचनतूणीराविव कामस्य वित्रती । आनुपूर्व्यां पृथू वृत्तावरू करिकरोपमौ ॥ ७४६ ॥
 कंदर्पद्यूतकृत्स्वर्णशारिफलकवित्रमम् । वित्राणेन नितंबेन मांसलेन गरीयसा ॥ ७४७ ॥
 सुष्टिग्राह्येण मध्येनाकर्षणेव मनोचुवः । तस्यैवाक्रीडवाप्येव नाग्निदेशेन शोचिता ॥ ७४८ ॥
 रूपास्तत्रिजगतैणजयरेखात्रयीमिव । वलीतरंगत्रितयीमुदरेण च वित्रती ॥ ७४९ ॥
 धारयंती रतिप्रीत्योः क्रीडाशैलाविव स्तनौ । तयोरेव स्वर्णदोलायष्टी इव च दोर्वते ॥ ७५० ॥
 कंठेन च त्रिरेखेण कंबुवित्रमहारिणा । अधरेण पराभूतपक्वविंवफलत्विषा ॥ ७५१ ॥
 दंतैरधरशुत्तयंतःस्थितैर्मुक्ताकर्णैरिव । नासया नेत्रनलिननालेनेवातिहारिणी ॥ ७५२ ॥
 गंडौ त्रात्वस्पर्धयेवाञ्जुलक्ष्मीमद्विम्बुचौ । दधती कुंतलांश्चास्यैपद्मलज्जानलीनिव ॥ ७५३ ॥
 सर्वांगसुंदरा पुण्यलावण्यामृतकूलिनी । वनांतर्वनदेवीव संचरंती व्यराजत ॥ ७५४ ॥ दशन्निः कुलकम् ।
 ततश्चैकाकिर्णी सुग्धां मिथुनान्यवलोक्य ताम् । किंकर्तव्यविमूढानि श्रीनात्रेरुपनिन्धिरे ॥ ७५५ ॥
 एषा कृषत्रनाथस्य धर्मपत्नी चवत्विति । प्रतिजग्राह तां नाचिर्नेत्रैरवकौमुदीम् ॥ ७५६ ॥
 अत्रांतरेऽवधिज्ञानप्रयोगेण पुरंदरः । चतुर्विवाहसमयं ज्ञात्वा तत्र समाययौ ॥ ७५७ ॥
 प्रणम्य चरणौ पत्युः पत्तिमात्र इवाग्रतः । स्थित्वा दिवस्पतिर्विद्वांजलिरेवं व्यजिज्ञपत् ॥ ७५८ ॥
 अज्ञो ज्ञाननिधिं नाथं यो मंत्रेण धिया पुमान् । प्रविवर्त्तयिषे कार्येषूपहासास्पदं हि सः ॥ ७५९ ॥

अज्ञो ज्ञाननिधिं नाथं यो मंत्रेण धिया पुमान् । प्रविवर्त्तयिषे कार्येषूपहासास्पदं हि सः ॥ ७५९ ॥

१ सुवर्णनिपज्ञौ । २ शारिफलक पाशकधृतगुटिका । ३ मुखपद्मलज्जान् श्रमरानिव ।

स्वामिनात्प्रसादेन सदा चृत्या हि वीक्षिताः । स्वहृदमपि जहंपति कदाचिदपि किंचन ॥ ७६० ॥
 विदित्वा स्वाम्यन्निप्रायं ये प्राहुस्ते च सेवकाः । अह्नात्वा यद्ब्रुवे तत्राप्रसादं नाथ मा कृथाः ॥ ७६१ ॥
 मन्ये स्वामी वीतरागो गर्भवासात्प्रचृत्यपि । चतुर्थपुरुषार्थाय सज्जोऽन्यार्थानपेक्षया ॥ ७६२ ॥
 तथापि नाथ लोकानां व्यवहारपथोऽपि हि । त्वयैव मोक्षवर्त्मव सम्यक् प्रकटयिष्यते ॥ ७६३ ॥
 तद्व्योक्तव्यवहाराय पाणिग्रहमहोत्सवम् । विधीयमानं ज्ञवतेह्यामि नाथ प्रसीद मे ॥ ७६४ ॥
 सुमंगलासुनंदे च देव्यौ युवनचूषणे । स्वानुरूपे रूपवत्यौ स्वामिद्युद्योढुमर्हसि ॥ ७६५ ॥
 स्वाम्यभ्यवधिनाज्ञासीत्कर्म जोगफलं दृढम् । त्रिपष्टिं पूर्वलक्षाणां यावन्नोक्तव्यमस्ति नः ॥ ७६६ ॥
 अवश्यनोक्तव्यमिदं कर्मत्याधूनयन् शिरः । तस्यावधोमुखः स्वामी तदा सायं सरोजवत् ॥ ७६७ ॥
 अथ नर्तुरन्निप्रायमुपलक्ष्य पुरंदरः । विवाहकर्मरंज्नाय सद्यो देवानजूहवत् ॥ ७६८ ॥
 अथाग्नियोगिका देवाः पाकशासनशासनात् । मंडपं रचयामासुः सुधर्माया इवानुजम् ॥ ७६९ ॥
 स्वर्णमाणिक्यरजतस्तंजास्तत्र चकाशिरै । मेरुरोहणवैताल्यचूल्बिका इव रोपिताः ॥ ७७० ॥
 शातकुंजमयास्तत्र कुंजाः प्रद्योतकारिणः । चक्रिणः काकणीरत्नमंडलानीव रेजिरे ॥ ७७१ ॥
 सुवर्णवेदिकास्तत्र बभुरुद्यद्भ्रिंशुभिः । पर्यसंत्य इवादित्यं तेजोऽन्यदसहिष्णवः ॥ ७७२ ॥
 प्रविशंतो मणिशिलाग्निच्छिषु प्रतिबिंबिताः । के के न प्रामुवंस्तत्र परिवारपरिक्रियाम् ॥ ७७३ ॥
 रत्नस्तंभेष्ववष्टब्धाः संगीतश्रांतनर्तकीः । विडंबयंत्यस्तत्रोच्चैः शैलचंज्यो बभ्रासिरे ॥ ७७४ ॥

१ चतुर्थपुरुषार्थाय मोक्षाय । २ अत्र व्यशीति इति क्वचित्पुस्तके पाठान्तरो दृश्यते । ३ शालभञ्ज्यः पुत्तलिकाः ।

तोरणानि प्रतिदिशं संतानतरुपध्ववैः । तत्रानवन् धनूधीव सज्जितानि मनोयुवा ॥ ९९५ ॥
 स्फाटिकघराशाखासु बभ्रुनीलाशमतोरणाः । शरदत्रावलीमध्यस्थितकीरांलिसन्निभाः ॥ ९९६ ॥
 क्वचित्स्फटिकबद्धोर्ध्वानिरंतरमरीचिभिः । सोऽतनोन्मंरुपः क्रीडापीयूषसरसीत्रमम् ॥ ९९७ ॥
 पद्मरागशिखाशोचिनिचयैः प्रसृतैः क्वचित् । सोऽदिशत् दिव्यविस्तारिकौसुजांशुकसंचयम् ॥ ९९८ ॥
 क्वचिन्नीलशिखारश्मिप्ररोहैः सोऽतिहारिभिः । पुनरुक्तोसमंगहयवांकुर इवावधौ ॥ ९९९ ॥
 क्वचिन्मरकतदोणिरश्मिदंकरखंडितैः । आर्जोपनीतमंगहयवंशशंकां दिदेश सः ॥ १०० ॥
 श्वेतदिव्यांशुकोद्धोचछलेन गगनस्थया । गंगयेवाश्रितः सोऽचूत्तकौतुकदिदृक्षया ॥ १०१ ॥
 उद्धोचं परितस्तं च लंबिता मौक्तिकस्रजः । अष्टानां ककुजां हर्षहसितानीव रेजिरे ॥ १०२ ॥
 चतस्रो रत्नकलशश्रेणयोऽन्नंलिहाग्रकाः । पर्यष्टाप्यंत देवीभिर्निधानानि रतेरिव ॥ १०३ ॥
 आर्चाः शुशुचिरे वंशाः कुंभावष्टंजदायिनः । विश्वावष्टंजदस्वामिवंशवृद्धेर्नु सूचकाः ॥ १०४ ॥
 आरभस्व स्रजो रंभे दूर्वांमुर्वशि सज्जय । घृताचि घृतदध्यादि वरार्घ्याय समाहर ॥ १०५ ॥
 मंजुघोषे मंजु घोषयालीर्धवलमंगलान् । त्वं सुगंधे सुगंधीनि वस्तूनि प्रगुणीकुरु ॥ १०६ ॥
 स्वस्तिकानुत्तमान् धारदेशे देहि तिलोत्तमे । मेने समानयायातानुचितात्वापत्रंगिभिः ॥ १०७ ॥
 सुकोशि केशाभरणं वधूवरकृते धर । सहजन्ये जन्ययात्रानृणां स्थानं प्रदर्शय ॥ १०८ ॥
 चित्रलेखे लिखालेख्यं विचित्रं मातृवेश्मनि । प्रगुणीकुरु तूर्णं त्वं पूर्णपात्राणि पूर्णनि ॥ १०९ ॥

पुंडरीके पुंडरीकैः पूर्णकुञ्जान् विचूष्य । त्वं स्थापय यथास्थानमम्लोचे वरमंचिकाम् ॥ ७९० ॥
 आपादय हंसपादि त्वं वधूवरपादुकाः । त्वं पुंजिकास्थले वेदिस्थलीं लिंपाशु गोमयैः ॥ ७९१ ॥
 रामे किं रमसेऽन्यत्र हेमे किं हेम वीक्षसे । ऋतुस्थले प्रमत्तेव किमसि त्वं विसंस्थुला ॥ ७९२ ॥
 किं चिंतयसि मारीचि सुसुख्यसि किमुन्मुली । किमर्वाग्रासि गांधर्वि दिव्ये दीव्यसि किं मुधा ॥ ७९३ ॥
 आसनं वर्त्तते लग्नं ननु सर्वात्मना ततः । स्वे स्वे त्वरध्वं कर्त्तव्ये विवाहोचितकर्मणि ॥ ७९४ ॥
 मिथ इत्यादिशंतीनां नामग्राहं मुहुर्मुहुः । सरसोऽप्सरसां जज्ञे तुमुलस्तत्र संत्रमात् ॥ ७९५ ॥

पृकादशज्ञिः कुलकं ॥

सुमंगला सुनंदां च मंगलस्नानहेतवे । ततश्चाप्सरसः काश्चिदासयामासुरासने ॥ ७९६ ॥
 तयोरुर्जीयमाने तु धवले मंगले कले । व्यधुः सर्वागमर्च्यगं तैलेनाथ सुगंधिना ॥ ७९७ ॥
 पतदुघर्त्तनीपुंजपविन्नितमहीतलम् । पिष्टातकैः सूह्रमपिष्टैश्चक्रुश्चोघर्त्तनं तयोः ॥ ७९८ ॥
 पादयोजानुनोः पात्योरंसयोरलके तयोः । सुधाकुंडान्नवेवांगलीनांस्तांस्तिलकान् व्यधुः ॥ ७९९ ॥
 कौसुंजसूत्रैस्तकुंस्थैरंगं सव्यापसव्ययोः । ताः पस्पृशुः समचतुरस्रतामिव वीक्षितुम् ॥ ८०० ॥
 एवं ते वरवर्णिन्यौ वर्णके ताञ्जिराहिते । प्रथलाघारयंतीन्निर्धात्रीञ्जिरिव चापलात् ॥ ८०१ ॥
 तद्वैवोघर्णकमपि वर्णकस्येव सोदरम् । व्यधुस्तैनेव विधिना तयोस्ताः प्रमदोन्मदाः ॥ ८०२ ॥
 निवेश्य चासनेऽन्यस्मिन् स्वर्णकुंजोदकैरथ । स्नपयंति स्म तास्ते स्वकुलयोरिव देवते ॥ ८०३ ॥

१ विसंस्थुला शिथिला । २ वर्णके लोके “धाना” इति प्रसिद्धे ।

शुभयोर्बोजयामासुः केयूरे रत्नमंजिते । पुष्पबाणधनुर्ध्ववीरपद्मोपमे तयोः ॥ ८१८ ॥
 हारमारोपयामासुरधिस्तनतटं तयोः । आतन्वानं स्थलारोहदवारोहन्नदीत्रमम् ॥ ८१९ ॥
 आमुक्तौ च तयोर्मुक्ताकंकणौ पाणिमूलयोः । आबादाविव पानीयशालिनौ लतयोस्तले ॥ ८२० ॥
 प्रकणत्किंकिणीश्रेणिं श्रोणौ व्यश्राण्यंस्तयोः । मणिकांचीं रतेर्देव्या इव मंगलपाठिकाम् ॥ ८२१ ॥
 तयोरारोपयामासुः पादयो रत्ननूपुरौ । ऊणज्जणिति कुर्वाणौ स्तुवंताविव तज्जुणान् ॥ ८२२ ॥
 सज्जयित्वैवमुत्पाद्य देव्यौ देवीजनेन ते । नीत्वा मातृगृहस्यांतरासिते कांचनासने ॥ ८२३ ॥
 विवाहसज्जीवननयोपेत्य नमुच्चिषिषा । विज्ञाप्यमानो निर्बेधात्प्रशुर्वृषभलांढनः ॥ ८२४ ॥
 दर्शनीया स्थितिलोकै ज्ञोक्तव्यं ज्ञोग्यकर्म च । अस्ति मे चिंतयित्वैवमन्वमन्यत तद्वचः ॥ ८२५ ॥

युग्मम् ।

अथ स्वामी महेंद्रेण स्तूपयित्वा विदप्य च । यथाविधि विधिज्ञेन ऋषितो ऋषणादिना ॥ ८२६ ॥
 वेत्रिणैव महेंद्रेण शोधयमानाग्रवर्त्मकः । उत्तार्थमाणलवणः पार्श्वयोरप्सरोजनैः ॥ ८२७ ॥
 इंद्राणीचिर्गीयमानश्रेयोधवलमंगलः । सामानिकादिदेवीभिः क्रियमाणवतारणः ॥ ८२८ ॥
 गंधर्वाद्यैर्वाद्यमानातोद्यः सद्योयुवा मुदा । स्वामीदिव्येन यानेन मंरुपद्वारमाययौ ॥ ८२९ ॥

त्रिचिर्विशेषकम् ॥

स्वामी स्वयं विधिज्ञोऽथ यानाटुत्तीर्य तत्र तु । अब्धिवेलेव मर्यादालताञ्चूमाववास्थितः ॥ ८३० ॥

तत्र त्रिदशनाथेन दत्तबाहुर्बजौ विभुः । महीरुहमवष्टय्य स्तम्भैरम इव स्थितः ॥ ७३१ ॥
 नटत्रटिति कुर्वाणलवणानलगर्जितम् । शरावसंपुटं धारि मुमुचुर्मंडपस्त्रियः ॥ ७३२ ॥
 रूप्यस्थालं च दूर्वादिमंगल्यद्रव्यलांबितम् । काप्यग्रे धारयामास राकैव मृगलांबनम् ॥ ७३३ ॥
 पंचशाखेन वैशाखं प्रत्यक्षमिव मंगलम् । उत्क्षिप्यार्घ्याय काप्यग्रे कौसुंजवसनाऽजवत् ॥ ७३४ ॥
 देह्यर्घमर्धेऽर्घ्याय द्रुणं अर्क्ष्णमुत्क्षिप । स्थालाकुंभेहि च दधि पीयूषमुदधेशिव ॥ ७३५ ॥
 सुंदरे नंदनानीतचंदनप्रमुन्नय । आहूतां नक्षत्रालोच्य दूर्वा समुदमुच्चर ॥ ७३६ ॥
 मितल्लोकेक्ष्णश्रेणिजातजंगमतोरणः । तोरणधारि नन्वेष जगन्नयवरो वरः ॥ ७३७ ॥
 ऊर्ध्वस्तिष्ठत्युत्तरीयाह्लादिताशेषविग्रहः । गंगतरंगांतरितराजहंसयुवोपमः ॥ ७३८ ॥
 वातेनोघांति पुष्पाणि चंदनं च विशुष्यति । तद्धारि सुंदरि चिरं वरं माधर ॥ ७३९ ॥
 देवस्त्रीजिगीयमानेपूच्चकैर्धवलेश्विति । अर्धं त्रिजगदर्घ्याय ददावथ वराय सा ॥ ७४० ॥

पङ्क्तिः कुलकम् ।

प्रारब्धधवलेश्वरैः कणश्चिर्जुकंकणैः । मंथा चुंबुंब बिंबोष्ठी त्रिर्जालं त्रिजगत्पतेः ॥ ७४१ ॥
 शरावसंपुटं साग्नि हिमकर्परलीलया । पदा सपाकुकेनाथ वामेनादलयच्चित्तुः ॥ ७४२ ॥
 ततस्तयाऽर्धदायिन्या कंठे कौसुंजवाससा । प्रक्षिप्तेनाकृष्यमाणो ययौ मातृगृहं प्रभुः ॥ ७४३ ॥

१ हस्ती । २ शरावसपुट मृण्मयपात्रविशेषसपुट । ३ राका पूर्णिमा । ४ वैशाख मथनदण्डम् । ५ इद श्लोकद्वय
 (८३५-३६) कचित्पुस्तके न दृश्यते । ६ प्रक्षण नवनती । ७ मथा मथनदण्डेन ।

कंदेन मदनस्यैव मदनेनोपशोभितम् । वधूवरस्य हस्तेषु हस्तसूत्रमवधत् ॥ ८४४ ॥
 अग्रतो मातृदेवीनामथोच्चैः कांचनासने । आसांचक्रे प्रभ्रुर्महेशिलायामिव केशरी ॥ ८४५ ॥
 शम्यश्वत्थवचौ पिप्प्रा हस्तलेपं ततः स्त्रियः । निदधुः कन्ययोः पाणौ स्मरञ्जोरिव दोहदम् ॥ ८४६ ॥
 शुचनशोदये तूर्णमविहस्तस्ततः प्रभ्रुः । हस्तलेपयुतौ हस्तौ हस्ताभ्यामग्रहीत्ततः ॥ ८४७ ॥
 हस्तसंपुटमध्यस्थहस्तलेपांतरूर्मिकाम् । चिक्षेप तत्र सुत्रांसा पट्वले शालिवीजवत् ॥ ८४८ ॥
 ताभ्यां शुचान्यामुचयहस्तात्ताभ्यां बचौ विभ्रुः । शाखाद्वितयलम्नाभ्यां लताभ्यामिव पादपः ॥ ८४९ ॥
 वधूवरहशोऽन्योऽन्यं तारामेलकपर्वाणि । सरित्पतिं सरित्तोयानीवाग्निमुखमापतन् ॥ ८५० ॥
 दृष्टिर्दृष्टया तदानीं च निर्वातजलनिश्चला । मनसैव मनस्तेषां परस्परमयुज्यत ॥ ८५१ ॥
 कनीनिकासु तेऽन्योऽन्यं रेजिरे प्रतिबिंबिताः । प्रविशंत इवान्योन्यं हृदयेष्वनुरागतः ॥ ८५२ ॥
 इतश्चानुचरीचूय सुराः सामानिकादयः । पार्श्वेष्वस्थुः प्रभ्रुर्मोरोरिव विद्युत्प्रज्ञादयः ॥ ८५३ ॥
 वधूभ्योः पारिपार्श्वक्यश्चतुरा नर्मकर्मणि । एवं कौतुकधवलान् गातुमारेजिरे स्त्रियः ॥ ८५४ ॥
 ज्वरीवाब्धि शोषयितुं मोदकान् परिखादितुम् । श्रद्धालुरनुवरको मनसा केन नन्वसौ ॥ ८५५ ॥
 मंडकेभ्योऽखंडदृष्टिः कांडुकस्यैव कुङ्कुरः । स्पृहयालुरनुवरो मनसा केन नन्वसौ ॥ ८५६ ॥
 आजन्मादृष्टपूर्वी किं वटकान् रोरेवालवत् । श्रद्धतेऽनुमनुवरो मनसा केन नन्वसौ ॥ ८५७ ॥
 तोयानां चातक इव धनानामिव याचकः । पूगानां श्राद्धोऽनुवरो मनसा केन नन्वसौ ॥ ८५८ ॥

१ सुत्रामा इन्द्रः । २ हास्यकर्मणि । ३ अनुवरक उपवरको लोके “अणवर” इति प्रसिद्धः । ४ रोरो रकस्तस्य बालवत् ।

ताबूलावह्वीपत्राणा तृणानामिव तर्णकः । श्रद्धालुरद्यानुवरो मनसा केन नन्वसौ ॥ ८१ए ॥
 हैयंग्वीनपिंडस्य बिडाल इव लंपटः । श्राद्धश्रूर्णस्यानुवरो मनसा केन नन्वसौ ॥ ८६० ॥
 विलेपनस्य केदारकर्दमस्येव कासरः । श्रद्धां दधात्यनुवरो मनसा केन नन्वसौ ॥ ८६१ ॥
 निर्माह्यानामिवोन्मत्तो माह्यानां लोललोचनः । श्रद्धानुबंध्यनुवरो मनसा केन नन्वसौ ॥ ८६२ ॥
 एवं कौतुकधवदान् कौतुकोत्कर्णिताननाः । आकर्णयंतोऽस्थुर्लेखा आलेख्यलिखिता इव ॥ ८६३ ॥
 लोकेषु व्यवहारोऽयं दर्शनीय इति प्रभुः । विवाद इव मध्यस्थस्तदुपेक्षितवांस्तदा ॥ ८६४ ॥
 नावोरिवांचलौ देव्योरंचलान्यां जगत्पतेः । महाप्रवहणस्येव बबंध बलसूदनः ॥ ८६५ ॥
 कठ्यां स्वामिनमारोह्यात्रियोगिक इवामरः । अमराधिपतिर्नक्त्याचलवेदिगृहं प्रति ॥ ८६६ ॥
 इंद्राणीन्यां हुतं देव्यावप्यारोह्य कटीतटे । अविद्योजितहस्ताग्रं चालिते स्वामिना समम् ॥ ८६७ ॥
 शिरोरत्नैस्त्रिजगतस्तैस्तैः सह वधूरैः । पूर्ववारेण विविशुर्मध्येदिनिकेतनम् ॥ ८६८ ॥
 त्रायस्त्रिंशसुरस्तत्र वह्निमहाय कोऽप्यथ । आविश्चक्रे वेदिकुंरे पृथ्वीमध्यादिवोत्थितम् ॥ ८६९ ॥
 समिदाधानतो धूमलेखा व्यानशिरे दिवम् । कर्णावतंसतां यांत्यश्विरं खेचर्योषिताम् ॥ ८७० ॥
 तमग्निं परितोऽद्राम्यस्वामी स्त्रीगीतमंगलः । सुमंगलासुनदान्यां यावत्पूर्णाष्टमंडली ॥ ८७१ ॥
 सहैव पाणिमोक्षेण तेषामंचलमोक्षणम् । गीयमानात्रिराशीर्भिः कारयामास वासवः ॥ ८७२ ॥
 सपत्नीकोऽथ मधवा हस्ताग्निनयलीलया । ननर्त रंगार्चार्थेति स्वाम्युत्सवत्रवा मुदः ॥ ८७३ ॥

तमन्वृत्यन्मुदिता अपरेऽपि दिवोकसः । मरुता नर्तितं वृद्धमन्वाश्रितलता इव ॥ ८७४ ॥
 कैश्चिज्जयजयारावकारिभिश्चारणैरिव । कैश्चिद्विचित्रचारीकं नृत्यद्विचित्ररैरिव ॥ ८७५ ॥
 गंधर्वैरिव गायन्निरपैरैर्जातिबंधुरैः । वादयद्विभ्रुखान्यन्यैरातोद्यानीव सुस्फुटं ॥ ८७६ ॥
 संत्रमेण ह्रवमानैः ह्रवंगैरिव कैश्चन । हासयद्विर्जनं सर्वमन्यैर्वैहासिकैरिव ॥ ८७७ ॥
 अपसारयद्विद्वोक्तं प्रतीहारैरिवापैरः । हर्षोन्मत्तैः सुरैस्वं दृश्यमानस्वत्रक्तिकः ॥ ८७८ ॥
 सुमंगलासुनंदाच्यां ऋषितोत्रयपार्श्वकः । दिव्ययानाधिरूढोऽथ स्वस्थानमगमद्विभ्रुः ॥ ८७९ ॥

पञ्चजिः कुलकम् ।

एवं निवर्त्तितोषाहः प्रभुं नत्वा स्वमाश्रयम् । ययौ समाप्तसंगीतो रंगोचार्य इवाङ्घ्रिजित् ॥ ८८० ॥
 ततः प्रचरति सोषाहस्थितिः स्वामिप्रवर्त्तिता । प्रावर्त्तत परार्थाय महतां हि प्रवृत्तयः ॥ ८८१ ॥
 जोगान् स्वाम्यप्यनासक्तः पत्नीच्यां बुभुजे चिरम् । सधेदनीयमपि हि न कर्म क्षीयतेऽन्यथा ॥ ८८२ ॥
 विवाहानंतरं ताच्यां संमं विलसतः प्रजोः । गतेषु किंचिदूनेषु पूर्वलक्षेषु पद्मस्वथ ॥ ८८३ ॥
 बाहुजीवपीठजीवौ च्युत्वा सर्वार्थसिद्धितः । कुक्षौ सुमंगलादेव्या युग्मत्वेनावतेरतुः ॥ ८८४ ॥ युग्मम् ॥
 तौ सुबाहुमहापीठौ जीवौ सर्वार्थसिद्धितः । च्युत्वा कुक्षौ सुनंदायास्तद्वदेवावतेरतुः ॥ ८८५ ॥
 चतुर्दश महास्वमान् गर्भमाहात्म्यशंसिनः । तदैव मरुदेवैव देव्यपश्यत्यसुमंगला ॥ ८८६ ॥
 स्वामिनी स्वामिने स्वमान् कथयामास तानथ । चक्रचृत्ते सुतो त्रावीत्याख्यप्रचुरपि स्फुटम् ॥ ८८७ ॥

१ रत्नाचार्यः सूत्रधारः ।

सूर्यसंभे इव प्राची द्युतिद्योतितदिग्मुखे । अपत्ये ऋतब्राह्म्यौ सुपुवेऽथ सुमंगला ॥ ८८८ ॥
अजीजनद्वाहुबलिसुंदर्यौ सुंदराकृती । सुनंदा स्वामिनी प्राबृडिव वारिदिविद्युतौ ॥ ८८९ ॥
देवी सुमंगलैकौनपंचाशतमश्च क्रमात् । असूत सुतयुग्मानि रत्नानीव विदूरचूः ॥ ८९० ॥
अवर्द्धत क्रमेणामी रममाणे इतस्ततः । महौजसो महोत्साहा विंध्याज्ञौ कलत्रा इव ॥ ८९१ ॥
शुशुजे वृषत्रस्वामी समंतात्परिवारितः । तैरपत्यैर्महाशाखी शाखाच्चिरिव चूरिचिः ॥ ८९२ ॥
तदा च कालदोषेण प्रजावः कटपचूरुहाम् । अहीयत प्रदीपानामिव तेजो दिवामुखे ॥ ८९३ ॥
प्राडुरासन् कषायाश्च मिथुनानां कुधादयः । लाक्षाकणा इवाश्वत्थपादपानां शनैः ॥ ८९४ ॥
अथ हाकारमाकारधिकारारुण्यं नयत्रयम् । यतत्रयमिव व्याला मिथुनान्यत्यलंघयन् ॥ ८९५ ॥
संच्रय ऋषत्रनाथं मिथुनान्युपतस्थिरे । तच्चासमंजसं सर्वं जायमानं व्यजिज्ञपन् ॥ ८९६ ॥
ज्ञानत्रयधरो जातिस्मरः स्वामीत्यवोचत । मर्यादोद्धंघिनां लोके राजा ऋवति शासिता ॥ ८९७ ॥
आसथित्वासनेऽत्युच्चेऽन्निपिक्तः प्रथमं हि सः । चतुरंगवदोषेतः स्यादखंभितशासनः ॥ ८९८ ॥
तेषूचूर्चव राजा नस्त्वमेव किमुपेक्षसे । ईद्वयते नापरः कोऽपि मध्येऽस्माकं यदीदृशः ॥ ८९९ ॥
अन्यर्थयध्वमध्येत्य नाञ्जिं कुलकरोत्तमम् । स वो दास्यति राजानमित्यजापत नाञ्जिचूः ॥ ९०० ॥
राजानं याचित्तसैस्तु नाञ्जिः कुलकराग्रणीः । ऋवतामृष्यजो राजा ऋवत्विति जगद तान् ॥ ९०१ ॥
अथो मिथुनधर्माणो मुदिताः समुपेत्य ते । अस्माकं नाञ्जिना राजार्पितोसीत्यूचिरे प्रभुम् ॥ ९०२ ॥

१ यतत्रयं त्रिविधताडनविशेष । २ शासिता नियामकः ।

ततः स्वाम्यन्निषेकार्थं तेऽयुर्नीराय युग्मिनः । सिंहासनं चाकंपिष्ट त्रिविष्टपपतेस्तदा ॥ ए०३ ॥
 विज्ञायावधिना राज्यान्निषेकसमयं प्रजोः । तत्राजगाम सुत्रामा गेहाङ्गेहमिव क्षणात् ॥ ए०४ ॥
 सौधर्मकदृषाधिपतिः कृत्वा कांचनवेदिकाम् । अतिपांडुकंबलावत्तत्र सिंहासनं व्यधात् ॥ ए०५ ॥
 राज्यान्निषेकमृषत्रस्वामिनः पूर्वदिक्पतिः । देवानीतैस्तीर्थतोयैः सौवैस्तिक इव व्यधात् ॥ ए०६ ॥
 स्वामिनं वासयांचक्रे दिव्यवासांसि वासवः । चारुचंद्रातपमयानीव नैर्मह्यसंपदा ॥ ए०७ ॥
 प्रजोर्जागत्किरीटस्य किरीटादीनि वृत्रहा । रत्नालंकरणान्यंगे यथास्थानं न्यवेशयत् ॥ ए०८ ॥
 आजगमुयुग्मिनोष्यंचो गृहीत्वांचो जिनीदलैः । उदर्धा इव तस्थुस्ते पश्यंतो ऋषिपितं प्रभुम् ॥ ए०९ ॥
 दिव्यनेपथ्यवस्त्रालंकृतस्य शिरसि प्रजोः । न युज्यते देसुमिति तेऽक्षिपन् पादयोः पयः ॥ ए१० ॥
 विनीताः साध्वमी तेन विनीताख्यां प्रजोः पुरीम् । निर्मातुं श्रीदमादिश्य मघवा त्रिदिवं

ययौ ॥ ए११ ॥

षादशयोजनायामां नवयोजनविस्तृताम् । अयोध्येत्यपरात्रिख्यां विनीतां सोऽकरोत्पुरीम् ॥ ए१२ ॥
 तां च निर्माय निर्मायः पूरयामास यद्दराद् । अद्दथ्यवस्त्रनेपथ्यधनधान्यैर्निरंतरम् ॥ ए१३ ॥
 वज्रंजनीलवैडूर्यहर्म्यकिर्मीरश्मिजिः । जित्तिं विनापि खे तत्र चित्रकर्म विरच्यते ॥ ए१४ ॥
 तत्रोच्चैः कांचनैर्हर्म्यैर्मैरुशैलशिरांस्यजिः(?) । पत्रालंबनलीलेव ध्वजव्याजाद्वितन्यते ॥ ए१५ ॥

१ त्रिविष्टपपतेरिन्द्रस्य । २ अतिपाण्डुकम्बला नाम मेरूपरि जिनजन्मस्नात्रशिला वर्तते । ३ स्वस्तिवाचनकर्ता इव । ४ निर्मायो
 निष्कपटः । ५ किर्मीर कर्बुरं ।

तदप्रे दीप्तमाणिक्यकपिशीर्षपरंपराः । अग्रत्वाददर्शतां यांति चिरं खेचरयोपिताम् ॥ ए१६ ॥
 तस्यां गृहांगणश्रुति स्वस्तिकन्यस्तमौक्तिकैः । स्वैरं कर्करिकक्रीमां कुरुते बालिकाजनः ॥ ए१७ ॥
 तत्रोद्यानोच्चवृक्षाग्रस्वदृश्यमानान्यहर्निशम् । खेचरीणां विमानानि द्वाणं यांति कुलायताम् ॥ ए१८ ॥
 तत्र दृष्ट्वाद्दृश्येषु रत्नराशीन् समुत्थितान् । तदावरककूटोड्यं तर्क्यते रोहणाचलः ॥ ए१९ ॥
 जलकेद्विरतस्त्रीण, द्रुतितैर्हारमौक्तिकैः । ताम्रपर्णीश्रियं तत्र दधते गृहदीर्घिकाः ॥ ए२० ॥
 तत्रेत्र्याः संति ते येषां कस्याप्येकतमस्य सः । व्यवहर्तुं गतो मन्ये वणिक्पुत्रो धनाधिपः ॥ ए२१ ॥
 नक्तमिंदुदृष्टपद्मिन्तिमंदिस्वदिवारिचिः । प्रशांतपांसवो रथ्याः क्रियंते तत्र सर्वतः ॥ ए२२ ॥
 वापीकूपसरोदृष्टैः सुधासोदरवारिचिः । नागलोकं नवसुधाकुंडं परिबच्चूव सा ॥ ए२३ ॥
 गतायां जन्मतः पूर्ववद्दृष्टाणां विंशतौ तदा । तस्यां नगरीं राजाचूष्यश्रुः पालयितुं प्रजाः ॥ ए२४ ॥
 अकार इव मंत्राणां नृपाणां प्रथमो नृपः । अपत्यानि निजानीव पालयामास स प्रजाः ॥ ए२५ ॥
 असाधुशासने साधुपालने कृतकर्मणः । प्रत्यंगानि स्वकानीव मंत्रिणो विदधे विभुः ॥ ए२६ ॥
 चौर्यादिरक्षणे दक्षानारक्षानप्यसूत्रयत् । सुत्रामेव लोकपालान् राजा वृषत्रलांढनः ॥ ए२७ ॥
 अनीकस्यांगमुत्कृष्टमुत्तमंगं तनोरिव । राज्यस्थित्यै राजहस्ती हस्तिनः स समग्रहीत् ॥ ए२८ ॥
 आदित्यतुरगस्पर्द्धयेवात्युद्धरकंधरान् । बंधुरान् धारयामास तुरगान् वृषत्रध्वजः ॥ ए२९ ॥
 सुश्लिष्टकाष्ठदितान् स्पंदनान् नाचिनंदनः । विमानानीव चूस्थानि सूत्रयामास च स्वयम् ॥ ए३० ॥

सुपरीक्षितसत्वानां पत्नीनां च परिग्रहम् । नाजिसूनुस्तदा चक्रे चक्रवर्त्तिचवे यथा ॥ ए३१ ॥
 नव्यसाम्राज्यसौधस्य संज्ञानिव बलीयसः । अनीकाधिपतींस्तत्र स्थापयामास नाञ्जिभूः ॥ ए३२ ॥
 गोबलीवर्द्धकरचसैरिजाश्वतरादिकम् । आददे तदुपयोगविडुरो हि जगत्पतिः ॥ ए३३ ॥
 कटपट्टुपु समुञ्जन्नेष्वनपत्यान्वयेष्विव । कंदमूलफलादीनि तदा बुभुजिरे जनाः ॥ ए३४ ॥
 शालिगोधूमचणकमुजाद्या औषधीरपि । तृणवत्स्वथमुत्पन्नास्ते चखादुरर्पाकिमाः ॥ ए३५ ॥
 तस्मिन्नजीर्णत्याहारे तैर्विज्ञप्तोऽवदच्चिभुः । मृदित्वा त्वचञ्चित्वा(?) च हसैस्ताः खादतायुना ॥ ए३६ ॥
 छपदेशं जगन्नर्तुस्तेषां पादयतामपि । काठिन्यादोषधीनां तु नाहारो जीर्णति स्म सः ॥ ए३७ ॥
 तैर्विज्ञप्तः पुनः स्वामीत्यूचे संघृष्य पाणिभिः । तास्तिमित्वा जलैः पत्रपुटे धृत्वा च खादत ॥ ए३८ ॥
 ते तथा चक्रिरे तत्राभ्यजीर्णाहारवेदनां । तैर्विज्ञप्तो जगन्नाथः पुनरभ्येवमादिशत् ॥ ए३९ ॥
 पूर्वोक्तविधिमाधायौषधीर्मुष्टौ निधाय च । आतपे कक्षयोः क्षिप्त्वा चक्ष्यंतु ततः सुखम् ॥ ए४० ॥
 तत्राभ्यजीर्णाहारेण विधुरेषु जनेष्वथ । तरुखंडे मिथः शाखाघर्षणादग्निरुत्थितः ॥ ए४१ ॥
 तृणकाष्ठादि स प्रोषित् दीप्रलत्रमेण तु । धावित्वादातुमारंजे प्रसारितकरैर्जनैः ॥ ए४२ ॥
 तेनाग्निना दह्यमाना चीताः प्रभुमुपेत्य ते । नूतनं नूतमद्भुतं किञ्चिदभ्येवमूचिरे ॥ ए४३ ॥
 स्वाम्यभ्यूचे स्निग्धरूढकालदोषोऽग्निरुत्थितः । नैकांतरूढे नैकांतस्निग्धे काले चवत्यसौ ॥ ए४४ ॥
 स्थित्वास्य पार्श्वतो बह्वेः पर्यंतस्थं तृणादिकम् । अपसारयताशेषं पश्चात्कृत्वा तं ननु ॥ ए४५ ॥

१ विदुरो ज्ञाता । २ अपाकिमाः अपकाः । ३ विदुरेषु ग्लानि गतेषु ।

ततः पूर्वोक्तविधिना साधयित्वाषधीरिमाः । ज्वलनेऽस्मिन् परिह्विय परिपच्य च खादत ॥ ९४६ ॥
 ते तथा चक्रिरे मुग्धा दग्धा श्रौषधयोऽग्निना । आगत्य कथयामासुरिति च स्वामिने पुनः ॥ ९४७ ॥
 स्वामिन्न किञ्चिदस्मन्यं ददात्येष बुभुद्धितः । कुङ्किरिखैकोऽसि ह्रिस्ताः सर्वत औषधीः ॥ ९४८ ॥
 तदानीं सिंधुरस्कंधाधिरूढः प्रचुरप्यचूत् । तैः समानाययामास मृत्तिकापिंफुमाईकम् ॥ ९४९ ॥
 कुंजिकुंजे मृदं न्यस्य प्रवितन्य च पाणिना । पात्रं चक्रे तदाकारं शिष्टपानां प्रथमं प्रभुः ॥ ९५० ॥
 स्वामीर्यूचे कुरुतैवं जाजनान्यपराय्यपि । तान्यश्रौ न्यस्य पचतौषधीस्तदनुखादत ॥ ९५१ ॥
 ततश्च चक्रिरे ते तु तथैव स्वामिशसनम् । तदादि जङ्गिरे कुंजकाराः प्रथमकारवः ॥ ९५२ ॥
 लोकानां गृहहेतोश्च प्रभुर्व्यधित वर्ष्कीन् । विश्वस्य सुखसृष्ट्यै हि महापुरुषसृष्टयः ॥ ९५३ ॥
 गृहादिचित्रकृतये कृती चित्रकृतोऽपि सः । सूत्रयामास लोकानां क्रीडवैचित्र्यहेतुना ॥ ९५४ ॥
 कुविंदान् कल्पयामास लोकसंभ्यानहेतवे । सर्वकल्पद्रुमस्थाने ह्येकः कल्पद्रुमः प्रभुः ॥ ९५५ ॥
 रोमणां नखानां वृद्ध्या च बाध्यमाने चृशं जने । जगदेकपिता स्वामी नापितानप्यसूत्रयत् ॥ ९५६ ॥
 तानि पंचापि शिष्टपानि प्रत्येक विशजेदतः । शतधा प्रासरद्धोके स्रोतांसि सरितामिव ॥ ९५७ ॥
 तृणहारकाष्ठहारङ्कषिवाण्ज्यकान्यपि । कर्माख्यासूत्रयामास लोकानां जीविकाकृते ॥ ९५८ ॥
 स्वामी सामदानभेदं मोपायचतुष्टयम् । जगद्व्यवस्थानगरीचतुष्टयमकल्पयत् ॥ ९५९ ॥
 घासप्ततिकलाकांडं चरतं सोध्यजीगपत् । ब्रह्म ज्येष्ठाय पुत्राय ब्रूयादिति नयादिव ॥ ९६० ॥

१ सिन्धुरो गजस्तस्य स्कन्धारूढः । २ कुविन्दान् तन्तुवायकान् ।

ऋतोऽपि स्वसोदर्यास्तनयानितरानपि । सम्यग्ध्यापयत्पात्रे विद्या हि शतशाखिका ॥ ए६१ ॥
 नात्रेयो बाहुबलिनं त्रिद्यमानान्यनेकशः । लक्ष्णानि च हस्त्यश्वस्त्रीपुंसानामजिज्ञपत् ॥ ए६२ ॥
 अष्टादशद्विपीत्राहया अपसर्वेभ्येन पाणिना । दर्शयामास सर्वेभ्येन सुंदर्या गणितं पुनः ॥ ए६३ ॥
 मानोन्मानावमानानि प्रतिमानानि वस्तुषु । पोतान् प्रोतांश्च मथ्यादीन् प्रतुः प्रावर्तयत्तदा ॥ ए६४ ॥
 राजाध्यक्षकुलगृहसाक्षिः समजायत । व्यवहारस्तदादिष्टोवित्रादिप्रतिवादिनाम् ॥ ए६५ ॥
 नागोधर्त्री धनुर्वेदश्चिकित्सोपासने रणः । अर्थशास्त्रं बंधघातत्रयगोष्ठयस्ततोऽचवन् ॥ ए६६ ॥
 असौ माता पिता त्राता त्रार्या पुत्रो गृहं धनम् । ममेत्यादि च ममताचृज्जनानां तदादिका ॥ ए६७ ॥
 हृदा स्वामिनमुघ्राहे प्रसाधितमलंकृतम् । प्रसाधयदलं चक्रे लोकोऽपि स्वं ततः परम् ॥ ए६८ ॥
 तदा हृदा प्रचुकृतं पाण्डित्यहणमादिमम् । लोकोऽपि कुरुतेऽद्यापि ध्रुवो ह्यध्या महत्कृतः ॥ ए६९ ॥
 दत्तकन्योपयमनं प्रच्छाद्वाह्यप्रचृत्यचूत् । चूर्णोपनयनदधेमापृष्ट्वा अपि ततोऽचवत् ॥ ए७० ॥
 एतच्च सर्वं सावध्यमपि लोकानुकंपया । स्वामी प्रवर्तयामास जानन् कर्तव्यमात्मनः ॥ ए७१ ॥
 तदान्नायात्कलादीदमद्यापि शुचि वर्त्तते । अर्वाचीर्नैर्बुद्धिमन्निर्वचं शास्त्ररूपतः ॥ ए७२ ॥
 स्वामिनः शिक्षया दक्षो लोकोऽचूदखिलोऽपि सः । अंतरेणोपदेष्टारं पशवंति नरा अपि ॥ ए७३ ॥
 तदोत्रजोगराजन्यद्वत्रचेदैश्वर्यविधान् । जनानासूत्रयद्विभ्वस्थितानाटकसूत्रचूत् ॥ ए७४ ॥
 आरक्षपुरुषा उग्रा उग्रदंडाधिकारिणः । जोगा मंत्र्यादयो चतुर्स्त्रायस्त्रिंश हरेस्त्रि ॥ ए७५ ॥

१ अपसर्वेभ्येन दक्षिणेन । २ नागाधर्त्री गजादिपूजा । ३ ध्रुवः स्थिर । ४ पशवन्ति पशुवन्नाचरन्ति ।

राजन्या जज्ञिरे ते ये समानवयसः प्रजोः । अवशेषार्स्तु पुरुषा बभूवुः कृत्रिया इति ॥ ९७६ ॥
 विरचथ्य नवामेवं व्यवहारनयस्थितिम् । नवोढामिव बुभुजे नवां राज्यश्रियं विभुः ॥ ९७७ ॥
 यथापराधं दंभेषु दंडं प्रायुक्तं नाञ्जिः । व्याधितेषु यथाव्याधि चिकित्सक इवागदम् ॥ ९७८ ॥
 दंभनीतस्तदालोकश्चक्रे चौर्यादिकं न हि । एकैव दंडनीतिर्हि सर्वान्यायाह्निजांगुली ॥ ९७९ ॥
 द्वेत्रोद्यानगृहादीनां मर्यादां कोपि कस्यचित् । नात्यक्रमत् प्रञ्जोराज्ञामिव लोकः सुशिक्षितः ॥ ९८० ॥
 कालेऽवर्षजालधरः सस्यनिष्पत्तिहेतवे । न्यायधर्मं जगद्गुरुर्जोव्याजार्स्तुवन्निव ॥ ९८१ ॥
 सस्यद्वैत्रैरिच्छुवाटैर्गोकुलैश्चाकुलास्तदा । रेजुर्जनपदाः स्वर्द्ध्या स्वाम्यगर्ज्वाञ्जिधायिनः ॥ ९८२ ॥
 हेयादेयविवेकज्ञीकृतैर्लोकैर्व्यर्थादिभुः । प्रायेण चरतद्धेत्रं विदेहद्वेत्रसंनिभम् ॥ ९८३ ॥
 राज्याञ्जिषेकात्प्रचृति पृथिवीं परिपालयन् । त्रिपटिं पूर्वदक्षाणि नाञ्जिचूरत्यवाहयत् ॥ ९८४ ॥
 प्रभुः स्मरकृतावासे मधुमासे समेयुषि । अगादन्येद्युरुद्याने परिधैरानुरोधतः ॥ ९८५ ॥
 पुष्पवासगृहे तत्र पुष्पाचरणचूषितः । आसांचक्रे जगत्स्वामी पुष्पमास इवांगवान् ॥ ९८६ ॥
 गुंजङ्गिः फुल्लमाकंदमकरंदोन्मदादिभिः । मधुलक्ष्मीर्वचूव स्वागतिकीव जगत्प्रजोः ॥ ९८७ ॥
 पूर्वंग इवारब्धे पंचमोच्चारिभिः पिकैः । अदर्शयद्दृतालास्यं मलयानिदलासकः ॥ ९८८ ॥
 कामुकेच्य इवाभ्येषपादघातमुखासवान् । ददुः कुरबकाशोकवकुलेज्यो मृगेक्षणाः ॥ ९८९ ॥

१ सर्वे ये अन्यायास्त एव अहय. सर्पास्तेषु जागुली तदाब्धौपथी । २ परिवारस्य अनुरोधत आग्रहतः । ३ पुष्पमासो वसन्तः ।
 ४ स्वागतिकी स्वागतपृच्छिका ।

तिलकः प्रबलामोदप्रमोदितमधुव्रतः । अशोत्रयद्युवजालस्थलीमिव वनस्थलीम् ॥ एए० ॥
 पुष्पस्तबकजारेण ननाम लवलीलता । पीनोरसिजजारेण चूयसेव कृशोदरी ॥ एए१ ॥
 सहकारलतां मंदं मंदं मुग्धां वधूमिव । विदग्धकामुक इव सख्यजे मलयानिलः ॥ एए२ ॥
 जंबूकदंबमाकंदचंपकाशोकयष्टिभिः । प्रवासिनो हंतुमदं याष्टीक इव मन्मथः ॥ एए३ ॥
 प्रत्यग्रपाटलापुष्पसंपर्कसुरजीकृतः । वारिवत्कस्य न ददौ मुदं मलयमारुतः ॥ एए४ ॥
 अंतःसारो मधुरसैर्मधूको मधुजांडवत् । मधुपैरुपसर्पद्भिश्चक्रे कलकलाकुलः ॥ एए५ ॥
 गोलिकाधनुन्यासं कर्तुं कुसुमधन्विना । गोलिकाः सज्जिता मध्ये कदंबकुसुमह्लात् ॥ एए६ ॥
 इष्टार्पूर्त्तप्रियेणैव वसंतेन प्रकल्पिता । वासंती चृंगपांथानां मकरंदरसप्रपा ॥ एए७ ॥
 सिंधुवारेण दुर्वारकुसुमामोदसंपदा । चक्रे घ्राणविषेणैव महामोहः प्रवासिनाम् ॥ एए८ ॥
 वसंतोद्यानपालेन चंपकेषु नियोजिताः । आरद्या इव निःशंकं त्रमंति स्म मधुव्रताः ॥ एए९ ॥
 उत्तमानुत्तमानामप्यवनीरुहवीरुधाम् । श्रियं मधुर्दिदेश स्त्रीपुंसानामिव यौवनम् ॥ १००० ॥
 तत्रावचेतुं कुसुमान्यारंजत मृगीदृशः । महातीर्थे वसंतस्य दातुमर्थमिवोत्सुकाः ॥ १००१ ॥
 अस्मास्वायुधञ्जलासु स्मरस्यान्धैः किमायुधैः । इति बुध्धेव कामिन्यः कुसुमान्यवचिच्चियरे ॥ १००२ ॥
 उच्चितेषु च पुष्पेषु तद्वियोगरुजादिता । अरोदीदिव वासंती मंजुगुंजन्मधुव्रता ॥ १००३ ॥
 महीमुच्चित्य गह्वंती काचित्तद्वाग्वाससा । तस्यौ निषिध्यमानेव तथा मान्यत्रगा इति ॥ १००४ ॥

अहो संसारकूपेऽस्मिन् जीवाः कुर्वन्ति कर्मणिः । अरघदृघटीन्यायेनैहिरेयोहिरां क्रियाम् ॥ १०१० ॥
 धिग्धिगमोहांधमनसां जन्मिनां जन्म गच्छति । सर्वथापि मुधैवेदं सुशानामिव शर्वरी ॥ १०११ ॥
 एते रागद्वेषमोहा लघांतमपि देहिनाम् । मूलाधर्मं निरुक्तंति मूषिका इव पादपम् ॥ १०१२ ॥
 अहो विवर्धयते मुग्धैः क्रोधो न्यग्रोधवृक्षवत् । अपि वर्द्धयितारं स्वं यो चक्षयति मूलतः १०१३ ॥
 न किंचिन्मानवा मानाधिरूढा गणयंत्यमी । मर्यादादंघिनो हस्त्यारूढा हस्तिपका इव ॥ १०१४ ॥
 कपिकल्लबीजकोशीमिव सायां दुराशयाः । उपतापकरिं नित्यं न त्यजन्ति शरीरिणः ॥ १०१५ ॥
 दुग्धं तुषोदकेनांजनेव सितान्शुकम् । निर्मलोऽपि गुणग्रामो लोलेनैकेन दूष्यते ॥ १०१६ ॥
 कपया चक्कारायां चत्वारो यामिका इव । यावज्जाग्रति पार्श्वस्थास्तावन्मोक्षः कुतो नृणाम् ॥ १०१७ ॥
 अंगनालिंगनव्यग्रा भ्रूतात्ता इव देहिनः । समंततः क्षीयमाणमप्यात्मानं न जानते ॥ १०१८ ॥
 तत्तत्प्रकारैराहारैरात्मनोन्माद आत्मनः । उत्पाद्यतेऽनर्थकृते सिंहारोग्यमिधौपधैः ॥ १०१९ ॥
 सुगंधीदं सुगंधीदं किं श्रयामीति लंपटः । मूढो ब्रमरवज्जाम्यन्न जातु लभते रतिम् ॥ १०२० ॥
 आपातरमणीथैर्धिग्रमणीप्रायवस्तुचिः । प्रतारयति लोकः स्वं बालं क्रीमनकैरिव ॥ १०२१ ॥
 वेणुवीणादिनादेषु दत्तकर्णो निरंतरम् । स्वार्थाञ्छश्यति निचलुरिव शास्त्रानुचिंतनात् ॥ १०२२ ॥
 युगपद्विषैरेचिर्वातपित्तकफैरिव । लुप्यते प्रबलैर्भ्रतैश्चैतन्त्यं धिक् शरीरिणाम् ॥ १०२३ ॥
 एवं संसारैराग्यचिंतासंततितंतुचिः । निःस्यूतमानसो यावद्धृत्त्व परमेश्वरः ॥ १०२४ ॥

१ एहिरेयाहि इति यस्या क्रियाया भवति सा एहिरेयाहिरा क्रिया । २ न्यग्रोधो वटवृक्षः ।

तावत्सारस्वतादित्यवह्यश्चारुणा अपि । गर्दतोयास्तुपिताश्वा व्यावाधा मरुतस्तथा ॥ १०३५ ॥
 रिष्टाश्चेति नवजेदा ब्रह्मलोकांतिवासिनः । देवा लोकांतिकाः पादांतिकमेत्य जगत्प्रज्ञोः ॥ १०३६ ॥
 मूर्ध्नि न्यस्तैरंजलिभिः पद्मकोशसहोदैरः । आंसूत्रितापरोत्तसा इवैवं ते व्यजिज्ञपन् ॥ १०३७ ॥

चतुर्भिः कृत्वापकं ॥

शक्रचूनामणिवित्रांचोमग्रचरणंबुज । ऋतक्षेत्रनिर्णष्टमोक्षमार्गप्रदीपक ॥ १०३८ ॥
 लोकव्यवस्था प्रथमा यथा नाथ प्रवर्तिता । प्रवर्तय तथा धर्मतीर्थं कृत्यं निजं स्मर ॥ १०३९ ॥ युगं ॥
 एवं देवास्ते प्रभुं विज्ञपथ्य स्वं स्वं स्थानं ब्रह्मलोके दिवीयुः ।
 प्रव्रज्येद्भुः स्वाम्यपि स्वं निशांतं सद्योऽयासीन्नंदनोद्यानमध्यात् ॥ १०४० ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रसूरिविरचिते त्रिपष्टिशलाकापुरुरचरिते महाकाव्ये प्रथमपर्वणि भगवज्जन्मव्यवहार-
 राज्यस्थितिप्रकाशनो नाम द्वितीय सर्ग ॥ २ ॥

तृतीयः सर्गः ।

आजूहवदथ स्वामी सामंतादीन् समंततः । जरतं वाहुवद्व्यादींस्तनयानितरानपि ॥ १ ॥
 प्रचूर्वापे जरतं राज्यमादत्स्व वत्स नः । वयं संयमसान्नाज्यमुपादास्यामहेऽधुना ॥ २ ॥
 स्वामिनो वचसा तेन स्थित्वा ह्यणमधोमुखः । प्रांजलिर्जरतो नत्वा जगदैवं सगजदम् ॥ ३ ॥
 त्वत्पादपद्मपीठाग्रे लुगतो मे यथासुखम् । रत्नसिंहासने स्वामिन्नासीनस्य तथा नहि ॥ ४ ॥
 त्वदग्रे धावतः पट्ट्यां यथा मम सुखं विज्रो । सलीलसिंदुरस्कंधाधिरूढस्य तथा नहि ॥ ५ ॥
 त्वत्पादपंकजच्छायानिलीनस्य यथा सुखम् । जायते मे सितहृत्त्रह्णायहृन्नस्य नो तथा ॥ ६ ॥
 त्वया विरहितः स्यां चेतत्किं साम्राज्यसंपदा । त्वत्सेवासुखदुग्धान्धे राज्यसौख्यं हि विंदुवत् ॥ ७ ॥
 स्वाम्थपीत्यवदद्भ्राज्यमस्माच्चिस्तावदुक्षितम् । पृथ्व्यां च पार्थिवाजावे मात्स्यो न्यायः प्रवर्तते ॥ ८ ॥
 वृथिर्वीं तदिमां वत्स यथावत्परिपालय । आदेशकारकोऽसि त्वमादेशोऽप्ययमेव नः ॥ ९ ॥
 सिद्धदेशं प्रजोरेवं स लंघितुमनीश्वरः । आमेत्यन्नापत गुरुश्वेपैव विनयस्थितिः ॥ १० ॥
 प्रणम्य स्वामिनं मूर्ध्ना विनीतो जरतस्ततः । सिंहासनमलंचक्रे पित्र्यं वंशमिवोन्नतम् ॥ ११ ॥
 स्वाम्यादेशादथामात्यसामंतानीरुपादिजिः । प्रजोस्त्रि सुरैश्चक्रेऽन्निपेको जरतस्य तु ॥ १२ ॥
 तदा च शुशुभे तत्रं पार्वण्डुसहोदरम् । स्वामिनः शासनमिवाखंडं जरतमूर्धनि ॥ १३ ॥

१ मात्स्यो न्यायो यथा गुरुलघुमत्स्या परस्परं भक्षयन्ति तद्द्विजान विना लोका अपि एव कुर्वन्ति ।

तत्पार्श्वयोश्चकासांते आपतंतौ च चामरौ । ऋरतार्द्धघ्नयोर्देव्यच्छ्रियो दूताविवागतौ ॥ १४ ॥
 चकासामास वासोचिर्मुक्तालंकरणैरपि । गुणैरिव स्वैरत्यंतविशदैर्दृष्टप्रात्मजः ॥ १५ ॥
 शशीव स नवो राजा महामहिमन्नाजनम् । नमश्चक्रे राजचक्रेणात्मकह्याणकाम्यया ॥ १६ ॥
 अथो ददौ बाहुबलिप्रचृत्तिच्यो यथोचितम् । अन्येच्योऽपि च पुत्रेच्यो विचज्य विषयान् विभुः ॥ १७ ॥
 ततश्च सांवत्सरिकं दानमारचत प्रभुः । कल्पद्रुम इव स्वेच्छाप्राथनानुगुणं नृणाम् ॥ १८ ॥
 यो येनाऽर्थी स तज्जुहात्वेवमाघोषाणां विभुः । चतुर्ष्वथप्रतोह्यादिस्थानेषूच्चैरकारयत् ॥ १९ ॥
 चिरत्रष्टानि नष्टानि प्रह्नीणस्वामिकानि च । अतिप्रणष्टसेतूनि गिरिकुंजगतानि च ॥ २० ॥
 इमशानस्थानगूढानि गुप्तानि च गृहान्तरे । रजतस्वर्णरत्नादिधनान्याहृत्य सर्वतः ॥ २१ ॥
 वासवादिष्टधनदंप्रेरिता जृञ्चकाः सुराः । ददतोऽपूरयन् गर्भुः पयांसीव पयोमुचः ॥ २२ ॥
 त्रिचिर्विशेषकम् ॥

एकां कोटीं हिरण्यस्य लक्षान्यष्टौ च नाञ्चिः । दिने दिने ददौ सूरोदयादाज्जोजनक्षणम् ॥ २३ ॥
 वत्सरेण हिरण्यस्य ददौ कोटीशतत्रयम् । अष्टाशीतिं च कोटीनां लक्षाशीतिं च नाञ्चिः ॥ २४ ॥
 जातसंसारवैराग्या दीक्षया स्वामिनो जनाः । शेषामात्रमदोऽगृह्णन्निह्यादानेऽपि नाधिकम् ॥ २५ ॥
 अथ वार्षिकदानांते वासवश्चलितासनः । नत्तयान्य इव ऋरतो ऋगवंतमुपास्थितः ॥ २६ ॥
 समं सुरवरैरंभस्कुंभहस्तैर्जगत्पतेः । दीक्षोत्सवाञ्चिषेकं स चक्रे राज्याञ्चिषेकवत् ॥ २७ ॥

मंद्बूपनीतं तदधिकारिणैव बलाशिणो । दिव्यालंकारवस्त्रादि पर्यधत्त जगद्विभुः ॥ १७ ॥
 अत्रुतरविमानानां विमानमिव किंचन । सुदर्शनाख्यां शिविकां पत्ये हरिरसूत्रयत् ॥ १८ ॥
 दत्तहस्तो महेंद्रेण शिविकामारुरोह ताम् । प्रभुः प्रथमनिःश्रेणीमिन लोकाग्रनेत्रमनः ॥ ३० ॥
 आदौ रोमांचितैर्मल्लैर्मत्यैस्तदन्तर्तम् । उद्दध्रे शिविका मूर्त्तपुष्पञ्चार इवात्मनः ॥ ३१ ॥
 वर्यमंगलतूर्याणि ताडितानि सुरासुरैः । अपूरयन् दिशो नादैः पुष्करावर्त्तका इव ॥ ३२ ॥
 चकासे चामरध्वं पार्श्वतस्त्रिजगत्पतेः । नैर्मद्वयमित्र मूर्त्तिस्थं परलोकैहलोकयोः ॥ ३३ ॥
 प्रीणितश्रवणो नृणामुच्चैर्जयजयारवः । चक्रे पत्युर्त्रैदिवृंदैरिव वृंदाकरत्रजेः ॥ ३४ ॥
 नाश्रोऽपि शिविकारूढः पश्चि गञ्जन्नराजत । सुरोत्तमनिमानस्थशाश्वतप्रतिमोपमः ॥ ३५ ॥
 जगवंतं यथायातं दृष्ट्वा सर्वेऽपि नागराः । संत्रमादन्वधावंत पितरं बालका इव ॥ ३६ ॥
 दूरतः स्वामिनं ऋष्टुं जीमूतमिव केकिनः । उच्चपादपशालासु केचिदारुरुहूर्नराः ॥ ३७ ॥
 केचिच्च स्वामिनं ऋष्टुमारूढा मार्गवेश्मसु । चञ्जातपमिव प्रौढं सूर्यातपमजीगणन् ॥ ३८ ॥
 अश्वान्नारुरुहुः केपि कालदेपासहिष्णवः । त्वरितं स्वयमेवाश्या इव पुहुविरे पश्चि ॥ ३९ ॥
 अंतः प्रविश्य लोकानां केपि वारामिवातपः । अत्रे प्रादुर्भवन्ति स्म स्वामिनो दर्शनेद्यया ॥ ४० ॥
 अत्रि त्रिचुवनाधीशं धावंत्यः काश्चिदंगनाः । वेगाद्बुद्धितहारेण लोकांजलिमिवामुचन् ॥ ४१ ॥
 आगच्छतो जगन्नचुरत्रे तस्त्रुदिदृक्षया । कटिस्थवालाश्चारूढवानरा इव वीरुंधः ॥ ४२ ॥

१ मधु शीघ्र । २ बलाशिणा इन्द्रेण । ३ पुष्करावर्तकाः मलयमेघाः । ४ लाजाजलि अष्टमीलजलि । ५ वीरुधो लताः ।

शुजातुचयतः सख्योः काश्चिदालंब्य सत्वरम् । कृत्वा पद्माविवागह्वन् कुचकुञ्जरावसाः ॥ ४३ ॥
 गतिचंगकरान् चारान् स्वान्निर्तवान् मृगीदृशः । निनिन्दः काश्चन स्वामिप्रेक्षणदृष्टकांक्षया ॥ ४४ ॥
 शुचकौसुञ्चवसना वर्त्मवेदमकुलांगनाः । पूर्णपात्रं दधुः काश्चित्सेडुसंध्यासहोदराः ॥ ४५ ॥
 काश्चिदप्यंचलान्पाणिपद्मैश्चपललोचनाः । चामराणीव चलयामासुरालोकने प्रभोः ॥ ४६ ॥
 काश्चिदप्यंचलान्पाणिपद्मैश्चिच्छिपुः । आत्मानः पुण्यबीजानि वपंत्य इव निर्जरम् ॥ ४७ ॥
 काश्चिदप्यंचलान्पाणिपद्मैश्चिच्छिपुः । काश्चिद्गुर्निजकुलसुवासिन्य इवोच्चकैः ॥ ४८ ॥
 चिरं जीव चिरं नंदेत्याद्याशीर्वचनानि च । काश्चिद्गुर्निजकुलसुवाञ्चूवन् पुरयोषितः ॥ ४९ ॥
 निश्चलाद्व्यश्चलाद्वयोऽपि मंछुगा मंदगा अपि । प्रच्छं पद्मं त्योनुयांत्यश्चाञ्चूवन् महीतलम् ॥ ५० ॥
 नञस्यथ समापेपुरपि देवाश्चतुर्विधाः । महाविमानैः कुर्वाणा एकह्वयं महीतलम् ॥ ५१ ॥
 मदांजोवर्षिन्निः केचित्कुंजरैर्निर्जरोत्तमाः । आपतंतो विदधिरे दिवं मेघमयीमिव ॥ ५२ ॥
 अपरे गगनांचोघेस्तैर्द्वैस्तुरगोत्तमैः । कशानौदंडसहिता आपतन् पतिमीक्षितुम् ॥ ५३ ॥
 मूर्तिमद्भिः पवमानैस्त्रिवातिशयिरंहसा । स्यंदनैर्धुसदः केचिदासदन्नाचिन्दनम् ॥ ५४ ॥
 अन्योन्यं वाहनक्रीडाप्रतिज्ञातपणा इव । प्रतीक्षाचक्रिरे मित्रमपि न त्रिदिवौकसः ॥ ५५ ॥
 स्वाम्यसौ स्वाम्यसावेवं कथयंतो मिथः सुराः । वाहनानि स्थिरीचक्रुः प्राप्यगामा इवाध्वगाः ॥ ५६ ॥
 विमानहर्म्यैः करिचिस्तुरगैः स्यंदनैरपि । नञस्यचूद्धृतीयेव विनीता नगरी तदा ॥ ५७ ॥
 परिवत्रे जगन्नाथः प्रकृष्टसुरमानुषैः । मानुषोत्तरशिखरीवाहस्करनिशाकैः ॥ ५८ ॥

पार्श्वयोर्जरतबहुबलिन्यामुपसेवितः । रोधोऽन्यामिव पाथोर्धिवचासे वृषजध्वजः ॥ ५७ ॥
 अष्टानवत्या तनयैर्विनीतैरपरैरपि । अन्वगामि जगत्स्वामी यूथनाथ इव द्विपैः ॥ ५८ ॥
 माता पत्न्यौ च पुत्र्यौ च स्त्रियोऽन्या अपि साश्रवः । सावश्यायकणाः पद्मिन्य इव प्रभुमन्वगुः ॥ ६० ॥
 विमानमिव सर्वाश्रिसिद्धं प्राक्तनजन्मनि । नाम्ना सिद्धार्थमुद्यानमाससाद जगत्पतिः ॥ ६१ ॥
 तस्माच्च शिविकारत्नात्संसारदिव निर्ममः । समुत्तार नात्रेयस्तत्राशोकतरोस्तले ॥ ६३ ॥
 तानि वस्त्राणि माह्यानि नृशूणानि च नाञ्जिः । उञ्चां चकार सपदि कषायानिव सर्वतः ॥ ६३ ॥
 कोमलं धवलं सूक्ष्मं स्यूतं चंद्रकरैरिव । देवदूथं देवराजः स्कंधदेशे न्यधाञ्जिः ॥ ६४ ॥
 तदा च चैत्रबहुलाष्टम्यां चंद्रमसि स्थिते । नद्वत्रमुत्तरापाढामहोत्तारो च पश्चिमे ॥ ६५ ॥
 नवजायजयारावकोदाहलमिपाद्भृशम् । उज्जिरद्भिर्मुदमिव वीहयमाणौ नरामरैः ॥ ६६ ॥
 उच्चखान चतस्सृजिर्मुष्टिभिः शिरसः कचान् । चतसृन्त्यो दिग्भ्यः शेषामिव दातुमनाः प्रभुः ॥ ६७ ॥
 त्रिजिर्विशेषकम् ॥

प्रतीहति स्म सौधर्माधिपतिः कुंतलान् प्रभोः । वस्त्रांचले वर्णोत्तरंतुमंरुनकारिणः ॥ ६८ ॥
 मुष्टिना पंचमेनाथ शेषान् केशान् जगत्पतिः । समुच्चिखनिषेबवं ययाचे नमुचिद्विषा ॥ ६९ ॥
 नाथ त्वदंशयोः स्वर्णरुचोर्मरकतोपमा । वातानीता विजात्येषा तदास्तां केशवह्वरी ॥ ७० ॥
 तथैव धारयामास तामीशः केशवह्वरीम् । याञ्चामेकांतत्रकानां स्वामिनः खंडयंति न ॥ ७१ ॥

१ रोधोभ्या तटाभ्या । २ चैत्रबहुलाष्टम्या चैत्रकृष्णाष्टम्या । ३ शेषा प्रसादमाला । ४ समुत्खनितुभिच्छत्रम् ।

सौधर्मेणः क्षीरसिंधौ केशान् द्विष्ट्वाऽऽप्युपेत्य च । रंगाचार्यं श्वारक्षतुमुदं मुष्टिसंज्ञया ॥ ७३ ॥

॥ ७३ ॥

कृतपटपःकर्मा कृतसिद्धनमस्कृतिः । देवासुरमनुष्याणां समद्वमथ नात्रिभुः ॥ ७४ ॥ युग्मम् ॥

सावद्योगं सकलं प्रत्याख्यामीत्युदीरयन् । शरदातपतप्तानामिवात्रज्ञायया सुखम् ॥ ७५ ॥

स्वामिदीक्षोत्सेवनासीन्नारकाणामपि ह्यणम् । शरदातपतप्तानामिवात्रज्ञायया सुखम् ॥ ७६ ॥

ज्ञानं प्रचोर्मर्त्यैर्देत्रमनोद्भवप्रकाशकम् । मनःपर्यायमुत्पेदे दीक्षासंकेतजागिव ॥ ७७ ॥

वार्यमाणाः सुहृद्गैरुद्धमानाश्च बंधुञ्जिः । निषिध्यमानाश्च ऋरतेश्वरेणापि मुहुर्मुहुः ॥ ७८ ॥

स्मरंतः स्वामिनः पूर्वप्रसादमतिशायिनम् । तत्पादपद्मविरहस्यासहाः षट्पदा इव ॥ ७९ ॥

हित्वा पुत्रकलत्रादि राज्यं च तृणलीलयया । या गतिः स्वामिनोऽस्माकमपि सैवेति निश्चयात् ॥ ८० ॥

नृपाः कल्लमहाकल्लादय आददिरे मुदा । दीक्षां सहस्राश्रत्वारो ऋत्यानामेष हि क्रमः ॥ ८१ ॥

आदिनाथं प्राणम्याथ शचीनाथादयः सुराः । एवं विरचयामासू रचितंजलयः स्तुतिम् ॥ ८२ ॥

गुणांस्तव यथावस्थान्वर्यं वक्तुमनीश्वराः । स्तुमस्तथापि प्रज्ञा हि त्वत्प्रजार्वाभृशायते ॥ ८३ ॥

त्रसथावरजंतूनां हिंसायाः परिहारतः । स्वामिन्नत्रयदनैकसन्निधौ ऋवते नमः ॥ ८४ ॥

नमस्तुभ्यं मृषावादपरित्यागेन सर्वथा । पथ्यतश्चप्रियवचःसुधारसपथोधये ॥ ८५ ॥

जगवन्नदत्तादानप्रत्याख्यानखिलाध्वनि । प्रथमायाध्वनीनाय नमस्तुभ्यं जगत्पते ॥ ८६ ॥

१ अमराः । २ भृश भवतीति भृशायते अतिशयिता भवति । ३ अध्वनीनाय पान्थाय ।

आखंडितब्रह्मार्चमहातेजोविवस्वते । जगवन्मन्मथध्वांतमथनाथ नमोऽस्तुते ॥ ८६ ॥
 सर्वमेकपदे नाथ पृथिव्यादिपरिश्रहं । पलाखैवत्यक्वते तुज्यं मुक्त्यात्मने नमः ॥ ८७ ॥
 तुज्यं नमः पंचमहाव्रतत्रारककुक्षते । संसारसिंधुतरणकर्मणाय महात्मने ॥ ८८ ॥
 महाव्रतानां पंचानामिव पंचापि सोदराः । विव्रते समितीस्तुज्यमादिनाथ नमो नमः ॥ ८९ ॥
 आत्मारामैकमनसे वचःसंवृत्तिशालिने । सर्वचेष्टानिवृत्ताय नमस्तुज्यं त्रिगुप्तये ॥ ९० ॥
 इति नाथमजिष्टुत्य यथास्थानं ययुस्तदा । जन्मान्निषेकवन्नदीश्वरमध्येन नाकिनः ॥ ९१ ॥
 प्रणम्य नाथं जगतबाहुबध्यादयोऽपि ते । जग्मुर्निजनिजस्थानं कथंचिदमरा इव ॥ ९२ ॥
 अनुप्रव्रजितैः कल्लमहाकल्हादिचिर्नृपैः । अनुयातः प्रभुमौनी क्षां विहर्तुं प्रचक्रमे ॥ ९३ ॥
 जगवान् पारणहेपि चिद्धां न प्राप कुत्रचित् । चिद्धादानानचिद्धो हि तदैकांतऋजुर्जनः ॥ ९४ ॥
 केऽपि वेगपराचृतौच्चैःश्वस्कांस्तुरंगमान् । शौर्यनिर्जितदिशागानपरे नागकुंजरान् ॥ ९५ ॥
 रूपलावण्यविजिताम्बरसः केऽपि कन्यकाः । विद्युच्चित्रमधारीणि केचिदाचरणानि तु ॥ ९६ ॥
 नानावर्णानि संध्यात्राणीव वासांसि केचन । माह्यदामानि मंदारदामस्पृक्षीनि केपि च ॥ ९७ ॥
 केचित्कांचनराशिं च मेरुशृंगसहोदरम् । रोहणाचलचूलात्रं रत्नकूटमथापरे ॥ ९८ ॥
 स्वामिने ढौक्यामासुर्लोका चिद्धार्थमीयुषे । राजानमेव नाथं स्म जानते ते हि पूर्ववत् ॥ ९९ ॥

पंचत्रिः कुलकम् ॥

१ विवस्वते सूर्याय । २ पलाखवत् तृणवत् । ३ ककुक्षते वृषरूपाय । ४ कमठाय कूर्माय ।

त्रिदशमलक्ष्मणानोऽपि स्वाम्यदीनमनाः सदा । विहरन् जंगमं तीर्थमिव पृथ्वीमपावयत् ॥ १०० ॥
 सप्तधातुविनाच्छूलशरीर इव सुस्थितः । जगवान्क्षुद्रिपपासादीनधिसेहे परीपहान् ॥ १०१ ॥
 अनुयातः स्वामिनोऽन्ते पोता इव समीरणम् । तथैव विरहंति स्म राजानो दीक्षिताः स्वयम् ॥ १०२ ॥
 अथ ह्रुदादिभिः क्लान्तास्तत्वज्ञानविवर्जिताः । स्वबुद्धानुगुणं दधुस्ते राजन्यास्तपस्विनः ॥ १०३ ॥
 किंपाकानीव नास्येप फलानि मधुराण्यपि । न स्वादून्यपि पिबति द्वाराणीव पर्यांसि च ॥ १०४ ॥
 परिकर्मानपेक्षश्च न स्नाति न विद्विषति । वस्त्रालंकारमाढ्यानि नोपादत्ते च ज्ञारवत् ॥ १०५ ॥
 आदिग्यते शैल इव वातोद्भूताध्वधूलिभिः । नितातं सहते मूर्ध्नि ललाटंतपमातपम् ॥ १०६ ॥
 शयनादिविहीनोऽपि नायासमनुगृह्णाति । न परिक्लिश्यते शीतोष्णान्यां गिरिवरेचवत् ॥ १०७ ॥
 न हि ह्रुधां गणयति न जानाति तृषामपि । सवैरः क्षत्रिय इव निजामपि न सेवते ॥ १०८ ॥
 अस्माननुचरीचूतान् कृतागंस इवाधुना । न प्रीणयति दृष्ट्यापि संकथायास्तु का कथा ॥ १०९ ॥
 अपि पुत्रकलत्रादिपरिग्रहपराङ्मुखः । न जानीमः किमपि यच्चित्ते चिंतयति प्रभुः ॥ ११० ॥

अष्टभिः कुलकम् ।

अथ कञ्चमहाकडौ चर्चुर्य्यणसेवकौ । आत्मवृंदपुरोचूतावित्यूचाते तपस्विभिः ॥ १११ ॥
 कैष स्वामी ह्रुद्विजयी क वयं वान्नकीटकाः । क वा जितपिपासोयं क वयं वारिदंडुराः ॥ ११२ ॥
 क चायमातपजयी क च्छायामत्कुणा वयम् । क शीतापरिचूतोऽयं क शीतकपयो वयम् ॥ ११३ ॥

१ नावः । २ गिरिहस्तिवत् । ३ कृतापराधान् । ४ समीपसेवकौ । ५ वारिदंडुरा जलभेकाः ।

क्व च निज्जदरिद्रोयं क्व निज्जजगरा वयम् । कायं नित्यमनासीनो वयं कासनपंगवः ॥ ११४ ॥
 व्रतेऽनुगमनं चर्तुस्तदस्माज्जिः प्रचक्रमे । उदन्वह्वंघनविधौ काकैरिव गुरुमतः ॥ ११५ ॥
 किं निजान्धेव राज्यानि गृह्णीमो जीविकाकृते । किं तु तानि गृहीतानि ज़रतेन क्व गम्यताम् ॥ ११६ ॥
 किं वा ब्रजामो ज़रतमेव जीवनहेतवे । अस्माकं स्वामिनं हित्वा गतानां तत एव श्रीः ॥ ११७ ॥
 तदार्यौ कार्यमूढानां किं कार्यं ब्रूतमद्य नः । अग्रेपि नित्यमासन्नौ ज्ञावाजिज्ञौ युवां विजोः ॥ ११८ ॥
 तावद्येवं वचापाते स्वयंभूरमणंबुधेः । आसाद्यते यदिस्तौघो जावोपि स्वामिनस्तदा ॥ ११९ ॥
 अग्रेपि स्वामिनादिष्टमेव नित्यमकृष्वहि । अधुना कृतमौनस्तु नादिशत्येष किंचन ॥ १२० ॥
 वित्थ यूयं यथा नैव विद्वो नावां तथैव हि । गतिः समाना सर्वेषां ब्रूतावां किमु कुर्वहे ॥ १२१ ॥
 संच्रूयाऽऽलोच्य सर्वेपि गंगातीरवनानि ते । चेजुर्बुजिरे स्वैरं कंदमूलफलाद्यथ ॥ १२२ ॥
 प्रावर्त्तत ततः कालात्तापसा वनवासिनः । जटाधराः कंदफलाद्याहारा इव ज्रूतले ॥ १२३ ॥
 अथ कल्लमहाकल्लतनयौ विनयान्वितौ । स्वाम्यादेशात् दूरदेशांतराणि गतपूर्विणौ ॥ १२४ ॥
 आयांतौ नमिबिनिनामानौ तद्वनाध्वना । अपश्यतां स्वपितरावित्यचिंतयतां च तौ ॥ १२५ ॥ युग्मम् ॥
 नाथे वृषचनाथेपि किमनाथाविवेदशीम् । अवस्थां प्रतिपेदाते पितरावावयोस्मिौ ॥ १२६ ॥
 क्व तच्चीनांशुकमिदं किरतार्हं क्व वटकलम् । क्व सोंगरागो वपुषि चूरजः क्व पशूचित्तम् ॥ १२७ ॥
 क्व मादयगर्जो धम्मिहः क्व जटा वटवृह्वत् । क्व गजारोहणं कैष पादचारः पदातिवत् ॥ १२८ ॥

त्रिसंध्यं च प्राणस्यैवं यथाचाते कृतांजली । आवयोर्नापरः स्वामी स्वामिन् राज्यप्रदो जत्र ॥ १४४ ॥
 अन्येद्युर्धरणो नागकुमाराणामधीश्वरः । श्राद्धः समाययौ तत्र स्वामिपादान्विवंदिषुः ॥ १४५ ॥
 स्वामिनं सेवमानौ तौ याचमानौ श्रियं ततः । बालाविव ऋजू नागराजः साश्चर्यमैक्षत ॥ १४६ ॥
 स तौ जगाद पीयूषस्यंदसोदरया गिरा । कौ युवां किं च याचेथे हृढं विरचिताग्रहौ ॥ १४७ ॥
 संवत्सरं जगत्स्वामी महादानं किमीप्सितम् । प्रददावनवहृद्भिन्नं तदानीं क्व गतौ युवाम् ॥ १४८ ॥
 वर्त्तते संप्रति स्वामी निर्मसो निष्परिश्रहः । रोपतोपविनिर्मुक्तो निराकांक्षो वपुष्यपि ॥ १४९ ॥
 स्वामिनः सेवकः कश्चिदेषोपीति सगौरवम् । धरणं पन्नगधीशं प्रत्यूचतुरुत्नावपि ॥ १५० ॥
 भृत्यावावामसौ चर्त्ता क्वचिदप्यादिशंस्त्वयम् । राज्यं विज्ज्य सर्वेभ्यः स्वपुत्रेभ्यो ददावथ ॥ १५१ ॥
 अपि प्रदत्तसर्वस्वो दातासौ राज्यमावयोः । अस्ति नास्तीति का चिंता कार्या सैवैव सेवकैः ॥ १५२ ॥
 याचेथां चरतं गत्वा स्वामिवस्वामिञ्चूरपि । इत्युक्तौ धरणेण पुनस्तावेवमूचतुः ॥ १५३ ॥
 विश्वस्वामिनवाध्यामुं कुर्वः स्वाम्यंतरं न हि । कदपपादपमासाद्य कः कैरीरं निषेवते ॥ १५४ ॥
 आवां याचावहे नान्यं विहाय परमेश्वरम् । पयोमुचं विमुच्यान्यं याचते चातकोऽपि किम् ॥ १५५ ॥
 स्वस्थस्तु चरतादिभ्यस्तव किं चिंतया तथा । स्वामिनोऽस्माद्यद्भवति तद्भवत्वपरेण किम् ॥ १५६ ॥
 तदुक्तिमुदितोऽवादीदथेदं पन्नगेश्वरः । पातालपतिरेपोऽस्मि स्वामिनोऽस्यैव किंकरः ॥ १५७ ॥
 महाज्ञागौ महासत्वौ स्वाम्यसावेव नापरः । सेवनीय इति हृढा प्रतिज्ञा साधु साधु वः ॥ १५८ ॥

१ क्वचिदप्यादिदेश च इत्यपि क्वचित्पाठः । २ अन्यं स्वामिन । ३ करीराख्य वृक्ष । ४ चातकश्रापक्षी ।

युवनस्वामिनोऽमुष्य सेवया राज्यसंपदः । पुमांसमुपसर्पति पाशाकृष्टा इव द्रुतम् ॥ १९९ ॥
 सेवया चास्य वैताल्यगिरौ विद्याधरेज्जता । नितान्तसुलक्षैवेह प्रालंबफलवनवृणाम् ॥ १६० ॥
 सेवामात्रेण चामुष्य नवननाधिपतिश्रियः । अयत्नप्राप्यतां यांति पादाधःस्थनिधानवत् ॥ १६१ ॥
 अमुं च सेवमानानां पुंसामुपनमत्यलम् । वशंवदा व्यंतरंरुश्रीः कार्माणवशादिव ॥ १६२ ॥
 अस्यैव सेवकं ज्योतिष्पतिश्रीरपि सत्वरम् । स्वयं वृणीते सुन्नगं स्वयंवरवधूरिव ॥ १६३ ॥
 न्रवंत्यस्यैव सेवातः पौरंदर्योऽपि संपदः । वसंतादिव जायंते विचित्राः कुसुमर्क्षयः ॥ १६४ ॥
 अस्यैव सेवनादाशु लजंते दुर्लभामपि । अहमिंश्रियं मुक्तेरिव यामिं कनीयसीम् ॥ १६५ ॥
 अमुमेव जगन्नाथं सेवमानः शरीरजाक् । प्रामोत्यपुनरावृत्ति सदानंदमयं पैदम् ॥ १६६ ॥
 इह त्रिभुवनार्थीशः सिद्धरूपः परत्र च । असाविव न्रवेदेही स्वामिनोस्यैव सेवया ॥ १६७ ॥
 दासोहं स्वामिनोऽमुष्य युवामपि च सेवकौ । तत्सेवायाः फलं विद्याधरैश्वर्यं ददामि वाम् ॥ १६८ ॥
 स्वामिसेवासमेवैतद्दुध्येथां हंत मान्यथा । उद्योतोऽरुणजन्मापि सूर्यजन्मैव यद्भुवि ॥ १६९ ॥
 संबोध्यैवं ददौ गौरीप्रज्ञसिप्रमुखास्तयोः । अष्टचत्वारिंशद्विद्यासहस्रीः पाठसिद्धिदाः ॥ १७० ॥
 आदिदेश च वैताल्ये गत्वा श्रेणिद्वये युवाम् । नगराणि परिष्ठाप्य कुर्वाथां राज्यमक्षयम् ॥ १७१ ॥
 नत्वाहंतं तौ विमानं पुष्पकार्ख्यं विकृत्य च । आरुह्य च प्रचलितौ पन्नगस्वामिना समम् ॥ १७२ ॥
 स्वामिसेवातरुफलभूतां तां संपदां नवाम् । गत्वा पित्रोः कल्हमहाकल्हयोस्लावशंसताम् ॥ १७३ ॥

ज्ञापयामासतुः स्वर्द्धिं गत्वयोध्यापतेश्च तौ । मानिनां मानसिद्धिर्हि सफला स्थानदर्शनाम् ॥ १७४ ॥

तत्र स्वजनमादाय सर्वं परिजनं च तौ । विमानवरमारोह्य प्रतैवैताढ्यमीयतुः ॥ १७५ ॥

प्रांतयोर्लवणांजोधिबीचीनिचयञ्चुंबितम् । पूर्वापरदिशोरतर्मानदंडमिव स्थितम् ॥ १७६ ॥

आघाटञ्चतं ऋरतदक्षिणोत्तरजागयोः । पंचाशतं योजनानि दक्षिणोत्तरयोः पृथुम् ॥ १७७ ॥

षट् योजनानि सक्रोशान्यवगाढं महीतले । उत्सेधं धारयंतं च पंचविंशतियोजनीम् ॥ १७८ ॥

प्रसारिताभ्यां बाहुभ्यामिव दूराद्धिमाधिणा । गंगासिंधुस्रवंतीभ्यां समाश्रिद्धं समंततः ॥ १७९ ॥

ऋरतार्धश्रियो लीलाविश्रामसदने इव । खंडप्रपातातमिस्त्राचिधाने दधतं गुहे ॥ १८० ॥

सिन्धायतनकूटेन शाश्वतप्रतिमाजुषा । बिभ्राणमद्भुतां शोचां सुमेरुमिव चूलया ॥ १८१ ॥

नानारत्नमयान्युच्चैर्लीलास्थानानि नाकिनाम् । नवग्रैवेयकाणीव नवकूटानि बिभ्रतम् ॥ १८२ ॥

ऊर्ध्वं योजनविंशत्या दक्षिणोत्तरपार्श्वयोः । दधानं व्यंतरावासश्रेण्यौ निर्वसने इव ॥ १८३ ॥

आमूलचूलिकं चारुकलधौतशिलामयम् । पृथिव्यां पादकटकमिवैकं विच्युतं दिवः ॥ १८४ ॥

सरुदांदोलितोद्दामशाखिशाखाचुजैर्मुहुः । आह्वयंतमिवारात्तौ वैताढ्यनिरिमापतुः ॥ १८५ ॥

दशभिः कुलकम् ॥

क्वातत्वाद्दशयोजिन्या उपरिष्टान्नमिर्नृपः । तत्रादौ दक्षिणश्रेण्यां चक्रे पंचाशतं पुरीः ॥ १८६ ॥

प्राक्किन्नरनरगीतं बाहुकेतुपुरं ततः । पुंरुरीकं हरिस्केतु सेतुकेतुपुरं तथा ॥ १८७ ॥

सर्पारिकेतुनगरं श्रीबाहु श्रीगृहं तथा । लोहार्गदारिजये च स्वर्गलीलापुरं तथा ॥ १८८ ॥
 वज्रागलपुरं वज्रविमोकनगरं तथा । तथा महीसारपुरंजये सुकृतमुख्यपि ॥ १८९ ॥
 चतुर्मुखी बहुमुखा रता च विरतापि च । आखंरुदपुरं चापि विद्यासयोनिपत्तनम् ॥ १९० ॥
 अपराजितकांचीदामाख्ये सुविनयं नमः । देमंकरं सहचिह्नपुरं कुसुमपुर्यपि ॥ १९१ ॥
 संजयंती शक्रपुरं जयंती वैजयंत्यपि । विजया द्वेसंकरी च चंद्रनासपुरं तथा ॥ १९२ ॥
 रविनासपुरं सप्तचतुत्वावासमेव च । सुविचित्रं महाघ्नं च चित्रकूटं त्रिकूटकम् ॥ १९३ ॥
 वैश्रवाणकूटशशिपुरे रविपुरं तथा । विमुखीबाहिन्यौ सुमुखी नित्योद्योतिनी तथा ॥ १९४ ॥
 श्रीरथनूपुरचक्रवाटं तु नगरोत्तमम् । एषां पुराणां मध्यस्थमध्युवास स्वयं नमिः ॥ १९५ ॥
 तथैव चोत्तरश्रेण्यां विनमिः पर्यसूत्रयत् । षष्टिं पुराणि सद्योपि नागराजस्य शासनात् ॥ १९६ ॥
 पुर्यंजुनी वारुणी च वैरिसिंहारिणी तथा । कैलासवारुणी विद्युद्दीप्तं क्विक्विक्लं तथा ॥ १९७ ॥
 चारुचूरामणिश्चैव चंद्रचाक्षूषाणं तथा । वंशवत्कुसुमचूडं हंसगर्भं च मेघकम् ॥ १९८ ॥
 शंकरं दक्षिणहर्म्यं च चामरं विमलं तथा । असुमत्कृतं च शिवमंदिंरं वसुमत्यपि ॥ १९९ ॥
 सर्वसिद्धस्तुतं चैव सर्वशत्रुंजयं तथा । केतुमाटांकनगरमिंद्रकांतात्रिधं ततः ॥ २०० ॥
 महानंदनाशोकं च वीतशोकं विशोककम् । सुखालोकालकतिलकनक्ष्त्रस्तिलकान्यपि ॥ २०१ ॥
 मदिंरं कुमुदकुंदं ततो गगनवह्वज्रम् । युवतीतिलकसंज्ञमवनीतिलकं ततः ॥ २०२ ॥

१ धरणेन्द्रस्य । २ सुखालोक-थलकतिलक-नभस्तिलक चेति नामत्रय ।

सगंधर्वं मुचुहारं ततोऽनिमिषविष्टपम् । अग्निज्वाला गुरुज्वाला श्रीनिकेतपुरं तथा ॥ २०३ ॥
ततो जयश्रीनिवासं रत्नकुलिशपत्तनम् । वसिष्ठाश्रयं ब्रविणजयं चाथ सन्नद्धकम् ॥ २०४ ॥
जज्ञासद्यपुरं तरमात्फेनशिखरमाथथ । गोक्षीस्वरशिखरात्रिधानं तदनंतरम् ॥ २०५ ॥
वर्यद्वौत्रशिखरकं गिरिशिखरकं ततः । धरणीवारणीसंज्ञं सुदर्शनपुरं ततः ॥ २०६ ॥
दुर्गं दुर्धरमाहेंद्रं विजयं च सुगंधिनी । सुरतनागरपुरं ततो रत्नपुरात्रिधम् ॥ २०७ ॥
एषां प्रधानचतुर्षु तु पुरं गगनवद्वज्रम् । विनमिः स्वयमध्यष्टा(ऋ)धरणेन्द्रमधिष्ठितः ॥ २०८ ॥
ते च विद्याधरश्रेण्यौ शुशुचाते महर्षिके । ऊर्ध्वस्थव्यंतरश्रेण्याविवाधःप्रतिबिंबिते ॥ २०९ ॥
ग्रामाननेकशः कृत्या तौ शाखानगराणि च । स्थापयामासतुः स्थानौचित्याज्जनपदानपि ॥ २१० ॥
यस्माद्यस्माज्जनपदान्नीत्वा तत्राहिता नराः । तत्संज्ञयैव तत्रापि ताभ्यां जनपदाः कृताः ॥ २११ ॥
तेष्वथो नमिनिमसी पुरेष्वधिसत्तं विष्टुं । स्थापयामासतुर्नोजिनंदनं मनसीव तौ ॥ २१२ ॥
मा विद्यादुर्मदा विद्याधराः कार्षुः स्म दुर्नयम् । धरणेन्द्रस्ततस्तेषां मर्यादामेवमादिशत् ॥ २१३ ॥
जिनानां जिनचैत्यानां तथा चरमवर्भणाम् । प्रतिमां प्रतिपन्नानां सर्वेषां चानगारिणाम् ॥ २१४ ॥
पराचवं लंघनं चयेकरिष्यंति दुर्मदाः । विद्यास्त्यक्ष्यंति तान् सद्यः कृतालस्थानिव श्रियः ॥ २१५ ॥ शुभं ॥
सात्मस्त्रीकं हनिष्यंति ये नरं येऽपि च स्त्रियम् । रमधिष्यंत्यनिन्दतीर्विद्यास्त्यह्यंति तान् दृष्ट्वात् ॥ २१६ ॥

उच्चैरुदीर्य मर्यादाभेवमाचञ्जकादिकीम् । अद्वीद्विखदहिंस्वामी रत्नचित्तिप्रशस्तिषु ॥ २१७ ॥
 विद्याधराधिराजत्वे सप्रसादं निवेश्य तौ । विरचय्य व्यवस्थां च धरणैश्चस्तिरोदधे ॥ २१८ ॥
 गौरीणां नाम्ना गौरिया मनूनां मनुपूर्वकाः । गंधारीणां तु गंधारा मानवीनां तु मानवाः ॥ २१९ ॥
 कौशिकीनां तु विद्यानां कौशिकीपूर्वका मताः । विद्यानां ऋमितुंमानां कीर्तिता ऋमितुंरुकाः ॥ २२० ॥
 विद्यानां मूलवीर्याणां विश्रुता मूलवीर्यकाः । शंकुकानां शंकुकास्तु पांशुकीनां तु पांशुकाः ॥ २२१ ॥
 कालीनां कालिकेयास्तु श्वपाकीनां श्वपाककाः । मातंगीनां तु मातंगाः पार्वतीनां तु पार्वताः ॥ २२२ ॥
 वंशालयानां विद्यानां ख्याता वंशालया इति । विद्यानां पांसुमूलानां प्रथिताः पांसुमूलकाः ॥ २२३ ॥
 विद्यानां वृद्धमूलानां विख्याता वृद्धमूलकाः । खस्वविद्याख्यया ख्याता निकायाः षोडशाऽऽजवन् ॥ २२४ ॥

षड्भिः कुलकं ॥

एवं विद्याधराणां तु निकाया नमिञ्चुजा । आदीयंत विञ्चय्याष्टावष्टौ विनमिना पुनः ॥ २२५ ॥
 स्वके स्वके निकाये च स्वकाय इव ऋक्तितः । स्थापयांचक्रिरे तान्यां विद्याधिपतिदेवताः ॥ २२६ ॥
 तौ नित्यमृषचस्वामिमूर्तिपूजाकृतदणौ । धर्मानाबाधया जोगान् बुजुजाते सुराविव ॥ २२७ ॥
 क्षीपांतजगतीजालकटकेषु कदापि तौ । रेमाते सह कांताञ्चिः शक्तेशानाविवापरौ ॥ २२८ ॥
 सुमेरुशैवोद्यानेषु कदाचिन्नंदनादिषु । सदानंदौ विजह्राते स्वैरिणौ तौ समीरवत् ॥ २२९ ॥
 नंदीश्वरादितीर्थेषु जगमनुस्तौ कदाचन । शाश्वतप्रतिमाच्चयै श्राद्धश्रीणां फलं ह्यदः ॥ २३० ॥

१ यावच्चन्द्रोदयं । २ धरणेन्द्रः । ३ ऋषभस्वामिमूर्तिपूजाया कृतोत्सवौ । ४ श्रावकश्रीणा ।

तौ कदाचिद्विदेहादिक्क्षेत्रेषु श्रीमदहंताम् । गत्वा समवसरणे पपतुर्वाक्कुसुधारसम् ॥ २३१ ॥
 चारणश्रमणैर्भ्यश्च कदाचिद्धर्मदेशनाम् । तौ शुश्रुवतुरुत्कर्णौ गीतं युवमृगाविव ॥ २३२ ॥
 सम्यक्तवंतावकीर्णकौशौ विद्याधरावृतौ । त्रिवर्गाबाधया राज्यं यथावत्तौ प्रचक्रतुः ॥ २३३ ॥
 ते तु कञ्चमहाकञ्जादयो राजन्यतापसाः । गंगया दक्षिणे कूले मृगा इव वनेचराः ॥ २३४ ॥
 वटकवाङ्मादनधराः पादपा इव जंगमाः । आहारमुद्रांतमिवास्पृशंतो गृहमेधिनाम् ॥ २३५ ॥
 चतुर्थषष्ठादितपःपरिशोषितधातुकम् । धारयंतः कुरुशतरं रिक्तैर्ब्रह्मोपमं वपुः ॥ २३६ ॥
 झुंजानाः पारणहेपि शीर्णैर्णफलादिकम् । हृदये ऋगवत्पादान् ध्यायंतोऽस्थुरनन्यगाः ॥ २३७ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

आर्यानार्येषु मौनेन विहरन् ऋगवानपि । संवत्सरं निराहारश्चितयामासिवानिदम् ॥ २३८ ॥
 प्रदीपा इव तैलेन पादपा इव वारिणा । आहारेणैव वसंते शरीराणि शरीरिणाम् ॥ २३९ ॥
 विचत्वारिंशता चिद्धादोषैर्भृशमदूषितः । स तु वृत्त्या माधुकैर्यो काले ग्राह्योऽनगारिणा ॥ २४० ॥
 अद्यापि यदि वाहारमतिक्रान्तिनेष्विव । न गृह्णाम्यत्रिग्रहाय किं तत्तिष्ठेत्पुनर्यदि ॥ २४१ ॥
 अमी सहस्राश्चत्वार इवाञ्जोजनपीभिताः । तदा ऋगं ग्रहीष्यंति चाविनो मुनयोऽपरे ॥ २४२ ॥
 स्वामी मनसिकृत्यैवं चिद्दार्थं चक्षितस्ततः । पुरं राजपुरं प्राप पुरसंमूलमंरुनम् ॥ २४३ ॥
 तस्मिन् पुरे बाहुबलिसूनोः सोमप्रभस्य तु । राज्ञः कुमारोण तदा स्वप्ने श्रेयांसचूचुजा ॥ २४४ ॥

१ धर्मार्थकामाबाधया । २ रिक्ता या चर्ममयी भस्मा सा उपमा यस्य तत् । ३ मधुकरो अमरस्तस्मिन्विन्ध्या ।

कोप्यजहपन्मम हयान् गृहाणार्कहयोपमान् । किमातिथेयाग्रहणादयोग्यान्विदधासि नः ॥ ११ए ॥
 कोप्युवाचादस्व रथान् सनाथान् जात्यवाजिभिः । किमेत्तिर्ननु कर्त्तव्यं पादचारिणि जर्त्तरि ॥ ११६० ॥
 कोप्यूचेऽमूनि पक्वानि सहकारफलानि नः । उपादत्स्व प्रजो मावमंस्थाः प्रणयिनं जनम् ॥ ११६१ ॥
 कोप्यन्नाषिष्ठ तांबूलवह्नीपत्राण्यमूनि मे । क्रमुकाण्यप्युपादत्स्व प्रसीदैकांतवत्सल ॥ ११६२ ॥
 बन्नाषे काश्चिदप्येवमपराञ्च नु किं मया । यदश्रुण्वन्निव स्वामिन्नुत्तरं न प्रयह्वासि ॥ ११६३ ॥
 इत्यर्थमानोऽकंठपत्वाद्गृह्णन् किमपि प्रभुः । गेहं गेहमुपेयाय ऋद्धमृद्धमिवोडुपः ॥ ११६४ ॥
 प्रातःकाले शकुन्तीनामिव कोलाहलं तदा । पौराणं परिशुश्राव श्रेयांसः स्वाश्रयस्थितः ॥ ११६५ ॥
 किमेतदिति तेनानुयुक्तो वेत्रधराग्रणीः । इति विज्ञपयामास पुरोञ्जय कृतांजलिः ॥ ११६६ ॥
 लुवङ्घ्रिः पादपीठाग्रे किरीटस्पृष्टचूतलम् । इन्दैर्नरैर्द्वैरिव यः सेव्यते दृढचक्रिभिः ॥ ११६७ ॥
 जीवनोपायकर्माणि लोकेश्वेकानुकंपया । दर्शयांचक्रिरे येन पदार्था इव ज्ञानुना ॥ ११६८ ॥
 विचज्य जरतादीनां शुभ्माकं चापि चूरियम् । देदे येन स्वशेषेव तदा दीक्षां जिघृक्षता ॥ ११६९ ॥
 यः स्वयं चाददे सर्वं सावद्यपरिहारतः । कर्माष्टकमहपंकशोषग्रीष्मातपं तपः ॥ ११७० ॥
 ब्रतात्प्रभृति नाशोऽसौ निःसंगो ममतोज्जितः । निराहारो विहरते पादाभ्यां पावयन्महीम् ॥ ११७१ ॥

॥ पंचभिः कुलकम् ॥

सूर्यातपान्नोद्धिजते न षायामनुमोदते । तुह्य एवोन्नयत्रापि स्वाम्ययं सानुमानिव ॥ ११७२ ॥

१ सनाथान् सहिताम् । २ अकल्पत्वात् अदेयत्वात् । ३ शकुन्तीना पक्षिणाम् ।

न विरज्यत्यसौ शीतादशीते च न रज्यति । वज्रकाय इव स्वामी यत्र तत्रावतिष्ठते ॥ १७३ ॥
 युगमात्रं दत्तदृष्टिरमृद्भून् कीटिकामपि । पादचारं करोत्येष संसारकरिकेशरी ॥ १७४ ॥
 प्रत्यहीकारनिर्देश्या जगन्नित्रयदेवता । इह ज्ञांग्यवशादायात्यथं ते प्रपितामहः ॥ १७५ ॥
 गवामिवानुगोपालं धावतां स्वामिनं ह्यमुम् । असौ सकलपौराणां कलः कलकलोऽधुना ॥ १७६ ॥
 दृष्ट्वा स्वामिनमायांतं युवराजोऽपि तद्दृष्ट्वाम् । अधावत्पादचारेण पत्नीन्यतिलंबघयन् ॥ १७७ ॥
 तन्नोपानहमुत्सृज्य युवराजेऽन्निधाविनि । अन्नन्नोपानहा पर्वत् तन्नायेवान्वधावत् ॥ १७८ ॥
 संत्रमाकुल्लवन् लोलकुम्भो युवराट् बभौ । स्वामिनोऽग्रे पुनर्बालवीलामाकलयन्निव ॥ १७९ ॥
 गृहंगणजुषो चर्तुर्लुवित्वा पादपंकजे । श्रेयांसोऽमार्जयत्केशैर्भ्रमत्रमकारिचिः ॥ १८० ॥
 समुत्थाय जगद्भुविधाय त्रिः प्रदक्षिणाम् । ननाम पादौ हर्षाश्रुवारिचिः क्षालयन्निव ॥ १८१ ॥
 स ऊर्ध्वीभूय पुरतः स्वामिनो मुखपंकजम् । ईक्षां चक्रे मुदा चंद्रं चकोर इव पार्वणम् ॥ १८२ ॥
 ईदृशं क्व मया दृष्टं लिंगमित्यन्निचितयन् । विवेकशाखिनो बीजं जातिस्मरणमाप सः ॥ १८३ ॥
 विवेद चैवं यत्पूर्वविदेहे चक्रवर्त्यचूत् । जगवान् वज्रनाजोऽयं जातोहं चास्य सारथिः ॥ १८४ ॥
 तस्मिन्नेव त्रये चर्तुर्वज्रसेनाधिधः पिता । ईदृशं तीर्थङ्गक्षिगं धारयन्नीक्षितो मया ॥ १८५ ॥
 स्वामिनो वज्रसेनस्य पादांते समुपात्तवान् । वज्रनाजः परिव्रज्यामहमथ्यस्य पृष्ठतः ॥ १८६ ॥
 अर्हतो वज्रसेनस्य मुखादश्रौषमित्यहम् । चरते वज्रनाजोऽसौ ज्ञावी प्रथमतीर्थकृत् ॥ १८७ ॥

१ युगमात्र हस्तचतुष्कपरिमाण । २ लिङ्ग वेप । ३ विवेकधृत्स्य । ४ तीर्थङ्गरलिङ्ग । ५ समुपाददे इत्यपि पाठ ।

स्वयंप्रज्ञादींश्च ऋवान् पर्याटममुना सह । अधुना वर्त्तते स्वामी ममैप प्रपितामहः ॥ १८८ ॥
 दिष्टया दृष्टो मया नाथः समग्रजगतामपि । अनुग्रहीतुं मामेप साह्यान्मोक्ष इवागतः ॥ १८९ ॥
 अत्रांतरे कुमारस्य प्राचृते केनचिन्मुदा । नवेक्षुरससंपूर्णा ढौक्यांचक्रिरे घटाः ॥ १९० ॥
 ततो विज्ञातनिर्दोषभिद्दादानविधिः स तु । गृह्यतां कटपनीयोऽयं रस इत्यवदद्विभ्रुम् ॥ १९१ ॥
 प्रभुरभ्यंजलीकृत्य पाणिपत्रमधारयत् । उत्क्षिप्योत्क्षिप्य सोपीक्षुरसकुञ्जानलोठयत् ॥ १९२ ॥
 ऋथानपि रसः पाणिपत्रे जगवतो ममौ । श्रेयांसस्य तु हृदये ममुर्न हि मुदस्तदा ॥ १९३ ॥
 सथानो नु स्तंभितोन्वासीत् व्योम्नि लग्नशिखो रसः । अंजलौ स्वामिनोऽचिंत्यप्रज्ञावाः प्रज्ववः खलुशृणु ॥
 ततो जगवता तेन रसेनाकारि पारणम् । सुरासुरनृणां नैत्रैः पुनस्तद्दर्शनामृतैः ॥ १९५ ॥
 दिवि कुंभयो नेत्रुः प्रतिनादोन्मदिष्णवः । श्रेयांसश्रेयसां ख्यातिकरा वैतौलिका इव ॥ १९६ ॥
 रत्नवृष्टिरचूच्छ्रेयांसौकसि त्रिदिवौकसाम् । सममानंदसंभ्रूतजननेत्राश्रुवृष्टिभिः ॥ १९७ ॥
 दिवो देवाः पचवार्णुण्यवृष्टिं वित्तेनिरे । पृथ्वीं पूजयितुमिव स्वामिपादपवित्रिताम् ॥ १९८ ॥
 सर्वांमरुत्कुसुमनिस्यंदैरिव संचितैः । चकुर्गंधांबुञ्जिवृष्टिं त्रिविष्टपसदस्तदा ॥ १९९ ॥
 विदधानो दिवं दीव्यद्विचित्रात्रमयीमिव । चेलोत्क्षेपः सुरनरैश्चक्रे चामरसोदरः ॥ २०० ॥
 रौघशुक्लतृतीयायां दानमासीत्तदक्षयम् । पर्वाक्षयतृतीयेति ततोऽद्यापि प्रवर्तते ॥ २०१ ॥

श्रेयांसोपज्ञमवनौ दानधर्मः प्रवृत्तवान् । स्वाम्युपज्ञमिवाशेषव्यवहारनयक्रमः ॥ ३०१ ॥
 स्वामिपारणकाद्देवसंपाताच्चाथ विस्मिताः । राजानो नागराश्चान्येऽप्येयुः श्रेयांसवेऽश्मनि ॥ ३०३ ॥
 तदा कञ्चमहाकब्हादयः क्षत्रियतापसाः । आजगमुरुद्दाममुदः स्वामिपारणवार्त्तया ॥ ३०४ ॥
 राजानो नागराश्चान्ये जना जानपदा अपि । पुलकोत्फुल्लवपुषः श्रेयांसमिदमूचिरे ॥ ३०५ ॥
 ज्ञोज्ञोः कुमार धन्योसि नृणामपि शिरोमणिः । यदिक्षुरसलेशोऽपि स्वामिना ग्राहितस्त्वया ॥ ३०६ ॥
 प्रदीयमानमस्मान्निः सर्वस्वमपि नात्तवान् । नामन्यत तृणयापि प्रसन्नोऽस्मासु न प्रभुः ॥ ३०७ ॥
 संवत्सरमटन् स्वामी ग्रामाकरपुराटवीः । कस्याप्यादत्त नातिथ्यं धिगस्मान् नृक्तमानिनः ॥ ३०८ ॥
 दूरेऽस्तु वस्तुग्रहणं दूरे वेदमसु विश्रमः । अद्य यावन्न वाचापि स्वामी नः समन्नावयत् ॥ ३०९ ॥
 पुत्रवत्रातपूर्वी नः पूर्ववद्वाप्यनेकशः । असंस्तव इवेदानीं प्रभुरस्मासु वर्त्तते ॥ ३१० ॥
 श्रेयांसस्तानुवाचैवं किमेवमन्निधीयते । नह्ययं पूर्ववत्स्वामी परिग्रहपरो नृपः ॥ ३११ ॥
 इदानीं वर्त्तते जर्ता जवावर्त्तोन्निर्वर्त्तितुम् । कृतनिःशेषसाधव्यापारविरतिर्यतिः ॥ ३१२ ॥
 स्वानांगरागनेपथ्यवस्त्राणि स्वीकरोति सः । यो जोगेह्युः स्वामिनस्तु तद्विरक्तस्य किं हि तैः ॥ ३१३ ॥
 कन्यकाः स हि गृह्णाति यः कामविवशो जनः । स्वामिनो जितकामस्य कामिभ्यः काममश्नवत् ॥ ३१४ ॥
 हस्त्यश्वादि स गृह्णाति यो महीराज्यमिच्छति । नर्तुः संयमसाम्राज्यञ्चाजस्तद्गृधवस्त्रवत् ॥ ३१५ ॥

१ श्रेयासोपज्ञ प्रथम श्रेयासेन प्रकटीकृतो दानधर्मः प्रवृत्तवान् । २ स्वाम्युपज्ञ प्रथम ऋषमस्वामिना प्रकटीकृतः अशेषव्यवहारन-
 यक्रमः प्रवृत्तवान् । ३ त्रातपूर्वी रक्षितपूर्वी । ४ अपरिचय इव । ५ ससाररूपजलावर्त्तान् । ६ अश्मवत् पाषाणवत् ।

फलादिकं स गृह्णाति सजीवं यो हि हिंसकः । स्वामी त्वखिलजंतूनामसौ जीवाञ्जयप्रदः ॥ ३१६ ॥
 एषणीयं कटपनीयं प्रासुकं च जगत्यतिः । आदत्तेऽन्नादि तन्मुग्धा ज्वंतो न हि जानते ॥ ३१७ ॥
 ऊचिरे युवराजं ते स्वामिना ज्ञापितं पुरा । यत्किंचिदपि शिल्पादि तन्मात्रं जानते जनाः ॥ ३१८ ॥
 न ज्ञापितमिदं ज्ञतां न जानीमस्ततो वयम् । त्वया पुनः कुतो ज्ञातमिति शंसितुमर्हसि ॥ ३१९ ॥
 व्याजहार कुमारोपि जगवदर्शानन्मम । जातिस्मरणमुत्पन्नं धीरिव ग्रंथदर्शनात् ॥ ३२० ॥
 अमुना स्वामिना सार्धमष्टौ जन्मांतराण्यहम् । ऋत्यो ग्रामांतराणीव पर्याटं स्वर्गमर्त्ययोः ॥ ३२१ ॥
 इतो जवाचृतीयस्मिन्नत्क्रांतजवे प्रजोः । पिताजवघञ्जसेनो विदेह्युवि तीर्थकृत् ॥ ३२२ ॥
 तदंतिके प्रव्रजितः स्वामी पश्चादहं पुनः । तज्जन्मस्मरणादेतदज्ञायि सकलं मया ॥ ३२३ ॥
 तथा मे तातपादानां सुबुद्धिश्रेष्ठिनोपि च । त्रयाणामपि स्वप्नानां प्रत्यक्षमधुना फलम् ॥ ३२४ ॥
 श्यामो मेरुर्मया दृष्टः पयोनिः क्षालितश्च यत् । तपःक्षाम स हि स्वामीक्षुरसैः पारणादजात् ॥ ३२५ ॥
 युध्यमानोऽरित्रिर्यस्तु राज्ञा दृष्टः प्रयुहिं सः । मत्पारणकसांनिध्यात्पराजिग्ये परीषहान् ॥ ३२६ ॥
 सुबुद्धिश्रेष्ठिना यच्च दृष्टमादित्यमंजलात् । गोसहस्रं च्युतं न्यस्तं मयाथाकौधिकं वज्रौ ॥ ३२७ ॥
 आदित्यो जगवानेष गोसहस्रं तु केवलम् । तच्छृष्टं पारणेनाद्य मयाऽयोजि वज्रौ च सः ॥ ३२८ ॥
 एतच्छ्रुत्वा च ते सर्वे श्रेयांसं साधु साध्विति । ज्ञापमाणाः प्रमुदिताः स्थानं निजनिजं ययुः ॥ ३२९ ॥
 कृतपारणकः स्वामी श्रेयांससदनात्ततः । जगामान्यत्र नैकत्र तिष्ठेह्यस्वस्थतीर्थकृत् ॥ ३३० ॥

ऋगवत्पारणस्थानातिक्रमं कोपि मा व्यधात् । इति रत्नमयं तत्र श्रेयांसः पीठमादधे ॥ ३३१ ॥
 त्रिसंध्यमपि तद्ब्रह्मपीठं ऋक्चिरानतः । श्रेयांसः पूजयामास साक्षात्पादाविव प्रज्ञोः ॥ ३३२ ॥
 किमेतदिति लोकेन पृष्टः सोमप्रज्ञात्मजः । आदिकृन्मंफुलमिदमिति 'तं शंसति स्म तत् ॥ ३३३ ॥
 यत्र यत्र प्रच्युर्चिह्नमग्रहीत्तत्र तत्र च । पीठं लोकोऽङ्कतादित्यपीठं तच्च क्रमादच्यूत् ॥ ३३४ ॥
 स्वामी संप्राप सायाहे निकुंजमिव कुंजरः । बह्वलीमंडले बाहुवलेस्तद्वृशिलापुरीम् ॥ ३३५ ॥
 यस्याश्च बहिरुद्याने तस्थौ प्रतिमया प्रच्युः । गत्वाथ बाहुवलये तदायुक्तैर्यवेद्यत ॥ ३३६ ॥
 अथादिदत्पुरीरद्वान् इमापतिस्तद्वृणादपि । विचित्रं हृदशोच्चादि नगरे क्रियतामिति ॥ ३३७ ॥
 पदे पदेऽन्नवर्जं चास्तं चतोरण्णमादिका । लंबमानमद्वाङ्गुं विचुंविताध्वन्यमौदिका ॥ ३३८ ॥
 मंचाः प्रतिपथं चासन् रत्नज्ञानचासुराः । विमानानीव ऋगवदर्शनायातनाकिनाम् ॥ ३३९ ॥
 अनिदांदोलितोद्दामपताकामादिकाह्लादात् । पूः सहस्रच्युजीञ्च्य ननतैव मुदा तदा ॥ ३४० ॥
 नव्यकुंकुमपानीयह्लादाच्चिरचितोप्यच्यूत् । सद्यो रचितमंगद्व्यांगरागेव वसुंधरा ॥ ३४१ ॥
 ऋगवदर्शनोत्कंठारजनीजानिसंगमात् । पुरं तदानीमुच्चिन्नच्यूकुमुदलंफवत् ॥ ३४२ ॥
 प्रातः स्वं पावशिष्यामि लोकं च स्वामिदर्शनात् । इतीहृतो बाहुवलेः साञ्चून्मासोपमा निशा ॥ ३४३ ॥
 तस्यामीपद्भिर्ज्ञातायां विज्ञावर्या जगद्विच्युः । प्रतिमां पारयित्वागात्क्वचिदन्यत्र वायुवत् ॥ ३४४ ॥
 प्रातश्च बद्धमुकुटैर्महद्भिर्मंडलेश्वरैः । च्यूधिष्ठैरिव मार्तंडैः परितः परिवारितः ॥ ३४५ ॥

उपर्यानामिवागौरैरर्थशास्त्रैरिवांगिभिः । शुक्राद्यैरिव ऋषिष्ठैर्वरिष्ठैर्मन्त्रिचिर्बृतः ॥ ३४६ ॥
जगद्धनजंघादौर्द्धसंख्यैस्तुरंगमैः । गूढपदैः पद्मिराजैरिव विष्वग्विराजितः ॥ ३४७ ॥
द्वरन्मदजलासारशमित्क्षित्तिरेणुभिः । उचुंगैः शोचितो नागैर्नगैरिव सनिर्जैः ॥ ३४८ ॥
वसंतश्रीप्रभृत्यंतःपुरस्त्रीभिः सहस्रशः । पातालकन्यात्रिरिवासूर्यपश्यात्रिरावृतः ॥ ३४९ ॥
सचामरान्यां च वारस्त्रीन्यां सेवितपार्श्वकः । सराजहंसाच्यां गंगायमुनाच्यां प्रयागवत् ॥ ३५० ॥
धवलनातपत्रेणोपरिस्थेनातिहारिणा । राकानिशीथशशिना सानुमानिव शोचितः ॥ ३५१ ॥
सुवर्णदंडहस्तेन प्रतीहारेण चाग्रतः । शोध्यमानपथो देवेंनदिना देवरास्त्रिव ॥ ३५२ ॥
अन्वीयमानोऽश्वारूढै रत्नाजरणचूषितैः । पौरैरिच्यैरसंख्यातैः श्रीदेव्या इव पुत्रकैः ॥ ३५३ ॥
शिलोच्चयशिवापृष्ठमिव पंचाननो युवा । ऋज्विपपतिस्कंधमध्यारूढः सुरेंद्रवत् ॥ ३५४ ॥
विराजमानः शिरसि तरंगीचूतकांतिना । रत्नमयकिरीटेन चूलयेवामराचलः ॥ ३५५ ॥
वित्रन्मुक्ताकुंडले च वदनस्य श्रिया जितौ । सेवाकृते समायाते जंबूद्वीपविधू इव ॥ ३५६ ॥
स्थूलमुक्तामणिसयं हारयष्टिं च धारयन् । हृदये मंदिरे लक्ष्म्या वप्रसन्नह्यचारिणम् ॥ ३५७ ॥
दोर्भूलयोर्दधानश्च जात्यजावूनदांगदौ । हृदौ नवलतावेष्टाविवोच्चैर्भुजशाखिनौ ॥ ३५८ ॥
मुक्तामणिसयौ वित्रत्कंकणौ मणिवंधयोः । लावण्यसरितस्तीरवर्तिफेनहृदोपमौ ॥ ३५९ ॥

१ उपाया. सामादयः । २ जह्नालैः वेगिभिः । ३ पूर्णिमार्द्धरात्रचन्द्रेण । ४ तदाख्येन इन्द्रप्रतिहारसुरेण । ५ पश्वाननः केशरी ।
६ जम्बूद्विपचन्द्रौ इव । ७ जात्यसुवर्णकेयूरी ।

अंगुलीये च वित्राणः कातिपह्ववितांबरे । मणी इवानणीयासौ पाण्योः फणिफणश्रियोः ॥ ३६० ॥
 चोदकेनांगलयेन सूह्रमश्वेतेन शोचितः । असंलक्ष्यविचेदेन श्रीचंदनविलोपनात् ॥ ३६१ ॥
 चारुमंदाकिनीवीचिनिचयस्पृक्षिनी पटीम् । धारयन् परितो राकाचंजमाश्रंजिकामिव ॥ ३६२ ॥
 विचित्रवर्णरुचिरेणांतरीयेण रोचितः । नानाधार्तूपत्यकया निपेवित इवाचलः ॥ ३६३ ॥
 महाबाहुर्बाहुबलिः पाणिच्यां वर्तयन् शृण्मि । श्रीणामाकर्षणक्रीडाकुटिकासुदृवणमिव ॥ ३६४ ॥
 बंदिद्वंदजयजयारावपूरितदिग्मुखः । स्वामिपादपवित्रस्योपवनस्यांतिकं ययौ ॥ ३६५ ॥

एकविंशत्या कुलकम् ।

अथरुह्य करिस्कंधादैनतेय इवांबरात् । तत्रादिप्रक्रियां त्यक्त्वा तदुद्यानं विवेश सः ॥ ३६६ ॥
 न्योमेव चंजरहितं सुधाकुंडमिवासुधम् । तदस्वामिकमुद्यानमपश्यदृपचात्मजः ॥ ३६७ ॥
 क्व नाम जगवत्पादा नयनानंददायिनः । इत्यपृह्यददुल्लेह्यः सर्वानुद्यानपालकान् ॥ ३६८ ॥
 तेप्युचुः किंचिदप्यग्रे यामिनीव ययौ विभुः । यावत्कथयितुं यामस्तावद्देवोऽप्युपाययौ ॥ ३६९ ॥
 हस्तविन्यस्तचिंबुको बाष्पायितविलोचनः । अथेदं चिंतयामास ताम्यंस्तद्वशिलापतिः ॥ ३७० ॥
 स्वामिनं पूजयिष्यामि समं परिजनैरिति । मनोरथो मुधा माचूहृच्छ्रिबीजमिवोषरे ॥ ३७१ ॥
 चिरं कृत्तविलंबस्य लोकानुग्रहकाम्यया । धिगियं मम सा जज्ञे स्वार्थेत्रंशेन मूर्खता ॥ ३७२ ॥

१ महान्ती । २ नानाविधधातुमय्या पर्वतासनभूम्या । ३ शृणिं वज्र । ४ कुटिका आकर्षणशस्त्र । ५ वैनतेयो गरुडः । ६ महेश्वरः ।

७ चिंबुकं सुबाधोभागः । ८ ऊपरे क्षारभूमौ ।

धिगियं वैरिणी रात्रिर्धिगियं च मतिर्मम । अंतरायकरी स्वामिपादपद्मविलोकने ॥ ३७३ ॥
 विज्ञातमप्यविज्ञातं चानुमानप्यज्ञानुमान् । दशावप्यदृशावेव पश्यामि स्वामिनं न यत् ॥ ३७४ ॥
 अत्र प्रतिमया तस्थौ रात्रिं त्रिभुवनेश्वरः । अयं पुनर्बाहुबलिः सौधे सुषाप निस्त्रपः ॥ ३७५ ॥
 अथ बाहुबलिं दृष्ट्वा चिंतासंतानसंकुलम् । उवाच सचिवो वाचा शोकशब्दयविशब्दयथा ॥ ३७६ ॥
 अत्र स्वामिनमायातं नापश्यमिति शोचसि । किं देव नित्यं वास्तव्यः स एव हृदि दृश्यते ॥ ३७७ ॥
 कुलिशांकुशचक्राब्जध्वजमत्स्यादिबांभितैः । दृष्टैः स्वामिपदन्यासैर्दष्टैः स्वाम्येव ज्ञावतः ॥ ३७८ ॥
 श्रुत्वेति स्वामिनस्तानि पदबिंबानि ऋक्तितः । सांतःपुरपरीवारः सुनंदासूरवंदत ॥ ३७९ ॥
 पदान्येतानि मास्मातिक्रामत् कोपीति बुद्धितः । धर्मचक्रं रत्नमयं तत्र बाहुबलिव्यर्थात् ॥ ३८० ॥
 अष्टयोजनविस्तारं चतुर्योजनमुच्छ्रितम् । सहस्रारं बज्रौ बिंबं सहस्रांशोरिवाखिलम् ॥ ३८१ ॥
 त्रिजगत्स्वामिनस्तस्य प्रचावादतिशायिनः । सद्यस्तकृतमेवैक्षि दुष्करं द्युसदामपि ॥ ३८२ ॥
 तत्तथापूजयन्नाजा पुष्पैः सर्वत आहूतैः । समलक्षि यथा पौरैः पुष्पाणामिव पर्वतः ॥ ३८३ ॥
 तत्र प्रवरसंगीतनाटकादिचिरद्भुतम् । नंदीश्वरे शक्र इव स चक्रेऽष्टाहिकोत्सवम् ॥ ३८४ ॥
 आरक्षकानर्चकांश्च तत्रादिश्य विशांपतिः । नमस्कृत्य च कृत्यज्ञो जगाम नगरीं निजाम् ॥ ३८५ ॥
 जगवानप्यनयात्तः समीरण इवास्वलनम् । नानाविधतपोनिष्ठो विविधाग्निग्रहोद्यतः ॥ ३८६ ॥
 यवनाडंब इत्यादिम्बेढदेशेषु मौनचाक् । अनार्यान् ऋषकीकुर्वन् दर्शनेनापि देहिनः ॥ ३८७ ॥

उपसर्गैरसंस्पृष्टः सहमानः परीषहान् । सहस्रमेकं वर्षाणां व्यहरद्दिनलीलया ॥ ३७७ ॥
॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

अयोध्याया महापुर्याः शाखानगरमुत्तमम् । ययौ पुरिमतालाख्यं ऋगवान् वृषत्रध्वजः ॥ ३७८ ॥
तस्य चोत्तरतो रम्यं द्वितीयमिव नन्दनम् । उद्यानं शकटमुखं नाम न्यविशत प्रभुः ॥ ३७९ ॥
कृताष्टमतपास्तत्र न्यग्रोधस्य तरोरधः । प्रतिमास्थोऽप्रमत्ताख्यं गुणस्थानं प्रपन्नवान् ॥ ३८० ॥
ततश्चापूर्वकरणमारूढः प्रतिपद्यत । शुक्लध्यानं सर्बीचारं पृथक्त्वेन वितर्कयुक् ॥ ३८१ ॥
प्राथ्यानिवृत्तिं च सूक्ष्मसंपरायगुणं ततः । द्वाणात् द्वीणकषायत्वं प्रतिपेदे जगद्गुरुः ॥ ३८२ ॥
हत्वा ध्यानेन तेनैव लोचनं किञ्चिद्वृत्तं द्वाणात् । उपशांतकर्षायोच्युत्कतकेन यथा जलम् ॥ ३८३ ॥
ऐक्यश्रुतमवीचारं शुक्लध्यानं द्वितीयकम् । द्वाणादासादयदथ द्वीणमोहोत्तिमद्गुणं ॥ ३८४ ॥
पंच ज्ञानावरणानि दृष्ट्यावृत्तिचतुष्टयम् । अंतरायांश्च पंचेति द्यातिशेषमनाशयत् ॥ ३८५ ॥
अथ व्रतात्सहस्रौब्धां फाट्गुनैकादशीदिने । कृष्णे तथोत्तराषाढास्थिते चंद्रे दिवामुखे ॥ ३८६ ॥
उत्पेदे केवलज्ञानं त्रिकालविषयं विज्ञोः । हस्तास्थितमिवाशेषं दर्शयद्भुवनत्रयम् ॥ ३८७ ॥
॥ युग्मम् ॥

दिशः प्रसेदुरत्रवन्चायवः सुखदायिनः । नारकाणामपि तदा द्वाणं सुखमजायत ॥ ३८८ ॥

१ किट्टीकृत चूर्णीकृत । २ कषायाः क्रोधादयश्चत्वारः जलपक्षे कषायशब्देन मालिन्यादिदोषा ग्राह्याः । ३ दर्शनावरणचतुष्टय ।
४ सहस्रवर्षेषु गतेषु ।

अथैजाणमशेषाणामासनानि चकंपिरे । तन्नोदितुमिव स्वामिकेवल्लोत्सवकर्मणे ॥ ४०० ॥
 प्राणेशुरिंद्रलोकेशु महाघंटाः पटुस्वनाः । सद्यो दूत्य इव स्वस्वल्लोकाकारणकर्मणि ॥ ४०१ ॥
 श्रियासोः स्वामिपादांते सौधर्माधिपतेः सुरः । ऐरावणो गजीभूय चिंतामात्राडुपस्थितः ॥ ४०२ ॥
 विराजमानस्तन्वा स लक्ष्ययोजनमानया । दिदद्भुः स्वामिनं मेरुरिव जंगमतां गतः ॥ ४०३ ॥
 अंगप्रत्राचिनीहारधवलाग्निः समंततः । ककुत्रां चांदनमिव वितन्वानो विलेपनम् ॥ ४०४ ॥
 गंरुस्थानगलदानजलैरतिसुगंधिभिः । स्वर्गागणश्रुवं कुर्वन् कस्तूरीस्तवकांक्रिताम् ॥ ४०५ ॥
 कर्णतालैस्तालवृत्तैरिव लोलैर्निवारयन् । कपोलतलसंपातिगंधामधुपावलीम् ॥ ४०६ ॥
 कुंजस्थलपराचूतवालमार्तंरुमंरुलः । आनुपूर्वीपीनवृत्तशुंभानुकृतनगराद् ॥ ४०७ ॥
 मध्वैचनेत्रदशनस्ताप्रत्राचत्रतालुकः । प्रंजावृत्तशुचश्रीवः पृथुगात्रांतरालकः ॥ ४०८ ॥
 अधिज्यीकृतधन्वाचपृष्ठवंशः कुशोदरः । चंद्रमंडलसंकाशनखमंडलमंडितः ॥ ४०९ ॥
 सुगंधिदीर्घनिःश्वासश्चलदीर्घकरांगुलिः । दीर्घौष्ठपल्लवो दीर्घमेह्नो दीर्घवालधिः ॥ ४१० ॥
 घंटान्यां पार्श्वयोश्चंद्रार्काभ्यां मेरुरिवांकितः । देवडुकुसुमावेष्टं कक्षानार्मीं च धारयन् ॥ ४११ ॥
 मुखानि हेमपट्टालंकृतचालानि तस्य च । बभ्रुर्दिगष्टकश्रीणामिव विभ्रमभ्रूसयः ॥ ४१२ ॥
 अष्टौ मुखे दंतास्तिरश्चीनायतोन्नताः । हठाश्चकासिरे तस्य महाद्देशिव दंतकाः ॥ ४१३ ॥
 दंते दंते पुष्करिणी स्वाडुनिर्मलपुष्करा । गिरौ वर्षधरे वर्षधरे इद इवाचवत् ॥ ४१४ ॥

१ आकारणकर्मणि आहानकर्मणि । २ नागराद् शेषः । ३ मधुवर्णनेत्रदन्तः । ४ दीर्घलिङ्गः । ५ दीर्घपुच्छः ।

बहिरंजसः ॥ ४१५ ॥

क्रुतानीव मुखानि बहिरंजसः ॥ ४१५ ॥

पुष्करिण्यां पुष्करिण्यामष्टांबंजोरुहाणि च । अम्बेवीजिः कृतानीव मुखानि बहिरंजसः ॥ ४१५ ॥

रीमत्सुरस्त्री विश्रामांतीरीपाणीव रेजिरे ॥ ४१६ ॥

पृथक् पृथक् ॥ ४१५ ॥

सनाश्रानि पृथक् पृथक् ॥ ४१५ ॥

चतुर्विधैरञ्जिनैः । चतुर्विधैरञ्जिनैः ।

दत्ते दलेऽष्टसंख्यानि नाटकानि विरेजिरे ।

दले दलेऽष्टसंख्यानि नाटकानि विरेजिरे ।

नाटकेऽपि च । निर्जरा इव सुस्वादरसकह्लोलसंपदः ॥ ४१६ ॥

कुञ्जाग्रह्णनासिकः ॥ ४१७ ॥

वासवः सपरीवारस्तं वारणाधिपः । सहसा सकलः कटपः सौधर्म इव सोऽचलत् ॥ ४१८ ॥

संक्षिपन् क्रमात् ॥ ४१९ ॥

वराहनासिकाः ॥ ४१९ ॥

सप्तमौ सप्तमः । स प्राप पालक इव स्वपुः सन्निहयन् क्रमात् ॥ ४२० ॥

अपरीवारीव मृषत्रस्वामिपादितम् । स प्राप पालक इव स्वपुः सन्निहयन् क्रमात् ॥ ४२० ॥

इन्द्राः समं देवगणैरपरेत्यच्युतादयः । अहंपूर्विकयेवेयुस्तत्रोच्चैर्दधतस्वराम् ॥ ४२१ ॥

प्रजोः ॥ ४२२ ॥

सुगंधिवाण्यैः सोत्क्षिप्तधूपार्धवैभ्यतः प्रजोः ॥ ४२३ ॥

अमृजन्वायुकुमाराः स्वयं मालितमानिनः ॥ ४२४ ॥

ततः समवसरणस्यावनीमेकयोजनाम् । अमृजन्वायुकुमाराः स्वयं मालितमानिनः ॥ ४२४ ॥

गंधांबुवृष्टिर्मघकुमाराः सिषितुः क्षितिम् । सुगंधिवाण्यैः सोत्क्षिप्तधूपार्धवैभ्यतः प्रजोः ॥ ४२५ ॥

व्यंतराः स्वर्णमाणिक्यरत्नास्मन्निरुंद्युज्जिः । आत्मानमिव तत्पया तद्वर्धुर्वसुधातलम् ॥ ४२६ ॥

तत्राधोमुखवृत्तानि प्रोक्तानीव झूललात् । पंचवर्णानि पुष्पाणि सुगंधान्यकिरंश्च ते ॥ ४२७ ॥

अन्योन्यदेहसंक्रान्ताप्रतिविंबैर्ब्रजसिरे । आविंविता इवादीन्निस्तत्रोच्चैः शालत्रंजिकाः ॥ ४२८ ॥

अन्योन्यदेहसंक्रान्ताप्रतिविंबैर्ब्रजसिरे । आविंविता इवादीन्निस्तत्रोच्चैः शालत्रंजिकाः ॥ ४२८ ॥

१ अतरीपाणि द्वीपस्थानानि । २ अधोमुखानि वृतानि पुष्पबन्धनस्थानानि येषा । ३ पुत्तलिका ।

स्त्रिर्धेञ्जनीलघटिता मकरास्तेषु रेजिरे । प्रणश्यन्मकरकेतुत्यक्तकेतुत्रमप्रदाः ॥ ४१ए ॥
 न्रगवत्केवलज्ञानकल्याणत्रयया मुदा । हंसा इव दिशां रेजुः श्वेतहत्राणि तत्र च ॥ ४३० ॥
 ध्वजाश्च त्रेजिरे तत्र न्रूदेव्यातिप्रमोदतः । उत्तंन्निता इव पुजाः स्वयं नर्त्तितुकामया ॥ ४३१ ॥
 तोरणानामधस्तेषां बलिपट्टेष्विवोच्चकैः । मंगलस्याष्टचिह्नानि स्वस्तिकादीनि जज्ञिरे ॥ ४३२ ॥
 तदोपरितनं वप्रं विमानपतयो व्यधुः । रत्नमयं रत्नगिरिराहतां मेखलामिव ॥ ४३३ ॥
 नानामणिमयान्यासन् कपिशीर्षाणि तत्र च । अंशुनिः सूत्रयंति द्वां चित्रवर्णशुकामिव ॥ ४३४ ॥
 मध्यजागे पुनः स्वांगद्योतित्रिरिव पिंडितैः । प्राकारं कनकैर्ज्योतिष्पतयस्तत्र चक्रिरे ॥ ४३५ ॥
 रत्नैर्विरचयामासुः कपिशीर्षाणि तत्र च । सुरासुरवधूवक्ररत्नादर्शाधितानि ते ॥ ४३६ ॥
 रूथवप्रश्च न्रवनपतित्रिस्तद्धिष्कृतः । न्रक्तितो मंडलीचूत इव वैताल्यपर्वतः ॥ ४३७ ॥
 तस्योपरि विशालानि कपिशीर्षाणि जज्ञिरे । सौवर्णान्यंबुजानीव दिविषद्दीर्घिकाजले ॥ ४३८ ॥
 न्रवनाधिपतिज्योतिष्पतिवैमानिकश्रियाम् । एकैककुंफलेनेव सा त्रिविप्रीकृता बभौ ॥ ४३९ ॥
 माणिक्यतोरणास्तत्र पताकामालनारिणः । रश्मिजादौर्विरचितान्यपताका इवाच्रवन् ॥ ४४० ॥
 प्रतिवप्रं च चत्वारि गोपुराणि चकाशिरे । चतुर्विधस्य धर्मस्य क्रीडावातायना इव ॥ ४४१ ॥
 इंद्रनीलमणिस्तंजायितधूमलतामुचः । द्वारे द्वारे धूपपद्योऽमुच्यंत व्यंतरामरैः ॥ ४४२ ॥
 प्रतिद्वारं च चक्रे तैर्वापी कांचनपंकजा । समवसरणवप्र इव द्वारचतुष्कचृत् ॥ ४४३ ॥

१ प्रणश्यन् यो मकरकेतुः कामस्तेन त्यक्तो यः केतुस्तस्य भ्रमप्रदाः । २ क्रीडागवाक्षाः ।

तत्रान्यदपि यत्कृत्यं तत्सर्वं व्यंतरा व्यधुः । साधारणे हि समवसरणे तेऽधिकारिणः ॥ ४५८ ॥
 चतुर्विधानां देवानामथ कोटीञ्जिरावृतः । जगवान् समवसर्तुं प्रचचाल दिवासुखे ॥ ४५९ ॥
 सहस्रपत्राण्यब्जानि सौवर्णानि तदा नव । विदधुर्निदधुश्चात्रे क्रमेण स्वामिनः सुराः ॥ ४६० ॥
 विदधे तेषु च स्वामी पादन्यासं षयोर्षयोः । पुरः संचारयामासुराद्यु शेषाणि नाकिनः ॥ ४६१ ॥
 पूर्वघारेण समवसरणं प्राविशत्ततः । चक्रे च चैत्यवृद्धस्य जगन्नाथः प्रदक्षिणाम् ॥ ४६२ ॥
 तीर्थं नत्वा प्राङ्मुखोऽथ जगन्मोहतमश्निदे । स्वामी सिंहासनं जेजे पूर्वाचलमिवार्यमा ॥ ४६३ ॥
 रत्नसिंहासनस्थानि दिद्वन्यास्वपि तत्क्षणम् । जगवत्प्रतिबिंबानि व्यंतरास्त्रीणि चक्रिरे ॥ ४६४ ॥
 देवाः प्रजौः सहस्रपुमंगुष्ठस्यापि न ह्यमाः । कर्तुं ताहंशि तान्यासन् पुनः स्वामिप्रजावतः ॥ ४६५ ॥
 आविर्बन्धवानुशिरःकायजामंफलं विचोः । खद्योतपोतवद्यस्थ पुरो मार्त्तमंफलम् ॥ ४६६ ॥
 प्रतिध्यानैश्चतस्रोपि दिशो मुखस्यन् चतुशम् । अंजोद इव गंज्जीरो दिवि दध्वान हुंडुञ्जिः ॥ ४६७ ॥
 जगवानेक एवायं स्वामीत्यूर्ध्वीकृतो युजः । धर्मेणैव प्रचोत्रे रेजे रत्नमयध्वजः ॥ ४६८ ॥
 प्रविश्य पूर्वघारेण कृत्वा च त्रिःप्रदक्षिणाम् । तीर्थनाथं च तीर्थं च नत्वा प्राकार आदिमे ॥ ४६९ ॥
 स्थानं विहाय साधूनां साध्वीनां च तदंतरे । पूर्वदक्षिणदिश्यूर्ध्वीस्तस्थुर्बैमानिकस्त्रियः ॥ ४७० ॥ युग्मम् ॥
 प्रविश्यांपाच्यघारेण विधिना तेन नैर्कते । क्रमेणस्थुर्जवनेशज्योतिष्कव्यंतरस्त्रियः ॥ ४७१ ॥
 प्रविश्य प्रत्यघारात्प्राग्विधिपूर्वं मरुद्दिशि । अतिष्ठन् जवनपतिज्योतिष्कव्यंतराः सुराः ॥ ४७२ ॥

प्रविश्योदीच्यघारेण तेनैव विधिना क्रमात् । ऐशान्यां कदपदेवाश्च नरा नार्योऽवतस्थिरे ॥४७३॥
 तत्रादावागतोऽह्यर्द्धिरागह्वतं महर्द्धिकम् । नमत्सिमागतं तु प्राग्रमन्नेव जगाम च ॥ ४७४ ॥
 नियंत्रणा तत्र नैव विकथा न च काचन । विरोधिनामपि मिथो न मात्सर्यं त्रयं न च ॥ ४७५ ॥
 द्वितीयस्य तु वप्रस्य तिर्यचस्तस्थुरंतरे । बाहनानि तृतीयस्य प्राकारस्य तु मध्यतः ॥ ४७६ ॥
 प्राकारस्य तृतीयस्य बाह्यदेशेऽत्रवन् पुनः । विशंतः केपि निर्यातः केपि तिर्यग्रामराः ॥ ४७७ ॥
 अथ सौधर्मकपेज्जे नमस्कृत्य कृतांजलिः । रोमांचितो जगन्नाथमिति स्तोतुं प्रचक्रमे ॥ ४७८ ॥
 स्वामिन् क्व धीर्दरिद्रोऽहं क्व च त्वं गुणपर्वतः । अचिष्टेष्वे तथापि त्वां अत्तश्रान्तिमुखरीकृतः ॥४७९॥
 अन्तैर्दर्शनज्ञानवीर्यानिदैर्जगत्पते । रत्नै रत्नाकर इव त्वमिहैको विराजसे ॥ ४८० ॥
 देवेह चरतद्देत्रे चिरं नष्टस्य सर्वथा । धर्मस्यासि प्ररोहाय बीजमेकं तरोरिव ॥ ४८१ ॥
 अनुत्तरसुराणां त्वं तत्रस्थानामिह स्थितः । वेत्सि त्तिनत्सि संदेहं न माहात्म्यावधिस्तव ॥ ४८२ ॥
 फलं त्वन्नक्तिवेशस्य निवासः स्वर्गचूमिषु । यत्सुराणां समग्राणां महर्द्धिद्युत्तितास्वताम् ॥ ४८३ ॥
 देव त्वन्नक्तिहीनानां तपांस्यतिमहांत्यपि । अबोद्धूणामिव ग्रंथान्यासः क्लेशाय केवलम् ॥ ४८४ ॥
 यस्त्वां सवीति यो द्वेष्टि समस्त्वमुन्नयोस्तयोः । द्युन्नाद्युन्नं फलं किं तु चिन्नं चिन्नीयते हि नः ॥४८५॥
 ह्युंश्रियापि न तोषो मे नाथ नाथान्यदस्ततः । जगवन् च्यूयसी च्यूत्त्ववि च्चक्तिर्ममाक्षया ॥ ४८६ ॥
 इत्यञ्जिष्टुत्य नत्वा च निषसाद कृतांजलिः । नारीनरनरदेवदेवानामग्रतो हरिः ॥ ४८७ ॥

१ धिया बुद्ध्या दरिद्रः । २ अतिवाचालीकृतः । ३ अवोधकाना । ४ आश्चर्यं करोति । ५ स्वर्गलक्ष्या ।

श्लोऽपि च विनीतायां विनीतो जरतेश्वरः । आजगाम नमस्कृतुं मरुदेवां दिवामुखे ॥ ४८८ ॥
 तनूजविरहोद्धूतैश्चातैरखर्वांरिचिः । जातनीलिकंया लुप्तलोचनाब्जां पितामहीम् ॥ ४८९ ॥
 ज्येष्ठपौत्रो नमत्येष देवि त्वत्पादपंकजे । स्वयं विङ्गपयत्रेवं जरतः प्रणनाम ताम् ॥ ४९० ॥ युग्मम् ॥
 स्वामिनी मरुदेवापि जरतायाशिषं ददौ । हृद्यमांतीं शुचमिव गिरमित्युज्जगर च ॥ ४९१ ॥
 मां त्वां महीं प्रजां लक्ष्मीं विहाय तृणवत्तदा । एकाकी गतवान् वत्सो दुर्मरा मरुदेव्यहो ॥ ४९२ ॥
 सूनोश्चातपन्नायमातपत्रं क मूर्धनि । सर्वागसंतापकरः क्रेदानीं तपनातपः ॥ ४९३ ॥
 सलीलगतिचिर्यानैर्यां हस्त्यादिचिः क तत् । वत्सस्य पादचारित्वं क्रेदानीं पश्चिकोचितम् ॥ ४९४ ॥
 क तघारवधूर्त्विष्टशचारुचामरवीजनम् । मत्सूनोः क्वाधुना दंशमशकाद्यैरुपद्भवः ॥ ४९५ ॥
 क तदेवसमानीतदिव्याहारोपजीवनम् । क निद्राजोजनं तस्याजोजनं चापि संप्रति ॥ ४९६ ॥
 रत्नसिंहासनोत्संगे महर्षिं क तदासनम् । मत्सूनोः खँङ्गिन इव क निरासनताऽधुना ॥ ४९७ ॥
 आरक्षैरात्मरक्षैश्च रक्षिते क पुरे स्थितिः । सूनोः क वासः सिंहाहिदुःश्वापदपदे वने ॥ ४९८ ॥
 क तद्विद्यांगनागीतं कर्णामृतरसायनम् । सूनोः क्कोन्मत्तफेरंडंफूत्काराः कर्णसूचयः ॥ ४९९ ॥
 अहोकष्टमहोकष्टं यन्मे सूनुस्तापाल्ये । पद्मखंफ इव मृडः सहते वारिविज्रवंम् ॥ ५०० ॥
 हिमत्तौ हिमसंपातसंक्षेपविवशां दशाम् । अरत्ये मालतीस्तंज इव याति निरंतरम् ॥ ५०१ ॥

१ अश्रुजलैः । २ नीलिका नेत्ररोगविशेषः । ३ दुःखेन म्रियते सा दुर्मरा । ४ गण्डकाख्यपशोः । ५ फेरण्डाः सर्पाः ।
 ६ जलोपद्रव ।

यथोचितमथो दत्त्वा पुष्कलं पारितोषिकम् । विससर्ज नरंऽस्तौ मरुदेवामुवाच च ॥ ५१७ ॥
 देवि त्वं सर्वदापीदमादिहः करुणाक्षरम् । जिज्ञाहारी यदेकाकी वत्सो मे दुःखजाजनम् ॥ ५१८ ॥
 त्रैलोक्यस्वामिताञ्चाजः स्वसूनोस्तस्य संप्रति । पश्य संपदमित्युक्त्वा रोहयामास तां गजे ॥ ५१९ ॥
 सुवर्णवज्रमाणिक्यभूषणैस्तुरगैर्गजेः । पत्तिञ्चिः स्यंदनैर्मूर्त्तिश्रीमयैः सोऽचलत्ततः ॥ ५२० ॥
 सैन्यैर्भूषणैः पुंजकृतैर्जगमतोरणैः । गह्वन् दूरादपि नृपोऽपश्यद्गहनपुरं पुरः ॥ ५२१ ॥
 मरुदेवामथावादीद्भरतः परतो ह्यदः । प्रजो समवसरणं देवि देवैर्विनिर्मितम् ॥ ५२२ ॥
 अयं जयजयारावतुमुद्वस्त्रिदिवौकसाम् । श्रूयते तातपादाब्जसेवोत्सवमुपेयुषाम् ॥ ५२३ ॥
 गञ्जीरमधुरं मातर्दिव्ययं कुञ्जिर्नदन् । तनोति हृदयानंदं वैतालिक इव प्रजोः ॥ ५२४ ॥
 स्वामिर्पादाब्जवंदारुदुंदारकविमानचूः । अनैणुः किंकिणीनादः श्रवर्णातिथिरेप नः ॥ ५२५ ॥
 स्वामिदर्शनहृष्टानां क्ष्वेप्सोनादो दिवौकसाम् । स्तनितं स्तनयित्स्नानामिवैप श्रूयते दिवि ॥ ५२६ ॥
 गंधर्वाणामियं गीतिर्गौरागपवित्रिता । स्वामिवाचो जुजिभ्येव पुण्यत्यानंदमद्य नः ॥ ५२७ ॥
 शृण्वन्त्यास्तत्ततो देव्या मरुदेव्या व्यतीयत । आनंदाश्रुपयःपूरैः पंकवन्नीलिका दृशः ॥ ५२८ ॥
 साऽपश्यतीर्थकृद्दक्षी सूनोरतिशयान्विताम् । तस्यास्तद्दर्शनानंदात्तन्मयत्वमजायत ॥ ५२९ ॥
 सारुह्य द्रुपकश्रेणिमपूर्वकरणक्रमात् । क्षीणाष्टकर्म युगपत्केवलज्ञानमासदत् ॥ ५३० ॥

१ मूर्त्तिमहृक्षीमथै । २ स्वामिचरणकमलवन्दनकरदेवविगानजन्मा । ३ महान् । ४ कर्णगोचरः । ५ सिंहनादः । ६ आमाः
 स्वरभेदाः । ७ भुजिष्या दासी ।

करिस्कंधाधिखरूढैव स्वामिनी मरुदेव्यश्च । अंतकृत्केवलित्वेन प्रपदे पदमव्ययम् ॥ १३१ ॥
 एतस्यामवसर्षिण्यां सिद्धोऽसौ प्रथमस्ततः । सत्कृत्य तद्वपुः क्षीरनीरधौ निदधेऽमरैः ॥ १३२ ॥
 तदादि च प्रववृते लोके मृतकपूजनम् । यत्कुर्वति महांतो हि तदाचाराय कदपते ॥ १३३ ॥
 ततो विज्ञाततन्मोक्षो हर्षशुग्ण्यां समं नृपः । अत्रह्यायार्कतापाज्यां शारत्काल इवानशे ॥ १३४ ॥
 संत्यज्य राज्यचिह्नानि पदातिः सपरिहृदः । उदग्द्वारेण समवसरणं प्रविवेश सः ॥ १३५ ॥
 चतुर्दिदेवनिकायैः स्वामी परिवृतस्तदा । ददशे नरतेशेन दृक्चकोरनिशाकरः ॥ १३६ ॥
 त्रिश्च प्रदक्षिणीकृत्य जगवंतं प्रणम्य च । मूर्ध्नि बभ्र्रांजलिः स्तोत्रुमिति चक्री प्रचक्रमे ॥ १३७ ॥
 जयाखिलजगन्नाथ जय विश्वाचयप्रद । जय प्रथमतीर्थेश जय संसारतारण ॥ १३८ ॥
 अद्यावसर्षिणीलोकपद्माकरदिवाकर । त्वयि दृष्टे प्रजातं मे प्रनष्टतमसोऽन्नवत् ॥ १३९ ॥
 जव्यजीवमनोवारिनिर्मलीकारकर्मणि । वाणी जयति ते नाथ कतकक्षोदसोदरा ॥ १४० ॥
 तेषां दूरे न लोकौघ्रं कारुष्यक्षीरसागर । समारोहति ये नाथ त्वह्वासनमहारथम् ॥ १४१ ॥
 लोकाग्रतोपि संसारमग्निं देव मन्महे । निष्कारणजगद्धंघुर्यत्र साक्षात्त्वमीदृयसे ॥ १४२ ॥
 त्वदर्शनमहानंदस्यंदनिर्ध्वंदलोचनैः । स्वामिन् मोक्षमुखास्वादः संसारेऽप्यनुभूयते ॥ १४३ ॥
 रागद्वेषकषयाद्यै रूढं जगदरातिजिः । इदमुपेक्ष्यते नाथ त्वयैवाचयसत्रिणा ॥ १४४ ॥
 स्वयं ज्ञापयसे तत्त्वं मार्गं दर्शयसि स्वयम् । स्वयं च त्रायसे विश्वं त्वत्तो नाश्रामि नाथ किम् ॥ १४५ ॥

१ हर्षशोकाभ्या । २ लोकाय मोक्ष । ३ त्वदर्शनमहानन्दनिर्झरनिश्चलनेत्रैः ।

नानावर्स्कंदसंग्रामहतग्रामशुभो मिश्रः । मित्रीचूयेह तिष्ठति राजानस्तव पर्यदि ॥ ५४६ ॥
 त्वत्पर्ययमायातः करंटी करटस्थलीम् । करेण केशरिकं कृद्रा कंभूयते मुहुः ॥ ५४७ ॥
 इत्थश्च महिषमिव महिषोऽयं मुहुर्मुहुः । स्नेहतो जिह्वया माष्टिं हेपमाणमिमं ह्यम् ॥ ५४८ ॥
 लीलालोहितलांगूल उत्कर्णो नमिताननः । घ्राणेन व्याघ्रवदनं जिघ्रत्ययमितो मृगः ॥ ५४९ ॥
 पार्श्वयोरग्रतः पश्चाद्द्वलंतं निजपोतवत् । अयं तरुणमार्जारः समाश्लिष्यति मूषिकाम् ॥ ५५० ॥
 अयं च निर्भयो चोगं कुंडलीकृत्य कुंभली । अदत्रवत्रोरन्येर्णे निपीदति वयस्यवत् ॥ ५५१ ॥
 देव ये केचिदन्येपि जीवाः शाश्वतैवरिणः । निर्वरास्तेऽत्र तिष्ठति त्वत्प्रजावोऽसमो ह्ययम् ॥ ५५२ ॥
 इति स्तुत्वा जगन्नाथमपक्रम्याश्रितक्रमः । निषसाद महीनाथो द्युसन्नाथस्य पृष्ठतः ॥ ५५३ ॥
 क्षेत्रे योजनमान्त्रेऽपि सत्वानां कोटिकोटयः । ममुस्तस्मिन् निराबाधं तीर्थनाथप्रजावतः ॥ ५५४ ॥
 प्रश्रुयोजनगामिन्या सर्वज्ञापास्पृशा गिरा । पंचत्रिंशदतिशयजुपेमां देशनां व्यधात् ॥ ५५५ ॥
 आधिव्याधिजराभृज्वालाशतसमाकुलः । प्रदीप्तांगारकट्योऽयं संसारः सर्वदेहिनाम् ॥ ५५६ ॥
 न श्रुयते तद्विदुषः प्रमादोऽत्र मनागपि । कः प्रमाद्यति बालोऽपि निशोद्ध्वे मरुस्थले ॥ ५५७ ॥
 संसारबाधाविहानेकयोन्यावर्त्ताकुलेऽटताम् । दुर्लभं मानुषं जन्म महारत्नमिवोन्नतम् ॥ ५५८ ॥
 परलोकासाधनेन मानुष्यमपि देहिनाम् । पादपो दोहदेनेव सफलीचवति ध्रुवम् ॥ ५५९ ॥

१ नानाविधाक्रमणसंग्रामहतग्रामशुभः । २ करंटी गजः । ३ शब्द कुर्वाणः । ४ कुण्डलीकृत्य कुण्डलाकार कृत्वा । ५ कुण्डली सर्पः । ६ अदत्रवत्रोर्महानकुलस्य । ७ पंचत्रिंशदतिशयसेविन्या । ८ अनेकयोनिरूपावर्त्तगकुले ।

आपातमात्रमधुरा परिणामेऽतिदारुणाः । शठवाच इवात्यंतं विषया विश्ववंचकाः ॥ १६० ॥
 पदार्थानामशेषाणां संसारोदरवर्तिनाम् । संयोगा विप्रयोगांताः पतनांता इवोच्छ्रयाः ॥ १६१ ॥
 आयुर्धनं यौवनं च स्पर्द्धयेव परस्परम् । सत्वरं गत्वरोत्येव संसारेऽस्मिन् शरीरिणाम् ॥ १६२ ॥
 संसारस्यास्य गतिषु चतसृष्वपि जालुचित् । नास्त्येव सुखलेशोऽपि स्वाडु नीरं मराविव ॥ १६३ ॥
 तथाहि द्वेन्द्रदोषेण परमाधार्मिकैरपि । मिथश्चाक्लिश्यमानानां नारकाणां कुतः सुखम् ॥ १६४ ॥
 शीतवातातपांजोचिर्वधबंधक्छुदादिभिः । विविधं बाध्यमानानां तिरश्चामपि किं सुखम् ॥ १६५ ॥
 गर्भवासजनिव्याधियजरादारिद्र्यमृत्युजैः । क्रोडीकृतानामसुखैर्मनुष्याणां कुतः सुखम् ॥ १६६ ॥
 अन्योन्यमत्सरामर्षकलहच्यवनासुखैः । सुखलेशोपि नैवास्ति कदाचिद्दुःखसदामपि ॥ १६७ ॥
 अज्ञानाज्जन्मिनो ऋयो चूयः संसारसन्मुखं । तथापि परिसर्पति नीचाज्जिमुखमंबुवत् ॥ १६८ ॥
 तद्भव्याश्चेतनावंतो निजेनानेन जन्मना । मायोषयत संसारं दुग्धेनैव द्रुजंगमम् ॥ १६९ ॥
 संसारवासजं दुःखं विचार्य तदनेकधा । सर्वात्मना हि मोक्षाय यतध्वं हे विवेकिनः ॥ १७० ॥
 गर्भवासत्रवं दुःखं नरकासुखसंनिजम् । संसारवन्न मोक्षेऽस्ति जीवानां हंत जालुचित् ॥ १७१ ॥
 धँटीमध्याकृष्यमाणानारकातिसहोदरा । नेह प्रसवजन्मापि जायते जालु वेदना ॥ १७२ ॥
 बहिरंतःपरिद्विप्तशह्यतुह्या ऋवंति च । नाधयो व्याधयो नापि तत्र बाधानिबंधनम् ॥ १७३ ॥

१ उच्छ्रया अत्युन्नतप्रदेशाः । २ नश्वराणि । ३ अङ्कस्थापिताना । ४ कुम्भीमध्यात् आकृष्यमाणस्य नारकस्य पीडासदृशी ।

अग्रदूती कृतांतस्य तेजःसर्वस्वतस्करी । पराधीनत्वजननी न जरा तत्र सर्वथा ॥ १७४ ॥
 संजायते नारकिकतिर्यकनृद्युसदामिव । न तत्र मरणं चूयो नवत्रमणकारणम् ॥ १७५ ॥
 किंतु तत्र महानंदं सुखमैषतमव्ययम् । रूपं च शाश्वतं ज्योतिः केवलालोकजास्करम् ॥ १७६ ॥
 स च संप्राप्यते मोक्षः शीलयन्निरंतरम् । ज्ञानदर्शनचारित्र्यरत्नत्रितयमुज्ज्वलम् ॥ १७७ ॥
 तत्र जीवादितत्वानां संक्षेपादिस्तरादपि । यथावदवबोधो यः सम्यक्ज्ञानं तदुच्यते ॥ १७८ ॥
 मतिश्रुतावधि मनःपर्यायैः केवलेन च । अस्मीन्निःसान्वयैर्नैदंस्तु पंचविधं मतम् ॥ १७९ ॥
 अग्रग्रहादिचिन्त्रं बाह्यैरितैरपि । इंद्रियानिन्द्रियचवं मतिज्ञानमुदीरितम् ॥ १८० ॥
 विस्तृतं बहुधा पूर्वैरंगोपांगैः प्रकीर्णकैः । स्याच्छब्दलांघ्रितं ज्ञेयं श्रुतज्ञानमनेकधा ॥ १८१ ॥
 देवनैरयिकैणां स्यादवधिर्नवसंचवः । पङ्क्तिदृष्टस्तु शेषाणां द्युयोपशमलक्षणः ॥ १८२ ॥
 कञ्जुर्विपुल इत्येवं स्यान्मनःपर्ययो विधा । विशुद्ध्यप्रतिपाताच्यां तद्विशेषोऽवगम्यताम् ॥ १८३ ॥
 अशेषज्वव्यपर्यायविषयं विश्वलोचनम् । अनंतमेकमत्यदं केवलज्ञानमुच्यते ॥ १८४ ॥
 रुचिः श्रुतोरुक्तत्वेषु सम्यक्श्रद्धानमुच्यते । जायते तन्निर्माणे गुरोरधिगमेन वा ॥ १८५ ॥
 तथाह्यनाद्यंतचवावर्त्तत्तिषु देहिषु । ज्ञानदृष्ट्यावृत्तिवेद्यांतरायाञ्चिकर्मणाम् ॥ १८६ ॥
 सागरोपमकोटीनां कोट्यस्त्रिंशत्परा स्थितिः । त्रिंशतिर्गोत्रनाम्नोश्च मोहनीयस्य सप्ततिः ॥ १८७ ॥
 ॥ शुभम् ॥

ततो गिरिसिद्धावधोदनान्यायतः स्वयम् । ह्रीयंते सर्वकर्माणि फलानुचवतः क्रमात् ॥ ५८८ ॥
 एकोनत्रिंशदकोनविंशत्येकोनसप्ततिः । सागराणां कोटिकौटीः स्थितिमुन्मूढ्य कर्मणाम् ॥ ५८९ ॥
 देशोनैकावशिष्टाब्धिकोटिकोटौ तु जन्मिनः । यथा प्रवृत्तिकरणाङ्गश्रिदेशं समिभ्यति ॥ ५९० ॥

॥ युग्मम् ॥

रागधेषपरीणामो दुर्जेदो ग्रंथिरुच्यते । दुरुच्छेदो दृढतरः काष्ठोदेस्वि सर्वदा ॥ ५९१ ॥
 तीराच्यर्णोन्महापोता इव वातसमाहताः । रागादिप्रेरिताः केपि व्यावर्त्तते ततः पुनः ॥ ५९२ ॥
 तत्रैव तत्परीणामविशेषादासतेऽपरे । स्थलस्खलितगमनान्यञ्चांसि सरितामिव ॥ ५९३ ॥
 अपरे ये पुनर्नव्या ज्ञाविचित्राः शरीरिणः । आविष्कृत्य परं वीर्यमपूर्वकरणेन ते ॥ ५९४ ॥
 अतिक्रामंति सहसा तं ग्रंथिं दुरतिक्रमम् । अतिक्रान्तमहाध्वानो घट्टच्छूमिमिवाध्वगाः ॥ ५९५ ॥

॥ युग्मम् ॥

अथानिवृत्तिकरणादंतरकरणे कृते । मिथ्यात्वं विरलीकृत्य चतुर्गतिकजंतवः ॥ ५९६ ॥
 आंतमुहूर्त्तिकं सम्यग्दर्शनं प्राप्नुवंति यत् । निसर्गहेतुकमिदं सम्यक् श्रद्धानमुच्यते ॥ ५९७ ॥ युग्मम् ॥
 गुरुपदेशमालंब्य जव्यानामिह देहिनाम् । सम्यक्श्रद्धानं तु यत्तद्भवेदधिगमोद्भवम् ॥ ५९८ ॥
 तच्च स्यादौपशमिकं सास्वादनमथापरम् । दायोपशमिकं वेद्यं द्वायिकं चेति पंचधा ॥ ५९९ ॥
 तत्रौपशमिकं चिन्नकर्मग्रंथेः शरीरिणः । सम्यक्त्वलात्रे प्रथमंतमुहूर्त्तं प्रजायते ॥ ६०० ॥

तथोपशांतमोहस्योपशमश्रेणियोगतः । मोहोपशमजमौपशमिकं तु द्वितीयकम् ॥ ६०१ ॥
 त्यक्तसम्यक्त्वजावस्य मिथ्यात्वाच्चिमुखस्य च । तथाच्युदीर्णानंतानुबंधिकस्य शरीरिणः ॥ ६०२ ॥
 यः सम्यक्त्वपरीणाम उत्कर्षेण पडावलिः । जघन्येनैकसमयस्तत्सास्वादनमीरितम् ॥ ६०३ ॥ युग्मम् ॥
 अथ तृतीयं मिथ्यात्वमोहद्वयशमोद्भवम् । सम्यक्त्वपुज्जलोदयपरिणामवतो जवेत् ॥ ६०४ ॥
 वेदकं नाम सम्यक्त्वं द्यपकश्रेणिमीयुषः । अनंतानुबंधिनां तु द्वये जाते शरीरिणः ॥ ६०५ ॥
 मिथ्यात्वस्याथ मिश्रस्य सम्यग्जाते परिद्वये । द्वायीकसन्मुखीनस्य सम्यक्त्वांत्यांशजोगिनः ॥ ६०६ ॥
 शुचजावस्य प्रद्वीणसप्तकस्य शरीरिणः । सम्यक्त्वं द्वायिकं नाम पंचमं जायते पुनः ॥ ६०७ ॥
 सम्यग्दर्शनमेतच्च गुणतस्त्रिविधं जवेत् । रोचकं दीपकं चैव कारकं चेति नामतः ६०८ ॥
 तत्र श्रुतोक्तत्वेषु हेतूदाहरणैर्विना । दृढा या प्रत्ययोत्पत्तिस्तज्जोचकमुदीरितम् ॥ ६०९ ॥
 दीपकं तद्यदन्येषामपि सम्यक्त्वदीपकम् । कारकं संयमतपःप्रचृतीनां तु कारकम् ॥ ६१० ॥
 शमसंवेगनिर्वेदानुकांतास्तिक्यलक्षणैः । लक्षणैः पंचजिः सम्यक् सम्यक्त्वं तच्च लक्ष्यते ॥ ६११ ॥
 अनंतानुबंधिकषयाणामनुदयः शमः । स प्रकृत्या कषयाणां विपोकैक्षणतोऽपि वा ॥ ६१२ ॥
 ध्यायतः कर्मविपाकं संसारासारतामपि । यत्स्याद्विषयवैराग्यं स संवेग इतीरितः ॥ ६१३ ॥
 संसारवासः कारैव बंधनान्येव बंधवः । स संवेगस्य चिंतयं या निर्वेदः स उच्यते ॥ ६१४ ॥
 एकैज्यप्रचृतीनां सर्वेषामपि देहिनाम् । जवाब्धौ मज्जतां क्लेशं पश्यतो हृदयार्जता ॥ ६१५ ॥

१ विश्वासोत्पत्तिः । २ कषायपरिणामदर्शनात् ।

मन्मनत्वं काहेलत्वं मूकत्वं मुखरोगिताम् । वीक्ष्याऽऽसत्यफलं कन्यालीकाद्यसत्यमुत्सृजेत् ॥ ६३० ॥
कन्यागोच्रस्यूलीकानि न्यासापहरणं तथा । कूटसादयं च पंचेति स्थूलासत्यानि संत्यजेत् ॥ ६३१ ॥
दौर्जायं प्रेष्यतां दास्यमंगलेदं दरिद्रताम् । अदत्तात्तफलं ज्ञात्वा स्थूलस्तेयं विवर्जयेत् ॥ ६३२ ॥
पंडत्वमिन्द्रियहृदं वीक्ष्यान्नह्यफलं सुधीः । नवेत्स्वदारसंतुष्टोऽन्यदारान्वा विवर्जयेत् ॥ ६३३ ॥
असंतोपमविश्वासमारंजं दुःखकारणम् । मत्वा मूर्द्धाफलं कुर्यात्परिग्रहनियंत्रणम् ॥ ६३४ ॥
दशस्वपि कृता दिङ्मु यत्र सीमा न लब्धयते । ख्यातं दिग्विरतिरिति प्रथमं तद्गुणव्रतम् ॥ ६३५ ॥
जोगोपजोगयोः संख्या शकत्या यत्र विधीयते । जोगोपजोगमानं तद्वैतीयकं गुणव्रतम् ॥ ६३६ ॥
आर्त्तं रौद्रमपध्यानं पापकर्मोपदेशिता । हिंसोपकारदानं च प्रमादाचरणं तथा ॥ ६३७ ॥
शरीराद्यर्थदंरुस्य प्रतिपद्यतया स्थितः । योनर्थदंरुतस्त्यागस्वृतीयं तु गुणव्रतम् ॥ ६३८ ॥ युग्मम् ॥
त्यक्तात्तैरौद्रध्यानस्य त्यक्तसावद्यकर्मणः । मुहूर्त्तं समतायातं विदुः सामाधिकव्रतम् ॥ ६३९ ॥
दिग्व्रते परिस्राणं यत्तस्य संक्षेपणं पुनः । दिनरात्रौ च देशावकाशिकव्रतमुच्यते ॥ ६४० ॥
चतुष्पथ्यां चतुर्ध्यादि कुव्यापारनिषेधनम् । ब्रह्मचर्यः क्रियास्नानादित्यागः पोषधव्रतम् ॥ ६४१ ॥
दानं चतुर्विधाहारपात्राब्जादनसम्पन्नाम् । अतिश्चिन्वोऽतिश्चिसंविज्ञागव्रतमुदीरितम् ॥ ६४२ ॥
रत्नत्रयमिदं सम्यग्यतिभिः श्रावकैरपि । जपासनीयं सततं निर्वाणप्राप्तिहेतवे ॥ ६४३ ॥
आकर्ष्यं देशनामेवमुत्थाय चरतात्मजः । कपचस्वामिनं नत्वर्षभसेनो व्यजिज्ञपत् ॥ ६४४ ॥

१ काहलो मुखध्वनिरोगविशेषः । २ समतायुक्तः । ३ उपवासादि । ४ आच्छादनं यत्र मन्त्र व्रसति । ५ मोक्षप्राप्तिहेतवे ।

॥ ६४५ ॥

नव्यांबुद इवावर्षत्तामृतमनुत्तरम् ॥ ६४६ ॥

स्वामिन्निह नवारण्ये कषायदवदारुणे । नव्यांबुद इवावर्षत्तामृतमनुत्तरम् ॥ ६४६ ॥

तरंरु इव मज्जन्निः प्रपेव च पिपासितैः । कृशानुरिख शीतात्तैस्तापात्तैरिख पादपः ॥ ६४६ ॥

ध्वांतमशैदीप इव निधिदौस्थ्यं स्थितैरिख । विषादितैरिख सुधा रोगितैरिख श्रेषजम् ॥ ६४७ ॥

विक्रांतद्विषदाक्रांतैरिख दुर्गं जगरपते । ज्वञ्जीतैरिसि प्राप्नो रक्ष दद्यानिधे ॥ ६४७ ॥ त्रिन्निर्विषोपकम् ।

पितृन्नित्रात्तुन्नित्रातुःपुत्रैरन्यैश्च बंधुन्निः । अनाद्यैरिख पर्याप्तं ज्वत्रमणहेतुन्निः ॥ ६४८ ॥

जगद्धरण्य शरणं संसारणवतारण । त्वामेवाश्रितवानस्मि दीक्षां देहि प्रसीद मे ॥ ६४८ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

उक्त्विति नरतस्यान्यैरेकौनैः पंचन्निः शतैः । पुत्रैः पौत्रसप्तशत्या चान्वितो व्रतमाददे ॥ ६४९ ॥

तदानीं चतुरशीतेर्गणचृन्नामकर्मणाम् । त्रतीनामृपत्रसेनप्रचृतीनां सुमेधसाम् ॥ ६६० ॥
 उत्पादो विगमो ध्रौव्यमिति पुण्यां पदत्रयीम् । उद्दिदेश जगन्नाथः सर्ववाज्जयमान्काम् ॥ ६६१ ॥ युग्मं ॥
 स चतुर्दशपूर्वाणि द्वादशांगानि ते क्रमात् । ततो विरचयामासुस्तत्रिपद्यनुसारतः ॥ ६६२ ॥
 अथादाय दिव्यचूर्णपूर्णे स्थालं पुरंदरः । देवैर्धृतो देवदेवपादांतः समुपस्थितः ॥ ६६३ ॥
 अथोत्थाय गणचृतां चूर्णद्वेषं यथाक्रमम् । कुर्वाणः सूत्रेणार्थेन तथा तदुन्नयेन च ॥ ६६४ ॥
 इव्यैर्गुणैः पर्यायैश्च नयैरपि जगत्पतिः । ददावनुयोगानुज्ञां गणानुज्ञामपि स्वयम् ॥ ६६५ ॥ युग्मं ॥
 ततोऽमरा नरा नार्यो दुंदुञ्चिध्वानपूर्वकम् । वासद्वेषं विदधिरे तेषामुपरि सर्वतः ॥ ६६६ ॥
 तस्थुर्गणधरास्तेपि रचितांजलिसंपुटाः । स्वामिन्नाचं प्रतीहंतो मेघांज इव पादपाः ॥ ६६७ ॥
 मृगेंद्रासनमारुह्य पूर्ववत्पूर्वदिङ्मुखाः । अद्भुशिष्टिमयीं स्वामी विदधे देशानां पुनः ॥ ६६८ ॥
 देशनोद्दामवेलायाः स्वामिवारिधिजन्मनः । मर्यादायाः प्रतिरूपा तदाऽपूर्यत पौरुषी ॥ ६६९ ॥
 अत्रांतरे च कलशैरखंभैर्निस्तुपोज्ज्वलैः । विनिर्मितचतुःप्रस्थीप्रमाणस्थालसंस्थितः ॥ ६७० ॥
 दिविपन्नहितैर्गंधैर्दिगुणीकृतसौरत्रः । प्रधानपुरुषोत्कृष्टो जरतेश्वरकारितः ॥ ६७१ ॥
 देवदुंदुञ्चिनिर्घोषप्रतिघोषितदिङ्मुखः । अन्वीयमानः प्रोजीतमंगलैर्बलनाजनैः ॥ ६७२ ॥
 पौरैः स्वामिप्रन्नावोत्थः पुण्यराशिरिवावृतः । पूर्वधारेण समवसरणे प्राविशद्वलिः ॥ ६७३ ॥ चतुर्भिः
 कलापकं ।

॥ ६७४ ॥

॥ ६७५ ॥

॥ ६७६ ॥

॥ ६७७ ॥

॥ ६७८ ॥

॥ ६७९ ॥

॥ ६८० ॥

॥ ६८१ ॥

॥ ६८२ ॥

॥ ६८३ ॥

॥ ६८४ ॥

॥ ६८५ ॥

॥ ६८६ ॥

॥ ६८७ ॥

॥ ६८८ ॥

॥ ६८९ ॥

॥ ६९० ॥

॥ ६९१ ॥

॥ ६९२ ॥

॥ ६९३ ॥

॥ ६९४ ॥

॥ ६९५ ॥

१ कल्याणरूपधान्याना । २ गणधरमुखामरणरूपः । ३ वराक्षमालाशालिभ्या वरदानचिह्नमालाचिह्नगालिभ्या । ४ मातुलिङ्गफल

“मिजोरु” ति भाषाया प्रसिद्ध ।

गह्वतः स्वामिनोऽचूवन् चक्षुषेव तरवो नताः । अधोमुखाः कंठकाश्च शकुनाश्च प्रदक्षिणाः ॥ ६७७ ॥

कृत्विंजियार्थानुकूढयं वायोरप्यनुकूलता । चर्तुर्जघन्यतोप्यासीत्पार्श्वं कोटिदिंवौकसाम् ॥ ६७८ ॥

भवांतरोद्भुतकर्महेदालोकभयादिव । नार्ध्वत कचाः श्मश्रुनखाश्च त्रिजगत्पतेः ॥ ६७९ ॥

स्वाम्यगाद्यन्न नो तत्र वैरमांरीत्यवृष्टयः । दुर्चिद्भ्रमतिवृष्टिर्वा जये च स्वान्यचक्रजे ॥ ६८० ॥

विश्वविस्मयकैरिति प्रचुर्नाञ्जिचूरतिशयैः समन्वितः ।

संसरज्जागदनुग्रहेकधीः क्षामिमां विहरति स्म वायुवत् ॥ ६८१ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिपट्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये प्रथमपर्वणि भगवद्दीक्षाछात्रस्यविहारकेवलज्ञानसमवसरणव्यावर्णनो नाम तृतीय सर्ग ॥ ३ ॥

चक्रपूजोत्सवश्चक्रे पौरैरपि महर्द्धिञ्चिः । पूजितैः पूज्यमानो हि केन केन न पूज्यते ॥ १३ ॥
 तस्योपयोगमादित्सुश्चक्ररत्नस्य दिग्जयम् । स्नानागारं ययौ राजा मंगलस्नानहेतवे ॥ १४ ॥
 विमुक्ताजरणश्रेणिः शुभस्नानीयवस्त्रभृत् । न्यपदप्राङ्मुखस्तत्र स्नानसिंहासने नृपः ॥ १५ ॥
 सुरद्रुपुष्पनिर्यासमयैस्त्रि सुगंधिञ्चिः । सहस्रपाकप्रमुखैस्सैत्वरच्यांजि जूपतिः ॥ १६ ॥
 संवाहनाजिर्मोसास्थित्वग्रोमसुखहेतुञ्चिः । चतुर्विधाञ्चिस्त्रिविधैर्मृदुमध्यहृद्वैः करैः ॥ १७ ॥
 मर्दनीयामर्दनीयस्थानविज्ञाः कलाविदः । नृपं संवाहयामासुः संवाहकनरास्ततः ॥ १८ ॥

त्रिचिर्वि-
शेषकम्

आदर्शमिव जूपालमम्बानद्युतिचाजनम् । सूक्ष्मेण दिव्यचूर्णेनोषर्त्तयामासुराशु ते ॥ १९ ॥
 काश्चित्करोद्भूतस्वर्णपयस्कुञ्जा वरस्त्रियः । उन्नालेनव्यनलिना इव लावण्यवापयः ॥ २० ॥
 स्त्यानीचूय पयांसीव गतान्याधारतामपाम् । राजतानंबुकलशान्वित्रत्यः काश्चिदंगनाः ॥ २१ ॥
 लीढानीलोत्पलत्रांतिदायिनश्चारुपाणिषु । इङ्गनीलपयस्कुञ्जान्दानाः काश्चन स्त्रियः ॥ २२ ॥
 नखरत्नप्रचाजालवर्द्धमानाधिकश्रियः । दिव्यरत्नमयान्कुञ्जान् वित्रत्यः सुद्रुवोऽपराः ॥ २३ ॥
 सुगंधिञ्चिः पवित्रांबुधाराञ्चिर्धरणीधवम् । क्रमेण स्नपयामासुर्जिनेन्द्रमिव देवताः ॥ २४ ॥
 कृतस्नानोऽथ जूपालः कृतदिव्यविलेपनः । वासोञ्चिः शोभितः शुभ्रैः ककुब्जासैस्त्रिवाञ्चितः ॥ २५ ॥
 ललाटपट्टे मांगढ्यं चांदनं तिलकं दधत् । यशोद्रुमस्याञ्चिनवं प्ररोहंतमिवांकुरम् ॥ २६ ॥

१ स्नानीय स्नानोचित । २ ऊर्ध्वनालानि नवानि नवानि नवानि यासु ताः । ३ स्त्यानीभूय घनीभूय ।

मुक्तामयानलंकारान् स्वयशःपुंजनिर्मलान् । तारकाप्रकरांस्तारांपथश्च इवोच्छहन् ॥ १७ ॥
 चंचन्मरीचिचिचयत्रीभितोण्णमरीचिना । आसादः कलशनेव किरीटेन विचूषितः ॥ १८ ॥
 मुहुरुद्विष्यमाणभ्यां वारनारीकरांबुजैः । कर्णोत्तंसायमानान्यां चामरान्यां विराजितः ॥ १९ ॥
 स्वर्णकुञ्चनृता श्वेतातपत्रेणोपशोभितः । श्रीसद्मपद्मचतुर्पद्महृदेन हिमवानिव ॥ २० ॥
 सर्वदा संनिधानस्थैः प्रतीहारैरिवाभितः । नक्तैः घोमशचिर्यद्दसहस्रैः परिवारितः ॥ २१ ॥
 उचुंगकुञ्चशिखरस्थगितैकदिगाननम् । आरोहद्दासव इवैरावणं रत्नकुंजरम् ॥ २२ ॥
 स गर्जनूजितं जाल्यकुंजरस्तद्विणोदचूत् । उद्दामसदधारान्निर्धारोराधर इवापरः ॥ २३ ॥
 उद्विष्य पाणीन् कुर्वाणैर्दिवं पल्लवितामिव । युगपद्धंदिवृदेन चक्रे जयजयारवः ॥ २४ ॥
 पुंडुभिस्ताड्यमानोऽथ नदद्भुच्चैर्दिशोऽपि हि । नादयामास सुखैरगायनो गायनीरिव ॥ २५ ॥
 द्रुतीचूतानि निःशेषसैनिकाह्वानकर्मणि । प्रणुदुर्व्यतूर्याणि मंगलान्यपराण्यपि ॥ २६ ॥
 गजैः सिंदूरचूकुञ्चैः सधातुच्चिरिवाद्भिज्जिः । अश्वैरेनेकधाचूतरेवंतांश्वत्रमप्रदैः ॥ २७ ॥
 मनोरथैरिव निजैर्विशाद्वैश्च महारथैः । पत्तिभिश्च महौजोभिः सिंहैरिव वशंवदैः ॥ २८ ॥

१ गगनमार्गः । २ कर्णयोरभरणायमानाभ्या । ३ श्रीसद्मानि लक्ष्मीगृहाणि यानि पद्मानि तानि विभर्तीति श्रीसद्मपद्मभृत् स चासौ पद्महृदस्तेन । ४ उच्चकुम्भशिखरेण आच्छादित एकदिङ्मुख येन सः । ५ धाराधरो मेघः । ६ सुख्यवाचालगायकः । ७ रेवन्तः सूर्योश्च । ८ महापराक्रमैः ।

प्रचवाल महीपालः पूर्वं पूर्वा दिशं प्रति । संब्यानमिव तन्वानः सैन्योत्थैः पांशुचिर्दिशाम् ॥ ३९ ॥ त्रि-
चिर्विशेषकम् ।

तत्सैन्याग्रेसरं यद्दसहस्राधिष्ठितं ततः । चक्ररत्नमचूड्विंबं जानोरिव नञश्चरम् ॥ ४० ॥
दंभरत्नधरो वाजिरत्नमारुह्य तत्परः । नाम्ना सुपेणः सेनानीरत्नं चक्रमिवाचलत् ॥ ४१ ॥
निःशेषशांतिकविधौ शांतमंत्रं द्वांगवान् । पुरोधारत्नमचलत्समं वसुमतीचुजा ॥ ४२ ॥
सैन्ये प्रत्याश्रयं दिव्यजोजनापादनक्षमम् । अचालीगृहरत्नं च सत्रशौलेव जंगमा ॥ ४३ ॥
स्कंधावारादि निर्मातुं विश्वकर्मेव सत्वरम् । अलं वर्धकिरत्नं च चचाल सह चूचुजा ॥ ४४ ॥
चचाल चर्मरत्नं च षट्त्रयमिवाद्भुतम् । चक्रिणः सकलस्कंधावारविस्तारशक्तिमत् ॥ ४५ ॥
रत्ने च मणिकाकिन्यौ ध्वांतविध्वंसनक्षमे । सह प्रचेदतुर्जात्रिः सूर्यचंद्रमसाविव ॥ ४६ ॥
ययौ सह नरेण्ड्रेण खड्गरत्नं च चासुरम् । सुरासुरवरास्त्राणामिव सारैर्विनिर्मितम् ॥ ४७ ॥
ततश्च सचमूचकश्चक्रचूड्रतेश्वरः । प्रतीहारानुगं द्वागमच्चक्रानुगः पथि ॥ ४८ ॥
पवनेनानुकूलेनानुकूलैः शकुनैरपि । सर्वतो दिग्जयस्तस्याशांसि ज्योतिषिकैरिव ॥ ४९ ॥
विषमं सुसमीचक्रे सैन्यस्य पुरतो ब्रजन् । सेनानीर्दंभरत्नेन मतेनेव कृपिच्छितिम् ॥ ५० ॥
रुरुचे पृतनोद्भूतरजोत्रिः कृतदुर्दिनम् । रथत्रिपताकात्रिर्बलाकात्रिस्त्रिंशत्परम् ॥ ५१ ॥
अदृश्यमानपर्यता सा चमूश्चक्रवर्तिनः । गंगादक्षिं द्वितीयेव सर्वत्राप्यस्खलजतिः ॥ ५२ ॥

१ संब्यानसुत्तरीयवत् । २ अन्नशाला । ३ विश्वकर्मा देवगिल्पी । ४ ज्योतिर्विद्भिः । ५ मतेन हलायुगेण ।

चीत्कृतैः स्थंदना वाहा हेपितैर्गजितैर्गजाः । अतत्वरन्निवान्योऽन्यं दिग्जयोत्सवकर्मणे ॥ ५३ ॥
 अद्भुतन् सादिनां कुंताः चमूत्खाते रजस्यपि । हसंत इव तल्लन्नान्दीधित्तीनुष्णदीधितेः ॥ ५४ ॥
 आबन्धमुकुटै रेजे राज्ञी राजकुंजरः । ऋक्मिन्द्रिर्वृतो गह्वन् शक्रः सामानिकैस्त्रिवि ॥ ५५ ॥
 गत्वा योजनपर्यन्ते तच्च चक्रमवास्थितम् । जज्ञे योजनमानं च तत्प्रयाणानुमानतः ॥ ५६ ॥
 ततो योजनमानेन प्रयाणेन ब्रजन्नृपः । गंगाया दक्षिणं कूलं प्रापत्कतिपर्यैर्दिनैः ॥ ५७ ॥
 नृपोपि विपुलां गंगापुलिनोर्वा निरंतरैः । विविधैः संकटीकुर्वन्नावासैर्विश्रमं व्यधात् ॥ ५८ ॥
 दूरत्करिस्मिदांजोचिः पंकिला कूलमेदिनी । तदा मंदाकिनीनद्या प्रावृट्काल इवाज्रवत् ॥ ५९ ॥
 जाह्नवीस्रोतसि स्वह्ने स्वह्रंदं जगृहुस्ततः । वारीणि धारणवरा वारिधौ वारिधा इव ॥ ६० ॥
 अतिपारिप्लवत्वेनोत्प्लवमाना मुद्गुमुद्गुः । तत्र सस्नुस्तुरंगाश्च तरंगत्रमदायिनः ॥ ६१ ॥
 संग्रविष्टैः श्रमादंतर्गजाभ्यंमहिषोद्धृजिः । जातनूतननक्रैवै चक्रे विश्वक् सरिधरा ॥ ६२ ॥
 अनुकूलयितुं कूलस्थितं नृपमिवांजसा । श्रमं गंगा हरच्चम्बास्तरंगोऽभूत्सतीकरैः ॥ ६३ ॥
 महीशुजः सेव्यमाना महत्या सेनया तया । कृचीबन्धूय गंगापि सद्यः कीर्तिरिव विषाम् ॥ ६४ ॥
 तत्सैन्यगजराजानामयत्नादानतां ययुः । चागीरथीतीररुहो देवदारुमहीरुहः ॥ ६५ ॥
 अर्ध्वत्थशशङ्ककीर्णिकारोऽंबरपद्मवान् । लुलुबुः पशुर्निर्हस्तिकृते हस्तिर्पकाः क्षणात् ॥ ६६ ॥

१ भद्राः । २ तटमेदिनी । ३ उत्तमगजाः । ४ हस्तिपुरगमहिपट्टयैः । ५ जाता नूतना नन्ना मत्स्यविशेषा यस्या सा । ६ यत्न-
 विना गजबन्धनस्थानता । ७ अश्वत्थ. विष्पलवृक्षः । ८ महामात्राः ।

कुर्वाणास्तोरणानीवोन्नमितैः कर्णपद्भैः । विरेजुर्वाजिनो वद्वाः श्रेणीचूताः सहस्रशः ॥ ६७ ॥
 मकुटमुज्ज्वलणकयवादीनि जवात्पुनः । बंधूनामिव निदधुरश्वानामश्वपालकाः ॥ ६८ ॥
 बन्धुः शिविरे तत्र चत्वारिणि त्रिकाणि च । आपणानां श्रेण्यश्च विनीताया इव दृणात् ॥ ६९ ॥
 गुप्यगुरुस्थूलपट्टकुटीन्निः पटचारुन्निः । नास्मरन् पूर्वसौधानां सुस्थिताः सर्वसैनिकाः ॥ ७० ॥
 शमीकर्कधुवह्वलप्रायान् द्रून् लिखिहुर्मयोः । दिशंत इव सैन्यानां कार्यं कंटकशोधनम् ॥ ७१ ॥
 स्वह्वदं जाह्ववीतीरतले सिकंतिलेऽलुगन् । नृत्या इव स्वामिनोऽग्रे वेसरांश्चलकेसराः ॥ ७२ ॥
 केचिदाजहुरेधांसि सरिदंजांसि केचन । दूर्वादिचारकान् केचित्केचिह्याकफलादिकम् ॥ ७३ ॥
 प्रचण्डनुश्रुतिकाः केचित्तंडुलान्केप्यखंभयन् । केचिदज्वालयन्नग्निमपचन् केचिदोदनम् ॥ ७४ ॥
 सल्लुः केप्येकतस्तत्र स्वोकसीवोवद्वैर्जलैः । स्नाता धूपैरधूपायन् केप्यात्मानं सुगंधिन्निः ॥ ७५ ॥
 केचिदुज्ज्विरे स्वैरं पुरोऽंजानपत्तयः । सनारीका विलिखिपुः केचिदंगं विलेपनैः ॥ ७६ ॥
 नामंस्त कटकायातं कोप्यात्मानं मनागपि । लीलोपलंभ्यसर्वाश्रं शिविरे चक्रवर्त्तिनः ॥ ७७ ॥ पंचत्रिःकुलकां
 अहोरात्रे व्यतिक्रान्ते तस्मिन् पुनरपि प्रगे । चक्ररत्नं जगामैकं योजनं चक्रवर्त्त्यपि ॥ ७८ ॥
 एवंयोजनमानेन प्रयाणेन दिनेदिने । गह्वंश्चक्रानुगश्चक्री मागधं तीर्थमासदत् ॥ ७९ ॥
 नवयोजनविस्तारं दैर्घ्ये द्वादशयोजनम् । पूर्वोब्धिरोधसि नृपः स्कंधांवारं न्यवीविशत् ॥ ८० ॥

१ मकुटा धान्यकणविशेषाः । २ आपणाना हट्टाना । ३ विनीतानगर्याः । ४ शमीवदरीवृक्षवत् । ५ मया उष्ट्रा । ६ सि-
 कतामये । ७ वेसरा अश्वतरा । ८ लीलया उपलभ्याः सर्वाथार्था यस्मिन् । ९ प्रगे प्रात काले । १० शिविर ।

आवासान् सर्वसैन्याना तत्र व्यधित वर्द्धकिः । एकां पौषधशालां च शालां धर्मैकदंतिनः ॥ ८१ ॥
 राजा पौषधशालायामनुष्ठानविधित्सया । उत्ततार करिस्कंधात्पर्वतादिव केसरी ॥ ८२ ॥
 तत्र प्रस्तारयामास दर्जनसंस्तारकं नवम् । राजा संयमसाम्राज्यलक्ष्मीसिंहासनोपमम् ॥ ८३ ॥
 मागधतीर्थकुमारं देवं मनसि कृत्य च । प्रपेदेऽष्टमञ्जकं सोऽर्थसिंघर्षोरमादिमम् ॥ ८४ ॥
 स धौतांशुकचृत्यक्तनेपथ्यस्रग्विलेपनः । त्यक्तशस्त्रः पुण्यपौषधं पौषधमाददे ॥ ८५ ॥
 दर्जनसंस्तारके तस्मिन् प्रतिजाग्रत्स पौषधम् । निष्क्रियो नृपतिस्तस्थौ सिद्धः पद इवाव्यये ॥ ८६ ॥
 अष्टमांते नृपः पूर्णपौषधः पौषधौकसः । शरदत्रादिवादित्यो निर्ययावधिकष्टुतिः ॥ ८७ ॥
 राजा सर्वार्थनिष्णातः स्नातो बलिविधिं व्यधात् । यथाविधि विधिज्ञा हि विस्मरति विधिं न हि ॥ ८८ ॥
 उत्पताकध्वजस्तंभं प्रासादमिव जंगमम् । शस्त्रागारमिवानेकशस्त्रश्रेणिविशूषितम् ॥ ८९ ॥
 चतुर्दिग्विजयश्रीणामिवाह्वानार्थमुच्चकैः । टण्टकारकृतो घंटाश्चतस्रश्चारु बित्रतम् ॥ ९० ॥
 पवनैरिव जंघाद्वैर्धरैः पञ्चाननैरिव । अश्वैः सनाथ मध्यास्त स रथं रथिनां वरः ॥ ९१ ॥ त्रिचिर्वि-
 शेषकम् ।

राज्ञो जावविशेषज्ञो वासवस्येव मातंलिः । नुनोद सारथीरथ्यान् रश्मिचालनमात्रतः ॥ ९२ ॥
 महाकरिगिस्तिमो महानोमकरोत्करः । विलोलहयकक्षोलश्चित्रशस्त्राहिनीषणः ॥ ९३ ॥

१ अव्यये पदे मोक्षे । २ सर्वार्थपारामी । ३ वेगिभिः । ४ पचानै केशरिभिः । ५ मातलिनामा सारथिः । ६ महान्ति यानि
 अनासि शकटाः तान्येव मकरालोपाशुकरा यस्मिन् सः ।

उल्लङ्घ्यजोवेदो रथनिर्घोषगर्जितः । द्वितीय इव पाथोधिः पाथोधिं प्रत्यगाद्भूपः ॥ ९४ ॥

युग्मम् ।

संवर्द्धितांबुनिर्घोषस्त्रस्तनंककुलारवैः । नार्जिदघ्नं रथेनांचोऽञ्जोनिधिः सोऽञ्च्यगाह्यत ॥ ९५ ॥
न्यस्यैकं लसैके हस्तं द्वितीयं त्वैटनीतटे । सोधिज्यं विदधे धन्व पंचमींबुविंक्वकम् ॥ ९६ ॥
पाणिना किंचिदाकृष्य धनुर्ध्यां चरतेश्वरः । धनुर्वेदोकारमिवोच्चैष्टंकारमकारयत् ॥ ९७ ॥
पातालद्वारनिर्गह्यन्नागराजानुहारकम् । इषुधेराचकर्षेपुं निजनामांकितं नृपः ॥ ९८ ॥
सिंहैर्कणिकया सुष्टया धृत्वा पुंखात्रजागके । शिंजिन्यां निदधे बाणं वज्रदंरुमरातिषु ॥ ९९ ॥
सौवर्णकणैतारुंकपद्मनालतुलास्पृशम् । आकर्णितं स आकर्षत् कांचनं तं शिलीमुखम् ॥ १०० ॥
प्रसरद्भिर्महीचर्तुर्नखरत्नमरीचिभिः । शुशुभे स महाबाणः सोदैरैरिव वेष्टितः ॥ १०१ ॥
आकृष्टकार्मुकांतस्थो दीप्यमानः स सायकः । व्यात्तांतकमुखंप्रखज्जिहालीलामुपाददे ॥ १०२ ॥
धनुर्मंडलमध्यस्थः स मध्यमजगत्यतिः । शुशुभे परिवेषांतंनुमानिव दारुणः ॥ १०३ ॥
चालयिष्यति किं स्थानान्निग्रहीष्यत्यथैष माम् । इतीव चुद्धोन्न तदा सर्वतो लवणंबुधिः ॥ १०४ ॥
अथोर्वाशो बहिर्मध्ये मुखे पुंखे च सर्वदा । नागासुरसुपर्णादिदेवतान्निरधिष्ठितम् ॥ १०५ ॥
आज्ञाकरं दूतमिव शिद्वाद्दरचयानकम् । अग्निमागधतीर्थेशं विससर्ज शिलीमुखम् ॥ १०६ ॥ युग्मम् ॥

१ नल्लमकरकुलशब्दैः । २ नाभिप्रमाण । ३ लस्तको धनुर्मध्यभागः । ४ धनुश्चे ज्योगेष्णस्थाने । ५ सिंहकर्णकार्या । ६ शि-
ञ्जिन्या धनुर्गुणे । ७ सहोदैरैः । ८ प्रसारितयममुखलज्जिहालीला । ९ पृथ्वीपतिर्भरतः । १० मण्डलान्तः स्थितः सूर्य इव ।

उद्दामपद्मसूत्कारवाचालितनचोंगणः । निर्यथौ तद्दणं वेगात्स पत्री पत्रिराडिव ॥ १०७ ॥
 विद्युद्दं इवांचोदाद्रुटकाग्निर्गनादिव । स्फुलिंग इव सप्तोर्वैलेश्याग्निश्चि तापसात् ॥ १०८ ॥
 शिखीव सूर्योपलतो वज्रं वज्रिजुजादिव । निष्पतन्नृपकोदंरुदशोजत स सायकः ॥ १०९ ॥ संदानितकम् ॥
 योजनानि षादशातिक्रम्य पत्री क्षणेन सः । सत्रायां मागधेशस्य हृदि शब्दमिवापतत् ॥ ११० ॥
 अक्राडैकांडपातेन तेन मागधतीर्थराट् । उच्चैश्शुकोप दंडाजिघृह्णेनेव पन्नगः ॥ १११ ॥
 चक्रीकुर्वन् चुवोर्युग्मं कोदंरुमिव दारुणम् । दधानश्चक्षुपी ताम्रे दीप्ताग्निविशिखाविव ॥ ११२ ॥
 जह्नापुटे इवोःफुल्लीकुर्वाणो नासिकापुटे । स्फोरयन्नधरदलं तर्दंकाहेरिवानुजम् ॥ ११३ ॥
 ललाटे घटयन् लेखाः केतूनिव नजस्तले । गृह्णन् दक्षिणहस्तेन वार्त्तिकोऽहिमिवायुधम् ॥ ११४ ॥
 तारुयन्नासनं वामहस्तेनारिकपोलवत् । वाचं विपाचिःसंधीचीमित्यूचे मागधाधिपः ॥ ११५ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ॥

ऐरावणरदान् भित्त्वा कस्ताट्कान् चिकीर्षति । सौपर्ण्यस्य कः पक्षैरवतंसान् विवित्सति ॥ ११६ ॥
 कः पन्नगपतेर्मौलिमणिमावां जिघृहति । सहस्रदीधितेः को वा हयानपि जिहीर्षति ॥ ११७ ॥
 अप्रार्थितप्रार्थकः को वीरमान्यविर्मृश्यकृत् । अस्माकमस्मिन् सदसि प्रचिक्षेप शरं कुधीः ॥ ११८ ॥
 सुपर्ण इव सर्पस्य दर्पं तस्य हराम्यहम् । एवं ब्रुवाणो रत्नसाद्रुत्तस्यौ मागधाधिपः ॥ ११९ ॥

१ गरुडः । २ अथेः । ३ शिखी अग्निः । ४ अकस्माद्वाणपातेन । ५ दण्डताडनेन । ६ भक्ता चर्गनिर्मित अभ्युत्पादकयंत्रं । ७ त-
 क्षकनागस्य । ८ धूमकेतून् । ९ वार्त्तिको गारुडिकः । १० विपज्वालालतुल्यां । ११ ताट्कान् भूषणविशेषान् । १२ अविचार्यकारी ।

बिलादिवोरगं कोशात्खड्गदं चर्कप सः । कंपयामास च व्योम्नि धूमकेतुत्रमप्रदम् ॥ १२० ॥
 वाधिर्वेलेव दुर्वारः परिवारोऽपि तद्दणम् । युगपत्सकलोप्यस्य सकोपाटोपमुत्थितः ॥ १२१ ॥
 खड्गैः केचिद्दिवं चक्रुः कृष्णविद्युन्मयीमिव । वसुनन्दैश्च विशदैरनेकेन्दुमयीमिव ॥ १२२ ॥
 नितांनिशितान् कुंतान् खे केचिदुदलालयन् । कृतांतदंतसकलश्रेणीचिरिव निर्मितान् ॥ १२३ ॥
 परशून्केचिदुज्जहूर्वाह्निजिह्वासहोदरान् । स्वर्चानुचीमपर्यतान् जगृहुः केपि मुद्गरान् ॥ १२४ ॥
 वज्रकोट्युत्कटान्यन्ये शूलान्याददिरि करे । अपरे दंरुचृदंरुचंमानन्दंमानुदक्षिपन् ॥ १२५ ॥
 चक्रुः केऽपि करास्फोटं वैरिविस्फोटकारणम् । द्वेमानादं व्यधुः केपि मेघनादमिवोजितम् ॥ १२६ ॥
 केचिज्जाहि जहीत्यूचुः केचिज्जर धरेति च । तिष्ठ तिष्ठेति केचिच्च याहि याहीति केचन ॥ १२७ ॥
 इत्यचूच्चित्रसंरंजवेष्टो यावत्परिब्रुदः । तस्य तावदमात्यस्तं सम्यग्बाणं न्यरूपयत् ॥ १२८ ॥
 महासाराण्युदाराणि तत्र पत्रिणि मंत्रिराट् । दीव्यमंत्राद्वराणीवेत्यद्वराणि व्यलोकयत् ॥ १२९ ॥
 राज्येन यदि वः कार्यं जीवितव्येन वा यदि । ततः सेवां कुरुध्वं नः स्वसर्वस्वोपढौकनात् ॥ १३० ॥
 इत्यादिशति वः साक्षात्सुरासुरनरेशितुः । ऋषत्रस्वामिनः सूनुर्जरतश्चक्रवर्त्ययम् ॥ १३१ ॥
 मंत्री दृष्ट्वाद्वराष्ट्रवं विज्ञायावधिना च तत् । दर्शयन् स्वामिनो बाणमुच्चकैरित्यवोचत ॥ १३२ ॥
 ज्योत्सोः सर्वे राजलोका धिग्वो रत्रसंकारिणः । स्वामिनोऽर्थधियाऽनर्थदायिनो ऋक्तमानिनः ॥ १३३ ॥
 ऋरतो ऋरतक्षेत्रे प्रथमश्चक्रवर्त्यचूत् । सूनुः प्रथमतीर्थेशरूपत्रस्वामिनो ह्ययम् ॥ १३४ ॥

१ बिलात् दरात् । २ वसुनन्दैर्युद्धसाधनविशेषैः । ३ स्वर्मान् राहुः । ४ साहसकारिणः ।

स एष याचते दंभं दिधारंयिषते च वः । पाकशासनवच्चंशशासनः शासनं निजम् ॥ १३५ ॥
 अपि शोष्येत पाथ्रोधिर्मेरुरप्युद्ध्रियेत च । कृतांतोऽपि निहन्येतोत्क्षिप्येतापि वसुंधरा ॥ १३६ ॥
 दंभोलिरपि दृश्येत विधाप्येतापि वाडवः । कथंचन न जीयेत चक्रवर्त्ती महीतले ॥ १३७ ॥ युग्मम् ॥
 देवायं वार्यतां लोकः स्तोत्रैर्कधीर्धीमतांवरः । प्रगुणीक्रियतां दंभश्चक्रिणे प्रणतो जव ॥ १३८ ॥
 आकर्ण्य मंत्रिवाचं तां दृष्ट्वा तान्यद्वराणि च । गंधेजगंधमाधाय करीव प्रशशाम सः ॥ १३९ ॥
 उपायनमुपादाय तं चेष्टुं मगधाधिपः । उपेत्य जरताधीशं नत्वा चैव व्यजिज्ञपत् ॥ १४० ॥
 दिष्ट्या दृष्टिपथं प्राप्तोऽस्यधुना मम चूपतेः । स्वामिन् कुमुदखंभस्य शशांक इव पार्वणः ॥ १४१ ॥
 जगवानुषन्नस्वामी प्रथमस्तीर्थकृद्यथा । प्रथमश्चक्रवर्ती त्वं तत्रा विजयसे श्रुवि ॥ १४२ ॥
 सुरेजस्य प्रतीचः को वायोः प्रतिबली च कः । नन्नसः प्रतिमानं कः प्रतिमह्यश्च तेऽस्तु कः ॥ १४३ ॥
 आकर्णाकृष्टकोदंभान्निर्यातं ते शिखीमुखम् । अलंजविष्णुः कः सोढुं विभौजस इवाशनिम् ॥ १४४ ॥
 प्रसादं कुर्वता त्वेष प्रसत्तस्य मम त्वया । कर्त्तव्यज्ञापनार्थेषुः प्रैषि वेत्त्रिपुमानिव ॥ १४५ ॥
 अतः परमहं नाथ महीनाश्चशिरोमणे । शिरोमणिमिवाज्ञां ते धारयिष्यामि मूर्धनि ॥ १४६ ॥
 स्वामिन् मागधतीर्थेऽस्मिन् स्थास्याम्यारोपितस्त्वया । तत्रैव प्राग्जयस्तंज इव निर्देजन्नक्तिजाक् ॥ १४७ ॥
 एते वयमिदं राज्यमेष सर्वः परिहृदः । त्वदीयमेवान्यदपि शाधि नः पूर्वपत्तिवत् ॥ १४८ ॥
 इत्युक्त्वा सोऽर्पयामास चक्रिणे पत्रिणं सुरः । तच्च मागधतीर्थोच्चः किरीटं कुंडले अपि ॥ १४९ ॥

तच्च राजा प्रतीयेष मागधाधिपतिं च तम् । सच्चकार महांतो हि सेवोपनतवत्सदाः ॥ १५० ॥
 अथो रथं वालयित्वा तत्रा तेनैव पार्थिवः । स्कंधावारं निजमगाल्सुत्रामेवामरावतीम् ॥ १५१ ॥
 अवरुह्य रथादंगं प्रह्लादय सपरिहृदः । चकाराष्टमजकांतपारणं ऋरतेश्वरः ॥ १५२ ॥
 तदा मागधनाथस्य महर्ष्या वसुधाधवः । चक्रस्येवोपनतस्य विदधेऽष्टाह्निकोत्सवम् ॥ १५३ ॥
 आदित्यस्यंदनस्रस्तमिव तेजोऽनिरुहबणम् । अष्टाह्निकोत्सवांते च चक्ररत्नं चचाल खे ॥ १५४ ॥
 दक्षिणस्यां वरदामतीर्थं प्रति ययौ ततः । चक्रं तच्चक्रवतीं च धातुं प्रादिरिवान्वगात् ॥ १५५ ॥
 प्रयाणैः प्रत्यहं गह्वन् राजा योजनमात्रकैः । दक्षिणाब्धिं क्रमात्प्राप मानसं राजहंसवत् ॥ १५६ ॥
 एलातंगलवलीकक्कोलबह्वे नृपः । सैन्यान्यावासयामास दक्षिणां चोधिरोधसि ॥ १५७ ॥
 आवासान् सर्वसैन्यस्य पौषधौकश्च वर्द्धकिः । पूर्ववद्भवामास शासनाच्चक्रवर्त्तिनः ॥ १५८ ॥
 वरदामामरं चित्ते कृत्वाष्टमतपोऽकरोत् । नृपतिः पौषधागारे पोषधं च समाददे ॥ १५९ ॥
 पोषधांते बहिर्भूत्वा नृपः पौषधवेत्समनः । जपाददे धनुः कालपृष्ठं ऋषो धनुर्चृताम् ॥ १६० ॥
 सर्वतः स्वर्णरचितं खचितं रत्नकोटिभिः । आरुरोह रथं राजा वासागारं जयश्रियः ॥ १६१ ॥
 अधिष्ठितो नृदेवेनात्युदारकारधारिणा । प्रसाद इव देवेन शुशुजे स महारवः ॥ १६२ ॥
 अनुकूलमरुह्वोलपताकामंभितांबरः । सस्यंदनवराजोधौ यानपात्रमिवाविशत् ॥ १६३ ॥
 रथांगनात्रिचयसं गत्वा जलनिधेर्जलम् । रथस्तस्थौ रथाग्रस्थसारथिः स्वद्वितैर्हयैः ॥ १६४ ॥

अंतेवासिनमाचार्य इव विश्वंजरापतिः । आनतीकृत्य विदधेऽधिगुणं विशिखासनम् ॥ १६५ ॥
 संग्रामनाटकारंजनदीनिर्घोषमुच्चकैः । आह्वानमंत्रकालस्य ज्याटंकारं चकार सः ॥ १६६ ॥
 आकृष्य बाणधेर्बाणं न्यधाद्बाणासने नृपः । जालांतरावरचिततिलकश्रीमद्विग्लुचम् ॥ १६७ ॥
 चक्रीकृतस्य धनुषो मध्ये धूर्त्रमदायिनम् । शिवीमुखं महीनाथः कर्णजाहमुपानयत् ॥ १६८ ॥
 किंकरोमीति विज्ञीप्सुमिव कर्णांतमागतम् । विससर्ज शरं राजा वरदामाधिपं प्रति ॥ १६९ ॥
 शैलैः पतत्पवित्रांत्या तार्क्ष्यत्रांत्या च पन्नगैः । अब्धिना चापरौर्वाशित्रांत्या सन्नयमीहितः ॥ १७० ॥
 गगनं द्योतयन्नुच्चैर्गत्वा द्वादशयोजनीम् । बाणः सोपतलुहकैव वरदामस्य पर्यदि ॥ १७१ ॥ युग्मम् ॥
 विद्विषा प्रेषितं घातकारं नरमिवाग्रतः । पतितं प्रेक्ष्य तं बाणं चुकोप वरदामराट् ॥ १७२ ॥
 लक्ष्मण इव पाथोधिरुद्धांतत्रतरंगितः । उदामां वरदामेशो वाचसेवमवोचत ॥ १७३ ॥
 केनाद्य केशरी गुप्तः पदा स्पृष्टा प्रबोधितः । कस्य वाचयितुं पत्रमद्योदक्षेपि मृत्युना ॥ १७४ ॥
 कुण्ठीवोत्पन्नवैराग्यो जीवितव्यस्य कोऽथवा । चिक्षेप यो रत्नसया मम पर्यदि पत्रिणम् ॥ १७५ ॥
 तमननैव बाणेन हन्मीति वरदामराट् । उत्थाय पाणिना बाणं तं कोपग्रहिलोऽग्रहीत् ॥ १७६ ॥
 मागधाधीश्वर इव वरदामेश्वरस्ततः । तानि तत्राक्षराणीक्षांचक्रे पत्रिणि चक्रिणः ॥ १७७ ॥
 तान्यक्षराणि संप्रेक्ष्याहिर्नर्गदमनीमिव । वरदामपतिः सद्योऽभ्यशाम्यदिति चाब्रवीत् ॥ १७८ ॥
 मंडूक इव कृष्णाहेश्चपेटां दातुमुत्सुकः । प्रजिहीर्षुर्विषाणान्यामुरर्त्र इव दंतिनः ॥ १७९ ॥

१ धूर्त्रमदायिन युगसग्रमदायक । २ कुण्डरोगवाच । ३ नागदमनी औपधी । ४ मण्डूकः भेक । ५ शृङ्गाभ्या । ६ उरजो मेघ ।

पिपातयिषुर्वीथं दशनाच्यामिव द्विपः । मंदधीर्चरतेनास्मि युयुत्सुश्चक्रवर्तिना ॥ १८० ॥
 जवत्वद्यापि नो किंचिद्विनष्टमिति स ब्रुवन् । उपायनान्युपानेतुं दिव्यानि स्वान् समादिशत् ॥ १८१ ॥
 ततस्तं शरमादाय प्राचृतान्यद्भुतानि च । आर्षञ्चिः सोऽप्यगादिञ्च इव श्रीरुपचध्वजम् ॥ १८२ ॥
 स नत्वा तमुवाचैवमद्य द्वापुरुर्हृत ते । दूतेनेव समाहूतः पत्रिणोहमिहागमम् ॥ १८३ ॥
 त्वामिहायातसुर्वीश न स्वयं यदुपागमम् । सहस्व मे तदङ्गस्य निहृते दोषमङ्गता ॥ १८४ ॥
 श्रान्तेनेवाश्रमः पूर्णं तृषितेनेव पद्वयलम् । स्वामिन्नस्वामिना स्वामी मया प्राप्तोसि संप्रति ॥ १८५ ॥
 अद्यप्रच्रुति ज्ञानाथ स्थापितोहमिह त्वया । स्थास्यामि जवतो वेलाधरो गिरिस्विदधेः ॥ १८६ ॥
 इत्युक्त्वा चरतेशाथ निर्जरं चक्रिन्नागसौ । अर्पथामास तं बाणं न्यासीकृतमिवाग्रतः ॥ १८७ ॥
 कटीसूत्रं रत्नमयं रोचीरोचितदिग्मुखम् । राज्ञः सोऽदात् तिग्मरोचीरोचीञ्चिरिव गुंफितम् ॥ १८८ ॥
 पुरतो चरतेशास्य ढौक्यामास चोज्ज्वलम् । मुक्काराशिं यशोराशिमिव स्वं चिरसंचितम् ॥ १८९ ॥
 महीपतेरुपदवदवदातोदितदृतिम् । रत्नाकरस्य सर्वस्वमिव रत्नोत्करं च सः ॥ १९० ॥
 तत्सर्वमग्रहीद्वाजाऽन्वग्रहीद्वरदामपम् । अस्थापयच्च तत्रैव तं कीर्त्तनमिव स्वकम् ॥ १९१ ॥
 वरदामेशमात्राण्य सप्रसादं विसृज्य च । जगाम जगतीनाथो विजयी शिबिरं निजम् ॥ १९२ ॥
 अवतीर्य रथात्स्नात्वाऽष्टमचक्रांतपारणम् । चक्रे समं परिजनैः स राजरजनीकरः ॥ १९३ ॥
 वरदामाधिपस्याथ स चक्रेऽष्टाहिकोत्सवम् । लोके महत्वदानाय मंहत्यात्मीयमीश्वराः ॥ १९४ ॥

१ उर्वीथ पर्वत । २ आर्षभिर्मरतः । ३ हेपृथ्वीन्द्र । ४ अल्पजलाशयः । ५ कीर्तिकारकमिव । ६ राजसुरजनीकरश्चन्द्रः । ७ महन्ति पूजयन्ति ।

प्रति प्रतीचीं प्राचीनबहिरन्य इवौजसा । चक्री चक्रानुगोऽचाढीत्प्रज्ञासाञ्जिमुखं ततः ॥ १एए ॥
 पूरयन् रोदसीरंधं नीरंधैः सैन्यरेणुजिः । स प्रयाणैः कतिपयैः पयोधिं प्राप पश्चिमम् ॥ १ए६ ॥
 ततः क्रमुंक्तांबूढीनादिकेरीवनाकुले । स्कंधावारं विनिदधे स रोधस्यपरोदधेः ॥ १ए७ ॥
 प्रज्ञासनाथमुद्दिश्याष्टमन्नक्तं व्यधात्ततः । राजा जग्राह च प्राग्वत्पौषधं पौषधौकसि ॥ १ए७ ॥
 पौषधांते समारुह्य स्थंदनं मेदिनीपतिः । प्रविवेश पयोराशिं पार्श्वपाणिरिवापरः ॥ १एए ॥
 अतिक्रम्य जलं चक्रनौजिदधं महीपतिः । स्थंदनं धारयामासाधिज्यं च विदधे धनुः ॥ २०० ॥
 जयश्रीकेद्विवह्नक्या धनुर्यष्टेर्विंशांपतिः । पाणिना वादयामास मौर्वीं तंत्रीमिवोच्चकैः ॥ २०१ ॥
 शरं चकर्ष शरधेनीरधेर्वेत्रंदंडवत् । आसयच्च नृपो बाणासनेऽतिश्रिमिवासने ॥ २०२ ॥
 ततः प्रज्ञासाञ्जिमुखं तं चिद्वेप शिखीमुखम् । आदित्यबिंबादाकृष्टमिवैकं किरणं नृपः ॥ २०३ ॥
 वेगाद्युरिवोह्वंध्य वार्ष्णेर्दशयोजनीम् । द्यां ज्ञाञ्जिर्चासयन् प्राप स प्रज्ञासेशवेदमनि ॥ २०४ ॥
 कुद्गः सोपि शरं प्रेक्ष्य प्रेक्ष्य तत्राद्वाराणि च । सद्योऽशाम्यन्नट इव प्रादुःकृतरसांतरः ॥ २०५ ॥
 तं पत्रिणमुपादायोपदामप्यपरां स्वयम् । ययौ च्रूपं प्रज्ञासेशो नत्वा चैवं व्यजिज्ञपत् ॥ २०६ ॥
 अद्य देव प्रज्ञासोऽस्मि ज्ञासितः स्वामिना त्वया । रवेः करैः कमलानि कमलानि जवंति हि ॥ २०७ ॥

१ प्राचीनबहिरिन्द्र । २ रोदसी द्यावाभूमी । ३ नीरन्ध्रैर्धनैः । ४ क्रमुकाः पूगवृक्षाः । ५ अपरोदधेः पश्चिमसमुद्रस्य । ६ पा-
 शपाणिर्वरुणः । ७ रथाङ्गनाभिप्रमाण । ८ जयलक्ष्मीक्रीडावीणायाः । ९ शरधेर्विषङ्गात् । १० वेत्राख्यो वृक्षविशेषः । ११ क जल
 अलन्ति भूषयन्तीति कमलानि ।

एष प्रत्यग्दिगंतस्थः सामंत इव ते प्रजो । सर्वदा शासनं मूर्ध्ना धास्याम्यवनिशसिनः ॥ २०८ ॥
 इत्युक्त्वा जरतेशस्य तमादौ प्रहितं शरम् । खलूरिका (?) पत्तिशिव प्रजासपतिरर्पयत् ॥ २०९ ॥
 कटकानि कटीसूत्रं चूनामणिसुरोर्मणिम् । निष्कौदि चार्पयद्राज्ञे मूर्ते तेज इव स्वकम् ॥ २१० ॥
 तस्याश्वासकृते सर्वं तडुर्वीपतिरग्रहीत् । प्रजोः प्रसादचिह्नं हि प्राचृतौदानमादिमम् ॥ २११ ॥
 तत्रैव स्थापयित्वा तमावाल इव पादपम् । स आर्यथौ पुनः स्कंधावारं वैरिनिवारणः ॥ २१२ ॥
 तत्कालं गृहिरलेन कटपार्वेनिरुहेव सः । लपनीतैर्दोव्यन्नोज्यैर्विदधेऽष्टमपारणम् ॥ २१३ ॥
 नृपः प्रजासदेवस्य चक्रे चाष्टान्हिकोत्सवम् । आदौ सामंतमात्रस्याभ्युचिताः प्रतिपेत्तयः ॥ २१४ ॥
 अनुदीपमिवालोकोऽनुचक्रं चूपतिर्यथौ । ततः सिंधोर्महासिंधो रोधः प्राप च दक्षिणम् ॥ २१५ ॥
 पूर्वान्निमुखमुर्वीशो गत्वा तेनैव रोधसा । निष्कपा सिंधुसदनं स्कंधावारं न्यवीविशत् ॥ २१६ ॥
 अष्टमं विदधे तत्र सिंधुं मनसि कृत्य सः । आसनं सिंधुदेव्याश्चाचलघाताहतोर्मिवत् ॥ २१७ ॥
 ततः सावधिनाज्ञासीदायातं चक्रवर्तिनम् । प्रचूतैः प्राचृतैर्दिव्यैस्तं चार्चितुमुपायथौ ॥ २१८ ॥
 ततो जयजयेत्याशीःपूर्वकं सा नजःस्थिता । इत्यूचेऽत्रास्मि ते चक्रिन् किंकरी करवाणि किम् ॥ २१९ ॥
 श्रीदेव्या इव सर्वस्वं निधीनामिव संततिम् । साष्टोत्तरं रत्नकुञ्जसहस्रं भूचुजे ददौ ॥ २२० ॥
 सहोद्वोढुं प्रकृतयोःशिव कीर्त्तिजयश्रियोः । योग्ये नृपतयेऽयत्नप्रलसिंहासने च सा ॥ २२१ ॥
 नागराजशिरोरत्नान्युद्धृत्येव विनिर्मितान् । दीप्ररत्नमयान् राज्ञे सा ददौ बाहुरत्नकान् ॥ २२२ ॥

१ वक्षःस्थलमणिम् २ । दीनारविशेषादि । ३ उपायनग्रहण । ४ कल्पवृक्षेण । ५ मत्काराः । ६ समीपे ।

मधोत्कीर्णकविंवाज्ञानदत्त कटकांश्च सा । मृदूनि मुष्टिग्राह्याणि दिव्यानि वसनानि च ॥ ११३ ॥
 तत्सर्वं प्रतिजग्राह स सिंधोः सिंधुराडिव । तां स प्रसादात्वापेन प्रमोद्य विससर्ज च ॥ ११४ ॥
 अथाञ्जिनवराकेकुसोदरे स्वर्णञ्जाजने । चकाराष्टमञ्जकांतञ्जोजनं न्यूञ्जां विद्युः ॥ ११५ ॥
 सिंधुदेव्या नरदेवो विदधेऽष्टाह्निकोत्सवम् । दर्शयमानपथश्चक्रेणाऽग्नेऽग्ने च चचाद सः ॥ ११६ ॥
 दिशो दिक्पूर्वयाऽगल्लत्क्रेमेण ऋरतेश्वरः । ऋरतार्द्धर्थाघाटं प्राप वैताढ्यपर्वतम् ॥ ११७ ॥
 नितंवे दक्षिणे तस्य स्कंधावारं न्यवीविशत् । अंतरीपैमिव इमापो विस्तारायामशोचिताम् ॥ ११८ ॥
 चकाराष्टमञ्जकं च तत्र विश्वंऋरापतिः । वैताढ्याञ्जिकुमारस्य पर्यकंपिष्ट चासनम् ॥ ११९ ॥
 उत्पन्नो ऋरतक्षेत्रे प्रथमश्चक्रवर्त्यसौ । इत्यज्ञासीदवधिना वैताढ्याञ्जिकुमारकः ॥ १२० ॥
 अथान्यगात्स ऋरतं व्योमस्थश्चाब्रवीदिदम् । प्रजो जय जयैषोऽस्मि सेवकस्ते प्रशाधि माम् ॥ १२१ ॥
 स महार्धाणि रत्नानि रत्नाढंकरणानि च । देवदूष्याणि च राज्ञे कोशायुक्त इवार्पयत् ॥ १२२ ॥
 ऋजासनानि ऋजाणि न्यूयांस्यवनिशासिने । प्रतापसंपदः क्रीमावेइमानि विततार सः ॥ १२३ ॥
 तस्य प्रत्यग्रहीत्तच्च सर्वं सर्वसहापतिः । अलुब्धा अपि गृह्णति नृत्यानुग्रहहेतुना ॥ १२४ ॥
 नृपस्तमथ संचाष्य विससर्ज सगौरवम् । महांतो नावैजानंति नृमात्रमपि संश्रितम् ॥ १२५ ॥
 चकाराष्टमञ्जकांते पारणं पृथिवीपतिः । चक्रे च वैताढ्यगिरिदेवस्याष्टाह्निकोत्सवम् ॥ १२६ ॥
 गुहां तमिस्रामुद्दिश्य चक्ररत्नं ततोऽचलत् । राजाप्यगात्तस्य पदान्वेषकस्येव पृष्ठतः ॥ १२७ ॥

१ अभिनवपूर्णमाचन्द्रसदृशे । २ भरतार्द्धद्वयसीमान । ३ अन्तरीप द्वीप । ४ पृथ्वीपतिः । ५ अवजानन्ति अवज्ञा कुर्वन्ति ।

गत्वा तमिस्रासविधे सैन्यान्धात्रासयञ्चपः । विद्याधरपुराणीवावतीर्णानि गिररधः ॥ १३७ ॥
 कृत्वा मनसि न्रूपालः कृतमालमथापरम् । चक्रेऽष्टमतपोऽचालीतस्य देवस्य चासनम् ॥ १३८ ॥
 सोऽज्ञासीदवधिज्ञानादागतं चक्रवर्तिनम् । आजगामार्चितुं तं च चिराद्गुरुमिवातिथिम् ॥ १४० ॥
 स्वामिन्तमिस्राघारेऽस्मिन् धारपाल इवास्मि ते । इति ब्रुवन् महीर्जतुः स सेवां प्रत्यपद्यत ॥ १४१ ॥
 स्त्रीरत्नयोग्यं तिलकचतुर्दशमनुत्तमम् । दिव्याभरणसंचारं विततार स न्रुजुजे ॥ १४२ ॥
 तद्योग्यानि च माढ्यानि दिव्यानि वसनानि च । सोऽदाद्भ्राज्ञे धारितानि प्राक्तदश्र्मिवादरात् ॥ १४३ ॥
 राजा तदाददे सर्वे कृतार्था अपि न्रुजुजः । न त्यजंति दिशोदंनं चिह्नं दिग्बिजयश्रियः ॥ १४४ ॥
 प्रसादेनातिमहता संचाण्य विससर्ज तम् । शिष्यमध्ययनप्रांतं लपाध्याय इवार्षन्निः ॥ १४५ ॥
 न्रून्यस्तंचाजनैरग्रे न्रुंजानै राजकुंजरैः । स्वांशैरिव पृथग्न्रूतैः समं चक्रे स पारणम् ॥ १४६ ॥
 सोऽकरोत्कृतमालस्य देवस्याष्टाहिकोत्सवम् । प्रचवः प्रणिपातेन गृहीताः किं न कुर्वते ॥ १४७ ॥
 सुषेणाञ्चिधमन्येद्युः सेनापतिमिद्रापतिः । समाहूय हरिखि नैगमेषिणमादिशत् ॥ १४८ ॥
 सिंधुसागरवैताल्यसीमानं सिंधुनिःकुटम् । दक्षिणं साधयोत्तीर्थं चर्मरत्नेन निम्नगाम् ॥ १४९ ॥
 बदरीवणवत्तत्र म्लेहानानाधुधयष्टिनिः । ताडयित्वा चर्मरत्नसर्वस्वफलमाहरेः ॥ १५० ॥ युग्मं ॥
 ततः स सेनाधिपतिर्मृगाधिपतिरोजसा । तेजसा तेजसांनैशो धिषणोधिषणौगुणैः ॥ १५१ ॥

१ मृमिस्थापितपात्रैः । २ हरिरिन्द्रः । ३ सूर्यः । ४ धिपणो बृहस्पतिः । ५ धिपणगुणैर्बृह्दिगुणैः ।

निम्नानां निकुटानां च जलस्थलशुचामपि । अन्येषामपि दुर्गाणां तज्जन्मेव प्रचारवित् ॥ १५१ ॥
संपूर्णलक्षणः सर्वम्लेच्छजाषाविचक्षणः । शिरसा शासनं चतुस्तत्प्रसादमिवाददे ॥ १५२ ॥

॥ त्रिचिविशेषकम् ॥

प्रणम्य स्वामिनं गत्वा स्वावासे निदिदेश सः । सामंतादीन् प्रयाणाय प्रतिहृदा निवात्मनः ॥ १५४ ॥

अथ स्नात्वा कृतबलिर्महार्घ्यस्वहृपञ्चूषणः । संवर्षितः कृतप्रायश्चित्तकौतुकमंगलः ॥ १५५ ॥

जयश्रियादिगनाय प्रक्षिप्तमिव दोर्वताम् । रत्नैर्वेयंकं दिव्यं धारयन् कंठकंदले ॥ १५६ ॥

शोचिताश्चिह्नपट्टेन पट्टेषुप इवोच्चकैः । गृहीतास्त्रः कटौ बिभ्रन्मूर्त्तां शक्तिमिव ह्युरीम् ॥ १५७ ॥

बिभ्राणः स्वर्णतूणीरावतुह्यौ सरलाकृती । पृष्ठतोपि राणं कर्तुं दोर्दण्डाविव वैक्रियौ ॥ १५८ ॥

गणनेतृदंमनेतृश्रेष्ठिः सार्धवाहिनिः । संधिपालचराद्यैश्च युवराज इवावृतः ॥ १५९ ॥

आरुरोह स सेनानीर्गजरत्नं नगोन्नतम् । निश्चलाग्रसनस्तेनासनेन संहभूरिव ॥ १६० ॥

॥ षड्भिः कुलकम् ॥

शोचमानः सितह्रत्रचामरैः सोऽमरोपमः । वारणं प्रेरयामास चरणंशुष्ठसंज्ञया ॥ १६१ ॥

समं राज्ञोऽर्क्षसैन्येन स गत्वा सिंधुरोधसि । अस्थादुभूतरजसा सेतुबंधमिवादधत् ॥ १६२ ॥

योजनान्येधते स्पृष्टं यच्च षादश यत्र च । प्रातरुसानि धान्यानि निष्पद्यन्ते दिनात्यये ॥ १६३ ॥

१ प्रचार सचारमार्गं वेत्ति प्रचारवित् । २ प्रतिच्छदान् प्रतिभिव्यह्वयान् । ३ महामूल्यस्वल्पाभरणः । ४ रतयीवाभरण । ५ प्रधान-
द्विपः । ६ शर्त्ती । ७ स्वर्णनिषङ्गौ । ८ विक्रियोत्पन्नौ । ९ गणनायकदण्डनायकश्रेष्ठिभिः । १० पर्वतोन्नत । ११ सहजात. इव ।

नदीनर्दनदीनाथांचसु यत्तारणहमम् । तत्संपर्पशं हस्तेन चर्मरत्नं चमूपतिः ॥ २६४ ॥

॥ संदानितकम् ॥

नैसर्गिकप्रजावेन प्रससार तटक्षयम् । तच्चर्मरत्नं प्रक्षिप्तं सखिलोपरि तैलवत् ॥ २६५ ॥

सह चम्वा चमूनाश्रश्चर्मरत्नेन तेन सः । उत्तीर्य पद्येवापदापगाथाः परं तटम् ॥ २६६ ॥

तं सिसाधयिषुः सर्वं सिंधोर्दक्षिणिकुटम् । कटपांतपाथोधिखिव प्रससार चमूपतिः ॥ २६७ ॥

धनुर्निर्घोषघूत्कारदारुणो रणकौतुकी । लीलथैव पराजिग्ये स सिंह इव सिंहलान् ॥ २६८ ॥

वर्बरानात्मैसाच्चक्रे मूढ्यात्तानिव किंकरान् । टंकणानंकयामास राजांकेन हयानिव ॥ २६९ ॥

रत्नाकरमिवानीरं रत्नमाणिक्यपूरितम् । अजयज्जवनद्वीपं नरद्वीपी स लीलया ॥ २७० ॥

तथा कालमुखास्तेन जिग्यिरे ते यथाऽऽचवन् । अचुंजाना अपि मुखे क्षिप्रपंचांगुलीदलाः ॥ २७१ ॥

म्लेच्छा योनिकनामानस्तस्य प्रसरतः सतः । आसन् पराङ्मुखा वायोखि पादपपल्लवाः ॥ २७२ ॥

अपरा अपि वैताह्यपर्वतोपत्यकांस्थिताः । म्लेच्छजातीर्विजिग्ये सोद्विजातीखि वार्त्तिकः ॥ २७३ ॥

प्रौढप्रतापप्रसरः प्रसरन्ननिवारितम् । आक्रमत्कच्छदेशीवीं सर्वां दिवसिवार्यमा ॥ २७४ ॥

इति निष्कूटमाक्रम्य पंचानन इवाटवीम् । समोर्व्यां कच्छदेशस्य तस्थौ सुस्थश्चमूपतिः ॥ २७५ ॥

म्लेच्छचूपतयस्तत्र विचित्रोपायनैः समम् । सेनापतिं समापेतुर्भक्त्या पतिमिव स्त्रियः ॥ २७६ ॥

१ नदीहृदसमुद्रजलेषु । २ साधयितुमिच्छुः । ३ आत्मतत्रान् । ४ नरव्याघ्रः । ५ पर्वतासन्नभूमिस्थिताः । ६ सर्पजातीः ।

७ केशरी ।

रत्नस्वर्णोत्करान्केचित्स्वर्णशैलतटोपमान् । केचिच्चलितविंध्याज्जिकल्पान्करटिनो ददुः ॥ १११ ॥
 केचिद्विश्राणायामासुर्वाजिनोऽस्यैर्कवाजिनः । केचिदंजननिषण्णान् रथान् देवरथोपमान् ॥ ११७ ॥
 तत्रान्यदपि यत्सारं तस्मै सर्वेऽपि तद्ददुः । गिरिभ्योपि सरिंक्लृष्टं रत्नं रत्नाकरे ब्रजेत् ॥ ११९ ॥
 तवायुक्ता इवादेशकरा वयमतः परम् । स्थास्यामः स्वस्वविष्वेज्वित्यूचुस्ते चमूपतिम् ॥ १२० ॥
 महीशुजस्तान् यथार्हं सत्कृत्य विससर्ज सः । पूर्ववच्च सुखं सिंधुमुत्तार तरंगिणीम् ॥ १२१ ॥
 भ्वेच्छेन्न्यश्चाहुतं सर्वं तं दंरुं दंडनायकः । दोहदं कीर्तिवद्दीनां ढौकयामास चक्रिणः ॥ १२२ ॥
 सत्कृतः कृतिना सोथ प्रसादाच्चक्रवर्तिना । विसृष्टश्च प्रहृष्टोऽगान्निजावासं चमूपतिः ॥ १२३ ॥
 अयोध्यायामिव सुखं तत्रास्थान्प्ररतेश्वरः । सिंहः प्रयाति यत्रापि तस्यौकः स्वं तदेव हि ॥ १२४ ॥
 अन्येद्युराहूय चमूपतिं चूपतिरादिशत् । जट्टघाटय तमिस्रायाः कपाटद्वितीयीमिति ॥ १२५ ॥
 आज्ञां नरपतेर्मालामिवोपादाय मौलिना । अविदूरे तमिस्राया गत्वा तस्यौ चमूपतिः ॥ १२६ ॥
 कृत्वा मनसि सेनानीः कृतमालमथामरम् । चक्रेऽष्टमतपः सर्वास्तपोमूला हि सिद्ध्यः ॥ १२७ ॥
 सेनापतिरथ स्नातः श्वेतसंव्यानपङ्कचृत् । निर्ययौ स्नानसदनात्सरसो राजहंसवत् ॥ १२८ ॥
 सौवर्णधूपदहनं लीलास्वर्णरविंदवत् । सुपेणः पाणिना बिभ्रत्तमिस्राघारमासदत् ॥ १२९ ॥
 तत्र चाद्वोकयामास कपाटौ प्राणमच्च सः । महान्तः शक्तिवंतोऽपि प्रथमं साम कुर्वते ॥ १३० ॥
 वैताल्यसंचरद्विद्याधरस्त्रीसंज्ञनौषधम् । अष्टाह्निकोत्सवं तत्र स व्यधत् महर्द्धिकम् ॥ १३१ ॥

१ गजान् । २ विश्राणयामासुः ददुः । ३ अतिक्रान्तसूर्याश्चान् । ४ क्रचिदीञ्जननिषण्णान् इत्यपि पाठः । ५ नद्याकृष्ट । ६ स्वस्वदेशेषु ।

अखंभैस्तंडुलैश्चमंगलां मंगलावहाम् । मंभलं मांत्रिकं इवालिलेख पृतनांपतिः ॥ १ए१ ॥
 वज्रं वज्रधरस्येव चक्रिणो वैरिसूदनम् । दंभरत्नमुपादत्त स्वहस्तेन चमूपतिः ॥ १ए३ ॥
 आजिघांसुरपाक्रामत्सप्ताष्टानि पदानि सः । मनागपसरस्येव प्रजिहीर्षुर्गजोपि हि ॥ १ए४ ॥
 सेनानीस्तेन दंभेन त्रिः कपाटावतारुयत् । उच्चैस्तरां कंदरां तामातोद्यमिव नादयन् ॥ १ए५ ॥
 वैताढ्यपृथ्वीभस्य विलोचनपुटे इव । बाढमुज्जघटाते ते कपाटे वज्रनिर्मिते ॥ १ए६ ॥
 ततो विघटमानौ तौ कपाटौ दंडतारुनात् । तडत्तडिति कुर्वाणौ चक्रंदतुरिवोच्चकैः ॥ १ए७ ॥
 उदग्ग्रतरखंडानां जयप्रस्थानमंगलम् । कपाटोद्द्रघाटनं राक्षे सेनानाथो व्यजिज्ञपत् ॥ १ए८ ॥
 हस्तिरत्नं समारूढः प्ररूढप्रौढविक्रमः । अथाययौ तमिस्रायां नरंश्चञ्चमा इव ॥ १ए९ ॥
 मूर्धस्थेन शिखाबंधेनैव येन कदापि हि । उपसर्गा न जायंते तिर्यग्भरसुरोद्भवाः ॥ ३०० ॥
 अधकारमिवाशेषं येन दुःखं प्रणश्यति । शस्त्रघाता इव रुजः प्रचवंति न येन च ॥ ३०१ ॥
 दृपो यद्दसहस्रेणाधिष्ठितं चतुरंगुलम् । उद्योतकं चास्करवन्मणिरत्नं तदाददे ॥ ३०२ ॥

त्रिभिविशेषकम् ॥

दक्षिणे कुंजिनः कुंभस्थले सोऽरिनिषूदनः । पूर्णकुंभ इव स्वर्णपिधानं निदधे च तत् ॥ ३०३ ॥
 चतुरंगचमूचक्रयुक्तश्चक्रानुगततः । प्रविवेश गुहाघारं केशरीव नृकंसरी ॥ ३०४ ॥
 अष्टसुवर्णप्रमाणं परूढं षादशांशिकम् । समतलं मानोन्मानप्रमाणयोगसंयुतम् ॥ ३०५ ॥

१ मान्त्रिको मन्त्रज्ञः । २ सेनापतिः । ३ त्रिवार । ४ वैताढ्यपर्वतस्थ । ५ उपसर्गा उपद्रवाः । ६ पुरुषसिंहः । ७ द्वादशकोणक ॥

बंधं वर्द्धकिः पद्यामनवद्यां ततस्तयोः । वैताढ्याङ्घ्रिकुमारस्य रहःशय्यामिवायताम् ॥ ३२० ॥
 पद्या ह्येन सा जज्ञे चक्रचृद्धकेः खलु । गेहाकारदुमेच्यो हि कालक्षेपो न वास्तुनः ॥ ३२१ ॥
 च्योच्चिरपि पापाणैः कृतसुश्लिष्टसंधिभिः । रेजे तावत्प्रमाणैकपापाणघटितेव सा ॥ ३२२ ॥
 सा पाणिवत्समतत्वा वज्रवच्च दृढीयसी । गुहाद्वारकपाटाज्यामिवालहयत निर्मिता ॥ ३२३ ॥
 ससैन्योपि सुखेनैव निम्नगे दुस्तरे अपि । समर्थः पदविधिवच्चक्रवर्त्युत्तार ते ॥ ३२४ ॥
 गुहाया उत्तरं द्वारमुत्तराशामुखोपमम् । सह चम्वा क्रमाज्जन्वन्नासदन्मेदिनीपतिः ॥ ३२५ ॥
 आकर्ण्यघातनिर्घोषं याग्यघारकपाटयोः । चीताविबोज्जघटाते तत्कपाटौ स्वयं ह्यणात् ॥ ३२६ ॥
 तदा विघट्टमानौ तौ सरत्सरिति शब्दतः । सरणप्रेरणमिव चक्रिसैन्यस्य चक्रतुः ॥ ३२७ ॥
 गुहायाः पार्श्वेत्तित्तिच्यां तथा संश्लिष्य संस्थितौ । अदहयेतां यथा तत्राचूतपूर्वाविवारसी ॥ ३२८ ॥
 अथ प्रथमतश्चक्रं पुरोगं चक्रवर्त्तिनः । निर्जगाम गुहामध्यादत्रमध्यादिवार्यमां ॥ ३२९ ॥
 महीयसां महीनाथो गुहाघारेण तेन च । बौलींङ्ग इव पातालविवरेण विनिर्ययौ ॥ ३३० ॥
 तस्या गुहायाः निःशंकलीलागमनशालिनः । निर्ययुर्दतिनो विंध्यसानुमज्जहरादिव ॥ ३३१ ॥
 गुहातो वटगु वटगंतो निर्गच्छति स्म वाजिनः । अंजोधिमध्यनिर्गच्छदर्कवाज्जिविडंबिनः ॥ ३३२ ॥
 वैताढ्यकंदरादाढ्यकुटीगर्जादिवाहताः । नादयंतः स्वनादैर्घा निरीयुः स्यंदना अपि ॥ ३३३ ॥
 पत्तयोपि विनिष्पेतुर्महौजस्का गुहामुखात् । सद्यः स्फटिकवट्मीकवदनादिव पन्नगाः ॥ ३३४ ॥

१ कपाटौ । २ सूर्यः । ३ इन्द्रविशेषः । ४ धनाढ्यगृहगर्भात् इव । ५ अक्षताः क्षतरहिताः ।

पंचाशद्योजनायामां तामतिक्रम्य कंदराम् । उदगरतरवर्षार्द्धं विजेतुं पाविशन्नृपः ॥ ३३५ ॥
 किरातास्तत्र निवसंत्यापाता नाम दुर्मदाः । आढ्या महौजसो दीप्ता चूमिष्ठा इव दानवाः ॥ ३३६ ॥
 तेऽविच्छिन्नमहाहर्म्यशयनासनवाहनाः । अनदपस्वर्णैरजताः कुबेरस्येव गोत्रिणः ॥ ३३७ ॥
 बहुजीवधनास्ते च बहुदासपरिच्छदाः । अजाताञ्जित्रवाः प्रायः सुरोद्यानदुसा इव ॥ ३३८ ॥
 अनेकसंपरायेषु निर्व्यूहबलशक्तयः । महाशकटचारेषु महोद्घा इव ते सदा ॥ ३३९ ॥
 प्रसह्य चरताधीशे कृतांत इव सर्पति । अनिष्टशंसिनस्तेषामुत्पाता अचवन्निति ॥ ३४० ॥
 चलन्नरतसैन्यप्रागञ्चारचरैरिवाहिंता । प्रकंपितगृहोद्याना प्रचकंपे वसुंधरा ॥ ३४१ ॥
 दिगंतव्याविन्निः प्रौढैः प्रतापैरिव चक्रिणः । अजायंत दिशां दाहा दावानलसहोदराः ॥ ३४२ ॥
 द्यरता रजसाल्यंतमनालोकनचाजनम् । बचूदुः ककुत्तः सर्वाः पुष्पवत्य इव स्त्रियः ॥ ३४३ ॥
 दुःश्रयनूरनिर्घोषा आरफालंतः परस्परम् । पयोनिधाविव ग्रहाहा दुर्वाता विजर्ज्जिरे ॥ ३४४ ॥
 निपेतुर्गनाडुटका लट्टमुकानीव सर्वतः । समस्तम्लेढ्व्याप्राणां प्रक्षोजस्य निबंधनम् ॥ ३४५ ॥
 अचवन्वजनिर्घाता महाघोषविचीपणाः । कुञ्जोत्थितकृतांतस्य हस्तघाता इव ह्मिता ॥ ३४६ ॥
 स्थाने स्थाने काकचिद्धमंडलानि नजस्तले । त्रेमुः समुपसर्पत्याः उत्राणीवांतकश्रियः ॥ ३४७ ॥
 अथ सौर्वर्णसन्नाहपरशुग्रासरश्मिन्निः । सहस्ररश्मिं कुवार्णं कोटिरश्मिर्भांबरे ॥ ३४८ ॥

१ भूमिस्थिताः । २ अपरिगितमहाहर्म्यशयनासनवाहनाः । ३ अनेकयुद्धेषु । ४ तमोभागन । ५ रजस्वलाः । ६ मस्त्याः ।
 अथ सौर्वर्णसन्नाहपरशुग्रासरश्मिन्निः । ७ काका वायसाः चिह्नाः पक्षिविशेषास्तेषा मण्डलानि । ८ मवर्णभयवर्षपरशुग्रासकिरणैः ।

दंतुलांबरमुदं नैर्दं रुकोदं रुमुजैः । ध्वजस्थव्याघ्रसिंहादित्रस्तांबरचरीगणम् ॥ ३४ए ॥
 महाद्विपघटाभेघांधकारितदिगाननम् । यमाननपरिस्पद्धिरथाग्रमकराननम् ॥ ३५० ॥
 खुराघातैस्तुरंगाणां पाटयंतमिव क्षितिम् । जयतूर्ध्वैर्वधोरैः स्फोटयंतमिवांबरम् ॥ ३५१ ॥
 जौमेनौघेसरेणार्कमिव चक्रेण ज्रीषणम् । आयातं जरतं दृष्ट्वा किराताशुकुपुस्तराम् ॥ ३५२ ॥
 मिथः संभ्रूय ते क्रूरग्रहमैत्रीविडंबिनः । अवनीशं जिहीर्षत इव सक्त्रोधमज्यधुः ॥ ३५३ ॥
 अप्रार्थितप्रार्थयिता कोयं बाल इवाहपधीः । पृथग्जन इव श्रीहीधृतिकीर्त्तिविवर्जितः ॥ ३५४ ॥
 परिक्षीणपुण्यचतुर्दशीको हीनलक्षणः । अस्मद्विषयमायाति मृगः सिंहगुहामिव ॥ ३५५ ॥
 तदेनमुज्जताकारं प्रसरंतमपि क्षणत् । महावात इवांचोदं प्रक्षिपामो दिशो दिशि ॥ ३५६ ॥
 इत्युच्चैर्बिब्रुवाणास्ते संभ्रूय जरतं प्रति । उदतिष्ठत युज्जाय प्रत्यब्दं शरंजा इव ॥ ३५७ ॥
 अत्रेद्यान्कूर्मपृष्ठौस्थिशकलैरिव निर्मितान् । सन्नाहान् धारयामासुः किरातपतयोऽथ ते ॥ ३५८ ॥
 दिशंति मूर्द्धामुत्केशनिशाचरशिरःश्रियम् । ईदृशादिकेशज्ञानानि शिरस्त्राणानि ते दधुः ॥ ३५९ ॥
 उत्साहेनोद्ध्वसद्देहतया सन्नाहजालिकाः । ब्रुदंति स्म प्रतिमुहुरहो तेषां रणोत्कंता ॥ ३६० ॥
 शिरोचिरुत्कचैस्तेषां शिरस्त्राणान्युदासिरे । त्राता किमपरोऽस्माकमित्यमर्षवशादिव ॥ ३६१ ॥
 केचित्कुपितकीनाशत्रुकुटीकुटिलान्यधुः । धनूंषि शृंगघटितान्यघिज्यीकृत्य लीलया ॥ ३६२ ॥

? अम्बरचरीगण खेचरीगणं । २ यममुखपरिस्पद्धीनि रथाग्रमकराननानि यस्य स त । ३ मङ्गलग्रहेण । ४ क्रूरग्रहा रविमङ्गलमन्दराहु-
 केतुरूपाः । ५ लौकिकदृष्टान्तोऽयं प्रतिभाति । ६ शरभा अष्टपदाः । ७ कूर्मपृष्ठस्य अस्थिखण्डैः । ८ ऋक्षो मङ्गुकः । ९ रणोत्कण्ठता ।

केपि संगरडुर्वांस्तरात्रीन् त्रयंकरान् । कोशादाचकृद्युर्लीलातदपकट्टपान् जयश्रियः ॥ ३६३ ॥
 केपि संगण्डुर्वांस्तरात्रीन् त्रयंकरान् । कुंताननर्तयन् केपि केतूनिव नमस्तले ॥ ३६४ ॥
 केचिडुदधिरे दमान् दंरुपाणेरिवानुजाः । कुंताननर्तयन् केपि केतूनिव नमस्तले ॥ ३६५ ॥
 शूलान्यधारयन् केपि शूलार्कतुमिव द्विपः । प्रीतये प्रेतैराजस्यामंत्रितस्य रणोत्सवे ॥ ३६६ ॥
 विद्विषदत्तिकाचक्राणसर्वस्वतस्करान् । श्रयःशय्याश्चिदधिरे श्येनानिव करे परे ॥ ३६७ ॥
 पिपातयिष्व इव नचस्तस्तरकोत्करं । केचिदादधिरे सद्यो मुज्जानुद्धुरैः करैः ॥ ३६८ ॥
 विविधान्यायुधान्यन्येष्यधुरायोधेनेहया । विना शस्त्रं न कोप्यासीद्विना विषमिवोरगः ॥ ३६९ ॥
 लद्विश्य चरतानीकमनीकरसत्वालसाः । अन्धधावनेककालमेकात्मान इवाश्रते ॥ ३७० ॥
 चरतस्याग्रसैन्येन सार्द्धं युयुधिरे रयात् । म्लेच्छाः शस्त्राणि वर्षतोऽरिष्टाब्दाः कंरकानिव ॥ ३७१ ॥
 युवो मध्यादिवोत्पेडदिग्मुखेच्य इवापतन् । पेतुश्च व्योमत इव तेज्यः शस्त्राणि सर्वतः ॥ ३७२ ॥
 चरतेशाग्रसेनायां पर्यस्ता चरतेशाग्रसादिनः । नदीमुखोर्मय इवाऽचलन्वारिधिवेलया ॥ ३७३ ॥
 म्लेच्छसैन्येन पर्यस्ता चरतेशाग्रसादिनः । नदीमुखोर्मय इवाऽचलन्वारिधिवेलया ॥ ३७४ ॥
 चक्रिणः करिणस्त्रेसू रसंतो विरसस्वरम् । निघ्नत्सु म्लेच्छसिंहेषु शिलीमुखनखैः सितैः ॥ ३७५ ॥
 ताडिता म्लेच्छमुत्तैश्चभैर्दंभायुधैर्मुहुः । चूपतेः पत्तयः पेतुर्बलंतः कंडुका इव ॥ ३७६ ॥
 स्वच्छंदं म्लेच्छसैन्येन नृपाग्रध्वजिनीरथाः । अचज्यंत गदाघातैर्वज्रघातैरिवाद्भयः ॥ ३७६ ॥

१ खड्गान् । २ लीलाशय्यासदृशान् । ३ यमस्य । ४ वत्तिका विहगभेदाः । ५ लोहशल्यान् । ६ पातयितुमिच्छन् इव । ७ ता-
 र्कौघम् । ८ उत्पातमेघा । ९ करकान् वर्षोपलान् । १० भरताग्राश्वारोहाः ।

ति'मिं गिद्वैरिव म्लेच्छैस्तस्मिन्समरसागरे । अस्तत्रस्तं नृपचमूनकचकमजायत ॥ ३७७ ॥
 अनाथाामिव तां सेनां सेनानाथः पराजिताथः पश्यन् सुपेणः कोपेनानोदि रात्र इवाङ्गया ॥ ३७८ ॥
 आताम्रनयनस्ताम्रवदनः स द्रुणादभूत् । डुरीदो नररूपेण वैश्वानर इव स्वयम् ॥ ३७९ ॥
 रक्षोरज इवाशोगान् असितुं परसैनिकान् । स्वयं संवर्मयामास सुपेणः पृतनापतिः ॥ ३८० ॥
 उत्साहोह्वसदंगत्वादतिगाढत्वमागतम् । सौवर्णं वर्म सेनान्यस्स्वंगैतरमिवाशुचत् ॥ ३८१ ॥
 अशीत्यंगुलमुर्ध्वत्यामेकन्यूनशतांगुलम् । परिणहे दैर्घ्ये पुनरष्टोत्तरशतांगुलम् ॥ ३८२ ॥
 षात्रिंशदंगुलोत्सेधं सततोन्नतमौलिकम् । चतुरंगुलकर्णं च त्रिंशत्यंगुलवाहुकम् ॥ ३८३ ॥
 पौमशांगुलजंघाकं चतुरंगुलजालुकम् । चतुरंगुलोच्चतुरं वृत्तं बलितमध्यकम् ॥ ३८४ ॥
 विशालसंगतनप्रसन्नपृष्ठशालिनम् । डुकूलतंतुञ्चिरिव कोमलैर्लोमञ्चिर्युतम् ॥ ३८५ ॥
 प्रशस्तं वा दशावर्तं शुक्रलक्ष्णलक्षितम् । सुजातैर्यौधनप्राप्तशुकपिच्छहरिच्छविम् ॥ ३८६ ॥
 कशानिपातरहितं सादिचित्तानुगामिनम् । रत्नस्वर्णवल्गवाव्याजादौर्घ्यां श्लिष्टमिव श्रिया ॥ ३८७ ॥
 कांचनैः किंकिणीजालैः क्कण्ड्रिर्मधुरस्वरम् । अंतर्ध्वनन्मधुरांचो जस्रगिञ्चिरिवार्चितम् ॥ ३८८ ॥
 पंचवर्णमणिमिश्रस्वर्णलंकरणंशुचिः । रूपाद्वैतपताकाकमिव विभ्राणमाननम् ॥ ३८९ ॥
 कांचनांचोजतिलकं जौमांकितमिवांबरम् । चामरोत्तंसनिन्नतोऽन्धौ कर्णोविव विन्नतम् ॥ ३९० ॥

? महामरस्यैः । २ अग्निः । ३ अन्या त्वचा त्वगन्तर । ४ औनत्ये । ५ विशालताया । ६ द्वाद्वाग्वावर्त्तो लक्षणविशेषः । ७ सुजा-
 तयौवनेन प्राप्ता शुक्रपिच्छवद्धरिस्कात्तिर्धेन त । ८ चामरोत्तसव्याजात् ।

वञ्जिणो वाहनमिवाकृष्टं पुण्येन चक्रिणः । मुंचंतं चरणौ वक्रौ पतंतौ लावकादिव ॥ ३ए१ ॥
 सुपर्णमन्यमूर्त्येव मूर्तिमंतमिवानिलम् । हृणेन योजनशतोद्धने दृष्टविक्रमम् ॥ ३ए२ ॥
 कर्दमोदकपापाणशर्करागर्तुःखमात् । महास्थलीगिरिदरीदुर्गाच्चोत्तारणह्रमम् ॥ ३ए३ ॥
 ईपद्भ्रमपादत्वात्संचरंतमिवांबरे । मेधाविनं विनीतं च पंचधाराजितश्रमम् ॥ ३ए४ ॥
 कमलामोदनिःश्वासं कमलापीरुमाख्यया । साहाज्यमिवारोहव्राजिराजं ध्रमूपतिः ॥ ३ए५ ॥

चतुर्दशभिः कुलकम् ॥

पंचाशदंगुलं दैर्घ्यं विस्तारे पोरुशांगुलम् । अर्ध्वांगुलं च बाह्वेये स्वर्णरत्नमयत्सैरुः ॥ ३ए६ ॥
 अपास्तकोशं निर्मुक्तनिर्मोकमिव पन्नगम् । तीक्ष्णधारमतिदृढं द्वैतीयीकमिवाशनिम् ॥ ३ए७ ॥
 त्रिचित्रपुष्करश्रेणि व्यक्तवर्णविराजितम् । खड्गरत्नं स जग्राह द्विपां पत्रमिवांतकः ॥ ३ए८ ॥

त्रिचित्रविशेषकम् ॥

जातपद्म इवाहींजः सन्नरु इव केशरी । बच्चूव खड्गरत्नेन स तेन पृतनापतिः ॥ ३ए९ ॥
 तडिदंड इवाकाशे तरलं त्रमयन्नसिम् । वाजिनं चोदयामास सांयुगीनं चमूपतिः ॥ ४०० ॥
 जलकांतो जलगमिव स्फाटयन् विद्विपद्वदम् । विवेश वाजिना तेन सुषेणः समरांगणम् ॥ ४०१ ॥
 सुषेणे निघ्नति त्रेसुर्धिपः केपि मृगा इव । नेत्रे निमीढ्य केयास्थुः पतित्वा शशका इव ॥ ४०२ ॥

१ पञ्चधारा. अश्वाना पञ्चविधगतिविशेषाः । २ त्सकः खड्गमुष्टिः । ३ सयुगे युद्धे साधुः सायुगीनस्त ।

ऊर्द्धीञ्ज्यापरे तस्थुः खेदिता रोहिता इव । आरोहन् विषमस्थानं केऽपि शार्खामृगा इव ॥ ४०३ ॥
 केषांचित्पेतुरस्त्राणि पत्राणीव महीरुहाम् । आतपत्राणि केषांचिद्यशांसीव समंततः ॥ ४०४ ॥
 केषांचित्तुरगास्तस्थुर्मंत्रस्तब्धा द्वोरगाः । केषांचिदभ्यर्ज्यत स्यंदना मृन्मया इव ॥ ४०५ ॥
 स्वमध्यसंस्तुतमिव प्रत्येक्षंत न केचन । आत्मप्राणान् गृहीत्वा तु यथुर्द्वेच्छा दिशोदिशं ॥ ४०६ ॥
 पर्यस्तास्ते सुषेणानां चः पूरेण द्रुमा इव । निःस्थामानो योजनानि भूयांसि व्यपचक्रमुः ॥ ४०७ ॥
 ते वायसा इवैकत्र संजूयादोच्य च द्रुणम् । आतुरा मातरमिव यथुः सिंधुमहानदीम् ॥ ४०८ ॥
 तस्याश्च सैकते कृत्वा संस्तारान् सिकतोत्करैः । ते संजूयोपविद्युरपस्त्रौतोद्यता इव ॥ ४०९ ॥
 नग्ना उत्तानका मेघमुखान् स्वकुलदेवताः । चित्ते नागकुमारांस्ते कृत्वाष्टमतपो व्यधुः ॥ ४१० ॥
 तदष्टमतपः प्रांते चक्रतेजोचयादिव । तेषां नागकुमाराणामासनानि चक्रंपिरे ॥ ४११ ॥
 ते दृष्ट्वाऽवधिना तांस्तु म्वेच्छानात्तास्तथा स्थितान् । अर्च्या पितृवद्भ्येत्य प्रादुरासंस्तदग्रतः ॥ ४१२ ॥
 ब्रूत ज्ञो जवतामर्थः कोऽधुना मनसीप्सितः । अंतरिद्विस्थिता एवं ते किरातान्ब्रजापिरे ॥ ४१३ ॥
 दृष्ट्वा मेघमुखान्नागकुमारान्नज्ञसि स्थितान् । तेबभ्रन्नंजलीन् जालेऽवल्यंततृषिता इव ॥ ४१४ ॥
 आस्रमद्देशमनाक्रांतपूर्वं कोऽप्यागतोऽधुना । यथा स गच्छति तथा कुरुतेत्युचिरे च ते ॥ ४१५ ॥
 ऊर्ध्वमेघमुखैश्चैवं जरतश्चक्रवर्त्ययम् । देवासुरमनुष्याणामप्यजयथो महेन्द्रवत् ॥ ४१६ ॥

१ सरलस्थितिशीलाः पशुविशेषा वृक्षविशेषाश्च । २ कपयः । ३ अपरिचित्त । ४ निर्बलाः । ५ अपस्त्रान् मृतस्त्रान् तत्रोद्यता इव ।
 ६ पूर्वमनाक्रान्तं ।

मंत्रतंत्रविषाखाश्रिविद्यादीनामगोचरः । गिरिग्रोवैव टंकानां चक्रवर्ती महीतले ॥ ४१७ ॥
 युष्माकमनुरोधेनै वयमस्य तथापि हि । उपसर्गं करिष्याम इत्युक्त्वा ते तिरोऽन्नवन् ॥ ४१८ ॥
 अंजोधय इयोत्पस्य जुवोञ्चोदा नन्नस्तदम् । व्यामुवंतौजनइयामरुचः संजङ्गिरे ह्यणात् ॥ ४१९ ॥
 तेऽस्तर्जयन्निव तडित्तैर्जन्या चक्रभृच्चमूम् । ऊर्जितैर्गोर्जितरवैश्चात्कुशु रिवासकृत् ॥ ४२० ॥
 ते तस्थुरुपरि ह्यापस्कंधावारस्य तत्क्षणम् । चूर्णेनाय तल्पमाणोद्यतवज्रशिलोपमाः ॥ ४२१ ॥
 अयोर्गैरिव नाराचैरिव दंतैरिवाथ ते । धाराचिरंनसां तत्र प्रावर्त्तत प्रवर्षितुम् ॥ ४२२ ॥
 मेघांनसा पूर्यमाणे समंतादपि चूर्तले । अ्र्णनाव्यंत रथास्तत्रानकायंत गजादयः ॥ ४२३ ॥
 काप्यगह्वदिवादित्यः प्रणेशुरिव पर्वताः । तेन मेघांधकारेण स्फूर्जता कालरात्रिवत् ॥ ४२४ ॥
 एकांधकारता चैकजलन्नावश्च चूर्तले । तदानीं युगपद्युग्मधर्माविव वचूवतुः ॥ ४२५ ॥
 अरिष्टवृष्टिमुत्कृष्टां प्रेक्ष्य तां चक्रवर्त्यपि । चर्मरत्नं स्वहस्तेन प्रियचृत्यलमिवास्पृशत् ॥ ४२६ ॥
 स्पृष्टं तच्चक्रिहस्तेन चर्मरत्नमवर्द्धत । योजनानि षादशोदर्कूपवनेनेव वारिदः ॥ ४२७ ॥
 तस्मिन् जलस्योपरिस्थे घनाब्धेरिव भूतले । चर्मरत्ने समारुह्य तस्थौ राजा ससैनिकः ॥ ४२८ ॥
 मंन्त्रितं नवनवत्या सहस्रैश्चारुरोचिषाम् । चामीकरशलाकानां क्षीराब्धिभिव विडुंभैः ॥ ४२९ ॥
 ब्रह्मण्यंश्रिविहीनेन सरत्नत्वैकशालिना । तालेन नलिनमिव स्वर्णदंनेन शोन्नितम् ॥ ४३० ॥

१ गिरिपाषाण । २ टङ्काना पाषाणभेदनाम्नाणा । ३ आग्रहण । ४ विद्युद्गुप्तवर्त्यङ्गुल्या । ५ लोहात्रे । ६ नौवदाचरणमकुर्वत ।
 ७ नका मकरविशेषास्तद्ददाचरणमकुर्वत । ८ उत्तरपवनेन । ९ प्रवालैः ।

तोयातपमरुद्भ्रणुत्राणद्वममिलापतिः । पस्पर्श पाणिना नत्रं चर्मवद्वृधे च तत् ॥ ४३१ ॥
त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

नत्रदंभस्योपरि च ध्वतंभ्वंसकृते नृपः । तेजसाऽतिनजोरंलं मणिरंलं न्यवेशयत् ॥ ४३२ ॥
तरदंभमिवाराजत्संपुटं नत्रचर्मणोः । ततःप्रच्रुति लोकेऽनूद्गृह्णांभ्रमितिकल्पना ॥ ४३३ ॥
चर्मरले च सुद्धेन श्वोसानि दिवासुखे । सायं धान्यान्यजायंत गृहिरत्नप्रचावतः ॥ ४३४ ॥
प्रातरुप्ताश्च कूर्मांडैपात्किव्यामूलकादयः । दिनांते निरपद्यंत प्रासादा ऐदवा इव ॥ ४३५ ॥
उप्ता दिनमुखे चूतकदद्याद्याः फलजुमाः । दिनांतेपि फलंति स्म प्रांजा महतामिव ॥ ४३६ ॥
धान्यशाकफलान्येतान्यच्युक्त मुदितो जनः । उद्यानकैल्लिगतवान्नाबुद्भ्र कटकश्रमम् ॥ ४३७ ॥
चर्मरत्नत्ररत्नमध्ये मध्यजगत्पतिः । प्रासादस्थ इव स्वस्थोऽवतस्थे सपरिहृदः ॥ ४३८ ॥
सप्ताचूबन्नहोरात्रा अश्रांतं तत्र वर्षताम् । तेषां नागकुमाराणां तदा कल्पान्तकालवत् ॥ ४३९ ॥
पापाः केऽमी ममेद्वोपसर्गं कर्तुमुद्यताः । इति ज्ञावं नरेन्द्रस्य विदित्वाथ महौजसः ॥ ४४० ॥
सदा संनिहिता यद्वास्ते सहस्राणि षोरुश । सन्नद्धा बद्धतूणीरा अधिज्यीकृतकार्मुकाः ॥ ४४१ ॥
दिग्धद्व इव क्रोधानलेन परितः परान् । एत्य मेघमुखान्नागकुमारानेवमब्रुवन् ॥ ४४२ ॥

त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

१ अन्धकारनाशार्थं । २ अतिक्रान्तसूर्यं । ३ कूर्माण्डः “कोलु” इति लोके प्रसिद्धः फलविशेषः । ४ सेन्यश्रम । ५ सपरिचारः ।
६ दग्धुमिच्छव इव ।

अरे वराकाः किं शूयं हंत निश्चेतना इव । न जानीथ महीनाथं चक्रिणं ऋतेश्वरम् ॥ ४४३ ॥
 विश्वाजय्ये नृपेऽमुष्मिन्नारंजो वोऽयमापदे । महाशिलोच्चये दंतप्रहारो दंतिनामिव ॥ ४४४ ॥
 एवं सत्यय्यपयात् त्वरितं मत्कुणा इव । अदृष्टपूर्वो ज्ञावी वोऽपमृत्युर्बाह्वमन्यथा ॥ ४४५ ॥
 इत्याकर्ण्यकुला मेघवदं मेघमुखाः सुराः । संजहुरिंजजालज्ञा इंजजालमिव कृणात् ॥ ४४६ ॥
 ययुः किरातास्ते मेघमुखस्तास्त्राचचक्षिरे । ऋतं शरणं गत्वाश्रयध्वमिति चादिशन् ॥ ४४७ ॥
 ततस्तद्वचनान्दोह्या ऋतेश्वरम् । शरण्यं शरणयेयुरनन्यशरणास्तदा ॥ ४४८ ॥
 फणामणीनिवाहीनामेकतः पुंजितान् मणीन् । अंतःसारमिव मेरोश्चारुचामीकरोल्करम् ॥ ४४९ ॥
 अश्वरक्षप्रतिच्छंदानिवाश्वानपि लक्षशः । उपायनेऽर्पयामासुस्ते नत्वा ऋतेशितुः ॥ ४५० ॥ युग्मम् ॥
 निवक्रांजलयो मूर्ध्नि वाचा चादूक्तिगर्जया । सर्गर्जा इव सूतानामिति चोच्चैर्ब्रजाविरि ॥ ४५१ ॥
 विजयस्व जगन्नाथ प्रचंफालंबविक्रम । आखंडद इवासि त्वं षट्खंडदोष्णिमंडले ॥ ४५२ ॥
 वैताढ्यपर्वतस्यास्मद्भूर्ध्रुवप्रस्यैव नृपते । महौप्रतोलीं त्वदृते क उद्घाटयितुं ह्यमः ॥ ४५३ ॥
 ज्योतिश्चक्रमिवाकारो स्कंधावारं जलोपरि । अन्यो धर्तुमलंभूणुर्लिष्णो त्वामंतरेण कः ॥ ४५४ ॥
 एवमद्भुतया शक्तया स्वामिनापि दिवौकसाम् । अजय्य इति विज्ञातोऽस्यज्ञानागः सहस्व नः ॥ ४५५ ॥
 नवं जीर्वातुमधुना पृष्ठे हस्तं प्रयत्न नः । स्थास्यामोऽतःपरं नाथ त्वदाज्ञावर्त्तिनो वयम् ॥ ४५६ ॥

१ अश्वरत्नप्रतिविम्बानीव । २ सर्गर्भाः सहोदराः । ३ सताना बन्दिना । ४ अस्मद्भूमिदुर्गस्य । ५ महाप्रतोलीं महाकक्षा ।
 ६ समर्थः । ७ अज्ञानापराध । ८ सञ्जीवनौषधरूप ।

ऋतोप्यात्मसाकृत्य तान्सत्कृत्य च कृत्यवित् । विससर्जोत्तमानां हि प्रणामावधयः क्रुधः ॥ ४१७ ॥
 गिरिस्वागरमर्षादं सिंधोरुत्तरनिच्छुटम् । नृपाज्ञया सुषेणोऽथ साधयित्वा समाययौ ॥ ४१८ ॥
 जोगान् तत्रोपचुंजानश्चिरं तस्थौ महीपतिः । आर्यीकर्तुमिवानार्यान् निजार्यजनसंगमात् ॥ ४१९ ॥
 अन्यदायुधशालाया जाविशालं महीभृतः । चक्ररत्नं निरक्रामत् प्रतिभ्रुः ककुचां जये ॥ ४२० ॥
 गच्छतः पूर्वमार्गेणाञ्छुद्धहिमवज्जिरिम् । ययौ तस्याध्वना राजा प्रवाह इव कुट्टयया ॥ ४२१ ॥
 कैश्चित्प्रयाणैर्काञ्चन नार्गेज इव लीलया । नितंबं दक्षिणं छुद्महिमाङ्गैः प्राप चूपतिः ॥ ४२२ ॥
 तस्मिंश्च भूर्जतगरदेवदाखनकुले । न्यधान्नरैः शिबिरं महेंद्र इव पांडके ॥ ४२३ ॥
 जद्विश्य छुद्महिमवत्कुमारं तत्र चार्षजिः । चक्रेऽष्टमं कार्यसिद्धेस्तपोमंगलमादिमम् ॥ ४२४ ॥
 ततश्चाष्टमजकांते निशांतं इव चास्करः । रथारूढो महातेजा निर्ययौ शिबिरोदधेः ॥ ४२५ ॥
 वेगेन गत्वा हिमवत्पर्वतं त्रिरतारुयत् । साटोपो रथशीर्षेण शीर्षेणैः पृथिवीशुजाम् ॥ ४२६ ॥
 हिमाचलकुमाराय निजनामांकितं शरम् । विससर्जाथ चूनार्थो वैशाखस्थानकस्थितः ॥ ४२७ ॥
 षासप्ततिं योजनानि विहायसा विहंगवत् । शरः स गत्वा हिमवत्कुमारस्य पुरोऽपतत् ॥ ४२८ ॥
 स समालोक्य तं बाणमौरां व्याज इव क्षिपः । कोपादजनि तत्कालं लोहितायितलोचनः ॥ ४२९ ॥
 स करेण गृहीत्वेषुं तत्र नामाक्षराणि च । दृष्ट्वा शमं ययौ दीप इव पद्मगदर्शनात् ॥ ४३० ॥

१ कान्तिविशाल । २ भूर्जदयो वृक्षविशेषाः । ३ पाण्डके वने । ४ निशांते प्रातःकाले । ५ अग्रणीः । ६ वैशाखस्थानक तु धनुर्द्वाराणामवस्थानविशेषः । ७ आरामस्तभेदं । ८ बालो दुष्टगजः ।

प्रधानपुरुषेणैव राक्षस्तेनेषुणा सह । उपायनान्युपादाय स ययौ ऋरतेश्वरम् ॥ ४७१ ॥
 उक्तत्वा जयजयेत्युच्चैरंतरिक्षस्थितोऽथ सः । आदौ नूपाय तं कांक्षं कांडकार इवार्पयत् ॥ ४७२ ॥
 सोऽदाहैवदुसुमनोमालां गोशीर्षचंदनम् । सौषधीर्हिंदांश्च राक्षे सारं हि तस्य तत् ॥ ४७३ ॥
 कटकान्बाहुरक्षांश्च देवद्यूष्यांशुकानि च । ददौ नरपतेर्दंडे प्राच्यैतच्छन्ननाऽथ सः ॥ ४७४ ॥
 स्वामिशुत्तरदिक्प्रांते तवायुक्तं इवास्म्यहम् । इत्युक्त्वा विरतो राज्ञा स सत्कृत्य व्यसृज्यत ॥ ४७५ ॥
 अज्ञेस्तस्य प्रस्थमिव सह प्रस्थितमुच्चकैः । स वालयामास रथं मनोरथमिव द्विषाम् ॥ ४७६ ॥
 गत्वा ऋषत्रकूटाद्भिषत्रस्वामिचूस्ततः । जघान रथशीर्षेण त्रिदंतेनेव दंतिराद् ॥ ४७७ ॥
 स्थापयित्वा रथं तत्र पृथिवीपतिरग्रहीत् । पाणिना काकिणीरत्वं रश्मिकोशमिवार्थमा ॥ ४७८ ॥
 अवसर्षिण्यां तृतीयारप्रांते ऋरतोस्म्यहम् । चक्रीति वर्णान् काकिण्या तत्पूर्वकटेऽद्विषत् ॥ ४७९ ॥
 ततो व्यावृत्य सद्भृत्तः स्कंधावारं निजं ययौ । चकाराष्टमत्रकांतपारणं च महीपतिः ॥ ४८० ॥
 ततश्च क्षुद्रहिमवत्कुमारस्य नरेश्वरः । अष्टाहिकोत्सवं चक्रेऽनुरूपं चक्रिसंपदः ॥ ४८१ ॥
 गंगासिंधुमहानद्योरंतरालमहीतले । अमाद्भिरिव विद्यत्युत्सवमानैस्तुरंगमैः ॥ ४८२ ॥
 सैन्यचारपरिक्लांतां सेचुकामैरिवावनिम् । प्रस्रवद्भिर्मंदजलप्रवाहं गंधसिंधुरैः ॥ ४८३ ॥
 उद्दामनेमिरेखात्रिः सीमंतालंकृतामिव । विदधानैर्वसुमतीं स्यंदनैः स्यंदनोत्तमैः ॥ ४८४ ॥

१ काण्डकारो बाणकारकः । २ देवदृक्षपुष्पमाला । ३ उपायनमिषेण । ४ आयुक्तो मृत्युः । ५ मदगन्धयुक्तैर्गजैः । ६ स्यन्दनै रथैः ।

पत्तिञ्चिः कोटिसंख्यैश्च प्रसरद्भिर्महीतले । दर्शयद्भिर्नारैर्दत्तमिवाहितपराक्रमैः ॥ ४८१ ॥
 अश्ववारानुगो जात्यमतंगज इव व्रजन् । चक्ररत्नानुगश्चक्री प्राप वैताढ्यपर्वतम् ॥ ४८६ ॥

पंचञ्चिः कुलकम् ॥

शिविरं शबरीगीताविगीतादिजिनस्तवे । उदङ्गनितंवे तरयाञ्चैर्नरैः स न्यवेशयत् ॥ ४८७ ॥
 ततो नमिदिनम्याढ्यौ विद्याधरपती प्रति । प्रजिघाय विशामीशो मार्गणं दंरुमार्गणम् ॥ ४८८ ॥
 आढ्योक्थ्य मार्गणं तं च विद्याधरपती वरौ । कोपाटोपसमाविष्टावित्यमंत्रयतां मिश्रः ॥ ४८९ ॥
 द्वीपस्य जंबूद्वीपस्य वर्षेऽत्र जरतेऽधुना । उत्पेदे जरतो हंत प्रथमश्चक्रवर्त्ययम् ॥ ४९० ॥
 असावृषजकूटाक्षौ चंद्रबिंब इव स्वयम् । नामधेयं लिखित्वा स्वं वदितोऽत्र समाथयौ ॥ ४९१ ॥
 आरोहक इवेजस्य वैताढ्यस्याऽस्य चूचृतः । पार्श्वे कृतपदोस्त्येप चूपतिर्जुजगर्वितः ॥ ४९२ ॥
 तदेष जितकाशी सन्नसत्तोपि जिघृक्षति । मन्ये दंरुं तदुदंरुं चिद्वेपास्मासु सायकं ॥ ४९३ ॥
 तावन्योऽन्यसुदित्वैवमुत्थाय समरोन्मुखौ । प्रतस्थान्ते गिरिप्रस्थं स्थगंयंतौ निजैर्बदैः ॥ ४९४ ॥
 तत्र हुंसद्वदानीव सौधमेशाननाथयोः । आह्वयाथ तयोर्विद्याधरानीकान्युपाययुः ॥ ४९५ ॥
 तेपामुच्चैः किलकिलारवैवैताढ्यपर्वतः । जहासेव जगर्जेव पुरभोटेव समंततः ॥ ४९६ ॥
 विद्याधरैश्चरुतकाः कलधौतमयान् पृथून । दुंडुभीन्वादयामासुवैताढ्यस्येव कंदरान् ॥ ४९७ ॥

१ नराद्वैत नरमयं । २ शबरीभिर्भिहृत्सीभिर्गर्तितः अविगीतोऽनिन्धः आदिजिनस्तवो यस्मिन् स तस्मिन् । ३ प्रेरयामास ।
 ४ दण्डयाचक । ५ कृतस्थानः । ६ जयवान् । ७ आच्छादयन्ती । ८ देवसैल्यानि इव । ९ भूतका. सेवकाः ।

रूपत्रस्वामिनो नृत्यौ पुरावामधुना तु ते । सेवावृत्तिर्न लज्जायै स्वामिवत्स्वामिनन्दने ॥ ५१३ ॥
 याम्योदग्रतराज्जातवृत्तैर्वैताढ्यपार्श्वयोः । दुर्गपादाविवेहावां स्थास्यावः शासनेन ते ॥ ५१४ ॥
 इत्यस्य वचनस्यांते विनम्य विनमिर्नृपः । विदधे दित्सर्मानोपि ग्रियौचिषुरिवांजलिम् ॥ ५१५ ॥
 समचतुरश्राकारं सूत्रं दत्वेव निर्मिताम् । त्रैलोक्यवर्तिमाणिक्वयेजःपुंजमयीमिव ॥ ५१६ ॥
 शौवनेन नलैः केशैः श्रीमद्भिः सर्वदास्थितैः । विराजमानामत्यंतं कृतङ्गैरिव सेवकैः ॥ ५१७ ॥
 सर्वाम्योपशमनीं बद्ध्यां दिव्यामिवौषधीम् । यथाकौमीनशीतोष्णसंस्पर्शां दिव्यवारिवत् ॥ ५१८ ॥
 त्रिषु इयामां त्रिषु श्वेतां त्रिषु ताम्नां त्रिषु श्रुताम् । त्रिगुंजीरां त्रिविस्तीर्णां त्र्यायतां त्रिङ्गैशीयसीम् ॥ ५१९ ॥
 जयंतीं केशपाशेन कदापान् प्रचलाकिर्णाम् । परात्रवंतीं जालेन पद्ममध्यैरुपाकरम् ॥ ५२० ॥
 रतिप्रीत्योरिव क्रीडादीर्घिके दधतीं हशौ । नासां च जाले लावण्यजलधारामिवायताम् ॥ ५२१ ॥
 कपोलाभ्यां नवस्वर्णादर्शान्यामिव शोचिताम् । दोलाभ्यामिव कर्णाभ्यां लशाभ्यामंसदेहयोः ॥ ५२२ ॥
 विभ्राणामधरौ युग्मजातविंबविम्बिनौ । दंतांश्च वज्रशकलश्रेणिशोचात्रिजावकान् ॥ ५२३ ॥
 विभ्राणां मध्यमिव च त्रिरेखं कंठकंदलम् । युजे च नलिनीनालसरले बिसकोमले ॥ ५२४ ॥
 कुचौ दधानां कामस्य कढ्याणकलशाविव । सनोपहतबाहदयमिव मध्यं च पेलवम् ॥ ५२५ ॥

१ दालुमिच्छन् । २ याचितुमिच्छन् । ३ सर्वरोगोपशमनी । ४ अतिबला । ५ यथेच्छशीतोष्णसंस्पर्शा । ६ केशादिषु । ७ देहादिषु । ८ करतलादिषु । ९ स्तनादिषु । १० नाभ्यादिषु । ११ नितम्बादिषु । १२ लेचनादिषु । १३ उदरादिषु । १४ मथुराणाम् । १५ अष्टमीचन्द्र ।

बह्वृतीं सरिदावत्सनाञ्चि नाञ्चिमंढलम् । रोमाढीं च नाञ्चिवापीतीरदूर्वावलीमिव ॥ ५२६ ॥
 नितंवेन विशालेन तदपेनेव मनोजुवः । दोलासुवर्णस्तंजाञ्चामिवोरुञ्च्यां च राजिताम् ॥ ५२७ ॥
 जंघाञ्चामेणिकोजंघे अधरीकुर्वतीतराम् । पाणिञ्चामिव पादाञ्च्यां पंकजानि निकुर्वती ॥ ५२८ ॥
 पाणिपादांगुलिदलैर्वह्नी पद्मवितामित्र । नखै रलै रोचमानै रलाचलतटीमिव ॥ ५२९ ॥
 शोचमानां च वासोञ्चिर्विशालस्वञ्चकोमलैः । चलन्मृदुमरुज्जतोत्कलिकोञ्चिरिवापगाम् ॥ ५३० ॥
 मनोरमैरवयवैः स्वञ्चकांतितरंगितैः । चूपयंतीं चूपणानि रलस्वर्णमयान्यपि ॥ ५३१ ॥
 पृष्ठतरश्त्रधारिण्या नाययेव निपेविताम् । संचरच्चारामाञ्च्यां च हंसाञ्चामिव पद्मिनीम् ॥ ५३२ ॥
 अस्सरोञ्चिः श्रियमिवापगाञ्चिर्जाह्ववीमिव । सहस्रशो वयस्याञ्चिः परितः परिवारिताम् ॥ ५३३ ॥
 नाम्ना सुचक्ष्णं स्त्रीरलं स स्वां दुहितरं ततः । राज्ञे विश्राण्येयामास स्थिरीचूतामिव श्रियम् ॥ ५३४ ॥
 विंशत्या कुलकं ॥

महामूढ्यानि रलानि चूजुजे नमिरयदात् । गृहागते स्वामिनि हि किमदेयं महात्मनाम् ॥ ५३५ ॥
 अथ राज्ञा विसृष्टौ तौ राज्यान्यारोप्य सूनुयु । विरक्तावृषजेशांघ्रिमूले जग्रहलुर्व्रतम् ॥ ५३६ ॥
 ततोपि चलितवतश्चकरलस्य पृष्ठतः । गडन् सोऽमंदतेजस्कः प्राप मंदाकिनीतटम् ॥ ५३७ ॥
 नात्यासन्ने नातिदूरे जाह्ववीसदनस्य सः । सैन्यान्यावासायामास वर्सुमत्येकत्रासवः ॥ ५३८ ॥

१ नदीजलत्रमसदृश । २ गृहीजते । ३ तिरस्कुर्वती । ४ चलन्मृदुपुनजातलहरीभिः । ५ त्रिणाणयागास ददौ । शृणु दाने इति
 धातोर्लिटि रूपम् । ६ पृथ्व्यामेक इन्द्रः ।

गंगां सिंधुवदुत्तीर्थं नृपादेशाच्चमूपतिः । सुपेणः साधयामास गांगमुत्तरनिष्कुटम् ॥ ५३ए ॥
 ततः सोऽष्टमत्रकेन गंगादेवीमसाधयत् । उपचारः समर्थानां सद्यो जत्रति सिध्वये ॥ ५४० ॥
 राज्ञे विश्राणयामास रत्नसिंहासनप्रथम् । अष्टोत्तरं रत्नकुञ्जसहस्रं च सरिद्धरा ॥ ५४१ ॥
 जरतं रूपलावण्यकिंकरीकृतमन्मथम् । तत्राचलोक्थ गंगापि प्राप क्षोजमयीं दशाम् ॥ ५४२ ॥
 विराजमाना सर्वांगं मुक्तमयविभूषणैः । वदनेंदोरनुगतैस्तारैस्तारागणैश्चि ॥ ५४३ ॥
 वस्त्राणि कर्दलीगर्भत्वक्सगर्जाणि वित्रती । स्वप्रवाहपयांसीव तद्रूपपरिणामतः ॥ ५४४ ॥
 रोमांचकंचुकोदंचकुचस्फुटितकंचुका । स्वयंवरसजमिव क्षिपंती धवलां दशम् ॥ ५४५ ॥
 प्रेमगजदया वाचा गाढमन्थर्थ्यं पार्थिवम् । रिरंसैमाना सानैपीद्वेवी रंतनिकेतनम् ॥ ५४६ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ॥

जुंजानो विविधान् जोगांस्तत्र राजा तथा सह । एकांहमिव वर्षाणां सहस्रं सोत्यवाहयत् ॥ ५४७ ॥
 कथंचिदपि संबोध्य सोनुज्ञाय च जाह्ववीम् । खंडप्रपाताज्जिमुखं चचाल प्रबलैर्वलैः ॥ ५४८ ॥
 गुहां खंभ्रप्रपाताख्यमखंभ्रितपरक्रमः । ततः स्थानानृपः प्राप केशरीव वनाघ्नम् ॥ ५४ए ॥
 अथ खंभ्रप्रपाताया गुहायाः सोपि दूरतः । निवेशयामास बलं बलेनात्मि महाबलः ॥ ५५० ॥
 तत्र देवं नाढ्यमानं कृत्वा मनसि जूपतिः । चक्रेऽष्टमतपोऽचालीत्स्य देवस्य चासनम् ॥ ५५१ ॥
 स ज्ञात्वाऽत्रधिना तत्रायातं जरतचक्रिणम् । जपायनैरुत्तमर्णमधमर्णं इत्राययौ ॥ ५५२ ॥

१ गङ्गा । २ कदलीगर्भत्वकूसगानानि । ३ रत्नभिच्छन्ती । ४ सभोगरान । ५ एकदिनगिन ।

पद्वलंमक्षाचूपणस्य स देवो ऋश्चिक्किचाक् । चूपणान्यर्पयामास सेवां च प्रत्यपद्यत ॥ ११३ ॥
 कृतनाड्यं नटमिव नाड्यमालसुरं ततः । प्रसादपूर्वमुर्वीगो विससर्ज विवेकयुक् ॥ ११४ ॥
 पारणं विदधे चूपस्तस्य चाष्टाहिकोत्सवम् । सुपेणं चादिशखंरुप्रपातोद्घाड्यतामिति ॥ ११५ ॥
 नाड्यमालं चमूनाथः कृत्वा मनसि मंत्रवत् । चक्रेऽष्टममग्रहीच्च पौषधं पौषधौकसि ॥ ११६ ॥
 निष्क्रम्य पौषधीगारादष्टमांते चमूपतिः । प्रतिष्ठायाभिवाचार्यवर्यो बलिविधिं व्यधात् ॥ ११७ ॥
 ततश्च विहितप्रायश्चित्तकौतुकमंगलः । महार्घ्यस्वदपनेपथ्योऽऋूपदहनं दधत् ॥ ११८ ॥
 खंरुप्रपातां स यथाबालोकेऽपि ननाम च । आनर्च्य तत्कपाटे च बिलेख चाष्टमंगलीम् ॥ ११९ ॥
 पदान्युपेत्य सप्ताथ कपाटोद्घाटनाय सः । उपाददे दंरुखं कांचिनीमिव कुंचिकाम् ॥ १२० ॥
 तेनाहतं च दंरुन तत्कपाटव्यं दृष्ट्वात् । व्यघट्टिष्टार्थुमद्भ्रिमस्पृष्टपंकजकोशवत् ॥ १२१ ॥
 आरूढः करिणः स्कंधं कुंजदेशे च दक्षिणे । मणिरत्नं निवेश्योच्चैस्तां विवेश गुहां नृपः ॥ १२२ ॥
 अन्वीयमानः सैन्येन नरतस्तिमिरहिदे । काकिल्या पूर्ववत्तत्र मंरुलान्यादिलखन् ययौ ॥ १२३ ॥
 निःसरंत्यौ गुहाप्रत्यग्नित्तेः प्राग्निचितिमध्यतः । ऋत्वा मिदंत्यौ जान्हव्या सख्या सख्याविवाञ्जितः ॥ १२४ ॥
 ते उन्मन्नानिमशाख्ये निम्नगे प्राप ऋपतिः । प्राग्वच्च पथ्याया सद्यो ललंधे सह सेनया ॥ १२५ ॥ युग्मं ॥
 तजुहाददक्षिणघारं स्वयमुज्जघटे दृष्ट्वात् । सैन्यशह्यातुरेषेव वैताड्येनाङ्घ्रिरेरितम् ॥ १२६ ॥
 निर्वयौ तजुहामध्यात्केसरीव नरेश्वरः । स्कंधावारं च निदधे गांगे रोधसि पश्चिमे ॥ १२७ ॥

उद्दिश्य च निधीन् पृथ्वीपतिश्चक्रेऽष्टमं तपः । प्राक्तपोऽर्जितलब्ध्वीनामागमे मार्गदर्शकम् ॥ १६८ ॥
 अष्टमांते तमन्धेयुर्निधयो नव विश्रुताः । सदा यद्दसहस्रेण ते प्रत्येकमधिष्ठिताः ॥ ४६ए ॥
 नैसर्पः पांकुक्थाश्च पिंगलः सर्वरत्नकः । महापद्मः कालमहाकालौ माणत्रशंलकौ ॥ १७० ॥
 तेऽष्टचक्रप्रतिष्ठाना उत्सेधे चाष्टयोजनाः । नवयोजनविस्तीर्णा दैर्घ्ये षादशयोजनी ॥ १७१ ॥
 वैङ्कर्यमैणिकपाटस्थगितवदनाः समाः । कांचना रत्नसंपूर्णाश्चक्रचंद्रार्कलांठना ॥ १७२ ॥ युग्मं ॥
 तेपामेवात्रिधौनैस्तु तदधिष्ठायकाः सुराः । पट्योपमायुपो नागकुमारास्तन्निवासिनः ॥ १७३ ॥
 स्कंधावारपुरग्रामाकरंजोणमुखोक्तसाम् । मंडवैपत्तनानां च नैसर्पोद्विनिवेशनम् ॥ १७४ ॥
 मानोन्मानप्रमाणानां सर्वस्य गणितस्य च । धान्यानामथ बीजानां संभवः पांकुक्तात्रिधेः ॥ १७५ ॥
 नराणामथ नारीणां हस्तिनां वाजिनामपि । सर्वोप्याज्ररणविधिनिधेर्भवति पिंगलात् ॥ १७६ ॥
 एकैत्रियाणि सप्तापि सप्त पंचैत्रियाणि च । चक्रिरत्नानि जायंते सर्वरत्नात्रिधे निधौ ॥ १७७ ॥
 वस्त्राणां सर्वचक्तीनां शुक्रानां रागिणामपि । संजायते समुत्पत्तिर्महापद्मान्महानिधेः ॥ १७८ ॥
 त्रिविष्यद्भूतयोर्ज्ञानं वत्सरांस्त्रीन् सतोपि च । कृष्यादीनि च कर्माणि शिष्टपान्यपि च कालतः ॥ १७९ ॥
 प्रवालरजतस्वर्णशिलासुक्ताफलायसांम् । तथा लोहाद्याकराणां महाकाले समुद्भवः ॥ १८० ॥
 योधानामायुधानां च सन्नाहानां च संपदः । युद्धनीतिरशेषापि दंरुनीतिश्च माणवात् ॥ १८१ ॥

१ अष्टचक्रस्थिताः । २ वैङ्कर्यमणिकपाटैः स्थगिताभ्याच्छादितानि वदनानि येषां ते । ३ आकरः खनिः, द्रोणोऽल्पजनस्थान ।
 ४ मडनाख्यो निवेशविशेषः । ५ अयो लोहः ।

चतुर्धा काव्यनिष्पत्तिर्नाट्यनाटकयोर्विधेः । तूर्याणामखिलाना चोत्पत्तिः शंखान्महानिधेः ॥ ५८१ ॥
 ऊच्युस्ते च वयं गंगामुखमगधवासिनः । आगतास्त्वां महात्राग नवघ्नायैर्वशीकृताः ॥ ५८२ ॥
 यथाक्लाममविश्रांतमुपचुंढव प्रयत्नत । अपि ह्यीयेत पाथोऽब्धौ नतु ह्यीयामहे वयम् ॥ ५८४ ॥
 वशं यातेषु निधिषु नृपो व्यधित पारणम् । अष्टाहिकोत्सवं तेषां निर्विकारश्चकार च ॥ ५८५ ॥
 नृपालया सुषेणोपि गंगादक्षिणनिष्कुटम् । पैल्लीवह्वीलया सर्वं साधयित्वा समाययौ ॥ ५८६ ॥
 तत्राऽस्थाह्वीलयाक्रांतपूर्वापरपयोनिधिः । द्वितीय इव वैताह्यो बहुकालमिदापतिः ॥ ५८७ ॥
 अन्येद्युः साधिताशेषचरतं नरतेशितुः । अयोध्यात्रिमुखं चक्रमचाली जगनस्थितम् ॥ ५८८ ॥
 नरतोऽपि कृतस्नानो विधाय बलिकर्म च । नेपथ्यं नृत् कृतप्रायश्चित्तकौतुकमंगलः ॥ ५८९ ॥
 कुंजराधिपतिस्कंधमारूढो देवराग्निव । नवत्रिनिधिभिः पुष्टकोशः कष्टपद्भूमैरिव ॥ ५९० ॥
 निरंतरं महारलैश्चतुर्दशत्रिरावृतः । सुमंगलायाः स्वमानां पृथग्भूतैः फलैरिव ॥ ५९१ ॥
 राज्ञां कुलश्रीत्रिरिवोढात्रिडुहितृभिः क्रमात् । द्वात्रिंशतासहस्रैश्चासूर्ज्यपश्यात्रिरन्वितः ॥ ५९२ ॥
 तावद्भिर्जनपदचूखीसहस्रैश्च सुंदरैः । अप्सरोत्रिरिवात्यंतचारुभिः परिशोभितः ॥ ५९३ ॥
 श्रितो द्वात्रिंशता राजसहस्रैः पदिकैरिव । चतुरशीत्येजलकैर्विध्याञ्जिरिव राजितः ॥ ५९४ ॥
 अश्वै रथैश्च तावद्भिर्विंशत्वोप्याहृतैरिव । वृतो नटैः षण्णवत्या कोटिचित्रन्नचूलले ॥ ५९५ ॥

१ पाथो जलं । २ पल्ली घोषः । ३ नेपथ्यं नृत् वेपथ्यं । ४ न सूर्ज्यं पश्यन्तीभिः सदान्तःपुरस्थितत्वात् ।

आद्यप्रयाणदिवसादतिक्रांतेषु सत्स्वथ । षष्ठौ वर्षसहस्रेषु चक्रमार्गानुगोऽचक्षत् ॥ १९६ ॥

अष्टत्रिंशः कुलकम् ।

सैन्योद्भूतरजःपूरपरिस्पर्शमवीमसान् । खेचरानपि कुर्वाणः कृतचतुवनानिव ॥ १९७ ॥
व्यंतरान् नवनपतींश्चापि चूमध्यवासिनः । सैन्यचारान्महीजेदशंकोत्पादेन चापयन् ॥ १९८ ॥
गोकुले गोकुले गोपसुदृशां विकसदृशाम् । गृह्णन् हैयंगवीनार्थमनर्घ्यमिव ऋक्तितः ॥ १९९ ॥
कुञ्जिंभस्थद्वोद्भूतमौक्तिकप्रचृतीनिव । प्राचृतानि किरातानामाददानो वने वने ॥ ६०० ॥
पर्वते पर्वते ऋषैः पार्वतीधैः पुरो धृतम् । रत्नस्वर्णखनीसारं स्वीकुर्वन्वृवनेकशः ॥ ६०१ ॥
ग्रामे ग्रामे ग्रामवृद्धान् सोत्कंगान् बांधवानिव । अनुगृह्णन् सप्रसादमात्तानौत्तरुपायनैः ॥ ६०२ ॥
निजाकायष्टिनोत्रेण विष्वक् प्रसुमैरानपि । ग्रामेभ्यः सैनिकान् रक्षन् क्षेत्रेभ्यो गा श्वाञ्जितः ६०३ ॥
वृक्षाधिरूढान् प्लवगानिव ग्रामीणदारकान् । सहर्षं पश्यतः पश्यन् जनकस्तनयानिव ॥ ६०४ ॥
धान्यैर्धनैर्जीवधनैः सर्वदा निरुपद्रवैः । ग्रामाणां संपदं पश्यन् निजनीतिलताफलम् ॥ ६०५ ॥
आर्षंगाः पंकिदीकुर्वन् सरांसि परिशोपन् । वापीः कूपांश्च कुर्वाणः पाताद्वह्नुषिरोपमान् ॥ ६०६ ॥
मलयानिलवद्वोकः सुखं गह्वन् शनैः शनैः । विनीतां प्रापदुर्वीशो दुर्विनीतारिशासनः ॥ ६०७ ॥
एकादशत्रिंशः कुलकम् ॥

अविदूरे विनीतायाः स्कंधावारं न्यवेशयत् । तस्याः सहोदरमिवातिथीञ्जुतं महीपतिः ॥ ६०८ ॥

१ नवनीतार्थ । २ उरु महत् । ३ गृहीतागृहीतैः । ४ प्रसृतान् । ५ आपगा नदीः । ६ पातालच्छिद्रोपमान् ।

कृत्वा मनसि तां राजधानीं राजशिरोमणिः । चकार निरुपसर्गप्रत्ययं सोऽष्टमं तपः ॥ ६०ए ॥
 निष्कम्याष्टमत्रक्ताते पौषधागारतो नृपः । पारणं विदधे दिव्यरसवत्या नृपैः सह ॥ ६१० ॥
 अयोध्यायां त्वबध्यंत तोरणानि पदे पदे । दिगंतरगतश्रीणां क्रीमांदोला इवोच्चकैः ॥ ६११ ॥
 चक्रुः पौराः पथि पथि सेकं कुंकुमवारिचिः । गंधांबुबृष्टिचिखि स्वर्गिणो जिनजन्मनि ॥ ६१२ ॥
 मंचान् विरचयामासुः स्वर्णस्तंभैः पुरीसदः । अनेकीनृत्य निधिचिः पुरोज्ञयागतैरिव ॥ ६१३ ॥
 अत्रानुचयतो मार्गं मंचास्तेऽन्योन्यसंमुखाः । स्वर्णोद्भय इव कुरुष्वन्नितो हृदपंचकम् ॥ ६१४ ॥
 प्रतिमंचमायंत रत्नत्राजनतोरणाः । आचीर्नबहिर्कोदंडश्रेणिशोचात्रिचाविनः ॥ ६१५ ॥
 समं वीणामृदंगादिवादकैर्गार्थनीजनः । विमानेष्विव गंधर्वानीकं मंचेष्ववास्थित ॥ ६१६ ॥
 मुक्तावचूला मंचेषु बभ्रुरुहोचलंबिनः । कांतिस्तबकिताकाशा वासागारेष्विव श्रियः ॥ ६१७ ॥
 प्रमोदमानपुर्देव्या हसितैरिव चामरैः । दिवो मंरुनजंगीचिखि चित्रकर्मचिः ॥ ६१८ ॥
 कौतुकादागतैर्धिष्णैरिवः कांचनदर्पणैः । खेचराणां हस्तैशटैरिव वासोचिरुद्भटैः ॥ ६१९ ॥
 विचित्रमणिमालाचिर्मेखलाचिखि श्रियाम् । उत्तंचितेषु स्तंभेषु हृद्दशोचां व्यधुर्जनाः ॥ ६२० ॥
 त्रिचित्रविशेषकम् ॥

प्रकण्टिकिकिणीमालाः पताकाश्च बबंधिरे । दर्शयंत्यः शरत्कालं कलनिर्होदिसारसम् ॥ ६२१ ॥

१ क्रीडाप्रेक्षाः । २ सेकं सिद्धनम् । ३ नदपक्षकम् । ४ आचीनबहिर्चिन्द्रः । ५ हस्तपटकैः । ६ कलनिर्होवा मधुरशब्दाः

सारसा. यस्मिन् स तम् ।

प्रत्यहं प्रतिगेहं च यद्दुर्कर्मगोमयैः । विसृज्यदादंगणेषु मौक्तिकस्वस्तिकान् जनः ॥ ६२२ ॥
 अपर्युतांगरुद्धोदैर्धूपंध्यः पदे पदे । लक्ष्मैर्धूमायमाना द्यामपि धूपायितुं ध्रुवम् ॥ ६२३ ॥
 प्रवेष्टुकामो नगरीमारोह शुभ्रे क्षणे । गजं मेघमिवोर्ज्ज्वलं चक्री चूमेघवोहनः ॥ ६२४ ॥
 एकेनैवातपत्रेण कर्पूरक्षोदपांशुना । हिमांशुमंरुनेनेव गगनं परिशोचयन् ॥ ६२५ ॥
 संक्षिप्य स्वं वपुर्जक्त्या चामरद्वितयद्भवात् । अच्युपेत्य समं गंगासिंधुच्यामिव सेवितः ॥ ६२६ ॥
 वासोच्चिः शोचितः शुभ्रैः सुसूहर्मैस्सुैर्धनैः । स्फाटिकाद्रिशिलासारं त्ववयित्वेव निमित्तैः ॥ ६२७ ॥
 प्रेम्णा रत्नप्रज्ञाचूम्ब्या निजसारैरिवापितैः । विचित्ररत्नान्कारैः सर्वांगैर्मलंकृतः ॥ ६२८ ॥
 नृपैराबद्धमाणिक्यमुकुटैः परिवारितः । फणमणिधैरैर्नागकुमारैरिव नागराट् ॥ ६२९ ॥
 वैतालिकैर्जयजयारावपूर्वै प्रमोदिच्चिः । कीर्त्यमानाद्भुतगुणः सुत्रांमा चारणैरिव ॥ ६३० ॥
 माण्ड्यतूर्यनिर्घोषप्रतिशब्दापदेशतः । रोदसीञ्चयामपि चृशं कृतमांगलिकध्वनिः ॥ ६३१ ॥
 तेजोविभ्रौजा नृपतिर्जाडागारमिवौजसाम् । यत्नेन कुंजरं किञ्चिप्रेरयन् प्रचचाल सः ॥ ६३२ ॥

अष्टचिः कुलकम् ॥

अवतीर्णं दिव इव चूमेध्यादिव चोत्थितम् । चिरयातं नृपं जष्टुं ग्रामादिच्योऽभ्यगाज्जनः ॥ ६३३ ॥
 सा राज्ञः सकला सेना लोकश्च मिलिताबुजौ । मर्त्यलोकः समग्रोपि पिंभीचूत इवैकतः ॥ ६३४ ॥

१ अगुरुचूर्णैः । २ भूशक्रः । ३ मसृणैः कोमलैः । ४ खण्डयित्वा । ५ सर्वाङ्गेषु । ६ सुवामा इन्द्रः । ७ अपदेशतः व्याजतः ।
 ८ तेजसा इन्द्रः । ९ ताडनविशेषण ।

नैरंतर्यादनीकानां लोकानां चाय्युषेयुषाम् । मुक्तस्तिद्वोपि हि तदा न पपात महीतले ॥ ६३५ ॥
 स्तूयमानो मुदोत्तलैः कैश्चिद्वैतालिकैरिव । वीज्यमानोचलैः कैश्चिच्चंचलैश्चामरैरिव ॥ ६३६ ॥
 जालस्यांजलिभिः कैश्चिद्वंद्यमानोऽशुमानिव । अर्थ्यमाणफलपुष्पः कैश्चिदरामिकैरिव ॥ ६३७ ॥
 प्रणम्यमानः स्वकुलदेवतेव च कैश्चन । कैश्चित्प्रदीयमानाशीर्गोत्रवृद्धान्नैरिव ॥ ६३८ ॥
 प्रविवेश विशामीशश्चतुर्धारां पुरीं स ताम् । पूर्वद्वारेण समवसरणं नात्रिचूरिव ॥ ६३९ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ॥

प्रत्येकमपि मंचेषु संगीतानि तदात्रवन् । युगपद्ब्रह्मघटिकातूर्यनादा इवोच्चकैः ॥ ६४० ॥
 पुरो गह्वति चूपादे राजमार्गापणस्थिताः । मुदिताः पौरसुदृशो लौजान् हश इवाक्षिपन् ॥ ६४१ ॥
 पौरप्रद्विसकुसुमदामत्रिः पिहितोऽन्नितः । सोऽभूत्पुष्परथप्रायो राजकुंजरकुंजरः ॥ ६४२ ॥
 शनैः शनै राजपथे प्रययौ जगतीपतिः । उत्कंठितानां लोकानामकुंजोत्कंठया युतः ॥ ६४३ ॥
 नाजीगणन् गजत्रयमच्युणोऽच्येत्य चूचुजे । फलादीन्यार्पयन् पौराः प्रमोदो बलवान् खलु ॥ ६४४ ॥
 ताडयन् सृणोदंतेन मध्येकुंजस्थलं नृपः । मंचयोर्मंचयोरंतः स्थिरीचक्रे मतंगजम् ॥ ६४५ ॥
 मंचानामुच्रयेषां वाऽग्रस्थाः प्रवरयोषितः । कर्पूरारात्रिकं चक्रुर्गुणपञ्चक्रवर्तिनः ॥ ६४६ ॥
 भूपतिः पार्श्वयोर्त्राम्यज्ज्वलदारान्निकस्तदा । बजारोजयपार्श्वस्थाकंदुमेरुगिरिश्रियम् ॥ ६४७ ॥
 स्थालान्युत्क्षिप्य पूर्णानि मौक्तिकैरद्वैरिव । आपाणेत्रे स्थितान् दृष्ट्यादिलिंगेव स वाणिजान् ॥ ६४८ ॥

१ वन्दिभिरिव । २ लालान् भ्रष्टवीहीन् । ३ राजकुञ्जरस्य कुञ्जरो हस्ती । ४ अङ्कुशदण्डेन । ५ हृद्यत्रे ।

मार्गसन्नेषु हर्म्येषु द्वारस्थकुलयोषिताम् । मंगलानि प्रतीयेषु स्वसुर्णामिव पार्श्विवः ॥ ६४ए ॥
 दिदृक्ष्यांतीकीभूतान् जनान् परिजनानिव । वेत्रिन्योऽरद्धडुक्षिष्ठात्रयप्रदकरो नृपः ॥ ६५० ॥
 अग्रभ्रूमाबुचयतो बद्धाच्यामिति बंधुरं । सिंधुराच्यां राजलक्ष्मीक्रीडाञ्जिन्यामिवोच्चकैः ॥ ६५१ ॥
 द्वारेणोचयतः स्वर्णकुंचान्यामिति शोजिना । स्रोतसेव रथांगाच्यां विशालेन विराजितम् ॥ ६५२ ॥
 माकंददलपूर्णैः तोरणेनातिहारिणा । इन्द्रनीलमयग्रीवात्ररणेनेव भूषितम् ॥ ६५३ ॥
 क्वचिन्मुक्ताकण्णैः क्वचित्कर्पूरपांशुभिः । क्वचिच्च चंद्रमणिभिः कृतस्वस्तिकमंगलं ॥ ६५४ ॥
 क्वचिच्च चीनवासोर्निडुकूलवसनैः क्वचित् । देवदूष्यैरपि क्वापि पताकामालधारिणम् ॥ ६५५ ॥
 क्वचित्कर्पूरपानीधैः पुष्पदुतरसैः क्वचित् । क्वचिन्मदगजांशोर्जिरे कृतसेचनम् ॥ ६५६ ॥
 विश्रांतं पूर्षाणमिव सुवर्णैकलशह्लात् । सप्तचूमं ऋमिपाल पित्र्यं प्रासादमासदत् ॥ ६५७ ॥
 सप्तत्रिः कुलकम् ॥

तस्यांगाणग्रवलचीवेद्यां पादं निवेशयन् । उत्तार द्विपाद्वेत्रिदत्तहस्तस्ततो नृपः ॥ ६५८ ॥
 आचार्य इव संपूज्य स्वाधिष्ठायकदेवताः । ताः षोडशसहस्राणि व्यसृजज्जगतीपतिः ॥ ६५ए ॥
 तषड्त्रिंशतिं राजसहस्राणि चमूपतिम् । पुरोहितं गृहपतिं वर्ध्वाकिं विससर्ज सः ॥ ६६० ॥
 स्रुदांश्च सन्निषष्टीनि शतानि त्रीणि ऋपतिः । स्वस्थनाद्यादिशदृष्ट्यार्दानायेव मंतंगजान् ॥ ६६१ ॥

१ जग्राह । २ स्वसृणा भगिनीना । ३ द्रष्टुमिच्छया समीपस्थितान् । ४ सिन्धुराभ्या गजाभ्यां । ५ अङ्गणे । ६ पूषाणं सूर्ये ।
 ७ स्रुदान् पाचकान् । ८ आलानाय गजबन्धनस्तम्भाय ।

श्रेष्ठिनोऽष्टादशश्रेणिप्रश्रेणीदुर्गपालकान् । व्यसृजत्सार्थवाहानप्युत्सवांतेऽतिश्रीनिव ॥ ६६१ ॥
 शक्रः शच्येव सहितः स्त्रीरलेन सुचक्रया । घात्रिंशता सहस्रैश्च राज्ञीन्नी राजजन्मजिः ॥ ६६३ ॥
 तावतीर्चिर्जनपदाश्रेणीकन्याचिरावृतः । प्रत्येकं घात्रिंशत्पात्रैस्तावद्भिर्नोटकैरपि ॥ ६६४ ॥
 मणिरत्नशिवाश्रेणिविश्राणितदृगुत्सवम् । प्रासादं प्राविशद्भूपः कैलासमिव धेदुराद् ॥ ६६५ ॥
 त्रिजिर्विदोषकम् ॥

तत्र च प्राञ्जुखः सिंहासने स्थित्वा द्रुणं नृपः । कृत्वा च संकथाः काश्चिद्यथौ स्नाननिकेतनम् ॥ ६६६ ॥
 सरसीव द्विपस्तत्र कृत्वा स्नानं नरेश्वरः । समं परिजनैश्चक्रे सुरसाहारजोजनम् ॥ ६६७ ॥
 तैर्नाटकैर्नवरसैः संगीतैश्च मनोरसैः । निनाय कालं कमपि योगैर्योगीव भूपतिः ॥ ६६८ ॥
 तं च विज्ञापयामासुर्चकत्या सुरनरा इति । सविद्यार्धरराजेयं पद्मखंडाऽसाधि ऋस्त्वया ॥ ६६९ ॥
 अस्मांस्तदनुमन्यस्व शतमन्युपराक्रम । महाराज्याज्रियेकं ते स्वहृदं कुर्महे यथा ॥ ६७० ॥ युग्मम् ॥
 राज्ञा तथेत्यनुज्ञाताः सुराः पुर्या बहिर्यधुः । सुधर्मायाः खंडमिव पूर्वोद्गदिशि मंरुपम् ॥ ६७१ ॥
 हृद्देश्यो हृदिनीन्यश्च हृदिनीनांयतोपि च । तीर्थेऽन्यश्चाहरन्नीरसौपधीर्मुक्तिकाश्च ते ॥ ६७२ ॥
 गत्वा पौपधशालायां राजाऽष्टमतपोऽग्रहीत् । राज्यं तपसाप्तमपि तपसैव हि नंदति ॥ ६७३ ॥
 राजाष्टमे परिणमत्यंतःपुरवृतो यथौ । धारणेन परीवारयुतस्तं दिव्यमंडपम् ॥ ६७४ ॥

१ माघूर्णकान् । २ यक्षराट् कुबेरः । ३ विद्याधरराजसहिता । ४ हे इन्द्रपराक्रम । ५ सुधर्माख्यादेवसभायाः । ६ ईशानत्रिशि ।
 ७ नदेष्यः । ८ नदीभ्यः । ९ समुद्रात् । १० गलेन ।

अंतःपुरेण सह तैर्नाटकैश्च सहस्रशः । अरतः प्रविवेशात्रिषेकमंडपमुन्नतम् ॥ ६७५ ॥
 स मृगेंद्रासनं तत्र स्नानपीठं तदुच्चकैः । आरुरोह महीनाथः शैलप्रस्थमिव द्विपः ॥ ६७६ ॥
 आचीपतेरिव प्रीत्या प्राग्दिशोत्रिमुखस्ततः । रत्नसिंहासने तत्रोपाविशान्नरतेश्वरः ॥ ६७७ ॥
 द्वात्रिंशत्सहस्रसंख्या भ्रूपाः कतिपया इव । सुखमारुरुहुः पीठमुदकसोपानवर्त्मना ॥ ६७८ ॥
 चक्रिणो नातिदूरोर्व्यां तस्थुर्चन्द्रासनेषु ते । वद्भ्रांजद्विपुटा देवमिव वंदारवो नृपाः ॥ ६७९ ॥
 सेनापतिर्गृहपतिर्वर्द्धकिश्च पुरोहितः । श्रेष्ठ्यादयोप्यारुरुह्यार्म्यसोपानमालया ॥ ६८० ॥
 आसनेषु समासीनाः स्वोचितेषु यथाक्रमम् । बद्भ्रांजद्विपुटास्तस्थुर्विहीप्सव इव प्रभुं ॥ ६८१ ॥
 ततश्च नरदेवस्यादिदेवस्येव वासवाः । आत्रियोगिकदेवास्तेऽत्रिषेकाय कुढौकिरे ॥ ६८२ ॥
 स्वात्राविकैर्वैक्रियैश्च पयोगर्भैर्धनैरिव । वदनन्यस्तकमलै र्श्रांगविहगैरिव ॥ ६८३ ॥
 पतपानीयनादेन तूर्यनादानुवादितिः । ते रत्नकलदौश्वकुरत्रिषेकं महीपतेः ॥ ६८४ ॥
 तं द्वात्रिंशत्सहस्राणि शुभ्रेऽत्रिषिषिचुः क्षणे । नृपाः कुंभैर्लुठत्तोर्यैर्हर्षास्वनयनैरिव ॥ ६८५ ॥
 ते शिरस्यंजलीन्बध्वा पद्मकोशसहोदरान् । चक्रिणं वर्द्धयामासुर्जय त्वं विजयस्व च ॥ ६८६ ॥
 सेनापतिप्रचृतयोऽपरे श्रेष्ठ्यादयश्च तं । अन्यपिंचन् जलैर्वाक्वयैश्चास्तुवंस्तैरिवोज्ज्वलैः ॥ ६८७ ॥
 शुचिपद्मालया गंधकाषाथ्या सुकुमारया । माणिक्यमिव तस्यांगममृजन्नथ ते च्चुशम् ॥ ६८८ ॥
 गोशीर्षचंदनरसै राज्ञो विलिद्विपुश्च ते । कांतिपोषकरंगं गैरकैरिव कांचनम् ॥ ६८९ ॥

१ गिरिशिखर । २ इन्द्रस्य । ३ वन्दनशीलाः । ४ दक्षिणसोपानमालया । ५ चक्रवाकपक्षिभिः । ६ कोमलया ।

शक्रप्रदत्तमृपन्नस्वामिनो मुकुटं ततः । मूर्ध्नि मूर्ध्नात्रिपेकाग्रसरस्य निदधुः सुराः ॥ ६ए० ॥
 ते पर्यधापयन् राज्ञः कर्णयो रत्नकुण्डले । चित्रास्वाती इव मुखहिमांशोः पारिपार्श्वगे ॥ ६ए१ ॥
 तत्कण्ठे ते न्यधुर्हारं ग्रथितं शूक्तिमौक्तिकैः । अलक्ष्यसूत्रैर्युगपन्मालारूपोज्जमैरिव ॥ ६ए२ ॥
 निवेशयांबचूवे चार्धहरसैर्नृपोरसि । अलंकरणराजस्य हारस्य युवराडिव ॥ ६ए३ ॥
 अन्नकांतःपुटमथे इवाह्वविशाद्विनी । वाससी देवदुग्धे ते भूजुजः पर्यधापयन् ॥ ६ए४ ॥
 लदामं सुमनोदाम नृपतेः कर्णकंदले । ते प्राद्विपन्नुरोचेशमहायावप्रमिव श्रियः ॥ ६ए५ ॥
 कटपद्मम इवानर्घ्यवस्त्रमणिक्यचूपणः । नूपतिर्मन्यामास स्वःखंमिव मंरुपम् ॥ ६ए६ ॥
 आहाय्य वेन्निपुल्लैः स सर्वपुरुषाग्रणीः । आयुक्तपुरुषानेवमादिदेश विशालधीः ॥ ६ए७ ॥
 ज्ञो यूयं सिंदूरस्कंधमधिरुह्य समंततः । पर्यथ्य च प्रतिपथं विनीतां नगरीमिमाम् ॥ ६ए८ ॥
 अशुट्टकामकरादंडाकुंदंमविशंज्ञयाम् । नित्यप्रमोदां कुरुत वर्षषादशकावधि ॥ ६ए९ ॥ युगम् ॥
 तत्तथा तत्क्षणादेव ते चक्षुरधिकारिणः । रत्नं पंचदशं ह्याज्ञा चक्रिणः कार्यसिद्धिषु ॥ ७०० ॥
 रत्नासिंहासनात्तस्मादुत्तथावथ पार्थिवः । प्रतिबिंबानि तस्यैवान्येषुत्तस्थुः सहेव हि ॥ ७०१ ॥
 निजागमनमार्गेणोत्तार जरतेश्वरः । तथान्येषुत्तरंति स्म स्नानपीठाङ्गिरेरिव ॥ ७०२ ॥
 स्वप्रतापमिवासह्यमारुह्य वरहस्तिनम् । महीपतिर्महोत्साहः प्रासादमगमन्निजम् ॥ ७०३ ॥

१ नृपाग्रसरस्य । २ तदाख्ये नक्षत्रे । ३ शुल्क भूपाना क्रयविक्रययोग्यं करद्रव्य तद्रहिता । ४ अकरा अदण्डा अकुदण्डा इति पदत्रयस्य समासः । ५ भयरहितां ।

तत्र स्नानगृहं गत्वा तोयैः स्नात्वा च निर्मलैः । चकाराष्टमचक्रांतपारणं धरणीधवः ॥ ७०४ ॥
 अग्निषेकोत्सवे वृत्ते तस्मिन् द्वादशवार्षिके ॥ स्नातः कृतबलिः प्रायश्चित्तकौतुकमंगली ॥ ७०५ ॥
 गत्वा च बहिरास्थानीमात्मरक्षकदेवताः । ता षोडशसहस्राणि सत्कृत्य व्यसृजन्नृपः ॥ ७०६ ॥ युग्मं ।
 ततश्च प्रासादवरारूढो वैषधिकं सुखम् । श्रीगृहे शुंजानोऽस्थ्यादिमानस्थ इव शक्रो महीपतिः ॥ ७०७ ॥
 चक्रं षड्त्रयसिदंमो रत्नान्येतानि जज्ञिरे । एकैद्रियाणि चत्वारि तस्यायुधनिकेतने ॥ ७०८ ॥
 काकिणीचर्ममाणयो निधयो नव चाजवन् । श्रीग्रहे श्रीमतस्तस्य माणिक्यानीव रोहणे ॥ ७०९ ॥
 सेनापतिर्गृहपतिः पुरोधोवर्द्धकी अपि । चत्वारि नररत्नानि स्वपुर्यां तस्य जज्ञिरे ॥ ७१० ॥
 गजाश्वरत्ने वैताड्यगिरेर्मूढे बभूवतुः । उदग्निद्याधश्रेण्यां स्त्रीरत्नं तूदपद्यत ॥ ७११ ॥
 नयनानंददायिन्या मूर्त्या सोम इवाशुजत् । दुःसहेन प्रतापेन ऋतौ ज्ञानुमानिव ॥ ७१२ ॥
 अलब्धमध्यः सौऽञ्जोधिखिव पुंरूपंतां गतः । प्राप्तो मनुष्यधर्मैव मनुष्यस्वामितां पुनः ॥ ७१३ ॥
 अशोचत महारत्नैः स चतुर्दशजिः सदा । जंबूद्वीप इव गंगासिंधुप्रचृत्तिसिंधुजिः ॥ ७१४ ॥
 पादाधःस्थतया तस्य नवापि निधयोऽनिशम् । हेमोब्जानीव वृषभप्रजोविंहरतोऽजवन् ॥ ७१५ ॥
 सदा षोडशजिर्देवसहस्रैः पारिपार्श्वकैः । अनद्वपेर्वतनक्रीतैरात्मरक्षैरिवावृतः ॥ ७१६ ॥
 नृपाणां नृपकन्यानामिव निर्भरचक्रितः । द्वात्रिंशता सहस्रैः स निरंतरमुपास्यत ॥ ७१७ ॥
 द्वात्रिंशता सहस्रैः स नाटकानामिवानिशम् । जानपदीनां कन्यानामरंस्तावनिवासवः ॥ ७१८ ॥

१ आयुधशालाया । २ रोहणाचल्पवती । ३ पुरोधः पुरोहितः । ४ पुरुष रूपता गतः । ५ सुवर्णकमलानि । ६ बहुमूल्यकीर्तैः ।

स जगत्यामेकभूपः सूपकारवैरैरजात् । शतैस्त्रिस्त्रिपद्यत्रैर्दिनानामिव वत्सरः ॥ ७१ए ॥
 श्रेणिप्रश्रेणिनिः सोऽष्टादशानिः पृथिवीतले । प्रावर्तयद्भवहारं द्विपिनिर्नोत्रिचूरिव ॥ ७२० ॥
 लवैश्चतुरशीत्येनैरश्वैरिव रश्वैरिव । स कोटिनिः पणवत्याऽन्नाद्भ्रामैरिव पत्तिनिः ॥ ७२१ ॥
 ष्ठात्रिंशतो जनपदसहस्राणामधीश्वरः । द्वासप्ततेः पुरवरसहस्राणां च सोऽधिचूः ॥ ७२३ ॥
 सहस्रोनज्रोणमुखद्वस्रयाधिपतिश्च सः । पत्तनाष्टाचत्वारिंशत्सहस्राणां स ईशिता ॥ ७२४ ॥
 कर्बटानां मरुबानामिव सारुंवरश्रियाम् । चतुर्विंशतिसहस्रसंख्यातानां स प्रशासिता ॥ ७२५ ॥
 स विंशतिसहस्राणामाकराणां करेश्वरः । तथा खेटैसहस्राणां पोरुशानां प्रशासिता ॥ ७२६ ॥
 चतुर्दशानां संवाधसहस्राणामपि प्रभुः । अधिपंतरोर्दैकानां स पदंपंचाशतोऽपि च ॥ ७२७ ॥
 पंचाशतः कुराज्यानामेकोनायाश्च नायकः । स मध्येऽरतक्षेत्रमन्येपामपि शासिता ॥ ७२८ ॥
 विनीतायां स्थितः कुर्वन्नाधिपत्यमखंडितम् । अन्निपेकोत्सवप्रांते स्मर्तुं प्रववृते स्वकान् ॥ ७२९ ॥
 पष्टिं वर्षसहस्राणि विरहादर्शनेत्सुकान् । अदर्शयन्निजान् राज्ञे नियुक्तपुरुपास्ततः ॥ ७३० ॥
 ततः कृशां ग्रीष्मकालाकांतामिव तरंगिणीम् । म्लानां हिमानीसंपर्कवशादिव सरोजिनीम् ॥ ७३१ ॥
 प्रनष्टरूपलावण्यां हैर्मनेन्दुकलामिव । पांडुद्वामकपालां च रंक्षां शुक्कदलामिव ॥ ७३२ ॥
 सोदरां बाहुबलिनः सुंदरीं गुणसुंदरः । नामग्राहं स्वपुरुर्यैर्दर्शमानां ददर्श सः ॥ ७३३ ॥ त्रिन्निर्विशेषकं ॥

१ पाचकवैरैः २ खेटाः कृषीवलश्रागाः । ३ द्वीपश्राणाः । ४ एकोनायाः पचाशतः इति अन्वयः । ५ भरतक्षेत्रमध्ये । ६ हेम-

न्तचन्द्रकलामिव । ७ रम्भा कदली ।

तथाविधां च संप्रेक्ष्य तां परावर्त्तितामिव । सकोपमवनीपादः स्वायुक्तानित्यवोचत ॥ ७३३ ॥
 किं कदाप्यस्मदीधेपि सद्ने नौदनान्यरे । न किं लवणपाश्र्चौ विद्यंते लवणान्यपि ॥ ७३४ ॥
 सूपकारा न किं संति तत्तत्रसवतीविदः । निरादराः किमथवा तर्ह्यमी वृत्तितस्कराः ॥ ७३५ ॥
 ब्राह्मखर्जूरमुख्यानि खाद्यान्यपि हि नेह किम् । न हि किं विद्यते स्वर्णमपि स्वर्णशिलोच्चये ॥ ७३६ ॥
 किमुद्यानेषु ते वृद्धा बभ्रुवैरवकेशिनः । फलंति तरवः किं हि न नंदनवनेऽपि हि ॥ ७३७ ॥
 न वा दुग्धानि धेनूनां घटोष्नीनामपीह किम् । किं नु शुष्कस्तनश्रोताः संजाता कामर्गव्यपि ॥ ७३८ ॥
 अथ नोज्यादिसंपत्सु सतीष्वपि हि सुंदरी । न किंचिदश्नाति यदि तदसार्वामयाविनी ॥ ७३९ ॥
 आर्भयः कोपि चेदस्याः कायसौष्टवतस्करः । न किं बभ्रुवुः सर्वेपि कथाशेषां त्रिषवराः ॥ ७४० ॥
 यदि वौषधयो दिव्याः प्राप्यंते नास्मदोकसि । तदौषधीविरहितो हिमाञ्जिरपि संप्रति ॥ ७४१ ॥
 दूये पश्यन्निमां ह्यामां दरिद्रतनयामिव । तदहो वैरिञ्जिरिव ज्वन्न्रिर्विचितोस्म्यहम् ॥ ७४२ ॥

अष्टत्रिः कुलकम् ॥

प्राणस्य जरतं तेपि प्रोचुरेवं नियोगिनः । सर्वमप्यस्ति देवस्य देवैश्चस्येव सद्मनि ॥ ७४३ ॥
 किंतु देवो यदाद्यंगाद्दिग्जयाय तदाद्यसौ । आचामाम्बानि कुरुते प्राणत्राणाय केवलम् ॥ ७४४ ॥
 तथा यदैव देवेन प्रव्रजंती न्यषिध्यत । ततःप्रचृत्यसौ तस्थौ ज्ञावतः संयंतैव हि ॥ ७४५ ॥

१ परावर्त्तितरूपामिव । २ आजीविकाचौराः । ३ अवकेशिनः वन्ध्या निष्फला इतियावत् । ४ घटवत् ऊधः यासा तास्तासा ।
 ५ कामधेनुः । ६ रोगिणी । ७ आमथो रोगः । ८ मृत्युगताः । ९ वैद्याः । १० यदादि यतःप्रभृति । ११ दीक्षिता ।

कल्याणिनेधि कल्याणि प्रवित्रं जिषसीति सा । अनुयुक्ता महीनाश्चैवमेवेत्यवोचत ॥ ७४६ ॥
 चरतोप्यन्यथादेवं प्रमादेनार्जवेन वा । अहमस्या इत्यक्लानं व्रतविघ्नकरोऽन्नवम् ॥ ७४७ ॥
 अपत्यं तातपादानामनुरूपमसौ खलु । असक्तं विषयासक्ता राज्यातृप्ताश्च के वयम् ॥ ७४८ ॥
 आयुर्विनश्वरं वार्धिवाशिवाश्चरतरंगवत् । जानंतोऽपि न जानंति जना विषयगुग्भवः ॥ ७४९ ॥
 गर्त्तरेणायुषाऽनेन मोक्षः साध्येत साधुवत् । मार्गावलोकनमिव विद्युता दृष्टनष्टया ॥ ७५० ॥
 यकृच्छ्रकृन्मूत्रमलस्वेदामयमयस्य यत् । प्रसाधनं वपुस्तद्गृहस्रोतोऽधिवासनम् ॥ ७५१ ॥
 आदत्से वपुषानेन साधुमोक्षफलं व्रतम् । क्षीराब्धितोपि रत्नानि गृह्णति निपुणाः खलु ॥ ७५२ ॥
 अनुज्ञाता नरेण्येण मुदितेन व्रताय सा । तपःकृशाप्यकृशेव प्रमदोह्वसिताऽन्नवत् ॥ ७५३ ॥
 अत्रांतरे च जगवान् विहरन्नृपन्नप्रभुः । अष्टापदगिरावागाजगद्द्विहिवलाहकः ॥ ७५४ ॥
 चक्रुश्च देवाः समवसरणं तत्र पर्वते । अपरं पर्वतमिव रत्नकांचनरूप्यजम् ॥ ७५५ ॥
 कुर्वाणं देशनां तत्र स्वामिनं गिरिपालकाः । एतय विज्ञापयामासुर्नरतस्वामिने हुतम् ॥ ७५६ ॥
 षट्खंभ्ररतक्षेत्रविजयादधिकं ततः । तमुदंतं समाकर्ण्य मुमुदे मेदिनीपतिः ॥ ७५७ ॥
 स्वाम्यागमं गीतां तेषां चृत्यानां पारितोषिकम् । ददौ कोटीः सुवर्णस्य साङ्घीं द्वादश पार्श्विवः ॥ ७५८ ॥
 त्वन्मनोरथसंसिद्धिरिव मूर्त्तां जगद्गुरुः । विहरन्नाजगामेह सुंदरीमित्युवाच च ॥ ७५९ ॥

१ कल्याण्याः अपत्य कल्याणिनेयीतत्सम्बुद्धौ । २ प्रव्रजितुमिच्छसि । ३ पृथा । ४ नश्वरेण । ५ यष्टुत् कुक्षौ दक्षिणभागस्थो
 मासपिण्डः । ६ शकृत् विष्ठा । ७ जगन्मथूरमेघः । ८ उदन्तं वृत्तान्त । ९ स्वाम्यागमं कथयता ।

अकारयन्निष्क्रमणात्रिषेकं ऋरतेश्वरः । तस्याः सांतःपुरवधूजनैर्दासीजनैरिव ॥ ७६० ॥
 कृतस्नानाथ सा सद्यः कृतपुण्यविलेपना । विलेपनांतरमिव पर्यधात्सदशाशुके ॥ ७६१ ॥
 आम्रमोच च सा रत्नालंकारानुत्तमानथ । तस्याः शीलमलंकारोऽलंकाराः प्रक्रियाकृते ॥ ७६२ ॥
 तथा स्थितायाः सुंदर्याः पुरतो रूपसंपदा । स्त्रीरत्नं सा सुजज्ञापि चेटीवत् प्रत्यक्षासत ॥ ७६३ ॥
 यो यद्यथाचे तत्तस्मै वितैताराविलंबितम् । जंगमा कटपवह्वी व सुंदरी शीलसुंदरी ॥ ७६४ ॥
 कर्पूरधूलिधवलैर्वासोत्रिरुपशोभिनी । कुमुदिनीं मरालीव शिविकामारुरोह सा ॥ ७६५ ॥
 निर्षादिस्मादिपादातिस्वदनह्वन्नञ्जमिना । अन्वयायि नरेङ्गेण मरुदेवीव सुंदरी ॥ ७६६ ॥
 वीज्यमाना चामरान्यां श्वेतह्वत्रेण शोचिता । वैतालिकैः स्तूयमानानिबिरुव्रतसंश्रया ॥ ७६७ ॥
 त्रातृजायात्रिरुजीतप्रब्रज्योःस्वमंगला । उत्तार्यमाणलवणा वरस्त्रीतिः पदे पदे ॥ ७६८ ॥
 राजंती सह गह्विः पूर्णपात्रैरनेकशः । स्वामिपादपवित्रं सा प्रापदष्टापदाचलम् ॥ ७६९ ॥

त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

सचञ्जमिव पूर्वाङ्घ्रिं तमाङ्घ्रिं स्वाम्यधिष्ठितम् । दृष्ट्वा ऋरतसुंदर्यो महांतं हर्षमीयतुः ॥ ७७० ॥
 स्वर्गापवर्गयोराद्यं सोपानमिव विस्तृतं । तं विशालशिलं शैलं समारुरुहतुश्च तौ ॥ ७७१ ॥
 ततः समवसरणं शरणं भवन्नीजुषाम् । तौ प्रापतुश्चतुर्धरं संक्षिप्तं जगतीमिव ॥ ७७२ ॥

१ आचारार्थं । २ दासीवत् । ३ विततार ददौ । ४ मराली हंसी । ५ निपादिनः महामात्राः सादिनः अश्वारोहाः पाटातयः
 पत्नय स्थान्दना रथास्तैश्छन्ना भूमिर्येन तेन । ६ चारणौ । ७ ससारभयवता ।

ऋरतेश्वरसुंदर्याबुत्तरघारवर्त्मना । अथो समवसरणं विशतः स्म यथाविधि ॥ ११३ ॥
 समं हर्षविनयाभ्यामुद्धासत्संकुचत्तनू । प्रदक्षिणीचक्रतुस्तावथ त्रिः परमेश्वरम् ॥ ११४ ॥
 पंचांगस्पृष्टचूमिकौ नेमतुश्च जगत्पतिम् । रत्नचूतलसंक्रांतमपि ऋष्टुमिवोत्सुकौ ॥ ११५ ॥
 चक्रवर्ती ततो धर्मचक्रवर्तिनमादिमम् । स्रोतुं प्रचक्रमे चारुगिरा ऋक्तिपवित्रया ॥ ११६ ॥
 असङ्गतान् गुणान् जट्पन् जनः सौतीतरं जनम् । गुणान् सतोपि ते वक्तुमहमोऽहं स्तुवे कथम् ११७
 तथापि हि जगन्नाथ करिष्यामि तव स्तुतिम् । न ददाति दरिद्रः किं श्रीमतामप्युपायनम् ॥ ११८ ॥
 शुभत्पादैर्दृष्टमात्रैरन्यजन्मकृतान्यपि । गलंत्येनांसि शेफालीपुष्पाणींङ्कुरैरिव ॥ ११९ ॥
 दुश्चिकित्समहामोहसन्निपातवतामपि । स्वामिन् जयंति ते वाचोऽमृतौषधिरसोपमाः ॥ १२० ॥
 षक्रवर्त्तिनि रंके वा कारणं प्रीतिसंपदाम् । समास्त्वद्दृष्टयो नाथ वार्षिक्य इव वृष्टयः ॥ १२१ ॥
 क्रूरकर्महिमंत्रंश्रिविघ्नावण्णदिवाकरः । स्वामिन्नस्माद्दशां पुल्लैरिमां विहरसे महीम् ॥ १२२ ॥
 शब्दानुशासनव्यापिसंज्ञासूत्रोपमा प्रभो । जन्मव्ययध्रौव्यमयी जयति त्रिपदी तव ॥ १२३ ॥
 यस्त्वां सौतीह जगवंस्तस्याप्येषोतिमो ऋवः । शुश्रूयते ध्यायति वा यः पुनस्तस्य का कथा ॥ १२४ ॥
 जगवंतमिति स्तुत्वा नत्वा च ऋरतेश्वरः । पूर्वोत्तरस्यां ककुञ्जि निपसाद यश्चोचितम् ॥ १२५ ॥
 सुंदर्यपि हि वंदित्वा स्वामिनं वृषचध्वजम् । कृतांजलिर्जगादैवं गद्गदाह्वरया गिरा ॥ १२६ ॥

१ हर्षणोच्छसन्त्यौ विनयेन सङ्कुचन्त्यौ तनू कायौ ययोस्तौ । २ उपायन उपदा । ३ एनासि पापानि । ४ शेफालीपुष्पाणि शेफालिकाकुसुमानि । ५ जन्मत्रयध्रौव्यमथ्यास्त्रिपद्याः क्रमेण शब्दानुशासनव्यापिसंज्ञासूत्रोपमा ज्ञातव्या । ६ अन्तिमश्रमः ।

मनसा दृश्यमानोऽचूरियत्कालं जगत्पते । प्रत्यहं बहुत्रिः पुल्यैर्दिष्ट्या दृष्टोसि वत्सल ॥ १८१ ॥
मृगृष्णोपमुखे संसारमरुमण्डले । पुल्यैः प्राप्तोऽसि लोकेन त्वं पीयूषमहाहृदः ॥ १८८ ॥
निर्ममोपि जगन्नाथ जगतोप्यसि वत्सलः । कथं विषमदुःखाब्धेस्तत्समुद्गरसेऽन्यथा ॥ १८९ ॥
कृतिनी स्वामिनी ब्राह्मी आतृव्याः कृतिनो मम । आतृव्यजाश्च कृतिनो ये हि त्वत्पथमन्वगुः ॥ १९० ॥
ऋतेशोपरोधेन यन्मयाऽग्राहि न व्रतम् । जगवंस्तदियत्कालं स्वयमेवास्मि वंचिता ॥ १९१ ॥
विश्वतारक मां दीनां तात तारय तारय । गृहोद्दयोतकरो दीपः किञ्चो द्योतयते घटम् ॥ १९२ ॥
प्रसीद देहि दीक्षां मे विश्वत्राणैकवत्सल । संसारांनोधितरणयानपात्रनिजां विजो ॥ १९३ ॥
साधु साधु महासत्त्वे ब्रुवन्निति ददौ विद्युः । तस्यै दीक्षां सामायिकसूत्रोच्चारणपूर्विकाम् ॥ १९४ ॥
महाव्रतद्रुमारामसुधासारणिसंनिचाम् । अत्रुशिष्टिमयीं तस्यै देशनां विदधे विद्युः ॥ १९५ ॥
मोक्षप्राप्तमिवात्मानं मन्यमाना महामनाः । अनुज्येष्ठं निषसाद सा मध्येव्रतिनीगणम् ॥ १९६ ॥
देशनां स्वामिनः श्रुत्वा पादपद्मे प्रणम्य च । ययावयोध्यां नगरीं मुदितो ऋरतेश्वरः ॥ १९७ ॥
दिदृक्षोः स्वजनं सर्वं पुनस्तस्याधिकारिचिः । आगताः समदर्श्यतास्मार्थतानागता अपि ॥ १९८ ॥
आतृननागतान् ज्ञात्वा स्वान्निषेकोत्सवेपि तान् । तेषामैकैकशो दूतान् प्राहिणोद्भरतेश्वरः ॥ १९९ ॥
राज्यानि चेत्समीद्ध्ये सेवध्वं ऋरतं ततः । दूतैरित्युदिताः सर्वेऽप्यालोच्यैवाऽवदन्निदम् ॥ २०० ॥

१ संसारमरुदेशमण्डले । २ अमृतमहानदः । ३ कृतिनी कृतार्थी । ४ आतृव्या आतृपुत्राः । ५ भरतेशाग्रहेण । ६ शिक्षामयी ।
७ व्रतिनीगणमध्ये ।

विचज्य राज्यं दत्तं नस्नातेन जरतस्य च । संसेव्यमानो जरतोऽधिकं किं नः करिष्यति ॥ ८०१ ॥
 समापतंतं किं काले कालं प्रखलशिष्यति । किं जराराक्षसीं देहश्राहिणीं निग्रहिष्यति ॥ ८०२ ॥
 बाधाविधायिनः किं वा व्याधिब्याधान् हनिष्यति । यश्चोत्तरं वर्द्धमानां यद्वा तृष्णां दक्षिष्यसि ॥ ८०३ ॥
 ईदृक् सेवाफलं दातुं न चेन्नरत ईश्वरः । मनुष्यजाते सामान्ये तर्हि कः केन सेव्यताम् ॥ ८०४ ॥
 प्राज्यराज्योप्यसंतोपादस्मद्वाज्यं जिघृक्षति । स्थाम्ना चेतद्वयमपि तस्य तातस्य सूतवः ॥ ८०५ ॥
 अविज्ञपस्य तातं तु सोदर्थेणप्रजन्मना । त्वदीयस्वामिना योऽहुं न वयं प्रोत्सहामहे ॥ ८०६ ॥
 ते दूतानचिधायैवं तदैवाष्टापदाचले । स्थितं समवसरणे वृषचस्वामिनं ययुः ॥ ८०७ ॥
 त्रिश्च प्रदक्षिणीकृत्य प्रणेषुः परमेश्वरम् । शिरसु बद्धांजलयः सर्वेयैवं स्तुतिं व्यधुः ॥ ८०८ ॥
 देवैरप्यपरिक्षेयगुणं कः स्तोतुमीश्वरः । त्वां स्तोत्र्यामस्तथापीश विदसद्बालचापलाः ॥ ८०९ ॥
 तपस्यतामग्न्यधिकास्त्वां नमस्यंति ये सदा । वरिचस्थंति ये तु त्वां योगिनामपि तेऽधिकाः ॥ ८१० ॥
 नमस्यतां प्रतिदिनं विश्वालोक्तदिनेश्वर । धन्यानार्मवतंसंति त्वंत्पादनखरश्मयः ॥ ८११ ॥
 न किंचित्कस्यचित्साम्ना बलाद्वा गृह्यते त्वया । त्रैलोक्यचक्रवर्ती त्वं तथायसि जगत्पते ॥ ८१२ ॥
 स्वामिंस्त्वमेको जगतां समं चेतसु वर्तसे । पीर्यूपदीधितिः सर्वजलाशयजलेष्विव ॥ ८१३ ॥
 त्वां स्तोता स्तूयते देव सर्वैस्त्वामर्चिताऽर्च्यते । त्वां नंता नम्यते सर्वा त्वयि चक्तिर्महाफला ॥ ८१४ ॥

१ रोगरूपमिहान् । २ बहुराज्यः । ३ ग्रहीतुमिच्छति । ४ स्थात्रा बलेन । ५ विश्वप्रकाशसूर्य । ६ अथतसवदाचरन्ति ।

त्वं देव दुःखदावाग्निस्तप्तानामेकवारिदः । मोहांधकारमूढानामेकदीपस्त्वमेव हि ॥ ८१५ ॥
 रोराणामीश्वराणां च मूर्खाणां गुणिनामपि । साधारणोपकारी त्वं ढायाद्रुम इवाध्वनि ॥ ८१६ ॥
 इति श्रुत्वा त्रमरवत्स्वामिपादारविंदयोः । निवेशितदृशस्तेऽथ संजूयैवं व्यजिज्ञपन् ॥ ८१७ ॥
 तदानी तातपादैर्नः संविचज्य पृथक् पृथक् । देशराज्यानि दत्तानि यथाहं जरतस्य च ॥ ८१८ ॥
 तैरेव राज्यैः संतुष्टास्तिष्ठामो विष्टैपेश्वर । विनीतानामलंध्या हि मर्यादा स्वामिदर्शिता ॥ ८१९ ॥
 स्वराज्येनान्यराज्यैश्चापहृत्तैर्जरतेश्वरः । न संतुष्यति जगवन् वडवाग्निशिवांबुजिः ॥ ८२० ॥
 आचिह्नेद यत्रान्येषां राज्यानि पृथिवीयुजाम् । अस्माकमपि जरतस्तद्वदोद्भुमिह्वति ॥ ८२१ ॥
 त्यज्यतामाशु राज्यानि सेवा च क्रियतां मम । आदिदेशेति पुरुषैर्जरतो नः परानिव ॥ ८२२ ॥
 वचोमात्रेण मुंचामस्तस्यात्मबहुमानिनः । तातदत्तानि राज्यानि ह्नीवौ इव कथं वयम् ॥ ८२३ ॥
 सेवामपि कथं कुर्मो निरीहा अधिकाङ्क्षु । अतृप्ता एव कुर्वति सेवां मानविधातिनीम् ॥ ८२४ ॥
 राज्यौमुक्तावसेधायां युद्धं स्वयमुपस्थितम् । तातपादांस्त्वनापृह्य न किंचित्कर्तुमीश्वमेहे ॥ ८२५ ॥
 अम्बानकेवलज्ञानसंक्रांताशेषविष्टपः । कृपावान् जगवानादिनाश्रोपीत्यादिदेश तान् ॥ ८२६ ॥
 वत्साः पुरुषवीरैर्हि पुरुषव्रतधारिभिः । योद्धव्यं वैरिचरणैर्नगलं ज्ञोहकारिणा ॥ ८२७ ॥
 रागो घेषश्च मोहश्च कषायाश्चेति वैरिणः । अनर्थदायिनः पुंसां जन्मांतरशतेष्वपि ॥ ८२८ ॥

१ दीनाना । २ जगदीश्वर । ३ क्रीवा नपुमकाः । ४ निगीहा निःपृहा । ५ राज्यस्य अमुक्तौ अमोचने । ६ असेवाया
 सेवाया अकरणे ।

रागो हि सज्जतौ पुंसामार्थसी पादशृङ्खला । वेषश्च नरकावासनिवासप्रतिच्छूर्बली ॥ ८१ए ॥
 मोहो ज्वार्णवावर्त्तप्रद्रेपणपणो नृणाम् । कषायाः स्वाश्रयानेव दहति दहना इव ॥ ८३० ॥
 अन्नपायमयैस्तेस्तेरुपायास्त्रैर्निरंतरम् ॥ युद्धा युद्धा विजेतव्यास्तदमी वैरिणो नृजिः ॥ ८३१ ॥
 सेवापि हि विधातव्या धर्मस्यैवैकतायिनः । तद्धोश्वतानंदमयं पदमीषत्करं यथा ॥ ८३२ ॥
 अनेकयोनिंसंपातानंतबाधानिबंधनं । अत्रिमानफलैवेयं राज्यश्रीः सापि नश्वरी ॥ ८३३ ॥
 किं च या स्वःसुखैस्तृणा नातृव्यध्वाग्नेवेषु वः । सांगारकारकस्येव मर्त्यज्ञोगैः कथं नृदेत् ॥ ८३४ ॥
 अंगारकारकः कश्चिदादाय पयसो दृतिम् । जगाम कर्तुमंगारानरण्ये रीणवारिणि ॥ ८३५ ॥
 सौंगारानलसंतापान्मध्याह्नातपपोषितात् । उद्भूतया तृषाक्रांतः सर्वं दृतिपयः पयौ ॥ ८३६ ॥
 तेनाप्यह्निन्नतृणः सन् सुप्तः स्वप्ने गृहं गतः । आलूकलशनंदानामुदकान्यजितोऽव्यपात् ॥ ८३७ ॥
 तज्जलैरप्यशांतायां तृणायामग््नितैलवत् । वार्षीकूपतडागानि पायंपायमशोषयत् ॥ ८३८ ॥
 तथैव तृषितोऽथापात्सरितः सरितां पतीन् । न च तस्य तृषानृव्यन्नाकरकस्येव वेदना ॥ ८३९ ॥
 मरुकूपे ततो यातः कुशपूर्णं स रज्जुजिः । बध्वा चिक्षेप पयसे किमर्त्तः कुरुते नहि ॥ ८४० ॥
 दूरान्बुत्वेन कूपस्य मध्येपि गलितांबुकम् । निश्चोत्य पूर्णं दमकः स्नेहपोतमिवापिबत् ॥ ८४१ ॥
 न ह्निना यार्णवाद्यैस्तृद् देद्या पूर्वाञ्जसा न सा । तद्वदः स्वःसुखाह्निना देद्या राज्यश्रिया किमु ॥ ८४२ ॥

? आयसी लोहमयी । २ नरकवासनिवासस्य प्रतिभूः प्रतिनिधिः । ३ पणो गृहः । ४ नित्यानन्दमय । ५ दृति चर्ममयपात्र ।
 ६ शुष्कजले । ७ आलूकादयः जलपात्रभेदाः । ८ कुशपूर्ण दर्भपूल । ९ स्मर्गसुखाच्छिन्ना ।

अमंदानंदनिःस्यंदनिर्वाणप्राप्तिकारणम् । वत्साः संयमराज्यं तद्युज्यते वो विवेकिनाम् ॥ ८४३ ॥
तत्कालोत्पन्नसंवेगवेगा जगवदंतिके । तेऽद्यानवतिरभ्याशु प्रब्रज्यां जगृहुस्ततः ॥ ८४४ ॥
अहो धैर्यमहो सत्त्वमहो वैराग्यधीरिति । चिंतयंतस्तस्वरूपं द्रुता राज्ञे न्यवेदयन् ॥ ८४५ ॥
ज्योतीषीव ज्योतिषां ज्योतिरीशस्तेजांसीवाहर्षतिः पावकानाम् ।
वारीणीव स्रोतसां वारिराशिस्तेषां राज्यान्याददे चक्रवर्ती ॥ ८४६ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये प्रथमपर्वणि भरतचक्रोत्पत्तिदिग्विजय-
राज्याभिषेकसुंदर्यादित्रयग्रहणकीर्त्तनो नाम चतुर्थः सर्गः ॥ ४ ॥

पंचमः सर्गः

ततश्च ऋताधीशः सदःसदनमीशिवान् । सुपेणसेनापतिना नमस्कृत्येत्यज्ञापत ॥ १ ॥
 कृत्वापि दिग्जयमिदं तत्र चक्रं पुरीमिमाम् । अद्यापि न प्रविशति संभ्रं व्यौल इव द्विपः ॥ २ ॥
 बजापे ऋतोप्येवं पट्खंरुऋरतांतरे । अद्यापि वीरः को नाम ममाज्ञां न प्रतीहति ॥ ३ ॥
 तदेव सचिवोऽधोचज्जाने देवेन निर्जितम् । एतद्धि ऋरतकेत्रमाच्छुद्धिमवज्जिरि ॥ ४ ॥
 जयः किमवशिष्टोऽस्ति दिग्गयात्राकृत्यपि त्वयि । अमर्दुर्दृष्टपतितास्तिष्ठति चणकाः किमु ॥ ५ ॥
 पुर्यामप्रविशच्चैतच्चक्रं सूचयति प्रज्ञो । किमयद्यापि जेतव्यं त्वदाज्ञाबंधनोन्मदम् ॥ ६ ॥
 देवेष्वपि न पश्यामि जेतव्यं दुर्जयं च ते । आ ज्ञातमश्रवास्थेको जेतव्यो विश्वदुर्जयः ॥ ७ ॥
 ऋपञ्जस्वामिनः सूनुः स्वामिन्नर्वैरजस्तव । महाबलो बाहुबलिवर्षिनां बलसूदनः ॥ ८ ॥
 सर्वास्त्राण्येकतो वज्रमेकतश्च यथा तथा । एकतो राजकं सर्वं स बाहुबलिरैकतः ॥ ९ ॥
 लोकोचरो यथासि त्वमृपञ्जस्वामिनंदनः । तथा सोपि तदेतस्मिन्नजिते किं जितं त्वया ॥ १० ॥
 पट्खंरुऋरते दृष्टो न कोपि स्वामिनः समः । तज्जये परं चागोऽस्तु को नाम ऋरतेशितुः ॥ ११ ॥
 अयं खलु जगन्मान्यां ऋवदाज्ञां न मन्यते । तदसाधनतश्चक्रमेति ह्रीणमिवेह न ॥ १२ ॥

१ सदःसदन सभागडप । २ व्यालो मत्तगज । ३ घट्टो धान्यकणचरणयव । ४ अवरजोऽनुजभाता । ५ राजा समूहो राजक ।
 ६ परभागोऽत्यन्तोत्कर्षः । ७ ह्रीण लज्जा गत ।

उपेक्षितव्यो न परः स्वदृपोप्यामयत्रयतः । तदद्यात्वं विलंबेन यतध्वं तज्जयं प्रति ॥ १३ ॥
 दावाशिमेषवृष्टिन्यामिवाङ्घ्रिर्जरतेश्वरः । सद्यः कोपोपशांतिन्यामाश्लिष्टोऽश्राव्रवीदिदम् ॥ १४ ॥
 नानुजोपि करोत्याज्ञामिति लज्जाकृदेकतः । सार्धं कनीयसा युष्ममिति चैकत्र बाधते ॥ १५ ॥
 स्वगृहेपि न यस्याज्ञा तस्याज्ञा हासकृद्ग्रहिः । प्रवादश्च कनिष्ठस्याविनयासहने मम ॥ १६ ॥
 एकतो राजधर्मोऽयं हसनां दर्पशातनः । इतो त्रातरि सौत्रात्रं संकटे पतितोऽस्मि ह्य ॥ १७ ॥
 अमात्योऽयन्यधादेवं स्वमहत्त्वेन संकटम् । यद्देवस्य कनीयांस्तत्स एव ह्यपनेयति ॥ १८ ॥
 आज्ञा हि ज्यार्यसा देया कर्त्तव्या च कनीयसा । आचारो रूढ एवायं रामान्यगृहिणामपि ॥ १९ ॥
 त्रातरं तत्कनीयांसं लोकरूढेन वर्त्मना । आज्ञापयतु देनोपि प्रेथ्य संदेशहारकम् ॥ २० ॥
 आज्ञां सर्वजगन्मान्यां वीरमांती तवानुजः । सहिष्यते न चेद्देव पर्याणमिव केशरी ॥ २१ ॥
 प्रशास्यस्त्वं तदा पाकशासनोज्ञाहशासनः । न चापवादस्ते लोके लोकाचारानतिक्रमात् ॥ २२ ॥
 तथेति प्रतिपेदे तद्वचनं मेदिनीपतिः । उपादेशा शास्त्रलोकव्यवहारानुगा हि गीः ॥ २३ ॥
 अनुशिष्य ततो दूतं नयज्ञं वाग्मिनं दृढम् । सुवेगं नाम नृपतिः प्रैषीद्ब्राह्मवर्द्धिं प्रति ॥ २४ ॥
 स्वामिशिक्षां दौत्यदीक्षामिवादाय ससौष्ठवाम् । सुवेगो रथमारुह्याचलत्तद्वशिलां प्रति ॥ २५ ॥
 सारसैन्यपरीवारो रथेनासह्यरंहसा । निर्ययौ स विनीताया राजाज्ञेन वपुष्मती ॥ २६ ॥

१ परः शत्रुः । २ गर्वनाशकः । ३ ज्येष्ठेन । ४ आत्मान वीर मन्यते उति नीगमानी । ५ आग्लो कव्यपहारगोमुगा । ६ वा
 ग्मिन वाचाल । ७ असरावेगेन ।

कार्यारंजविधौ वासं देवं पश्यदिवासकृत् । पस्पंदे लोचनं वासं गल्लतस्तस्य वर्त्मनि ॥ १७ ॥
 नाम्नी नाम्नीधमस्येव वह्निमंफलमध्यतः । उवाह दक्षिणा तस्य रोगाजोवेद्यनारतम् ॥ १८ ॥
 समेवपि हि मार्गेषु रथस्तस्याऽऽखलनमुहुः । अथसंयुक्तवर्णेषु जिह्वा लक्ष्मणिरामिव ॥ १९ ॥
 सादित्रिवार्यमाणोऽपि प्रेर्यमाण इवासकृत् । कृष्णसौरः पुरस्तस्य दक्षिणाद्दामतो ययौ ॥ ३० ॥
 तस्याग्रे कैरटः शुक्रे निविष्टः कंटकद्रुमे । अरसत्कटुकं धर्यश्चंचूशस्त्रमिवोपले ॥ ३१ ॥
 उत्तार पुरस्तस्य प्रलंबः कृष्णर्षभगः । क्षिप्रार्गलेव दैवेन तर्धाननिरुत्सया ॥ ३२ ॥
 प्रतिकूलो बवौ वायुश्चक्रुपः प्रक्षिपन् रजः । पर्यसन्निव तं पश्चाद्विचरैकविवश्चितम् ॥ ३३ ॥
 तस्य दक्षिणतो जूत्वा विररास च रीसजः । अन्नोजितप्रस्फुटितमृदंगविरसस्वरः ॥ ३४ ॥
 सुवेगोऽगादनिमित्तान्येतानि प्रविदन्नपि । सद्भृत्याः स्वामिनः कापि कांभ्वत्प्रखलंति न ॥ ३५ ॥
 खलंधे स बहून् ग्रामनगराकरकर्वटान् । तद्वासिचिह्नैश्चमानो वात्यावर्त इव ह्यणम् ॥ ३६ ॥
 तरुखंडसरःसिंधुपुलिनप्रचृत्विष्वपि । विशश्राम न स स्वामिकार्यतोन्नप्रवर्त्तितः ॥ ३७ ॥
 किरातैः सज्जाकोदमैः शरन्वीकृतकुंजरैः । चर्मरुचर्मसंव्यानैर्यातुधानैरिवाकुलाम् ॥ ३८ ॥

१ वाम प्रतिकूलम् । २ नाडी धमतीति नाडीन्धमः । ३ लल्लगिरा खलद्विरा । ४ मृगविशेषः । ५ करटः काकः । ६ शब्दम-
 करोत् । ७ उपले पायाणे । ८ कृष्णसर्पः । ९ तल्पयाणरोधनेच्छया । १० पश्चाद्विचरैकपण्डितम् । ११ रासगो गर्द्धमः । १२ अगो-
 जितः पिष्टपिण्डलेपरहितस्तथा यो प्रस्फुटितो मृदङ्गस्तद्दक्षिरसः स्वरो यस्य सः । १३ काण्डवत् वाणवत् । १४ वात्यावर्तश्चक्रवातः ।
 १५ स्वामिकार्यमेव तोत्र ताडनदण्डस्तेन प्रवर्त्तितः । १६ लक्ष्मीकृतकुंजरैः । १७ चर्मरुचर्मगविशेषः ।

षमूरुचित्रकव्याघ्रहरिचिः शरन्नैरपि । सगोत्रैरंतकस्येव कूरसत्वैर्निरंतराम् ॥ ३ए ॥
युद्धयमानाहिनकुलवामेदूरविचीषणाम् । जङ्घुकीकेशधरणव्यग्रबादकिरातिकाम् ॥ ४० ॥
मिथो महिषसंग्रामञ्ज्यमानजरत्तरुम् । नाहँलोत्थापितदौघमद्दिकान्निरसंचराम् ॥ ४१ ॥
अत्रंद्विहतरुस्तोमतिरोहितदिवाकराम् । रहोरतशुवं मृत्योरिवाप स महाटवीम् ॥ ४२ ॥

पंचजिः कुलकम् ॥

घोरां तामटवीं वेगात्सुवेगो वेगवद्भयः । सत्वीदं दंघयामास विपदं पुण्यवानिव ॥ ४३ ॥
मार्गांतरुविश्रतैरदंकरणधारिचिः । संलक्ष्यमाणसौराज्यं सुस्थैः पांश्रवधूजनैः ॥ ४४ ॥
गोकुले गोकुले वृद्धतलासीनैः प्रमोदिचिः । गीयमानर्पञ्चस्वामिचरितं गोपदारकैः ॥ ४५ ॥
नञ्शौळादिवाहृत्यारोपितैः फलमालिचिः । अलंकृताखिलग्रामं बहलैर्बहुचिहुमैः ॥ ४६ ॥
पत्तने पत्तने ग्रामे ग्रामे वेश्मनि वेश्मनि । दानैकदीक्षितैरिन्धैः शोर्ध्वमानवनीपकम् ॥ ४७ ॥
आगतैर्चरतात्रस्तैरिवोदञ्चरतार्हतः । प्रायेणाध्यासितग्रामं म्लेच्छैरहीणकृच्चिचिः ॥ ४८ ॥
षड्भ्यो जरतखंभ्यः खंभान्तरेमिव स्थितम् । जरताज्ञानचिह्नं स बह्वीदेशमासदत् ॥ ४९ ॥

षड्जिः कुलकम् ॥

- १ शरभैरष्टापदैः । २ वामलूरा बल्मीकाः । ३ मङ्गुयो जन्तुविशेषा ऋक्षाख्यया प्रसिद्धाः । ४ नाहला माक्षिकोपजीविनः ।
५ भद्रशाल मेरुपर्वतोद्यान । ६ बहलैः घनैः । ७ इभ्यैर्भनाढ्यैः । ८ शोर्ध्वमाना अन्विव्यमाणा वनीपका याचका यस्मिन् स त ।
९ म्लेच्छैर्यवनैः ।

कृते श्रीबाहुबलिनं राजांतरमजानतः । जनान् जानपदान् मार्गेष्वनार्त्तान् वार्त्तयन्मुहुः ॥ ५० ॥
 वनेचरान् गिरिचरान् दुर्मदान् श्वापदानपि । झाक् खंजीचिवतः पश्यन् सुनंदानंदनाङ्गया ॥ ५१ ॥
 प्रजानामनुरागोत्तया महतीचिश्च कृद्भिः । अद्वैतमनुमिमौनः श्रीबाहुबलिनो नयैम् ॥ ५२ ॥
 चरतावरजोत्कर्षार्कणान्द्रिस्मृतं मुहुः । अनुस्मरन्वाचिकं स ग्राप तद्दशिलापुरीम् ॥ ५३ ॥

चतुर्भिः कुलकम् ॥

किंचिह्लोचनपातेन पुरीषरिसरोषितैः । प्रेक्ष्यमाणः द्वाणं लोकैरेकपांथावलीलया ॥ ५४ ॥
 लीलोद्यानेषु संचूय खेलेन खुरलीजुषाम् । सुन्नदानां जुजास्फोटैस्त्रस्यत्रयतुरंगमः ॥ ५५ ॥
 इतस्ततः पौरकृद्भिप्रेक्ष्यव्यग्रताजुषा । दक्षिणस्थेनानिपिञ्चोत्पथगामिस्खलद्रथः ॥ ५६ ॥
 एकत्रैवेचरत्नानि समस्तद्वीपचक्रिणाम् । बद्धान् वरगजान् पश्यन् बहिरुद्यानशाखिषु ॥ ५७ ॥
 प्रेक्ष्यमाणो मंडूराश्च बंधुरास्तुरगोत्तमैः । ज्योतिष्काणां विमानानि विहायेव समागतैः ॥ ५८ ॥
 चरतावरजैश्वर्याश्चर्यालोकनजन्मना । शिरोत्थैव शिरो धुन्वन् प्रविवेश स तां पुरीम् ॥ ५९ ॥

पद्भिः कुलकम् ॥

स्वहृदवृत्तीनत्याह्वयार्त्तपणेषु वणिरजजान् । अर्हमिंजानिव पश्यन् राजघारं जगाम सः ॥ ६० ॥

१ धनार्त्तान् अपीडितान् । २ श्वापदान् हिंस्रप्राणिनः । ३ पादविकलीभ्रतः । ४ अजुमान कुर्वन् । ५ नय नीतिम् । ६ वा-
 चिक सन्देशं । ७ एकपान्थसभावनया । ८ खुरलीजुषा शराभ्यासजुषा । ९ दक्षिणस्थेन सारथिना । १० मन्दुरा अश्वगाला ।
 ११ दृष्टेषु । १२ देवविशेषान् ।

सहस्ररोचिषो रोचीर्ष्योऽह्निद्येव विनिर्मितान् । कुंतान् दधानैः कुत्रापि पत्स्यनीकैरधिष्ठितम् ॥ ६१ ॥
 बित्राणैरिष्टुपत्रास्यान्ययःशह्यानि पत्तिभिः । शोचितं कुत्रचिह्नौर्यजुमैः पल्लवितैरिव ॥ ६२ ॥
 अजंगानश्मजंगेपि बित्रझिल्लोहमुजरान् । सनाथं कापि सुजटैरेकदंतैरिव द्विचैः ॥ ६३ ॥
 फलकासिधैरैः कापि चंद्रकेतुधरैरिव । शोचितं वीरपुरुषप्रकांडैश्चक्रशक्तिभिः ॥ ६४ ॥
 आनक्षत्रगणं दूरात्पातिभिः शब्दवेधिभिः । तूष्णपृष्ठैः कालपृष्ठपाणिभिः काप्यधिष्ठितम् ॥ ६५ ॥
 जहामशुंडादंडान्यां स्थितान्यां पार्श्वयोर्धयोः । इजान्यां धारपालान्यामिव दूराङ्गयंकरम् ॥ ६६ ॥
 सिंहधारं नृसिंहस्य पश्यन् विस्मितमानसः । धाःस्थप्रतीक्षितस्तस्यौ स्थितिरेषा नृपौकसाम् ॥ ६७ ॥

सप्तभिः कुलकम् ॥

गत्वा च बाहुबलये वास्थेनेति निवेदितः । त्वद्भ्रातुर्ज्यायसो दूतः सुवेगो धारि तिष्ठति ॥ ६८ ॥
 वेत्रिणाथाज्ञया राज्ञोनुमतो धीमतां वरः । बुधोऽर्कमंजुमिव सुवेगः प्राविशत्सदः ॥ ६९ ॥
 आबद्धरत्नमुकुटैस्तेजस्विन्निरिलौघचैः । दिवाकरैरिव दिवो ज्युवं प्राप्सैरुपासितम् ॥ ७० ॥
 स्वामिविश्वाससर्वस्ववह्नीसंतानमंड्यैः । सचिर्वैरुषंधाशुद्धैर्धीमद्भिः पश्चिवाहितम् ॥ ७१ ॥
 प्रदीप्तचूडामणिन्निरधृष्यैर्जगतोपि हि । कुमारप्रवरैर्नागकुमारैरिव वासितम् ॥ ७२ ॥
 सहस्रशश्चात्सरद्वैर्निष्कोशाशुधपाणिभिः । जल्लिहैरिव फणिच्छिर्षीषणं मलययाञ्चित् ॥ ७३ ॥

१ सूर्यस्य । २ रोचीर्षि कान्तीः । ३ नक्षत्रगणपर्यन्त । ४ कालपृष्ठपाणिभिः धनुःपाणिभिः । ५ भूपतिभिः । ६ उपधा धर्मार्था
 बुपन्यासेन मणिणा परीक्षणं तथा शुद्धैः ।

वारङ्खीचिर्वीज्यमानं चामरैरतिचारुभिः । शैलं हिमालयमिव चमरीभिर्निरंतरम् ॥ ७४ ॥
 स्वर्णदंभधरेणोग्रशुचिवेषेण वेत्रिणा । सविद्युता शरद्वारिधरेणोपशोचिताः ॥ ७५ ॥
 रत्नसिंहासनासीनं तेजसामिव दैवतम् । ददर्श बाहुबलिनं स तत्रोद्भूतविस्मयः ॥ ७६ ॥

सप्तत्रिः कुलकम् ।

नरनाथं ननामाथ ललाटस्पृष्टभूतलः । स करीव रणदीर्घतरकांचनशृंगलः ॥ ७७ ॥
 ततो चूसंज्ञया राज्ञा तत्कालमुपनाधिते । प्रदर्शिते प्रतीहारेणासांचके स आसने ॥ ७८ ॥
 तं प्रसादमुधाधौतहशा पश्यन् वृषोऽब्रवीत् । सुवेग कुशलं कच्चिदार्थस्य नरतेशितुः ॥ ७९ ॥
 तातपदैर्बालितायां पालितायां च सुंदर । तस्यां पुरि विनीतायां कच्चित्कुशलिनी प्रजा ॥ ८० ॥
 षण्णां नरतखंभानां कामादीनामिव क्षियाम् । निरंतराथं विजयं कच्चिद् व्यधित जूपतिः ॥ ८१ ॥
 षष्टिर्वर्षसहस्राणि कृत्वा कटकमुत्कटम् । सेनान्यादिपरीवारः कच्चित्कुशलमागतः ॥ ८२ ॥
 सिंदूरारुणितैः कुत्रैर्घां संध्यात्रमयीमिव । वितन्वती करिघटा राज्ञः कच्चिन्निरामया ॥ ८३ ॥
 आहिमाजिमहीमेतां समाक्रम्य समेयुषाम् । राज्ञो वरतुरंगाणां वर्तते कच्चिदह्मः ॥ ८४ ॥
 अखंभाज्ञस्य सर्वत्र सेव्यमानस्य पार्थिवैः । सुखैर्वातिगुह्मंति कच्चिदार्थस्य वासराः ॥ ८५ ॥
 एवमापृच्छ्य दूष्णीके स्थिते वृषचनंदने । कृतांजलिर्नवेगः सुवेग इदमन्यधात् ॥ ८६ ॥

१ अश्विन श्लोके स्वर्णदण्डस्य विद्युता सह सादस्य शुचिवेषस्य च शरन्मवेधेन सह सादस्य तेन पूर्णोपमा भवति । २ अरुणः
 कुमाराहित्यं कुशलमिति यावत् । ३ मौनं प्राप्ते । ४ अनवेगो नम्रः ।

इन्द्रायाः सकलाया यः करोति कुशलं स्वयम् । अस्ति तस्य स्वतःसिद्धं कुशलं जरतेशितुः ॥ ८७ ॥
 पुर्याः सुषेणादीनां च हस्यश्वस्य च किं द्रुमः । देवोप्यकुशलं कर्तुं येषां नेता तवाग्रजः ॥ ८८ ॥
 तुदयोऽधिको वा किं कोपि क्वाप्यस्ति जरतेशितुः । पण्णं जरतखंडानां जये यो विघ्नकृष्येत् ॥ ८९ ॥
 अखंभिताहः सर्वत्र सेव्यते च नरेश्वरैः । तथापि जरताधीशो जालु नांतः प्रमोदते ॥ ९० ॥
 दरिद्रोपि कुटुंबेन सेव्यते यः स ईश्वरः । न सेव्यते तु यस्तेन तस्यैश्वर्यसुखं कुतः ॥ ९१ ॥
 पष्टिर्षसहस्रांतादेयुषा ज्यायसा तव । उत्कंठया कनिष्ठानामांगमाध्वा निरीक्षितः ॥ ९२ ॥
 सर्वे तत्राययुर्बुधुसंबंधिसुहृदादयः । विदधुश्च महाराज्याचिपेकं जरतेशितुः ॥ ९३ ॥
 आसनांते समायतैः सुरैरपि सवासवैः । न हृष्यति महीनाथोऽपश्यन्पार्श्वे निजानुजान् ॥ ९४ ॥
 घादशस्वपि वर्षेषु ज्ञात्वा त्राहृननागतान् । तानाह्वानुं नरं प्रैषीडुत्कंठा हि बलीयसी ॥ ९५ ॥
 किंचिद्विकल्पं संकल्प्य जरतं न समाययुः । ययुस्तु तातपादांतं दीक्षामाददरे च ते ॥ ९६ ॥
 तेषां संप्रत्यरागाणां न कोपि स्वो न वा परः । तैः कथं पूर्यते राज्ञो त्रातृवात्सह्यकौतुकम् ॥ ९७ ॥
 तदेहि देहि हृदयप्रमोदं मेदिनीपतेः । तवापि यदि तत्रास्ति स्नेहः सौत्रात्रसंचवः ॥ ९८ ॥
 कुलिशादप्यधिकं वः कठोरांस्तर्कयाम्यहम् । चिराद्दिगंतादायाते ज्येष्ठेष्वेवं यदास्यते ॥ ९९ ॥
 शंके वो गुर्ववज्ञानान्निर्जयेन्भ्योपि निर्जयान् । शूरैरपि वर्तितव्यं गुरौ हि सत्रथैरिव ॥ १०० ॥
 एकत्र विश्वविजयी विनयी चान्यतो गुरौ । पारिपद्यैर्विचार्यालं द्वैतीयीकः प्रशस्यते ॥ १०१ ॥

१ इलायाः पृथ्व्याः । २ नेता नायकः । ३ अन्तः अन्तःकरणे । ४ आगतेन । ५ आगमनमार्गः ।

तवाविनयमर्थेवं सोढा सर्वसहो नृपः । कर्णेजपानां किं त्वेवमवकाशो निरंकुशः ॥ १०१ ॥
 पिथुनानां गिरस्तत्र त्वदन्नक्तिप्रकाशिकाः । दूषयिष्यंति तच्चेतः क्षीरं शुक्लहृटा इव ॥ १०३ ॥
 अत्यदपमपि तवद्वयमात्महिङ्गं निजे प्रचौ । बिभ्रेण लघुनाथंनः सेतुमुन्मूलयत्यहो ॥ १०४ ॥
 इयत्कालं नागतोस्मीत्याशंकां हृदि माकृथाः । अधुनाप्येहि सुस्वामी गृह्णाति स्व्वलितं नहि ॥ १०५ ॥
 त्वयि तत्र गते सद्यः पिथुनानां मनोरथाः । विलीयंतां हिमानीव नञ्जोन्नाजि नञ्जोमणौ ॥ १०६ ॥
 तेजोत्रिश्चिरमेधस्व स्वामिना तेन संगमात् । अद्यैव पर्वणि दिवाकरेणैव निशाकरः ॥ १०७ ॥
 स्वामीयंतस्तमन्येपि बहवो बाहुशालिनः । सेवाशालीनतां हित्वा सेवंते प्रतिवासरम् ॥ १०८ ॥
 अवश्यं सेवनीयो हि चक्रवर्ती महीधरैः । निग्रहानुग्रहसहः सहस्राक्ष इवामरैः ॥ १०९ ॥
 चक्रवर्तित्वपक्षेपि तस्य सेवा त्वया कृता । अद्वैतत्रातृसौहार्दपक्षमुद्योतयिष्यति ॥ ११० ॥
 ज्ञातेति यदि निर्जीको नायास्ये तन्न सांप्रतम् । आज्ञासारा निगृह्यंते ज्ञांतेयेन महीचुजः ॥ १११ ॥
 अयस्कांतैरिवांयांसि देवदानवमानवाः । कृष्टाः प्रकृष्टैस्तेजोत्रिरायांति ऋतेश्वरम् ॥ ११२ ॥
 यमध्वंसनदानेन वासवोपि संखीयति । तमागमनमात्रेणानुकूलयसि किं नहि ॥ ११३ ॥
 वीरमानितया चेत्तं राजानमवमन्यसे । तर्हि तस्मिन् ससैन्योपि त्वमब्धौ सक्तुमुष्टिवत् ॥ ११४ ॥

१ कर्णेजपाना सूचकाना । २ पिथुनाना सूचकाना । ३ शुक्लच्छटाः नवनीतच्छटाः । ४ स्वलितं दोष । ५ महद्धिमं हिमानी ।
 ६ नभोमणौ सूर्ये । ७ स्वामीयन्तः स्वामिवादचरन्तः । ८ सहस्राक्ष इन्द्रः । ९ अद्वैतत्रातृवात्सल्यपक्षं । १० ज्ञांतेयेन ज्ञातिभावेन ।
 ११ अयासि लोहानि । १२ संखिवदाचरति । १३ सक्तुः अष्टयवादिचूर्णं तस्य मुष्टिवत् ।

लक्षाश्चतुरशीतिस्तज्जाः शक्रेचसन्निजाः । सद्याः केनात्रिसर्पतः पर्वता इव जंगमाः ॥ ११५ ॥
 तावतोऽध्वान् रथांश्चास्य विष्वक् ह्लावयतो महीम् । कङ्गोलानिव कटपातोदधेः कः सखदयिष्यति ॥ ११६ ॥
 तस्य षण्णवतिग्रामकोटिचर्तुः पदातयः । कोट्यः षण्णवतिः सिंहा इव त्रासाय कस्य न ॥ ११७ ॥
 एकः सुषेणः सेनानीर्दिडपाणिः समापतन् । कृतांत इव किं शक्यः सोढुं देवासुरैरपि ॥ ११८ ॥
 अमोघं विप्रतश्चक्रं चक्रिणो जरतस्य तु । सूर्यस्येव तमस्तोमः स्लोकिकैव त्रिलोक्यपि ॥ ११९ ॥
 तेजसा वयसा ज्येष्ठो नृपः श्रेष्ठः स सर्वथा । राज्यजीवितकामेन सेव्यो बाहुबले त्वया ॥ १२० ॥
 अथ बाहुबलिर्बाहुबलापास्तजगद्बलः । इत्यत्रापिष्ट गंभीरध्वानोऽर्णव इवापरः ॥ १२१ ॥
 साधु दूत त्वमेवैको वाग्मिनामंत्रणीरसि । ममापि पुरतो वाचं य एवं वक्तुमीशिषे ॥ १२२ ॥
 ताततुह्यो हि मे त्राता ज्यायान् सोपि यदिद्वसि । समागमं बांधवानां युक्तमेव तदप्यहो ॥ १२३ ॥
 सुरासुरनृपश्रीर्निर्ऋः सोऽस्मान्त्रिरागतैः । दक्षिण्यतेऽहपविचित्रवैरागमामेति वो वयम् ॥ १२४ ॥
 षष्टिं वर्षसहस्राणि परराज्यानि गृह्णतः । कनिष्ठराज्यग्रहणे व्यग्रता तत्र कारणम् ॥ १२५ ॥
 सौत्रान्रं कारणं तस्य यदि तत्प्राहिणोत्कथम् । त्रातृणामेकशो दूतान् राज्यसंग्रामकाम्यया ॥ १२६ ॥
 को त्राता ज्यायसा सार्धं दुग्धेनापि हि योत्स्यते । इति बुद्ध्यथा महासत्वाः कनिष्ठास्तातमन्वगुः ॥ १२७ ॥
 तेषां च राज्यग्रहणेनापि त्वत्स्वामिनो ध्रुवम् । बलमन्वीद्व्यमाणस्य प्रकटं बक्रचेष्टितम् ॥ १२८ ॥
 असावस्मास्वपि स्नेहं तादृशं दर्शयन्नहो । प्रजिघाय विशिष्टं त्वां वाक्प्रपंचविचक्षणम् ॥ १२९ ॥

प्रब्रज्य त्रातृची राज्यदानार्थाकारि तस्य मुत् । आगतेन मया राज्यं गृभोः किं सा करिष्यते ॥ १३० ॥
 वज्रादपि कवोरोहं यत्स्वदपवित्रवोपि सन् । तस्य कञ्चिं न गृह्णामि त्रातृन्धकारकातरः ॥ १३१ ॥
 स तु पुष्पादपि मृदुर्मायावी योऽनुजन्मनाम् । अवरुणवादनीरूपां राज्यानि स्वयमाददे ॥ १३२ ॥
 निर्भया निर्भयेभ्योपि कथं द्रुत वयं नतु । त्रातराज्यानि गृह्णतं यदुपेक्षामहे स्म तम् ॥ १३३ ॥
 गुरौ प्रशस्यो विनयो गुरुर्यदि गुरुर्नवेत् । गुरौ गुरुगुणैर्हाने विनयोपि त्रपास्पदम् ॥ १३४ ॥
 गुरोरप्यवर्तिसस्य कार्युर्कार्यमजानतः । उत्पथप्रतिपन्नस्य परित्यागो विधीयते ॥ १३५ ॥
 तस्याब्धिन्नं किमश्वादि जग्नं वा नगरादिकम् । येनाविनयमस्माकं सोढा सर्वसहो नृपः ॥ १३६ ॥
 दुर्जनप्रतिकाराय न तत्र प्रयतामहे । विमृश्यकारिणः संतः किं दूष्यंते खलोक्तिभिः ॥ १३७ ॥
 इयत्कालं नागताः स्मो यतो हेतोः स किं ययौ । अनीहालक्षणः कापि यामो येनाद्य चक्रिणम् ॥ १३८ ॥
 सर्वत्राप्यप्रमत्तानामलुब्धानां च नः सदा । स्वहितं किं स गृह्णीयाद्बलान्वेष्यपि नृतवत् ॥ १३९ ॥
 किमप्यर्नाददानानां तदीयं नीवृदादिकम् । स्वाम्येव नः कथं नाम स प्रवेन्नरस्तेश्वरः ॥ १४० ॥
 जगवातृपञ्चस्वामी स्वाम्येको मम तस्य च । मिश्रः स्वस्वामिसंबंधो घटते कथमावयोः ॥ १४१ ॥
 तेजोहेतोर्मयि गते तत्र स्यात्तस्य कीदृशम् । तेजोऽच्युदितवत्यर्के तेजस्वी नहि पावकः ॥ १४२ ॥
 स्वामीयंतोऽहमास्ते तु निषेधंतां हमाचुजः । एष येषु वराकेषु निग्रहानुग्रहद्वयः ॥ १४३ ॥

१ या मुत् । २ राज्यलुब्धस्य । ३ सा मुत् । ४ त्रातृतिरस्कारकातरः । ५ लजास्थान । ६ गर्वितस्य । ७ निःस्पृहालक्षणः ।
 ८ अनाददानानामग्रहण कुर्वाणाना । ९ नीवृदादिक देशादिक । १० स्वामिषदाचरन्तः । ११ वराकेषु दीनेषु ।

सेवाऽस्मिन् त्रातृसौहार्दपक्षेणापि मया कृता । चक्रवर्तित्वपक्षे स्याद्यदव्यक्तमुखो जनः ॥ १४४ ॥
 त्रातास्म्यग्नीः सचाज्ञेश आज्ञापयतु यद्यत्नम् । ज्ञातिस्नेहेन किं वज्रं वज्रेण न विदार्थते ॥ १४५ ॥
 सुरासुरनरोपास्त्या प्रीतोस्त्वेष मयास्य किम् । मार्ग एव ह्यमः स्तंभे रथः सज्जोपि न्रज्यते ॥ १४६ ॥
 तातत्रक्तो महेंद्रश्च ज्येष्ठं तं तातनंदनम् । आसथत्यासनस्यार्द्धं स किं तेनापि हृष्यति ॥ १४७ ॥
 ते त्वन्येऽस्मिन् समुद्रे ये ससैन्याः सक्तुमुष्टिवत् । तेजोर्जिडुःसहोऽहं तु हंत स्यां वरुवानलः ॥ १४८ ॥
 पत्तयोऽश्वा रथा नागाः सेनानीर्जरतोपि च । मयि सर्वे प्रलीयंतां तेजांसीवार्कतेजसि ॥ १४९ ॥
 करिणेषु करेणोच्चैर्यः समादाय पादयोः । पयोदलादि गगने बालत्वे लोष्टंलीलया ॥ १५० ॥
 गगने दूरमध्वानं गत्वा यश्च पतन् युवि । माचूल्परसुरित्येष मया प्रतैषि पुष्पवत् ॥ १५१ ॥
 चाडुचिश्चाडुकाराणां निर्जितानां ह्यमाजुजाम् । व्यस्मार्षीत्तदसौ प्राप्तो जन्मान्तरमिवाधुना ॥ १५२ ॥
 चाडुकाराः प्रनंदयंति ते सर्वेऽपि स्वयं त्वसौ । एकः सहिष्यते बाहुबलिबाहुबलाद् व्यथाम् ॥ १५३ ॥
 याहि दूत स एवैतु राज्यजीवितकाम्यया । तातदत्तांशतुष्टेन मयैवोपेक्षितस्य चूः ॥ १५४ ॥
 चित्रकायैरिव हृढस्वाम्याज्ञापाशयंत्रितैः । प्रकोपताम्रनयनैः प्रेक्ष्यमाणो नरेश्वरैः ॥ १५५ ॥
 रोषाद्धतहतेऽत्यंतर्गुण्णिः स्फुरिताधैरैः । कटाक्षमाणो विकटं कुमरैश्च मुहुर्मुहुः ॥ १५६ ॥
 जिघँत्सुचिरिवोडूकैः किंचिच्चलितंहेतिजिः । हृढाबद्धपरिकरैरीक्ष्यमाणोर्गरक्षकैः ॥ १५७ ॥

१ निर्भकः । २ आज्ञेश आज्ञाकारकः । ३ सुरासुरनरोपासनया । ४ स्तंभे काण्डराहिते वृक्षादौ । ५ लोष्ट मृत्पिण्ड तस्य
 लीलया । ६ प्रतैषि प्रतिजग्रहे । ७ अतुभिच्छुभिः । ८ ऊडूकैरुर्ध्वक्षितभ्रूकुटिभिः ॥ ९ चलितखड्गैः ।

द्वनिष्यते वराकोऽयं केनापि रक्षसांजुषा । नः स्वामिर्पदिकेनेति चिंत्यमानश्च मंत्रिभिः ॥ १५७ ॥
 सङ्गीकृतेन हस्तेन पादमुत्क्षिप्य तस्थुषा । कंठे धर्तुमिवोत्केनोत्थापितो वेत्रपाणिना ॥ १५८ ॥
 सुवेगो धैर्यमालंब्य मनसि ह्युचितोपि सन् । निर्जगाम समुत्थाय सदः सदनतस्ततः ॥ १६० ॥

पद्भिः कुलकम् ॥
 कुक्षतहृशिवाधीशतारशब्दानुमानतः । धारस्थया पत्तिचमवा रोषह्युचितया नृशम् ॥ १६१ ॥
 आस्फाल्यमानैः फलकैर्नर्त्यमानैर्महासिन्धिः । उदस्यमानैश्चक्रैश्च गृह्यमाणैश्च मुद्गरैः ॥ १६२ ॥
 स्फाल्यमानैस्त्रिशैह्यैश्च पीड्यमानैश्च तूणकैः । आदीयमानैर्दंडैश्चोद्यम्यमानैश्च पशुभिः ॥ १६३ ॥
 सर्वतोप्यात्मनो मृत्युमिव पश्यन् पदे पदे । स्वलत्पदो नृसिंहस्य सिंहद्वारात्स निर्ययौ ॥ १६४ ॥

चतुर्भिः कुलकम् ॥
 क एष नूतनो राजद्वारान्निगमत्युमान् । आगतः खड्गव्यं द्रुतो नरतस्य महीपतेः ॥ १६५ ॥
 राजा किमपरः कश्चिदप्यस्तीह महीतले । त्राता बाहुबलेर्ब्येष्टोऽयोध्यायां नरतेश्वरः ॥ १६६ ॥
 अत्र च प्रजिघायेमं स द्रुतं केन हेतुना । आकारणाय स्वत्रातुः श्रीबाहुबल्विज्रपतेः ॥ १६७ ॥
 द्यत्कालं गतः कासीञ्छ्रितास्मत्स्वामिनो ननु । पद्वर्खंरुनरतद्वेत्रजयाय स गतो ह्यञ्जत् ॥ १६८ ॥
 उत्कण्ठितः कनिष्ठं स किं समाह्वयतेऽधुना । अन्यराजन्यसामान्यां सेवां कारयितुं ननु ॥ १६९ ॥

१ साहसजुषा । २ स्वामिपतिना । ३ उत्केन उत्कण्ठितेन । ४ पदातिसेनया । ५ फलकैश्चर्ममयैस्त्रप्रतिघातनिवारकैः पदार्थैः ।
 ६ शस्त्रविशेषैः । ७ तूणकैर्निषङ्गैः । ८ नृसिंहस्य पुरुषसिंहस्य ।

तस्यासारान् नृपान् जित्वा किं कीदृशाधिरोहणम् । अखंभश्चक्रवर्त्तित्वात्त्रिमानस्तत्र कारणम् ॥ १७० ॥
 कनिष्ठेन जितो राजा स्वं कथं दर्शयिष्यति । न वेत्ति जितकौशी स चाविनं स्वपराचवम् ॥ १७१ ॥
 मंत्रिणे नाखुरप्यस्ति जूपतेर्भरतस्य किम् । ज्ञ्यांसो मंत्रिणः संति मतिमंतः क्रमागताः ॥ १७२ ॥
 स कंठुविधिंपुस्तुंडमहेः किं तेन वारितः । न वारितः प्रेरितः किं त्वीदृशी ज्वितव्यता ॥ १७३ ॥
 नागराणामिति मिथो जटपतामुच्चैर्गिरम् । आकर्णयन् रथारूढो नगर्यां निर्जगाम सः ॥ १७४ ॥

दशजिः कुलकम् ॥

देवतान्निखि प्रादुर्भूतां धारे व्रजन्नसौ । आर्षन्ध्योर्विग्रहकथामितिहासमिवाश्रयोत् ॥ १७५ ॥
 नोधात्त्वचित्तमप्यस्य गह्वतः स्पर्धयेव सा । वर्त्मनि त्वरिततरं तद्विग्रहकथा ययौ ॥ १७६ ॥
 वार्त्तयापि तथा राजादेशेनेव दृणाद्गटाः । प्रतिग्रामं प्रतिपुरं कर्तकाय ससज्जिरे ॥ १७७ ॥
 रथान् सांग्रामिकान् कृप्ला शालान्ध्र्योऽक्षोदिचिर्नवेः । केचिदृढतरीचकुः शरीराणीव योगिनः ॥ १७८ ॥
 आरुह्यारुह्य बाह्याड्यां धारीन्निरपि पंचजिः । कर्तुं रणसहानश्वान् केचिच्छ्रममजापयन् ॥ १७९ ॥
 अयस्कारंगृहेष्वेत्य कृपाणादिकमायुधम् । अपरे तेजयामास्तुतेजोमूर्तिमिव प्रजोः ॥ १८० ॥
 संयोज्य शृंगसाराणि वध्वाञ्जिनवतंत्रिजिः । यैभञ्जूसोदरास्थन्धे शार्ङ्गधन्वान्यसूत्रयन् ॥ १८१ ॥

१ कीले लोहस्तम्भे शङ्को । २ जितेन जयेन काशते स जितकाशी जयी । ३ आलुरूपकः । ४ कण्डूयितुभिन्दुः । ५ तुण्डं सुरतं ।
 ६ नडपभपुनयोः । ७ तलुपकथा । ८ कटककाय सैन्याय । ९ अक्षादिभिः रथावगवादिभिः । १० अ गपाटिकायां । ११ धाराभिः अभग-
 तिभिः । १२ लोहकारगृहेषु । १३ यगभूसदृशानि ।

वर्मादिवहनायोष्टानरथान्केचिदानयन् । तूर्याणि प्राणवन्तीव प्रयाणेषु प्रणादिनः ॥ १८१ ॥
 स बाणान् बाणधीन् केचित् सशिरस्कांश्च कंटकान् । हृढानपि हृढीचक्रुः सिघ्रांतानिव तार्किकाः १८३
 केपि गुप्यशुरून् कांडपदान्पटकुटीरपि । गंधर्वजवनानीव वितत्यालोकयन् क्षणात् ॥ १८४ ॥
 स्पर्द्धयेव मिथः सर्वे जक्ता बाहुबलौ नृपे । युञ्जे सज्जीज्वन्ति स्म जना जानपदा अपि ॥ १८५ ॥
 आशेन तत्र यः कोपि न्यवार्यत रणोन्मुखः । अनासायेव तस्मै सोऽकुप्यन्नक्तिचिकीर्षुषे ॥ १८६ ॥
 प्राणैरपि प्रियं राङ्गेऽनुरोगेण चिकीर्षताम् । जनानामेवमारंजं स ददर्श पथि ब्रजन् ॥ १८७ ॥
 श्रुत्वा हृष्टा च तल्लोके पार्वतीयनृपा अपि । प्रतिराजानमधैतन्नक्तमानितयामिलन् ॥ १८८ ॥
 गावो गोपस्वरेणेव निकुंजेभ्यः सहस्रशः । तेषां गोशृंगनादेन किराताः प्रदधाविरे ॥ १८९ ॥
 क्षीपिपुह्यत्वचा केचित्केकिंपिह्वैश्च केचन । लतान्निः केपि वेगेन बबंधुः कुंतलान् चटाः ॥ १९० ॥
 दंदशूकत्वचा केपि तारंव्या केचन त्वचा । केचिज्जोधंत्वचाऽबध्नन् परिधानं मृगत्वचम् ॥ १९१ ॥
 ग्रावहस्ता धनुर्हस्ताः हुवमानाः हुवंगवत् । स्वपतीन्यरिवजुस्ते पतिजक्तान् श्ववज्रशम् ॥ १९२ ॥
 अद्य दम्नो बाहुबलिप्रसादावर्क्यं चिरात् । जस्तादौहिणीक्षोदौदिति तेषां गिरोऽचवन् ॥ १९३ ॥
 तेषामप्येवमारंजं ससरंजं निरूपयन् । सुवेगाश्चितयामास मनसैवं विविक्तधीः ॥ १९४ ॥

१ निषङ्गान् । २ कण्टकान् वर्माणि । ३ काण्डपटान् “कानात ” इति प्रसिद्धान् पटभेदान् । ४ पर्वतसम्बन्धिनो यथाः । ५ लता-
 गृहेभ्यः । ६ व्याघ्रपुच्छत्वचा । ७ मयूरपिच्छैः । ८ सर्पत्वचा । ९ तरुसम्बन्धिन्या । १० चदनघो इति प्रसिद्धः । ११ हुवङ्गवत्
 वानरवत् । १२ बाहुबलिप्रसादस्य अवर्क्यं ग्राह्यस्य प्रतिरूपत्वेन देय धनं । १३ क्षोदो नाशः ।

पैतृकेणैव वैरेण त्वरंते राणकर्मणि । अहो अमी बाहुबलिगृह्या विषयवासिनः ॥ १एए ॥
 किराता अप्यमी हंतोत्सहंते हंतुमागतम् । अस्मद्धलं बाहुबलिवलाग्रे समरेष्ठवः ॥ १ए६ ॥
 ते कंचन न पश्यामि यः सज्जति युधे नहि । विद्यते स न कोपीह रक्तो बाहुबलौ न यः ॥ १ए७ ॥
 शूराश्च स्वामिचक्ताश्च बहद्व्यां हलिनोप्यहो । तत्किं देशस्वजावोऽयमुत बाहुबलेर्गुणः ॥ १ए८ ॥
 जवंतु वेतनक्रीताः सामंताद्याः पदातयः । अहो अस्य गुणक्रीती पत्नीभूताखिदापि च्छः ॥ १एए ॥
 बह्नीमपि चक्रिचमूं मन्ये लध्वीं लधीयसः । श्रीबाहुबलिसैन्यस्य तृष्ठां वह्नेरिवाग्रतः ॥ १०० ॥
 महावीरस्य किं चास्य न्यूनं बाहुबलेः पुरः । कदञ्जं शरजस्येव शंके चक्रिणमप्यहो ॥ १०१ ॥
 उजस्वी श्रुवि चक्रयेव वज्रयेव श्रुवि विश्रुतः । तयोरंतरवर्त्यूर्ध्ववर्त्ती वा लघुरार्षिभिः ॥ १०२ ॥
 अपि तच्चक्रिणश्चक्रमपि वज्रं च वज्रिणः । मन्ये विफलमेवास्य चपेदाघातमाग्रतः ॥ १०३ ॥
 क्रजुः कौणं तदात्तोयं महाहिमुष्टिना धृतः । विरोधितो यदस्मान्जिरहो बाहुबलिर्बली ॥ १०४ ॥
 मृगमेकमिव घीपी गृहीत्वा चूमिमंरुदम् । संतुष्टोऽयं मुधाऽस्मान्जिस्तर्ज्जयित्वा खलीकृतः ॥ १०५ ॥
 अनेकनृपसेवाभिः किमपूर्णे नृपस्य यत् । अयमारंजि सेवार्थै वाहनायेव केशरी ॥ १०६ ॥
 धिगमंत्रिणः स्वामिहितमानिनोऽस्मानपीह धिक् । यैर्धिषन्निरिवोपेक्षां चक्रेस्वाम्यत्र कर्मणि ॥ १०७ ॥
 गत्वैकेन सुवेगेन विग्रहश्चलितः प्रजोः । जणिष्यतीति लोकस्तु धिग् दौत्यं गुणदूषणम् ॥ १०८ ॥
 एवं विचिंतयन्नित्यं दिनैः कतिपयैरपि । सुवेगो नगरीं प्राप विनीतां नीतिकोविदः ॥ १०९ ॥

१. हलिनः कुधीबलाः । २. वृण्या वृणसमूहं । ३. करतलाघातमाग्रतः ।

नीतः सचायां छाःस्थेन प्रणामरचितांजलिः । न्यधीदत्सोपि पग्रहे सादरं षक्रवर्तिना ॥ ११० ॥
 किं नाम कुशलं बाहुबलेर्मदनुजन्मनः । यत्त्वं सुवेग वेगेनागतोसि ह्युचितोऽस्मि तत् ॥ १११ ॥
 अथवा तेन पर्यस्तस्तस्त्वरितमागतः । वीरवृत्तिरियं युक्ता मञ्जालुस्तस्य दोषमतः ॥ ११२ ॥
 सुवेगोपि जगदैवं देव देवोपि न ह्यमः । तस्याकुशलमाधातुं तवेवानवमौजसः ॥ ११३ ॥
 स उक्तः स्वामिसेवार्थं पूर्वं विनयपूर्वकम् । मया तवानुजन्मेति नितांतहितकांक्षिणा ॥ ११४ ॥
 श्रेषजेनेव तीव्रेण परिणामोपकारिणा । सोवाच्यवचनीयेन वचसा तदनंतरम् ॥ ११५ ॥
 न साम्ना न खरेणपि देवसेवां स मन्यते । किं नाम श्रेषजं कुर्याद्विकारे सांनिपातिके ॥ ११६ ॥
 मानसारस्तृणयैतन्नैलोक्यमपि मन्यते । स सिंह इव जानीते प्रतिमहं न कंचन ॥ ११७ ॥
 अस्मिन् सुषेणे सेनान्यां सैन्ये च तव वर्णिते । किमेतदिति दुर्गधादिवाजांक्षीत् स नासिकाम् ॥ ११८ ॥
 प्रचोर्चरतषट्खंरुविजये प्रस्तुते च सः । अनाकर्णितं कुर्वन् स्वदोर्दंभो निरीक्षते ॥ ११९ ॥
 तातदत्तांशतुष्टस्य ममैवोपेक्षयाग्रहीत् । जरतो जरतक्षेत्रषट्खंडमिति चाह सः ॥ १२० ॥
 पर्याप्तं सेवया तस्य प्रत्युताह्वयतेऽधुना । रणाय देवं स व्याघ्रीमिव दोहाय निर्जयः ॥ १२१ ॥
 ईदृक् तावत्तव त्रातौजस्वी मानी महाशुजः । गंधर्धिप इवासह्यः सहते नान्यविक्रमम् ॥ १२२ ॥
 सचायां तस्य सामंता हरेः सामानिका इव । प्रचर्कंशुजसौडीर्यां न हीयंते तदाशयात् ॥ १२३ ॥

१ दोषमतः बलवतः । २ अनवमौजसः अकुत्सितपराक्रमस्य । ३ अवाचि उक्तः । ४ खरेण तीक्ष्णेन । ५ सांनिपातिके सन्निपातजनिते ।
 ६ प्रतिमहं प्रतियोद्धार । ७ स्वशुजदण्डौ । ८ मदगन्धिगज इव । ९ सामानिका इद्रसदृशाः देवविशेषाः । १० प्रचण्डशुजपराक्रमाः ।

कुमारा अपि तस्योच्चैराजतेजो जिमानिनः । रणकङ्कडदोर्दंडास्ततो दशगुणा इव ॥ २२४ ॥
 तन्मंत्रमनुमन्यंते मंत्रिणोऽप्यस्य मानिनः । यादृशो ऋवति स्वामी परिवारोऽपि तादृशः ॥ २२५ ॥
 तस्यानुरागिणः पौरा अप्यन्यं पार्श्वं न हि । जानंति न सहंते च सत्योऽपरपतीनिव ॥ २२६ ॥
 जना जानपदा ये च तस्याब्देकरविष्टयः । नृत्या इवानुरागेण तेपि प्राणैः प्रियैषिणः ॥ २२७ ॥
 वनेचरा गिरिचराः सिंहा इव ऋदाश्च ये । मानसिद्धिं चिकीर्षति तेपि तस्य वशंवदाः ॥ २२८ ॥
 अक्षमुक्त्वा बहूथवा स वीरो वर्ततेऽधुना । युयुत्सेया दिदृक्षुस्त्वां स्वामिभुक्तं वया ननु ॥ २२९ ॥
 यदात्माने रोचतेऽतः परं स्वामी करोतु तत् । दूता न मंत्रिणः किंतु संत्यवाचिकवाचिनः ॥ २३० ॥
 युगपद्विस्मयामर्षमर्षहर्षादि तद्वक्षणम् । नादधित्वा ऋरतवध्नरतोऽद्यान्वदीदिति ॥ २३१ ॥
 सुरासुरमनुष्येषु तुह्यो नामुष्य कश्चन । अर्थोऽनुचूत एवायं शिशुक्तीडास्वपि स्फुटम् ॥ २३२ ॥
 जगत्रयस्वामिसूनोस्तस्यास्मदनुजन्मनः । त्रिलोक्यपि तृणजेति वास्तवं न पुनः स्तवः ॥ २३३ ॥
 सर्वथा भ्रष्टाध्य एवाहमेनेनावरजन्मना । जाति नैको गुरुर्बाहुर्वितीयस्मिन्लघीयसि ॥ २३४ ॥
 सिंहः सहेतार्दानं चेत् शरजो वा वशं व्रजेत् । वश्यो बाहुबलिश्च स्यात्किं हि न्यूनं तदा व्रजेत् ॥ २३५ ॥
 तत्सहिष्यामहे तस्य वयं दुर्विनयानपि । यदि लोका अशक्तं मां वदिष्यंति वदंतु तत् ॥ २३६ ॥
 सर्वमप्याप्यते वस्तु पौरुषेण धनेन वा । न ज्ञाता प्राप्यते क्वापि तादृशस्तु विशेषतः ॥ २३७ ॥

१ रणकङ्कडुक्तमुजदण्डाः । २ सत्यः पतिव्रताः सियः । ३ अब्दे वर्षे करा राजदेयभागाः विष्टय. वेतन विना भारादिवहनजन्याः
 क्लेशाः येषां ते । ४ योऽनुमिच्छया । ५ सत्यसन्देशवाचिनः । ६ भरतवत् सूत्रधारवत् । ७ तुणसदृशी । ८ आलान बन्धनं ।

किमेवं युज्यते नो वा तूष्णीमास्थाय किं स्थिताः । लडासीना इव यूयं यथार्थं ब्रूत मंत्रिणः ॥ २३७ ॥
 क्षमया स्वामिनो बाहुबलेरविनयेन च । प्रहारेणैव दूनोऽथ सेनानीरित्यवोचत ॥ २३८ ॥
 ऋष्यत्रस्वामिनः सूनोः सुप्रनोर्चरतेऽशितुः । लचितैव ह्रमा किंतु करुणात्ताजने जने ॥ २४० ॥
 वसेद्भ्रामेपि यो यस्य तस्याधीनः स जायते । स देशमपि पुंजानो वाचापि न वशस्तव ॥ २४१ ॥
 प्राणापहार्यपि वरं वैरी तेजः प्रवर्द्धयन् । न तु बंधुरपि त्रातुस्तेजोवधविधायकः ॥ २४२ ॥
 कोशैः सैन्यैः सुहृद्भिश्च तनयैर्वपुषापि च । तेजो रक्षति राजानस्तेषां तेजो हि जीवितम् ॥ २४३ ॥
 किमपूर्णं स्वराज्येनाप्यचूद्भृतुः कृतस्तु यः । षट्खंकरतद्देशत्रविजयस्तेजसे स तु ॥ २४४ ॥
 एकत्रापि द्युतं तेजः सर्वत्र द्युतमेव हि । एकदापि सती बुधशीला स्यादसती सदा ॥ २४५ ॥
 संवित्रागो धनेश्वेव गृहिणामपि बांधवैः । गृह्यमाणं तेषि तेजो नापेक्षते मनागपि ॥ २४६ ॥
 सकलं जरतं जिष्णोर्धदिहाविजयः प्रजोः । लत्तीर्णस्य पयोराशिं गोष्पदे तन्निमज्जनम् ॥ २४७ ॥
 किं च श्रुतमिदं क्वापि दृष्टं वा क्वापि यद्भुवि । चक्रिणोपि प्रतिस्पर्द्धी राजा राज्यं युनक्ति च ॥ २४८ ॥
 तत्राविनीते यः स्नेहो त्रातृसंबंधमात्रजः । तदेतदेकहस्तेन तालिकावादनं विजोः ॥ २४९ ॥
 वेदयानन इवास्नेहे तत्रापि स्नेहलः प्रयुः । एवं निगदतो नश्चेन्निषेधति निषेधतु ॥ २५० ॥
 शत्रून् सर्वान्विजित्यांतः प्रवेक्षयामीति संश्रवात् । निषेधिता कथं चक्रं देवोऽद्यापि बहिःस्थितम् ॥ २५१ ॥
 त्रातृव्याजाद्विषन्नेष युज्यते नत्वुपेक्षितुम् । असुमर्थं प्रयुः पृह्लत्वपरानपि मंत्रिणः ॥ २५२ ॥

१ करुणाभाजने दयापात्रे । २ पयोराशिं ससुद्र । ३ छिपन् शत्रुः ।

संमुखाढोक्तेनानुयुक्तो वसुमतीशुजा । वाचस्पतिसमोऽधोचदश्रैवं सचिवाग्रणीः ॥ १५३ ॥
सेनानीरुक्वान् युक्तं कोऽन्यो वक्तुमिदं ह्यमः । स्वामितेजो ह्युपेक्षंते विक्रमायासजीरवः ॥ १५४ ॥
तेजसे स्वामिनादिष्टा अपि प्रायो नियोगिनः । रचयंत्युत्तरं स्वार्थं व्यसनं वर्द्धयंति वा ॥ १५५ ॥
अयं तु सेनाधिपतिर्देवकीयस्य तेजसः । पवनः पावकस्यैव केवलं वृद्धिहेतवे ॥ १५६ ॥
चक्ररत्नमिव स्वामिन् सेनाधिपतिरथसौ । अपि स्तोत्रं द्विपक्षेपमविजित्य न तुष्यति ॥ १५७ ॥
पर्याप्तं तद्विलंबेन दंरुहसैस्त्वदाज्ञया । प्रयाणञ्जनातोऽद्यैव ताड्यतां प्रतिपेक्षवत् ॥ १५८ ॥
सर्पता तन्निदानेन सवाहनपरिहृदाः । मिदंतु सैन्याः युधोपाधोपेणैव दिवौकसः ॥ १५९ ॥
विदधातु प्रयाणं च देवस्तद्विशिलां प्रति । उत्तराग्निमुखं तेजोवृद्धये जानुमानिव ॥ १६० ॥
गत्वा स्वयमपि स्वामी प्रातुः सौत्रात्रमीक्षताम् । वेत्तु सत्यमसत्यं वा सुवेगमुखवाचिकम् ॥ १६१ ॥
तद्वचो जरताधीशस्तथेति प्रत्यपद्यत । युक्तं वचोऽपरस्यापि मन्यंते हि मनीषिणः ॥ १६२ ॥
ततः शुभ्रेहि भूपालः कृतयात्रिकमंगलः । आरुरोह प्रयाणाय नागं नगमिवोज्ञतम् ॥ १६३ ॥
स्यंदनाश्वरथारूढैः पत्तिञ्चिश्च सहस्रशः । यानातूयाण्यवाद्यंतान्यराजैकचमूनित्रैः ॥ १६४ ॥
नादैः प्रयाणतूर्याणां सर्वसैन्यान्यथामिदन् । समहस्तकनिर्घोषैरिव संगीतकारिणः ॥ १६५ ॥
नरैर्जमंत्रिसामंतचमूयैः परिवारितः । अनेकमूर्च्छिर्जलेव नगर्यो निर्यथो नृपः ॥ १६६ ॥
अथ यद्दसहस्रेणाधिष्ठितं जरतेशितुः । अचूसेनापतिरिव चक्ररत्नं पुरस्सरम् ॥ १६७ ॥

१ अनुयुक्तः पृष्ठः । २ देवसम्बन्धिनः । ३ प्रतिपक्षवत् शत्रुवत् ।

राज्ञः प्रयाणपिच्छुनाः पांशुपुराश्च मूर्च्छिताः । दूरमाशु प्रसप्तपुरपैसर्षा इव द्विषाम् ॥ १६७ ॥
 तदा प्रचलितैस्तस्य लक्षसंख्यैर्मतंगजैः । अलक्षयंत गजोत्पत्तिचूमयो निर्गजा इव ॥ १६८ ॥
 चलद्विस्तस्य तुरगैः स्यंदनैर्वसैर्मयैः । निर्वाहनमच्रूमध्ये सर्वमन्यन्महीतलम् ॥ १७० ॥
 पादातं पश्यतां तस्य बभौ नरमयं जगत् । अञ्जोधिं वीक्ष्यमाणानामञ्जोमयमिवाखिलम् ॥ १७१ ॥
 साधितं ऋतक्षेत्रं क्षेत्रमेकमिवामुना । पूर्वाणीव मुनिः प्राप रत्नान्यपि चतुर्दश ॥ १७२ ॥
 आयुधा इव निधयोऽस्याश्रुवन् वशगा नव । एवं संति कुतो हेतोः क्व वा प्रास्थित पार्थिवः ॥ १७३ ॥
 यहृद्वया गह्वति वा स्वदेशान्वैप वीक्षितुम् । द्विपत्साधनहेतुस्तच्चक्रमग्रे प्रयाति किम् ॥ १७४ ॥
 ध्रुवं दिगनुमानेन याति बाहुबलिं प्रति । अहो अखंडप्रसराः कपाया महतामपि ॥ १७५ ॥
 स तावच्छ्रूयते देवासुरैरपि सजुर्जयः । तं जिगीपुरसौ मेरुमंगुड्योऽर्जुमिह्वति ॥ १७६ ॥
 जितोऽनुजोनुजेनापि जित इत्ययशो महत् । महीपतेरुचयथाप्यत्र नूनं चत्रिष्यति ॥ १७७ ॥
 प्रतिप्रवादा लोकानां ग्रामे पुरे पुरे । मार्गे मार्गे च चूपस्य गह्वतो जङ्घिरे चिरम् ॥ १७८ ॥
 सप्तत्रिः कुलकम् ॥

वक्षिण्यमिव विंध्याद्विमंधकारमिवोह्वलत् । उत्पतत्पांशुपुरेण सर्वतोपि प्रदर्शयन् ॥ १७९ ॥
 द्वेषाबृंहितचीत्कारकरास्फोटवैर्दिशः । नादयन् पृतनांगानां चतुर्णामानकैरिव ॥ १८० ॥

१ प्रयाणसूचकाः । २ अपसर्षा गुप्तचराः । ३ वेसैः अश्वतरैः । ४ मयैरुदैः । ५ पदातीना समूह । ६ आनकैः वाद्यविशेषैः ।

शोषयन्मार्गसरितो ग्रीष्मार्क इव सर्वतः । पवमान इवोद्दामः पातयन्नध्वपादपान् ॥ १८१ ॥
 बलाकिनीमिव दिवं कुर्वन्सैन्यध्वजांशुकैः । सैन्यादितामिन्नमदैर्द्युवं निर्वापयन्निव ॥ १८२ ॥
 दिने दिने नरपतिर्गह्वंश्चक्रपदानुगः । रौश्यंतरमिवादित्यो बह्वीदेशमासदत् ॥ १८३ ॥

पंचजिः कुलकम् ॥

प्रवेशे तस्य देशस्य निवेश्य शिबिरं नृपः । अत्रतस्थे समर्यादो मर्यादायामिवाणवः ॥ १८४ ॥
 अज्ञासीदागतं तत्र सुनंदानंदनोपि तम् । राजनीतिगृहस्तंजैः सद्यः प्रणिधिंपूरुषैः ॥ १८५ ॥
 अथ बाहुबलिर्यात्राहेतोर्त्रैज्यामवीवदत् । प्रतिनादैर्निनदतीं द्यां त्रंजीकुर्वतीमिव ॥ १८६ ॥
 कृतप्रस्थानकट्याणः कट्याणमिव मूर्त्तिमत् । आरुरोहोत्साहमिव त्रैङ्गं बाहुबलिर्धिपम् ॥ १८७ ॥
 नृपैः कुमारैः सच्चिवैः प्रवीरैरपरैरपि । सद्योपि पश्चिन्ने स सुरैरिव पुरंदरः ॥ १८८ ॥
 महाबलैर्महोत्साहैरेककार्यप्रवर्त्तिजिः । अत्रैद्यैस्तैरात्मनोऽशौरिव बाहुबलिर्बचौ ॥ १८९ ॥
 निषादिनः सादिनश्च रथिनोऽथ पदातयः । तस्येयुर्ध्वक्षशः सद्यस्तन्मनोधिष्ठिता इव ॥ १९० ॥
 ओजस्विच्चिरुदस्रैः स्वैरेकवीरमयीमिव । स वीरैरचयन्नुर्वीं चचालाचलनिश्चयः ॥ १९१ ॥
 अहमेकोपि जेष्यामि परानपि परस्परम् । तर्षीरा व्यवदन्निःसंविजागजयगृध्रवः ॥ १९२ ॥
 तत्र सैन्ये वीरमानी काहलावादकोप्यभूत् । सर्वेपि मणितात्राजः कर्करा अपि रोहणे ॥ १९३ ॥

१ पवमानः पवनः । २ बलाकिनी बलाकायुता । ३ मेपादिराश्यन्तर । ४ प्रणिधिपूरुषैश्चरपूरुषैः । ५ भद्राख्यं मङ्गलमय वा ।

६ काहलो बाघविशेषः । ७ रोहणे रोहणाचले ।

महामांसलिककञ्चत्रमंडलैरिन्दुपांशुभिः । पुंरुरीकमयीवद्यौस्तदानीं समजायत ॥ ३९४ ॥
ययौ बाहुबलिः पश्यन् प्रत्येकमपि चञ्चुजः । जुजानिव निजानुच्चैर्मन्यमानो महौजसः ॥ ३९५ ॥
शुवं चारैरनीकानां जयतूर्यरथैर्दिवम् । आस्फोटयदिवोद्दामैर्ब्रजन् बाहुबलिः पथि ॥ ३९६ ॥
स्वदेशसीम्नि दूरेपि शीघ्रं बाहुबलिर्ययौ । वायुतोपि चृशायंते समरोत्कण्ठिताः खलु ॥ ३९७ ॥
गंगातटे बाहुबलिः स्कंधावारं न्यवेशयत् । नात्यासन्ने नातिदूरे शिबिराद्भरतेशितुः ॥ ३९८ ॥
प्रातयुद्धोत्सवायाथ मागधैर्कपचात्मजौ । निमंत्रयामासतुस्तावन्योन्यमतिथी इव ॥ ३९९ ॥
अथ बाहुबलिर्नकं राजकानुमतं सुतम् । चक्रे सेनापतिं सिंहस्थं सिंहसमौजसम् ॥ ४०० ॥
मूर्ध्नि पट्टद्विपस्येव रणपट्टोऽस्य चञ्चुजा । स्वयं न्यवेशि सौवर्णः प्रताप इव चासुरः ॥ ४०१ ॥
स राजानं नमस्कृत्य लब्धया रणशिक्तया । शुवेव प्राप्तया हृष्टो यथावावासमात्मनः ॥ ४०२ ॥
राजा युद्धार्थमादिश्यान्यानपि व्यसृजन्श्रुपान् । स्वयंवरार्थिनां तेषां सत्कारः स्वामिशासनम् ॥ ४०३ ॥
कुमारनृपसामंतसंमतां चरतोपि हि । रणदीक्षां सुपेणस्य ददावाचार्यवर्यवत् ॥ ४०४ ॥
सिद्धिमंत्रमिवादाथ सुपेणः स्वामिशासनम् । चक्रवाक इव प्रातः काम्यन् निजगृहं ययौ ॥ ४०५ ॥
कुमारान् बद्धमुकुटान् सामंतानितरानपि । आहूय चरताधीशः समरायैवमन्वशात् ॥ ४०६ ॥
सेनापतिः सुपेणोऽयं रणे मदनुजन्मनः । अग्रमतैरहमिवानुगम्यो हे महौजसः ॥ ४०७ ॥
जो जो चवद्विर्भूयांसो चञ्चुजो जुजदुर्मदाः । महामात्रैस्त्रिव न्याला व्यधीयंत वशंवदाः ॥ ४०८ ॥

वैताढ्याङ्गिमतिक्रम्य किराताश्च दुराक्रमाः । विक्रतैर्गाढमाक्रांता हंत देवैरिवासुराः ॥ ३०९ ॥
 जीयंतां हंत ते सर्वे यतस्तेषु न कोऽप्यञ्जत । अपि तद्दशिलाधीशपत्तिमात्रस्य संनिजः ॥ ३१० ॥
 एकोपि सोमः सैन्यानि तूदानीव समीरणः । दिशो दिशि क्षेप्तुमदं ज्येष्ठो बाहुबलेः सुतः ॥ ३११ ॥
 कनिष्ठो वयसा तस्याकनिष्ठो विक्रमेण तु । महारथः सिंहरथः शत्रुसैन्यदवानलः ॥ ३१२ ॥
 किं च बाहुबलेः पुत्रपौत्रादिष्वपरेषु च । एकैकोऽद्वौहिणीमह्नः कृतांतस्यापि ज्रीतये ॥ ३१३ ॥
 सामंताद्याश्च ये तस्य स्वामिञ्जका बलेन च । तोलयंते तेपि तैः सार्धं प्रतिमानस्थिता इव ॥ ३१४ ॥
 अन्यसैन्येऽग्रणीर्थाह्वरत्रय्येको महाबलः । सर्वेपि तादृशाः सैन्याः सैन्ये तस्य महौजसः ॥ ३१५ ॥
 दूरे बाहुबलिस्तावत्स महाबाहुराह्वये । एतस्यैकोपि हि ष्यूहो दुःस्फोटो हंत वज्रवत् ॥ ३१६ ॥
 तद्युद्धायाञ्चिगडंतं सुषेणमनुगृह्यत । प्रावृषेणं पयोवाहं पौरस्त्यपवना इव ॥ ३१७ ॥
 सुधोपमगिरा चर्तुरंतस्ते पूरिता इव । स्फारीबज्रवूर्ध्वपुः पुलकेन समंततः ॥ ३१८ ॥
 विसृष्टास्ते नरेंद्रेण जयश्रीणामिव स्वयम् । वरणं प्रतिवीराणां कुर्वाणाः स्वं गृहं ययुः ॥ ३१९ ॥
 छयोरपि तदार्षन्धयोः प्रसादार्णमहार्णवम् । तित्तिर्ष्वो वीरवरास्ससज्जूरणकर्मणे ॥ ३२० ॥
 कृपाणचापतूणीरगदाशक्त्यादिकानि च । आनर्चुर्देवतानीव स्वानि स्वान्यायुधानि ते ॥ ३२१ ॥
 शस्त्राग्ने वादयामासुस्तूर्याण्युच्चैर्महाचटाः । तालं पूरयितुमिवोत्साहच्चित्तस्य नृत्यतः ॥ ३२२ ॥

१ विक्रमेण पराक्रमेण अकनिष्ठः श्रेष्ठः । २ प्रतिमानस्थिता इव प्रतिगिम्बस्थिता इव । ३ आह्वये युद्धे । ४ ब्यूहः सैन्यरचना-
 विशेषः । ५ पयोवाह मेघ । ६ पौरस्त्यपवनाः पूर्वदिक्पवनाः । ७ तर्तुमिच्छवः ।

आत्मानं मार्जयति स्म चंदनोवर्त्तनैर्नैवैः । महाभटाः सुरचित्रिः स्वयशोचिरिवामलैः ॥ ३२३ ॥
 चक्रुर्जटा मार्गमदीर्गलाटेषु ललाटिकाः । आबद्धमेचैकपटवीरपट्टविभ्रंविनीः ॥ ३२४ ॥
 शस्त्राणि जाग्रतां त्रावि शस्त्राशस्त्रिकथाकृताम् । सैन्यद्वयेपि वीराणां निज्जा जीतेव नाययौ ॥ ३२५ ॥
 सैन्यद्वितयवीराणां प्रातर्युद्धात्रिकांक्षिणाम् । त्रियामा शतयोमेव कश्चिदपि सा ययौ ॥ ३२६ ॥
 आर्षज्योर्वीक्षितुमिव रणक्रीडाकुतूहलम् । अश्वारुरोह चंडांशुरुदयाचलचूलिकाम् ॥ ३२७ ॥
 मंदरह्लुब्धसंह्लुच्यत्पयोधिपयसामिव । पुष्करावर्त्तमेधानामिव प्रलयजन्मनाम् ॥ ३२८ ॥
 दंष्ट्रोद्विताड्यमानानामिव सानुमतां महान् । प्रणादो रणतूर्याणां सैन्ययोरुन्नयोरञ्जत् ॥ ३२९ ॥
 ॥ युगम् ॥

उत्कर्णतालास्तकालं वित्रेसुदिग्मतंगजाः । सत्रयत्रांतयादस्काश्चुहुश्च पयोधयः ॥ ३३० ॥
 गुहासु विविशुः क्रूरास्यपि सैत्वानि सर्वतः । रंध्रादपि हि रंध्रेषु न्यलीयंत महोरगाः ॥ ३३१ ॥
 गंर्गशैलीचवह्वंगाः शैलाश्च प्रचकंपिरे । बिन्नाय संकुचत्पादकंठं कमठरारुपि ॥ ३३२ ॥
 बाढमध्वंसतेव द्यौर्विदंश्च इव मेदिनी । रणातोद्यप्रणादेन तदा तेन प्रसर्पता ॥ ३३३ ॥

चतुर्भिः कलापकं ॥

- १ ललाटालङ्कारान् । २ मेचकपटशब्देन कृष्णवस्त बोध्यम् । ३ शस्त्राशस्त्रिकथाकृताम् शस्त्राशस्त्रियुद्धकथा. कुर्वाणानाम् ।
 ४ दम्भोल्लिर्वज्र तेन ताड्यमानाना । ५ समय आन्तानि यादांसि जलजन्तवो येषु ते । ६ सत्वानि जन्तवः । ७ शिलीभवच्छिखराः ।
 ८ विभाय भयं प्राप्तः ।

राजदौवारिकेणैव रणतूर्येण चालिताः । उन्नयोः सैन्ययोः सैन्याः ससञ्जुरथ संयते ॥ ३३४ ॥
 रणोत्साहोच्छ्वसदेहात्तुल्यतीव्रमैजालिकाः । ऋयो ऋयो नवनवास्ताः केपि समचारयन् ॥ ३३५ ॥
 आरोचकितयाश्वान् केप्यात्मना समनाहयन् । स्वतोपि ह्यधिकां रक्षां ऋटाः कुर्वति वाहने ॥ ३३६ ॥
 सन्नाहारुह्य केप्यश्वान्परीक्षितुमवाहयन् । दुःशिक्षितो जम्भश्राश्वः शत्रवत्येव सादिनि ॥ ३३७ ॥
 सन्नाहग्राहणे केपि हेषमाणंस्तुरंगमान् । आनर्चुर्देववद्युद्धे हेषा हि जयसूचिनी ॥ ३३८ ॥
 लब्ध्वाश्वान् केप्यसन्नाहान् सन्नाहान् विजहुर्निजान् । शौण्डीरदोष्णां समरेष्विदं हि पुरुषव्रतम् ॥ ३३९ ॥
 अस्खलन् संचैर्धोरै रणे मत्स्य ध्वार्णवे । दर्शयेः कौरवमिति शशासुः केपि सारथिम् ॥ ३४० ॥
 पथिका इव पार्थैरस्त्रैः केपि निजान् रथान् । समंतात्पूरयामासुः पश्यतः समरं चिरम् ॥ ३४१ ॥
 दूरादात्मख्यापनाय केपि वैतालिकानिव । उत्तंनितस्वस्वचिह्नान् ध्वजस्तंत्रान् दृढान् व्यधुः ॥ ३४२ ॥
 रथेभ्वायोजयन्केपि सुश्लिष्टयुगशालिषु । परसैन्यपयोरशिजलकांतांस्तुरंगमान् ॥ ३४३ ॥
 सारथिन्यो हृढीयांसि तनुत्राणानि केप्यदुः । संरथ्या अपि हि रथा निःफलाः साराश्रिं विना ॥ ३४४ ॥
 उद्दामलोहवलयश्रेणिसंपर्ककर्कशान् । आनर्चुर्देतिनां दंतान्केचिन्निजयुजानिव ॥ ३४५ ॥
 करिष्वारोपयन् शरीः पताकामालचारिणीः । केचिद्वासगृहाणीव समेष्यंत्या जयश्रियः ॥ ३४६ ॥
 सद्यः स्फुटजंरुगजमदैर्भृगैर्मदैस्त्रिव । जटपंतः शकुनमिति तिलकान् केपि चक्रिरे ॥ ३४७ ॥

१ संयते युद्धाय । २ कवचजालिकाः । ३ शत्रुवदाचरति । ४ हेषा अथशब्दः । ५ पराक्रमिभुजाना । ६ चारणान् । ७ सुश्लिष्टयुगेः
 धूर्भिः शालन्ते तेषु । ८ दृढतराणि । ९ कवचानि । १० अथसहिताः । ११ शरीः युद्धे गजपर्याणानि । १२ मृगमदैः कस्तुरीभिः ।

परेऽमदग्धाढ्यं वायुमप्यसहिष्णवः । कैश्चिदप्यारुरुहिरे मनोवहुर्धरा गजाः ॥ ३४७ ॥
 सौवर्णान् ग्राहयामासुः सर्वैः सर्वेपि सिंधुरैः । समरोत्सवशृंगारचोदकानिव कंटकान् ॥ ३४८ ॥
 उन्नालनीलनलिनिलीलया लोहमुजरान् । कुंजैर्ग्राहयामासुः कराग्रेषु निषादिनः ॥ ३४९ ॥
 कार्वाणसमयान् कोशानाशु हस्तिपकाः शितान् । यमस्येवाहृतान् दंतान् दंतिदंतेषु विन्यधुः ॥ ३५० ॥
 वेशराः शक्रटाश्चाखपूर्णास्तूर्णं प्रयांत्यनु । अन्यथा लघुहस्तानामखं पूरिष्यते कथम् ॥ ३५१ ॥
 वर्मपूर्णाश्च यांतूष्ठा वर्माख्येने धृतानि यत् । वृटिष्यंति हि वीराणामहुट्प्रणकर्मणाम् ॥ ३५२ ॥
 रथांतराणि गहंतु सज्जानि रथिनामनु । जड्यंते हि रथाः शस्त्राशनिपातान्नगा इव ॥ ३५३ ॥
 श्रांतेषु प्रथनाश्वेषु यद्विघ्नो मास्मच्छदिति । सादिनां पृष्ठतो यांतु शतशोऽश्वान्तराण्यपि ॥ ३५४ ॥
 एकैकं बद्धमुकुटं न्यांसोप्यनुयांत्वित्राः । न निर्वहति यत्सेषामिन्नैकेन संगरः ॥ ३५५ ॥
 गहंतु महिषाश्चानुसैनिकं वारिवाहिनः । रणयासनिदाघचतुस्तानां जंगमप्रपाः ॥ ३५६ ॥
 कोश इवौषधीशस्य सारं हिमगिरेरिव । उत्पल्यंतां च गौणीनी रोहणौषधयो नवाः ॥ ३५७ ॥
 रणे राजनियुक्तानामित्याज्ञापनजन्मनिः । कोलाहलैरताग्रिष्ट रणतूर्यमहार्णवः ॥ ३५८ ॥
 ॥ अष्टनिः कुलकम् ॥

विश्वं शब्दमयमिव तुमुलैर्विष्वगुत्थितैः । अयोमयमिव चासीत् सर्वतः प्रेखदायुधैः ॥ ३६० ॥

१ कृष्णलोहमयान् । २ हस्तलाघववतां । ३ अविच्छिन्नरणकर्मणाम् । ४ अन्ये रथाः । ५ अन्ये अश्वाः । ६ रणप्रयासग्रीष्मवर्तुत-
 माना । ७ जङ्गमजलसत्राणि । ८ व्रणशमन्यः औषधयः । ९ लोहमयमिव ।

स्मारयंतश्चरित्राणि पूर्वेषां दृष्टपूर्विवत् । शंसतो रणनिर्वाहफलं व्यासवदुच्चकैः ॥ ३६१ ॥
 उद्दीपनाय वीराणां कीर्त्तयंतो मुहुर्मुहुः । उपस्थितान् प्रतिचटान् सादरान्नारदर्पिवत् ॥ ३६२ ॥
 प्रतिनागं प्रतिरथं प्रत्यश्वं पर्ववन्मुदा । वैतालिका रणोत्तालास्तत्र त्रेमुरनाकुलम् ॥ ३६३ ॥

त्रिचिर्विशेषकम् ॥

अथ बाहुबलिः स्नात्वा प्रथमौ देवमर्चितुम् । देवागारे गरीयांसः कार्ये मुह्यन्ति न क्वचित् ॥ ३६४ ॥
 ऋषजस्वामिनस्तत्र प्रतिमा गंधवारिन्निः । जक्त्या सोऽस्त्रपयज्जन्मात्रिपेक इव वासवः ॥ ३६५ ॥
 दिव्यया गंधकापाथ्या निःकपायस्ततः स ताम् । ममार्जं परमश्राद्धः श्रद्धयेव निजं मनः ॥ ३६६ ॥
 प्रतिमायास्ततो यद्दुर्कदेमेन विलेपनम् । चक्रे दिव्यांशुकमयं रचयन्निव चोलकम् ॥ ३६७ ॥
 राजा जिनार्चामानर्चं विचित्रैः पुष्पदामजिः । सुरङ्कुसुमनोदामसोदैरिव सौरजात् ॥ ३६८ ॥
 सौवर्णे धूपदहने दिव्यं धूपं ददाह च । तद्भूमैरचयन्पूजां नीलोत्पलमयीमिव ॥ ३६९ ॥
 ततः कृतोत्तरासंगो मकरस्थ इवार्थमा । प्रतापमिव जग्राहारात्रिकं दीप्रदीपकम् ॥ ३७० ॥
 तदारान्निकमुत्तार्य प्रणम्य च कृतांजलिः । आदिनाथं बाहुबलिर्भक्तिमानेवमस्तवीत् ॥ ३७१ ॥
 अथज्ञायाज्ञतां स्वस्य सर्वज्ञ त्वां स्तवीम्यहम् । यन्मां मुखरयत्येषा दुर्वारा जक्तिमानिता ॥ ३७२ ॥

१ व्यासः पुराणकथावाचकास्तद्वत् । २ गरीयासः महान्तः ३ कुङ्कुमागुरुकर्स्तूरी कर्पूर चन्दन तथा । महासुगन्धमित्युक्तं नाम-
 तो यक्षकर्दम इत्युक्तेन विलेपनविशेषेण । ४ कल्पवृक्षपुष्पमालासहोदैरिव । ५ कृतः उत्तरासङ्गो येन सः सूर्यपक्षे कृतः उत्तरदिशः सङ्गो
 येन सः । ६ मकरस्थ, मकरराशिस्थितः । मकरराशिस्थः सूर्य उत्तरासङ्गं करोति तदैवोत्तरायणं भवति । ७ अर्थमा सूर्यः ।

जयंत्यादिमतीश त्वत्पादनखदीप्तयः । वज्रपंजरतां यांत्यो जर्वात्रिस्तदेहिनाम् ॥ ३७३ ॥
देव त्वच्चरणंभोजमीच्छितुं राजहंसवत् । धन्याः प्रतिदिनं दुरादपि धावंति देहितः ॥ ३७४ ॥
घोरसंसारदुःखासैः शीतार्तैरिव ज्ञास्करः । शरणीक्रियसे देव त्वमेवैको विवेकिजिः ॥ ३७५ ॥
ये त्वां पश्यंति जगवन्नेत्रैरनिभिर्भुमुदा । परलोकैक्यनिमिषीन्नावस्तेषां न दुर्लभः ॥ ३७६ ॥
देव त्वद्देशनावाग्निर्भयति कर्ममलो नृणाम् । क्षीरेण क्षौमवस्त्राणामिव मालिन्यमंजैनम् ॥ ३७७ ॥
स्वामिन्नचनान्श्रेति जप्यमाना तवान्निधा । आलंबते सर्वसिद्धिसमाकर्षणमंत्रताम् ॥ ३७८ ॥
न वज्रमपि ज्ञेदाय नं शूलमपि हि ङिदे । तेषां शरीरिणां नाश्र येधित्वन्नक्तिवर्मिताः ॥ ३७९ ॥
जगवंतमिति स्तुत्वा नत्वा च पुलकांचितः । निरगाद्देवतागारान्नेरश्वरशिरोमणिः ॥ ३८० ॥
जग्राह वैज्रसन्नाहं हेममाणिक्यमंभितम् । विजयश्रीविवाहाय सकुंचकमिवोच्चकैः ॥ ३८१ ॥
शुशुभे वर्मणा तेन ज्ञासुरेण नरेश्वरः । धनैर्विद्रुमसंहत्याधिपतिर्योर्दसामिव ॥ ३८२ ॥
शिरस्त्राणं च शिरसि न्यधत्त धरणीधवः । दौलशृंगनिविष्टात्रमंरुपश्रीविर्भुवकम् ॥ ३८३ ॥
पृष्टेऽवधाच्च तूणीरौ लोहैनाराचपूरितौ । महाफण्णिगणकीर्णपातालविवरोपमौ ॥ ३८४ ॥
युगांतसमयोदस्तयमदंडसहोदरम् । कोदंनं वामदोर्दंने धारयामास जूपतिः ॥ ३८५ ॥
आशास्यमानः स्वस्तीति सौवस्तिकवैरैः पुरः । जीव जीवित्युच्यमानस्वगोत्रजरतीजनैः ॥ ३८६ ॥

१ सप्तरिपुत्रस्त्यागिना । २ निमेषराहित्य देवत्व च । ३ कज्जलसम्पन्धि । ४ वज्रकवच । ५ घनप्रवालसमूहेन । ६ यादसां
अधिपतिः समुद्रः । ७ लोहवाणपूरितौ । ८ स्वस्तिवाचकवैरैः । ९ जरतीजनैः वृद्धाजनैः ।

नंद नंदेत्युद्यमानो जरदासजनैः पुनः । चिरं जय जयेत्युच्चैर्गद्यमानश्च वंदिन्निः ॥ ३८७ ॥
मेरुशृंगमिव स्वाराणमेहं स महाशुभः । आरुरोहारोहकेण दत्तहस्तावद्वचनः ॥ ३८८ ॥

त्रिचिर्विशेषकम् ॥

इतस्तदानीमेव श्रीचरतेशोपि पुण्यधीः । जगाम देवतागारं कोशागारं शुभ्रश्रियः ॥ ३८९ ॥
प्रतिमासादिनाश्रय स्त्रपयामास तत्र सः । दिग्जयानीतपद्मादितीर्थतोयैर्महामनाः ॥ ३९० ॥
ममार्ज राजशार्दूलो देवदूष्येण वाससा । प्रतिमां तामप्रतिमां शिद्विपवर्थो मणिमिव ॥ ३९१ ॥
हिमाचलकुमारादिदत्तैर्गोशीर्षचंदनैः । विद्विलेप प्रतिमां तां स्वयशोजिश्वावनीम् ॥ ३९२ ॥
पद्मैर्विकस्वरैः पद्मासङ्गपद्मासहोदरैः । रचयामास पूजायां नयनस्तंजनौषधीम् ॥ ३९३ ॥
प्रतिमायाः पुरो धूपं निर्ददाह महीपतिः । आलिखन्निव कस्तूरीपत्राढीं धूमवह्निनिः ॥ ३९४ ॥
निःशेषैर्कर्मसमिधामशिकुंडमिवोद्वणम् । आदत्तारात्रिकं दीप्रदीपकं राजदीपकः ॥ ३९५ ॥
तदुत्तार्यादिनाश्रयस्य नमस्कृत्य च ऋपतिः । निरचरथांजलिं मूर्ध्नि स्तोतुमित्युपचक्रमे ॥ ३९६ ॥
त्वां जप्नोपि जगन्नाथ युक्तमानी स्तवीम्यहम् । दंष्ट्रा अपि हि बालानां युक्ता एव गिरो गुरो ॥ ३९७ ॥
देव त्वामाश्रयन् जंतुर्गुरुकर्मापि सिद्ध्यति । अयोपि हेमीज्वति स्पर्शास्तिज्वरसस्य हि ॥ ३९८ ॥
त्वां ध्यायंतः स्तुवंतश्च पूजयंतश्च देहिनः । धन्याः स्वामिन्नाददते मनोवागवपुषां फलम् ॥ ३९९ ॥

१ स्वाराट् इन्द्रः । २ पद्मासङ्गानि लक्ष्मीगृहाणि यानि पद्मानि तैः सहोदरैः सदृशैः । ३ समयकर्मकाष्ठाना । ४ लक्षा अभ्यक्ता
गिरः । ५ सुवर्णीभवति ।

पृथ्व्यां विहरतः स्वामिन्नपि ते पादरेणवः । महामतंगजायते पापद्रुन्मूलने नृणाम् ॥ ४०० ॥
 नैसर्गिकेण मोहेन जन्मांधानां शरीरिणाम् । विवेकलोचनं नाथ त्वमेको दातुमीशिषे ॥ ४०१ ॥
 सुचिरं चंचरीकंति ये च्रवत्पादपद्मयोः । तेषां न दूरे लोकाग्रं भेर्वादि मनसामिव ॥ ४०२ ॥
 देव त्वद्देशनावाग्निर्गलंत्याशु शरीरिणाम् । कर्मपाशा जंबूफलानीव वारिदवारिञ्जिः ॥ ४०३ ॥
 इदं याचे जगन्नाथ त्वां प्रणम्य मुहुर्मुहुः । त्वयि न्नक्तिस्त्वत्प्रसादादक्षयास्त्वब्धिवाखिवत् ॥ ४०४ ॥
 आदिनाथमिति स्तुत्वा नमस्कृत्य च न्नक्तिमान् । निर्ययौ देवतागारान्नरदेवदिवाकरः ॥ ४०५ ॥
 चूयो चूयोपि शिशिलीकृत्य माने विनिर्मितम् । अंगेन हर्षोन्नसितेनाददे कवचं नृपः ॥ ४०६ ॥
 रेजे तेनांगदग्नेन दिव्येन मणिवर्मणा । माणिक्यपूजया देवप्रतिभेव महीपतिः ॥ ४०७ ॥
 स्वर्णरत्नशिरस्त्राणं मध्योच्चं ठन्नवर्तुलम् । द्वितीथीकमिवोष्णीपं बज्रार जरतेश्वरः ॥ ४०८ ॥
 नागराजाविवात्यंततीक्ष्णनाराचदंतुरौ । पृष्ठे निषंगौ बिजरांचक्रे विश्वंजराश्रवः ॥ ४०९ ॥
 लपाददे ततो वैरिधामं वामेन पाणिना । कालपृष्ठं महाचापं वज्रीव कजुरोहितम् ॥ ४१० ॥
 अन्यतेजस्विनां तेजो शसमानो दिनेज्रवत् । लीलास्थिरपदन्यासं क्रामन् चक्रगजैज्रवत् ॥ ४११ ॥
 तृणवज्रण्यन्नग्रे प्रतिवीरान् मृगैज्रवत् । दृष्ट्यापि दुर्विषहया चीपणः पन्नगैज्रवत् ॥ ४१२ ॥
 बंदिवृंदारकैरुच्चैः स्तूयमानो महैज्रवत् । नरैज्रोऽथ स निस्तंजमारुरोह मंतंगजम् ॥ ४१३ ॥
 त्रिजिर्विशेषकम् ॥

मागधेच्यः प्रयत्नतौ अविणं कदपशाखिवत् । पश्यंतावागतान् सैन्यान् सहस्रेक्षणवन्निजान् ॥ ४१४ ॥
 वित्राणो बाणमेकं च मृणालं राजहंसवत् । कुर्वाणो रणवार्तां च रतवार्तां विदासिवत् ॥ ४१५ ॥
 महोत्साहौ महौजस्कौ नचोमध्यं दिनेशवत् । उन्नावप्यार्षर्षी स्वस्वसैन्यमध्यमथेयतुः ॥ ४१६ ॥
 त्रिचिर्बिंशेषकम् ।

अरतो बाहुबलिश्च निजसैन्यांतरस्थितः । बभार जंबूद्वीपांतर्वर्तिमैरुगिरिश्रियम् ॥ ४१७ ॥
 तयोश्च सेनयोर्तर्वर्तिनी चूरलक्ष्यत । विदेहद्वेत्रचूमीव मध्ये निर्षधनीलयोः ॥ ४१८ ॥
 लजे अपि तयोः सेने पंक्तीचूयाच्यसर्पताम् । कदपांतसमये पूर्वोपरवारिनिधी इव ॥ ४१९ ॥
 बहिर्विस्फुट्य गह्वतो न्यवार्थत पदातयः । राजदौवारिकैर्वारिप्रवाहा इव सेतुजिः ॥ ४२० ॥
 मिश्रः समपदन्यासं चेदू राजाज्ञया चटाः । ते तादेनैकसंगीतवर्तिनो नर्तका इव ॥ ४२१ ॥
 अलंघितनिजस्थानं चलद्भिः सर्वसैनिकैः । पताकिन्यौ तयोरेकतनू इव विरेजतुः ॥ ४२२ ॥
 दारयंतः शतांगानां रथगैरायसाननैः । अयःकुहालकदपैश्च खनंतो वाजिनां खुरैः ॥ ४२३ ॥
 जिंदाना वेसरखुरैर्द्ध्वचङ्गैरिवायसैः । ह्रुदंतश्च पदातीनां चरणैर्वज्रपाणिजिः ॥ ४२४ ॥
 खंडयंतः कुरप्रार्चैर्महिषोद्धुरैः खुरैः । मुजराचैः करिपादैश्चूर्णयंतश्च मेदिनीम् ॥ ४२५ ॥
 ग्रादयंतो रजोचिर्घामंभकारसहोदरैः । द्योतयंतश्च शस्त्रास्त्रैर्चातुमन्नानुबंधुजिः ॥ ४२६ ॥

१ कल्पवृक्षवत् । २ निषधनीलवतयोः पर्वतयोः । ३ पूर्वपश्चिमसमुद्रौ । ४ राजद्वारपालैः । ५ कुहालाख्यखननशस्त्रविशेषतुल्यैः ।
 ६ धुर केशच्छेदशस्त्र तस्य ग्रा धारा सा इव आभातीति तैः । ७ महिषवृषखुरैः । ८ सूर्यकिरणसदृशैः ।

न्यूयसा निजचारेण द्विश्रंतः कूर्मकर्परम् । दंष्ट्रां महावराहस्य नामथतः समुन्नताम् ॥ ४२७ ॥
 गाढं शिश्रिदयंतश्च फणटोपं फणीशितुः । दिग्गजानपि खैर्वागीकुर्वतो निखिलानपि ॥ ४२८ ॥
 ब्रह्मांरुचानं क्ष्वेडञ्चिर्वादयंत इवोच्चकैः । करास्फोटप्रणदैश्च स्फोटयंत इवोत्कटैः ॥ ४२९ ॥
 उपलक्ष्योपलक्ष्योच्चैर्विश्रुतैः केतुलांढनैः । नामग्राहं च शृण्वंतः प्रतिवीरान् महौजसः ॥ ४३० ॥
 अन्योन्यमाह्वयमाना मानशौडीर्यशालिनः । अन्यसैन्यैरग्रसैन्या अमिलन् सैन्ययोर्धयोः ॥ ४३१ ॥

नवजिः कुलकम् ।

गजिनो गजिनां यावद्यादांसि यादसामिव । सादिनां सादिनो यावद्दीचीनामिव वीच्यः ॥ ४३२ ॥
 रथिनां रथिनो यावद्वायूनामिव वायवः । पत्तीनां पत्तयो यावद्द्वृगिणामिव शृंगिणः ॥ ४३३ ॥
 प्रासं प्रासस्यासिमत्सुंजरं सुजरस्य च । दंडं दंरुस्य चामर्षान्मेलयंतो रुढौकिरे ॥ ४३४ ॥
 तावन्नजसि संघ्रांतास्त्रैलोक्योन्माथशंकया । उपर्युपरि गीर्वाणं गीर्वाणाः सद्गुपागमन् ॥ ४३५ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ।

संघर्षः कोयमार्षज्योः स्वकयोरिव हस्तयोः । इत्यामृशंतस्ते प्रोचुरुत्तयोः सैनिकानिति ॥ ४३६ ॥
 रुषत्रस्वामिनोऽन्वाहा योऽख्यं केनचिन्न हि । युष्माकं स्वामिनौ यावद्दोधयामो मनस्विनौ ॥ ४३७ ॥
 आज्ञया त्रिजगद्गर्तुरुत्तयोरपि सैनिकाः । तथैव तस्थुस्ते सर्वेष्यादेख्यदिलखिता इव ॥ ४३८ ॥
 किममी बाहुबलिनः किंवा जरततः गुराः । एवं तु चिंतयामासुः सैनिकास्ते तथास्थिताः ॥ ४३९ ॥

१ कूर्मपृष्ठ । २ महावराहस्य दृष्टया भूगेः स्थितिरिति अन्यमताभिप्रायेणोक्त । ३ कुञ्जकीकुर्वन्तः । ४ सिंहनादैः । ५ चित्रालिखिता इव ।

न व्यनश्यदहो कार्यं भद्रं लोकाय संप्रति । इति हुवाणा गीर्वाणाश्चक्रिणं यथुरादितः ॥ ४४० ॥
 दत्त्वा जयजयेत्याशीर्वादं देवाः प्रियंवदाः । युक्तियुक्तेन वचसा तं मंत्रिण इवावदन् ॥ ४४१ ॥
 साधु षट्खंडचरतक्षेत्रचूपास्त्वया जिताः । नृदेव देवराजेन पूर्वदेवा इवाजितः ॥ ४४२ ॥
 तवौजसा तेजसा च तेषु राजैश्च राजसु । मृगेषु शरजस्येव प्रतिमद्धो न कोप्यचूत् ॥ ४४३ ॥
 अपूर्यत रणश्रद्धा तैर्मनं जवतो नहि । हैधंगवीनश्रेष्ठेव वारिकुञ्चैर्विद्वोडितैः ॥ ४४४ ॥
 द्वितीयेनात्मनो त्रात्रा सहारेत्रे त्वया ततः । युद्धमेतत्स्वहस्तेन स्वहस्तस्येव ताडनम् ॥ ४४५ ॥
 दोःकंडूरेव ते राजंस्तत्रणे कारणं ध्रुवम् । गंडकंडूखिवेत्रस्य महातरुनिर्घर्षणे ॥ ४४६ ॥
 युजक्रीडापि युवयोर्जगतां प्रलयाय हि । वनचंगाय संफंडो मत्तयोर्हि वनेत्रयोः ॥ ४४७ ॥
 विश्वं संहर्तुमारब्धं क्रीडामात्रकृते कुतः । ह्यणिकप्रीतये मांसादिना खगकुलं यथा ॥ ४४८ ॥
 जगत्रातुः कृपाञ्चोर्धेर्कृपत्रादासजन्मनः । अग्निवृष्टिः सुंधासुतेख्विदं किं तवोचितम् ॥ ४४९ ॥
 तद्दुधोरत्संगरादस्मात्संगेभ्य इव संयमी । विरम ह्योणिरमण निजं व्रज निकेतनम् ॥ ४५० ॥
 त्वय्यायाते समायातो याते चास्यत्यसावपि । तवानुजो बाहुबलिः कार्यं हि खलु कारणात् ॥ ४५१ ॥
 युजं जवतु वां विश्वैर्द्वयांहः परिहारतः । उत्रयेभ्योपि सैन्येभ्यश्चास्तु हेमं रणोर्ज्जनात् ॥ ४५२ ॥
 त्वत्सैन्यज्जारसंचूतचूमिजंगविरामतः । चूर्गर्जवासिनः संतु जवनैर्ज्जादयः सुखम् ॥ ४५३ ॥

१ पूर्वदेवा सुवनवासिनो देवा दैत्या वा । २ प्रतिमहः प्रतिस्पर्द्धा । ३ नवनीतश्रद्धा । ४ संफंडः क्रीडाविशेषः । ५ सुधासू-
 तेश्चन्द्रस्य । ६ विश्वक्षयपापपरिहारतः । ७ रणत्यागात् ।

चूमिः शैलाः समुद्राश्च प्रजाः सत्वानि सर्वतः । क्षोत्रं त्यजंतु त्वत्सैन्यविमर्दविरहादिह ॥ ४५४ ॥
 युष्मत्समरसंज्ञाविश्वसंहारशंकाया । विना चृताः सुखं तिष्ठन्त्वपि सर्वे दिवौकसः ॥ ४५५ ॥
 इत्युदित्वा कार्यवादं विरतेषु सुपर्वसु । बचासे चरताधीशो गिरा स्तनितधीरया ॥ ४५६ ॥
 इमां विश्वहितां वाचं के ब्रूयुर्भवेतो विना । जनो ह्युदास्ते प्रायेण परकौतुकमीक्षितुम् ॥ ४५७ ॥
 किं त्वन्न समरोत्थानकारणं वस्तुतोऽन्यथा । युत्तयाऽन्यथा तु युष्मान्जिरूहितं हितकांक्षिभिः ॥ ४५८ ॥
 कार्यमूलमविज्ञाय स्वयमभ्युह्य किंचन । शासितुः शासनं मोघं^१ जवेत्सुरगुरोरपि ॥ ४५९ ॥
 दोषानस्मीति सहसा संग्रामेभ्रुर्न खल्वहम् । सति चूयसि किं तैले शैलाञ्चंगो विधीयते ॥ ४६० ॥
 षड्खंडचरतक्षेत्रे नृपतीन जयतो मम । प्रतिमह्यो यथा नासीत् तथाऽद्यापि न विद्यते ॥ ४६१ ॥
 प्रतिमह्यो द्विषन्नेव जयाजयनिबंधनम् । बाहुबलिस्त्वहमेव जातिक्षेदो विधेर्वशात् ॥ ४६२ ॥
 निर्वादञ्जीरुर्दजावान् विवेकी विनयी सुधीः । पुरा तातमिवामंस्त मां हि बाहुबलिः खलु ॥ ४६३ ॥
 षष्टिं वर्षसहस्राणि कृत्वा दिग्जयमागतः । तं वीक्ष्येऽन्याहशमिव चूयान् कालोऽन्न कारणम् ॥ ४६४ ॥
 ततोऽन्निषेकवर्षेषु षादशस्वपि मां नहि । आगाद्बाहुबलिस्तत्र प्रमादस्तर्कितो मया ॥ ४६५ ॥
 आह्वानाय मया दूते प्रहितेष्वेष नैति यत् । तर्कयते मंत्रिणां मंत्रं दोषस्तत्रापि कारणम् ॥ ४६६ ॥
 अहमप्याह्वयाम्येनं न लोत्रान्न च कोपतः । किंत्वंतर्न विशेषक्रमेकस्मिन्नप्यनानते ॥ ४६७ ॥

१ सुपर्वसु देवेषु । २ भेगघर्जनगभीरया । ३ उदासीनो भवति । ४ वितर्क्य । ५ मोघ निष्फल । ६ बलवान् अस्मि । ७ पर्व-
 ताभ्यङ्ग । ८ अनानते अनञ्जीभूते ।

न चक्ररत्नं नगरीं प्रविशत्येप मां न च । परस्परस्पर्द्धयेत्यनयोः संकटेऽपतं ॥ ४६८ ॥
 स एकवारमायातु मम त्राता मैनस्व्यपि । अन्योर्वीमपि गृह्णतु मत्तः पूजामिवातिश्रिः ॥ ४६९ ॥
 विना चक्रप्रवेशं मे नान्यत्संश्रामकारणम् । न तेनाप्यनतेनापि न मे मानोऽनुजन्मना ॥ ४७० ॥
 अश्रोचिरे सुरा राजन् महत्संश्रामकारणम् । अदृपेन कारणेनेदृक्प्रवृत्तिर्न जवाहशाम् ॥ ४७१ ॥
 उपेत्य बाहुबलिनं बोधयामोऽधुना वयम् । युगद्वय इवागञ्जन् रक्षणीयो जनद्वयः ॥ ४७२ ॥
 जवानिव युधः सोपि यद्युच्चैः कारणांतरैः । वदेत्तथापि युद्धेन योद्धव्यमधमेन न ॥ ४७३ ॥
 दृष्टिवाग्बाहुदंष्ट्राद्यैर्युद्धैर्योद्धव्यमुत्तमैः । वधो निरपराधानां गजादीनां यथा नहि ॥ ४७४ ॥
 तथेति प्रीतिपदाने चक्रवर्त्तिनि नाकिनः । द्वितीयस्मिन् वले बाहुबलिराजानमच्ययुः ॥ ४७५ ॥
 अहो अधृष्यो मूर्त्त्यासौ दृढार्धदंष्ट्रगर्जया । इत्यंतर्विस्मयजुपस्ते तमेवं वच्चापिरे ॥ ४७६ ॥
 चिरं जय चिरं नंद वृषजस्वामिनंदन । जगन्नेत्रचक्रोराणामानंदैकनिशाकर ॥ ४७७ ॥
 अञ्जोधिरिव मर्यादां नोद्ध्वयसि जातुचित् । विज्ञेयवर्णवादाच्च समरादिव कातरः ॥ ४७८ ॥
 निजसंपत्स्वनुदंसेकी परसंपत्स्वमत्सरी । विनेता दुर्विनीतानां विनीतश्च गुरुश्चपि ॥ ४७९ ॥
 विश्वाजयकृतो देवस्थानुरूपस्त्वमात्मजः । लब्धेदायापरस्यापि नान्ययुक्त्वा मनागपि ॥ ४८० ॥

१ मनस्वी प्रशस्तमानसः साभिमान इति यावत् । २ कल्पान्तकाल इव । ३ प्रतिपादन कुर्वणि । ४ वले सैन्ये । ५ घ-
 र्हितुमशक्यः । ६ दृढः अवष्टम्भो गर्भे यस्या इति मूर्तेर्विशेषण । ७ लोकापवादात् । ८ युद्धात् । ९ गर्विरहितः । १० नाशि-
 योगमकुरुथाः ।

त्रांतेनायमिद्यत्कालं दृष्टो गुरुधिषा मया । स्वर्णबुध्या पितृद्वन्मणिबुद्ध्या च काचगत् ॥ ४९५ ॥
 पित्रा वंश्येन वाऽन्यस्याशुवीं दत्तां निरागसः । न हरेदन्तराज्योपि किं पुनर्चरतेभ्यः ॥ ४९६ ॥
 हुत्वानुजानां राज्यानि नूनमेव न दाजितः । जितकारी राज्यकृते मामप्याह्वयते यतः ॥ ४९७ ॥
 जित्वासौ चरतं सर्वं रथादास्फालितो मयि । तीर्त्वाञ्जोधिं पोत इव दत्ते तदंमहीच्युतः ॥ ४९८ ॥
 क्षात्वा बुब्धसमर्यादं ऋव्यादमिव निर्धुणम् । असुं भमानुजन्मानोभ्यजान् लज्जया नहि ॥ ४९९ ॥
 तस्य केन गुणेनाहं नवाम्बयष वंशवदः । ब्रूत माध्यस्थ्यमास्थाय सभासद इवामराः ॥ ५०० ॥
 अथ स्वविक्रमेणयं मां करोति वंशवदम् । तत्करोत्येष पंथा हि क्षत्रियाणां वंशवदः ॥ ५०१ ॥
 एवं स्थितेपि ह्यालोच्य वलित्वा हंत याति चेत् । एष क्षेमेण तद्यातु बुब्धोऽहं न ह्यसाविन ॥ ५०२ ॥
 तद्वत्तं चरतं सर्वं युंजेहमिति किं जवेत् । केशरी केनचिद्वत्तं किमश्राति कदाचन ॥ ५०३ ॥
 चरतं गृह्णतस्तस्य वर्षपष्टिसहस्रयगात् । इदं यद्यजिघृक्षिभ्यमगृहीष्यं तदापि हि ॥ ५०४ ॥
 कालेनैतावता तस्य जातं चरतवैचयम् । तद्हनस्य धनमिव कथं ज्ञाता इराभ्यहम् ॥ ५०५ ॥
 करीव जातीक्वलेनामुना वैचवेन चेत् । अंधं च विष्णुर्जरतः सुखं न स्यात्तुमीश्वरः ॥ ५०६ ॥
 तदेतन्नरतद्वेन्नवैचवं चरतेशितुः । हृतमेव मया वेत्थोपेक्षितं ह्यनपेक्षया ॥ ५०७ ॥
 मह्यमर्पयितुं कोशं हस्त्यश्वादि यशोऽपि व । प्रतिचूंमिशिवानीतोऽमालैः स्वसदृशैरसौ ॥ ५०८ ॥

१ धातुशेषवत् । २ तदमहीभृतः तदभृणस्य तदपर्वतस्य च । ३ ऋग्याद् राक्षस । ४ निर्धुण निर्दय । ५ वेत्य जानीथ ।
 ६ प्रतिभृगिः प्रतिविधिः ।

बालयित्वा स्थानश्वान् कुंजरांश्च महौजसः । अपक्रामत तन्नूयं वक्त्रीभूता ग्रहा इव ॥ १२४ ॥
 खड्गान् क्षिपत कोशेषु करंभेष्विव पन्नगान् । कुंतान्केतूनिवोदस्तान्मोचैकांतविमुंचत ॥ १२५ ॥
 मुह्याराह्यंचितोदस्तान् हस्तानिव महाद्विपाः । उत्तारयत कोदंजान्मौर्वीं जालादिव जुवम् ॥ १२६ ॥
 ऋयोपि बाणधौ बाणं न्यधत्तार्थं निधानवत् । शडयानि संवृणुत च विद्युतो वारिदा इव ॥ १२७ ॥
 प्रतीहारगिरा वज्रनिर्घोषेणैव घूर्णिताः । सैनिका बाहुबलिनश्चेतस्येवं व्यचिंतयन् ॥ १२८ ॥
 अहो रणाङ्गाविनोपि ज्रीतैर्वाणिजकैरिव । ऋरतेश्वरसैन्येभ्यो लब्धोत्कोचैरिवोच्चकैः ॥ १२९ ॥
 प्रागजन्मवैरिञ्चिरिवाकस्मादस्माकमागतैः । हा प्रष्टुं प्रार्थ्यं विबुधैरुद्धो युद्धोत्सवोऽधुना ॥ १३० ॥

युग्मम् ॥

अग्रतो प्राजनमित्रं जोजनाय निषेडुषाम् । पर्यकतः सूनुरिव लालनायोपसर्पताम् ॥ १३१ ॥
 आकर्षणी रज्जुरिव कूपान्निर्गठतामहो । अहारि दैवेनास्माकमागतोपि रणोत्सवः ॥ १३२ ॥ युग्मम् ।
 अन्यो ऋरततुल्यः कः प्रतिपद्दो ऋविष्यति । स्वामिनो येन संग्रामे ऋविष्यामोऽनृणा वयम् ॥ १३३ ॥
 मुधोपादायि दायदैरिव स्तेयंकरैरिव । सौवासिनेरैरिव चास्मान्निर्बाहुबलेर्धनम् ॥ १३४ ॥
 नूनं मुधा गतं बाहुदंभवीर्यमिदं च नः । अरण्यजववृक्षाणामिव प्रसवसौरजम् ॥ १३५ ॥
 क्लीबैः स्त्रीणामिवास्त्राणामस्मान्निः संग्रहो मुधा । व्यधायि शस्त्रान्यासश्च शास्त्रान्यासः शुक्कैरिव ॥ १३६ ॥

१ वक्त्रीभूता वरुगतिशुक्ता । २ मोचकान्त कुन्तकोशान्तः । ३ न्यञ्जत नम्रीकुरुत । ४ भालात् ललाटात् । ५ लब्धः गृहीतः
 उत्कोचः अन्यायकर्मकरणार्थं वादिप्रतिवादिभ्योऽर्थग्रहणं यैस्ते तैः । ६ अनृणाः ऋणरहिताः । ७ चौरैः । ८ चिरपितृगृहवासिनीसीपुनैः ।

इदं चागृह्यतास्मान्निः पादातमपि निष्फलम् । कामशास्त्रपरिज्ञानमिव तापसदारकैः ॥ ५३७ ॥
 मुधैव कारिता मारोऽन्यासमेते मतंगजाः । वाजिनश्च श्रमजयमस्मान्निर्हंतबुद्धिभिः ॥ ५३८ ॥
 मुधा गजितमस्मान्निर्वारिदैरिव शारदैः । महिषीन्निरिवास्मान्निर्विकटं च कटाक्षितम् ॥ ५३९ ॥
 मुधा सन्नद्धमस्मान्निः सामग्रीदर्शकैरिव । तच्चाहंकारगर्भत्वमपूर्णे युद्धदोहदे ॥ ५४० ॥
 एवं विचिंतयंतस्ते विषादविपगन्निताः । समूहकाराः सफूत्कारा इव सर्पा अपासुपन् ॥ ५४१ ॥
 तत्कालं नरतेशोपि ह्यत्रव्रतमहाधनः । स्वामपासारयत्सेनां वेलाभिव महार्णवः ॥ ५४२ ॥
 चक्रिणा सैनिकाः स्वैऽपसार्यमाणा महौजसा । एवमालोचयामासुर्वुदीच्य पदे पदे ॥ ५४३ ॥
 स्वामिना कस्य मंत्रेण मंत्रिव्याजेन चैरिणः । द्विबाहुमात्रकेणैव षंघयुद्धमन्यत ॥ ५४४ ॥
 स्वामिना यो हि संग्रामो यद्भोजनमुदभ्वित् । पर्याप्तमेव तदहो किं कृत्यं नस्ततः परम् ॥ ५४५ ॥
 षट्खंभनरतर्कैश्चञ्चुजां रणकर्मसु । कोपि नः किमपक्वांतो यन्निपिध्यामहे रणात् ॥ ५४६ ॥
 युक्तं नृत्येषु नष्टेषु जितेषु च हतेषु वा । युद्धं नर्तुर्नान्यथा तु विचिन्ता हि रणे गतिः ॥ ५४७ ॥
 स्वामिनः संशयं युद्धे जालु शंकांमहे नहि । विनैकं बाहुबलिनं प्रतिर्षदो ज्ञेवेद्यदि ॥ ५४८ ॥
 लदग्रबाहुना बाहुबलिना सममाह्वे । विजये संशयः पाकशासनस्थापि केपरे ॥ ५४९ ॥
 महाकक्षोलिनीपूरस्येव दुर्सहरंहसः । तस्य प्रथमतोऽथाज्ञौ स्थातुं नर्तुर्न युज्यते ॥ ५५० ॥

इन्द्रस्य
 १ माराभ्यास सग्रामाभ्यास । २ युद्धमनोरथे । ३ उदश्रिता तन्केण । ४ प्रतिपक्ष शत्रु । ५ पाकशासनस्य
 ६ दुस्सहवेगस्य । ७ आजौ युद्धे ।

आस्मान्निर्घोषिते पूर्वं चतुर्स्तत्रोचितो राणः । पूर्वमश्वदमैर्दते वाजिनीवाधिरोहणम् ॥ ५५१ ॥
 अन्योन्यं सैनिकानेवं गृणतः प्रेष्य चक्रचतृत् । जावज्ञ इंगिताकारैः समाहूयेत्यज्ञापत ॥ ५५२ ॥
 तमोनिर्दलने जानीर्यवद्रेसराः कराः । द्विपदायोधने तद्व्यूयमग्रेसरा मम ॥ ५५३ ॥
 युष्मासु सत्सु योधेषु न मां कोभ्याययौ रिपुः । परिखायामगाधायामिव वप्रतटं द्विपः ॥ ५५४ ॥
 अदृष्टपूर्विणो युञ्जं ततो मे यूयमीदृशम् । आशंकन्वे मुधा चक्तिर्ह्यपदेपीक्ष्यते जयम् ॥ ५५५ ॥
 सर्वे कुरुध्वं संभूय दोर्वलालोकनं मम । शंका नश्यति वो येनागदेनेव गदः क्षणात् ॥ ५५६ ॥
 इत्युदित्वा क्षणेनापि चक्री खनकपूरुषैः । अतिविस्तीर्णगञ्जीरं गर्तमेकमखानयत् ॥ ५५७ ॥
 तीरे दक्षिणपाशोधेरिव सैह्यमहीधरः । अँवटस्य तटे तस्योपाविशशरतेश्वरः ॥ ५५८ ॥
 वामे स दोर्णिं निविमाः शृंखलाः प्रतिशृंखलाः । अबंधयद्वंबमाना वटवृद्धे जटा इव ॥ ५५९ ॥
 तान्निः सहस्रसंख्यान्निः सहस्रांशुरिवांशुनिः । महाद्गुरिव वल्लीन्निश्चकासामास चक्रचतृत् ॥ ५६० ॥
 सोऽथ राज्ञ उवाचैवं यूयं सवलवाहनाः । महाशकटवैज्ञावो मामाकर्षत निर्जयम् ॥ ५६१ ॥
 सर्वे सर्वौजसा कृप्रा मां गर्ते पातयंत्विह । महोर्बलपरीक्षार्थं स्वाम्यवज्ञान्ढलं न वः ॥ ५६२ ॥
 दुःस्वप्नोऽप्ययमस्मान्निर्दृष्टस्तप्रतिहन्यताम् । स हि मोषीचवेदेव चरितार्थो कृतः स्वयम् ॥ ५६३ ॥
 भूयोऽप्यथक्रौण्वमादिष्टास्ते ससैनिकाः । कथंचित्प्रत्यपद्यंत स्वाम्याज्ञा हि बलीयसी ॥ ५६४ ॥

१ चेष्टिताकारैः । २ सद्याख्यः पर्वतः । ३ अवटस्य गर्तस्य । ४ दोष्णि भुजे । ५ गावो दृष्याः ।

चक्रुः शृंखलाजालं सैन्याश्चक्रियुजस्य ते । नेत्रीभूतमहिं मथैगिरिव सुरासुराः ॥ ५६५ ॥
 गाढलग्नाः प्रदंवासु चक्रिदोःशृंखलासु ते । उचुंगशाखिशशाख्येभ्विव शाखाशुगा बभ्रुः ॥ ५६६ ॥
 इत्रानिवाङ्गिं चिंदानान् कर्षतः स्वं च सैनिकान् । कौतुकप्रेक्षणयोपेक्षांचक्रे चक्रभृत् स्वयम् ॥ ५६७ ॥
 हृद्यंगरागं चक्रेऽथ चक्री तेनैव पाणिना । मालाबद्धघटीमालान्यायात्ते तु सहापतन् ॥ ५६८ ॥
 निरंतरं लंबमानैः सैनिकैश्चक्रिणो युजा । रराज खर्जूरतरुशाखा खर्जूरकैरिव ॥ ५६९ ॥
 हृद्यंतः स्वामिनः स्यान्ना सैन्यास्तद्बाहुशृंखलाः । प्राकृतामिव उःशंकाभुज्जांचक्रुः क्षणादपि ॥ ५७० ॥
 चक्रचतुंकुंजरारूढस्तदैव समराजिरम् । जग्राह प्राक्तनं चूयोप्युद्धाहमिव गायनः ॥ ५७१ ॥
 उन्नयोः सैन्ययोर्मध्ये विपुलं विपुलातलम् । गंगायमुनयोर्तर्वेदिदेश इवाबज्रौ ॥ ५७२ ॥
 जगत्संहाररक्षातो मुदिता मरुतस्ततः । आयुक्ता इव शनैकस्तत्रोर्व्यामहरन् रजः ॥ ५७३ ॥
 गंधांबुवृक्षा समवसरणोर्वीमिवाञ्जितः । तां मेदिनीमन्थयिषिचञ्चुचितज्ञा दिवौकसः ॥ ५७४ ॥
 मांत्रिकाँ मंफुलावन्यामिव तत्र रणावतौ । उन्मेष्वंत्यनिमिषाः कुसुमानि विचिह्नियुः ॥ ५७५ ॥
 कुंजरादवतीर्याथ तावुज्रौ राजकुंजरौ । कुंजराविव गर्जतौ प्रविष्टौ समरावनिम् ॥ ५७६ ॥
 उन्नावपि महौजस्कौ सर्पतौ लीलयापि हि । पदे पदेऽरोपयतां कूर्मैर्द्वं प्राणसंशये ॥ ५७७ ॥
 दृष्टियुधेन योद्धव्यं प्रतिज्ञायति तस्थुः । सन्मुखानिमेषक्षौ शक्रेशानाविवापरौ ॥ ५७८ ॥

१ नेत्रीभूत मन्थनरज्जुभूत । २ मन्थगिरेर्मन्दरपर्वतस्य । ३ शाखाशुगाः कपयः । ४ स्वाम्ना बलेन । ५ उद्ग्राह प्रथमारंभस्व-
 रविशेष । ६ विपुलातलं पृथ्वीतल । ७ मन्त्रज्ञाः । ८ उन्मेषवन्ति विकाशवन्ति । ९ अनिमिषाः देवा ।

संसुखौ मुखमन्योन्यमैक्षेतामरुणेक्षणौ । उच्यत्रस्थिताकँडुसायाहृगगनश्रियौ ॥ १७९ ॥
 उच्चौ मिथो निधायंतौ ध्यायंताविव योगिनौ । चिरकालं वितष्टते तौ निश्चलविलोचनौ ॥ १८० ॥
 दिवाकरकराक्रांतनीलोत्पलवदीक्षणे । ज्येष्ठस्य ऋषत्रस्वामिनंदनस्य न्यमीलताम् ॥ १८१ ॥
 कीर्त्तैर्महत्या ऋरतषट्खंरुजयजन्मनः । वारीवाश्रुजलव्याजाददातां चक्रिणोऽक्षिणी ॥ १८२ ॥
 तदा शिरांसि धुन्वाना प्रत्यूषे पादपा इव । विदधुर्बाहुबलिनि पुष्पवृष्टिं दिवौकसः ॥ १८३ ॥
 विजये बाहुबलिनो वीरैः सोमप्रच्चादिभिः । हर्षकोलाहलश्चक्रे सूर्यस्येवोदये खगैः ॥ १८४ ॥
 जयतूर्याख्यवाधंत राज्ञो बाहुबलेर्बलैः । तत्कालं कीर्त्तिनर्तक्या नृत्तारं च इवोद्यतैः ॥ १८५ ॥
 अञ्चूवन् ऋरतस्यापि सैन्या मंदायितौजसः । मूर्च्छिता इव संसृष्टा इव रोगातुरा इव ॥ १८६ ॥
 ते विषादप्रमोदान्यामयुज्येतामुजे बले । अंधकारप्रकाशाच्यां मेरुपाश्वोविवाधिकम् ॥ १८७ ॥
 विजितं काकतालीयन्यायेनेति स्म भावद । वायुञ्जनापि युद्धस्वेत्यवोचच्चक्रिणं नृपः ॥ १८८ ॥
 फणीव चरणस्पृष्टः सामर्षश्चक्रवर्त्यपि । जितकासी ऋवत्वेवमित्यन्नापत ऋपतिम् ॥ १८९ ॥
 ईशानोऽेव निनदं शक्रेऽत्र इव बृंहितम् । स्तनितं वारिद इवोच्चैः क्ष्वेडां ऋरतोऽकरोत् ॥ १९० ॥
 रणेऽक्षकाणां देवानां विमानान्यापतन्निव । नचस्तो ग्रहनक्षत्रतारका त्रंशयन्निव ॥ १९१ ॥
 कुलाचलानामित्युच्चैः शृंगणि चालयन्निव । समंताज्जलराशीनां जलान्युब्हालयन्निव ॥ १९२ ॥

१ काकागमने तालपतनमिव इति न्यायेन । २ ईशानइन्द्रस्य वृषभ इव । ३ ऐरावत इव ।

व्यानशे प्रसरंस्तस्य क्ष्वेसानादः स रोदसी । महास्रवंत्याः परितः पूरवारीव रोधसी ॥ १९३ ॥

त्रिचित्रिविशेषकम् ।

रंस्मीन्नाजीगणन् रंथ्या गुर्वाज्ञामिव द्रुर्धियः । सृणीन्नामानयन्नागाः पिशुना इव सज्जिरम् ॥ १९४ ॥

अथा नाज्ञासिषुर्वहगां कद्रुकं श्लेष्मणा इव । मर्या नागणयन्नासारज्जुं लज्जां विटां इव ॥ १९५ ॥

न वेशरांः कशापातं न्रूताविष्टा इवाविदन् । त्रस्यंतस्तेन नादेन न केपि स्वैर्यमादधुः ॥ १९६ ॥

अथापतत्पद्दिराजर्षदनिर्घोषबुद्धितः । पातालतोपि पातालं विविच्छुन्निरिवोरगैः ॥ १९७ ॥

अंतःप्रविष्टमंथाद्भिर्मंथनध्वानशंकया । मध्येजलधियादोत्रिखस्यद्भिः सर्वतोपि च ॥ १९८ ॥

त्र्यूजंर्त्रौरिनिर्मुक्तदंजोद्विध्वनितत्रमात् । ह्ययं स्वस्याशंकमानैः कंपमानैः कुलाचलैः ॥ १९९ ॥

कटपांतपुष्करावर्तमुक्विद्युद्ध्वनित्रमात् । लुठद्भिरवनीपीठे मध्यलोकनिवासिचिः ॥ २०० ॥

अकांफागतदैर्त्यावस्कंदकोलाहलत्रमात् । आकुलैश्चामरकुलैः श्रूयमाणोऽतिदुःश्रवः ॥ २०१ ॥

लोकनाद्विस्पर्द्धयेव वर्धमानोऽधरोत्तरम् । विदधे बाहुबलिना सिंहनादोऽतित्रैरवः ॥ २०२ ॥

षड्भ्रिः कुलकम् ।

त्र्यू व्यधत्त ऋतः सिंहनादं महाबलः । वैमानिकानां वनितास्त्रासयंतं मृगीरिव ॥ २०३ ॥

१ रोदसी बावाभूमी । २ महानद्याः । ३ रोधसी तटे । ४ रश्मीन् प्रग्रहान् । ५ रथ्या रथयोजिताश्वाः । ६ सृणीन् अङ्कुशान् ।

७ श्लेष्मरोणिणः । ८ मया उद्गाः । ९ विटा मूर्खा जाराश्च । १० वेशरा अश्वतराः । ११ पक्षिराजो गरुडः । १२ जम्भारिन्द्रः ।

१३ अवस्कन्द उपद्रवः ।

एवं क्रमेण चक्राते चक्रिचक्रौ महाध्वनिम् । जगतौ मध्यमस्यास्य क्रीडया त्रीपकाविव ॥ ६०४ ॥
 हस्तौ मतंगजस्येव शरीरं हर्कुश्रुतेरिव । अहरीयततमां शब्दः क्रमेण जरतेशितुः ॥ ६०५ ॥
 सिंहनादो महाबलेर्ववृधे त्वधिकाधिकम् । प्रवाहः सरित इव सज्जनस्येव सौहृदम् ॥ ६०६ ॥
 शास्त्रीयवाग्युद्वेष्येवंवादिना प्रतिवाद्यसौ । वीरेण बाहुबलिना विजिम्भे जरतेश्वरः ॥ ६०७ ॥
 अथ तौ बाहुयुद्धार्थमुजावपि हि बांधवौ । बबंधतुः परिकरं बद्धकद्विपोपमौ ॥ ६०८ ॥
 अथ बाहुबलेर्गर्जन्नुषेव इव वारिधिः । स्वर्णदंडधरः स्माह प्रतीहारप्रणीरिति ॥ ६०९ ॥
 वज्रकीलानिव शैलानवष्टन्य विरोपतः । आस्थाय स्थाम चाशेषमपि पृथ्वि स्थिरीजव ॥ ६१० ॥
 परितः पूरयित्वा च कुञ्जयित्वा च मारुतम् । हेनागराज नगवत् दृढीचूय धरां धर ॥ ६११ ॥
 द्रुगित्वा वारिधेः पंके विहायात्रेतनं श्रमम् । पुनर्नवीचूय महौक्तोड क्रोडीकुरु द्वितिम् ॥ ६१२ ॥
 वज्रसान्निजिजांगानि संकोच्य परितोपि हि । स्वपृष्ठं कर्मठप्रष्ठ दृढयित्वा महीं वह ॥ ६१३ ॥
 प्रमादतो मदतो वा निद्रां मा धत्त पूर्ववत् । सर्वात्मना सावधाना वसुधां धत्त दिग्गजाः ॥ ६१४ ॥
 वज्रसारो बाहुबलिवज्रसारेण बाहुना । यदसौ मह्ययुद्धेन योऽनुमुचिष्टतेऽधुना ॥ ६१५ ॥
 महामहौ तन्निदं डताम्बिताञ्जिरवोपमम् । विदधानौ करास्फोटमाह्यासातां मिथोऽथ तौ ॥ ६१६ ॥
 तौ सखीवपदन्यासं चेलतुश्चलकुंफलौ । साकैदू धातकीखंभात् कुञ्जमेरू इवागतौ ॥ ६१७ ॥

१ दृष्टतेः सर्पस्य । २ गतिशयेन हीनोऽभवत् । ३ स्वाग बल । ४ लग्नयित्वा । ५ हे महाबराह । ६ क्रोडीकुरु मध्येकुरु ।

अयुज्येतां क्षणेनापि व्ययुज्येतां क्षणेन च । तावासन्नमहावृक्षाविवोद्धमानिलेरितौ ॥ ६१ए ॥
 उत्पेततुः क्षणेनापि क्षणेनापि निपेततुः । वीरौ तौ दुर्दिनोन्मत्तमहांजोधितरंगवत् ॥ ६२० ॥
 अथ स्नेहादिवासर्षाच्चवित्वा तावुच्चावपि । अंगेनांगं पीमयंतौ सस्यजाते महायुजौ ॥ ६२१ ॥
 क्षणादधः क्षणादूर्ध्वं कदाचित्कश्चिदप्यञ्जत् । नियुक्त्विज्ञानवशात्प्राणी कर्मवशादिव ॥ ६२२ ॥
 उपर्यसावधोसावित्यज्ञायेतां जनैर्नतौ । जलांतर्मस्यवक्षेगान्मुहुर्विपरिवर्तितौ ॥ ६२३ ॥
 चक्रतुर्बधविज्ञानं महाही इव तौ मिथः । निरासतुश्च सद्योपि चपलौ प्लवंगविव ॥ ६२४ ॥
 मुहुर्महीलुठनतस्तावुजौ धूलिधूसरौ । बचासाते प्राप्तधूलीमदौ मदकैलाविव ॥ ६२५ ॥
 असहिष्णुस्तयोर्चारं शैलयोरिव सर्पतोः । पादनिर्घातनिर्घोपादारौराटेव मेदिनी ॥ ६२६ ॥
 अथ बाहुबलिः क्रुद्धः करैकेन चक्रिणम् । शरैर्नः कुंजरमिवोदग्रहीदुग्रविक्रमः ॥ ६२७ ॥
 व्योमन्युह्यालयामास स तं रूपमिव द्विपः । अहो निरवधिः सर्गो बलिनो बलिनामपि ॥ ६२८ ॥
 चापादिषुरिवोन्मुक्तः पाषाण इव शंत्रितः । तारोपथपथे दूरं जगाम नरतेश्वरः ॥ ६२९ ॥
 नरतेशादापततः शक्रमुक्तात्पर्वेस्त्रिव । पलायांचक्रिरे सर्वे खेचराः समरेक्षणः ॥ ६३० ॥
 हाहारवो महान् जज्ञे सेनयोरुत्तयोरपि । कस्य दुःखाकरो न स्यान्महतां ह्यापदागमः ॥ ६३१ ॥

१ सस्रजाते आलिङ्गितवन्तौ । २ ह्रवगौ कपी । ३ मदकलौ हस्तिनौ । ४ आराट आचुक्रोश । ५ अष्टापदः । ६ गगनमार्गे । ८ पवेः वज्रात् ।

धिमे बलमिदं बाहोर्धिग्धिग् राज्ञसिकं च मां । एतत्कर्मापेक्षकांश्च धिग् राज्यघ्न्यमंत्रिणः ॥ ६३२ ॥
किं वा विगर्हितैरेत्रिर्गोचदद्यापि मेऽग्रजः । पतित्वा मेदिनीपृष्ठे कणशो न विशीर्यते ॥ ६३३ ॥
तावत्पतंतं गगनात्प्रतीच्छामीति चिंतयन् । तैडपकदपौ जुजौ तस्याधो दधौ बाहुबह्यपि ॥ ६३४ ॥

त्रिजिविशेषकम् ।

ऊर्ध्वबाहुर्व्रतीवोर्ध्वबाहुर्बाहुबलिः द्वाणम् । तस्थौ दिनकरालोकत्रतीव च तदोन्मुखः ॥ ६३५ ॥
पादाग्रप्राणतस्तिष्ठन्नृत्पित्सुरिव स द्वाणत् । निपतंतं प्रतीयेयाग्रजं गेंडुकलीलया ॥ ६३६ ॥
अरतोर्द्वेषणेभूतं विषादं प्रागबाधत । चम्बोस्तद्दृश्यात्पर्य उत्सर्गमपवादवत् ॥ ६३७ ॥
लघ्वार्षज्ञेविवेकेन त्रातरुक्षणजन्मना । विद्याशीलगुणेनेव पौरुषं तुष्टुवे जनैः ॥ ६३८ ॥
उपरिष्ठाद्बाहुबलेः पुष्पवृष्टिं व्यधुः सुराः । ताहग्वीरव्रतजुस्तस्येदमथवा कियत् ॥ ६३९ ॥
तदा वैलक्ष्यकोपाच्यां युगपद्भरतेश्वरः । धूमध्वज इव धूपज्वालान्यां समयुज्यत ॥ ६४० ॥
अथ बाहुबलिर्लज्जानमद्वदनपंकजः । वैलक्ष्यं ज्यायसो हर्तुमित्युवाच स गजदम् ॥ ६४१ ॥
मा विषीद जगन्नाथ महावीर्यं महाशुज । दैवात्कदाचित्केनापि विजय्यपि विजीयते ॥ ६४२ ॥
एतावता नासि जितो विजयी चास्मि नेयता । घुणाक्षरन्यायत्रवं मन्येद्यात्मात्मनो जयम् ॥ ६४३ ॥
इत्यल्पि त्वमेवैको वीरोसि शुवनेश्वर । अमरैर्मश्रितोऽप्यब्धिरब्धरेव न दीर्घिका ॥ ६४४ ॥

१ राभसिक साहसिक । २ शय्यातुल्यौ । ३ उत्पतितुभिच्छुः । ४ प्रतीयेप जग्राह । ५ गेन्दुकलीलया कटुकलीलया । ६ धूम-
ध्वजोऽग्निः । ७ ज्येष्ठस्य । ८ घुणो जंतुः काष्ठे अनिच्छन्नपि अक्षर करोति तद्ब्रह्मयानेन । ९ दीर्घिका वाणिका ।

फाल्गुच्युत इव द्वीपी षट्खंभ्रचरतेश्वर । किं तिष्ठसि समुत्तिष्ठोत्तिष्ठ स्वरणकर्मणे ॥ ६४५ ॥
 बन्नापे चरतोप्येवं निजदोषस्य मार्जनम् । करिष्यत्येव दोर्दभो मुष्टिं प्रगुणयन्नयम् ॥ ६४६ ॥
 ततो मुष्टिं समुद्यम्य फणामिव फणीश्वरः । प्रकोपात्ताम्रनयनोऽपेत्याऽधावत चक्रच्युत् ॥ ६४७ ॥
 चरतो मुष्टिना तेनाजघान नृपतेरुरः । कपाटं गोपुरस्येव दर्शनेन मतंगजः ॥ ६४८ ॥
 प्रदानवदसत्पात्रे बधिरे कर्णजापवत् । सत्कारवच्च पिशुने जलवृष्टिवदूषरे ॥ ६४९ ॥
 संगीतवदरस्थान्यां हिमान्यां बहिपातवत् । मुधाञ्चञ्चक्रिणो मुष्टिप्रहारः पाश्र्विवोरसि ॥ ६५० ॥
 युग्मम् ॥

अस्मन्मयमपि किं क्रुद्ध इत्याशंक्थेद्वितोऽमरैः । उच्चिक्षेपोच्चैकमुष्टिं सुनंदानंदनोप्यथ ॥ ६५१ ॥
 मुष्टिनातारुयत्तेन सचक्रिणमुरस्थले । कुंचस्थले महामात्रोऽद्योगोलेनेव कुंचिनम् ॥ ६५२ ॥
 घातेन तेन दंजोलिनिपातेनेव पर्वतः । पपात मूर्ध्नाविधुरो ऋतले चरतेश्वरः ॥ ६५३ ॥
 चकंपे पतता तेन चूः पत्येव कुलांगना । पर्वता अग्येवंपत बांधवेनेव बांधवाः ॥ ६५४ ॥
 ह्रत्रियाणां कुहेवाकः कोऽयं वीरवताग्रहे । विग्रहो निग्रहांतोऽयं यत्र त्रातर्यपीहशः ॥ ६५५ ॥
 न जीवेदग्रजश्चेत्तज्जीवितेन ममाप्यलम् । एवं मनसि कुर्वाणः सिंचन्नयनवारिभिः ॥ ६५६ ॥

१ द्वीपी न्यात्र । २ पिशुने मूखे । ३ ऊषरे क्षारभूमौ । ४ महति अरण्ये । ५ महति हिमे । ६ अयोगोलेन लोहगोलेन अङ्गुलो-
 नेति यावत् । ७ कुस्वभाव ।

स्वमुत्तरीयं व्यजनीकृत्य बाहुबलिस्ततः । जरतं वीजयामास यो बंधुर्बंधुरेव सः ॥ ६५७ ॥

त्रिभिर्निशेषकम् ॥

चक्री सुप्त इवोत्तस्थौ लब्धसंज्ञः क्षणदश । ददर्श च पुरोचृत्यमिव बाहुबलिं स्थितम् ॥ ६५८ ॥
अधोमुखौ वितष्टाते बांधवौ ताबुजावपि । पराजयो जयश्चापि लजायै महतामहो ॥ ६५९ ॥
किंचित्पश्चात्पदन्यासमपचक्राम चक्रश्रुत् । पुंसामोजायमानानां युयुत्सादक्षणे ह्यदः ॥ ६६० ॥
युयुत्सुः पुनरप्यर्थः शंके युष्मेन केनचित् । नोऽङ्गतिः मानिनो मानं यावज्जीवं मनागपि ॥ ६६१ ॥
अवर्णवादो बलवान् जावी बाहुबलेः खलु । प्रावृहत्याज्रवो मन्ये नैवांतेऽपि विररयति ॥ ६६२ ॥
इति संचिंतयामास यावद्बाहुबलिः क्षणम् । तावच्चक्रधरो दंरुं दंरुपाणिरिवाददे ॥ ६६३ ॥
तेनोदस्तेन दंरुेन चकासामास चक्रश्रुत् । चूलयेवाचलश्लयापथ्रेनेव मरुत्पथः ॥ ६६४ ॥
अथ तं दंरुमुत्पातकेतुञ्जमविधायिनम् । नञसि त्रामयामास क्षणं जरतञ्चूपतिः ॥ ६६५ ॥
पंचाननेयुवा पुढदंरुनेव महीतलम् । शिरस्थयतारुयच्चक्री तेन दंरुेन चूपतिम् ॥ ६६६ ॥
समास्फलंत्या सहास्रौ वेलयेव महोदधेः । तन्मूर्ध्नि चक्रिणो दंरुघातेनारुन्महाध्वनिः ॥ ६६७ ॥
दंरुेनाचूर्णयच्चक्री किरीटं मूर्ध्नि चूपतेः । अयोर्धनेनायं इवार्धिकरण्यामवस्थितम् ॥ ६६८ ॥
किरीटरत्नखंभानि निपेतुर्दृपमूर्धतः । वातांदोलितवृक्षाग्रादिव पुष्पाणि चूतले ॥ ६६९ ॥

१ तालवृत्तकीकृत्य । २ युद्धेच्छालक्षण । ३ लोकापवादः । ४ दण्डपाणिः यमराजः । ५ सिंहयुवा । ६ लोहघनेन । ७ अयः लोह । ८ अधिकरण्या तदाधारभूताया लोहशिलाया ।

ऋपतिस्तेन घातेन द्वाणं मुकुलितेद्वाणः । तन्निर्घोषेण घोरेण लोकश्च समजायत ॥ ६७० ॥
 उन्मीढय नयने हस्तेनादे बाहुबल्यपि । उदंरुमायसं दंरुं सांग्रामिक इव द्विपः ॥ ६७१ ॥
 पाटयिष्यत्यसौ किं मां किं मामुत्पाटयिष्यति । इत्याशाशंके स द्यावापृथिवीभ्यां यथाक्रमम् ॥ ६७२ ॥
 रेजे बाहुबलेर्मुष्टौ लोहदंरुः स आयतः । पर्वतस्यार्थाग्रजागस्थवामदूर इवोरगः ॥ ६७३ ॥
 दूरतोप्यंतकाह्वानसंज्ञावस्त्रमिवाथ तम् । चृशमुञ्चमयामास दंरुं तद्दशिलापतिः ॥ ६७४ ॥
 निर्दयं हृदये तेन चक्रिणं बृहद्वीपतिः । तारुयामास लकुटेनेव बीजान्नमूढकम् ॥ ६७५ ॥
 तेन घातेन घटववृढीयानपि खंरुशः । विशीर्यते स्म सहसा सन्नाहश्चक्रवर्तिनः ॥ ६७६ ॥
 निरत्रं इव मार्तण्डो निर्धूस इव पावकः । शीर्णवर्मा चक्रवर्ती दिद्युते मर्षतोऽधिकम् ॥ ६७७ ॥
 द्वाणार्धं विह्वलीञ्चतो नाचिंतयत किंचन । ऋरतः सप्तममदावस्थाप्राप्त इव द्विपः ॥ ६७८ ॥
 प्रियमित्रमिवालंब्याविलंबाद्बाहुपौरुषम् । चक्रऋदंरुमुद्यम्य ऋष्यो रक्षेऽभ्यधावत ॥ ६७९ ॥
 पीरुयन्नधरं दंतैश्चकुटीजंग्गीषाणः । ऋरतोऽत्रमयदंरुमौर्वावर्तविरुंवनम् ॥ ६८० ॥
 मूर्ध्नि बाहुबलं तेन चक्रपाणिरताडयत् । तस्मिन्नेन कदपांतंजीमूत इव पर्वतम् ॥ ६८१ ॥
 ममज्जाजानु घातेन तेन बाहुबलिक्षुंवि । लोहाधिकरणीमध्ये वज्रोपल इवाहतः ॥ ६८२ ॥
 आस्फाटय बाहुबलिनि वज्रसारे व्यशीर्यत । स्वेन तेनागसा चीत इव दंरुः स ऋरतः ॥ ६८३ ॥

१ अग्रभागस्थवल्मीके । २ दण्डेन । ३ बीजरूपान्नमूढक । ४ निर्मेघः । ५ वाडवाश्यावर्तविडम्बनम् । ६ कल्पयात्मेघ ।
 ७ वज्रोपल. वज्रमणिः ।

आजानुमद्यो मेदिन्यामवगाढ इवाचलः । निष्क्रान्तशेषः शेषाद्विरिच बाहुबलिर्विभ्रौ ॥ ६८४ ॥
 अधूनयत्स मूर्ध्नि घातवेदनया तथा । अंतश्चमत्कृत इव ज्यायसो त्रातुरोजसा ॥ ६८५ ॥
 आत्माराम इव योगी न किंचिदश्रुणोत्क्षणम् । तदा बाहुबलिस्तेन घातेन प्राघवेदनः ॥ ६८६ ॥
 निर्ययौ मेदिनीमध्यात्सुनंदानंदनस्ततः । आश्रयानकूलिनीकूळपंकमध्यादिव द्विपः ॥ ६८७ ॥
 लाह्यारसारुणैर्दृष्टिपातैरातर्जयन्निव । स्वौ दोर्दौ च दंरुं चापश्यत्सोऽमर्षणाग्रणीः ॥ ६८८ ॥
 दुःप्रदं तर्हकमिवात्रीक्षणं तद्दृशिलापतिः । ततस्तं त्रमयामास दंरुभेकेन पाणिना ॥ ६८९ ॥
 सुनंदासूनुना दंरुो त्रम्यमाणोऽतिवेगतः । राघवेधपरित्राम्यच्चक्रदहमीमुवाह सः ॥ ६९० ॥
 कदपांतसौगरावर्तगर्तत्रांतादिमत्स्यवत् । स त्राम्यन् प्रेक्ष्यमाणोपि त्रामिं व्यधित चक्षुषाम् ॥ ६९१ ॥
 उत्पतंस्तपनं कांस्यपात्रवत्स्फोटयिष्यति । त्रारुंरुवदद्वैशंरुलं चूर्णयिष्यति ॥ ६९२ ॥
 तारागणानाम्लकीफलवञ्जशयिष्यति । वैमानिकविमानानि नीरुंवत्पातयिष्यति ॥ ६९३ ॥
 पतत्पर्वतशृंगाणि नांकुवद्वलयिष्यति । महतरुनिकुंजानि निषेद्यति तृणैषवत् ॥ ६९४ ॥
 अपक्वमृत्तिकागोलवच्च जेतस्यति मेदिनीम् । हस्तादमुद्य दैवाच्च दंरु एव पतिष्यति ॥ ६९५ ॥
 इत्याशंकाकुलैः सैन्यैः प्रेक्ष्यमाणोऽमरैरपि । जूपतिश्चक्रिणं तेन दंरुनेन शिरसि न्यहन् ॥ ६९६ ॥

पंचत्रिः कुलकम् ॥

१ शेषनागः । २ शुष्कनदीतटपक्वमध्यात् । ३ तक्षक नागविशेष । ४ कल्यातकालेयः सागरावर्तः स एव गर्तस्मिन् अंतो अमणं
 कुर्वन् आदिमत्सः मत्स्यावतारी विष्णुस्तद्वत् । ५ सूर्य । ६ भारुण्डपक्षिणः अण्डवत् । ७ ऋक्षेशः चन्द्रस्तस्य मण्डल । ८ आमल-
 कीफलवत् तदाख्यवृक्षफलवत् । ९ नीडवत् पक्षिगृहवत् । १० नाकुवत् वल्मीकवत् ।

तेन दंडाञ्चिघातेन चक्रवर्ती महीयसा । आकण्डं प्रविशेशोर्व्यां मुजराहतकीलवत् ॥ ६ए७ ॥
 यथास्मत्स्वामिनो दत्तं विवरं देहिनरतथा । इतीव पेतुर्मेदिन्यां विषण्णाः स्वामिसेवकाः ॥ ६ए८ ॥
 राहुग्रस्त इवादिष्ये ऋमन्ने चक्रवर्तिनि । तुमुलोऽञ्चुवि महान् नृणां दिवि दिवौकसां ॥ ६ए९ ॥
 निमीलितारुः श्यामास्यः षट्खंरुचरतेश्वरः । लज्जयेव महीमध्ये कृष्णमेकमवास्थित ॥ ७०० ॥
 अश्रैकस्य कृष्णस्यांते तेजसा सोतिचासुरः । निर्ययाववनीमध्यान्निशांत इव जास्करः ॥ ७०१ ॥
 सोऽथैवं चिंतयामास युञ्जेषु निखिलेष्वपि । जितोहममुना द्यूतेष्विवांधद्यूतकारकः ॥ ७०२ ॥
 किं स्यादस्योपयोगाय साधितं चरतं मया । गोदोहकस्येव गवा जैग्धं दूर्वातृणादिकम् ॥ ७०३ ॥
 एकस्मिन् चरतद्धेत्रे युगपच्चक्रवर्तिनौ । उच्चावसी कोश इव न च दृष्टौ नवा श्रुतौ ॥ ७०४ ॥
 इन्द्रो विजीयते देवैश्चक्रवर्तीव पार्थिवैः । अनाकर्णितपूर्वं नश्चेदं खरविषाणवत् ॥ ७०५ ॥
 अमुना विजितश्चक्री ऋमौ किं न प्रवाम्यहम् । मयाप्यविजितो विश्वाजय्यस्तच्चक्रवर्त्यसौ ॥ ७०६ ॥
 एवं चिंतयतस्तस्य चिंतामणिविम्बकैः । यद्हरजैः समानीय चक्रमारोपितं करे ॥ ७०७ ॥
 तत्प्रत्ययाच्चक्रिंमानी चक्रं प्रमथति स्म सः । वात्यावर्त इवाञ्जोजरजोमंरुदमंबरं ॥ ७०८ ॥
 कालानल इवाकालेभ्यौर्वाणल इवापरः । वज्रानल इवाकस्मादुदकापुंज इवौच्चकैः ॥ ७०९ ॥
 रविबिंबमिव प्रस्यच्चिद्युज्जोल इवत्रमत् । ज्वालानालकरालं तच्चक्रं व्योमन्यलद्वयत ॥ ७१० ॥
 युगमम् ॥

१ तुमुलः कोलाहलः । २ निशाते राज्यते । ३ जग्ध भुक्त । ४ आत्मान चक्रिण मन्यते इति चक्रिमानी ।

अथमाणं प्रहाराय तच्चक्रं चक्रवर्तिना । निधाय दध्यौ मनसि मनस्वी बह्वलीपतिः ॥ ७११ ॥
 धिकातपुत्रमानित्वमस्य द्वात्रव्रतं च धिक् । मयि दंशयुधे चक्रादानं यद्भरतेशिलुः ॥ ७१२ ॥
 समदौ द्युसदामस्योत्तमयुद्धं प्रतिश्रुतम् । धिगहो बालकस्येव संब्यानादानमीदृशम् ॥ ७१३ ॥
 तेजोलेखां तपस्वीव रुष्टश्चक्रं प्रदर्शयन् । यथैपोऽज्ञापयद्विश्वं मां विजाययिषुस्तथा ॥ ७१४ ॥
 निजदोर्दंडदंशानां सारं विज्ञातवान् यथा । असौ तथा रथांगस्याप्यस्य जानातु विक्रमम् ॥ ७१५ ॥
 एवं चिंतयतो बाहुबलेर्दोर्वलशादिनः । प्रेर्य सर्वौजसा चक्रं मुमोच भरतेश्वरः ॥ ७१६ ॥
 दंडेन दलयाम्याशु किमिदं जीर्णंजांरुवत् । किं वा कंडुकवत्पश्चात्स्त्रिपाम्याहत्य लीलयया ॥ ७१७ ॥
 शंकुलोवत्किमथवा लीलयोह्वालयामि खे । यदि वा मेदिनीमध्ये न्यस्यामि शिशुनालवत् ॥ ७१८ ॥
 गृह्णामि पाणिना किं बोह्वलच्चट्टकपोतवत् । अथापहस्तयाम्याराध्धानहोपराधिवत् ॥ ७१९ ॥
 अथाधिष्ठायकानस्य सहस्रं यद्दकानमून् । दलयाम्याशु दंकेन धरद्वेन कणानिव ॥ ७२० ॥
 विधेयमथवा सर्वमिदं पश्चादमुष्य हि । जानामि प्रथमं तावदलंकेर्भीणतावधिम् ॥ ७२१ ॥
 एवं विमृश्यतस्तद्विशिद्धाचतुर्रूपेत्य तत् । चक्रे प्रदक्षिणां चक्रमंतेवासी गुरोरिव ॥ ७२२ ॥

पङ्क्तिः कुलकम् ॥

न चक्रं चक्रिणः शकं सामान्येपि सगोत्रजे । विशेषतस्तु चरमशरीरे नरि तादृशे ॥ ७२३ ॥

१ रथाङ्गस्य चक्रस्य । २ शकुलावत्उत्पलपनिकावत् । ३ चटकः पक्षिशेषः । ४ धरद्वेन कणपेषणयन्त्रेण । ५ पराक्रमानधिम ।
 ६ अन्तेवासी शिष्यः ।

महात्रवहृदमुष्मिस्तंतुपाशसहोदरैः । त्राटपुत्रकलत्राद्यै राज्येन च कृतं मम ॥ ७३७ ॥
त्रिजगत्स्वामिनो विश्वात्रयदानैकसन्निभः । एष पांथीत्रविष्यामि पथि तातस्य संप्रति ॥ ७३८ ॥
श्रुदित्वा महासत्वः सोऽग्रणीः शीघ्रकारिणाम् । तेनैव मुष्टिना मूर्ध्नं उद्वृष्टे तृणवत्कंचान् ॥ ७३९ ॥
साधुसाध्विति सानंदं निगदंतो दिवोकसः । बाहुबलेरुपरिष्टात्पुष्पवृष्टिं वितेनिरै ॥ ७४० ॥
सोष्येवं चिंतयामास प्रतिपन्नमहाव्रतः । किं तातपादपद्मांतमहं गच्छामि संप्रति ॥ ७४१ ॥
नो वा यास्यामि पूर्वात्तत्रतानां ज्ञानशालिनाम् । मध्येऽनुजानामपि मे यल्लघुत्वं त्रविष्यति ॥ ७४२ ॥
इहैव दग्ध्वा घातीनि कर्माणि ध्यानवह्निना । अवाप्तकेवलज्ञानो यास्यामि स्वामिपर्षदि ॥ ७४३ ॥
मनस्वी चिंतयन्नेवं प्रलंबितचुजघ्नयः । कायोत्सर्गेण तत्रैवास्थात्प्रलप्रतिमेव सः ॥ ७४४ ॥
चरतस्तं तथा दृष्ट्वा विचार्य स्वं कुकर्म च । बचूव न्यंचित्तग्रीवो विविक्लुरिव मेदिनीम् ॥ ७४५ ॥
शांतं रसं मूर्त्तमिव त्रातरं प्रणनाम सः । नेत्रजैरश्रुभिः कोष्णैः कोपशेषमिवोत्सृजन् ॥ ७४६ ॥
चरतः प्रणमंस्तस्याधिकोपास्तिविधित्सया । नखादर्शेषु संक्रांत्या नानारूप इवाचवत् ॥ ७४७ ॥
सुनंदांनंदनमुनेर्गुणस्तवनपूर्विकाम् । स्वनिंदामित्यथाकार्षीत्स्वापवादगदौषधीम् ॥ ७४८ ॥
धन्यस्त्वं तत्यजे येन राज्यं मदनुकंपया । पापोहं यदसंतुष्टो दुर्ममदस्त्वामुपाज्जवम् ॥ ७४९ ॥
स्वशक्तिं ये न जानंति ये चान्यायं प्रकुर्वते । जीयंते ये च लोचनेन तेषामस्मि धुरंधरः ॥ ७५० ॥
राज्यं त्रवतरोर्बीजं ये न जानंति तेऽधमाः । तेभ्योऽप्यहं विशिष्ये तदजहानो विदन्नपि ॥ ७५१ ॥

१ तन्तुपाशसहोदरैः । २ कंचान् केशान् । ३ वलितग्रीवः । ४ प्रवेष्टुमिच्छुरिव । ५ अधिकोपासना विधातुमिच्छया ।

त्वमेव पुत्रस्तातस्य यस्तातपशमन्वगाः । पुत्रोऽहमपि तस्य स्यां चेद्भवामि त्रवाहशः ॥ ७५३ ॥
 विषादंपंकमुन्मूह्य पश्चात्तापजलैरिति । तत्पुत्रं सोमयज्ञसं तत्राज्ये स न्यवीविशत् ॥ ७५४ ॥
 तदादि सोमवशोऽचूत् शाखाशतसमाकुलः । तत्तत्पुरुषरत्नानामेकमुत्पत्तिकारणम् ॥ ७५५ ॥
 ततो बाहुबलिं नत्वा त्ररतः सर्परिह्वदः । पुरीमयोध्यामगमत्स्वाराज्यश्रीसहोदराम् ॥ ७५६ ॥
 जगवानपि तत्रैकस्तस्थौ बाहुबलिर्मुनिः । ऋमेरिव समुद्भूतोऽवतीर्णो गगनादिव ॥ ७५७ ॥
 ध्यानैकतानो नासांतविश्रान्तनयनद्वयः । निःकंपः स मुनिः शंकुंरिव दिक्साधनो बभौ ॥ ७५८ ॥
 विकिरंती वह्निकाणनिवोणान् बालुकाकणान् । उर्ध्वचूर्त्वात्यां देहेन स सेहे वनबृहवत् ॥ ७५९ ॥
 अशिकुंडमिव ग्रीष्ममर्ध्यादिनरविं च सः । शुभ्रध्यानसुधामग्नौ नाज्ञासीन्मूर्ध्न्यपि स्थितम् ॥ ७६० ॥
 आशिरःप्रपदं ग्रीष्मतापात्स स्वेदवारिञ्जिः । रजःपंकीकृतैः क्रौंके इवात्रात्पंकनिर्गतः ॥ ७६१ ॥
 स प्रावृषि महाफाँफानिलघूर्णितपादपैः । धारासरैर्गिरिरिव नात्रिद्यत मनागपि ॥ ७६२ ॥
 विद्युत्पातेषु निर्घातकंपिताञ्जिशिरःस्वपि । न कायोत्सर्गतो नापि ध्यानतः प्रचवाल सः ॥ ७६३ ॥
 अधोवहद्वारिजवैः शैवदैश्चरणद्वयम् । तस्योर्ध्वसग्रामवापीसोपानवदल्लिभ्यत ॥ ७६४ ॥
 हिमत्तौ हिर्मसद्भ्रतद्विपदद्वसरित्यपि । सोऽस्थात्कर्मधनहोषोद्युक्तध्यानाग्निना सुखम् ॥ ७६५ ॥
 हैर्मनीषु हिर्मपुंष्टुषु रात्रिषु कुंदंवत् । धर्म्यं ध्यानं बाहुबलेरुज्ज्वृजे विशेषतः ॥ ७६६ ॥

१ सपरिच्छदः सपरीवारः । २ शकुना दिक्साधन भवति । ३ ग्रीष्मर्तुवातसमूह । ४ आमस्तकप्रपदं । ५ क्रोडोवराहः । ६ म-
 हासद्युक्तिकावातघूर्णितदृक्षैः । ७ निर्जनग्रामवापीसोपानवत् । ८ हिमसद्भ्रतगजप्रमाणसरिति । ९ हेमन्तसम्बन्धिनीषु । १० हिमदग्धवृ-
 क्षासु । ११ माध्यकुसुमवत् ।

मानात्स मोहनीयांशाञ्ज्ञानं नामोति केवलम् । तिरोहितः कांफपटेनाप्यर्थो न हि दृश्यते ॥ १०१ ॥
 युवयोर्वचसा मानं सद्यस्यद्दयति सोद्य तत् । यातं तस्योपदेशाय समयः खलु वर्त्तते ॥ १०२ ॥
 तामाज्ञां शिरसादाय नत्वा च चरणौ प्रचोः । प्रति बाहुबलिं ब्राह्मीसुंदर्यौ चेलतुस्ततः ॥ १०३ ॥
 ज्ञात्वापि तन्मानमुपेक्षांचक्रे वत्सरं प्रचुः । अमूढद्वया अर्हंतः समये ह्युपदेशकाः ॥ १०४ ॥
 ते आर्ये जग्मतुस्तत्र देशे बह्नीतिरोहितम् । रत्नं रजश्चन्निवालयद्वयेतां न तं मुनिम् ॥ १०५ ॥
 मुहुरन्वेषयंतीज्यां ताच्यामथ तथास्थितः । लपालद्धि कथंचित्स वृद्धेज्योस्य विशेषज्ञाक् ॥ १०६ ॥
 निपुणं लक्षयित्वा तं कृत्वा त्रिंशु प्रदक्षिणाम् । महामुनिं बाहुबलिं ते वंदित्वैवमूचतुः ॥ १०७ ॥
 आज्ञापयति तातस्त्वां ज्येष्ठार्यं जगवानिदम् । हस्तिस्कंधाधिरूढानामुत्पद्येत न केवलम् ॥ १०८ ॥
 इत्युदित्वा जगवत्यौ जग्मतुस्ते यथागतम् । सोपि विस्मयमानोतर्महात्मैवमचिंतयत् ॥ १०९ ॥
 त्यक्तसावद्ययोगस्य कायोत्सर्गजुषस्ततः । अस्मिन्तरोस्वारत्ये समेज्जरोहणं कुतः ॥ ११० ॥
 इमे जगवतः शिष्ये ज्ञापेते न मृषा क्वचित् । तत्किमेतदहो यद्वा हुं ज्ञातं हि चिरान्मया ॥ १११ ॥
 को हि ब्रतंगरिष्ठानां कनिष्ठानां नमस्क्रियाम् । कर्त्तति मान एवेचस्तमारूढोस्मि निर्जरम् ॥ ११२ ॥
 जगन्नयगुरोस्तस्य चिरं सेवाजुषोपि मे । नाञ्चद्विधेकस्तरणं कुंलीरस्येव वारिणि ॥ ११३ ॥
 प्रतिपद्यन्नतेज्वादौ स्वप्नात्पु महात्मसु । कनिष्ठा इति यत्सेषु नाञ्चून्मम विवंदिंथा ॥ ११४ ॥

१ काण्डपटेन पटखण्डेन । २ हस्त्यारोहणं । ३ ब्रतैर्गण्डिष्ठाना गुन्तमाना । ४ कुलीरस्य कर्कटस्य जलजन्तोर्वा । ५ विवन्दिष्या
 वन्दितुमिच्छा ।

तस्मिन्नरण्यमहिषा विषाणह्योदपूर्वकम् । महातरुस्कंध इव स्कंधकंडूयनं व्यधुः ॥ ७६७ ॥
 वपुषा तद्वपुश्चट्टन्य शैलतटीमिव । वार्ध्नीणसकुलान्यन्वचूवन्नित्त्रासुखं निशि ॥ ७६८ ॥
 सहकीपलघवत्रांत्या तत्पाणिचरणं मुहुः । कर्पतः कर्पुसमहा वैलहयं करिणो ययुः ॥ ७६९ ॥
 उत्कटककरात्वाच्चिर्जिह्वाञ्चिः करपत्रवत् । विश्वस्तास्तं लिहंति स्मोदाननाश्चमरीगणाः ॥ ७७० ॥
 लताञ्चिः शतशाखाञ्चिः प्रसरंतीचिरुच्चकैः । मूर्जेजश्चर्मवध्रीच्चिरिव सोऽवेष्टेयताञ्चितः ॥ ७७१ ॥
 परितस्तं शरस्तंवाः प्ररोहंति स्म संतताः । पूर्वस्नेहवशायातशराह्वशरधिश्रियः ॥ ७७२ ॥
 उद्ययुः पादयोस्तस्य प्रावृट्पंकनिमग्नयोः । चलह्यंतपदीगर्जा अदत्रा दर्भसूचयः ॥ ७७३ ॥
 प्रचक्रिरे कुलौयांश्च तदेहे वल्लिसंकुले । परस्परविरोधेन ते ज्येनचटकादयः ॥ ७७४ ॥
 अरण्यकैकिकैकातस्वस्तास्तत्र महोरगाः । बह्वीवितानगहने समारोहन् सहस्रशः ॥ ७७५ ॥
 शरीरमधिरूढैस्तैर्देवमानैर्द्युजंगमैः । बभौ बाहुबलिर्बाहुसहस्रमिव धारयन् ॥ ७७६ ॥
 पादपर्यंतवटमीकविनिर्यातैर्महोरगैः । पादयोर्वेष्ट्यांचक्रे स पादकटकैरिव ॥ ७७७ ॥
 इत्थं स्थितस्य ध्यानेन तस्यैको वत्सरो ययौ । विनाहारं विहरतो वृपत्रस्वामिनो यथा ॥ ७७८ ॥
 पूर्णे तु वत्सरे विश्ववत्सलो वृपत्रध्वजः । आहूय जगवान् ब्राह्मीसुंदर्यावेवमादिशत् ॥ ७७९ ॥
 स इदानीं बाहुबलिः क्षीणप्रचुरकर्मकः । शुह्रा चतुर्दशीरात्रिरिव प्रायेण निस्तमाः ॥ ७८० ॥

१ शृङ्गाच्छेदनपूर्वकम् । २ वार्ध्नीणसाः गण्डकाख्याः पशुविशेषाः । ३ उदानना उन्मुखाः । ४ मुरजो मृदङ्गः । ५ शतपदी कर्णखर्जूर
 इति ख्यातः कीटविशेषः । ६ पक्षिगृह्णाणि । ७ अरण्यमयूरवाणीत । ८ बाहुबलिपक्षे निस्तमा अज्ञानरहितः रात्रिपक्षे निस्तमा अन्धकाररहिता ।

षष्ठः सर्गः

इतश्च स्वामिनः शिष्यो मरिचिर्नरतात्मजः । एकादशानामंगानामध्येता निजनामवत् ॥ १ ॥
 सहितः श्रमणगुणैः सुकुमारो निसर्गतः । कलत्रो यूथपेनेव विहन् स्वामिना समम् ॥ २ ॥
 ग्रीष्मे मध्यंदिने ग्रीष्मैर्दिवाकरकरोत्करैः । नार्फीधमैरिव ध्मातेष्वचित्तो मार्गपांशुषु ॥ ३ ॥
 अहश्याचिहुंतवहज्वालाच्चिरिव सर्वतः । महावात्याञ्जिरुणाञ्जिः खिलीचूतेषु वर्त्मसु ॥ ४ ॥
 आपादमस्तकोद्भूतस्वेदधारा निरन्तरे । अग्निं तप्तोपदाङ्गैः सध्रीचि निजवर्मेणि ॥ ५ ॥
 पयःसंसिक्तसंशुष्कचर्मगंधवदुद्भृते । प्रस्वेदक्लिन्नवस्त्रांगमलगंधे च दुःसहे ॥ ६ ॥
 पादयोर्दह्यमानश्चावतप्तेनकुलस्थितम् । नाटयंस्तृष्णयाक्रांतश्चेतसैवमचिंतयत् ॥ ७ ॥

सप्तञ्जिः कुलकम् ॥

कैवल्यज्ञानदर्शनाकँडुमेरुमहीचृतः । रूपत्रस्वामिनस्तावदस्मि पौत्रो जगद्गुरोः ॥ ८ ॥
 अखंरूपद्वखंरुमहीमंरुलाखंरुलस्यच । विवैकैकनिधेस्तस्य पुत्रोऽस्मि न्नरतेशितुः ॥ ९ ॥
 चतुर्विधस्य संघस्थान्द्वंद्वं च स्वामिनोऽतिके । प्रात्राजिषं पंचमहाव्रतोच्चारणपूर्वकम् ॥ १० ॥
 एवं सति स्थानतोऽस्माल्लज्जया गदितस्य मे । न युज्यते गृहे गंतुं वीरस्येव रणजिरात् ॥ ११ ॥

१ मृदु । २ निसर्गतः स्वभावात् । ३ मार्गरजःसु । ४ अग्निं तप्तोपदाङ्गैः सप्ताने । ५ कैवल्यज्ञानदर्शने एव अर्केन्दु तथोमेरुम-
 हीचृतः । ६ अन्वक्ष प्रत्यक्ष ।

शुदानीमपि गत्वा तान् वंदिष्येऽहं महामुनीन् । चिंतयित्वेति स महासत्वः पादमुदक्षिपत् ॥ ७ए५ ॥
लतावलीववृद्धितेव्वञ्चितो घातिकर्मसु । तस्मिन्नेव पदे ज्ञानमुत्पेदे तस्य केवलम् ॥ ७ए६ ॥
उत्पन्नकेवलज्ञानदर्शनः सौम्यदर्शनः । रक्षेरिव शशी सोऽथ जगाम स्वामिनोक्तिकम् ॥ ७ए७ ॥

प्रदक्षिणं तीर्थकृतो विधाय तीर्थाय नत्वा च जगन्नमस्यः ।
महामुनिः केवलिपर्षदंतस्तीर्णप्रतिज्ञो निषसाद् सोऽथ ॥ ७ए८ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये
प्रथमपर्वणि बाहुबलिसंग्रामदीक्षाकेवलज्ञानसंकीर्त्तनो

नाम पचमः सर्गः संपूर्णः ॥ ५ ॥

श्रामण्यं गुणचारं च महाद्रिमिव दुर्वहम् । मुहूर्त्तमपि चोदोदुमलमस्मि न सांप्रतम् ॥ १२ ॥
 इतः कुलाद्यमलिनमितश्चासुकरं व्रतम् । इतस्तटीतः शार्दूलः संकटे पतितोऽस्मि हा ॥ १३ ॥
 आ ज्ञातमथवास्तीह सुषमे विषमेपि हि । पर्वते दंरुकपथ इव पंथा अयं खलु ॥ १४ ॥
 मनोवाक्कायदंरुनां जयिनः श्रमणा ह्यमी । तैरहं विजितोऽस्मीति न्रविष्यामि त्रिदंडिकः ॥ १५ ॥
 अमी मुंमाः शिरःकेशलुंचनेंद्रियनिर्जयैः । अहं पुनर्न्रविष्यामि ह्युरमुंडशिखाधरः ॥ १६ ॥
 स्थूलसूक्ष्मप्राणिवधादिच्योऽमी विरताः सदा । स्थूलप्राणतिपातादिविरतिर्भवतान्मम ॥ १७ ॥
 एते ह्यकिंचिना मेऽस्तु स्वर्णमुद्गादि किंचन । एतेऽनुपानहोऽहं तु परिधास्याम्युपानहौ ॥ १८ ॥
 एतेऽष्टादशशीलांगसहस्रयातिसुगंधयः । शीलेनाहं तु दुर्गंधि आदास्ये चंदनादिकम् ॥ १९ ॥
 अपमोहाः साधवोऽमी मोहहृन्नोस्म्यहं ततः । तच्चिह्नं धारयिष्यामि ब्रत्रकं मस्तकोपरि ॥ २० ॥
 श्वेतवस्त्रधरा एते कषायकलुपस्त्वहम् । तत्स्मृत्यै परिधास्यामि कापायाण्यंशुकान्यहम् ॥ २१ ॥
 पापचीताः प्राज्यजीवजलारंजं त्यजंत्यमी । अस्तु स्नानं च पानं च पानीयेन मितेन मे ॥ २२ ॥
 स्वबुद्ध्या कटपयित्वैवं मरिचिद्विगमात्मनः । बज्रार तादृशश्चाथ विजह्रे स्वामिना सह ॥ २३ ॥
 नाश्वो न च खरः किंतूजयांशोऽश्वतरो यथा । न संयतो न च गुही मरीचिरन्नवत्तदा ॥ २४ ॥
 महर्षिषु विजातीयं मर्यादेष्विव वायसम् । तं निरीक्ष्य जनो ज्ञूयान् धर्मं पप्रह कौतुकात् ॥ २५ ॥

१ काञ्चनादिरहिताः । २ चर्मपादुकारहिताः ३ मोहरहिताः । ४ अशुकानि वस्त्राणि । ५ विजातीय पृथक्कजातीय । ६ मरालेषु हसेषु । ७ वायसं काक ।

विश्वोपकारकरणप्रावृषेण्यपयोमुचम् । कुर्वतो देशनां ऋतुर्धर्मस्तेन च शुश्रुवे ॥ ४० ॥
 ज्योत्स्नेव चक्रवाकायोद्धूकायेव दिवामुखम् । प्रक्षीणप्रागधेयाय रोगितायेव ज्ञेयजम् ॥ ४१ ॥
 शीतलं वार्तलायेव नागायेव घनागमः । स धर्मः स्वामिगदितो रुरुचे कपिलाय न ॥ ४२ ॥ युग्मम् ।
 धर्मातरं तु शुश्रूषुः क्षिपन् दृष्टिमितस्ततः । प्रेक्षां चक्रे मरीचिं स स्वामिशिष्यविलक्षणम् ॥ ४३ ॥
 मरीचिं स्वामिनः सोऽगाध्र्मातरजिघृक्षया । महैच्याद्वाद्दरिद्राद्दृमिव क्रायकवालकः ॥ ४४ ॥
 धर्मं तेनानुयुक्तस्तु मरीचिरिदमन्यधात् । नेहास्ति धर्मो धर्मोऽर्थी यदि तस्वामिनं श्रय ॥ ४५ ॥
 कृपञ्जस्वामिनः पादार्यर्णे ऋयो जगाम सः । पुनराकर्णयामास धर्मं तत्र तथैव तम् ॥ ४६ ॥
 स्वकर्मदूषितायास्मै स्वामिधर्मोऽरुचन्न हि । चातकस्य वराकस्य संपूर्णसरसापि किम् ॥ ४७ ॥
 मरीचिमाययौ ऋयः स इत्यूचे च किं तव । योपि सोपि न धर्मोऽस्ति निर्धर्मं किं व्रतं ऋवेत् ॥ ४८ ॥
 मरीचिश्चितयामासानुरूपः कौप्ययं मम । अहो देवादयं जज्ञे योगः सदृशयोश्चिरात् ॥ ४९ ॥
 सहायो निःसहायस्य ममास्त्विति विचिंत्य सः । तत्रापि धर्मोऽस्त्यत्रापि धर्मोऽस्त्येवमज्ञापत ॥ ५० ॥
 दुर्जापितेन तेनैकेनाभ्युपार्जयदुद्व्यणम् । अब्धिकोटीकोटिमानं मरीचिर्जवमात्मनः ॥ ५१ ॥
 अब्दीक्ष्यत्सकपिलं स्वसहायं चकार च । परिव्राजकपाखाणं ततः प्रच्रुति चाञ्चवत् ॥ ५२ ॥
 अथ साग्रं योजनानां शतं लोकान् रुजः क्षयात् । अनुगृहंस्तापशांत्या प्रावृषेण्य इवाम्बुदः ॥ ५३ ॥
 पतंगमूपकशुकप्रार्थैस्तैरप्रवर्त्तितः । अनीतेस्वि ऋपालः सुखयन्त्रखिलाः प्रजाः ॥ ५४ ॥

१ वातरोणिणे । २ छागाय मेपय । ३ महैस्थहृदात् । ४ अतुयुक्तः पृष्टः । ५ पादसमीप ।

नैमित्तिकानां वैराणां शाश्वतानां च सर्वतः । प्रशमन् प्रीणयन् जंतून् रविर्धोतक्ष्यादिव ॥ ५५ ॥
 व्यवहारप्रवृत्त्याग्रे सर्वसौस्थकृता यथा । आनंदयन्नमर्यादं परितोपि प्रजास्तथा ॥ ५६ ॥
 अत्यंतवृष्टयनावृष्टी अजीर्णातिदुधाविव । प्रभावेनागदेनेव जगतोप्यपसारयन् ॥ ५७ ॥
 स्वान्यचक्रजवेनांतःशद्येनेवापगहता । सद्यः प्रीतिर्जनपदैः क्रियमाणामोत्सवः ॥ ५८ ॥
 सर्वसंहाराघोराच्च रहन् दुर्भिद्धतो जगत् । रहसो मांत्रिक इव स्तूयमानो नृशं जनैः ॥ ५९ ॥
 जामंडलं दधानश्च जितमार्त्तंडमंजलम् । बहिर्भूतमिवानंतं ज्योतिरंतरसंमितम् ॥ ६० ॥
 चक्रवर्तीव चक्रेण निःसाधारणतेजसा । प्रसर्पता पुरो व्योम्नि धर्मचक्रेण राजितः ॥ ६१ ॥
 लघुध्वजसहस्रेण पुरो धर्मध्वजेन च । सर्वकर्मजयस्तंजनेन तुंगेन शोभितः ॥ ६२ ॥
 स्वयं शब्दायमानेन दिव्यदुंदुजिना दिवि । क्रियमाणप्रयाणार्हकक्ष्याण इव निर्जरम् ॥ ६३ ॥
 नजःस्थितेन स्फटिकरत्नसिंहासनेन च । पादपीठसमेतेन यशसेवोपशोभितः ॥ ६४ ॥
 सुरैः संचार्यमाणेषु सौवर्णेष्वंबुजैर्नमसु । कुर्वाणश्चरणन्यासं सलीढं राजहंसवत् ॥ ६५ ॥
 त्रिधा रसातलमिव विविद्धुत्रिरधोमुखैः । तीक्ष्णदंष्ट्रैः कंटकैरप्यनाश्लिष्टपरिहृदः ॥ ६६ ॥
 उपास्यमानो युगपदनुजिनिर्निखिलैरपि । कर्तुं प्रायश्चित्तमिवानंगंसाहाय्यपाप्मनः ॥ ६७ ॥
 मार्गर्वनीरुहैरुच्चैर्दूरान्नमितमूर्धनि । अपसंस्रैरपि नमस्क्रियमाण इवाञ्जितः ॥ ६८ ॥

१ अगदेन औषधेन । २ स्वचक्रपरचक्रभवेन । ३ तेजोमण्डलं । ४ कमलेषु । ५ कामसाहाय्यपापस्य ६ मार्गवृक्षैः ७ अपसंस्रैः
 निश्चैष्टैः ।

तावद्वृत्तानिलेनेव मृदुना शीतलेन च । अनिलेनानुकूलेन सेव्यमानो निरंतरम् ॥ ६ए ॥
 न शुभं स्वामिंशामानामिति ज्ञात्वेव पक्षिभिः । प्रदक्षिणं प्रोत्तरद्भिर्लघ्यमानान्प्रवर्त्मकः ॥ ७० ॥
 जघन्यतः कोटिसंख्यै राजमानः सुरासुरैः । यातायातपरैर्वेदातरंगैश्चि सागरः ॥ ७१ ॥
 चक्रिप्रजावशतः सप्रज्ञेण दिवापि हि । इन्दुनेव नक्षःस्थेनातपत्रेण विराजितः ॥ ७२ ॥
 इंदोर्मरीचिसर्वस्वकोशैश्चि पृथक्कृतैः । गंगतरंगधवलैर्वीज्यमानश्च चामरैः ॥ ७३ ॥
 तपसा दीप्यमानैश्च सौम्यैश्च श्रमणोत्तमैः । लक्ष्मणः परिकरितः बहुनाश्रु इवोत्सृजिः ॥ ७४ ॥
 प्रतिशामं प्रतिपुरं चव्यजंतून् प्रबोधयन् । प्रतिसिंधु प्रतिसरः पंकजानीव ज्ञास्करः ॥ ७५ ॥
 ग्रामाकरपुरज्ञेणमुखकर्वटपत्तनैः । मंरुपाश्रमखेटाद्यैश्चाऽपूष्णीं विहरन् गहीम् ॥ ७६ ॥
 विश्वोपकारप्रवणो जगवान्बुधप्रध्वजः । अपरेद्युः क्रमात्प्रापदष्टापदमहाचलम् ॥ ७७ ॥

॥ पंचविंशत्या कुलकम् ॥

शारदानामिवात्राणां राशिमैकत्र कद्विपतम् । संसर्त्यानीभूतद्रुग्धाब्धिबेलाकूटमिवाहृतम् ॥ ७८ ॥
 जन्मात्त्रिपेकविकृतपुरंदरककुञ्जताम् । एकं ककुब्जंतमिवोत्तुंगशृंगमिव स्थितम् ॥ ७९ ॥
 नंदीश्वरमहाघीपवार्त्तिपुष्करिणीसदाम् । मध्याह्निधिमुखाद्गीणामिवैकतममागतम् ॥ ८० ॥
 जंबूवीपारविन्दस्य विंशखंडमिवोद्भूतम् । उन्नतं मुकुटमिव श्वेतरत्नमयं शुवः ॥ ८१ ॥

१ व्यजनपवनेन । २ स्वामिप्रतिकूलाना । ३ साधूत्तमैः । ४ उडुनाथश्चन्द्र । ५ उडुभिर्नक्षत्रैः । ६ घनीभूतद्रुग्धसमुद्रबेलाकूट ।
 ७ ककुब्जन्त वृषभं । ८ पुष्करिणी वापी सरसी च । ९ विशखण्ड नालखण्ड ।

पक्कडाफलोन्मत्तशुकैः कापि कुतारवम् । कापि चूतांकुरोन्मत्तपिकोद्ग्राहितपंचमम् ॥ ९६ ॥
 क्वचिन्नवविसास्वादमत्तहंसस्वरोरुरं । सरित्तटमदक्रौंचकैकारमुखरं क्वचित् ॥ ९७ ॥
 काप्यासन्नघनोन्माद्यत्कैकिकेकारवाकुलम् । क्वचित्सरःपरिसरत्सारसस्वरसुंदरम् ॥ ९८ ॥
 कौसुंचवाससमिव रक्ताशोकदलैः क्वचित् । तमालतांलाहिंतालैर्नालांबरमिव क्वचित् ॥ ९९ ॥
 पीतांशुकमिव कापि किंशुकैः कुसुमांचितैः । श्वेतवस्त्रमिव कापि मालतीमस्त्रिकावनैः ॥ १०० ॥
 अष्टयोजनमानेनोद्भ्रैयेणात्रंलिहं ततः । गिरिं गिरिगिष्ठस्तमारुरोह जगद्गुरुः ॥ १०१ ॥

चतुर्विंशत्या कुलकम् ॥

मरुत्कीर्णैर्द्रुकुसुमैस्तथा निर्जरवारिन्निः । त्रिजगत्स्वामिनः सोद्भिरर्ध्र्यपाद्ये व्यधादिव ॥ १०२ ॥
 अष्टापदगिरिः सोऽथ स्वामिपदैः पवित्रितः । न हीनमान्यचूर्णभेरोस्तज्जन्मस्नानपावितात् ॥ १०३ ॥
 प्रहृष्टपरपुष्टौदिकूजितव्याजतो मुहुः । जगाविव जगन्नाथगुणानष्टापदाचलः ॥ १०४ ॥
 क्षेत्रे योजनमानेत्रेऽथ तृणकाष्ठादिकं दृष्टात् । वर्द्धनीजीविन इव जहुर्वायुकुमारकाः ॥ १०५ ॥
 विकृत्य सद्योप्यत्राणि पानीयमद्भिषानिव । गंधांबुचिस्तां सिपिचुः क्षितिं मेघकुमारकाः ॥ १०६ ॥
 स्वर्णैरत्नशिखान्निश्च विशालान्निर्दिवौकसः । सममादर्शतलवद्बुधुर्धरणीतलम् ॥ १०७ ॥
 पंचवर्णाः शक्रधनुःखंभोत्करविडंबिनीः । जानुदधीः सुर्मनसो वष्टुर्व्यंतरामराः ॥ १०८ ॥

१ आम्नाङ्कुरोन्मत्तकोकिलोद्ग्राहितपञ्चमस्वर । २ तमालतालहिन्ताला वृक्षविशेषाः । ३ गगनपर्यन्तोन्नत । ४ अर्धपाद्योदके ।
 ५ प्रहर्षितकोकिलादिकूजितमिषात् । ६ वर्द्धनीजीविनः मार्जनीजीविनः । ७ जानुप्रमणाः । ८ पुष्पाणि ।

धारे धारे न्यधीयंत व्यंतैरैर्धूपचारिकाः । चक्षुरेखांजनलोखायितधूपोभिंधारिणः ॥ १२२ ॥
 मध्यवप्रांतरे पूर्वोदीच्यां विश्रांतये विज्रोः । देवहृदं व्यधुर्देवा देवालयमिवौकसि ॥ १२३ ॥
 त्रिकोशमानश्चैत्यद्वुर्विचके व्यंतरामरैः । अंतःसमवसरणं पोतांतरिव कूर्पकः ॥ १२४ ॥
 पीठं रत्नमयं चक्रुस्तेऽथ चैत्यतरोरधः । तं मूलतः पल्लवितमिव कुर्वाणमंशुचिः ॥ १२५ ॥
 मृज्यमानं मुहुश्चैत्यशाखिशाखांतपल्लवैः । तस्योपरिघ्रात्पीठस्य ते रत्नहृदकं व्यधुः ॥ १२६ ॥
 तस्यांतः प्राकृसांघ्रिपीठं रत्नसिंहासनं व्यधुः । कर्णिकाभिव विकवांज्रोजकोशस्य मध्यतः ॥ १२७ ॥
 तंदकस्योपरि ब्रह्मत्रितयं ते विचक्रिरे । आवर्तितं त्रिपंश्रगस्रोतस्त्रयमिवाञ्जितः ॥ १२८ ॥
 कुतोपि हि समाहृत्य पूर्वसिद्धमिव द्दणात् । इत्थं समवसरणमस्थाप्यत सुरासुरैः ॥ १२९ ॥
 ततश्च पूर्वघारेण मोद्धघारं जगत्पतिः । अब्यानां हृदयमिव प्रविवेश तदुच्चकैः ॥ १३० ॥
 तत्कावं श्रवणोत्तंसीचवह्नाखांतपल्लवम् । ततः प्रदक्षिणीचक्रे तमशोकतरुं प्रचुः ॥ १३१ ॥
 नमस्तीर्थीयेति वदन् पूर्वाशाञ्चिसुखोऽथ तत् । राजहंस इवांज्रो जेजे सिंहासनं विचुः ॥ १३२ ॥
 दिद्वन्यास्वपि तिसुपु रूपाणि परमेष्ठिनः । रत्नसिंहासनस्थानि विचक्रुर्व्यंतरामराः ॥ १३३ ॥
 पूर्वघाराविशन्साधुसाध्वीवैमानिकस्त्रियः । प्रदक्षिणीकृत्य नेमुञ्जिनं तीर्थं च जक्तितः ॥ १३४ ॥
 प्राकारे प्रथमे तत्र धर्मोत्तममहाजुमाः । पूर्वदक्षिणदिश्यासांचक्रिरे सर्वसाधवः ॥ १३५ ॥

१ कूर्पकः नौकाया 'डोल' इति ख्यातो गुणाधारो दण्डः । २ गङ्गाप्रवाहनय । ३ पूर्वदिशाभिसुखः । ४ धर्मोत्तममहावृक्षाः ।

तेषां च पृष्ठतस्तस्थुरुर्ध्वा वैमानिकस्त्रियः । तासां च पृष्ठतस्तस्थुस्तश्रैव व्रतिनीगणाः ॥ १३६ ॥
त्रिचिर्विशेषकम् ॥

स्त्रियः क्रमात् ॥ १३७ ॥
क्रमात् ॥ १३८ ॥

प्रविश्य दक्षिणद्वारा प्राग्विधानेन नैर्ऋते । तस्थुर्द्युवनेशज्योतिर्व्यंतराणां स्त्रियः क्रमात् ॥ १३९ ॥
प्रविश्य पश्चिमद्वारा तदन्नत्वाऽवतस्थिरे । मरुद्दिशि युवनेशज्योतिष्कव्यंतराः क्रमात् ॥ १४० ॥

तदा च नाथं समवसृतं विज्ञाय वासवः । ढादयन्धां विमानौघैस्तत्र सत्वरमाययौ ॥ १४१ ॥
प्रविश्योदीच्यद्वारेण स्वामिनस्त्रिः प्रदक्षिणम् । कृत्वा नत्वा च सुत्रौमा ऋक्त्मानेवमस्तवीत् ॥ १४२ ॥

अपि सर्वात्मना ज्ञातुमशक्त्वा यो गिपुंगवैः । स्तुत्याः कृते गुणाः स्तोता क्वाहं नित्यप्रमद्धरः ॥ १४३ ॥
अपि सर्वात्मना ज्ञातुमशक्तिं नवज्जुणान् । दीर्घध्वनिं व्रजन् खंजैः किं केनापि निवार्यते ॥ १४४ ॥

तथापि नाथ स्तोच्यामि यथाशक्तिं नवज्जुणान् । ढत्रन्नायायमानां ब्रिह्वाय त्रायस्व नः प्रजो ॥ १४५ ॥
नवदुःखात्पक्वैशिविवशानां शरीरिणाम् । एवं विहरसे स्वार्थोद्योद्याति किमहर्ऋकरः ॥ १४६ ॥

कृतार्थस्त्वं स्वयं नाथ कृते लोकस्य केवलम् । संकुचत्यन्तितः कर्म देह्नायेव देहिनाम् ॥ १४७ ॥
मध्यंदिनादित्य इव त्वयि प्रचवति प्रजो । चवदर्शनवंध्यास्तु त्रिविष्टपसदोपि न ॥ १४८ ॥

तिर्थचोऽपि हि धन्यास्ते ये त्वां पश्यंति सर्वदा । चवदर्शनवंध्यास्तु त्रिविष्टपसदोपि न ॥ १४९ ॥
प्रकृष्टेभ्यः प्रकृष्टास्ते ऋविकास्त्रिजगत्पते । एको हृदयचैत्येषु श्रेपां त्वमधिदेवता ॥ १५० ॥

एकं याचे नवत्पादान् ग्रामाद्ग्रामं पुरात्पुरम् । विहरन्नपि मा जातु विहासीर्हृदयं मम ॥ १५१ ॥
अहस्करः । ५

१ साध्वीगणाः । २ सुत्रामा इन्द्रः । ३ खञ्जः पादविक्रलः । ४ हे छत्रच्छायायमानचरणच्छाय इति सम्बोधन । ५ अहस्करः । ६ देवाः ।

प्रभुं स्तुवेति पंचांगस्पृष्टमिः प्रणम्य च । पूर्वोत्तरस्यां दिश्यासांचके दिविपदां पतिः ॥ १४ए ॥
 तथा च समवसृतं स्वामिनं शैलपालकाः । शशंशुश्रुक्रिणे तत्र तदर्थं स्यापिता हि ते ॥ १५० ॥
 स वर्दान्यो ददौ स्वर्णकोटीर्बादश सार्द्धिकाः । तेभ्यो जिनं ज्ञपयद्भ्यः सर्वं स्तोकं हि तादृशम् ॥ १५१ ॥
 सिंहासनादथोत्थायान्निमुखं जगवद्विशः । गत्वा पदानि सप्ताष्टान्यनमस्विनयात्प्रभुम् ॥ १५२ ॥
 स्थित्वा सिंहासने चूयो चूयः सैन्यानजुह्ववत् । स्वामिपादांतयानाय पुरंदर इवामरान् ॥ १५३ ॥
 आययुः सर्वतो चूपाः क्षणेन जरताज्ञया । वेलयेव पयोराशेरुच्चैर्वाचिपरंपराः ॥ १५४ ॥
 जगर्जुर्दतिनस्तारं वाजिनश्च जिहेपिरे । त्वरयंत इव स्वामियानाय स्वाधिरोहकान् ॥ १५५ ॥
 रथिनः पत्तयश्चेयुः प्रमोदपुलकांकिताः । राजाज्ञा जगवद्याने सुगंधिस्वर्णसन्निभा ॥ १५६ ॥
 सैन्यान्याष्टापदायोर्ध्वं न मांति स्म स्थितान्यपि । महानिर्गुरिणीपूरपयांसीव तटद्वयम् ॥ १५७ ॥
 श्वेतातपत्रैर्मयूरातपत्रैश्च विथत्यपि । मंदाकिनीयमुनयोर्वेणीसंग इवाऽज्रवत् ॥ १५८ ॥
 सौदिवीरकराग्रस्थाः स्फुरद्भिः स्वैर्मरीचिभिः । कुंता अपि समुत्क्षिप्तकुंता इव चकाशिरं ॥ १५९ ॥
 गर्जद्भिरूर्जितं हर्षदाहृद्वैवीरकुंजरैः । कुंजरा अपि चोदूढकुंजरा इव रेजिरे ॥ १६० ॥
 चक्रितोप्यौसुकायंत सैन्या नंतुं जगत्पतिम् । असिकोशस्तदसितो नितान्तं निशितोऽज्रवत् ॥ १६१ ॥
 सर्वतो मिलिताः सैन्या महाक्रोलाहलेन ते । वाःस्थेनेव न्यवेद्यंत मध्यस्थस्यापि चक्रिणः ॥ १६२ ॥
 अथागशौचं स्वानेन प्रचक्रे चक्रवर्त्यपि । रागक्षेपजयेनेव मनःशौचं मुनीश्वरः ॥ १६३ ॥

१ वदान्यो दाता । २ महानदीपूरपयासीव । ३ अथारोहवीरहस्ताग्रस्थाः । ४ उदुका अभवत् । ५ निशितस्तीक्ष्णः ।

जयत्यनंतकल्याणदुमोद्धासनदोहदम् । विश्वमोहमहानिद्राप्रत्यूपं दर्शनं तव ॥ १७७ ॥
त्वत्पदांशो जसंस्पर्शादीर्यते कर्म देहिनाम् । इंदोर्मृदुन्निरप्यस्रैर्देतिदंताः स्फुटंति हि ॥ १७८ ॥
वृष्टिर्वारिधरस्येव मृगां कस्येव चञ्जिका । जगन्नाथ प्रसादस्ते सर्वसाधारणः खलु ॥ १७९ ॥
एवं जगत्पतिं स्तुत्वा नत्वा च ऋतेश्वरः । निषसाद हरेः पृष्ठे सामानिक इवाभरः ॥ १८० ॥
दिवौकसां पृष्ठतश्च निषेडुरपरे नराः । नराणां पृष्ठतो नार्य ऊर्ध्वा एवावतस्थिरे ॥ १८१ ॥
इत्थं प्रथमवप्रांतस्तस्थौ संघश्चतुर्विधः । चतुर्विधो धर्म इवानवद्ये स्वामिशासने ॥ १८२ ॥
प्राकारे च द्वितीयस्मिंस्तिर्यचस्तस्थुरुन्मदाः । विरोधिन्नोऽपि हि मिथः सस्नेहाः सोदरा इव ॥ १८३ ॥
तार्त्तार्यीके पुनर्वप्रे नृपादीनामुपेयुषाम् । देशनाकर्णनोत्कर्णस्तस्थुर्यान्नपरंपराः ॥ १८४ ॥
सर्वत्रापानुगामिन्या मेघनिर्घोषधीरया । गिरा त्रिच्यवनस्वामी विदधे धर्मदेशनाम् ॥ १८५ ॥
आसक्तचारनिर्मुक्ता इवासेष्टपदा इय । कृतात्रियेककल्याणा इव ध्यानस्थिता इव ॥ १८६ ॥
प्राप्ता इवाहमिंस्त्वं परं ब्रह्म गता इव । श्रुण्वंतो देशनां हर्षोत्तस्थुस्तिर्यग्रामराः ॥ १८७ ॥
देशनांते च ऋतो ब्राचृनात्तमहाब्रतान् । निरीद्व्य समनस्तापो मनस्येवमचिंतयत् ॥ १८८ ॥
बंधूनां गृह्णता राज्यभेतेषां किं कृतं मया । अनारतमवृष्टेन ऋस्मकामयितेव हा ॥ १८९ ॥
अन्धेभ्योपि ददानोऽस्मि लङ्कां श्लो गफलाभिमाम् । तच्च मे ऋस्मनि हुतमिव ब्रूढस्य निष्फलम् ॥ १९० ॥

१ विश्वमोहमहानिद्राया प्रत्यूप प्रातःकालरूप । २ असौ रश्मिभिः । ३ अनवद्ये निर्दोषे । ४ वाहनपरम्पराः । ५ मनस्ता-
पसहित । ६ भरमकामयिता अधिना ।

काकोप्याह्य काकेभ्यो दत्वाच्चाद्युपजीवति । ततोपि हीनस्तदहं जोगान् जुञ्जे विना ह्यमून् ॥ १ए२ ॥
 दीयमानान् यदि पुनर्जोगान् ऋयोपि महुत्रैः । आददीरन्नमी जिह्वां मासह्यपणिका इव ॥ १ए३ ॥
 एवमालोच्य चरतः पादमूले जगद्गुरोः । आतृन्निमंत्रयामास जोगाय रचितांजलिः ॥ १ए४ ॥
 प्रचुरप्यादिदेशैवमृश्याशय विशांपते । त्रातरस्ते महासत्त्वाः प्रतिज्ञातमहाव्रताः ॥ १ए५ ॥
 संसारारातां ज्ञात्वा परितस्त्यक्तपूर्विणः । न खलु प्रतिवृद्धंति जोगान् ऋयोपि वांतवत् ॥ १ए६ ॥

युग्मम् ।

एवं निषिद्धो जोगेषु स्वामिना चरतेश्वरः । ऋयो विचिंतयामास सानुतांपेन चेतसा ॥ १ए७ ॥
 यदि तावदमी त्यक्तसंगा जोगान्न जुंजते । तथापि तावदाहारं जोक्ष्येते प्राणधारणम् ॥ १ए८ ॥
 एवं विचिंत्य शकटशतैः पंचचिरुच्चकैः । आनायथाहारमनुजाह्यमंत्रयत पूर्ववत् ॥ १ए९ ॥
 स्वामी ऋयोप्युवाचैवमन्नादि चरतेश्वर । आधाकर्माहुतं जातु यतीनां नहि कदपते ॥ २०० ॥
 एवं निराकृतो भूयोऽप्यङ्कृताकारितेन सः । अग्नेनामंत्रयांचके शोचते सर्वमार्जवे ॥ २०१ ॥
 राजेऽत्र राजपिंडोऽपि महर्षीणां न कदपते । एवं ऋयो निराचके चक्रचृद्धर्मचक्रिणा ॥ २०२ ॥
 स्वामिना प्रतिषिद्धोऽस्मि सर्वथेति महीयसा । अदूयतानुतांपेन राहुणैव निशाकरः ॥ २०३ ॥
 जपलक्ष्य विद्वद्धत्वं सहस्राक्षः क्षमापतेः । प्रपन्न स्वामिनमिति कतिधा स्यादवग्रहः ॥ २०४ ॥

१ मासोपवासिनो मुनयः । २ वमनवत् । ३ सानुतांपेन पश्चात्तापगहितेन । ४ सरलत्वे । ५ श्रीतीर्थङ्करेण । ६ सहस्राक्ष इन्द्रः ।

स्वाभ्यपि व्याजहारैवं पंचधा स्यादग्रहः । इंद्रचक्रिणुपागारिसाधुसंबंधिजेदतः ॥ २०५ ॥
 उत्तरेणोत्तरेणैवां पूर्वः पूर्वः प्रवाध्यते । विधिः परोक्तो बलवान् यत्पूर्वोक्तपरोक्तयोः ॥ २०६ ॥
 शक्रोऽप्युत्तरेणैवं मे साधवो विहरंति ये । तदमीषां मया देवानुजज्ञेऽग्रहो निजः ॥ २०७ ॥
 इत्युदित्वा स्वामिपादान् वंदित्वाऽवस्थिते हरौ । एवं संचिंतयामास ज्योऽपि जरतेश्वरः ॥ २०८ ॥
 एचिर्मदीयमुनित्रिर्यद्यन्नादि नाहत्तम् । अग्रहानुज्ञयाऽद्य कृतार्थः स्यां तत्राप्यहम् ॥ २०९ ॥
 संप्रधार्यति हृदये हृदयालुर्महीपतिः । शक्रयत्स्वामिपादाग्रे त्वज्ञासीत्स्वमनग्रहम् ॥ २१० ॥
 सन्नह्यचारिणमिवेत्यपृष्ठद्वासव च सः । मया किं कार्यममुना जक्तपानादिनाऽधुना ॥ २११ ॥
 गुणोत्तरेभ्यो दातव्यमिति शक्रेण जापिते । एवं स दध्यौ मम के विना साधून् गुणोत्तराः ॥ २१२ ॥
 आ ज्ञातमथवा संति विरताविरताः खलु । गुणोत्तराः श्रावका मे तेभ्यो देयमिदं मया ॥ २१३ ॥
 कर्तव्यं तच्च निश्चित्य चक्रवर्ती दिवस्पतेः । चास्वदाकृतिकं रूपं दृष्ट्वा पप्रञ्च विस्मितः ॥ २१४ ॥
 किमीदृशेन रूपेण यूयं स्वर्गेऽपि तिष्ठथ । रूपांतरेण यदि वा कामरूपा हि नाकिनः ॥ २१५ ॥
 देवराजोऽब्रवीच्चान्निदं रूपं न तत्र नः । यत्तत्र रूपं तन्मर्त्येर्न प्रष्टुमपि पार्यते ॥ २१६ ॥
 जगतः पुनरभ्यूचे सहस्राक्ष ममोच्चैकः । योगात्कीणस्य रूपस्य दर्शने तस्य कौतुकम् ॥ २१७ ॥
 तस्या दिव्याकृतेः स्वस्या दर्शनेन दिवस्पते । परिप्रीणय मे चक्षुश्चकोरमिन चंजसाः ॥ २१८ ॥
 त्वं पुमानुत्तमोसीति मातेऽभूत् प्रणयो मुधा । तदेकमंगावयवं दर्शयिष्यामि जूपते ॥ २१९ ॥

१ इन्द्र-चकी नृप आगारी माधुसम्बन्धी इति पञ्चगेदा । २ हरो इन्द्रे । ३ एरुगुन्तेन समान । ४ प्रणयः पार्यना ।

॥ १२० ॥

॥ १२१ ॥

॥ १२२ ॥

॥ १२३ ॥

॥ १२४ ॥

॥ १२५ ॥

॥ १२६ ॥

॥ १२७ ॥

॥ १२८ ॥

॥ १२९ ॥

॥ १३० ॥

॥ १३१ ॥

॥ १३२ ॥

॥ १३३ ॥

॥ १३४ ॥

॥ १३५ ॥

॥ १३६ ॥

॥ १३७ ॥

॥ १३८ ॥

॥ १३९ ॥

॥ १४० ॥

शुनासीरो योग्यालंकारशाखिनीम् । स्वांगुलीं दर्शयामास जगन्त्रसैकदीपिकाम् ॥ १२० ॥
विकसन्नासुरद्युतिम् । तां महंजगुटीं दृष्ट्वा सुमुदे मेदिनीपतिः ॥ १२१ ॥
महंजगुटीं दृष्ट्वा सुमुदे मेदिनीपतिः ॥ १२२ ॥
विनीतां नगरी ययौ ॥ १२३ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १२४ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १२५ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १२६ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १२७ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १२८ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १२९ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३० ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३१ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३२ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३३ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३४ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३५ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३६ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३७ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३८ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १३९ ॥
शतमन्युस्तिरोधत्त संध्यात्रमिव तच्छृणात् ॥ १४० ॥

१ शुनासीर इन्द्रः । २ इद विशेषण चन्द्रशुभोः पक्षे योज्यम् । ३ उत्तमगुरुपत्न्योचित्वाचारैपरीत्यम् ।

अनया चिंतया धमध्यानं प्रावर्त्तत द्वाणम् । गंगाप्रवाहः द्दाराब्धाविव तस्मिन् प्रमादिनि ॥ १३५ ॥
 चूयोपि चूपः शब्दादिष्विन्द्रियाशेष्वसज्यत । कर्मभोगफलं कोऽपि नान्यथा कर्तुमीश्वरः ॥ १३६ ॥
 सूदाध्यक्षैरथान्येद्युरेवं व्यङ्गपि चूपतिः । श्रावकोऽश्रावको वापि चूयस्त्वान्नोपलक्ष्यते ॥ १३७ ॥
 आदिशशरतः सूदान् श्राद्धा शूयमपि स्थ यत् । परीक्षापूर्वकं देयमतःप्रच्युति चोजनम् ॥ १३८ ॥
 को जवान् श्रावकोऽहं तद्गतानि कति शंस नः । तानि नः श्रावकाणां स्युः किं त्वस्माकंसदापि हि १३९ ॥
 अणुव्रतानि पंचाथ सप्त शिक्षाव्रतानि च । एवं परीक्षानिर्व्यूढास्तेस्तेऽहश्शंसं त चूपतेः ॥ १४० ॥
 ज्ञानदर्शनचारित्रद्विगं रेखात्रयं ततः । वैकंक्षमिव काकिल्या विदधे शुद्धिलक्षणम् ॥ १४१ ॥
 अर्द्धवर्षेऽर्द्धवर्षे च परीक्षां चक्रिरे नवाः । श्रावकाः काकिणीरत्नेनालंबव्यन्त तशैव हि ॥ १४२ ॥
 तद्द्वान्नाम्नोजनं ते द्वेजिरेऽथापठञ्चिदम् । जितो जवानित्याद्युच्चैर्माहर्नोस्ते ततोऽजयन् ॥ १४३ ॥
 निजान्यपत्यरूपाणि साधुच्यो ददिरे च ते । तन्मध्यास्वेव्यथा कैश्चिद्विरक्तैर्ब्रतमाददे ॥ १४४ ॥
 परीपहाऽसहैः कैश्चित् श्रावकत्वमुपाददे । तथैव बुभुजे तैश्च काकिणीरत्नलांबितैः ॥ १४५ ॥
 च्छुजा दत्तमेतेच्यो क्षोकोपि श्रद्धया ददौ । पूजितैः पूजितो यस्मात्केन केन न पूज्यते ॥ १४६ ॥
 अर्हस्तुतिमुनिश्राद्धसामाचारीपवित्रितान् । आर्यान्वेदान् व्यधाच्चक्री तेषां स्वाध्यायहेतवे ॥ १४७ ॥
 क्रमेण माहनास्ते तु ब्राह्मणा इति विश्रुताः । काकिणीरत्नरेखास्तु प्रापुर्ज्योपवीतताम् ॥ १४८ ॥
 इयं जरतराज्येऽच्छ्रुतिस्थितिरकयशाः पुनः । स्वर्णयज्ञोपवीतानि चक्रे काकिण्यचावतः ॥ १४९ ॥

१ पाचकाधिपतिभिः । २ तिर्यकृक्षवल्ग्वी हारभेदः । ३ माहना इदानीं ब्राह्मणनाम्ना प्रसिद्धिं प्राप्ताः ।

महायज्ञःप्रचृतयः केचिदौप्याणि चक्रिरे । पट्टसूत्रमयान्यन्ये परे सूत्रमयानि तु ॥ १५० ॥ युगमम्
 चरतादादित्ययशास्ततश्चासीन्महायज्ञाः । अतिबलो बलजज्ञो बलवीर्यस्ततोऽपि च ॥ १५१ ॥ ।
 कीर्तिवीर्यो जलवीर्यो दंडवीर्यस्ततोऽष्टमः । इत्यष्टौ पुरुषान् यावदाचारोऽयं प्रवृत्तवान् ॥ १५२ ॥
 एचिर्भूयैश्च बुभुजे चरतार्धं समंततः । जगवन्मुकुटः शक्रोपनीतो मूध्न्यधारि च ॥ १५३ ॥
 शेषैर्महाप्रमाणत्वान्न स वोढुमपर्यत । हस्तित्रिहंस्तिचारो हि वोढुं शक्येत नापरैः ॥ १५४ ॥
 जज्ञे साधुविह्वेदोऽन्तर्नैवमदशमार्हतोः । एवं सप्तस्वंतरेषु जिजानामेष वृत्तवान् ॥ १५५ ॥
 वेदाश्चार्हत्त्वुतियतिश्राद्धधर्ममयास्तदा । पश्चादनार्याः सुलजायाज्ञवल्क्यादिभिः कृताः ॥ १५६ ॥
 इतश्च चरतस्तस्थौ दिवसानतिवाहयन् । आर्धदानैः कामकेट्या विनोदैरपरैरपि ॥ १५७ ॥
 अवनं पावयन्पौदैर्गगनं चंद्रसा इव । अन्येद्युर्नगवानागादष्टापदमहागिरिम् ॥ १५८ ॥
 सद्यश्च तत्र समवसरणे निर्मिते सुरैः । आसांचक्रे जगन्नाथो विदधे धर्मदेशनाम् ॥ १५९ ॥
 तथा स्थितो जगत्स्वामी समेत्यायुक्तपूरुषैः । शशंसे चरतेशाय त्वरितैरनिलैरिव ॥ १६० ॥
 पूर्वं प्रमाणं तेज्योऽदाद्भरतः पारितोषिकम् । दिने दिने कदपतरुर्ददानो न हि हीयते ॥ १६१ ॥
 अष्टापदे च समवसृतं स्वामिनमेत्य सः । प्रदक्षिणीकृत्य नमस्कृत्य चक्रीति तुष्टुवे ॥ १६२ ॥
 त्वत्प्रजावास्तवीमि त्वामप्राज्ञोपि जगत्पते । शशिनं पश्यतां दृष्टिर्मेदापि हि पटूयति ॥ १६३ ॥
 मोहांधकारनिर्मग्नजगदालोकदीपकम् । आकाशवदनंतं ते स्वामिन् जयति केवलम् ॥ १६४ ॥

१ सुविधिशीतलाख्यतीर्थकृतो । २ पादैश्वर्यैः, चन्द्रपक्षे पादैः किरणैः । ३ आयुक्तपूरुषैः नियुक्तपूरुषैः । ४ ममर्था भवति ।

प्रमादनिजामग्नानां नाथ कार्येण माहशाम् । एवं गतागतानि त्वं करोष्यर्क इवासकृत् ॥ १६५ ॥
 जन्मदहार्जितं कर्म त्वदालोकाद्विलीयते । कालेन दृषदी चूतमप्याज्यं वह्निना ज्ञवेत् ॥ १६६ ॥
 एकांतसुखमातोपि साध्वी च सुखदुःखमा । यत्र कदपमुमेच्यस्त्वं विशिष्टफलदो जत्र ॥ १६७ ॥
 समस्तशुवनेशेदं शुवनं ऋषितं त्वया । राज्ञा पुरीव ग्रामेच्यो शुवनेच्यः प्रकृष्यते ॥ १६८ ॥
 पिता माता गुरुः स्वामी यस्सर्वेपि न कुर्वते । एकोऽप्यनेकीञ्चूयेव त्वं हितं विदधासि तत् ॥ १६९ ॥
 निशा निशाकरेणैव हंसेनेव महासरः । वदनं तिलकेनेव शोचते शुवनं त्वया ॥ १७० ॥
 इति स्तुत्वा नमस्कृत्य जगवतं यथाविधि । निपसाद यथास्थानं विनयी जस्तेश्वरः ॥ १७१ ॥
 आयोजनविसर्पिण्या सर्वज्ञाषानुयातया । जारत्या जगवान् विश्वोपकृत्यै देशनां व्यधात् ॥ १७२ ॥
 देशनाविरतौ नत्वा स्वामिनं जस्तेश्वरः । रोमांचितवपुर्वञ्चांजलिरेवं व्यजिज्ञपत् ॥ १७३ ॥
 नाश्रेह भरते यूयं यथा विश्वहितास्तथा । कत्यन्ये ज्ञाविनो धर्मचक्रिणश्चक्रिणः कति ॥ १७४ ॥
 तेषां च नगरं गोत्रं पितरावर्द्धिधायुषी । वर्णं मानांतरे दीक्षागती विज्ञापय प्रजो ॥ १७५ ॥
 अथाचचक्षे जगवान् जस्ते ज्ञाविनोऽपरे । त्रयोविंशतिरर्हत एकादश च चक्रिणः ॥ १७६ ॥
 जिनौ च विंशद्वाविंशौ तत्र गोतमवंशजौ । कश्यपान्वयजास्त्वन्ये सर्वे निर्वाणगामिनः ॥ १७७ ॥
 अयोध्यायां जितशत्रुविजयातनयोऽजितः । दाससतिपूर्वद्वहायुष्को निर्ऋक्समद्युतिः ॥ १७८ ॥

१ प्रस्तरभूत । २ आज्य द्यूतम् । ३ सर्वभाषानुगामिन्या । ४ धर्मचक्रिणस्तीर्थङ्कराः । ५ अभिधा नाम । ६ निर्ऋक्समद्युतिः सुवर्ण-
 समद्युतिः ।

अर्धपंचमकोदंडशतान्युत्तुंगविग्रहः । पूर्वगोनपूर्ववक्ष्यपर्यायोऽसौ त्रविध्यति ॥ १७९ ॥
 अर्धपंचमकोदंडशतान्युत्तुंगविग्रहः । सागरोपमकोटीनां लक्षाः पंचाशदंतरम् ॥ १८० ॥
 तथा मदीयनिर्वाणजितनिर्वाणकालयोः । षष्टिपूर्ववक्ष्यायुक्कश्चतुर्धनशतोच्छ्रयः ॥ १८१ ॥
 श्रावस्यां जितारिसेनाञ्चः स्वर्णाञ्च संचवः । षष्टिपूर्ववक्ष्यायुक्कश्चतुर्धनशतोच्छ्रयः ॥ १८२ ॥
 चतुःपूर्वांगहीना च पूर्ववक्ष्याऽस्य तु व्रते । सागरोपमकोटीनां लक्षाणि त्रिंशदंतरम् ॥ १८३ ॥
 विनीतापुर्यां संवरैः सिद्धार्थाजोऽन्निनंदनः । पंचाशत्पूर्ववक्ष्यायुः सार्द्धधन्वशतत्रयः ॥ १८४ ॥
 स्वर्णाञ्चः पूर्ववक्ष्याष्टपूर्वांगोनास्य तु व्रते । सागरोपमकोटीनां दशलक्षाणि चांतरम् ॥ १८५ ॥
 तत्पुर्यां सुमतिर्भेधमंगलाञ्चः सुवर्णरूक् । चत्वारिंशत्पूर्ववक्ष्यायुर्धनुस्त्रिंशतीमितः ॥ १८६ ॥
 छादशपूर्वांगहीना पूर्ववक्ष्यास्य तु व्रते । सागरोपमकोटीनां नवलक्षाणि चांतरम् ॥ १८७ ॥
 कौशांब्यां धरसुसीमासूनुः पद्मप्रचोऽरुणः । त्रिंशत्पूर्ववक्ष्यायुक्कः सार्द्धधन्वशतत्रयः ॥ १८८ ॥
 षोडशपूर्वांगन्यूना पूर्ववक्ष्यास्य तु व्रते । अर्द्धिकोटिसहस्राणां नवतिः पुनरंतरम् ॥ १८९ ॥
 वाराणस्यां तु प्रतिष्टुथ्वीसूनुः सुवर्णरूक् । सुपाश्वो विंशतिपूर्ववक्ष्यायुर्द्धिधनुः शतः ॥ १९० ॥
 विंशत्यंगविहीनास्य पूर्ववक्ष्या व्रते पुनः । सागरोपमकोटीनां सहस्राणि नवांतरम् ॥ १९१ ॥
 चंद्रानने महासेनलक्ष्णाञ्चः शशिप्रचः । दशपूर्ववक्ष्यायुक्कः शुभ्रः सार्द्धधनुः शतः ॥ १९२ ॥
 चतुर्विंशत्यंगहीना पूर्ववक्ष्यास्य तु व्रते । सागरोपमकोटीनां शतानि नव चांतरम् ॥ १९३ ॥
 काकंधां सुग्रीवरामातनयः सुविधिः सितः । पूर्ववक्ष्यायुक्क एकधन्वशतोद्धयः ॥ १९४ ॥

१ विग्रहः कायः । २ सवरः पिता सिद्धार्था माता ताभ्या जातः । ३ तदाख्ये नगरे ।

अष्टाविंशत्यंगहीना पूर्वलक्षास्य तु व्रते । सागरोपमकोटीनां नवतिः पुनरंतरम् ॥ १९४ ॥
 शीतलो ऋद्धिपुरे नंदादृढरथात्मजः । स्वर्णान्नः पूर्वलक्षार्धधुर्नवतिमुच्चितः ॥ १९५ ॥
 अमुष्य तु व्रते पूर्वसहस्राः पंचविंशतिः । अंतरं तु सरिन्नाश्रोपमानां कोटयो नव ॥ १९६ ॥
 सिंहपुरे विष्णुराजविण्णोः सूदुः सुवर्णरुक् । श्रेयांसस्तु जिनोऽशीतिशरासनसमुन्नतिः ॥ १९७ ॥
 वर्षाणां चतुरशीत्या लक्षैः प्रमितजीवितः । अमुष्य तु व्रते वर्षलक्षणाभेकविंशतिः ॥ १९८ ॥
 पट्टत्रिंशत्याब्दसहस्रैः पद्मपृष्ठया वर्षलक्षैः । तथाणवशतेनोर्णवकोटिर्जिनांतरम् ॥ १९९ ॥
 वंपापुर्यां वासुपूज्यो वसुपूज्यजयात्मजः । वासप्तत्यब्दलक्षार्धधनुःसप्ततिमुन्नतः ॥ २०० ॥
 रक्तोऽस्य चतुःपंचाशत्सर्वलक्षाणि तु व्रतम् । तथा सागरोपमानां चतुःपंचाशदंतरम् ॥ २०१ ॥
 कांपिह्ये च कृतवर्मश्यामाचूर्विमलो जिनः । पष्टिवत्सरलक्षायुः पष्टिधन्वा सुवर्णरुक् ॥ २०२ ॥
 अमुष्य च पंचदशवर्षलक्षाणि तु व्रतम् । वासुपूज्यांतन्मोक्षांतरे च त्रिंशदर्णवाः ॥ २०३ ॥
 अयोध्यायां सिंहसेनसुयशाचूः सुवर्णरुक् । अनंतसिंशक्ष्ण्वाब्दायुः पंचाशत्वनून्नतिः ॥ २०४ ॥
 सार्द्धानि वर्षलक्षाणि सप्त तस्य पुनर्व्रतम् । विमलमोक्षतन्मोक्षांतरे च नवसागराः ॥ २०५ ॥
 धर्मो रत्नपुरे ज्ञानुसुव्रताचूः सुवर्णरुक् । दशाब्दवर्षायुः पंचचत्वारिंशत्वनून्नतः ॥ २०६ ॥
 पर्यायस्तस्य वर्षाणां सार्द्धं लक्षद्वयं खलु । अनंतमोक्षतन्मोक्षांतरेऽर्णवचतुष्टयं ॥ २०७ ॥
 पुरे गजपुरे शांतिविंशसेनाचिरासुतः । सुवर्णवर्णोऽब्दलक्षायुश्चत्वारिंशत्वनून्नतिः ॥ २०८ ॥

पंचविंशतिरब्दानां सहस्राण्यस्य तु व्रते । अन्धित्रयं पत्यचतुर्जागत्रिकोनमंतरम् ॥ ३०९ ॥
 कुंथुर्गजपुरे स्वर्णवर्णः शूरश्रियोः सुतः । पंचनवत्यब्दसहस्रायुः पट्यार्धकांतरः ॥ ३१० ॥
 पंचत्रिंशच्चतुस्तुंगः पर्यायेऽस्य तु वत्सराः । त्रयोविंशतिसहस्राः सार्धसप्तशतानि च ॥ ३११ ॥
 स्वर्णाचोऽरो गजपुरे देवीसुदर्शनात्मजः । चतुरशीत्यब्दसहस्रायुस्त्रिंशच्चतुन्नतिः ॥ ३१२ ॥
 पर्याये तस्य वर्षाणां सहस्राण्येकविंशतिः । पट्यतुर्यांशोऽब्दकोटिसहस्रोनो जिनांतरं ॥ ३१३ ॥
 महिनाथो मिथिलायां कुञ्जप्रभावतीप्रसूः । पंचविंशतिधन्याब्दकोटीसहस्रकांतरः ॥ ३१४ ॥
 नीलोऽस्याब्दसहस्राणि पंचपंचाशदायुपि । एकवर्षशतानि पूर्वोक्ताब्दानि तु व्रते ॥ ३१५ ॥
 पद्मासुमित्रसूराजगृहे कृष्णस्तु सुव्रतः । त्रिंशत्सहस्रायुर्धनुर्विंशतिमुन्नतः ॥ ३१६ ॥
 सप्तवर्षसहस्राणि सार्धान्येतस्य तु व्रतम् । चतुःपंचाशदब्दानां लक्षाणि तु जिनांतरम् ॥ ३१७ ॥
 मिथिलायां स्वर्णवर्णो वप्राविजयचूर्नेमिः । दशवर्षसहस्रायुः पंचदशधनुन्नतिः ॥ ३१८ ॥
 समासहस्राद्वितयं सार्धमेतस्य तु व्रतम् । मोक्षांतरं नमिनेम्योर्वर्षलक्षाः षडेव हि ॥ ३१९ ॥
 शिवासमुद्रविजयात्मज शौर्यपुरे शितिः । नेमिर्दशधनुस्तुंगः समासहस्रजीवितः ॥ ३२० ॥
 शतानि सप्तवर्षाणां प्रव्रज्यायामुभ्य तु । मुत्तयंतरे नमिनेम्योर्वर्षलक्षाणि पंच तु ॥ ३२१ ॥
 वामाश्वसेनचूः पार्श्वो वाराणस्यां विनीलरुक् । नवहस्तप्रमाणंगः शतवत्सरजीवितः ॥ ३२२ ॥
 वर्षाणां सप्ततिस्तस्य दीक्षायामंतरे पुनः । सहस्राणि त्र्यशीतिः सार्धानि सप्तशतानि च ॥ ३२३ ॥

कुंभ्यामे महावीरः सिद्धार्थत्रिशदासुतः । स्वर्णञ्जः सप्तहस्तांगो घासप्तत्यब्दजीवितः ॥ ३२४ ॥
 घ्राचत्वारिंशदब्दानि प्रव्रज्यायामुभय च । पार्श्ववीरंतरालं तु सार्द्धं वर्षशतद्वयम् ॥ ३२५ ॥
 काश्यपश्चक्रिणो हेमवर्णा श्रष्टेषु मोक्षगाः । त्वं मयीवाजिते तत्रायोध्यायां सगरैः खलु ॥ ३२६ ॥
 तुक् सुमित्रयशोमत्योः सार्द्धधन्वचतुःशतः । घासप्तत्या पूर्ववैकैः स तु प्रमितजीवितः ॥ ३२७ ॥
 श्रावस्यां मधवा ऋचासमुद्भविजात्सजः । पंचाब्ददद्यायुः सार्द्धद्विचत्वारिंशधन्वकः ॥ ३२८ ॥
 सनत्कुमारोऽब्दद्वद्दहन्नयायुर्हस्तिनापुरे । प्राग्मानादेकधन्वीनः सहदेव्यश्वसेनञ्चः ॥ ३२९ ॥
 धर्मशांत्यंतरे चैतौ तृतीयस्वर्गगामिनौ । शांतिः कुंथुरश्चैतेऽर्हैश्चक्रचतुोऽपि च ॥ ३३० ॥
 ताराकृतवीर्यसुतः सुचूमो हस्तिनापुरे । पष्टिवर्षसहस्रायुरष्टाविंशधनून्नतिः ॥ ३३१ ॥
 अरमह्यंतरे त्रावी सप्तमं नरकं गमी । वाराणस्यां पुनः पञ्चो ज्वालापद्मोत्तरात्मजः ॥ ३३२ ॥
 त्रिंशद्वर्षसहस्रायुर्धनुर्विशतिमुन्नितः । कांपिद्वये हरिपेणस्तु मेरामहाहरिप्रसूः ॥ ३३३ ॥
 दशवर्षसहस्रायुः पंचदशधनून्नतिः । मुनिनम्योर्बिर्हरतोर्षावप्येतौ ऋविष्यतः ॥ ३३४ ॥
 वप्राविजयचूराजगृहे षादशकार्मुकः । ज्यैयस्यब्दसहस्रायुर्नमिनेमिजिनांतरे ॥ ३३५ ॥
 कांपीद्वये ब्रह्मदत्तस्तु चुलनीब्रह्मनंदनः । सप्तवर्षशतायुष्कः सप्तधन्वसमुन्नतिः ॥ ३३६ ॥
 श्रीनेमिनाथश्रीपार्श्वनाथतीर्थांतरे त्वसौ । रौद्रध्यानपरो गामी सप्तमीं नरकावनीम् ॥ ३३७ ॥

तत्र प्रचुरपृष्टोऽपीत्याख्यच्चतुर्थविक्रमाः । त्रिखंभावनिजोक्तारो वासुदेवा नवासिताः ॥ ३३७ ॥
 अष्टमः काश्यपकुलस्तेषु शेषास्तु गौतमाः । सापत्ना त्रातरस्तेषां बलदेवाः सिता नव ॥ ३३९ ॥
 त्रिपृष्टः केशवस्तत्र नगरे पौतैनाह्वये । प्रजापतिमृगावत्योः सुतोऽशीतिधनून्नतिः ॥ ३४० ॥
 महीं विहरमाणे तु श्रेयांसजिनपुंगवे । चतुरशीत्यब्ददद्यायुरंत्यनरकं गमी ॥ ३४१ ॥
 धारावत्यां विपृष्टस्तु धनुःसप्ततिसुन्नतः । शुवं विहरमाणे तु वासुपूज्यजिनेश्वरे ॥ ३४२ ॥
 घासप्ततिवर्षदद्यायुः पद्मानाहानंदनः । गमिष्यति च सोऽवश्यं षष्ठीं नरकमेदिनीम् ॥ ३४३ ॥
 धारावत्यां स्वयंचूस्तु धनुःषष्टिसमुन्नतः । षष्टिवत्सरदद्यायुर्विमलस्वामिवंदकः ॥ ३४४ ॥
 नररौजस्य पृथिवीदेव्याश्चैप तनूरुहः । गमिष्यति च पूर्णायुः षष्टिकां नरकावनीम् ॥ ३४५ ॥
 तस्यामेव नगर्यां च पुरुषोत्तम आख्यया । पंचाशत्कार्षुकोत्सुंगः सोमसीतातनूरुहः ॥ ३४६ ॥
 वर्त्तमाने जिनेऽनंते त्रिंशद्विंशद्द्विजिवितः । समाप्तायुरसौ षष्ठीं नरकोर्वी गमिष्यति ॥ ३४७ ॥
 अश्वपुरे तु पुरुषसिंहो नाम्ना ऋविष्यति । धर्मनाथजिने पंचचत्वारिंशत्तनून्नतिः ॥ ३४८ ॥
 शिवराजामृतासूनुवर्षदद्यात्प्यसौ दश । आयुरनुपाहय षष्ठीं नरकोर्वी गमिष्यति ॥ ३४९ ॥
 चक्रपुर्यां तु पुरुषपुंर्रीकोऽन्निधानतः । अरमह्यंतरे दक्षमीवतीमहाशिरःसुतः ॥ ३५० ॥
 एकोनत्रिंशतं चापानंत्यमुन्नतविग्रहः । पंचषष्टिसहस्राब्दायुः पष्ठं नरकं गमी ॥ ३५१ ॥

१ प्रभुः ऋषभः । २ असिताः कृष्णवर्णाः । ३ गौतमा गौतमकुलाः । ४ पौतनाह्वये पुरे । ५ धारावत्या द्वारिकाया । ६ तदा-
 ख्यस्य पितुः । ७ नाम्ना । ८ अरमह्नीनाथान्तरे । ९ एकोनत्रिंशद्वत्तनून्नतकायः ।

दत्तो वाराणसीपुर्यां पङ्क्तिशक्तिधनून्नतिः । जिनांतरे तु तत्रैव शेषवत्यग्निसिंहचूः ॥ ३५२ ॥
 पट्पंचाशत्सहस्राणि वर्षाणामस्य जीवितम् । गमिष्यति च पूर्णांशुः पंचमीं नरकावनीम् ॥ ३५३ ॥
 नारायण इति ख्यातः पुरे राजगृहाह्वये । षादशाब्दसहस्रायुर्भुनिनभ्यंतरे त्वसौ ॥ ३५४ ॥
 कैकेयीदशरथचूर्धनुःपोडशकोन्नतिः । गमिष्यति च पूर्णांशुस्तुरीयां नरकावनीम् ॥ ३५५ ॥
 कृष्णस्तु मथुरापुर्यां देवकीवसुदेवचूः । वंदिता नेमिनाथस्य दशधन्वसमुद्भयः ॥ ३५६ ॥
 सहस्रमेकं वर्षाणामायुरस्य ऋविष्यति । ततो नरकमेदिन्यां तृतीयायां गमिष्यति ॥ ३५७ ॥
 प्रथमो बलदेवस्तु तत्र ऋद्रासुतो बलः । पंचाशीतिवर्षलक्षाष्टायुरस्य ऋविष्यति ॥ ३५८ ॥
 द्वितीयस्तु बलदेवो चावी विजय आख्यया । सुत्रज्ञाचूः पंचसप्तत्यब्दलक्षाणि जीविता ॥ ३५९ ॥
 तृतीयस्तु बलदेवो ऋद्र इत्यग्निधानतः । सुप्रज्ञाचूः पंचषष्टिवर्षलक्षाणि जीविता ॥ ३६० ॥
 चतुर्थस्तु बलदेवः सुप्रज्ञो नामधेयतः । सौदर्शनयोऽब्दपंचपंचाशत्सहस्रजीवितः ॥ ३६१ ॥
 पंचमो बलदेवस्तु चावी नाम्ना सुदर्शनः । सप्तदशवर्षलक्षजीवितो विजयासुतः ॥ ३६२ ॥
 षष्ठो बलो वैजयंत्याः सूनुरानंद आख्यया । पंचाशीतिसहस्राणि वर्षाणामस्य जीवितम् ॥ ३६३ ॥
 सप्तमो बलदेवस्तु नंदनो नामधेयतः । पंचषष्टिसहस्राब्दायुर्जयंतिसमुद्भवः ॥ ३६४ ॥
 अष्टमस्तु बलदेवः पद्मोऽपराजितासुतः । पंचदशसहस्राणि वर्षाणामस्य जीवितं ॥ ३६५ ॥
 नवमस्तु बलदेवो राम इत्यग्निधानतः । षादशाब्दशतायुष्को रोहिणीतनुसंभवः ॥ ३६६ ॥

१ दत्तात्रयः । २ भद्राख्याया मातुः सुतः ।

तत्राष्टौ मोक्षगा रामो ब्रह्मकहपं गमिष्यति । उत्सर्पिण्यां स जारते कृष्णतीर्थे तु सेत्स्यति ॥ ३६७ ॥
 अश्वघ्नीवस्तारकश्च मेरुको मधुरेव च । निशुंजबलिप्रह्लादलंकेशमगधेश्वराः ॥ ३६८ ॥
 वैासुदेवप्रतिमहाः सर्वे चक्रप्रहारिणः । हनिष्यंति निजैश्चक्रैर्वासुदेवकरं गतैः ॥ ३६९ ॥ युग्मम् ।
 श्रुत्वा तद्भरताधीशो जव्यसत्त्वैः समाकुलाम् । दृष्ट्वा च तां सत्रां हृष्टः पप्रच्छ स्वामिनं प्रभुः ॥ ३७० ॥
 जगन्नय इवैकत्र सामस्येनापि तस्थुषि । तिर्यग्नरारामरमये सदसि त्रिजगत्पतेः ॥ ३७१ ॥
 अत्र किं कश्चिदप्यस्ति जगवन् जगवानिव । तीर्थं प्रवर्त्स्य जारतक्षेत्रं यः पावयिष्यति ॥ ३७२ ॥
 युग्मम् ॥

शशांस जगवानेवं य एष तव नन्दनः । मरीचिर्नामधेयेन परिव्राजक आदिर्मः ॥ ३७३ ॥
 आर्त्तरौद्रध्यानहीनः सम्यक्त्वेन च शोचितः । ध्यायंश्चतुर्विधं धर्म्यं ध्यानं च रहसि स्थितः ॥ ३७४ ॥
 दुकूलमिव पंकेन निःश्वासेनेव दर्पणः । कर्मणा मलिनोऽमुष्य जीवः संप्रति वर्त्तते ॥ ३७५ ॥
 शुक्लध्यानाशिसंयोगादग्निशौचमिवांशुकम् । जात्यं सुवर्णमिव च स क्रमाद्बुद्धिमेष्यति ॥ ३७६ ॥
 इहैव जारतक्षेत्रे नगरे पोतनाचिधे । त्रिपृष्टो नाम दाशार्हः प्रथमोऽसौ जविष्यति ॥ ३७७ ॥
 क्रमात्प्रत्यङ्गविदेहेषु मूकायां पुरि चक्रयसौ । तुक्धनंजयधारिण्योः प्रियमित्रो जविष्यति ॥ ३७८ ॥
 चिरं च संसृत्य जवे जविष्यत्यत्र जारते । श्ययं नाम्ना महावीरश्चतुर्विंशस्तु तीर्थकृत् ॥ ३७९ ॥
 सप्तत्रिः कुलकम् ॥

१ सिद्धि गमिष्यति । २ प्रतिवासुदेवाः । ३ परिव्राजकः त्रिन्ड्रीक । ४ आदिग. प्रथमः ।

इति श्रुत्वा स्वाम्यनुज्ञामादाय जरतेश्वरः । मरीचिं वंदितुं जत्तया जगन्तमिवाच्यगात् ॥ ३८० ॥
 नाम्ना त्रिपृष्टः प्रथमो दशार्हाणां जविष्यति । चक्रवर्ती विदेहेषु प्रियमित्रात्रिधश्च यत् ॥ ३८१ ॥
 न तद्वंदे न ते वंदे पारिव्राज्यं न जन्म च । किंतु वंदे चतुर्विंशो यत्त्वमर्हन् जविष्यति ॥ ३८२ ॥
 इति ब्रुवाणः शिरसि बध्नांजलिपुटस्ततः । तं त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य वंदे जरतेश्वरः ॥ ३८३ ॥

त्रिजिर्विशेषकम् ॥

अथ नत्वा जगन्नाथं जगाम जगतीपतिः । अयोध्यां नगरीं नागराजो जोगवतीमिव ॥ ३८४ ॥
 मरीचिस्तज्जिरा हृष्यंस्त्रिः करास्फोटपूर्वकम् । जातप्रमोदोऽन्यधिकं वक्तुमेवं प्रचक्रमे ॥ ३८५ ॥
 यथाद्यो वासुदेवानां विदेहेषु च चक्रभृत् । अंश्ल्योऽर्हन् जवितास्मीति पूर्णमेतावता मम ॥ ३८६ ॥
 पितामहोऽर्हतामाद्यश्चक्रिणां च पिता मम । दशार्हाणामयं चेति श्रेष्ठं कुलमहो मम ॥ ३८७ ॥
 त्रैलोक्यमेकतः सर्वमेकतश्च कुलं मम । एकतोऽन्यद् गजकुलं यथैरावण एकतः ॥ ३८८ ॥
 ग्रहेच्य इव चंडांशुरुच्य इव चंडमाः । सर्वेच्योऽपि कुलेच्यो मे कुलमेकं प्रकृष्यते ॥ ३८९ ॥
 एवमात्मकुलमदं कुर्वाणेन मरीचिना । द्यूतयेव पुटं नीचगोत्रं सूत्रितमात्मनः ॥ ३९० ॥
 पुंडरीकप्रचृत्तिजिर्वृतो गणधैररथ । नाश्रोऽव्यचादीत् प्रपुनन्विहारव्याजतो महीम् ॥ ३९१ ॥
 कृपया पुत्रवध्मर्षकौशलं कोशलान्नयत् । तपस्यमुग्धान् मगधान् कुर्वन्परिचितानिव ॥ ३९२ ॥

१ परिव्राजकवेश । २ भोगवती नागपुरी । ३ अन्त्यः अर्हन् चरमतीर्थङ्करः श्रीमहावीर । ४ इन्द्रहस्ती । ५ चण्डाशुः सूर्यः ।
 ६ उडुभ्यः नक्षत्रेभ्यः । ७ लूता कीटविशेषः । ८ पवित्रीकुर्वन ।

काशीन् विकाशयन् पद्मकोशानिव दिवाकरः । आनंदयन् दशोष्णोश्चाणवानिय निशाकरः ॥ ३ए३ ॥
 देशनासुधया चेदींश्वेतयन्मूर्द्धितानिव । मालवैर्मालयन् धर्मधुरां वत्सतरैरिव ॥ ३ए४ ॥
 कुर्वन् पापविपन्नाशान्निर्जरानिव गौजरान् । सौराष्ट्रान् पटयन् बैद्य इव शत्रुजनं ययौ ॥ ३ए५ ॥

चतुर्भिः कुलकम् ॥

विदेशमिव वैताढ्यं क्वचिद्वैश्याशिलाच्यैः । स्वर्णप्रावोच्चयैः कापि मेरोस्तमिवाहुतम् ॥ ३ए६ ॥
 क्वचिच्च रत्नखानीनी रत्नाचलमिवापरम् । काप्यौषधीत्रिहिंमालिमिव स्थानान्तरस्थितम् ॥ ३ए७ ॥
 आमुक्तचोदकमिवासक्तसंस्कवारिदैः । स्कंधाचलंबिसंव्यानमिव निर्जरवारिभिः ॥ ३ए८ ॥
 शिरोऽञ्ज्यणञ्जुपा सूर्येणोत्किरीटमिवाहनि । नक्तं च चंदनरसतिलकांकिमिवेंद्रुजा ॥ ३ए९ ॥
 सहस्रमूर्खानमिव शृंगैर्गगनरोधिभिः । अनेकदोर्दंडमिव तुंगैस्तालमहीरुहैः ॥ ४०० ॥
 नालिकेरीवनेषूचैः पाकपिंगासु लुंबिषु । निजापत्यभ्रमाघेगात्पतत्स्रवगसंकुलम् ॥ ४०१ ॥
 चूर्तावचायसक्तानां सौराष्ट्रहरिणीहशाम् । आकल्पमानमधुरगीतिमुत्कीर्णैकैर्मृगैः ॥ ४०२ ॥
 उद्दुग्धसूचिव्याजेन संजातपलितैरिव । जरद्भिः केतकीवृक्षैरशून्याधित्यकाञ्चुवम् ॥ ४०३ ॥
 स्थाने स्थाने सिंदुवारैः श्रीखंडद्रवपांडुभिः । कृतसर्वगंगमण्डयपुंफ्रुवलिमिवोच्चकैः ॥ ४०४ ॥
 शाखास्थितगोलांगूललांगूलजटिलैः कृतैः । चंचांडुमैरनुकृतस्रहन्यग्रोधपादपम् ॥ ४०५ ॥

१ काशीन् देशविशेषान् । २ दशार्णान् तदाख्यदेशीयान् । ३ चेदीन् तदाख्यदेशीयान् । ४ निर्जरान् देवान् । ५ लुम्बिषु फल-
 गुच्छेषु । ६ आम्नावचयनासक्ताना । ७ अशून्योद्भूमि । ८ वृक्षविशेषैः । ९ गोलगूलाः कपयः । १० आम्लवृक्षैः ।

अद्भुतस्वर्परीणाहसंपदामुदितैरिव । नित्यं कंटकितफलैः पनसैरुपशोञ्जितम् ॥ ४०६ ॥
 श्लेषमातैरमारान्त्रितमःसन्नह्यचारिञ्चिः । अंजनाचलचूलाचिराहृताञ्चिरिवांतिकम् ॥ ४०७ ॥
 किंशुकैः शुक्चंचूवदारक्तकुसुमधिञ्चिः । शोचमानं महानागं कुंकुमस्थासकैरिव ॥ ४०८ ॥
 कापि ज्ञाह्यञ्चवं कापि खार्जूरं कापि तादजम् । मध्यापिबध्निराबध्नगोष्ठीकं शबरीजनैः ॥ ४०९ ॥
 अत्रेद्यैर्ककिरणेषूणामखलतामपि । सन्नाहमिव बिभ्राणं तांबूलीनवरुपैः ॥ ४१० ॥
 आर्द्रदूर्वाकुलास्वादमुदितैर्मृगमंडलैः । आबध्यमानरोमंश्रं महाविटपिनां तले ॥ ४११ ॥
 सहकारफलास्वादमग्नंचुपुटैश्चिरम् । शुकैर्निरंतरैर्जात्यवैडूर्यैरिव मंडितम् ॥ ४१२ ॥
 केतकीचंपकाशोककंदंबकुलोद्भवैः । परागैः पवनोद्भूतै रजस्वलाशिलातलम् ॥ ४१३ ॥
 पांथसार्थास्फाट्यमाननालिकेरीफलांचसा । परितः पंक्विलीञ्चुतोर्पत्यकातटचूतलम् ॥ ४१४ ॥
 जलशालप्रच्युतीनां मध्याधैराण्ड्यशाखिना । वनेनैकतमेनेव तरुखंडेन मंभितम् ॥ ४१५ ॥
 पंचानाद्योजनं मूले शिखरे दशयोजनम् । तमष्टयोजनोत्सेधमारुरोह गिरिं प्रभुः ॥ ४१६ ॥

एकविंशत्या कुलकम् ॥

तत्र सद्योऽपि समवसरणे सुरनिमित्ते । संवीयो जगवानासांचक्रे षक्रे च देशनाम् ॥ ४१७ ॥
 गंजीरया गिरा जर्चुर्विदधानस्य देशनाम् । अनुवाद्येव स गिरिर्गहरोत्थैः प्रतिस्वनैः ॥ ४१८ ॥

१ परिणाहो विशालता । २ अमावास्यारात्रितमःसमावैः । ३ महागज । ४ कुकुमतिलकैः । ५ आबध्यमानचर्वितचर्वण
 ६ उपत्यका आसन्नभूमिः । ७ विशालताशोभिना । ८ अष्टयोजनोन्नति । ९ सर्वहितकारी ।

वृष्टेरिव पयोवाहः प्रावृषि त्रिजगत्पतिः । गतायामथ पौरुष्यां व्यरंसीद्देशानाविधेः ॥ ४१ए ॥
 उत्थाय च ततः स्थानान्मध्यप्राकारमंफले । देवच्छंदे देवदेवो न्यपीदद्देवनिमित्ते ॥ ४१० ॥
 ततश्च स्वामिनः पादपीठे गणधराग्रणीः । श्रीपुंरुरीको न्यपदत्सम्रोजो युवराग्निव ॥ ४११ ॥
 तथैव हि निपेडुष्यां सत्रायां गणचृष्टरः । जगवल्लीलया धर्मदेशानां विदधेतराम् ॥ ४१२ ॥
 सोऽपि द्वितीयपौरुष्यां पारयामास देशानाम् । अवश्यायैसुधासेकं समीरण इव प्रगे ॥ ४१३ ॥
 एवं सत्वोपकाराय कुर्वाणो धर्मदेशानाम् । कंचित्कालं तत्र तस्थावष्टापद इव प्रचुः ॥ ४१४ ॥
 अन्यतश्च प्रतिष्ठासुरपरैद्युर्जगद्गुरुः । गणचृत्पुंरुरीकं तं पुंरुरीकं समादिशत् ॥ ४१५ ॥
 महामुने प्रयास्थामो विहर्तुं वयमन्यतः । गिरौ तिष्ठ त्वमत्रैव मुनिकोटिचिरावृतः ॥ ४१६ ॥
 अत्र देत्रानुचावेन जवतोऽचिरकालतः । ज्ञानं सपरिवारस्योत्पत्स्यते केवलं खलु ॥ ४१७ ॥
 इहैव शैले शैलेशीध्यानमासेडुपस्तव । परिवारसमेतस्याचिरान्मोक्षो ऋविष्यति ॥ ४१८ ॥
 तथेति स्वामिनो वाचं प्रतिपद्य प्रणम्य च । तत्रैव सोऽस्याज्जणचृत्सहैव गणिकोटिभिः ॥ ४१९ ॥
 तीर्गतेषु रत्नौघमुखेन इव वारिधिः । मुक्त्वा तं तत्र नाथोऽगादन्यतः सपरिहृदः ॥ ४२० ॥
 पुंरुरीकः स्थितस्तत्र पर्वते मुनिभिः समम् । उदयादितटे सार्द्धंभृष्टैरिव निशाकरः ॥ ४२१ ॥
 ततः परमसंवेगात्प्रचोर्मधुरया गिरा । पुंरुरीको गणधरः श्रमणानित्यन्नापत ॥ ४२२ ॥

१ विराम प्राप्तवान् । २ सम्राजः गण्डलेश्वरस्य । ३ हिमामृतसिन्धुन । ४ प्रगे प्रत.काले । ५ प्राण्युपकाराय । ६ प्रस्थातुमिच्छुः ।
 ७ ऋक्षैर्नक्षत्रैः ।

गिरिः क्षेत्रप्रजावेण सोऽयं सिद्धिनिबंधनम् । जिगीषूणां दुर्गमिव सीमांतावनिसाधकम् ॥ ४३३ ॥
 कार्या संद्वेखना मुक्तेः साधनांतरमग्न्यहो । ऋवति द्विविधा सा तु इव्यत्रावविशेषतः ॥ ४३४ ॥
 सर्वोन्मादमहारोगनिदानानां समंततः । शोषणं सर्वसाधूनां इव्यसंलेखना मता ॥ ४३५ ॥
 यो रागद्वेषमोहानां कथायाणां च सर्वतः । नैसर्गिकद्विषां वेदो ज्ञावसंलेखना तु सा ॥ ४३६ ॥
 इत्युदित्वा पुंरुरीकः समं श्रमणकोटिजिः । सर्वानालोचयामासातीचारान् सूक्ष्मबादरान् ॥ ४३७ ॥
 महाव्रतारोपणं च ऋयश्चक्रेऽतियुद्धये । क्षौमस्य द्वाहितं द्विस्त्रिहृत्तिनैर्मदयकारणम् ॥ ४३८ ॥
 जीवाः द्वाभ्यंतु सर्वे मे तेषां च द्वांतवानहम् । मैत्री मे सर्वच्छूतेषु वैरं सम न केनचित् ॥ ४३९ ॥
 इत्युक्त्वा ऋवचरिम निराकारं सुदुःकरम् । प्रतिपेदे सोऽनशनं समस्तश्रमणैः समम् ॥ ४४० ॥
 ह्यपकश्रेणिमारूढः स्याद्बुद्धन्नचितोऽपि हि । घातीनि कर्माणि तस्यौजस्विनो जीर्णैरञ्जुवत् ॥ ४४१ ॥
 साधूनां कोटिसंख्यानां तेषामपि हि तुष्टुः । सद्यो घातीनि कर्माणि सर्वसाधारणं तपः ॥ ४४२ ॥
 मासांते चैत्रराकायां पुंरुरीकस्य केवलम् । ज्ञानं बचूव प्रथमं पश्चात्तेषां महात्मनाम् ॥ ४४३ ॥
 शुक्लध्यानस्थितास्तूर्थे नियोगे ते च योगिनः । प्रह्नीणशेषकर्माणो निर्वाणपदवीं ययुः ॥ ४४४ ॥
 समागत्य दिवो देवा मरुदेव्या इय द्वाणात् । ऋत्तया विदधिरे तेषां निर्वाणमनोत्सवम् ॥ ४४५ ॥
 ऋगवानृषभस्वामी प्रथमस्तीर्थकृद्यथा । तथाऋत्प्रथमं तीर्थं शत्रुंजयगिरिस्तदा ॥ ४४६ ॥

१ सर्वोन्मादमहारोगमूलकारणानां । २ स्वाभाविकशत्रूणां । ३ क्षौमस्य दुकूलस्य । ४ “ जीर्णपर्णवत् ” इत्यपि पाठः क्वचित्
 दृश्यते । ५ नियोगे पादे ।

तस्थिवांसं तथा विश्वनाथं पर्वतपालकाः । आशु विज्ञापयामासुर्गत्वा ऋतचक्रिणे ॥ ४६२ ॥
 प्रचोश्चतुर्विधाहारप्रत्याख्यानं निशम्य सः । शोकेन शंकुनेवांतः प्रविष्टेन व्यवाध्यत ॥ ४६३ ॥
 ततोऽङ्कुरेण संस्पृष्टः सद्यः शोकैकशानुना । तरुः सिमसिमाविंदूनिवाश्रूणि मुमोच सः ॥ ४६४ ॥
 सांतःपुरपरीवारो दुर्वारासुखपीडितः । प्रतस्थे पादचारेण प्रत्यष्टापदमार्पञ्चिः ॥ ४६५ ॥
 नाजीगणत्कर्करान् स कर्कशानपि पादयोः । वेद्यते वेदना नैव हर्षेणैव शुचापि यत् ॥ ४६६ ॥
 अक्षरन् रक्तधाराश्च पदोः कर्करदूनयोः । आसीच्चालककांकेव तस्यांघ्रिन्यासपद्भतिः ॥ ४६७ ॥
 अवाजगणदुर्वीशो जनान्यानोपयायिनः । आरोहणक्षणेनापि माञ्चुद्विज्ञो गतेरिति ॥ ४६८ ॥
 आतपत्रे शिरःस्थेऽपि तप्ततप्तौ जगाम सः । न तापो मानसो जातु सुधावृष्ट्यापि शाम्यति ॥ ४६९ ॥
 शुंघिवहस्तो हस्तदातूनपहस्तयते स्म सः । मार्गे विलगतः शाखिशखाप्रांतानिबोच्चकैः ॥ ४७० ॥
 अग्नेसरान्वेत्रधरानपि पश्चाच्चकार सः । रथार्त्तरीव तीरङ्गन् सरिदायामगामिनी ॥ ४७१ ॥
 पदे पदे स्ववंतीश्च वेगाच्चासरधारिणीः । चक्री प्रतीक्षांचके न चित्तवंग्तुमुत्सुकः ॥ ४७२ ॥
 लब्धदयोहृद्य वेगेनोरस्थत्वास्फालनैर्मुहुः । विशीर्षमपि नाज्ञासीन्सुखाहारं महीपतिः ॥ ४७३ ॥
 प्रचौ गतमनस्कत्वात्पार्श्वस्थानभ्यजूहवत् । ऋयः प्रष्टुं स्वामिवाचीं वेत्रिणा गिरिपालकान् ॥ ४७४ ॥
 नापश्यत्किंचिदप्यन्यन्नाशृणोत्कस्यचिद्वचः । दध्यौ स प्रभुमेवैकं ध्यानस्थ इव योगवित् ॥ ४७५ ॥
 लघूकुर्वन्निवाध्वानं रंहसा ऋस्तेश्वरः । समीरण इव प्राप क्षणेनाष्टापदाचलम् ॥ ४७६ ॥

१ शकुना कालेन । २ महता । ३ शोकाभिना । ४ दुर्वारदुःखपीडित । ५ कठोरान् । ६ अतितप्तः । ७ शोकेन विह्वलः । ८ तरी नाविका ।

परिश्रममजानानो जनवत्पादचार्यपि । अध्यासुरोहं चरतस्ततोऽष्टापदपर्वतम् ॥ ४९७ ॥
 ईहांचक्रे चक्रवर्त्ती शोकहर्षसमाकुलः । तत्र च त्रिजगन्नाथं पर्यकासनसंस्थितम् ॥ ४९८ ॥
 तत्र प्रदक्षिणीकृत्य वंदित्वा च जगत्यतिम् । देहह्यायेव पार्श्वस्थः समुपास्ते स्म चक्रचतुत् ॥ ४९९ ॥
 इत्थं स्थिते प्रजावे तेऽध्यस्मासु कथमासते । इति हेतोर्बिंबजाणामासनानि चकंपिरे ॥ ५०० ॥
 अवधिज्ञानतो ज्ञात्वासनकंपनकारणम् । इंद्रा जिनेन्द्रमन्त्रेयुश्चतुःषष्टिरपि द्रुतम् ॥ ५०१ ॥
 तेऽपि प्रदक्षिणीकृत्य जगन्नाथं प्रणम्य च । विपणणश्च निपणणश्च तस्थुरालिखिता इव ॥ ५०२ ॥
 तथास्यामवसर्पिष्यां तृतीयस्यारकस्य तु । पद्मेऽथैकोनवताववशिष्टेषु सत्सु च ॥ ५०३ ॥
 माघान्निधानमासस्य कृष्णत्रयोदशीतिथौ । पूर्वाह्णेऽचीचि नक्षत्रे शशियोगमुपागते ॥ ५०४ ॥
 तथा निपणणः पर्यकासने स्थित्वा च बादरे । काययोगे बादरौ वाक्चित्तयोगौ सरोध च ॥ ५०५ ॥
 सूक्ष्मेण काययोगेन काययोगं च बादरम् । रुद्धा सरोध सूक्ष्मौ च योगौ वाक्चित्तलक्षणौ ॥ ५०६ ॥
 इति सूक्ष्मक्रियं नाम शुक्लध्यानं तृतीयकम् । अस्तसूक्ष्मतनूयोगं क्रमात्प्रचुरसाधयत् ॥ ५०७ ॥
 ततश्च ध्यानमुत्सन्नक्रियं नाम तुरीयकम् । पंचहंस्वाक्षरोच्चारमितकालमशिश्रियत् ॥ ५०८ ॥
 सर्वदुःखपरित्यक्तः केवलज्ञानदर्शनी । क्षीणकर्मा निष्ठितार्थोऽनंतवीर्यसुखर्द्धिकः ॥ ५०९ ॥
 बंधाच्चावाद्दूर्ध्वगतिरंरुफलवीजवत् । प्रचुः स्वप्नावाहजुना पथा लोकाग्रमासदत् ॥ ५१० ॥
 अष्टत्रिः कुलकम् ॥

प्रपन्नानशनास्तेऽपि सहसा व्रतिनां दश । कृपकश्रेणिमारूढाः सर्वेऽयुत्पन्नकेवलाः ॥ ४ए१ ॥
 मनोवचनकायानां योगं रुद्धा च सर्वतः । क्षणादासादयामासुः स्वामिवत्परमं पदं ॥ ४ए२ ॥ युग्मम् ॥
 स्वामिनिर्वाणकल्याणान्निर्वाणो दुःखपावकः । अदृष्टसुखदेशानां नारकाणामपि क्षणम् ॥ ४ए३ ॥
 महाशोकसमाक्रान्तश्चक्रवर्त्ती तु तत्क्षणम् । पपात मूर्धितः पृथ्व्यां वज्राहत इवाचलः ॥ ४ए४ ॥
 महत्यथागते दुःखे दुःखशैथिल्यकारणम् । विदांचकार रुदितं न कश्चिदपि यत्तदा ॥ ४ए५ ॥
 दुःखशैथिल्यहेतुं तच्चक्रिणो ज्ञापयन् स्वयम् । शक्रश्चकार रुदितं महापूत्कारपूर्वकम् ॥ ४ए६ ॥
 अनुसंकंदनं चक्रे कंदनं त्रिदशैरपि । समा हि समदुःखानां चेष्टा प्रवति देहिनाम् ॥ ४ए७ ॥
 तेषां च रुदितं श्रुत्वा संज्ञामासाद्य चतयपि । लञ्चैः स्वरेण चक्रंद ब्रह्मांरुं स्फोटयन्निव ॥ ४ए८ ॥
 रुदितेनास्फुटजाज्ञः शोकग्रंथिर्महानपि । पात्नीबंधो महास्रोतोरंहसेव महीयसा ॥ ४ए९ ॥
 सुरासुरमनुष्याणां रुदितैरुदितैस्ततः । त्रैलोक्यकरुणारस एकञ्चन्न इवाभवत् ॥ ५०० ॥
 ततः प्रभृति लोकेऽपि देहिनां शोकसंचचे । रोर्दनाध्वा प्रववृते शोकशटयविशद्वयकः ॥ ५०१ ॥
 नैसर्गिकमपि त्यक्त्वा धैर्यं चरतञ्चूपतिः । दुःखितो विललापैवं तिरश्चोपि हि दुःखयन् ॥ ५०२ ॥
 हा तात हा जगद्धंधो हा कृपारससागर । अज्ञानिव चवारण्ये त्यक्तवानसि नः कथम् ॥ ५०३ ॥
 अग्द्वानकेवलज्ञानप्रकाशेन विना त्वया । तमसीव कृते दीपं स्थास्यामोऽन्न कथं चने ॥ ५०४ ॥
 लज्जस्थस्यैव ते मौनं किमेतत्परमेश्वर । कुरुष्व देशानां नानुगृह्णासि किमसुं जनम् ॥ ५०५ ॥

१ महाप्रवाहवेगेन । २ रोदनमार्गः । ३ शोक एव शल्य तस्य विशल्यकः विशल्यकारकः ।

लोकाग्रमथवायासीर्जगवान् जाषसे न यत् । आ जापंते दुःखितं मां तेऽपि मद्दंधवो न किम् ॥ १०६ ॥
 हुं ज्ञातमथवा ते हि सदा स्वाम्यनुगामिनः । स्वामिनोऽननुगो नास्ति मत्कुले मां विनापरः ॥ १०७ ॥
 ततो जगत्रयत्राता बाहुबुध्यादयोऽनुजाः । स्वसारौ ब्राह्मीसुदर्यौ पुंडरीकादयः सुताः ॥ १०८ ॥
 श्रेयांसाद्याश्च नंसारो हत्वा कर्मद्विषोऽखिवान् । यथुर्लोकाग्रमद्यापि जीवामि प्रियजीवितः ॥ १०९ ॥ शुग्मं ॥
 शोकाज्जीवितनिर्विण्णं मुग्धुमिव चक्रिणम् । दृष्ट्वा बोधयितुमिति प्रारेचे पाकेशासनः ॥ ११० ॥
 अरतेशमहासत्वस्वाम्यसौ तावदावयोः । संसारान्चोधिमतरत्तारयामास चापरान् ॥ १११ ॥
 एतत्कृतेन तीर्थेन तीर्थेनैव महानदीम् । उत्तरिष्यंति संसारं चिरं संसारिणोऽपरे ॥ ११२ ॥
 कृतकृत्यः स्वयं ह्येष जगवानपरानपि । कृतकृत्यान् जनान् कर्तुं पूर्वलक्ष्मवास्थितः ॥ ११३ ॥
 अनुगृह्याखिलं लोकं स्थानं तदपुनर्नवं । आसेदुषो जगन्नृत्तं राजन् किं नाम शोचसि ॥ ११४ ॥
 प्रेत्यै यो योनिलक्ष्णेषु महादुःखैकवेश्मसु । अनेकशः संचरति परासुः स हि शोच्यते ॥ ११५ ॥
 तत्किं न लज्जसे शोचन् प्रजावन्यजनेष्विव । शोचितुः शोचनीयस्य चोन्नयोरपि नोचितम् ॥ ११६ ॥
 एकदापि हि योऽश्रौषीत्स्वामिनो धर्मदेशनाम् । न सोऽपि शोकहर्षाच्यं जीयते किं पुनर्नवान् ॥ ११७ ॥
 महान्चोदेषि च ह्योन्नतः कपो मेरुगिरेरिव । उन्नतनमिवावन्याः कुलिशस्येव कुंडता ॥ ११८ ॥
 पीथूषस्येव वैरस्यमनुष्णांशोरिवोष्णता । असंजान्व्यं महीनाथ तवेदं परिदेवनेनम् ॥ ११९ ॥ शुग्मम् ॥

? नसारः पौत्रा । २ कर्मशत्रून् । ३ मर्तुमिच्छु । ४ इन्द्रः । ५ जलावतारेण । ६ अपुनर्भव मोक्षस्थान । ७ प्रेत्य मृत्वा ।
 मृतः । ९ वैरस्य रसराहित्यं । १० चन्द्रस्य । ११ परिदेवनं विलापः ।

धीरो ऋव धराधीश विद्ध्यात्मानं यदीशितुः । जगन्न्रथैकधीरस्य तनयस्तस्य नन्वसि ॥ ५१० ॥
 गोत्रवृद्धेनेव वृद्धश्रवसैवं प्रबोधितः । आललंबे नृपो धैर्यं साहजं शैत्यमंबुवत् ॥ ५११ ॥
 अथ स्वाम्यंगसंस्कारोपस्काराहारेणुतम् । आदिदेश शुनासीरस्त्रिदशानान्त्रियोगिकान् ॥ ५१२ ॥
 ततः संकंदनादेशाञ्चंदनोद्यानतः क्षणत् । गोशीर्षचंदनैधांसि समानिन्युदिवौकसः ॥ ५१३ ॥
 इंद्रादेशादथैध्यां ते स्वामिदेहस्य हेतत्रे । वृत्तामारचयामासुश्चितां गोशीर्षचंदनैः ॥ ५१४ ॥
 कृते तथा महर्षीणामिध्वाकुलजन्मिनाम् । दिशि व्यधुर्दक्षिणस्यां त्र्यक्षाकारां चितां सुराः ॥ ५१५ ॥
 अन्येषामनगराणां कृते च त्रिदिवौकसः । चतुरस्रां चितां चक्रुरपरस्यां पुनर्दिशि ॥ ५१६ ॥
 अथ ह्रीरोदपाथोधेः पुष्करावर्तकैस्त्रि । देवैरानाययामास हुतं पांथांसि वासवः ॥ ५१७ ॥
 तेन च स्तूपयामास पयसा ऋगवत्तनूम् । गोशीर्षचंदनरसैर्विद्विदेष च वज्रचतुः ॥ ५१८ ॥
 वासवो वासयामास वाससा हंसैलक्ष्मणा । ततस्तं देवदूष्येण शरीरं परमेशितुः ॥ ५१९ ॥
 सर्वतो ऋषयामास दिव्यैर्माणिक्यचूपैः । परमेष्ठिशरीरं स त्रिविष्टपसदग्रणीः ॥ ५२० ॥
 अन्ये तु देवा अन्येषां सुनीनामपि तत्क्षणात् । इंद्रवद्विदधुर्भक्त्या तरसर्वं स्तपनादिकम् ॥ ५२१ ॥
 जगन्न्रथ्या रत्नसारैः पृथक् पृथक् गिवाहृतैः । सहस्रवाह्याः शिविकास्त्रिष्वक्षुर्दिवौकसः ॥ ५२२ ॥
 प्रणम्य चरणौ चर्तुर्वपुश्चारोप्य मूर्धनि । शिविकायां निचिक्षेप स्वयमेव पुरंदरः ॥ ५२३ ॥
 वपुर्षीद्वालुकुवंशयानामपरस्यां दिवौकसः । शिविकायां शिवपथातिथीनां परिचिक्षिपुः ॥ ५२४ ॥

१ इन्द्रेण । २ इन्द्रादेशात् । ३ ऐन्द्र्या पूर्वदिशि । ४ पाथासि जलानि । ५ हसचिहेन । ६ इन्द्रः । ७ मोक्षमार्गातिथीना ।

शिविकायां तृतीयस्यामन्येषामनंगारिणाम् । निदधुर्विबुधाः कायान्निजेऽवारोप्य मूर्ध्नि ॥ १३५ ॥
 अथ ता स्वामिशिविकामुद्धार स्वयं हरिः । मुनीनामपरेषां तु शिविके अपरे सुराः ॥ १३६ ॥
 अप्सरःसु ददानासु तालरासकमेकतः । कुर्वाणासु च संगीतं मधुरध्वानमन्यतः ॥ १३७ ॥
 पुरःपुरो धूपघटीर्धारयत्सु सुर्वसु । धूपधूमन्तवाद्भाषं वमंतीरिव शोकतः ॥ १३८ ॥
 द्विपत्सु पुष्पदामानि शिविकोपरि केषुचित् । शेषाहेतोश्च तान्येवोपदानेषु केषुचित् ॥ १३९ ॥
 देवदूथैस्तोरणानि पुरः कुर्वत्सु केषुचित् । ददत्सु केषुचिद्यद्दकर्मैः सेकमग्रतः ॥ १४० ॥
 केषुचिद्विठवत्स्वये यंत्रत्रष्टाद्गमगोलवत् । धावत्सु पृष्ठतोऽन्येषु मोहचूर्णाहतेष्विव ॥ १४१ ॥
 उच्चैःशब्दायमानेषु नाथनाथेति केषुचित् । मंदज्रागया हताः स्मः स्वामिति निंदत्सु केषुचित् ॥ १४२ ॥
 शिहां नो देहि नाथेति मुहुर्नाथत्सु केषुचित् । को धर्मसंशयं ढोत्स्यत्येवं जटपत्सु केषुचित् ॥ १४३ ॥
 वयं यामोऽधवत्केति साशुशय्येषु केषुचित् । ददालु चूर्णो विवरमित्याकांक्षत्सु केषुचित् ॥ १४४ ॥
 वाद्यमानेषु तूर्येषु तां स्वामिशिविकां हरिः । उपचित्यं निनायान्ये निन्युश्च शिविके सुराः ॥ १४५ ॥
 नवन्तिः कुलकम् ॥

प्राचीनबर्हिः प्राचीनचितायां स्वामिनस्तनुम् । शनकैः स्थापयामास स्वपुत्र इव कृत्यवित् ॥ १४६ ॥
 चितायां दाक्षिणात्यायामिद्ववाकुलकुलजन्मनाम् । वपूंषि स्थापयंति स्म सर्वात्रय इवामराः ॥ १४७ ॥
 अन्येषामनगाराणां शरीराण्यपरे सुराः । प्रतीचीनचितायां तु समीचीनविदो न्यधुः ॥ १४८ ॥

१ साधुना । २ सुपर्वसु देवेषु । ३ नाथत्सु याचमानेषु । ४ प्राचीनबर्हि इन्द्रः । ५ सनाभय. सहोदरा ।

अत्र गोत्रत्रिदादेशान्नाकिनोऽग्निकुमारिकाः । चितासु तासु तत्कालमग्निकायान्विचक्रिरे ॥ ५४ए ॥
 शक्राज्ञया विचक्रुश्च वायून्वायुकुमारकाः । अत्रितो ज्वालयामासुर्वह्निमह्नाय ते ततः ॥ ५५० ॥
 चितास्विंघ्राज्ञया देवाः कर्पूरादीनि चारशः । निदधुः कुञ्जशाश्चापि सर्षपि च मधूनि च ॥ ५५१ ॥
 मुक्त्वास्थि धातवो यावद्गधास्तावच्चितानलम् । व्यधापयन् सुराः क्षीराञ्चोन्निर्मघकुमारकाः ॥ ५५२ ॥
 प्रतिमात्रपूजयितुं स्वविमाने पुरंदरः । अग्रहीदुपरितनीं दंष्ट्रां वामेतरां प्रजोः ॥ ५५३ ॥
 ईशानोऽप्युपरितनीं तदंष्ट्रां दक्षिणेतराम् । अधस्तनीं दक्षिणां च चमरेऽत्र उपाददे ॥ ५५४ ॥
 बलिर्वायामधोदंष्ट्रां जग्राहान्ये तु वासवाः । शेषदंतान्नाकिनोऽन्ये जगृहुः कीकसानि तु ॥ ५५५ ॥
 मार्गतः श्रावका देवैर्दत्तकुम्भयाग्नयः । ततः प्रचृत्यञ्ज्वंस्ते ब्राह्मणा अग्निहोत्रिणः ॥ ५५६ ॥
 ते हि स्वामिचितावह्निं गृहे नित्यमपूजयन् । रक्षति स्म च निर्वातं लक्ष्मीपमिवेश्वराः ॥ ५५७ ॥
 इक्ष्वाकुवंश्यशेषानगाराणां ते चितानलौ । निर्वाणौ जीवयति स्म स्वामिचित्याकृशानुना ॥ ५५८ ॥
 इन्द्राकूणां महर्षीणामपि चित्याकृशानुना । अन्यानगरिचित्याग्निं ते निर्वाणमवबोधयन् ॥ ५५९ ॥
 अन्यानगरिचित्याग्निं चित्याश्वोरन्ययोः पुनः । न हि संक्रमयति स्म द्विजेष्वद्याप्यसौ विधिः ॥ ५६० ॥
 केचित्तु लब्धञ्जस्मानो ऋत्तया ऋत्तया वनंदिरे । ततः प्रचृति जाताश्च तापसा ऋत्तमभूयणाः ॥ ५६१ ॥
 चितास्थानत्रये देवा रत्नस्तूपत्रयं ततः । अष्टापदगिरेर्नव्यं शृंगत्रयमिव व्यधुः ॥ ५६२ ॥
 ततो नदीश्वरे क्षीपे शाश्वतप्रतिमोत्सवम् । कुर्वाणास्ते तु गीर्वाणाः सेंद्राः स्वं स्वं पदं ययुः ॥ ५६३ ॥

१ अहाय शीघ्र । २ सर्षपि द्रुतानि । ३ कीकसानि अस्थीनि । ४ कृशानुना अभिना । ५ गीर्वाणाः देवा ।

इंघ्राः स्वस्वविमानेषु सुधर्मायां च पर्षदि । अधिसाणवकस्तंनं वृत्तवज्रसमुज्जकं ॥ ५६४ ॥
न्यवेशयन् स्वामिदंष्ट्रा आनर्चुश्च निरंतरम् । तासां प्रचावातेषां च सदा विजयसंगलम् ॥ ५६५ ॥
युग्मम् ॥

अरतस्तत्र च स्वामिसंस्कारारान्नचूलले । ग्रासादं योजयामास त्रिगव्यूतिसमुच्छ्रयम् ॥ ५६६ ॥
नामतः सिंहनिषद्यां पद्यां निर्वाणवेदमनः । उच्चैर्वर्द्धकिरलेन रत्नाश्मच्चिरकारयत् ॥ ५६७ ॥
युग्मम् ॥

तस्य द्वाराणि चत्वारि स्फटिकाश्ममयानि च । रम्याणि स्वामिसमवसरणस्यैव जज्ञिरे ॥ ५६८ ॥
प्रतिघारमुच्चयतो बचूबुस्तत्र षोडश । रत्नचंदनकदशाः कोशा इव शिवश्रियाम् ॥ ५६९ ॥
घारे घारे रत्नमयास्तोरणाः षोरुशाऽत्रवन् । साक्षादिव समुद्भूताः परितः पुण्यवह्वयः ॥ ५७० ॥
घारे घारेऽष्टमंगद्वयो मंगद्वयाः षोरुशात्रवन् । ग्रासादघारविन्यस्तप्रशास्तिद्विपिसन्निधाः ॥ ५७१ ॥
घारेषु तेषु चात्रूवन् विशाला मुखमंडपाः । दिक्पालानां चतुर्णामभ्याहता इव पर्षदः ॥ ५७२ ॥
तेषां चतुर्णां च मुखमंरुपानां पुरोऽत्रवन् । श्रीवह्वीनां मंरुपांतः प्रेक्षासदनमंरुपाः ॥ ५७३ ॥
तेषां प्रेक्षामंरुपानां मध्यत्रागेषु जज्ञिरे । अह्ववटा वज्रमयाः सूर्यबिंबोपहासिनः ॥ ५७४ ॥
अह्ववाटेऽह्ववाटे च मध्यत्रागे मनोहरम् । रत्नसिंहासनमचूर्न्मध्येऽब्जमिव कर्णिका ॥ ५७५ ॥
प्रतिप्रेक्षामंरुपाग्रे बचूव मणिपीठिका । चैत्यस्तूपास्तदुपरि चात्रवन् रत्नशाब्धिनः ॥ ५७६ ॥
तेषां च चैत्यस्तूपानां पुरतो द्योतितंबरः । प्रत्येकं च प्रतिदिशं महती मणिपीठिका ॥ ५७७ ॥

प्रत्येकं तदुपरिष्ठात्पंचधन्वशतप्रमाः । चैत्यस्तूपसन्मुखीनाः सर्वांगं रत्ननिर्मिताः ॥ ५७८ ॥
 कषत्रा वर्द्धमाना च ततश्चञ्जाननापि च । वारिषेणेति पर्यकासनासीना मनोहराः ॥ ५७९ ॥
 शाश्वत्यः प्रतिमा जैन्यो नेत्रकैरवचंडिकाः । नंदीश्वरमहादीपचैत्यमध्य इवात्रवन् ॥ ५८० ॥

त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

तेषां च चैत्यस्तूपानां प्रत्येकं पुरतोऽत्रवत् । अर्नर्ध्यामणिक्यमयी विशाला चारुपीठिका ॥ ५८१ ॥
 पीठकानां पुरस्तासां प्रत्येकं चैत्यपादपाः । चैत्यद्वूणां पुरस्तेषां प्रत्येकं मणिपीठिकाः ॥ ५८२ ॥
 उपरींद्भध्वजास्तासां प्रत्येकमपि चात्रवन् । जयस्तंजो दिशि दिशि धर्मणेवाधिरोपितः ॥ ५८३ ॥
 इंद्रध्वजानां च पुरः प्रत्येकमपि चात्रवत् । नाम्ना नंदा पुष्करिणी त्रिसोपाना सतोरणा ॥ ५८४ ॥
 स्वच्छशीतजलापूर्णां विचित्रांजोजशालिनी । मनोहरा दधिमुखाधारपुष्करिणीनिजा ॥ ५८५ ॥

शुभम् ॥

आसीत्सिंहनिषाया महाचैत्यस्य तस्य तु । मध्यजागे सुमहति महती मणिपीठिका ॥ ५८६ ॥
 तस्याश्चोपसमवसरणस्येव मध्यतः । चित्ररत्नमयो देवचण्डकः समजायत ॥ ५८७ ॥
 नानावर्णांशुकमय उद्धोचस्तदुपर्यञ्चूत् । उद्भावायन्नकादोपि संध्यात्रपददश्रियम् ॥ ५८८ ॥
 उद्धोचस्थांतरे पार्श्वतश्च वज्रमयांकुशाः । आसद्दुद्धोचशोचा तु तथाप्यासीन्निरंकुशा ॥ ५८९ ॥
 सुधाधारोपमा हारा अंकुशेष्ववलंबिताः । कुंभमेयैरामलकस्थूलैर्मुक्ताफलेः कृताः ॥ ५९० ॥

१ नेत्रकुमुदज्योत्स्नाः । २ आमलकफलवत् स्थूलैः ।

प्रत्येकं पार्थव्योस्तासामुत्क्रिसमण्णिचामरे । चामरधारप्रतिमे रत्नमय्यौ बन्धवतुः ॥ ६०५ ॥
नागयद्भ्रतकुंभधाराणां प्रतिमे उन्ने । प्रत्येकमग्रे नगवत्प्रतिमानां बन्धवतुः ॥ ६०६ ॥

ताः कृतांजलयो रत्नमय्यः सर्वांग उज्ज्वलाः । निर्णेदिवांसः प्रत्यक्षा इव नागादयो बन्धुः ॥ ६०७ ॥
देवहृंदे रत्नधंटाश्चतुर्विंशतिरुज्ज्वलाः । संक्षिप्तादित्यविंवात्रास्तथा माणिक्यदर्पणाः ॥ ६०८ ॥
स्थानस्थथा दीपिका हैम्यस्तथा रत्नकरंभिकाः । पुष्पशृंगेरिकाशृंगाः सरिदावर्त्तवर्तुदाः ॥ ६०९ ॥
लोमहंसपटदयोऽथ विभ्रूणकरंभकाः । हैमानि धूपदहनकानि चारात्रिकाणि च ॥ ६१० ॥
रत्नमंगलदीपाश्च रत्नच्युंगारका अपि । रफाराणि रत्नस्थालानि तापनीयाः पतङ्गह्राः ॥ ६११ ॥
रत्नचंदनकदशा रत्नसिंहासनानि च । रत्नमय्योऽष्टमंगल्यो हैमारत्नैलसमुज्जकाः ॥ ६१२ ॥
धूपत्राडानि हैमानि हैमाश्चोत्पलहस्तकाः । पुरो बन्धुश्च चतुर्विंशतेः श्रीमदहंताम् ॥ ६१३ ॥

पद्मत्रिः कुलकम् ॥

इति नानारत्नमयं त्रैलोक्येऽप्यतिसुंदरम् । मूर्त्तेन धर्मेणैवंदुकांतवप्रेण शोचिताम् ॥ ६१४ ॥
ईर्हामुगोद्गमकरतुरंगनरिकंनरैः । विहंगवावकरुहंशरत्नैश्चमरैर्दिपैः ॥ ६१५ ॥
वनलताञ्जलतान्निर्विचित्राद्भुतत्रांगिकम् । बहुडुममिवोधानं रत्नसंनसमाकुलम् ॥ ६१६ ॥
व्योमगंगोर्मिन्त्रिरेव पताकात्रिमनोरमम् । उन्नतैर्दंतुरमिव ध्वजदंफैश्च कांचनैः ॥ ६१७ ॥
ध्वजस्थकिंकिणीकाणैः प्रसरन्निर्निरैः । खेचरस्त्रैणरसनादामध्वनिविडंबकम् ॥ ६१८ ॥

अत्र साशातनां कार्पुर्गमनागमनैर्नराः । इत्यकार्पांघंत्रमथान् लोहानारक्षकाभृषः ॥ ६३३ ॥
 आरक्षपुरैर्लौहैर्घंत्रायुक्तैश्च तैरभृत् । नृणामगम्यं स्थानं तन्मर्त्याद्बृहिरिव स्थितम् ॥ ६३४ ॥
 दंफरत्नेन रत्नेशो दंतांश्चिह्नेद तत्र च । ऋजूच्चसंजवत् सोऽङ्गिरनारोह्यस्ततोऽभ्रवत् ॥ ६३५ ॥
 नृपो नृचिरलंघ्यानि योजनांतरितानि च । पदानि मेखलारूपाण्यष्टौ तं परितो व्यधात् ॥ ६३६ ॥
 ततः प्रचृति शैलोऽसौ नाम्नाष्टापद इत्यचूत् । लोके हराङ्गिः कैलासः स्फटिकाङ्गिश्च कीर्त्यते ॥ ६३७ ॥
 इति चैत्यं विनिर्माण्य प्रतिष्ठाप्य च चक्रभृत् । श्वेतांशुकधरस्तत्राविशन्मेघ इवोर्ध्वपः ॥ ६३८ ॥
 कृत्वा प्रदक्षिणां तत्र प्रतिमास्ताः सुगंधिञ्जिः । उदकैः स्नापयामास भ्रूपतिः सपरिहृदः ॥ ६३९ ॥
 ममार्जा देवदूष्यैश्च भरतः परितोऽपि ताः । रत्नादर्श इवाभ्रवंस्तास्ततश्चाधिकोज्ज्वलाः ॥ ६४० ॥
 गोशीर्षचंदनसैर्विलिखेप नृपोऽथ ताः । सुगंधिस्त्यानतां प्रासैर्ज्योत्स्नापूरैरिवामलैः ॥ ६४१ ॥
 ताः ह्रमापतिरानर्च्चं विचित्रै रत्नभूषणैः । दिव्यदामभिरुद्गमैर्देवदूष्यांशुकैरपि ॥ ६४२ ॥
 ददाह वादयन् घंटां धूपं तद्भ्रूमवर्तिञ्जिः । कुर्वन् चैत्यांतरं नीलवस्त्ररीञ्जिस्त्रिंशं कितम् ॥ ६४३ ॥
 ततश्चोत्तरायामास कर्पूरारात्रिकं नृपः । संसारशीतज्जीतानामग्निकुंडमिव ज्वलात् ॥ ६४४ ॥
 कृषत्स्वामिनो नत्वा प्रतिमां भरतेश्वरः । आक्रांतः शोकत्रकिञ्च्यां स्तोत्रं प्रस्तुतवानिति ॥ ६४५ ॥
 कट्यौणैः पंचभिर्दत्तसुखाय श्वत्रिणामपि । जगत्सुखाकर नमस्तुच्यं त्रिजगदीश्वर ॥ ६४६ ॥
 स्वामिन् विश्वजनीनेन त्वया विहरतान्वहम् । रविणेवानुगृहीतं चराचरमिदं जगत् ॥ ६४७ ॥